TÜRKİYE'DE GENÇLİK VE BAĞIMLILIK:

BİBLİYOMETRİK VE TEMATİK BİR ARAŞTIRMA (1910-2020)

Ömer Miraç Yaman

dem

TÜRKİYE'DE GENÇLİK VE BAĞIMLILIK: BİBLİYOMETRİK VE TEMATİK BİR ARAŞTIRMA (1910-2020)

ÖMER MİRAÇ YAMAN

Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları
The Center for Values Education Press

© Eserin Her Türlü Basım Hakkı Anlaşmalı Olarak
Ensar Neşriyat'a Aittir.

ISBN: 978-605-74803-1-6

Kitabın Adı:
Türkiye'de Gençlik ve Bağımlılık:
Bibliyometrik ve Tematik Bir Araştırma (1910-2020)

Yazar
Doç. Dr. Ömer Miraç Yaman

Yayın Koordinatörü
Hulusi YİĞİT

Yayına Hazırlayan
Salih BOZAN

Tasarım
Nuray YÜKSEL

Baskı-Cilt
100. Yıl Mahallesi Matbaacılar Caddesi
Ata Han No:34 / 5 Bağcılar - İSTANBUL
Tel: 0212 628 96 00 - Faks: 0212 430 83 35
Sertifika No: 12683

1. Basım
Nisan 2021

İletişim
Ensar Neşriyat Tic. A.Ş.
Düğmeciler Mah. Karasüleyman Tekke Sokak. NO :7 Eyüpsultan-İSTANBUL
www.ensarnesriyat.com.tr e-mail: siparis@ensarnesriyat.com.tr

TÜRKİYE'DE GENÇLİK VE BAĞIMLILIK: BİBLİYOMETRİK VE TEMATİK BİR ARAŞTIRMA (1910-2020)

ÖMER MİRAÇ YAMAN

2021

İÇİNDEKİLER

Önsöz 7
1. Giriş 13
2. Genel Bilgiler 15
2.1. Bağımlılık 15
2.1.1. Alkol Bağımlılığı 17
2.1.2. Madde Bağımlılığı 19
2.2. Alkol ve Madde Bağımlılığının Nedenleri 22
2.2.1. İlgili Teoriler 23
2.2.2. Kişilik Özellikleri 24
2.2.3. Aile ile İlgili Faktörler 26
2.2.4. Sosyal Çevrenin Etkisi 29
2.3. Alkol ve Madde Bağımlılığının Yaygınlığı 30
2.3.1. Dünyada Alkol ve Madde Bağımlılığı 30
2.3.2. Türkiye'de Alkol ve Madde Bağımlılığı 33
2.4. Gençlik Neden Risk Grubu? 35
2.4.1. Aileye İlişkin Risk Faktörleri 36
2.4.1.1. Aile Dinamikleri 36
2.4.1.2. Ailenin Sosyo-Demografik Özellikleri 39
2.4.2. Sosyal Risk Faktörleri 40
2.4.2.1. Akran Grubu Etkisi 40
2.4.2.2. Yaşanılan Çevrenin Etkisi 41
2.4.3. Kişisel Risk Faktörleri 42
2.4.3.1. Yaş Değişkeni 42
2.4.3.2. Eğitim Düzeyi 43
2.4.3.3. Cinsiyet Değişkeni 44
2.4.3.4. Kişilik Özellikleri 44
2.5. Gençlerde Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Madde Kullanım Yaygınlığı 45
2.5.1. Türkiye'deki Kullanım Yaygınlığı 45
2.5.1.1. Üniversite Öğrencileriyle Yapılan Çalışmalar 45
2.5.1.2. Lise Öğrencileriyle Yapılan Çalışmalar 47
2.5.1.3. Özel Gruplarla Yapılan Çalışmalar 48
2.5.2. Dünya'da Kullanım Yaygınlığı 49

2.6. Gençlere Yönelik Koruyucu/Önleyici Çalışmalar 45
2.6.1. Okul Odaklı Çalışmalar 52
2.6.2. Aile Odaklı Önleme Çalışmaları 54
2.6.3. Toplum Odaklı Önleme Çalışmaları 54
3. YÖNTEM 55
3.1. Araştırmanın Yöntemi 55
3.2. Verilerin Toplanması 56
3.3. Verilerin Analizi 59
4. BULGULAR 62
4.1. Eser Türlerine Göre Dağılım 64
4.2. Dönemsel Olarak Dağılım 65
4.2.1. Dönemsel Dağılımda Eser Türleri 67
4.3. Tez Çalışmalarının Değerlendirilmesi 69
4.4. Makale Çalışmalarının Değerlendirilmesi 74
4.5. Kitap Çalışmalarının Değerlendirilmesi 76
4.6. Öne Çıkan Yazarlara İlişkin Değerlendirme 77
4.7. Okul Merkezli Çalışmalar 79
4.8. Okul Dışı Çalışmalar 80
4.9. Eserlerin Madde Türlerine Göre Dağılımı 82
4.10. Eserlerin Araştırma Türüne Göre Dağılımı 84
4.11. Tematik Olarak Eser Dağılımı 85
4.12. Tematik Değerlendirmeler 88
4.12.1. "Eğilim/Yaygınlık" Teması 88
4.12.2. "Koruyucu-Önleyici/Tedavi Süreci" Teması 228
4.12.3. "Nedenler/Faktörler/Etkiler" Teması 302
4.12.4. "Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici" Teması 537
4.12.5. "Tutum/Algı/Düşünce" Teması 562
4.12.6. "Diğer" Teması 626
5. SONUÇ 657
KAYNAKÇA 662

Önsöz

4 yıl süren meşakkatli bir araştırma hikayesindeki yoğun emeğin bir meyvesi olan bu çalışma ile 1910-2020 yılları arasında Türkiye'de çeşitli disiplinlerin çatısı altında yapılan gençlik çalışmaları arasından gençlik ve bağımlılık temalı eserlerin bir araya getirilerek gençlik alanında çalışanlara ve ilgililere rehber bir metin sunmanın mutluluğunu bize lütfettiği için Rabbimiz Teala'ya hamd ediyoruz.

Yaklaşık 20.000 künyeye karşılık gelen genel gençlik literatürünün içinden bağımlılık temalı çalışmalara erişim sağlanması ve her birinin konusuna göre kronolojik olarak tasnif edilmesinin yanı sıra künyelerin bibliyografik değerlendirilmesi büyük bir emeği ve fedakarlığı gerektirdi.

Bu yolculuğun başlamasına imkan tanıyan başta Değerler Eğitim Merkezi'ne (DEM), kıymetli çalışanlarına ve süreç boyunca desteğini her daim yanımızda hissettiğimiz, çalışmanın organize edilmesinde ve yürütülmesinde ilgi ve desteğini bizden esirgemeyen Hulusi Yiğit Beyefendi'ye teşekkür ediyoruz. Tabi böylesine kapsamlı bir çalışmanın şu an isimlerini yazamadığımız ama teşekkürü borç bildiğimiz başka destekçileri de var ki onlar da bu çalışmanın neticelenmiş olmasını sıcak bir tebessüm ile karşılayacaklardır inşaallah.

Çaba bizden, Tevfik Allah c.c.'tandır.

Doç. Dr. Ömer Miraç Yaman

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Toplam Yayın Sayısı (712) 65
Grafik 2: Yıllık Dönemlere Göre Eser Dağılımı 66
Grafik 3: 2010 ve Sonrasında Verilen Eser Sayısı (375) 67
Grafik 4: Eser Türlerinin Dönemsel Dağılımı 68
Grafik 5: Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı 70
Grafik 6: Tezlerin Türlerine Göre Dönemsel Dağılımı 71
Grafik 7: Anabilim Dallarına Göre Tezlerin Dağılımı 72
Grafik 8: Enstitüye/Fakülteye Göre Tezlerin Dağılımı 74
Grafik 9: Öne Çıkan Dergiler ve Dönemsel Dağılımı 75
Grafik 10: Kitapların Dönemsel Dağılımı 77
Grafik 11: Öne Çıkan Yazarlar ve Eser Sayıları 78
Grafik 12: Okul Merkezli Çalışmaların Toplam Sayısı 79
Grafik 13: Okul Merkezli Çalışmaların Okul Düzeylerine Göre Dağılımı 80
Grafik 14: Okul Dışı Çalışmaların Toplam Sayısı 81
Grafik 15: Okul Dışı Çalışmaların Çalışma Alanına Göre Dağılımı 81
Grafik 16: Eser Türlerinin Madde Türlerine Göre Dağılımı 82
Grafik 17: Tek Bir Madde Türüne Ait Eserlerin Dağılımı
Grafik 18: Alkol ve Alkol ile Birlikte Ele Alınan Maddelerin Dağılımı 83
Grafik 19: Eserlerin Araştırma Türlerine Göre Dağılımı 84
Grafik 20: Eserlerin Tematik Olarak Dağılımı 85
Grafik 21: Eser Türlerinin Tematik Olarak Dağılımı 86
Grafik 22: "Eğilim/Yaygınlık" Temasının Eser Türlerine Göre Dağılımı 87
Grafik 23: "Eğilim/Yaygınlık Temasının Dönemsel Dağılımı 89
Grafik 24: "Eğilim/Yaygınlık" Temasının Konu/İçerik Dağılımı 89
Grafik 25: "Koruyucu-Önleyici/Tedavi Süreci" Temasının Eser Türlerine Göre Dağılımı 91
Grafik 26: "Koruyucu-Önleyici/Tedavi Süreci" Temalı Eserlerin Dönemsel Dağılımı 228

Grafik 27: "Koruyucu-Önleyici/Tedavi Süreci" Temasının Konu/İçerik Dağılımı 229
Grafik 28: "Nedenler/Faktörler/Etkiler" Temasının Eser Türlerine Göre Dağılımı 231
Grafik 29: "Nedenler/Faktörler/Etkiler" Temasının Dönemsel Dağılımı 302
Grafik 30: "Nedenler/Faktörler/Etkiler" Temasının Konu/İçerik Dağılımı 303
Grafik 31: "Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici" Temasının Eser Türlerine Göre Dağılımı 305
Grafik 32: "Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici" Temasının Dönemsel Dağılımı 538
Grafik 33: "Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici" Temasının Konu/İçerik Dağılımı 539
Grafik 34: "Tutum/Algı/Düşünce" Temasının Eser Türlerine Göre Dağılımı 540
Grafik 35: "Tutum/Algı/Düşünce Temasının Dönemsel Dağılımı 559
Grafik 36: "Tutum/Algı/Düşünce" Temasının Konu/İçerik Dağılımı 560
Grafik 37: "Diğer" Temasının Eser Türlerine Göre Dağılımı 562
Grafik 38: "Diğer" Temasına Ait Eserlerin Dönemsel Dağılımı 627
Grafik 39: "Diğer" Temasına Ait Eserlerin Dönemsel Dağılımı 627

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: 2016 Yılı Dünya Genelinde Kişi Başı Alkol Tüketim Oranlarının Ülkelere Göre Dağılımı 31

Şekil 2: 2017 Yılı Dünya Genelinde Maddelere Göre Kullanıcı Sayısı (Milyon) 32

Şekil 3: 2017 Yılı Dünya Genelinde Bağımlılık Yapıcı Maddeye Bağlı Ölümlerin Yaş Ve Yıl Değişkenlerine Göre Seyri. 33

Şekil 4: Türkiye'de 1990-2017 Arası Madde Kullanım Bozukluğu Yaygınlığı 35

1. GİRİŞ

Toplumlara, tarihsel dönemlere ve kişilere göre farklı özellikler gösterebilen gençlik dönemi, bireyin birçok açıdan gelişim, değişim ve etkileşim yaşadığı bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Rollerin keşfedildiği ve sınandığı bir geçiş niteliği taşıyan bu dönem, hayatın diğer gelişim evrelerine kıyasla arayış ve çatışmaların yoğun olarak yaşandığı hareketli bir evredir. Yine bu dönem hayatın geri kalan dönemlerini şekillendiren bir geçiş evresi olduğundan insan hayatı için önemli bir evredir. Ayrıca bu süreçte yaşanan fiziksel, bilişsel ve duygusal süreçlerin hızı ve yoğunluğu, gençlerin gelişim serüvenlerini şekillendirmekle birlikte yaşamlarındaki birçok soruna da kaynaklık etmektedir. Dolayısıyla gençlik döneminde bireylerin karşılaşması muhtemel sorunlarına yönelik çeşitli düzeylerde yürütülen her çalışma, gençliğin ve gençlik döneminin anlaşılmasına yardımcı olması, sorunların çözümüne katkı sunması açısından oldukça değerlidir.

Bu çalışma, 1910-2020 yılları arasında Türkiye'de çeşitli disiplinlerin çatısı altında yapılan tüm gençlik çalışmalarını bir araya getiren "Gençlik Araştırmaları Projesi"nin bir ürünüdür. Değerler Eğitim Merkezi'nin (DEM) çatısı altında, Doç. Dr. Ömer Miraç Yaman danışmanlığında yürütülen *Gençlik Araştırmaları Projesi,* 1910-2020 yılları arasındaki yaklaşık bir asırlık süreçte Türkiye'de gençliğe ve gençlere yönelik verilen tüm eserler üzerinden alana ilişkin geniş bibliyografik okuma yapmayı hedefleyen bir araştırma projesidir. Türkiye'de genç-

lik alanına ilişkin değerler, eğilimler, sorunlar, hizmetler ve politikalar üzerine hazırlanan literatür derlenmiş; bu literatür disiplinler arası bir bakışla detaylı bir okuma sürecinden geçirilmiş ve yorumlanmış; son aşamada alana ilişkin gelecek çalışmalara rehberlik edebilecek bir veri bankası oluşturulmuştur. Ocak 2016 döneminde başlayan projenin veri toplama süreci 2018 yılının ilk yarıyılında sona ermiştir. Araştırma sürecinin sonunda 12.000'den fazla makale, yaklaşık 4.500 tez ve 3.000 kitap olmak üzere yaklaşık 20.000 eser künyesine ulaşılmıştır.

Yaklaşık üç yıl süren proje kapsamında ulaşılan verilerin sağlıklı bir şekilde tasnif edilebilmesi için temelde iki metot benimsenmiştir. Bu metotlardan ilki eserlerin tez, makale ve kitap olarak üç türde tasnif edilmesi ve her bir türdeki eserlerin yayın yılına göre kronolojik olarak sıralanmasıdır. Bir diğeri ise, tespit edilen eserlerin konusuna göre tasnif edilmesidir. Hiç şüphe yok ki yaklaşık 20.000 künyeye erişim sağlanması ve her birinin konusuna göre tasnif edilmesi büyük bir emek gerektirmektedir. Çalışma sonunda bilim insanlarına, gençlik çalışanlarına ve ilgililere gençliğe dair incelemek istedikleri spesifik konulara ilişkin tüm eserlere bir arada, sistematik ve kolay ulaşma fırsatını sunma heyecanı bu meşakkatli süreçte görev alan araştırmacıların en büyük motivasyonu olmuştur. Bunun yanında gençlik ve bağımlılık literatüründe alana ilişkin verilen eserleri böylesine kapsamlı ve sistematik biçimde derleyen ve sunan herhangi bir çalışmanın olmayışı, bu çalışmayı alan yazında özgün ve öncü bir niteliğe eriştirmektedir.

Bu kitap, "Gençlik Araştırmaları Projesi" kapsamında oluşturulan "Gençlik ve Bağımlılık" kategorisine ilişkin yapılan nicel ve nitel bir bibliyometrik/tematik okumayı içermektedir. Proje kapsamında veri toplama süreci 2018 yılının ilk yarıyılında sonlanmış olmasına rağmen bu kategoriye özgü olarak 2020 yılının son döneminde yeniden tarama yapılmış ve veriler güncellenmiştir. Bu süreçte gençlik ve bağımlılık temalı tüm akademik eserler olabildiğince kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Nitekim bu çalışmayla birlikte Türkiye'de gençlik ve

bağımlılık konulu hazırlanmış tüm akademik çalışmalar bir araya getirilerek ilgili literatürün detaylı bir fotoğrafı çekilmiş ve bibliyografik değerlendirmeler ışığında gençlik ve bağımlılık alanları çalışanlarına rehber bir metin sunmak hedeflenmiştir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Bağımlılık

19. yüzyılda bir günah olarak değerlendirilen (Güleç ve ark., 2015: 449) ve sonrasında da ahlaki bir sapma olarak görülen bağımlılık (Adlaf ve ark., 2009: 360) artık birçok bilim insanı ve disiplin tarafından beyinde oluşan tıbbi ve kronik bir hastalık olarak tanımlanmaktadır (Jupp ve Lawrence, 2010: 139; Uzbay, 2017: 67; Bahar, 2018: 7; ASAM, 2019: 1; Kaya ve ark., 2019: 166). Bağımlılığın hastalık olarak ele alınması, bireyin suçlanmasını ve cezalandırılmasını sonlandırmaya ve tedavisinin yapılabileceği fikrinin oluşmasına zemin hazırlamıştır (Heather, 2017: 117). Bir hastalık olarak bağımlılık, esasında davranış-uyaran örüntüsü üzerinde gelişmektedir. Bağımlılık yapma gücüne sahip bir uyarana birkaç kez maruz kalınması sonucu bağımlılık oluşmaktadır (West, 2001: 3). Uluslararası Hastalık Sınıflandırması-Versiyon 10'da[1] ise bu durum, yani kişiye ruhsal veya fiziksel zarar veren uyaranın deneyimlenmesi *zararlı kullanım* ifadesi ile belirtilmiş ve bağımlılık bir sendrom olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda bağımlılık sendromu, maddelerin kullanımı sürecinde oluşan, kişinin diğer davranışlarına karşı öncelik kazanan ve kurtulmak için zaman ve emek harcanan bir durum olarak belirtilmektedir.

Öte yandan bağımlılığın kişinin duygularını kontrol eden beyin bölgesi amigdala ile karar vermesini kontrol eden sistem arasındaki bir dengesizliğin ürünü olduğu da bildirilmekte (Bechara, 2005: 1458) ve doğru davranışı sergileme kararının verilememesi nedeniyle bir tercih hastalığı olduğu da belirtilmektedir (Ross, 2020: 2). Karar

1 https://icd.who.int/browse10/2019/en#/ (Erişim Tarihi: 02.02.2021)

vermeye ek olarak beyinde hafıza, öğrenme, motivasyon ve kontrolü sağlayan bölgeler de bağımlılık sürecine dahil olmakta yani beyinde birçok mekanizma bağımlılıktan etkilenmektedir (Angres ve Bettinardi-Angres, 2008: 696). Tüm bu sistemlerin yanında beynin ödül mekanizması bağımlılıkta temel noktalardan birisidir. Beyinde mutluluk gibi refah duygularını kontrol eden dopaminin salgılanması uyarıcının deneyimlenmesiyle aktive olur. Bu nedenle uyarıcı ödüllendirmede güçlendirici bir takviye olarak algılanmaktadır (Blum ve ark., 2013: 2; Reilly ve ark., 2017: 9). Ödül mekanizmasında oluşan bu değişiklikler ilk başlarda düşük miktarda uyaran ile elde edilen mutluluğu yeniden yakalamak için zamanla daha yüksek miktarda uyarıcıya ihtiyaç duymayı ve bu ihtiyacın giderilmesiyle de uyarana karşı tolerans geliştirmeyi ortaya çıkarmaktadır (Bilinski ve ark., 2012: 493). Uyaranın deneyimlenme sayısının artmasına rağmen etkisinin azalmasını ifade eden tolerans (Rogers, 2017: 7) geliştiğinde ise kişi anormal ve zararlı davranışlarını tekrarlama isteğine karşı boyun eğme durumunda kalmaktadır (Ciubara ve ark., 2015: 539). Uyaranın sürekli deneyimlenmesi bağımlılıkların belirlenmesinde önemli bir noktayken, bu süreçte relaps ve remisyon dönemleri de kritik bir yere sahiptir. Çünkü tüm bağımlılık çeşitlerinde relaps ve remisyon dönemlerinden söz edilmekle birlikte bağımlı kişinin özellikle tedavisi noktasında bu dönemlere dikkat çekilmektedir (Kalyoncu ve ark., 2001: 2; Yılmaz ve ark., 2014: 244). Bunlardan remisyon, DSM-5 (2013: 491) tanı kitabı erken ve sürekli remisyon olarak ikiye ayrılmıştır. Buna göre erken remisyon 3-12 ay arası bir süre zarfınca bağımlılık kriterlerinden herhangi birinin karşılanmaması (aşerme veya uyaranı kullanma isteği hariç) anlamına gelmektedir. Sürekli remisyon ise bağımlılık kriterleri karşılandıktan sonra 12 ay veya daha uzun bir sürede bağımlılık kriterlerinin (aşerme veya uyaranı kullanma isteği hariç) karşılanmaması olarak belirlenmiştir. Relaps (nüks-depreşme) ise resmisyon sürecinden sonra uyaranı tekrar deneyimlemek ve kontrolü kaybederek deneyimlemeye devam etmektir (Savaşan ve ark., 2013: 76).

Tüm bu tanımlardan yola çıkarak bağımlılık, uyarıcının ilk kez denenmesinden sonra deneyimin birkaç kez tekrarlanması; bu tekrarın beyinde karar verme veya ödül gibi mekanizmalardaki işleyişi aktive etmesi buna bağlı olarak kişinin uyarıcıya karşı tolerans geliştirerek uyaranı daha fazla deneyimlemek istemesi ve zamanla bu isteğe karşı koyamaması biçimde tanımlanan bir hastalık olarak kabul edilmektedir.

2.1.1. Alkol Bağımlılığı

Alkol ilk dönemlerde hastalıkları tedavi etmek için kullanılan ve simyacılar tarafından *hayat iksiri* olarak tanımlanan bir maddedir. Alkole dair ilk yazılı belgelere M.Ö. 2000'li yıllarda Mısır papirüslerinde ulaşılmış ve bu yazılarda alkolün toplum değerleriyle ve bireyin davranışları ile uyuşmadığı belirtilmiştir. Bahsi geçen Mısır dönemindeki yazılarda şu ifadeler aynen yazmaktadır: "*İçki içerek kendini kötü duruma düşürme. Çünkü ağzından çıkanı kulakların duymayacak, söylediklerini kimse anlamayacaktır. Sözlerin başka insanın ağzında değişik dedikodulara dönüşecektir. Elin ayağın tutmaz olacak, sana kimse yardım elini uzatmayacak, 'atın şu sarhoşu' diyeceklerdir.*" Dolayısıyla gerek aşırı gerek sürekli kullanımından dolayı alkol artık bireyler ve yaşantılar üzerinde olumsuz etkiye sahip bir madde olarak ifade edilmekte ve kullanımı problem olarak görülmektedir (Özcan ve Sever, 2017: 262; Ziyalar, 1991: 29).

Alkol bağımlılığı, alkol elde etme ile meşgul olma, elde edildiğinde aşırı tüketme, zaman geçtikçe yeniden alkol tüketmek için zorlayıcı istek duyma ve süreç içerisinde bu istek üzerindeki kontrolün azalması ile şekillenen bir davranış bozukluğudur (Koob, 2003: 232). Diğer bağımlılık türlerinde olduğu gibi alkol bağımlılığında da kompulsif alkol arama söz konusudur. İradi olarak başlayan bu süreç zaman içerisinde kişiden bağımsız bir hal almaktadır. Bu nedenle olumsuz sonuçlarının görülmesine ve keyif vermemesine rağmen kişinin alkol arayışının ve kullanımının devam etmesi alkol bağımlılığı olarak değerlendirilmektedir (Özden, 2015: 73; Güngör ve ark., 2013: 268).

Alkol bağımlılığının birçok tanımında öne çıkan unsur bir *bozukluk* olmasıdır (Enoch, 2011: 18; Ciubara, 2015: 536; Reilly ve ark., 2017: 5). Gerek davranışsal gerek psikiyatrik bozukluk olarak değerlendirilen alkol bağımlılığı aslında yaşam boyu içip/içmeme savaşıdır (Kalyoncu ve ark., 2001: 4). Alkol bağımlılığı aynı zamanda alkolizm olarak da bilinmekte ve alkolizm terimini ilk kez Stockholm Üniversitesi hekimlerinden biri olan Magnus'un (1949) kullandığı ifade edilmektedir (Zhailoobekova, 2018: 95; Doğan, 2002: 58).

DSM 5'te (2013: 491) alkol bağımlılığı tanı kriterleri şu şekilde sıralanmıştır. Bir kişide bu kriterlerden en az ikisi son 12 aylık dönemde görülüyorsa, bu kişi alkol bağımlısı olarak tanı alabilmektedir.

- Amaçlanandan daha fazla miktarda veya daha uzun süreli alınması,
- Kullanımı azaltmak veya kontrol edebilmek için ısrarcı bir istek duyma veya çabaların başarısız olması,
- Alkol almak, kullanmak ve alkolün etkilerinden kurtulmak için çok zaman ve çaba harcanması,
- Güçlü bir alkol kullanma arzusu veya isteği,
- Alkol kullanımının tekrarlanması ve görev ve sorumlulukları yerine getirememe,
- Alkolün etkilerinden kaynaklanan veya şiddetlenen kalıcı veya tekrarlayan sosyal veya kişilerarası sorunlara rağmen sürekli alkol kullanılması,
- Alkol kullanımı nedeniyle önemli sosyal, mesleki veya eğlence faaliyetlerinden vazgeçilmesi veya bunların azaltılması,
- Fiziksel olarak tehlikeli olduğu fark edilen durumlarda da alkol kullanımın tekrarlanması,
- Alkol kullanımı, alkolün yol açtığı veya şiddetlendirdiği inatçı veya tekrarlayan fiziksel veya psikolojik bir soruna sahip olmasına rağmen kullanımın devam etmesi,
- Aşağıdakilerden herhangi biri ile tanımlanan toleransın oluşması:

a) Zehirlenmeyi veya istenen etkiyi elde etmek için ihtiyaç duyulan alkol miktarının önemli önemli oranda artması.

b) Aynı miktarda alkolün sürekli kullanımına rağmen azaltılmış bir etkinin olması.

- Aşağıdakilerden herhangi biriyle gösterildiği gibi geri çekilmenin oluşması

a) Alkol için karakteristik yoksunluk sendromunun yaşanması.

b) Yoksunluk semptomlarını hafifletmek veya önlemek için benzodiazepin gibi farklı bir maddenin de kullanılmaya başlanması.

Diğer bağımlılık türlerinde olduğu gibi alkole karşı bağımlılık geliştiren kişinin yaşadığı veya yaşayacağı geri çekilme, birtakım yoksunluk belirtileri ortaya çıkarmaktadır. Alkol yoksunluk sendromu çok sık görülmekle birlikte bu sendrom uzun süreli alkol kullanımının bir anda kesilmesi ya da azaltılmasından sonra kişide oluşan semptomlar kümesidir. Zaman zaman ağır zaman zaman hafif olan bu semptomlar alkol ihtiyacı duyulduğunda ihtiyacın karşılanmadığı ilk birkaç saat içerisinde ortaya çıkmaktadır. En yaygın belirtiler; titreme, huzursuzluk, uykusuzluk, kabus görme, terleme, taşikardi, ateş, mide bulantısı, halüsinasyon, ajitasyon ve titizliktir (Sachdeva, 2015: 2).

2.1.2. Madde Bağımlılığı

Literatürde madde bağımlılığı kavramı ile ilgili bir farklılaşma yaşanmaktadır. Örneğin DSM-5 (2013: 481) tanı kitabında *madde bağımlılığı* ifadesi yerine *madde ve bağımlılık bozuklukları* ifadesi kullanılmış, ayrıca bu başlık antisosyal kişilik bozuklukları ana başlığı altında sunulmuştur. Madde (substance)[2] ile ilgili bozukluklar ise toplamda 10 ayrı madde (drug) sınıfını kapsayacak şekilde ele alınmıştır. Bunlar; alkol, kafein, kenevir, halüsinojenler, inhalanlar, opioidler, sedatifler, uyarıcılar (amfe-

2 DSM 5'te "substance" ve "drug" kavramları iki farklı durumu ifade etmesine rağmen Türkçeye çevrildiğinde bu ayrım göz ardı edilerek sadece "madde" olarak kullanılabilmektedir.

tamin, kokain ve diğerleri), tütün ve diğer bilinmeyen maddelerdir. Bu tanı kitabına göre madde ile ilgili bozukluklar iki gruba ayrılmaktadır: *Madde Kullanım Bozuklukları* ve *Madde Kaynaklı Bozukluklar*. Madde kaynaklı bozukluklara örnek olarak zehirlenme, yoksunluk ve eşlik eden zihinsel bozukluklar (psikotik, bipolar, obsesif kompulsif vb.) gösterilmektedir. Dolayısıyla DSM-5'e göre bağımlılık kavramı yerine madde kaynaklı bozukluklar ifadesinin kullanılması gerektiği görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nde (WHO) ise benzer özellikler madde bağımlılığı adı altında sıralanmıştır. Bu tanıma göre madde bağımlılığı alkol ve yasadışı uyuşturucular da dahil olmak üzere psikoaktif maddelerin zararlı veya tehlikeli kullanımlarını ifade etmektedir. Ayrıca literatürde de bu alandaki birçok çalışmada *madde kaynaklı bozukluklar* yerine *bağımlılık* ifadesinin kullanıldığı görülmektedir (Aktaş ve Yılmaz, 2017; Turhan ve ark., 2011; Albayrak ve Balcı, 2014). Bu çalışmada da madde bağımlılığı ifadesinin kullanımı tercih edilmiştir.

Mutlu (2013: 13) madde bağımlılığını bir öz denetim ve özerklik problemi olarak ele almakla birlikte kişinin kullandığı maddeye karşı kontrolünü kaybettiği, özgür olamadığı çok yönlü bir sorun kümesi olarak tanımlamaktadır. Buna ek olarak madde bağımlılığı, maddenin zarar verici şekilde kullanımıyla ve alımı durdurma girişimleriyle karakterize edilen, nüksetme olasılığı ömür boyu bulunan ve sinsice ilerleyen kronik bir hastalıktır (Koob ve Le Moal, 2001: 118; Jupp ve Lawrence, 2010: 139; Carelli, 2009: 677). Madde bağımlılığında ilk kullanım gönüllü olsa da zamanla madde aramanın kompulsif hale gelmesi, alınan madde miktarındaki artış, maddenin geri çekilmesinden sonra negatif duygu durumlarının oluşması şeklinde üç bileşen madde bağımlılığında önemli belirleyicilerdir. Bunları takiben aşerme (craving), kontrol kaybı ve fiziksel bağımlılık da görülen belirtilerdendir (Echevarria-Cooper ve Kahnt, 2020: 1; Mead ve Vezina, 2017: 1). Madde bağımlılığını tanımlayan önemli bir kavram olarak aşerme, kullanımını tekrarlama ve devam ettirme isteği anlamına gelmektedir (Güleç ve ark., 2015: 457). Biyolojik anlamda bazı semptomlar oluş-

turmasıyla beraber madde bağımlılığı, bireyin davranış örüntülerinde de değişim meydana getirmektedir (Osmanoğlu, 2017: 183). Bu değişim bireyin sosyal, kişisel, duygusal ve yasal alanlarda olumsuzluklar yaşamasına sebep olmaktadır (Addolorato ve ark., 2012: 163). Yaşanan problemlere rağmen kişinin madde kullanımına devam etmesine sebep olan unsur ise çoğunlukla yoksunluktur (Uğurlu ve ark., 2012: 38; Öztürk ve ark., 2015: 99). Yoksunluk, kişinin maddeyi bırakmasına ya da azaltmasına bağlı olarak yoğun şekilde hissedilen madde alma isteğidir. Madde bağımlılığında bazı yoksunluk belirtileri şunlardır: depresif duygular, yorgun olma, uykusuzluk veya aşırı uyuma, yeme bozuklukları vb. (Arıkan, 2012a: 152).

Bağımlılık geliştirilen maddelerin birçok türü bulunmaktadır. Bu noktada ilk olarak *uyuşturucu madde* ve *bağımlılık yapan madde* ifadeleri ile karşılaşılmaktadır. Şemsiye kavram olarak *uyuşturucu madde* ifadesini kullanmanın yeteri kadar kapsayıcı olmadığı bilinmektedir. Çünkü uyarıcı maddeler de uyuşturucular gibi bağımlılık oluşturma özelliğine sahiptir ancak *uyuşturucu madde* ifadesi kullanıldığında uyarıcı maddeler dışarıda bırakılmaktadır. Bu nedenle *bağımlılık yapıcı maddeler* ifadesinin kullanımı uygun görülmüş ve bu maddeler; opiyatlar (morfin, eroin vb.), uyarıcılar (amfetamin, kokain vb.), merkezi sinir sisteminde baskı oluşturanlar (barbitürat, benzodiazepin vb.), alkol, halüsinojenler (LSD, meskalin vb.), uçucu maddeler (tiner, bali vb.), esrar ve benzerleri, sigara ve fensiklidin şeklinde sıralanmıştır. Alkolün ve sigaranın da bağımlılık yapan maddeler içinde değerlendirilmesi dikkat çekmektedir. Her ne kadar madde denildiğinde alkol ve sigara algılanmasa da gerçekte olan dünya çapında bu sınıflandırmanın kabul edilmiş olmasıdır (Ögel, 2010a: 3). Buna paralel olarak TBMM'de kurulan bir komisyonun raporuna (2008) göre de bağımlılık yapan maddeler şu şekilde başlıklandırılmaktadır:

1.1. Uçucu maddeler (inhalanlar): solvent, yapıştırıcı, uhu vb.

1.2. Alkol

1.3. Tütün, nikotin (sigara)

1.4. Opiatlar (afyon ve türevleri)
    1.4.1. Morfin
    1.4.2. Eroin
1.5. Koka ve türevleri (kokain)
1.6. Kenevir ve türevleri (esrar)
1.7. Sentetik uyuşturucular
    1.7.1. Amfetamin
    1.7.2. Ekstazi
    1.7.3. Halüsinojenler
    1.7.4. Kimyasallar

Madde bağımlılığı, yalnızca bir maddeye değil, birden çok maddeye aynı anda gelişebilmektedir. Özellikle son yıllarda çoklu madde kullanımı konuşulmaya başlanmıştır. Örneğin opioid kullanan kişilerin benzodiazepin, kokain veya amfetamin de kullandıkları görülebilmektedir. Çoklu madde kullanımının sebepleri arasında kullanılan maddenin etkisinin, farklı bir madde ile tamamlanması ya da ilk maddenin yoksunluk belirtilerinin azaltılması amacı öne çıkmaktadır (Arıkan, 2012b: 207). Hangi madde kullanılırsa kullanılsın, tek başına bir hastalık olarak değerlendirilen madde bağımlılığına kullanılan maddeden dolayı eşlik eden başka hastalıklar da bulunmaktadır. Kardiyovasküler hastalıklar, diyabet, bulaşıcı hastalıklar, nöropsikiyatrik durumlar, kasten veya kasıtsız yaralanmalar, dikkat eksikliği, yemeuyku bozuklukları, psikoz, depresyon ve hiperaktivite bozuklukları bu hastalıklardan bazılarıdır (WHO, 2014: 12; NPAmatem, 2017).

2.2. Alkol ve Madde Bağımlılığının Nedenleri

Alkol ve madde bağımlılığının birçok farklı sebebi bulunmaktadır. Bu sebepler her disiplinde farklı şekilde açıklanabilmektedir. Farklı kay-

naklarda çeşitli başlıklar altında tasnif edilen bu nedenler genel olarak psikiyatrik etkenler, aile deneyimleri, sosyal çevre, ekonomik statü ve kültür gibi başlıklar altında incelenebilmektedir. Bakıldığında bağımlılık gelişiminde mikro düzeyde etkenlerden makro düzeyde etkenlere kadar çeşitli parametrelerin etkili olabildiği söylenebilmektedir. Bu çalışmada ise bağımlılığın gelişiminde etkili olan nedenler dört başlık altında derlenmiştir:

2.2.1. İlgili Teoriler

Bağımlılık nedenlerini açıklarken öne sürülen teoriler, odaklandıkları alan itibariyle bazı noktalarda ayrışmaktalardır. Bu noktada örneğin kavramsallaştırmaya ve sürece odaklanan teoriler bağımlılığa geniş bir bakış açısı sağlayan teoriler iken uyaranların etkilerine odaklanan teoriler belirli uyaranların neden bağımlılık geliştirdiği üzerinde durmaktadır. Bireysel duyarlılığa odaklanan teoriler ise belirli bireylerin neden diğerlerine nazaran bağımlılığa daha duyarlı ve hassas olduklarını açıklamakta; çevresel faktörlere odaklanan teoriler ise bağımlılığın gelişmesine sebep olan çevresel ve sosyal koşulların ne olduğunu araştırmaktadır (West, 2001). Böylelikle bağımlılık biyolojik, psikolojik ve sosyal nedenlerin bir sonucu olarak yorumlanabilmektedir.

Bağımlılığı açıklamaya yardımcı olan teorilerden ilki olarak psikanalitik teoride bireyin alkol veya madde kullanımında, zamanında tatmin edilmeyen bağımlılık isteklerinin karşılanmamış olması ve geçmiş yaşantılarındaki sorunların etkisinin olduğu öne sürülmektedir. Bu nedenle de bireyin hem kendisini dinletebilmek hem de rahat hissetmek için alkol veya madde kullanımına yöneldiği belirtilmektedir (Beşirli, 2007: 91). Bir diğer yaklaşım davranışçı teoriye göre alkol ve maddenin rahatlatıcı ve kaygıyı azaltan özellikleri birer pekiştireç olarak görülmektedir. Buradan hareketle alkol ve madde bağımlılığının koşullanma örüntüsü olduğu söylenebilmektedir (Bayar ve Yavuz, 2008: 222). Çevre vurgusunu öne çıkaran bir yaklaşım olarak öğrenme teorisi ise alkol veya madde bağımlılığını kişinin çevresiyle kurduğu

ilişkiler üzerinden açıklamaktadır. Buna göre birey, içinde bulunduğu sosyal bağlamda sosyal öğrenme geliştirerek bağımlılık davranışlarını öğrenir ve tekrarlı biçimde bu davranışları geliştirirerek pekişmesine neden olmaktadır (Gökler ve Koçak, 2008: 101). Öne çıkan teorilerden bir diğeri olan varoluşçu kurama göre bağımlı bireyler toplum tarafından kabul edilmeyen, kimlik gelişimlerini tamamlayamamış kişilerdir. Varoluşçuluk düşüncesinin ezilen veya baskılanan insanların felsefesi olarak değerlendirildiğinde, bağımlı bireylerin bireysel varlıklarının bir gösterimi olarak alkol veya madde kullanımına yöneldikleri belirtilebilir (Beşirli, 2007: 91; Çelik, 2017: 420). Bu teoriler, geliştirildikleri disiplin sınırlarının ötesinde sosyal bir problem olarak bağımlılığı anlamaya ve tanımlamaya yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla tek bir teori üzerinden bağımlılığa yönelik bir açıklama geliştirmek eksik kalmaktadır. Bu teorilerin yanında bağımlılığın gelişiminde etkili olan fiziksel, psikolojik ve sosyal etkiler bulunmaktadır (Osmanoğlu, 2017: 180). Bağımlılığın nedenleri üzerine düşünüldüğünde sorunun doğasındaki bu çeşitliliği geniş bir perspektifle anlamak gerekir.

2.2.2. Kişilik Özellikleri

Kişilik özellikleri ile alkol ve madde bağımlılığı arasındaki ilişki incelendiğinde birtakım olumlu ve olumsuz özelliklerin bağımlılığa neden olduğu öne sürülmektedir (Kaya ve ark., 2014: 6). Olumsuz kişilik özelliklerinden bireyin yaşamındaki zorluklar karşısında dayanıksız ve güçsüz olması, değersiz hissetmesi, duygu dünyasında dengeyi kuramaması, hayattan beklentilerinin fazla olması, anlık haz ile heyecan odaklı bir yaşam sürmesi ve içten denetimli değil dıştan denetimli olması kastedilmektedir. Bunlar, alkol veya madde bağımlılığındaki temel sebepleri olarak değerlendirilmektedir (Doğan, 2002: 61). Ayrıca duygu denetimi de alkol ve madde bağımlılığında önemli bir mekanizmadır. Örneğin bireyin problemlerini çözmedeki başarısızlığı yetersizlik duygusunun oluşmasına sebep olmaktadır. Yetersizlik ve benzeri olumsuz duygular birey için yıkıcı etkiye sahiptir. Bu nedenle

birey toplumla ilişkisini en aza indirmekte, toplumdan uzaklaşmakta ve yalnızlığını giderebilmek için alkole veya maddeye yönelmektedir (Güner, 2019: 82; Karaçam ve Totan, 2014: 121). Bunlarla birlikte olumsuz duyguları olumlu duygulara çevirme isteği, korku/kaygı/stres gibi günlük rutinlerde sık sık deneyimlenen ve zaman zaman rahatsızlık veren duyguları bastırma çabası ve özgür hissetme arzusu da bireyleri bağımlılığa sürüklemektedir (Derin ve Tapan, 2017: 27).

Bağımlılık geliştirmede kişisel faktörlere bağlı olarak psikiyatrik bozukluklar da bir kırılganlık kaynağı olabilmektedir (Ouzir ve Errami, 2015: 14). Örneğin antisosyal, borderline, narsistik, obsesif kompulsif, histirionik, anksiyete, psikoz, depresyon ve paranoid gibi kişilik bozuklukları veya bazı nevrotik bozukluk tanılarına sahip bireylerin bağımlı olma ihtimallerinin, tanısı olmayan bireylere göre daha fazla olduğu öne sürülmektedir. Çünkü psikoanalitik çalışmacılara göre bu bireyler bağımlılık yapan maddeleri süper egonun cezalandırmasından kaçınmak için ve oluşan stresi azaltmak için kullanmaktalardır (Öztürk ve ark., 2015: 105; Arıkan, 2012c: 114). Bu bağlamda stresin de bağımlılık öykülerindeki rolü göz ardı edilmemelidir. Bireylerin herhangi bir sebepten dolayı deneyimledikleri yoğun stres, bağımlılık davranışının gelişimine kapı aralayabilmektedir. Nitelim beyin, yoğun strese maruz kaldığında alkole ve maddeye karşı savunmasız kalmaktadır (Ruisoto ve Condator, 2019: 13).

Dürtüsellik de bir kişilik özelliği olarak bireyin bağımlı olmasına sebep olan risk faktörleri arasında yer almaktadır (Richard ve Moustafa, 2020: 29). Çünkü dürtüsel davranan kişi sağlıklı davranma gibi bazı konuları hafife almakta ve alkol ve madde kullanım davranışına dürtüsel olmayanlara göre daha kolay yönelebilmektedir (Ouzir ve Errami, 2015: 13). Süreç içerisinde bu dürtüsellik bir nedenden ziyade tekrarlayan alkol ve madde kullanımının sonucuna dönüşebilmektedir. Kişi, dürtüsel davranarak alkol veya madde kullanmaya başlamakta ve alkol veya madde kullandığı için de dürtüsel davranmaktadır (Sönmez, 2017: 37). Bu yönüyle ilerleyen bağımlılık aşamalarında kısır bir döngüye evrilebilmektedir.

2.2.3. Aile ile İlgili Faktörler

Aile, çocukların sosyalleşmesi, hayatta kalması, korunması ve gelişimi için temel bir kurumdur (Bratek ve ark., 2013: 74). Ancak ailede yaşanan bazı problemler veya ailede bağımlı bir üyenin bulunması bu görevlerin ihmal edilmesine, iletişimlerin bozulmasına ve ailenin işlevsizleşmesine neden olmaktadır (Rotunda ve ark., 1995: 95). Bu çerçevede bireyin bağımlı olması konusunda ailede var olan en önemli risk unsurlarından biri, aile içi ilişki ve iletişimin katı olmasıdır. Yetişkinlerin hayatlarında çocukluk döneminden getirdikleri yaşantılarının önemi yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle ailenin katı atmosferi içinde yaşanan olumsuzluklar çocukluk döneminden itibaren bireyin ebeveynleri tarafından yüklenmiş bilinçsiz ve sabit rollere mahkum kalmasına ve ailede iletişim probleminin yaşanmasına neden olmaktadır. Bu iletişim problemleri aile üyelerinin destekleyici paylaşımlarını azaltmakta ve bağımlılık açısından aileyi bir risk unsuru haline getirmektedir. Aile üyeleri arasındaki sevgisizlik ve ilgisizlik, çocukluk döneminde deneyimlenen stresli aile ortamı ve aile içi şiddet ve istismar deneyimleri bağımlılığa giden yolda aile açısından önemli riskleri temsil etmektedir (Demir, 2006: 120; Başkurt, 2003: 89; Enoch, 2011: 21). Yine ebevynlerin çok silik ya da çok otoriter bir profilde olması, çocuğun sürekli cezalandırılması, kendisini ailesine kabul ettirebilmek için çaba sarf etmesi ve ihtiyaçlarının giderilmemesi gibi unsurlar da bu ortamda yetişen çocuğun ilerleyen yaşamında alkol veya madde bağımlılığı davranışına yönelik riski arttıran unsurlar olmaktadır (Altıntaş ve ark., 2004: 108).

Aile içinde yaşanan olumsuzlukların neredeyse hepsi çatışmalara sebep olabilecek niteliktedir. Bu perspektiften bakıldığında yaşanan çatışma sonucunda gerek çocuğun ebeveynini gerekse de ebeveynin çocuğu reddetmesi mümkün hale gelmektedir. Bu noktada özellikle babadan algılanan reddin bireyi bağımlılık açısından daha yüksek riskli hale getirmektedir (Çelebi ve Uslu, 2019: 99; Bircan ve Erden, 2011: 215-216). Çünkü çocuğun ebeveynine bağlanamaması ya da

olumsuz bağlanması, yoksunlukla büyümesine sebep olmakta ve yetişkinlik döneminde bu yoksunluğun giderilmesi ihtiyacı ortaya doğurmaktadır. Bunun çözümü olarak alkol veya madde kullanımını bir seçenek olarak algılamaktadır (McCrory ve Mayes, 2015: 326). Çatışmanın yanında ailede denetim mekanizmasının oluşturulmaması, üyelerin birbirinden bağımsız yaşaması, duyguların paylaşılmaması ve bu konuda üyeler arasında katı bir tavır sergilenmesi gibi işlevsiz davranışların varlığı da aile üyelerini alkol veya madde kullanımına itmektedir (Bahar, 2018: 10). Yapılan bir çalışmada ailede duyguların konuşulmasının bağımlılık durumuna etkisi incelenmiş ve bağımlı kişilerin ailelerinde duyguların özgürce konuşulamadığı, kontrol grubunda ise konuşulabildiği yönünde veriler elde edilmiştir (Bratek ve ark., 2013: 76). Duyguların hiç konuşulmamasının yanında yalnızca olumsuz duyguların ifade edilmesi de bireyin bağımlı olmasının önünü açmaktadır. Bu bireylerin özgüvenlerinin düşük olduğu ve bağımlılık yapan maddelere *hayır* diyemedikleri görülmektedir (Ögel, 2010b: 236). Bir şekilde bozuk ilişkilerin yaşandığı bu tür ailelerde, birey aileden farklı bir gruba dahil olduğunda hayal kırıklıkları ve öfkesiyle baş başa kalmakta ve hatta depresyona da girebilmektedir. Bu problemlerle baş edebilmek ve belki de kaçmak birey için ancak alkol veya madde ile mümkün olmaktadır. Çünkü alkol veya madde istenmeyen duygular için bir ilaç olarak görülmekte, bu maddelerin ağrı kesici özellikleri ise bireyin rahatlığı tatmasına ve maddeleri kullanıma devam etmesine sebep olmaktadır (Varol, 2011: 12; Sani, 2010: 498).

Bireyin madde kullanması ve bağımlı olmasında aileye dair risk unsurlarından bir diğeri aile bütünlüğünün sağlanamamasıdır. Ebeveynlerin boşanmış olması veya ayrı yaşamaları özellikle çocuklar için riskli bir duruma karşılık gelmektedir (Atlam ve Yüncü, 2017: 168). Gerek ebeveyn-çocuk iletişiminin kopabilmesi gerekse de bireyin iş birliğine ve birlikteliğe dair olumsuz tutum geliştirebilmesi gibi ihtimaller bireyin alkol veya maddeye yönelmesine neden olabilmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki aile bütünlüğünün bozulması tek başına

bağımlılık geliştiren bir unsur değildir (Bircan ve Erden, 2011: 219; Ögel, 2010b: 236). Zira insana dair bir davranışın gelişmesinde veya sönmesinde tek bir unsurun veya tek bir sebebin varlığından söz etmek indirgemeci bir yaklaşım olacaktır.

Ailelerdeki bir diğer risk unsuru ise ailede alkol veya madde bağımlısı bir üyenin varlığıdır (Güner, 2019: 93). Bu durum ailedeki diğer üyelerin sosyal öğrenme yoluyla alkol veya madde kullanmalarına ve bağımlı olmalarına zemin oluşturabilmektedir (Johnson ve Pandina, 1991: 84; Bratek ve ark., 2013: S74). Bu kapsamda özellikle çocukların risk altında olduğu düşünülmektedir. Çünkü çocuklar ebeveynlerinin davranış biçimlerini modelleyerek bir kimlik oluşturmakta ve problemlerle baş ederken de bu davranış kalıplarını kullanmaktalardır (NPAmatem, 2017: 11; Akfert ve ark., 2009: 41). Ailede bağımlı bireyin bulunmasının teşkil ettiği bir diğer risk ise bağımlılığın genetik yoluyla aktarımıdır. Özellikle ebeveynlerin bağımlı olmaları durumunda, gelecek neslin ciddi şekilde risk altında olduğu görülmektedir. Yapılan ikiz çalışmaları tek yumurta ikizi kardeşlerden birinde bağımlılık davranışı varsa diğerinde de bağımlılık riskinin yüksek olduğunu ifade etmiş; bazı hayvan deneyleri ise tolerans, geri çekilme ve daha birçok bağımlılık belirtisinin genetik olabileceğini desteklemiştir (Beyazyürek ve Şatır, 2000: 51; Ouzir ve Errami, 2015: 11; Angres ve Bettinardi-Angres, 2008: 698). Bireylerin alkol veya madde bağımlısı olmasında genetik yatkınlığın varlığı kabul edilse de elbette bu unsur bağımlılığın gelişmesinde tek başına yeterli değildir (Alevsaçanlar, 2017: 11).

Ailede alkol veya madde bağımlısı bir üyenin bulunmasının ailenin diğer bireylerinde bağımlılık riskini arttırdığı birçok çalışmada ölçülmüştür. Bunlardan birisinde bağımlı aile üyesi bulunan bireylerin alkol ve madde kullanım oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Atlam ve Yüncü, 2017: 167). Bir diğerinde ailesinde bağımlı üye bulunan kişilerin olmayan kişilere kıyasla 5 kat (Ünal, 1991: 80), başka bir çalışmada 4 kat (Arıkan, 2012c: 113) daha fazla bağımlı olma ihtimalinin varlığı belirtilmiştir. Literatürde bu konuya odaklanan

çalışmalara bakıldığında verilerin birbirini desteklediği görülmüş ve yine bir çalışmada bağımlı bireylerin %41.20'sinin annesinin bağımlılık öyküsü bulunduğu, %14.80'inin ailesinde ise böyle bir öykünün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Demir, 2006: 121). Benzer minvaldeki bir başka çalışmada katılımcıların tamamından %13.3'ünün alkol kullandığı ve bu katılımcıların %32.1'inin ailesinde de alkol kullanım öyküsünün olduğu ifade edilmiştir (Yakar ve Pirinçci, 2019: 61).

2.2.4. Sosyal Çevrenin Etkisi

Alkol veya madde bağımlılıklarının nedenlerinden en önemlilerden birisi de sosyal çevredir. Bireyin yaşamında aile, akraba, arkadaş, okul ve yaşanılan semt gibi sistemler sosyal çevre içerisinde yer almaktadır (Bahar, 2018: 8). Yaşanılan mekan ele alındığında kentte yaşamak kırda yaşamaya oranla; kent içinde de sokakta yaşamak evde yaşamaya oranla bağımlılık gelişimi açısından daha yüksek risk teşkil etmektedir (Öztürk ve ark., 2015: 105). Bununla birlikte sosyal çevreye daha geniş bir açıdan bakıldığında kimi toplumlarda, geçmiş toplumsal yaşantılara bağlı olarak bağımlılık riskinin yükseldiği bilinmektedir. Örneğin bazı Kızılderili kabileleri veya Avustralya yerlileri gibi travmaya maruz kalan toplumlarda bağımlılık açısından çevresel daha yüksektir (Enoch, 2011: 17).

Bireyin sosyal çevresinde öne çıkan gruplardan biri arkadaş grubudur. Arkadaş etkisi bireylerin alkol veya madde bağımlısı olmasında önemli bir teşvik veya baskı unsurudur (Sani, 2010: 499; Satan, 2011: 185). Çünkü arkadaşlar arasında alkol veya madde hakkında konuşulması, birbirlerinin tutumlarından etkilenmeleri, arkadaşların davranışlarının birey için önemli olması ve bir kabul aracı olarak görülmesi gibi durumlar bireyin bu maddelerle tanışmasını ve devam etmesini mümkün kılmaktadır. Sosyal çevresinin etkisi ile bağımlı olan birey bundan sonra ise sosyal çevresini kullanım maddesi ekseninde şekillendirmektedir. Böylece bağımlılık ve sosyal çevre arasındaki ilişki kısır bir döngü olarak devam etmektedir. Kişi çevresinden dolayı bağımlı olmakta ve bağımlı olduğu için de bu çevrede yer almaktadır.

Ancak bireyin arkadaş çevresinin ebeveynler tarafından denetlendiği durumlarda risk olasılığı en aza inmektedir (Ünlü ve Evcin, 2014: 128; Gönüllü ve ark., 2002: 105). Konuyla ilgili yapılan çalışmalardan birisinde alkol veya madde ile tanışmanın neredeyse %70'inin akran baskısı ile olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Arıkan, 2012c: 114). Bir diğerinde ise alkol veya madde bağımlılığının ilk üç nedeni arasında arkadaş grubunun etkisi yer almıştır (Ertüzün ve ark., 2016: 55). Sosyal çevrenin bağımlılığa etkisi incelendiğinde alkol veya madde kullanımının aile ya da toplum içerisinde kabul edilirliği de önemlidir. Eğer alkol veya madde sosyal çevrede bir kültür olarak var olmuşsa bireyin de bu maddelere bağımlı olması daha muhtemeldir. Sosyal çevrenin risk unsuru olmasının nedenlerinden bir diğeri bireyin alkole veya maddeye erişiminde kolaylık sağlamasıdır (Ouzir ve Errami, 2015: 15). Örneğin sosyal çevredeki yakınlar aracılığı ile ucuza satılan ve çabuk ulaşılabilen uçucu maddeler bağımlılar arasında sık kullanılmaktadır (Öztürk, 2015: 111).

2.3. Alkol ve Madde Bağımlılığının Yaygınlığı

Alkol ve madde kullanımı, çok eski dönemlerden itibaren dünyanın farklı coğrafyalarında görülmektedir. Son yıllarda konuya ilişkin artan araştırmalar neticesinde kullanım oranlarıyla ilişkili detaylı veriler elde etme imkanı artmıştır. Bu sayede gerek küresel gerek ulusal düzeyde alkol ve madde kullanımının yaygınlığına ilişkin haritaları çıkartmak mümkün olmuştur. Her ne kadar uzun yıllardan itibaren problem olsa da alkol ve madde kullanımına ilişkin verilerde küresel anlamda seyrin nasıl ilerlediğini anlamak son dönemlerde mümkün olmuştur.

2.3.1. Dünyada Alkol ve Madde Bağımlılığı

2005 yılında dünya genelindeki 15 yaş ve üzeri nüfustaki kişi başı alkol kullanımına bakıldığında 5.5 litrelik bir kullanımın olduğu görülmektedir. Ancak 2010 yılına gelindiğinde bu oran 6.4 litreye yükselmiştir (WHO, 2018). 2010 yılı verilerine bakıldığında ise (WHO, 2014)

ayrı ayrı ülkelere göre 15 yaş ve üzeri bireylerdeki kişi başı saf alkol tüketim oranlarında farklılıkların olduğu ortaya çıkmaktadır. Örneğin Orta Afrika Cumhuriyeti'nde bu oranın erkeklerde 18.3, kadınlarda ise 15.6; Kongo'daki erkeklerde 14.7, kadınlarda 10.5; Etiyopya'daki erkeklerde diğer ülkelere nazaran daha fazla bir oranla 30.1, kadınlarda ise 19.9; Moritanya'daki erkeklerde daha az bir oranla 6.6, kadınlarda 1.4; Romanya'daki erkeklerde 30.7, kadınlarda 10.9 olduğu ve son olarak ülkemizdeki erkeklerde 19.7, kadınlarda ise 8.2 olduğu belirtilmiştir.

2016 yılına gelindiğinde ise dünya genelindeki 15 yaş ve üzeri alkol kullanımının genel nüfusun %57'sinde olmadığı, bu bireylerin erken yaşlarda alkol kullanmalarına rağmen son 12 ay içerisinde hiç alkol tüketmedikleri verilerine ulaşılmaktadır (WHO, 2018). Bu doğrultuda dünya genelinde aynı yaş grubu esas alındığında yıllık alkol tüketim oranı 6.4 olarak belirlenmektedir. Bu kapsamda dünya genelindeki kiş başı alkol tüketimi şekil 1'de gösterilmiştir (Ritcihie ve Roser, 2019b).

Şekil 1: 2016 yılı dünya genelinde kişi başı alkol tüketim oranlarının ülkelere göre dağılımı.

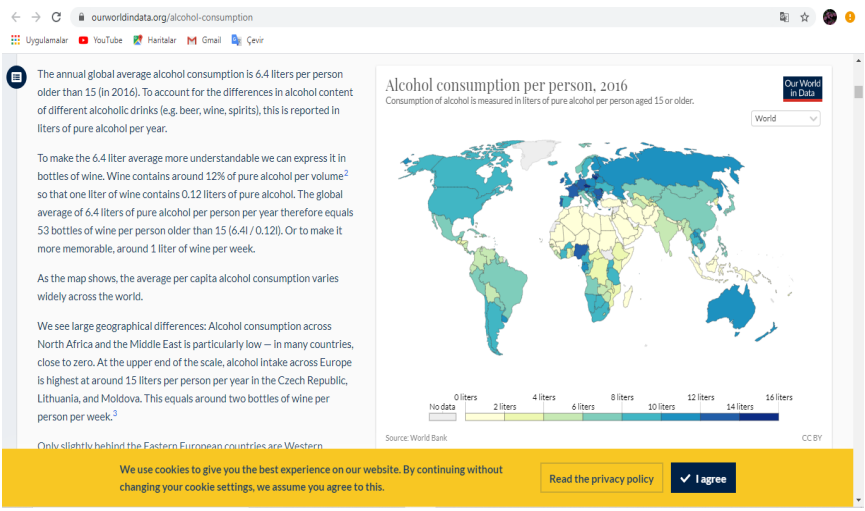

Dünya genelindeki madde kullanımı oranına bakıldığında ise 1990'ların sonlarında nüfusunun %4.8'lik bir oranına denk gelerek yaklaşık 180 milyon kişide madde kullanımının olduğu; bu sayının 2008 yılında yaklaşık olarak 208 milyona ulaştığı aktarılmaktadır (TBMM, 2008: 89). Bir başka çalışmada 2015 yılında dünyadaki 15-64 yaş aralığındaki bireylerin yaklaşık %5'inin bağımlılık yapan madde kullandığı (Güner, 2019: 82) aktarılmakta iken bu nüfus arasından yalnızca bağımlılık yapan madde kullanımından hayatını kaybeden kişi sayısı yaklaşık 450.000 olarak belirlenmiştir (Çetinöz, 2019: 15 ve 81). 2016 yılında da 15-64 yaş aralığında yaklaşık 275 milyon kişinin hayatında bir kez madde kullandığı tahmin edilmektedir (UNODC, 2018: 2). Bu yıldaki kıtalar arası farklılık göz önüne alındığında en fazla madde kullanımının Asya kıtasında olduğu, ardından Kuzey Amerika'nın geldiği ve en sonlarda ise Afrika'nın olduğu görülmektedir (Ritcihie ve Roser, 2019a).

Kullanılan maddeler özelinde veriler incelendiğinde ise 2016'da Avrupa'da esrar kullanımının oldukça yaygın olduğu ve yaklaşık 150.000'den fazla kişinin bu sebepten dolayı tedaviye başvurduğu belirlenmiştir (Macit, 2020: 3). 2017 yılında tüm dünyada 15-64 yaş arası nüfusta yaklaşık 271 milyon kişinin bir önceki yılda bağımlılık yapıcı madde kullandığı belirlenmişken kenevir ve opioid türevi maddelerin en çok kullanılan maddeler olduğu anlaşılmaktadır (UNODC, 2019: 7 ve 9). Ayrıntılı bilgi şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2: 2017 yılı dünya genelinde maddelere göre kullanıcı sayısı (milyon)

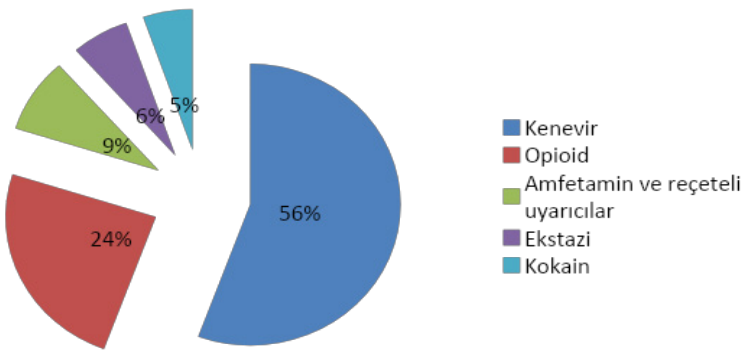

Bu verilerle birlikte yine aynı yıl içerisinde Avrupa'da yaklaşık 1.1 milyon kişinin de bağımlılık yapıcı maddeden dolayı kolluk kuvvetlerince yakalandığını belirlenmiştir (Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi, 2019: 20). Yine madde kullanımına bağlı ölümler de kullanım yaygınlığı ile ilgili önemli bilgiler vermektedir. 2017 yılındaki aşırı dozdan ölüm sayısının yaklaşık 167.000 olduğu ve bu ölümlerin yaklaşık %59'unun 50 yaş altında bireyler olduğu belirtilmiştir. Madde kullanımından dolayı vefat eden kişi sayıları, yıllara göre değişim ile birlikte detaylı biçimde 2017 yılıyle ilgili detaylı veriler Şekil 3'te belirtilmektedir (Ritcihie ve Roser, 2019c).

Şekil 3: 2017 Yılı Dünya Genelinde Bağımlılık Yapıcı Maddeye Bağlı Ölümlerin Yaş ve Yıl Değişkenlerine Göre Seyri.

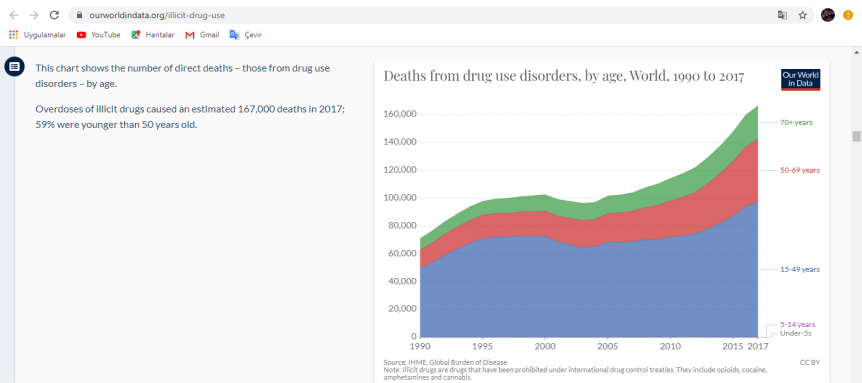

2.3.2. Türkiye'de Alkol ve Madde Bağımlılığı

Türkiye'de alkol ve madde bağımlılığının yaygınlığını ölçmek için yapılan çalışmalar sınırlı olduğu bilinmekle birlikte yapılan ölçümlerin genellikle yaş esaslı olduğu görülmektedir. Yerel ve bölge bazlı yütürülen akademik çalışmaların yanında ulusal düzeyli araştırmalar TUBİM tarafından raporlanmaktadır.

Alkol en yaygın ve en ulaşılabilir madde olarak kabul edilmektedir (Ciubara ve ark., 2015: 539) Zira alkol tüketiminin madde kulla-

nımına kıyasla oldukça düşük yaşlarda başlanabilmektedir (Öztürk, 2015: 100). TBMM (2008; 61) verilerine göre Türkiye'de bireyler alkol kullanımına 12-14 yaş arasında başlanmakta, 18-25 yaş aralığında ise alkole bağlı sorunlar geliştirmektedir. Bu sorunların çözümü için tedaviye başvurma 40'lı yaşlarda gerçekleşirken 55-60 yaşlarında ise alkole bağlı hastalıklardan ölüm gerçekleşmektedir.

Alkol tüketiminin kişi başına düşen oranı ülkemizde 2004-2015 yılları arasında ölçüldüğünde en düşük tüketimin 1.31 litre oran ile 2005 yılında; en yüksek tüketimin ise 1.55 ile 2012 yılında görüldüğü belirtilmektedir. Bu oran 2015 yılında ise 1.39 litredir. Bu oranlar dünya geneli ile karşılaştırıldığında Türkiye'deki tüketim oranının daha düşük olduğu görülmektedir (Buzrul, 2016: 112 ve 121). Yaşam boyu yaygınlık ölçümünde ise İçişleri Bakanlığı (2018: 6) araştırmasında %22.1'lik bir oranla Türkiye'de 9.436 kişi arasında en az bir kez alkol kullanımının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkeklerde bu oran %34.3; kadınlarda ise %10.7 olarak belirlenmiştir. Bu nedenle alkol tüketiminde cinsiyetler arasında da farklılıktan bahsetmek mümkündür. Bu farklılıkta erkeklerin daha fazla alkol tükettikleri belirtilmektedir (Çelebi ve Uslu, 2019: 99). Alkol kullanım yaygınlığını ölçmek için yapılan çalışmalara ek olarak daha özel ve spesifik bir grup olarak mahkumlar kapsamında bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmanın sonucuna göre alkol bağımlılığının yaşam boyu yaygınlığı %38 ile %50 arasında bir oran olarak elde edilmiştir (Kaya ve ark., 2004: 90).

Madde bağımlılığı açısından bakıldığında ise Türkiye bulunduğu konum ve genç nüfus sayısındaki yoğunluk nedeniyle bağımlılık yapıcı maddeler açısından riskin yüksek olduğu bir ülkedir (İçişleri Bakanlığı, 2018: 12). Türkiye'de en yoğun üretilen ve en çok kullanılan bağımlılık yapıcı madde esrardır (Gökçeöz ve Usta, 2012: 146). 1998 ve 2005 yılları arasında üretme ve buna ek olarak satma suçundan yargılama suçu sıklığının 150/100000 olduğu belirtilmiştir (Toprak ve ark., 2010: 23). 1990 ve 2017 yılları arasında Türkiye'de madde kullanımı yaygınlığı oranı ise %1.2-%1.5 arasında seyretmekte olup Şekil 4'te bu dağılım gösterilmiştir (Ritcihie ve Roser, 2019a).

Şekil 4: Türkiye'de 1990-2017 Arası Madde Kullanım Bozukluğu Yaygınlığı

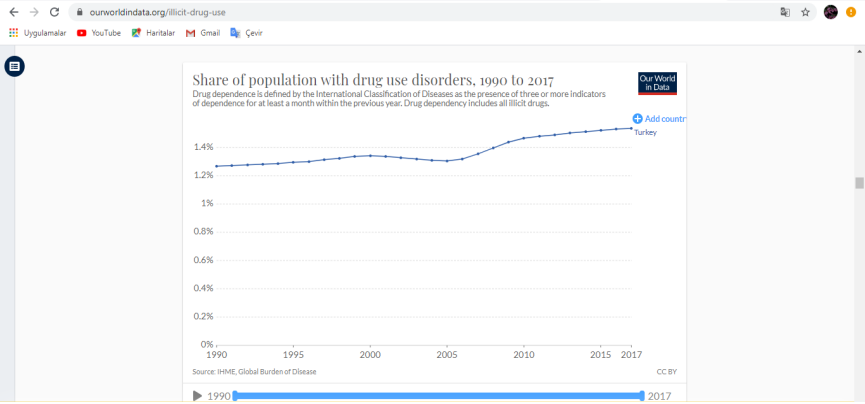

Alkolde ölüm oranlarında olduğu gibi madde kullanımında adli işlemler bağımlılık yapıcı maddelerin trafiğine ilişkin fikir geliştirmeye yardımcı olmaktadır. Bu anlamda Türkiye'de 2016 yılında bağımlılık yapıcı maddelere bağlı işlenen suç sayısı 81.222 iken bu sayı 2017 yılında 118.482 olarak belirlenmiştir. Bu kişilerin 91.798'i kullanım amaçlı uyuşturucu madde bulundurmaktan yakalanmıştır (İçişleri Bakanlığı, 2018: 15). 2018 yılında ise ikinci altı aylık süreçte bağımlılık yapan madde suçlarından dolayı yaklaşık 95.000 civarı şüpheliye adli işlem uygulanmıştır (İçişleri Bakanlığı, 2019: 94).

2.4. Gençlik Neden Risk Grubu?

Günümüzde sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı genç nüfus için önemli bir sorun alanını oluşturmaktadır. Ülkemizdeki madde kullanım oranları batı ülkelerine göre daha düşük olmakla birlikte son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalarda gençlerin madde kullanımının daha fazla yaygınlaştığı ve maddeye başlama yaşının giderek küçüldüğü görülmektedir. Nitekim bağımlılığa başlama yaşının gençlik yılları içerisinde gerçekleşmesi de bu sorunun bir gençlik çağı sorunu olarak ele alınmasını gerekli kılmaktadır (Ögel, 2010b: 33). Ergenlik dönemi ise gençlerin bağımlılık yapıcı maddeler ile tanışması açısından diğer zamanlara oranla daha riskli bir dönemi oluşturmaktadır

(Ögel ve ark., 2007: 19). Bu risk faktörlerini etkileyen sosyal, kültürel ve psikolojik değişkenler belirtilen başlıklar halinde ele alınmıştır:

2.4.1. Aileye İlişkin Risk Faktörleri

Aile ilişkilerinin niteliği ergenin sigara, alkol ve madde kullanımına yönelik tutumlarında önemli bir belirleyicidir (Ögel, 2010b: 3). Nitekim Wills ve Yaeger (2003: 222) ergen madde kullanımına yönelik yaptıkları çalışmada adölesanların madde kullanımında ailenin en büyük etken olduğunu ifade etmiştir. Aileye ilişkin risk faktörleri; ailede ihmal ve istismar varlığı, parçalanmış aile yapısı, madde kullanımı, psikiyatrik sorunlar gibi aile dinamiği içerisinde çeşitli sorun alanlarının varlığından kaynaklı olabileceği gibi ailenin ekonomik düzeyi, eğitim durumu gibi sosyo-demografik etkenler üzerinde de şekillenebilmektedir. Bu açıdan aileye ilişkin risk faktörleri aile dinamikleri ve ailenin sosyo-demografik özellikleri olmak üzere iki farklı çerçevede ele alınmıştır.

2.4.1.1. Aile Dinamikleri

Aile, çocuğun sosyal ve kognitif gelişiminde oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Aile işlevselliğindeki eksiklik, çocukta saldırganlık ve antisosyal davranış bozukluğuna sebep olabilmekte ve bu tür problem davranışlar okul döneminde akran grubu tarafından reddedilme, okul başarısında düşüklük gibi sorunlarla kendini göstermektedir. Ergenlik dönemine gelindiğinde ise bu dönemin getirdiği özelliklerle birlikte suça yönelme ve madde kullanımı davranışı görülebilmektedir. Bu açıdan genellikle aile işlevselliğine sahip olmayan ailelerde büyüyen gençlerin madde kullanımının daha yaygın olduğu tespit edilmiştir (Ögel, 2010b: 39-40).

Aile içerisinde çatışmaların var olması da aile işlevselliğini olumsuz etkileyen durumlardan biridir. Aile içi çatışmaların sıklıkla yaşandığı evlerde aile bağlarının kuvvetli olmaması ya da aile içerisinde

sürekli olumsuz ilişkilerin varlığı gencin madde kullanımına yönelmesine zemin hazırlamaktadır. Nitekim Ranjbaran ve arkadaşlarının (2018) İran'da üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada ailesi ile anlaşmazlık yaşayan öğrencilerde bağımlılık potansiyeli ölçeğinin daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Gençlerin madde kullanımıyla ilgili risk faktörlerinin belirlendiği bir başka çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılarak ailesi ile anlaşmazlık yaşayan gençlerin madde kullanım oranlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Öner ve ark., 2019: 521).

Ebeveyn kaybı, boşanma, terk gibi parçalanmış aile yapılarının görüldüğü aileler de benzer bir diğer risk faktörünü oluşturmaktadır. Parçalanmış aile ilişkileri, aile içerisindeki bağların zarar görmesine sebep olmakla birlikte ergenin çeşitli risk faktörlerine yönelmesini de kolaylaştırmaktadır (Yüncü, 2012 akt. Kaplanhan, 2015: 31). Buna ilişkin olarak Şimşek ve arkadaşlarının (2014: 24) madde bağımlılığı nedeniyle tedavi gören kişilerin aile yapılarını incelediği bir çalışmada katılımcıların %29.5'inin parçalanmış aileden geldiği belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinde madde kullanımının aile sorunları ile ilişkisini ele alan başka bir çalışmada ise parçalanmış veya boşanmış aile yapısı, ebeveynlerden birinin veya her ikisinin kaybı madde kullanımında ailesel risk faktörleri olarak tespit edilmiştir (Akfert ve ark., 2009: 46). Yalçın ve arkadaşları (2010: 130) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılarak anne babanın boşanmış olması veya ayrı yaşamasının madde kullanımı riskini 3.1 kat artırdığı tespit edilmiştir.

Ergen madde kullanımının en önemli risk faktörlerinden biri de ergenlerin ailelerinde madde ya da alkol kullanımının var olmasıdır (Chassin ve Barrera, 1993). Buna ilişkin olarak Averna ve Hesselbrock (2001) ailesinde alkol ve madde geçmişi olan ve olmayan adölesanları incelediği çalışmasında babaları alkolik olan öğrencilerin diğerlerine göre daha erken yaşlarda madde kullanımına başladığını saptamıştır. Alikaşifoğlu ve Ercan'ın (2002) çalışmasında da alkol bağımlılığı için benzer bir sonuca ulaşılmış ve anne babanın alkol bağımlısı olması du-

rumunda erkek çocukların bağımlı olma riskinin anne-babası bağımlı olmayanlara göre 4-5 kat daha fazla risk oluşturduğu tespit edilmiştir. Atlam ve Yüncü'nün (2017: 168) üniversite öğrencilerinin madde kullanımı ile ailesel madde kullanımını ele aldığı çalışmada da öğrencilerin ailelerinde madde kullanımı ile kendilerinin madde kullanımları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ailenin madde kullanımına bir başka açıdan bakıldığında ailenin yaşadığı sorunlara karşı sergilediği baş etme yöntemlerinin çocuk açısından örnek model oluşturduğundan ileride gencin de sorunlarla başa çıkmada benzer yöntemler kullanmasına sebebiyet verebilmektedir (Ögel, 2010b: 40). Bu açıdan ailenin maddeye karşı tutumu gencin davranışlarının şekillenmesinde oldukça önemlidir.

Aile işlevselliğinde önemli bir diğer nokta anne, baba ve çocuk ilişkisinin niteliğini belirleyen ebeveyn tutumlarıdır. Çocuğun gelişiminde anne babanın çocuğa karşı tutum ve davranışları ergenin davranışlarının alacağı yönü belirlemektedir. Aksi halde anne, baba ve çocuk arasındaki ilişkinin olumsuz bir şekilde sürdürüldüğü ailelerde yetişen çocuklar, daha az özgüven sahibi olmakta ve madde kullanımı konusunda 'hayır' diyebilme davranışını daha nadir gösterebilmektedirler (Ögel ve Tamar, 1996: 32). Bu açıdan ebeveynin ergeni reddetmesi, ergene karşı ilgisiz bir tutum sergilemesi, aşırı baskıcı olması, tutarsız davranması, aşırı izin verici bir tutum içerisinde olması gibi tutumları ergen için riskli davranışları oluşturmaktadır. Buna ilişkin olarak Ögel ve arkadaşlarının (2004: 219) madde bağımlılığını önlemede öğretmen ve ebeveyn tutumlarını ele aldığı bir çalışmada; ebeveyn ve çocuk arasındaki iletişimin sıklığının ve etkin bir disiplin anlayışının aile içi risk faktörlerini azaltıcı bir unsur olduğu ortaya koyulmuştur. Bir başka çalışmada da benzer şekilde kabul, ilgi ve desteğin yüksek olduğu ailelerde yetişen çocukların madde kullanım riskinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Sitnick ve ark., 2013 akt. Atar ve ark., 2016: 43).

Son olarak aile desteğine ilişkin yapılan araştırmalar; eğitim hayatında aileden ayrı yaşayan öğrencilerin sigara, alkol ve uyuşturucu

madde deneyiminin daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim Atlam ve Yüncü'nün (2017: 168) çalışmasında eğitim hayatında sevgilisiyle birlikte ya da yalnız yaşayan öğrencilerde madde deneyimi riskinin arttığı ortaya koyulmuştur. Bir başka çalışmada ise evde arkadaşlarıyla veya tek başına yaşamanın madde deneme sıklığını 2.43 kat arttırdığı tespit edilmiştir (Öner ve ark., 2019: 521).

2.4.1.2. Ailenin Sosyo-Demografik Özellikleri

Gençlerin riskli davranış tutumlarını anlamak için aile ortamlarının daha ayrıntılı ele alınması gerekmektedir (Yaman, 2014: 116). Bu noktada yapılan araştırmalar madde kullanımı gibi risk içeren bir problemin sosyo-ekonomik yapıyla da ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim Ögel ve arkadaşlarının (2006: 20) yaptığı çalışmada düşük gelir düzeyine sahip olan ailelerin çocuklarında yaşam boyu en az bir kez tütün ve alkol kullanma riskinin gelir düzeyi yüksek ailelere göre daha fazla olduğu ortaya koyulmuştur. Güner'in (2019: 91) çalışmasında da benzer şekilde ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin düşük olmasının madde kullanımı için bir risk faktörü oluşturduğu tespit edilmiştir.

Sosyoekonomik düzeyin yanında ailenin eğitim düzeyinin de gencin madde kullanımında etkili bir faktör olduğu görülmektedir. Steinberg (2007) madde bağımlılığı ile ilişkili değişkenler arasında yaş, cinsiyet, kişilik özellikleri, aileden birinin madde kullanma durumu gibi faktörlerin yanında anne-babanın eğitim düzeyini de bağımlılığı etkileyen önemli bir risk faktörü olarak ele almaktadır. Çapık ve Cingil'in (2013) ç alışmasında anne ve babanın eğitim durumunun ilköğretim ve altı olan öğrencilerde düşük olmasının sigara kullanma davranışını artırdığı tespit edilmiştir. Coşkun'un (2008) çalışmasında da benzer şekilde anne-babanın eğitim düzeyinin madde kullanımında etkili olduğu tespit edilmiştir.

2.4.2. Sosyal Risk Faktörleri

Ergenlik dönemi her toplumda sosyal bir geçiş dönemini ifade etmektedir. Ergenlik yılları boyunca devam eden çocukluktan yetişkinliğe adım atma süreci toplumdan topluma değişiklik gösterse de bireyin statüsünün değişerek toplumsal olarak yeniden yapılanması evrensel bir süreçtir. Toplumsal olarak bu tanımlanma süreci ise sosyal çevre ve sosyal ilişkilerde değişimleri beraberinde getirmektedir (Steinberg, 2007: 116). Buna bağlı olarak bu dönemde madde kullanımına ilişkin birtakım sosyal risk faktörleri ön plana çıkmaktadır:

2.4.2.1. Akran Grubu Etkisi

Modern toplumdaki akran grupları eski dönemlere kıyasla ergenlerin yaşamında daha önemli bir rol oynamaktadır. Günümüz ergenleri, akran gruplarıyla oldukça fazla zaman geçirmekte ve bu etkileşimin hem olumlu hem de olumsuz sonuçları görülmektedir (Steinberg, 2007, s. 191). Bu açıdan ergenlerde alkol ve madde kullanımına başlamanın ve devam ettirmenin nedenlerinden birini de akran etkisi oluşturmaktadır. Genellikle alkol ve madde kullanımının belirli bir yaş diliminde kabul görmesi gençlerin madde kullanımına yönelmesini kolaylaştırmaktadır. Buna bağlı olarak akran gruplarının madde kullanımı ya da madde kullanımına ilişkin tutumları, ergenin akranları ile kurduğu yakınlığa göre şekillenmekte ve bu süreçte ergenin madde kullanımına ilişkin algısı ortaya çıkmaktadır (Köknel, 1998; Kulaksızoğlu, 1999 akt. Osmanoğlu, 2017: 183)

Madde kullanımının ergenin arkadaş çevresi tarafından önerilmesi gruba aidiyet duygusu veya akran baskısı gibi durumlardan etkilenerek kişinin madde kullanımına yol açabilmektedir (Süngü, 2014). Bununla birlikte yetişkin bir birey gibi görünmek, sosyal ortamlarda kolay iletişim kurmak veya eğlenmek gibi çeşitli amaçlar da akran grubunun etkisiyle oluşmaktadır. Nitekim Ögel ve arkadaşlarının (2004) çalışmasında gençlerin büyük çoğunluğunun ilk olarak dene-

miş oldukları maddenin akran grubu etkisiyle olduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde Erdem ve arkadaşlarının (2006: 113) çalışmasında ergenlerin madde kullanım riskini artıran arkadaş özellikleri içerisinde madde kullanan arkadaşa sahip olmanın kullanım riskini 6 kat artırdığı belirlenmiştir. ABD'de ortaokul ve lise öğrencileri arasında yapılan çalışmanın da bulguyu destekler nitelikte yakın arkadaşların alkol tüketiminin gencin alkol tüketimini etkilediği tespit edilmiştir (Thombs ve ark., 2001 akt. Sönmez ve Akvardar, 2015: 89).

Akran grubu maddeye başlamada etken olduğu gibi sonraki süreçte de ergen, arkadaş çevresini madde kullanan kişilerden tercih ederek bu oluşumun pekişmesine destek olmaktadır. Buna ilişkin olarak Steinberg (2007) alkol veya sigara kullanan gençlerin bu maddeleri kullanan ergenleri arkadaş olarak seçmeye daha fazla eğilimli olduklarını ifade etmiştir. Taşçı ve arkadaşlarının (2005: 125) lise öğrencileriyle yaptığı çalışma da benzer şekilde sigara kullanan öğrencilerin %47.1 oranında arkadaşının da sigara kullandığı tespit edilmiştir. Ögel'e (2010b: 41) göre özellikle alkol kullanımı konusunda akran grubu dolaylı ve doğrudan etkiye sahiptir. Akran grubunun dolaylı etkisi model alma ve alkol kullanımına karşı tutum geliştirme iken doğrudan etkisi ise alkollü içeceklerin teşvik ve teklif edilmesini içermektedir. Bununla birlikte ergenlerin alkol kullanımı daha çok kolektif bir davranış olarak kendini göstermektedir. Bir grup eylemi olarak içme davranışı, gencin kişisel tercih ve deneyimlerinden ziyade grup üyelerine bir performans gösterisi olmaktadır.

2.4.2.2. Yaşanılan Çevrenin Etkisi

Literatür incelendiğinde madde kullanımının yaşanılan sosyal çevre ile ilişkili olduğu görülmektedir. Nitekim maddelerin kolayca temin edilebildiği ve yoğun bir şekilde tüketildiği semtlere bakıldığında Dolapdere, Kasımpaşa, Hacıhüsrev gibi ilçelerin ön plana çıktığı ve bu çevrelerde büyüyen gençlerin madde kullanımının daha yaygın olduğu bilinmektedir. Bu açıdan özellikle gençlerin yaşadığı çevrenin mad-

de kullanımı ile ilgili geliştirdiği tutum, gençlerin bu maddelerle etkileşimini belirlemektedir (Ögel, 2010b: 25). Benzer biçimde Yaman'ın (2013) İstanbul'daki apaçi alt kültür grupları üzerine Esenler bölgesindeki gençlerin toplumsal davranış ve yönelimlerini ele aldığı çalışmasında bölgedeki madde kullanımının elde edilebilir ve kabul edilebilir olmasının madde kullanım davranışını etkilediğini ortaya koymuştur.

Yaşanılan çevreyle birlikte göçün etkisinin de madde kullanımında önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Buna ilişkin olarak Yaman'ın (2014) bir çalışmasında gençlerin özellikle göç bölgelerinde yoğunlaşmasının madde kullanımı için bir risk faktörü oluşturduğu ortaya koyulmuştur. Benzer nitelikteki bir başka çalışmada ise sanayileşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan kırsal bölgelerden kentlere göçün artması sonucu bireyin bu süreçte sosyal yalnızlık, yabancılaşma gibi süreçlere sürüklenerek yeni doyum yolları arayışı içerisine girebildiği ve topluma zararlı tercihlere yönelebildiği ifade edilmiştir (Doğan, 1998 akt. Yaman, 2013).

2.4.3. Kişisel Risk Faktörleri

Ergenlik dönemi psikolojik gelişim açısından diğer gelişim özelliklerine göre birçok farklı özellikleri bir arada bulundurmaktadır. Bu dönemde görülen çeşitli faktörler gencin değişimlere yönelik uyumunu etkilemektedir. Bazı gençler için bu değişimler büyümeye ilişkin bir fırsat olarak algılanırken bazıları için ise değişimlerin getirdiği yük, olumsuz psikolojik süreçleri beraberinde getirebilmektedir (Ögel, 2010b: 39). Buna bağlı olarak madde kullanımında ergenlik döneminin getirdiği birtakım süreçler sosyo-demografik özelliklerle birlikte kişisel risk etmenleri olarak karşımıza çıkmaktadır:

2.4.3.1. Yaş Değişkeni

Madde kullanımının genç yaşlarda daha fazla görülmesiyle birlikte bazı yaş dönemleri madde bağımlılığı için daha fazla risk etkeni oluş-

turmaktadır. Buna ilişkin olarak Tansel'in (2017: 1462) yaptığı çalışmada lise öğrencilerinin yaş gruplarına göre kullandıkları bağımlılık yapıcı maddelerin anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. 14-15 yaşındaki ergenler maddeye yönelik daha olumsuz bir tutum içerisindeyken, 16-18 yaşındaki ergenlerin maddeye karşı tutumlarının daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Altıok (2013) tarafından lise öğrencileriyle gerçekleştirilen bir başka çalışmada ise yaş değişkenine göre öğrencilerin bağımlılık yapıcı maddelere yönelik tutumlarının değiştiği, yaş oranı yükseldikçe madde kullanımına yönelik tutumların olumsuz yönde arttığı ortaya koyulmuştur. Üniversite örnekleminde yapılan çalışmalar da bu duruma paralellik göstermektedir. Tansel (2006) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı maddelere yönelik tutumlarının yaş değişkeni açısından anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği, en düşük tutum düzeyi 16-18 yaş aralığında bulunan öğrencilerden oluşurken, en yüksek tutum düzeyi 25 yaş ve üstü öğrencilerde görülmektedir.

2.4.3.2. Eğitim Düzeyi

Literatürdeki çeşitli çalışmalar ergenlerin eğitim düzeyinin madde kullanımını etkilediğini ortaya koymaktadır. Ergenlerle yapılan bir çalışma sonucunda madde kullanım bozukluğu olan ergenlerin okula devam etme ve eğitim durumlarının daha düşük olduğu, bununla birlikte bir işte çalışma oranlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Sutherland, 2001: 455). Townsend, Flisher ve King (2007: 312) tarafından gençlerin liseyi bırakma durumu ile madde kullanımı arasındaki ilişkiyi ele alan bir başka çalışmada ise madde kullanımı ile liseden ayrılma değişkenleri arasında büyük ölçüde tutarlı bir ilişkinin var olduğu ortaya koyulmuştur. Bununla birlikte yapılan çalışmalarda gençlerin üniversitede okuduğu bölüm ve lisede öğrenim gördüğü okul türü gibi faktörlerin de madde kullanımı ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Nitekim öğrencilerin sigara kullanma durumunun okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını ele alan bir çalışmada sigara içme oranla-

rının Fen ve Öğretmen Lisesi öğrencilerinde % 3.0, Anadolu Lisesi öğrencilerinde % 14.2, Genel Lise öğrencilerinde %24.4 ve Meslek Lisesi öğrencilerinde % 36.2 olduğu tespit edilmiştir (Erdamar, Kurupınar, 2014: 76).

2.4.3.3. Cinsiyet Değişkeni

Ergenlik döneminde risk alma davranışı her iki cinsiyet için geçerli olsa da kızlara kıyasla erkeklerde daha yaygın olduğu görülmektedir (Byrnes, Miller ve Schafer, 1999 akt. Steinberg, 2007: 107). Buna ilişkin olarak cinsiyete göre sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımına bakıldığında kullanımın kızlara göre erkeklerde daha fazla olduğu görülmektedir. Nitekim Atlam ve Yüncü'nün (2017) çalışmasında erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla sigara kullandıkları, Coşkun (2008), İlhan (2013) ve Süngü'nün (2014) çalışmalarında da benzer şekilde cinsiyetin madde kullanımında etkili olduğu ve erkeklerde madde kullanımının daha fazla görüldüğü tespit edilmiştir.

2.4.3.4. Kişilik Özellikleri

Ergenlik ve genç yetişkinlik dönemi gencin ebeveynlerinden bağımsızlaşarak kişisel özgürlüğünü kazanmaya başladığı dönemdir. Bu dönemde sosyal yeterlilik, sosyal uyum, destek ve kabul görme, gençler açısından önemli motivasyonları oluşturmaktadır. Alkol ve madde kullanımının nedenlerinde birtakım kişilik özelliklerinin ve biyolojik temelli bazı durumların madde kullanma davranışı üzerinde etkisi olduğu bilinmektedir. Heyecan arama isteği, dürtüsellik ve sosyal uyumsuzluk gibi birtakım özellikler ise ergenin içerisinde bulunduğu gelişim özellikleriyle birlikte ergen ve genç yetişkinlerin bu açıdan daha riskli bir grubu oluşturmasını sağlamaktadır (Ögel, 2010b: 28) Bununla birlikte yapılan çalışmalar belirli kişilik özelliklerine sahip olan ergenlerin madde ve alkol sorunu olma olasılığının akranlarından daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Öfke, iç tepkisellik ve dikkatsizlik bu özellikler arasında gösterilmektedir (Chassin ve ark.,

2004; Scherrnve Urger, 1998; Tapert, Baratta, Abrabtes ve Brown, 2002; Wills, Sandy, Yeager ve Shinar, 2001 akt. Steinberg, 2007: 496). Benzer bir şekilde çıraklık eğitimine devam eden ergenlerin madde kullanımlarının öfke durumuyla ilgisini ele alan bir çalışmada da ergenlerin öfke düzeyi arttıkça ve öfke kontrol davranışları azaldıkça bağımlılık riskinin arttığı tespit edilmiştir (Avcı ve ark., 2016: 6).

2.5. Gençlerde Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Madde Kullanım Yaygınlığı

2.5.1. Türkiye'deki Kullanım Yaygınlığı

Türkiye'de madde kullanım sıklığına ilişkin genel nüfus ve genç nüfusa yönelik en kapsamlı çalışma TUBİM tarafından 2011 yılında gerçekleştirilmiştir. TUBİM'in yaptığı bu çalışmada toplam 8.045 kişiye ulaşılmış ve çalışmanın sonuçlarına göre yaşam boyu uyuşturucu madde kullanım oranı genç yetişkinlerde (15-24 yaş grubu) %2,9; 15-17 yaş grubunda ise 1,5 olarak tespit edilmiştir (TUBİM, 2012).

TUBİM tarafından yapılan en son çalışma ise 2018 yılında gerçekleştirilmiştir. 26 ilde yürütülen bu çalışmanın sonuçlarına göre; tütün ürününü ilk kez deneme yaş ortalaması 17,85; alkollü içecekleri ilk kez deneme yaş ortalaması ise 19,94 olarak belirlenmiştir. Hayatında en az bir kere madde kullananların yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde ise en yoğun yaş grubunun 15-34 yaş grubunu (%65) oluşturduğu tespit edilmiştir (TUBİM, 2019: 91-92).

Türkiye'de belirli genç gruplara yönelik gerçekleştirilen güncel araştırmalar ise belirtilen başlıklar halinde ele alınmıştır:

2.5.1.1. Üniversite Öğrencileriyle Yapılan Çalışmalar

Aydın ili Adnan Menderes Üniversitesi öğrencilerinde alkol ve madde kullanım alışkanlıklarını ve yaygınlığını belirleyebilmek amacıyla 2019 yılında araştırma yapılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu

farklı fakültelerde öğrenim görmekte olan 10.641 öğrenci arasından, tesadüfi örneklem yoluyla seçilen 2000 kişi oluşturmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre; katılımcıların %49,5'inin alkol kullandığı, %7,5'inin ise uyuşturucu madde kullandığı ve bu kişilerin %8,8'inin her gün, %21,9'i haftada bir kez, %10,2'si haftada iki veya daha fazla kez, %4,1'i ise ayda bir kez uyuşturucu madde kullanmakta olduğu tespit edilmiştir. Kullanılan uyuşturucu maddelere bakıldığında ise; ilk sırada %56 ile esrarın olduğu, diğer maddelerin ise kokain ve ectasy olduğu saptanmıştır (Güner, 2019). Gaziantep Üniversitesi Merkez Kampüsündeki lisans öğrencilerinde alkol ve madde kullanım sıklığını ele alan bir başka araştırmada; lisans bölümlerinin ilk sınıflarındaki 1352 ve son sınıflarındaki 865 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre; erkek öğrencilerin %56,8'inin, kız öğrencilerin %44,0'ının en az bir kez alkolü denediği ve erkek öğrencilerin %8,6'sının, kız öğrencilerin %2,1'inin en az bir kez madde kullandığı sonucuna ulaşılmıştır (Coşkun vd., 2019). Atlam ve Yüncü'nün (2017) üniversite öğrencilerinde madde deneyimi ve kullanım bozukluğunu ele aldığı çalışma ise 1522 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Sonuçlara göre; en çok kullanılan yasadışı maddelerin esrar (%12.5), ekstazi (%2), kokain (%0.6) ve eroin (%0.1) olduğu tespit edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin sigara bağımlılığı tutumlarının sigara içme sıklıklarına göre incelendiği bir diğer araştırmada; çalışma grubu Afyon Kocatepe Üniversitesi Çay Meslek Yüksekokulu öğrencilerinden oluşmuştur. 2015-2016 eğitim yılında gerçekleştirilen çalışmanın sonuçlarına göre; öğrencilerin %40,0'ının (166) hiç sigara içmediği, %47,5'inin (197) her gün sigara içtiği ve %12,5'inin (52) haftada bir veya daha az sigara içtiği tespit edilmiştir (Sağar, 2017). Öner ve arkadaşlarının (2019) Mersin Üniversitesindeki ergenlerde madde kullanım sıklığını ve ilişkili faktörleri ele aldığı çalışma ise Eylül 2015-Mayıs 2016 tarihleri arasında yapılmıştır. 1100 öğrenci ile gerçekleştirilen çalışmanın sonuçlarına göre; öğrencilerin 715'inin (%67,7) tütün ürünü, 594'ünün (%56,3) alkol ve 39'unun (%3,7) ise madde denediği be-

lirlenmiştir. Çukurova Üniversitesi'nde yapılan bir başka araştırma ise 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim gören 502 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %65,5'inin sigara, %59'unun alkol kullanmakta olduğu ve %51,2'sinin ise hem sigara hem de alkol kullandığı tespit edilmiştir (Öz ve Alkevli, 2018).

2.5.1.2. Lise Öğrencileriyle Yapılan Çalışmalar

Özlü ve arkadaşlarının (2017) çalışmasında Amasya ilindeki liselerde öğrenim gören 14-18 yaş arası erkek öğrencilerin sigara içme alışkanlıklarını ve bu alışkanlığı etkileyen faktörleri incelemiştir. Çalışmanın evrenini 2014-2015 Eğitim Öğretim yılında Amasya ilinde öğrenim gören erkek lise öğrencileri, örneklemini ise yabancı dil ağırlıklı akademik liselerde (41), güzel sanatlar lisesinde (71), meslek liselerinde (97) ve spor lisesinde öğrenim gören (58) 267 erkek öğrenci oluşturmuştur. Çalışmanın sonuçlarına göre katılımcıların %21.72'si sigara kullandıkları tespit edilmiştir. Akkuş ve arkadaşları (2016) tarafından lise öğrencileri arasında madde kullanım sıklığı ve etkileyen faktörlerin ele alındığı bir başka çalışma ise 2015–2016 öğretim yılında üç lisede öğrenim gören 1997 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre; yaşam boyu en az bir kez sigara kullanan öğrencilerin oranı %35, her gün sigara kullananların oranı %20,1; alkol kullanımı için ise bu oranlar %18,7 ve %1,8 şeklinde belirlenmiştir. Madde kullanımına ilişkin bir diğer çalışma; Softa ve arkadaşlarının (2015) Kastamonu ilindeki merkez liselerinden 10 okulun son sınıf öğrencileriyle yaptığı çalışmadır. Lise öğrencilerinin madde kullanımının ele alındığı bu çalışmada; 502 son sınıf öğrencisi arasından %46.9'unun yaşam boyu en az bir kez alkol kullandıkları tespit edilmiştir. Bir diğer araştırma Bartın ilindeki ortaöğretim öğrencilerinde madde bağımlılığı alışkanlığını ve yaygınlığını ele alan çalışmadır. 545 öğrenci ile yapılan bu çalışmada; %10.8'inin sigarayı bir kez denediği ve %27.4'ünün sigara kullanmaya devam ettiği tespit edilmiştir. Aynı zamanda grubun %35.2'sinin en az bir kez alkol kullandığı ve %24.4'ünün ise belli aralıklarla kullan-

maya devam ettiği belirlenmiştir (Erdamar ve Kurupınar, 2014). 2010 yılında ise; Ünlü ve Evcin (2014) tarafından İstanbul'daki 28 ilçede 154 orta öğretim okulundaki 31.272 öğrenci üzerinde kapsamlı bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre; öğrenciler arasında hayat boyu en az bir kez kullanım yaygınlığı en yüksek olan maddenin sigara olduğu, (%45.5) ve sigarayı sırasıyla alkol (%32.5), esrar (%3.3), uçucu maddeler (%2.4) ve ekstazi (%1.6) takip ettiği tespit edilmiştir.

2.5.1.3. Özel Gruplarla Yapılan Çalışmalar

Çalışan adölesanlarda sigara kullanımını ele alan bir çalışmada 2015-2016 yılı içerisinde araştırmaya katılmaya istekli 299 (32 kız, 267 erkek) kişi araştırmanın örnekleme grubunu oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda; öğrencilerin yarısından fazlasının sigara kullandığı ve %67.5'inin sigarayı denediği tespit edilmiştir. Sigara içen öğrencilerin çoğunluğunun ise 12-15 yaş arasında arkadaş etkisiyle kullanmaya başladığı belirlenmiştir (Kara ve ark., 2018). Avcı ve arkadaşlarının (2017) çıraklık eğitimine devam eden ergenlerin madde kullanım sıklığının öfke düzeyi ve öfke ifade tarzı ile bağımlılık şiddeti arasındaki ilişkiyi ele aldığı çalışma ise; 2015'te mesleki eğitim merkezine devam eden 112 ergenle yürütülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre; ergenlerin %7.1'inin her gün alkol kullandığı, %9.8'inin herhangi bir yasa dışı maddeyi kullandığı, %11.6'sının bir-iki kez denediği ve %78.6'sının hiç kullanmadığı tespit edilmiştir. Ögel ve Aksoy'un (2007) tutuklu ve hükümlü ergenlerin madde kullanım yaygınlığını ele alan bir diğer çalışma; tutukevi ve ıslahevinde bulunan 270 ergen ile yürütülmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre; katılımcıların hayat boyu en az bir kez tütün kullanma oranının %73,8, esrar kullanma oranının %71,3; uçucu madde kullanma oranının %48,1 ve alkol kullanma oranının ise %45 olduğu tespit edilmiştir. Ögel ve Aksoy'un (2008) özel gruplarla yaptığı bir diğer çalışma ise; sokakta yaşayan 194 çocuğun madde kullanımını ele alan çalışmadır. Çalışmanın sonuçlarına göre; çocukların

tütün, alkol ve alkol dışı madde kullanımının %78 oranında olduğu saptanmıştır. Aynı çalışmada sokakta yaşamaya başladıktan sonra erkeklerin kızlara göre madde kullanma riskinin üç kat ve madde kullanımına başladıktan sonra ise devem etme riskinin on kat daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Öner ve arkadaşları (2007) tarafından ise; sokakta çalışan ya da yaşayan çocuklarda sigara alkol ve madde kullanım yaygınlığı ve etkileyen faktörler ele alınmıştır. Çalışma 2002 yılında Mersin'de sokakta çalışan ya da yaşayan çocuklardan 916 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan 896 çocuğun (%97.8) erkek ve yaş ortalamasının 11.8±2.2 olduğu ve çocuklardan 818'inin (%89.3) sokakta çalışan çocuk olduğu saptanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre; çocuklar arasında sigara, alkol ve diğer maddelerin yaşam boyu en az bir kez kullanma oranlarının sırasıyla %67.4, %10.8, %6.6; halen kullanma oranlarının ise %20.3, %2.7, %3.2 olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sokakta yaşayan, okulu terk eden, yaşı büyük olan ve şiddete maruz kalan çocuklarda bu maddelerin kullanma riskinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Sokak yaşantısı olan ve olmayan madde bağımlısı ergenlerin klinik ve sosyo demografik özelliklerinin ele alındığı bir başka çalışmada ise Çocuk ve Ergen Alkol, Madde Bağımlılığı Araştırma ve Uygulama Merkezi'ne (EGEBAM) Eylül 2003 ile Kasım 2005 tarihleri arasında başvuran tüm hastaların dosyaları içerisinden sokak yaşantısı olan 308 olgu ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda 308 olgudan %39.6'sının sokak yaşantısı olduğu tespit edilmiştir (Yüncü ve ark., 2007).

2.5.2. Dünya'da Kullanım Yaygınlığı

EMCCDA (2019: 42) Avrupa uyuşturucu raporunda 2018 verilerine göre erkeklerde (%20) kadınların (%11) yaklaşık iki katı olmak üzere 19,1 milyon genç yetişkinin (15-34 yaş arası) uyuşturucu kullandığı (%16) tahmin edilmiştir. Aynı raporda genç nüfusun en çok tükettiği madde olan esrar kullanımı ile ilgili de şu veriler tespit edilmiştir:

Tüm yaş gruplarında, esrar en çok kullanılan yasa dışı uyuşturucudur. Avrupa Birliği'nde 91,2 milyon yetişkinin (15-64 yaş arası) veya bu yaş grubunun %27,4'ünün yaşamlarının bir noktasında esrarı denediği tahmin edilmektedir. Geçen yıl tahmini olarak bunların 17,5 milyonu olan genç (15-34 yaş arası) veya bu yaş grubunun %14,4'ü esrar kullanmıştır. Önceki yılda genç yetişkinler arasındaki yaş oranları Macaristan'da %3,5 ile Fransa'daki %21,8 oranları arasında değişmektedir. Geçen yıl esrar kullanan genç insanlar arasında, erkeklerin kadınlara oranı ikiye birdir. Yalnızca 15-24 yaş arası gençler dikkate alındığında, esrar kullanımı yaygınlığı daha yüksektir. Bu yaş aralığındaki kişilerin %18'i (10,1 milyon) uyuşturucuyu geçen yıl kullanırken, %9,3'ü ise geçen ay kullanmıştır (5,2 milyon).

Avrupa'da 15-16 yaş grubu arasında madde kullanımını izlemek ve gençler için risk faktörleri ile ilgili fikir edinmek amacıyla yürütülen Alkol ve Diğer Uyuşturucular Üzerine Avrupa Okul Anketi Projesi'nde (ESDAP) 2015'te gerçekleştirilen anket çalışmasına göre 23 AB Üye Ülkesi ve Norveç dahil 35 Avrupa ülkesinden kıyaslama yapılabilir veriler toplanmış ve bu 24 ülkedeki öğrenciler arasında, ortalama %18'inin esrarı en az bir kez kullandığı tespit edilmiştir. Araştırmada en yüksek seviyenin Çek Cumhuriyeti (%37) ve Fransa'da (%31) olduğu görülmüştür. Araştırmanın bir diğer sonucuna göre esrar haricindeki yasa dışı uyuşturucuların (MDMA/ekstazi, amfetamin, kokain, metamfetamin ve halüsinojenler) kullanımının çok daha az olduğu ve genel yaşam boyu yaygınlığının %5 olduğu saptanmıştır (EMCCDA, 2018).

EMCDDA tarafından yürütülen çalışmalar uzun süreli eğilimlerin analizine imkan verecek yeterli anket verisinin birçok ülkede mevcut olmaması sebebiyle belirli ülkelerin verileriyle sınırlı kalmaktadır (EMCDDA, 2019: 43). Bu açıdan diğer ülkelerdeki mevcut güncel çalışmalardan bazıları ise şunlardır: Güneydoğu Asya ülkelerinde Yi ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan çok merkezli çalışmada üniversite öğrencilerinde madde deneme sıklığının %16,9 olduğu, Osman ve arkadaşları tarafından (2016) Sudan'da üniversite öğrencileriyle yapı-

lan çalışmada madde deneme sıklığının %31.0 olduğu ve Schilling ve arkadaşlarının (2018) Almanya'da yaptıkları çok merkezli çalışmada ise yasadışı madde deneme sıklığının %5,4 olduğu tespit edilmiştir (Öner ve ark., 2019).

2.6. Gençlere Yönelik Koruyucu/Önleyici Çalışmalar

Madde bağımlılığı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de özellikle genç nüfusta ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Madde kullanımına bağlı ortaya çıkan zararlara bakıldığında kullanan genç ile sınırlı kalmayarak gencin ailesine, çevresine ve topluma yansıyan hukuki, sosyal, ekonomik sorunları da beraberinde getirdiği görülmektedir. Tüm bu risklerden kaynaklı olarak madde kullanımı ile mücadele çalışmalarının temelini önleme/eğitim çalışmaları oluşturmaktadır (TUBİM, 2019).

Madde kullanımını önlemeye yönelik faaliyetlerin başında devlet tarafından yapılan birtakım yasal düzenlemeler gelmektedir. Bu yasal çerçeveye ilişkin düzenlemeler şu şekildedir:

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 58. maddesinde; *"Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır."* hükmüyle gençlerin sigara, alkol ve uyuşturucu maddelere karşı korunmaları devletin bir görevi olarak kabul edilmiştir.

5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu'nun dokuzuncu maddesinde; "*Görev alanına giren konularda çocuk ve gençlere özel dikkat gösterilmesini, özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya bu etkiyi doğuran her türlü madde kullanma ve aile içi şiddet söz konusu olduğunda, koruyucu ve tedavi edici yöntemlerin özenle uygulanmasını sağlamak…*" hükmü bulunmaktadır.

Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 7'nci maddesinin (e) bendinde ise "*Gençleri kötü alışkanlıklardan koruyacak çalışmalar yapmak ve bu konuda*

faaliyetler yürütmek." ve 8'inci maddesinin (b) bendinde "*Dezavantajlı gençlere ve gençlerin hareketliliğine yönelik projeleri öncelikli olarak desteklemek*" hükümleri bulunmaktadır.

Yasal çerçevenin dışında yürütülen çalışmalar ise; aile, okul ve toplum odaklı çalışmalar olarak ele alınmıştır:

2.6.1. Okul Odaklı Çalışmalar

Gençlerin uyuşturucu bağımlılığının önlenmesi amacıyla topluma yönelik verilen eğitimler TBM (Türkiye Bağımlılıkla Mücadele) kapsamında gerçekleştirilmektedir. 2013 yılında MEB ve Yeşilay Cemiyeti arasında imzalanıp 2014 yılında yürürlüğe giren TBM Programı Uyuşturucuyla Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planlarında da yer alan akredite bir eğitim programı olarak kabul edilmektedir. Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı kapsamında ihtiyaca göre (sağlıklı yaşam, tütün, alkol, madde ve teknoloji bağımlılığı) eğitici ve uygulayıcı eğitimler verilerek birçok öğrencinin eğitimden faydalanması sağlanmaktadır (Yeşilay, 2019).

Bir diğer önleme programı ise 2017 yılı Ocak ayı itibariyle Yeşilay ve MEB tarafından oluşturulan Okulda Bağımlılığa Müdahale (OBM) programıdır. OBM programı; çocuğu ve ergeni henüz 'kullanıcı' ya da 'maddeye alışma' düzeyindeyken zararlı maddeden vazgeçirmeye yönelik olarak geliştirilmiş okul temelli önleyici müdahaleler bütünüdür. Program sigara, alkol ya da madde gibi zararlı maddelerle bir şekilde tanışmış çocuk ve ergenleri eğitim sistemi dışına itmeden kazanmayı, onlarla doğru iletişim kurmayı ve onları bağımlılığın geliştiği durum ve ortamlardan uzaklaştırarak doğru şekilde yönlendirmeyi hedeflemektedir (TUBİM, 2019).

Yeşilay Yaşam Becerileri Eğitim Programı ise *"öğrencilerin bağımlılık için risk oluşturan ortamlardan korunmasını sağlayacak etkinliklerden oluşan, okul temelli, koruyucu ve güçlendirici bir diğer eğitim programıdır."* Programın hedef kitlesi sigara, alkol ya da diğer maddeleri denememiş veya denemiş olan, kullanıcı olmayan 7. sınıf öğrencilerini kap-

samaktadır. Programın gelecek 5 yıl içerisinde rehber öğretmenler üzerinden okul temelli olarak uygulanarak devam ettirilmesi beklenmektedir (Yeşilay, 2019).

2017 yılı kapsamında gerçekleştirilen Sağlıklı Nesil Sağlıklı Gelecek Projesi ise Yeşilay ve MEB tarafından oluşturulan bir diğer projedir. Bu projede bilinç düzeyini artırmak amacıyla ülke genelinde ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin katıldığı 'bağımlılık' konulu 'Sağlıklı Nesil Sağlıklı Gelecek Yarışması' düzenlenmektedir. Yeşilay tarafından Genel Merkeze gelen eserlerden ressam ve yazarların da yer aldığı komisyonca edebi ve görsel kategoride ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde Türkiye birinci, ikinci ve üçüncülerinin seçimi yapılarak bu öğrencilere yönelik ödül töreni gerçekleştirilmiştir (TUBİM, 2019).

EGM Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı-Narko Yarışması ise 2018 yılı içinde toplumun uyuşturucu ile mücadele alanında bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi ve farkındalığının artırılması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı koordinesinde yürütülen çalışmada "Uyuşturucu Madde Kullanımını Önleme Slogan Yarışması" ve "Uyuşturucu Madde Kullanımını Önleme Afiş Yarışması" düzenlenmiştir. Dereceye giren öğrenciler için ödül töreni gerçekleştirilerek hediyeler verilmiştir (TUBİM, 2019).

İstanbul'daki emniyet müdürlükleri, eğitim birimleri ve belediyeler tarafından yürütülen Akran Desteği Projesi ise bir diğer önemli projeyi oluşturmaktadır. 14-18 yaş arasındaki gençlere yönelik olan bu projenin amacı, öğrencilere akran desteği yoluyla iyi bir rol model sunularak madde kullanımı ve bağımlılığının azaltılması ve önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Programa katılımcı olarak madde kullanmayan, arkadaşları tarafından popüler olan ve liderlik özelliklerine sahip gençler seçilmektedir. Bu gençlere verilen eğitimler sonucunda öğrendiklerini akranlarına aktarmaları sağlanmaktadır (Yoldaş ve Demirbağ, 2020: 75).

Son olarak ise Yeşilay Kamp Faaliyetleri çalışmasıyla gençleri uyarmak ve onları da bu mücadeleye dâhil etmek amacıyla kurduğu Genç Yeşilay Topluluğu ile birlikte üniversite, lise, ilk ve ortaokul seviyelerine uygun olarak 2014 Ağustos ayından itibaren kamp aktiviteleri, eğitim faaliyetleri ve görünürlük faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. 2018 verilerine bakıldığında bu kapsamda 100 Yeşilay gönüllüsü ile yaz boyunca düzenlenen kamplar vasıtasıyla 16 bin çocuk ve gence ulaşıldığı tespit edilmiştir (Yeşilay, 2019).

2.6.2. Aile Odaklı Önleme Çalışmaları

Aile odaklı çalışmalara bakıldığında bu kapsamdaki çalışmaların daha kısıtlı olduğu görülmektedir. Yürütülen en genel çalışma, 2009 yılında MEB tarafından oluşturulan 07-19 Yaş Aile Eğitim Programı (AEP)'dır. Bu eğitim programı kapsamında alanında uzman rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar tarafından ebeveynlere yönelik bilgiler verilmektedir. Eğitim programına ilişkin yeni bir modül olarak ise 2014 yılında uzmanlar ve akademisyenler tarafından "Madde Kullanım Riski ve Madde Bağımlılığından Korunma" kitabı hazırlanmış; bu kitabın ebeveynlere yönelik önemli bir kaynak kılavuz olması beklenmiştir (Albayrak ve Balcı, 2014: 34-35).

2.6.3. Toplum Odaklı Önleme Çalışmaları

Toplum odaklı çalışmalar, çalışma alanlarına uygun olarak hazırlanan program ve projeler ile madde bağımlılığın önlenmesine yönelik toplum üzerinde farkındalık oluşturma çalışmalarını kapsamaktadır. Madde kullanımına yönelik koruyucu ve önleyici faaliyetler çok yönlü ele alınması sebebiyle bu sorunla mücadelede birçok aktörün birlikte görev alması gerekmektedir. Öncelikli olarak devlet, madde kullanıma yönelik talep azaltımını sağlamak için plan ve stratejiler oluşturarak bu kapsamdaki devlet kurumlarına belirli sorumluluklar yüklemektedir. Bu bağlamda Türkiye'deki önleme faaliyetlerinde TUBİM, MEB, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Diya-

net İşleri Başkanlığı ve çeşitli Sivil Toplum Kuruluşları toplum odaklı önleme çalışmaları yapan aktörlerin başında gelmektedir. Bahsedilen kurumların ebeveynlere ve öğrencilere yönelik madde kullanımının önlenmesi noktasında bilgilendirici eğitimler verilmektedir (Albayrak ve Balcı, 2014: 35).

Bununla birlikte Yeşilay'ın 2016 yılında hayata geçirdiği projelerden biri olan Sağlık Elçisi Projesi, toplum odaklı önleme hizmetlerinden birini oluşturmaktadır. Projenin amacı, bağımlılıkla mücadelede yerel yapıdaki dinamikleri ve mahalle esnaflarını harekete geçirerek bağımlılığı önlemeyi hedeflemektedir. Proje kapsamında toplamda 510 esnaf ziyareti yapılarak 30 mahallede hedef grup olan gençlerin yoğun olarak alışveriş yaptıkları esnaflar ziyaret edilerek sağlık elçileri belirlenmiştir. Belirlenen gönüllü esnaflardan ise bulundukları bölgedeki metruk binaları, alkol kullanılan izbe yerleri ve atıl halde bulunan parkları 153 Beyaz Masa'ya bildirilmeleri sağlanmıştır. Bunun yanında Yeşilay Sağlık Elçilerinin mahallelerinde alkol ve uyuşturucu kullanan birey veya yakınlarının destek almaları için YEDAM'a yönlendirmeleri istenmiştir (TUBİM, 2019).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, betimleyici tarzda hazırlanmış bibliyografik bir çalışmadır. Bibliyografya çalışmaları, sınırları belirlenmiş konulara ilişkin hali hazırdaki literatürün keşfedilmesini ve ulaşılan verilerin nicel, nitel ya da her iki tarzda yorumlanmasını içerir. Böylesi çalışmalar en temelde diğer araştırmacıların çalışmalarını ve söylemlerini bir araya getirmek, önceden yapılmış bilimsel çalışmalara eleştiri geliştirmek, konular arasında ilişki kurmak ve bir alana ilişkin temel konuları tanımlamak amacıyla yürütülmektedir (Cooper, 2010; Akt: Creswell, 2016). Bu çalışma, ifade edilen noktaların hepsini çeşitli düzeylerde içermektedir.

3.2. Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında çalışacak konuya ilişkin verilerin toplanması süreci nitel veri toplamaya yöntemlerinden birisi olan doküman incelemesi ile gerçekleştirilmiştir. Doküman incelemesi araştırılması amaçlanan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren basılı veya elektronik olarak ulaşılan bilen bilgi ve belgelerin analizini kapsar (Kıral, 2020). Bu açıdan bilgi ve belgelerin sistematik derlenmesi ve değerlendirilmesi açısından işlevsel bir yöntem olan doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri birlikte de kullanılabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Çalışmada analiz edilecek verilerin toplanması sürecinde çeşitli bibliyografya kaynaklarına başvurulmuştur. Bunlar; internet tabanlı taramaya yapmaya imkan sağlayan kütüphane katalogları, dergi arşivleri, akademik indeksler olarak sınıflandırılabilmektedir. Veri kaynakları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Künyelerin toplandığı kaynaklar

Tübitak-Ulakbim Veri Tabanı	ACAR İndeks	Boğaziçi Üniversitesi Kütüphane Kataloğu
TO-KAT (Ulusal Toplu Katalog)	Türkiye Makaleler Bibliyografyası	Bilgi Üniversitesi Kütüphane Kataloğu
YÖK Tez Tarama Kataloğu	Türkiye Kitaplar Bibliyografyası	İstanbul Üniversitesi Kütüphane Kataloğu
YÖK Akademik Arama	Milli Kütüphane Kataloğu	Yalova Üniversitesi Kütüphane Kataloğu
Google Akademik	İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphane Kataloğu	Hacettepe Üniversitesi Kütüphane Kataloğu
ASOS İndeks	Beyazıt Devlet Kütüphanesi Kataloğu	Ankara Üniversitesi Kütüphane Kataloğu
www.sucuonleme.org	www.kutuphane.fisek.org	www.arastirmax.org
www.psikiyatri.org	www.kriminoloji.org	www.maddebagimliligi.org
www.addicta.com.tr	www.tcps.org	www.pdfqueen.com
www.sabev.org.tr	www.pa.edu.tr	www.kitapyurdu.com
www.idefix.com	www.nadirkitap.com	www.pdf.gen.tr
www.belgeler.com	www.pdfbul.com	www.docpdfs.com
	www.pskiyatridizini.net	

Çalışmanın başında gençlik çalışmalarını keşfetme yolculuğuna kılavuzluk edecek bazı anahtar kavramlar tespit edilmiş, böylece çalışmanın ana hattını teşkil edecek bir kavram haritası hazırlanmıştır. Bu kapsamda; genç, ergen, adolesan, lise, üniversite, öğrenci, okul, arkadaşlık, akran ilişkileri, flört, nesil, kuşak, kuşak çatışması gibi kavramları ve türevlerini merkeze alan geniş kapsamlı bir tarama yapılmıştır. Yapılan tarama neticesinde yaklaşım yirmi bin künyeye ulaşılmış ulaşılmış; bu çalışmalar daha öncesinde belirlenen kategoriler altına kronolojik olarak yerleştirilmiştir. Veri taraması yapılmadan önce 2010 yılında tarafımızca hazırlanmış "Türkiye Gençlik Çalışmaları Bibliyografyası 1923-2010" başlıklı çalışmamız referans alınarak, eserlerin tasnif edileceği kategori adları belirlenmiştir. Süreç içerisinde de eserler tarandıkça tematik ayrımın daha sağlıklı yapılması ve ilgililere daha iyi veri hizmeti sunulabilmesi adına yeni kategoriler eklenmiş; mevcut kategorilerin kapsamında değişikliğe gidilmiştir. Bu değişiklikler için de öncelikle künyeler konu temelli taranmıştır. Tarama sırasında her bir künyenin içeriğine bakılarak öne çıkan alt başlıklar/kavramlar kısaca not edilmiş; not edilen yaklaşık 3500 alt başlık/kavram arasından, kategori isminin kapsamına katkı sunacağı düşünülenler seçilmiş ve kategori adına eklenmiştir. Bu işlemin sonucunda elde edilen 3500 alt başlıktan faydalanılarak 23 farklı kategori oluşturulmuştur. Bu 23 kategori, ilişkili olan konuları ifade edecek ve kendi aralarında gruplanan alt başlıkları en kapsamlı düzeyde temsil edecek şekilde isimlendirilmiştir.

Verilerin toplanma aşamasında da yine araştırma sürecini zorlayan kimi durumlar söz konusu olmuştur. Araştırma sürecinde karşılaşılan bu zorluklardan söz etmek, ileride yapılacak benzer çalışmalar için bir tecrübe ve katkı olacaktır. Bir kitap hakkında fikir veren en öz metinler kitap arka kapak yazılarıdır. Dolayısıyla, kitap künyelerinde arka kapak yazılarının da olması gerektiğine karar verilmişse de bazı kitapların arka kapak yazılarına ulaşılamaması karşılaşılan zorluklardan biri olmuştur. Arka kapak yazısına erişilemeyen kitapların bir

kısmı eski yayın tarihli kitaplar olduğu için bu durum olağan karşılanmıştır. Ancak yeni yayın kitaplarında arka kapak yazılarının olmaması veya olanların bir kısmının internet ortamında erişime açık olmaması süreci zorlaştıran etkenlerden olmuştur. Maalesef yayın evlerinin birçoğunun kendi yayın evlerinden çıkan kitapların dahi arka kapak yazılarını internet sayfalarında yer vermemeleri bu süreçte önemli bir dezavantaj teşkil etmiştir. Diğer yandan internet ortamında bilgisine ulaşılamayan kitaplar için kütüphaneler birçok kez ziyaret edilmiştir. Bu süreçte Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde incelemek için talep edilen kitapların aynı anda çoklu olarak temin edilmemesi, ön görülen kütüphane çalışmaları sürecini önemli oranda uzatmıştır. Ayrıca kitabın arka kapak fotoğrafının çekilmesine izin verilmemesi, sadece fotokopi çekilmesine müsaade edilmesi kitap türü eserlerin bilgilerini derleme süresini uzatmıştır. Ancak bu süreçteki dezavantaj "scanpen" aracılığıyla kitap arka kapak yazılarının bilgisayara aktarılması suretiyle aşılmaya çalışılmıştır.

Bu süreçte karşılaşılan bir başka zorluk yazarlar ile ilgili olmuştur. Akademisyenlerin birçoğunun öz geçmişlerinin güncel olmayışı, güncel olanlarda ise kaleme aldıkları tüm eserlere yer verilmemiş olması derleme sürecini zorlaştırmıştır. Bunun yanı sıra aynı makalenin birden çok dergide basılmış olması süreç içerisinde eserlere karşı şüpheci bir bakışın gelişmesine sebep olmuştur. Başlangıçta dergi adının hatalı olabileceği ve derleme aşamasında bir sorunun olabileceği düşünülse de birçok kez kontrolü yapıldıktan sonra ortaya çıkan durum aslında dergi adının hatalı olmadığı ve makalelerin gerçekten de aynı isimle farklı yerlerde tekrar yayınlanmış olduğuydu. Yazarların isim kullanımlarındaki değişiklikler de süreci zorlaştıran bir diğer etmendir. Kimi zaman ilk isimleriyle kimi zaman ikinci isimleriyle kimi zamanda her iki ismini kullanarak yayın yaptıkları için derleme sırasında yazar adına ve o yazara ait tüm eserlere ulaşmaya çalışmak kimi zaman zor olmuştur.

Son olarak kütüphanelerde internet olmayışı da bu araştırma sürecini zorlaştıran bir başka etmendir. Makale ve yazar isimlerinin yazılış-

larında herhangi bir standart olmaması makalelerin künye girişleri sırasında ciddi teknik zorluklar yaşanmasına yol açmıştır. Kaynakçalarda yer almasına rağmen hiçbir şekilde ulaşılamayan kitaplar ve makaleler; makale tam metinlerine erişimin üyelikle mümkün olması için birçok sitenin üyelik istemesi de yaşanan başlıca zorluklardan olmuştur.

3.3. Verilerin Analizi

Bu çalışmada gençlik ve bağımlılık temasına ait eserlerin bibliyografik bir incelemeye tabii tutulması amaçlanmaktadır. Ancak bu çalışmayı klasik bir bibliyografik çalışmadan farklı kılan nokta elde edilen bibliyografik verilerin nicel ve nitel yöntemler kullanarak analiz edilmesidir. Dolayısıyla çalışmada nicel analiz yöntemi olarak bibliyometri, nitel analiz yöntemi olarak da betimsel analiz kullanılmış; analiz yöntemleri açısından karma desen bir çalışma örneğini temsil etmektedir.

Bibliyometrik yöntemler, bilimsel çalışmaların konu, yayın bilgisi, içerikleri vb. gibi unsurlarını analiz ederek belirli bir bağlamdaki bilimsel durumu ve ilerlemeyi analiz etmeye çalışır (Al ve Tonta, 2004: 19). Bibliyometri, niceliksel analiz yöntemlerinin kitaplar veya diğer bilimsel yayınlar üzerinde çeşitli değişkenleri ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Bibliyometri kısaca, "bibliyografik bilginin nicelleştirilmesi" veya istatistiksel bibliyografya olarak da tanımlanabilmektedir (Yılmaz, 1999; Hertzel, 1987). Yılmaz (1999) bibliyometri üzerine yazdığı yüksek lisans tezinde bibliyometriyi kendi cümleleriyle şu şekilde tanımlamaktadır:

> "*Bibliyometri belli bir alanda, belli bir dönemde ve belli bir ülkede ya da belli bir bölgede kişiler veya kurumlar tarafından üretilmiş yayın paternlerinin ve bu paternler arasındaki ilişkilerin niceliksel olarak analiz edilmesidir.*"

Bu yönüyle bibliyometrinin nicel bir analiz yöntemi olduğu söylenebilir. (Sengupta, 1992). Bu yöntemde atıfların analizi, ortak atıfların analizi, kişi ve kurumların verimlilikleri ve çeşitli bilimsel yayınlara yönelik çalışmalar olmak üzere 4 farklı yapı benimsenebilmektedir (Koehler, 2001: 120). Bibliyometri genel olarak 2'ye ayrılmaktadır.

Bunlardan birisi betimsel bibliyometri, bir diğeri ise değerlendirici bibliyometri olarak adlandırılmaktadır. Betimsel bibliyometri ülke, yazar, yayın yılı, konu, disiplin vb. gibi değişkenlere göre yapılan bir literatüre ilişkin özellikleri vurgulayan çalışmaları kapsamaktayken değerlendirici bibliyometri ise yazarlar ve atıfların çeşitli değişkenlere göre analiz edilmesini içermektedir (Hertzel, 1987). Bununla beraber, bibliyografik araştırmalarda literatürün taranması; sınıflandırılması, özelleştirilmesi, yayım eğilimlerinin farkedilmesi gibi adımlar oldukça önem taşımaktadır (Connaway ve Powell, 2010). Bu sebeple betimsel bibliyometri, bu çalışma açısından daha elverişli olması sebebiyle bu çalışmada tercih edilmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın veri grubunu oluşturan bibliyografilerin, betimsel bibliyometrik analize tabii tutulması sonucunda eser türlerinin dağılımı, eserlerin dönemselliği, çalışmaların yayım türleri, çalışılan konular/temalar, ilgili disiplinler, öne çıkan dergiler, kitapların yoğunlaştığı dönemler, öne çıkan yazalar, çalışmaların örneklem seçimleri gibi sonuçlar elde edilmiştir.

Bibliyometrik analizlerin yanında elde edilen verilerin yorumlanması ve daha kapsamlı bir fikir elde edilebilmesi amacıyla çalışmada nitel yöntemler de kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan betimleyici analiz bu çalışmada kullanılan bir diğer analiz yöntemdir. Nitel analiz paradigması, çeşitli yönlerden nicel araştırmadan ayrılmaktadır. Aslında buradaki en temel fark pozitivist ve yorumlayıcı bakış açılarından kaynaklanmaktadır. Nitel araştırma yorumlayıcı bakış odağında hareket etmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu hareket noktası, verilerin analizi için de önemli bir nitelik taşımaktadır. Nitel veri analizinde veriler çeşitli birimlere ayrılır, düzenlenir, verilerin kendi içerisindeki tutarlı yapısı incelenir ve ortaya çıkan tabloda önemli bulunan bilgiler raporlanmaktadır (Bogdan ve Biklen, 1992). Araştırmanın nitel analizi, betimsel analiz yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Betimsel analiz yöntemi çeşitli şekillerde toplanmış olan ham verilerin, daha önce oluşturulan temalar doğrultusunda değerlendirilmesi ve bu bağlamda yeniden okunarak analiz edilmesine dayan-

maktadır (Karataş, 2015). Bu çalışmada veriler derlenmeden önce yapılan ön çalışma neticesinde verilerin betimsel analizi için bir çerçeve oluşturulmuş ve veriler bu çerçeve etrafında düzenlenmiştir. Sonrasında verilerin düzenlenmesi noktasında meydana gelen değişikliklerle birlikte çalışmanın tematik dağılımı son halini almıştır. Tematik dağılımın ortaya çıkmasıyla beraber veriler, bu temalar doğrultusunda analiz edilmiş ve çeşitli değişkenlerle ilişkiler ortaya koyulmuştur. Yapılan analiz sonucunda verilerin eğilim/yaygınlık, koruyucu-önleyici/tedavi süreci, nedenler/faktörler/etkiler, tanıtıcı/uyarıcı/bilgilendirici, tutum/algı/düşünce ve diğer olmak üzere toplamda 6 tema altında birleştiği görülmüştür. Elde edilen her bir temada eser sayısı, eser türü, temadaki yayınların konu dağılımı, çalışmaların dönem bilgileri incelenmişir. Araştırmada elde edilen bulguların betimsel analizi sonucunda eserlerin türlerine, yayın dönemlerine, öne çıkan yazarlarına, örneklemlerine (okul içi-dışı, cinsiyet), işlenen madde türüne, araştırma yöntemine ve temalara göre değerlendirmeleri yapılmıştır.

Verilerin derlenmesi ve değerlendirilmesi sürecine dair okuyucunun hatırda tutması gereken iki önemli noktayı ifade etmekte fayda bulunmaktadır. İlk olarak bu metin Türkiye'de gençlik alanına dair üretilmiş metinleri derlemeyi hedefleyen bir projenin parçasıdır. Yani gençlik alanına dair yürütülen geniş bir araştırmanın yalnızca bir kategorisini içermektedir. Bu araştırma süresince derlenen künyelerin tematik olarak hangi kategoride yer alacağına dair karar, bir yöntem tercihi olarak araştırmacının inisiyatifine bırakılmıştır. Nitekim bibliyografik okuma, araştırmacının öznel yaklaşımını sergilemesine fırsat tanımaktadır. Bu anlayışla, belirlenen alt temalar arasında birden çok temayla ilişkili olabilecek kimi eserlerin nihai olarak hangi kapsamda değerlendirileceği kararı araştırmacıya bırakılmıştır. Bu anlamda okuyucular kimi eserlerin yanlış tema altında tasnif edildiğini ya da birden çok temayla ilişkili olduğunu düşünebilir. Ancak bu noktada öznel bir okuma yapıldığının ve eserlerin hangi temaya uygun olduğunun araştırmacının tercihine bağlı olarak belirlendiğinin bilinmesi,

başka bir araştırmacı tarafından farklı bir yaklaşım sergilenebileceği ve daha farklı tematik ayrımların geliştirilebileceğinin anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Diğer yandan metnin yazımına, belirlenen çerçeve kapsamında ilk künyelerin derlenmesi aşamasından sonra geçilmiştir. Yani ilk veriler derlenirken herhangi bir tema özelinde tarama yapılmamış; bunun yerine künyenin projenin kapsamına uygun olarak gençlik alanıyla ilişkili olup olmadığı öncelenmiştir. Dolayısıyla bu temada derlenen künyelerin tespit edilmesi, temaya ilişkin özel bir tarama sürecini içermemektedir. Bu açıdan çalışma, belirlenen ilk eserlerin tematik tasnifinden sonra oluşan tablonun değerlendirilmesi olarak kabul edilmelidir. Bu kabul, varsa bu çalışmada ele alınması gerekirken eksik kalan kimi eserlerin neden bu çalışmada yer al(a)mamış olmasını açıklamaya yardımcı olacaktır.

Son tahlilde ortaya çıkan metin Osmanlı Devleti'nin son döneminden Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca, 1910'den 2020'ye kadarki sürede, akademide ve akademi dışında yayınlanmış tüm gençlik ve bağımlılık çalışmalarını içermektedir. Bu yönüyle gençliği ve bağımlılık sorununu daha iyi anlamayı, bağımlılıkla mücadelede gençlere duyarlı politikaların gelişimine katkı sunmayı ve Türkiye'de gençlik ve bağımlılık temaları gelecek çalışmalara temel bir kaynak oluşturmayı hedeflemektedir. Her bibliyografya çalışmasında olduğu gibi bu çalışmanın da belli eksiklikleri olsa da gençlik ve bağımlılık temalı bir çalışma yapmak isteyen araştırmacıların mevcut kaynakların büyük çoğunluğuna dair tematik ve sistematik bilgiye bu bibliyografik eser aracılığıyla ulaşabileceği söylenebilir.

4. BULGULAR

Bu çalışma, "Gençlik Araştırmaları Projesi" kapsamında Türkiye'de 1910-2020 yılları arasında *"Gençlik ve Bağımlılık"* konularında üretilen tüm eserlerin bibliyografik değerlendirmesini içermektedir. Bu bağlamda çalışma kapsamında *"Gençlik ve Bağımlılık"* temasına ilişkin yedi yüz on iki (712) esere ulaşılmış, bunlar tez, kitap ve makale olarak üç

eser türünde kategorize edilmiştir. Derlenen bu çalışmalar toplamda 6 ana temada tasnif edilmiştir. Bu ana temalar ise kendi içlerinde 8 farklı konuya dair analize tabi tutulmuştur. Bununla birlikte eserlerin analizinde 4 temel değişken (okul merkezli çalışmalar, cinsiyet değişkeni, madde türü ve araştırma yöntemi) de göz önünde bulundurulmuştur.

"Gençlik ve Bağımlılık" temasındaki eserlerin yayın yıllarına göre dağılımı da incelenmiştir. Bu temada seçilen dönemsel aralıklar, Türkiye'de *"Gençlik ve Bağımlılık"* alanında üretilen yayınların seyrinde etkili olduğuna ve eserlerin dönemsel dağılımında anlamlı farklılıklar oluşturduğuna dair araştırmacının kabulünü içeren kimi tarihsel olaylar çerçevesinde belirlenmiştir. Bu olaylar gençlere ve gençlik alanına özgü olabildiği gibi yakın dönem Türkiye tarihinde siyasal ve sosyolojik anlamda önemli kırılma noktaları olarak kabul edilen dönemleri de kapsamaktadır. Bu doğrultuda belirlenen dönem aralıkları şu şekildedir; 1910-1949; 1950-1979; 1980-1999; 2000-2009; 2010-2020. 1910-1949 dönem aralığı 2. Dünya Savaşı'nın öncesi ve sonrası olarak ele alınmış; 1950-1979 dönem aralığı ise hem 1950 sonrası süreç Türkiye'de kırdan kente hızlı ve yoğun göç hareketlerinin yaşandığı dönem olarak hem de 1970'li yıllarda Türkiye'deki gençlik hareketlerinin artış gösterdiği dönem olarak bu aralığın belirlenmesinde etken olmuştur. 1980-1999 dönemi ise Türkiye için ikinci büyük iç göç hareketi olan büyük şehir merkezlerine yönelik göçleri kapsamaktadır. Bu dönem aralığı içerisinde 1980 yılı askeri darbesini, 1981 yılı Yüksek Öğretim Kurumu'nun (YÖK) kuruluşunu ve 1985 yılı dünya gençlik yılını içermesi nedeniyle belirlenmiştir. 2000-2009 dönem aralığı ise bu tarihlerde gençlik çalışmaları literatüründe popülist gençlik kuşağı gelişim gösterdiği için dikkate alınmıştır. 2010-2020 yılları aralığını kapsayan dönem de Türkiye'de politik aktörlerin etkisiyle üniversitelerin sayısal açıdan hızla arttığı bir döneme karşılık gelmektedir. Bu durumun bilimsel yayın sayısını etkileyen bir olay olduğu düşünülmüş ve dönem aralıkları belirlenirken bu yüzden dikkate alınmıştır. Belirlenen bu 5 dönemin, *"Gençlik ve Bağımlılık"* temalı eser literatü-

ründe yaşanan belirgin değişimlerle paralellik arz ettiği de çalışma süresince gözlemlenmiştir. Okuyucular tarafından değerlendirme yapılırken belirlenen bu dönemlerdeki başlangıç ya da bitiş yıllarının dönemler arasındaki net bir tarihsel ayrıma karşılık gelmediği ve araştırmacının perspektifiyle hazırlandığı göz ardı edilmemelidir. Araştırmacının yaklaşımına göre şekillenen bir diğer nokta ise eser türlerinin belirlenmesinde ortaya çıkmıştır. Diğer eser türlerinin belirlenmesinde herhangi bir ikilem yaşanmamıştır. Ancak makale türünde yer alan eserlerin tasnifi sürecinde kimi bildiri metinlerinin ya da aktüel dergi yazılarının makale çalışması olarak kabul edilmesi ve değerlendirmeye alınması, çalışmanın içeriğiyle ilişkili olarak araştırmacının inisiyatifiyle belirlenmiştir. Dolayısıyla akademik bir çalışma olmayan fakat konu ile ilgili literatür değeri taşıdığı düşünülen dergi yazıları ve yayınlanmamış tam metin bildirileri de tek başlık altında "makale" türünde tasnif edilmiştir. Son tahlilde araştırma ekibi tarafından *"Gençlik ve Bağımlılık"* teması altında tasnif edilen eserler; beş yüz yirmi altı (526) makale, kırk (40) kitap ve yüz kırk yedi (147) tez olmak üzere toplamda yedi yüz on üç (712) eser olarak belirlenmiştir.

4.1. Eser Türlerine Göre Dağılım

1910-2020 yılları arasını kapsayan bu çalışmada *"Gençlik ve Bağımlılık"* temasında toplamda yedi yüz on iki (712) esere ulaşılmıştır. Eser türünde en çok üretilen yayın türleri sırasıyla makale (525), tez (147) ve kitap (40) olarak belirlenmiştir. Makaleler toplam sayının yaklaşık %74'ünü oluştururken kitaplar %6 ile en az orana sahiptir.

Grafik 1: Toplam Yayın Sayısı (712)

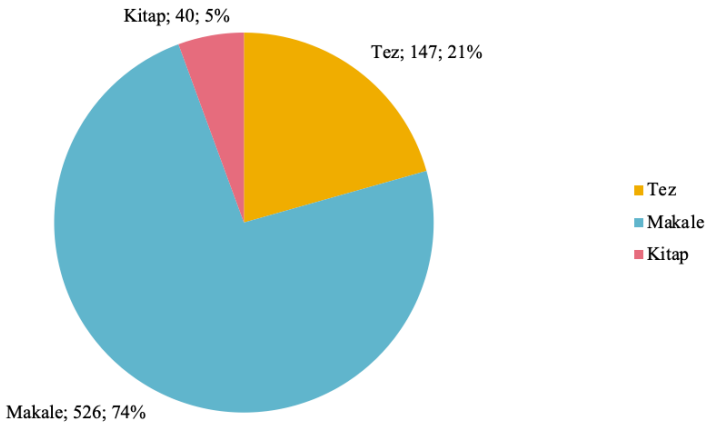

4.2. Dönemsel Olarak Dağılım

"Gençlik ve Bağımlılık" temasındaki eserlerin dönemlik dağılımına bakıldığında bu temaya ilişkin eserlerin dönemsel olarak periyodik bir artış gösterdiği Grafik 2'de görülmektedir. Öyle ki 1910-1949 ve 1950-1979 dönemlerinde iki (2) eser üretilmişken 1980-1999 dönemin-de belirgin bir artış yaşanmış ve toplam yüz on altı (116) eser kaleme alınmıştır. Dolayısıyla 1910 ve 1979 tarihleri arasında 69 yıllık süreçte bu temaya ait toplam dört (4) eser verilirken sonraki dönemde 19 yıllık bir süreçte yüz on altı (116) eserin üretildiği görülmektedir. Buradan hareketle 1980 yılı öncesinde bu temaya ait literatürün oldukça sınırlı kaldığını söylemek mümkündür. Bu dönemden sonra eser sayısındaki artış düzenli olarak devam etmiştir.

Grafik 2: Yıllık Dönemlere Göre Eser Dağılımı

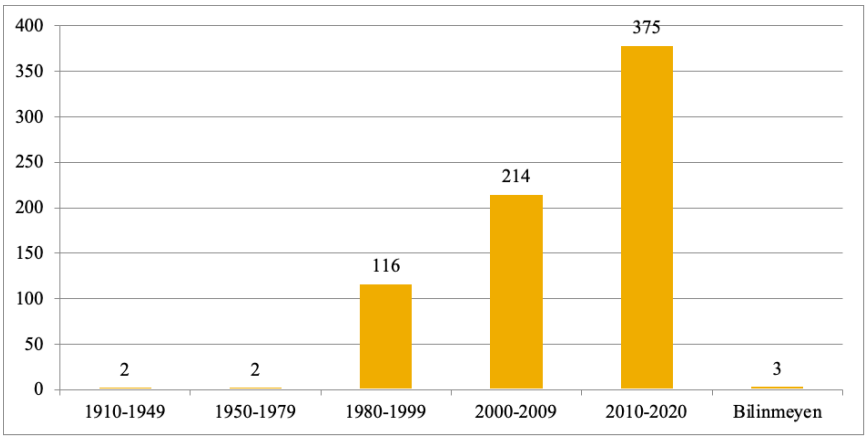

Genel gidişatta görünür olan artışın 2000'li yıllardan sonraki eser üretiminde de devam ettiği görülmektedir. 2000-2009 yılları arasında *"Gençlik ve Bağımlılık"* temasına ait iki yüz on dört (214) eser kaleme alınmış ve sonrasındaki 2010-2020 yılları arasını kapsayan dönemde ise üç yüz yetmiş beş (375) eser üretilmiştir. Bu dönem aralığındaki eser sayısı toplam eser sayısının yaklaşık %53'üne tekabül etmektedir. En çok eserin üretildiği dönem olan 2010-2020 yılları arasında 2010 yılı ve sonrası süreç alandaki literatürün önemli bir kısmına karşılık gelmektedir:

Grafik 3: 2010 ve Sonrasında Verilen Eser Sayısı (376)

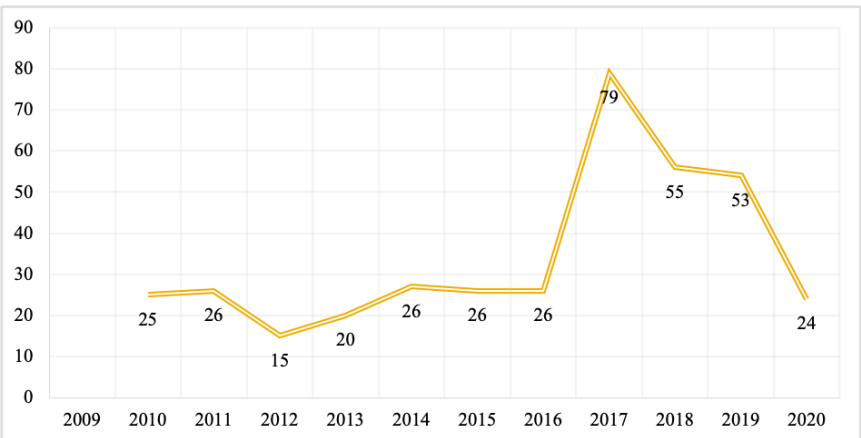

2010-2020 yılı arasındaki 11 yıllık süreçte üretilen toplam eser sayısı üç yüz yetmiş altı (376). Bu sayı toplam eser sayısının (712) yaklaşık %53'ünü oluşturmaktadır. Bu süreçte 2017 yılı üretilen yetmiş dokuz (79) eser ile 1910-2017 arasındaki tüm yıllarda yıl bazında en çok eserin üretildiği sene olmuştur. Bu dönemdeki diğer yıllara bakıldığında sırasıyla 2018 yılı elli beş (55); 2019 yılı elli üç (53); 2011 yılı yirmi altı (26); 2010 yılı yirmi beş (25); 2014 yılı yirmi altı (26); 2016 yılı yirmi altı (26); 2015 yılı yirmi altı (26); 2013 yılı yirmi (20); 2020 yılı yirmi iki (22) ve 2012 yılı on beş (15) eser üretilen yıllar olarak sıralanmaktadır. Bu veriler bağlamında *"Gençlik ve Bağımlılık"* temasındaki eserlerin üretiminde son yıllarda artış olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle 2010-2020 yılları arasındaki 11 yıllık süreçte verilen eser sayısının tüm yıllarda üretilen eser sayısının %51'ini oluşturması oldukça dikkat çekicidir. Bu dönemi de kapsayan 2000 ve sonrasındaki 21 yıllık süreçteki üretimin (589) toplam eser sayısının %83'ünü oluşturmasından hareketle, *"Gençlik ve Bağımlılık"* konulu eserlerin üretiminin 2000'li yıllarda arttığı ve genel literatürün de daha çok bu süreçten sonra biriktiği söylenebilmektedir. Dolayısıyla özellikle 1980 öncesi dönemde bu temadaki üretimin oldukça zayıf kaldığı gözlemlenmiştir.

4.2.1. Dönemsel Dağılımda Eser Türleri

"Gençlik ve Bağımlılık" temalarında verilen eser türlerinin dönemsel dağılımının incelenmesi; eserlerin hangi dönemlerde yoğunlaştığı ile devam eden süreçte eser sayısının artıp artmadığı gibi soruların cevaplarının bulunması ve alana ilişkin genel akademik eğilimin anlaşılması için önem arz etmektedir.

Grafik 4: Eser Türlerinin Dönemsel Dağılımı

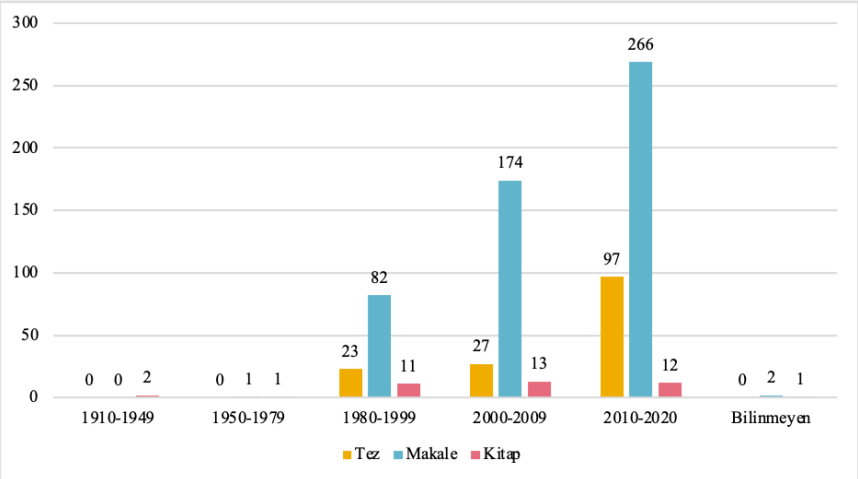

"Gençlik ve Bağımlılık" temasına ilişkin çalışmaların 1980 yılı öncesinde oldukça zayıf kaldığı ve özellikle 2000'li yıllardan sonra önemli bir artış gösterdiği daha önce de ifade edilmiştir. Yayın sayılarındaki bu gidişat, eser türü bazında da öne çıkmaktadır. Tezler açısından bakıldığında 1910-1949 ve 1950-1979 yıllarını kapsayan dönemlerde *"Gençlik ve Bağımlılık"* temasına dair hiçbir eser verilmemişken 1980-1999 yılları arasında yirmi üç (23) çalışma yapılmıştır. Bu dönemde görülen artış, tezler açısından bakıldığında en belirgin artış olarak göze çarpmaktadır. Devam eden süreçte tez sayısı her dönem aralığında artış göstermiştir. Nitekim 2000-2009 dönem aralığında bir önceki dönemden dört (4) adet fazla tez üretilmiş, 2010-2020 yılı aralığında ise daha fazla bir artış yaşanmıştır. Genel eser sayısında 2010 yılı ve sonrasında görülen artışın tez türü özelinde de kendisini gösterdiği belirlenmiştir.

Makaleler açısından bakıldığında ilk iki dönemde bu temada yalnızca bir eserin üretildiği ve bu eserin 1979 yılında Şule Bilir tarafından kaleme alınan "Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara, Alkol, İlaç Alma ve Uyuşturucu Madde Kullanma Alışkanlığının

Araştırılması" adlı eser olduğu tespit edilmiştir. 1980-1999 dönemiyle ise makale sayısında belirgin bir artışın olduğu görülmektedir. Bu dönem aralığında makale türünde toplam seksen iki (82) eser üretilmiştir. Yine sonraki dönemlerde makale türündeki eser sayısı periyodik bir şekilde artış göstermiş; 2000-2009 döneminde yüz yetmiş dört (174), 2010-2020 döneminde iki yüz altmış altı (266) makale kaleme alınmıştır. Makale türünde görülen bu artış, genel eser dağılımında olduğu gibi 1980 yılından sonra belirginleşmiştir.

Kitap türünde kaleme alınan eserlere bakıldığında ise 1910-1949 döneminde iki (2), 1950-1979 döneminde ise yalnızca bir (1) kitabın yayınlandığı görülmektedir. Diğer eser türlerine paralel olarak kitap türünde de en belirgin artış ilk olarak 1980-1999 dönem aralığında yaşanmaktadır. Bu dönem aralığında *"Gençlik ve Bağımlılık"* temasına ilişkin toplam on bir (11) kitap kaleme alınmıştır. Bu dönemi takip eden dönemlerde kitap türüne ilişkin periyodik bir artışın olmadığı tespit edilmiştir. Öyle ki 2000-2009 döneminde toplam on üç (13), 2010-2020 döneminde ise on bir (11) kitap üretilmiştir.

4.3. Tez Çalışmalarının Değerlendirilmesi

Derlenen eserlere tez türü özelinde bakıldığında yüksek lisans tezlerinin yoğunluğu ön plana çıkmaktadır. *"Gençlik ve Bağımlılık"* temasına dair bugüne kadar yapılmış toplam yüz kırk yedi (147) tezin doksan iki (92) tanesi, yani tüm tez çalışmalarının %62'si yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Diğer taraftan doktora tezleri ise toplamda on dokuz (19) tez ile tüm tezlerin %13'üne karşılık gelmektedir. Doktora çalışmaları ilgili alana dair akademik anlamda uzmanlığın ve derinliğin geliştiği, literatüre katkısı açısından daha özgün içeriklerin hedeflendiği çalışmalardır. Yüksek lisans tezleri ise akademik derinliğin gelişmesinden ziyade araştırmacının alan literatürüne hâkimiyetini yansıtan, özgün akademik içerik beklenti ve kalitesinin nispeten daha düşük kaldığı türlerdir. Bu anlamda bakıldığında *"Gençlik ve Bağımlılık"* temasında

üretilen tezlerde özgün akademik içerikten ziyade daha çok yansıtıcı çalışmaların yer aldığını söylemek mümkündür.

Bu tema altında yüksek lisans ve doktora tezlerinin yanı sıra tıpta uzmanlık/uzmanlık tezlerinin de üretildiği görülmüştür. Tıpta uzmanlık/uzmanlık tezleri tıp fakültesi bitirildiği takdirde uzman unvanı almak isteyen doktorların yazdıkları bir tez türüdür. Bağımlılık konularının tıp alanı ile de ilgili olması nedeni ile bu tez türünün *"Gençlik ve Bağımlılık"* temasında tercih edildiği belirtilebilir. Toplam otuz altı (36) adet tıpta uzmanlık/uzmanlık tezi olmakla birlikte bu sayı tüm eserlerin %24'üne karşılık gelmektedir.

Grafik 5: Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı

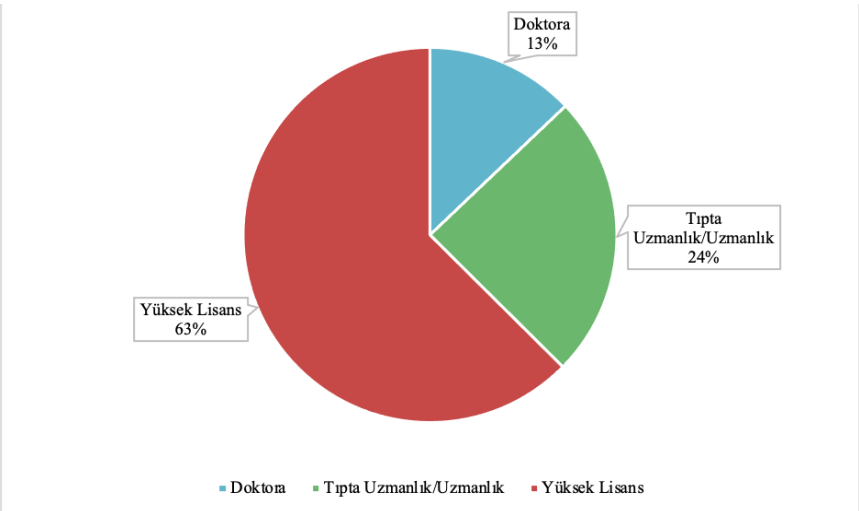

Tez türlerinin dönemsel dağılımının incelenmesi, akademik eğitim düzeyinde alana dair eğilimin yorumlanması açısından önem arz etmektedir. Bu anlamda tez türlerinin dönemsel dağılımı aşağıdaki grafikte verilmiştir. Buna göre tez çalışmalarının ilk olarak 1980 döneminden sonra üretilmeye başlandığı görülmektedir. Bu dönemden sonraki diğer iki dönemde de yüksek lisans tezlerinin, doktora çalışmalarından daha fazla üretildiği görülmektedir. Alanda tez türünde verilen ilk eser olarak Ömer Rıfkı Önder'in 1984 yılında kaleme aldığı "Lise Öğrencile-

rinin, Sigara ve Sağlık Konusunda Bilgi, Tutum ve Davranışlarına İlişkin Araştırma" başlıklı yüksek lisans tezine ulaşılmıştır.

Grafik 6: Tezlerin Türlerine Göre Dönemsel Dağılımı

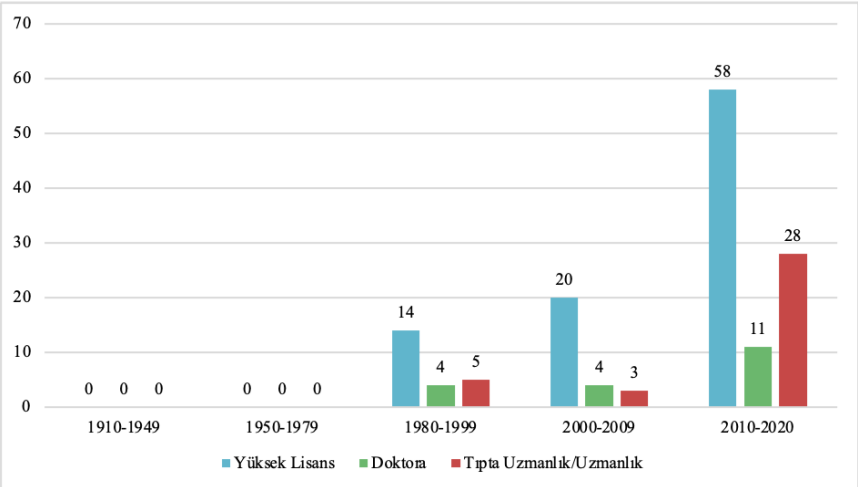

Tez üretiminin en belirgin artışı gösterdiği 1980-1999 döneminden sonraki iki dönemde de her iki tez türünün artış gösterdiği görülmektedir. Genel eser üretiminde olduğu gibi her tez türünde üretimin en yoğun olduğu dönemin 2010-2020 yılları arası olduğu fark edilmektedir. Bu durum, son dönemlerde gerek kamu gerek özel girişim olarak Türkiye'deki yükseköğretim okullarının yaygınlaşmasının paralelinde yüksek lisans ve doktora programlarının artması ve kapasitelerinin yükselmesiyle ilişkili olarak yorumlanabilir. Bu bağlamda *"Gençlik ve Bağımlılık"* temalı tezlerde fark edilen artış ivmesinin ileriki dönemlerde devam edeceğini tahmin etmek mümkündür.

Tez çalışmalarının yürütüldüğü anabilim dalı, çalışmaların kapsamı ve içeriğini yorumlarken önemli bir değişken olarak kabul edilmektedir. Son yıllarda özellikle sosyal bilimlerde bilginin öne çıkan eklektik yapısı, bilim dalları arasındaki etkileşimi ve geçişkenliği arttırmaktadır. Dolayısıyla bu tür alanlarda çalışmaların sınırlarını belirlemek kimi zaman zor olsa da çalışma odağı araştırmanın yapıldığı

bilim veya anabilim dalı ile ilişkili olmaktadır. Aynı şekilde çalışmanın yürütüldüğü bölüm ya da anabilim dalının bağlı bulunduğu enstitü de çalışmaların odağı ve sınırları hakkında ipuçları vermektedir. Nitekim çalışma alanları yakın olan bölüm ve anabilim dalları genellikle aynı enstitü altında çalışmaktadır. Dolayısıyla bir çalışma alanının hangi bilim dalları ile ilişkili olabileceği hakkında bir değerlendirmede, bağlı bulunduğu enstitü bilgisi önemli bir kaynak olmaktadır. Bunun yanında Türkiye'de aynı bölüm veya anabilim dallarının bağlı bulunduğu enstitüler üniversitelere göre değişkenlik göstermektedir. Örneğin sosyal hizmet anabilim dalı kimi üniversitelerde sağlık bilimleri enstitüsüne bağlı iken kimi üniversitelerde sosyal bilimler enstitüsü bünyesindedir. Dolayısıyla bölüm/anabilim dalı ayrımının enstitü ayrımına göre daha spesifik değerlendirmelere fırsat sunabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda *"Gençlik ve Bağımlılık"* konusunun birden çok disiplinle ilişkili olarak çalışılabildiği düşünüldüğünde gerek anabilim dalı gerek enstitü açısından çeşitlilik gösterdiği aşağıdaki grafikte görülmektedir.

Grafik 7: Anabilim Dallarına Göre Tezlerin Dağılımı

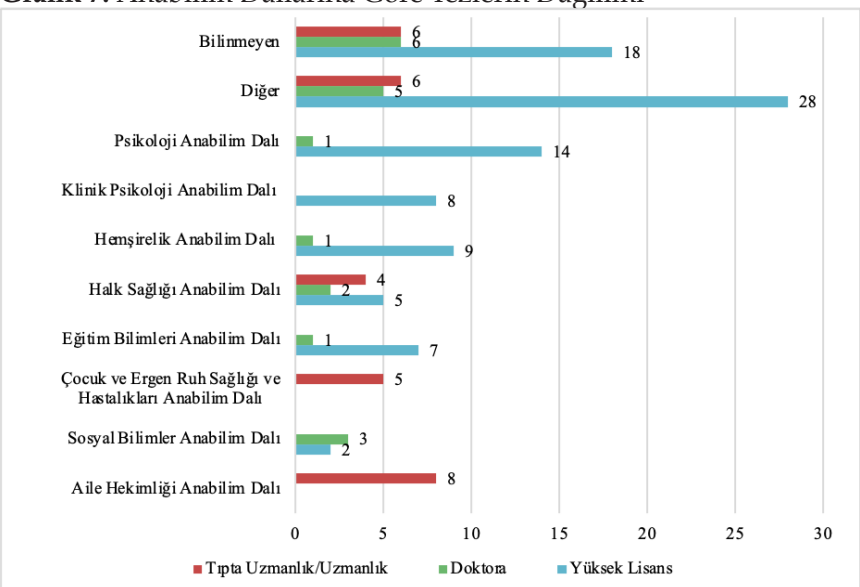

Yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere *"Gençlik ve Bağımlılık"* temasına ait tez çalışmalarının büyük oranda psikoloji anabilim dalı kapsamında (15) yayınlandığı görülmektedir. Yine en çok yüksek lisans tezi de (14) bu anabilim dalı kapsamında verilmiştir. İkinci olarak halk sağlığı anabilim dalı on bir (11) eser ile öne çıkmaktadır. Devamında hemşirelik anabilim dalı on (10) eser ile; aile hekimliği anabilim dalı, eğitim bilimleri anabilim dalı ve klinik psikoloji anabilim dalı ise sekiz (8) tez ile yer edinmiştir. Grafikte sunulan diğer anabilim dalları sosyal bilimler anabilim dalı ile çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları anabilim dalı olmakla beraber her iki anabilim dalında da beş (5) tezin üretildiği görülmektedir. Beşten (5) daha az tezin bulunduğu diğer anabilim dalları arasında ise adli tıp anabilim dalı, aile eğitimi ve danışmanlığı anabilim dalı, beden eğitimi ve spor anabilim dalı, bilgisayar mühendisliği anabilim dalı, çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri anabilim dalı, çocuk ruh sağlığı ve hastalıkları anabilim dalı, çocuk sağlığı ve hastalıkları anabilim dalı, çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği anabilim dalı, çocuk ve ergen psikiyatrisi anabilim dalı, disiplinlerarası adli bilimler anabilim dalı, eğitim yönetimi ve denetimi anabilim dalı, farmasötik toksikoloji anabilim dalı, fizyoterapi ve rehabilitasyon anabilim dalı, göğüs cerrahisi anabilim dalı, güvenlik bilimleri anabilim dalı, güvenlik stratejileri ve yönetimi anabilim dalı, halk sağlığı hemşireliği anabilim dalı, iktisat (İngilizce) anabilim dalı, iktisat anabilim dalı, ilköğretim anabilim dalı, işletme anabilim dalı, kardiyoloji anabilim dalı, kulak-burun-boğaz ve baş-boyun cerrahisi anabilim dalı, madde bağımlılığı anabilim dalı, psikiyatri anabilim dalı, psikiyatri hemşireliği anabilim dalı, reklamcılık ve marka iletişimi yönetimi anabilim dalı, ruh sağlığı ve hastalıkları anabilim dalı, sağlık eğitimi anabilim dalı, sağlık psikolojisi anabilim dalı, sosyal hizmet anabilim dalı, sosyoloji anabilim dalı, toplum ruh sağlığı hemşireliği anabilim dalı ile Türkçe ve sosyal bilimler anabilim dalı bulunmaktadır. Anabilim dalı tespit edilemeyen tezlerin (30) büyük çoğunluğu ise nispeten daha eski tarihli tezler olmuştur. Dolayısıyla tez türünün ilk

örnekleri olan bu eserlerin ve diğer yakın tarihli tezlerin bir kısmında bilgi eksikliği ya da erişim kısıtlılığı gibi etkenlerden dolayı anabilim dalı bilgilerine ulaşılamamıştır.

Grafik 8: Enstitüye/Fakülteye Göre Tezlerin Dağılımı

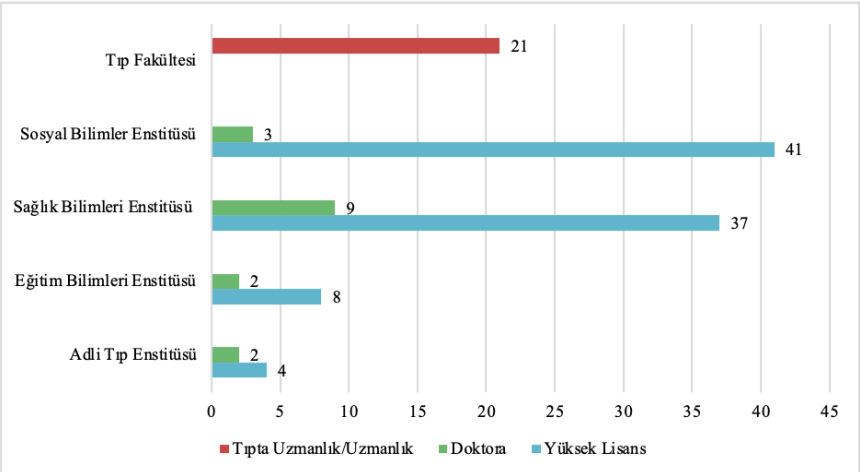

"Gençlik ve Bağımlılık" temasında ele alınan tezlerin enstitü/fakülte bilgisi de yukarıdaki grafikte sunulmuştur. Grafiğe bakıldığında çalışmaların büyük çoğunluğunun sağlık bilimleri enstitüsü (46) kapsamında yürütüldüğü görülmektedir. Nitekim bir önceki grafikte verilen öne çıkan anabilim dallarının hepsi ("Diğer" ve "Bilinmeyen" hariç) tıp fakültesi ve sağlık bilimleri enstitüleri kapsamındaki anabilim dallarıdır. Sosyal bilimler enstitüsünden sonra en çok çalışma içeren enstitü kırk dört (44) çalışma ile sosyal bilimler enstitüsü olmuştur. Bu enstitü altında daha çok psikoloji (14) ve klinik psikoloji (7) anabilim dalları yer almakla birlikte eğitim bilimleri, işletme, sosyal hizmet anabilim dalı gibi alanlar da bulunmaktadır.

4.4. Makale Çalışmalarının Değerlendirilmesi

Bilimsel yayınların yapıldığı dergilerde çalışılan alan ve ağırlık verilen disipline göre öne çıkan konular ve temalar söz konusu olmak-

tadır. Ulusal/uluslararası hakemli akademik dergilerin konusuna ve dönem aralıklarına ilişkin olarak tasnif edilmesi ve değerlendirilmesi hem literatürün doğru okunması hem de araştırmacılara yönelik yönlendirici bir katkı sunması itibariyle önemli bir bibliyografik veriye karşılık gelmektedir. Bu bağlamda *"Gençlik ve Bağımlılık"* temasındaki makalelerin yoğunlaştığı dergilerin dağılımını gösteren grafik aşağıdaki gibidir.

Grafik 9: Öne Çıkan Dergiler ve Dönemsel Dağılımı

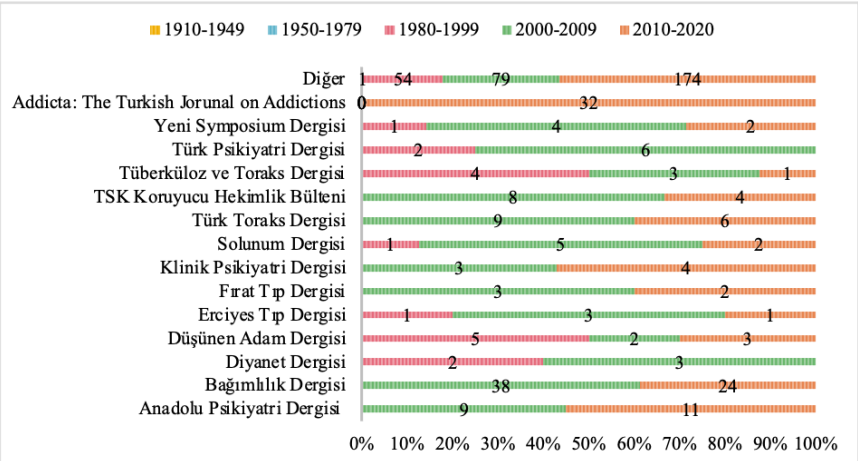

"Gençlik ve Bağımlılık" temasındaki makale çalışmalarının yer aldığı dergilere bakıldığında ilk olarak Bağımlılık Dergisi göze çarpmaktadır. Bağımlılık Dergisinde *"Gençlik ve Bağımlılık"* temasına ilişkin 1910-2020 yılları arasında toplam altmış iki (62) makalenin yayınlanmış olması, bu temaya ilişkin öne çıkan dergiler bağlamında önemli bir veri olarak görülmektedir. Bağımlılık Dergisi'nin ardından bu temaya ilişkin otuz iki (32) makalenin yayınlanmış olduğu Addicta: The Turkish Journal on Addictions Dergisi gelmektedir. Akabinde yirmi (20) makale ile Anadolu Psikiyatri Dergisi, on beş (15) makale ile Türk Toraks Dergisi, on iki (12) makale ile TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, on (10) makale ile Düşünen Adam Dergisi, sekizer (8) makale ile Türk Psikiyatri, Tüberküloz ve Toraks ve Solunum Dergileri, yedişer (7) ma-

kale ile Yeni Symposium ve Klinik Psikiyatri Dergisi, beşer (5) makale ile de Diyanet, Erciyes Tıp Fakültesi ve Fırat Tıp Fakültesi Dergisi yer almaktadır. Öne çıkan bu dergilerin tercih edildiği tarih aralıkları dikkate alındığında 2010 yılından bu yana Bağımlılık, Türk Toraks, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, Klinik Psikiyatri ve Anadolu Psikiyatri Dergilerinin tercih edildiği görülmektedir. Öne çıkan dergilerin çok büyük bir kısmının sağlık bilimleri alanında yer aldığı, sosyal bilimlere ilişkin dergilerde *"Gençlik ve Bağımlılık"* temasına ilişkin makalelerin yayınlanmasının yazarlar tarafından pek fazla tercih edilmediği tespit edilmiştir. Bununla birlikte öne çıkan bu dergilerde 2010-2020 dönem aralığında Diyanet Dergisi hariç hepsinde bu temada makale yayınlandığı belirlenmiştir.

"Gençlik ve Bağımlılık" temasına ilişkin makale yazılan dergi sayısı toplamda iki yüz yirmi altıdır (226). Toplam yirmi (20) makalenin ise çoğunun ilk ve ikinci döneme ait olmasından dolayı yayınlandıkları dergilerin adına ulaşılamamıştır. Yukarıda bahsedilen on üç (13) derginin haricinde toplam iki yüz on üç (213) dergi daha bulunmaktadır. Bu dergiler arasında Atatürk Üniversitesi Tıp Dergisi (4), Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi (4), Gençlik Araştırmaları Dergisi (4), Kriz Dergisi (5), Nöropsikiyatri Arşivi (4) ve Psikiyatri Hemşireliği Dergisi (4) gibi dergiler mevcuttur.

4.5. Kitap Çalışmalarının Değerlendirilmesi

Tüm çalışmaların içerisinde %6'lık bir orana sahip olan kitap çalışmalarının dönemsel dağılımı Grafik 10'da görülmektedir. Buna göre 1979 yılına kadar "Gençlik ve Bağımlılık" temasına ilişkin yalnızca üç (3) kitap üretilirken 1980 ve 2020 yılları arasında toplam otuz altı (36) kitap üretilmiştir. Dolayısıyla bu temadaki kitap üretiminin 1980 yılı ve sonrasında büyük bir ivme kazandığını söylemek mümkündür. Daha detaylı bakıldığında ise 2000-2009 dönem aralığı on üç (13) kitap ile en çok kitabın üretildiği dönem olmuştur. Bu dönemi on iki (12) kitap ile 2010-2020 dönemi ve on bir (11) kitap ile de 1980-1999 dönemi devam ettirmektedir.

Grafik 10: Kitapların Dönemsel Dağılımı

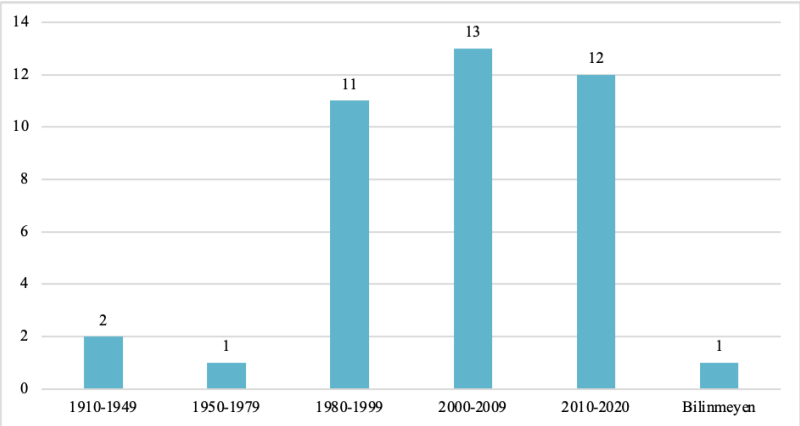

4.6. Öne Çıkan Yazarlara İlişkin Değerlendirme

Bibliyografik bir okuma alana dair kapsamlı bir değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Bunun için çalışılan alanla ilgili literatürü yorumlamaya yardımcı olacak her verinin göz önüne alınması önemlidir. Bu doğrultuda alan ve tema hakkında öne çıkan yazarların belirlenmesi de önemli bir veri sunmaktadır. Bu bağlamda *"Gençlik ve Bağımlılık"* temalı çalışmalarda öne çıkan yazarlar ve bu yazarların yaptığı yayınların sayıları ve türleri grafikte gösterilmiştir:

Grafik 11: Öne Çıkan Yazarlar ve Eser Sayıları

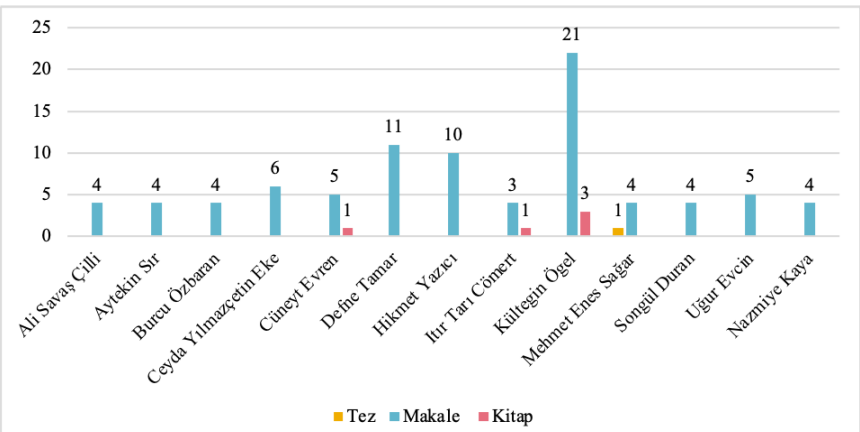

"Gençlik ve Bağımlılık" temasındaki eserlerin üretiminde yirmi dört (24) eserle ilk olarak Kültegin Ögel ön plana çıkmaktadır. 1964 yılında Ankara'da doğan Ögel, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olmuş ve Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde uzmanlığını tamamlamıştır. Akabinde birçok çalışmaya imza atmış ve 1995 yılında AMATEM'e geçiş yapmıştır. O zamana kadar öncelikli ilgi alanı depresyon olan Ögel, bağımlılık alanı ile de yakından ilgilenmeye başlamış ve özellikle gençlere yönelik çalışmalar gerçekleştirmiştir. Ögel'in altmış dört (64) üzerinde makale çalışması ve daha birçok türde eseri mevcuttur. Kültegin Ögel'in ardından on bir (11) makale çalışması ile Defne Tamar öne çıkmaktadır. Her iki yazarın da alandaki çalışmalarının büyük çoğunluğunu makale türünde vermiş olmaları dikkat çekmektedir. Defne Tamar, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olmuş ve 1993 yılında Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde çalışmaya başlamıştır. 2004 yılında ÇEMATEM'de görev almaya başlayan Tamar, oradaki tedavi sisteminin geliştirilmesini sağlamıştır. Tamar bağımlılık alanı ile oldukça ilgili olup birçok kongre ve sempozyumda bu alana ilişkin konuşma gerçekleştirmiştir. Bunlara ek olarak Tamar'ın bağımlılık alanı ile ilgili araştırmaları neticesinde aldığı 2 ödülü bulunmaktadır.

Alanda öne çıkan bir diğer isim ise bu temaya ilişkin on (10) eser üreten Hikmet Yazıcı'dır. Yazıcı, doktorasını Karadeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri/Psikolojik Danışma ve Rehberlik anabilim dalında tamamlamış ve "Bilişsel-Davranışçı Sigara İçmeyi Bıraktırma Programının Depresyonlu Sosyal Anksiyeteli ve Normal İçicilerden Oluşan Gruplardaki Etkililiğinin Araştırılması" isimli doktora tezini yazmıştır. Hali hazırda aynı üniversitede Fatih Eğitim Fakültesi'nde öğretim üyeliğine devam etmektedir. Alanda öne çıkan diğer yazarlar arasında altışar (6) eser ile Ceyda Yılmazçetin Eke ve Cüneyt Evren; beş (5) eser ile Mehmet Enes Sağar, Uğur Evcin; dörder (4) eser ile Ali Savaş Çilli, Itır Tarı Cömert, Aytekin Sır, Burcu Özbaran, Songül Duran ve Nazmiye Kaya yer almaktadır. *"Gençlik ve Bağımlılık"* alanındaki eserler

incelendiğinde yazarların genellikle makale türünde eser ürettiği görülmektedir. Hem kitap hem de makale türünde eser veren yazarlar, Cüneyt Evren (5 makale, 1 kitap) ve Kültegin Ögel'dir (21 makale, 3 kitap). "Gençlik ve Bağımlılık" temasında öne çıkan yazarlar arasında her üç türde de eser üreten yazarın olmadığı görülmektedir.

4.7. Okul Merkezli Çalışmalar

"Gençlik ve Bağımlılık" alanındaki eserlerden okul merkezli olan çalışmalar incelendiğinde; toplamda dört yüz altmış iki (462) çalışma bu kapsamda değerlendirilebilmektedir. Eser türünde en çok üretilen yayın türleri sırasıyla makale, tez ve kitap şeklindedir. Buna ilişkin olarak makale türünde üç yüz elli (350), tez türünde yüz sekiz (108) ve kitap türünde dört (4) eser bulunmaktadır. Makaleler toplam sayının yaklaşık %76'sını oluştururken kitaplar %1 ile en az orana sahiptir.

Grafik 12: Okul Merkezli Çalışmaların Toplam Sayısı

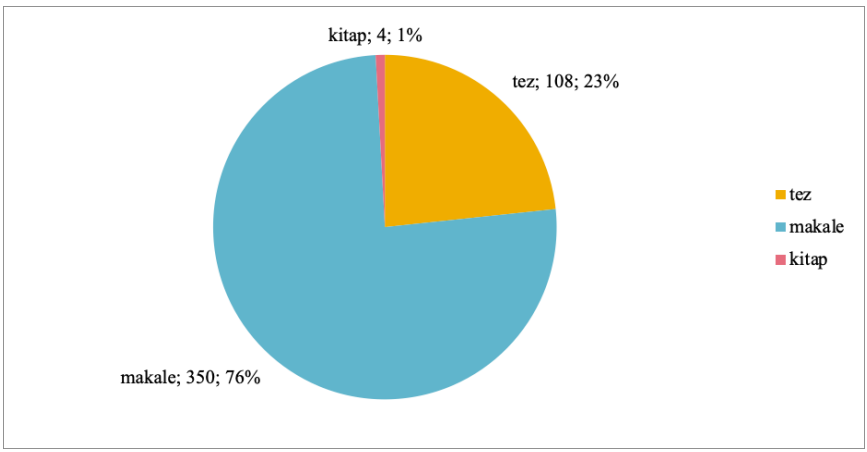

Okul merkezli çalışmalar ele alındığı eğitim düzeyine göre tasnif edildiğinde; en fazla eser sayısına sahip olan kategorilerin üniversite (272) ve lise (143) düzeyine ait çalışmalar olduğu görülmektedir. Diğer kategorilerde ise ilkorta ve lise kategorisinde on yedi (17), ilkorta kategorisinde on beş (15), tüm düzeyler kategorisinde dört (4), lise ve üni-

versite kategorisinde üç (3), meslek okulu kategorisinde ise iki (2) eser bulunmaktadır. Özellikle okul merkezli çalışmaların lise ve üniversite düzeyinde ağırlıklı olduğu ve en çok eserin üç yüz otuz beş (335) eser ile makale türünde ve en az eserin üç (3) eser ile kitap türünde üretildiği görülmektedir.

Grafik 13: Okul Merkezli Çalışmaların Okul Düzeylerine Göre Dağılımı

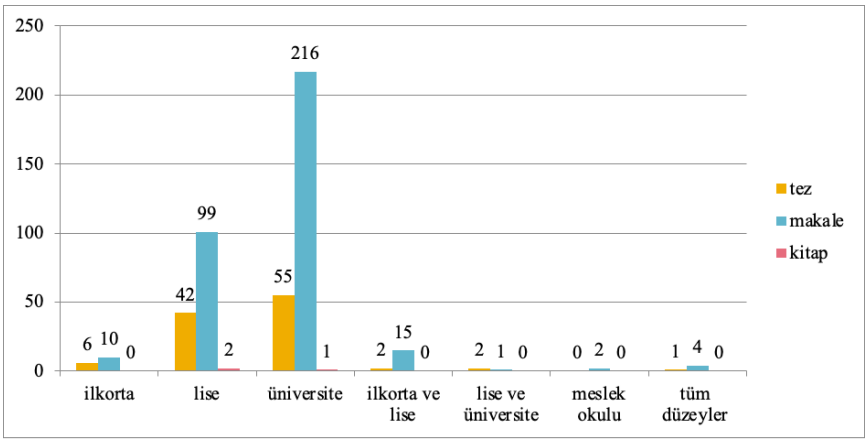

4.8. Okul Dışı Çalışmalar

"Gençlik ve Bağımlılık" alanındaki eserlerden okul dışı olan çalışmalar incelendiğinde; toplamda yüz yirmi dört (124) çalışma bu kapsamda ele alınmıştır. Eser türünde en çok üretilen yayın türleri sırasıyla makale türünde yetmiş dört (84), tez türünde otuz sekiz (38) ve kitap türünde iki (2) olarak belirlenmiştir. Makaleler toplam sayının yaklaşık %68'ini oluştururken kitaplar %2 ile en az orana sahiptir.

Grafik 14: Okul Dışı Çalışmaların Toplam Sayısı

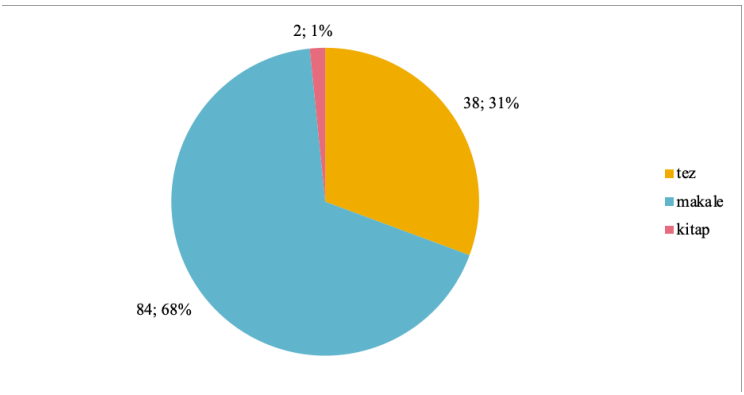

Okul dışı çalışmalar yer aldığı çalışma alanına göre tasnif edildiğinde ise; sırasıyla en fazla eser sayısı olan kategorilerin tedavi merkezleri (66) ve genel (45) kategorileri olduğu görülmektedir. Diğer kategorilerde ise çalışma yaşamı kategorilerinde ve kurumlar kategorilerinde beş (5), evsizlik/sokak ve kategorisinde üç (3), bulunmaktadır. Bu açıdan okul dışı çalışmaların tedavi merkezleri ve genel örneklem üzerinden çalışıldığı ve en çok eserin yetmiş dört (84) eser ile makale türünde en az eserin iki (2) eser ile kitap türünde üretildiği görülmektedir.

Grafik 15: Okul Dışı Çalışmaların Çalışma Alanına Göre Dağılımı

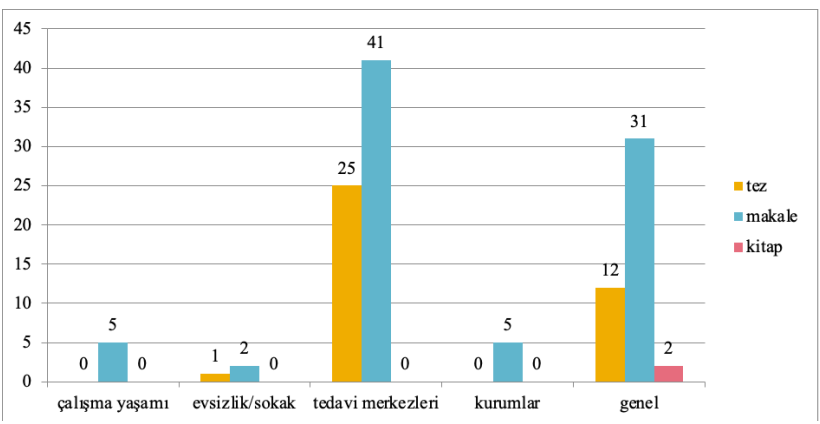

4.9. Eserlerin Madde Türlerine Göre Dağılımı

"Gençlik ve Bağımlılık" alanındaki eserlerin madde türlerine göre dağılımı incelenirken farklı madde türlerinin tasnifinin daha iyi anlaşılabilmesi açısından bu başlık birkaç grafik üzerinde ele alınmıştır. İlk olarak tüm madde türleri tütün ürünleri, alkol, uyuşturucu ve uyarıcı maddeler olmak üzere 3 kategori şeklinde grafik haline dönüştürülmüştür. Buradaki tasnifte tüm madde türleri birbirleriyle ilişkili olan diğer kategorilere dahil edilmiştir. Bu açıdan eserlerin toplam sayısına bakıldığında mevcut eser sayısından çok daha fazla olduğu görülmektedir. Eser sayılarının madde türlerine göre dağılımına bakıldığında; en fazla eserin dört yüz yirmi beş (425) eser ile tütün ürünleri kategorisinde yer aldığı, bu sırayı iki yüz seksen (280) eser ile uyuşturucu ve uyarıcı madde kategorisinin takip ettiği ve en az eserin iki yüz otuz sekiz (238) eser ile alkol kategorisinde verildiği görülmektedir.

Grafik 17: Eser Türlerinin Madde Türlerine Göre Dağılımı

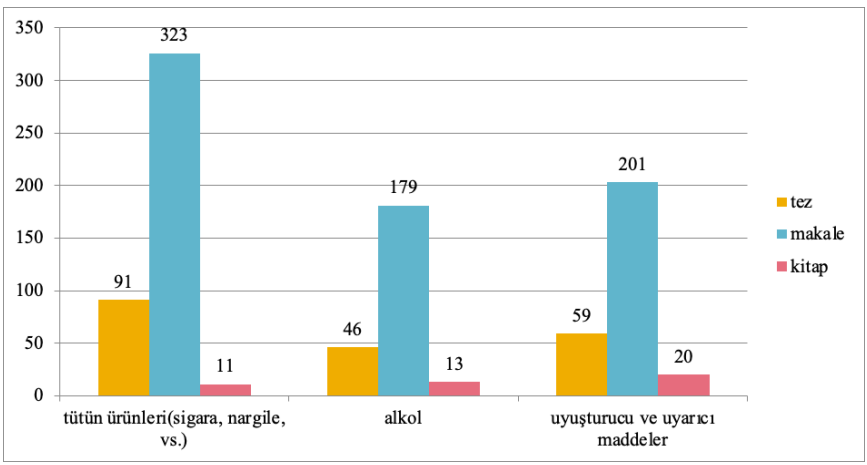

Aşağıdaki grafikte ise madde türleri tek bir alana ait daha detaylı bir şekilde oluşturularak belirli bir madde türüne yoğunlaşan çalışmaların anlaşılması sağlanmıştır. Grafik incelendiğinde sigara (286) ile ilgili çalışmaların belirgin bir şekilde öne çıktığı görülmektedir. Diğer madde türleri ise sırasıyla uyuşturucu madde (83), alkol (40), uçucu

madde (19), tütün (17), bonzai (7), esrar (5), nargile (2), eroin (2) ve estasy (1) maddeleridir. Bu kategoriler arasında en fazla eser sayısına sahip olan makale türünde yüz seksen iki (182) eser ile sigara belirgin bir şekilde öne çıkmaktadır.

Grafik 18: Tek Bir Madde Türüne Ait Eserlerin Dağılımı

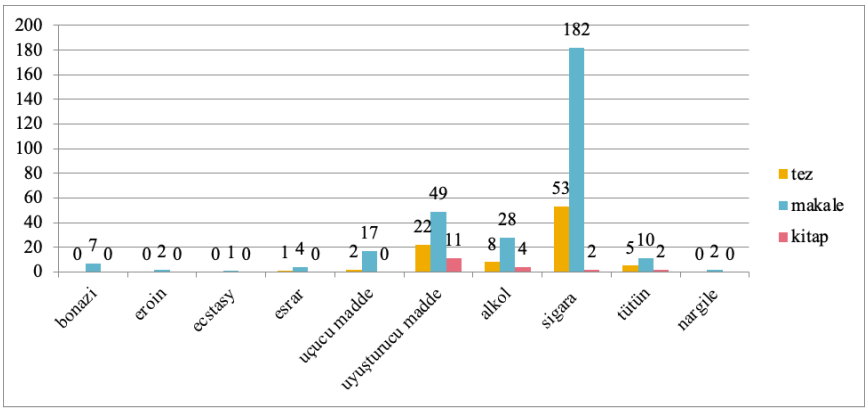

Madde türlerinin dağılımda dikkat çeken bir diğer nokta özellikle eserlerde alkol ve alkol ile birlikte ele alınan eserlerin sıklığıdır. Grafik incelendiğinde sigara, alkol ve uyuşturucu maddenin birlikte ele alındığı eserlerin (128) daha fazla olmasının yanı sıra alkol ve sigara (34) ve alkol ve uyuşturucu madde (29) kategorilerinde de belirgin bir eser sayısının olduğu görülmektedir.

Grafik 19: Alkol ve Alkol ile Birlikte Ele Alınan Maddelerin Dağılımı

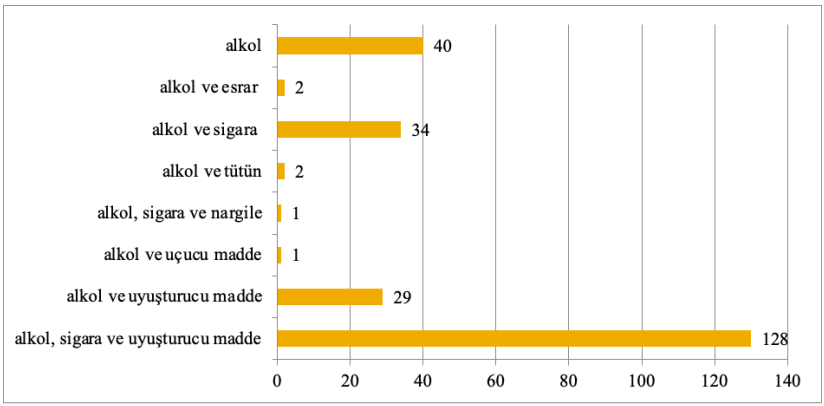

4.10. Eserlerin Araştırma Türüne Göre Dağılımı

"Gençlik ve Bağımlılık" temalı eserler araştırma türüne göre incelendiğinde; tüm eserler arasında dört yüz doksan dokuz (499) eser ile nicel araştırma türünün belirgin bir şekilde öne çıktığı görülmektedir. Diğer araştırma türleri ise sırasıyla; kırk iki (42) eser ile nitel, otuz bir (31) eser ile derleme çalışması, altı (6) eser ile karma şeklindedir. Araştırma türüne ulaşılamayan (134) eserler ise belirli bir araştırma türü dağılımının öne çıkmadığı çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle eserlerdeki araştırma türü bilgisine makale ve tezlerde ulaşılabilirken kitaplarda böyle bir verinin söz konusu olmadığı görülmektedir. Nitekim buna ilişkin olarak bu tür eserlere daha eski tarihli makalelerde ve belirli bir araştırma yöntemini içermeyen kitap türlerinde rastlanılmıştır. Dolayısıyla bu etkenler eserlerin araştırma türü açısından bilinmeyen kategorisinde değerlendirilmesini gerektirmiştir.

Grafik 20: Eserlerin Araştırma Türlerine Göre Dağılımı

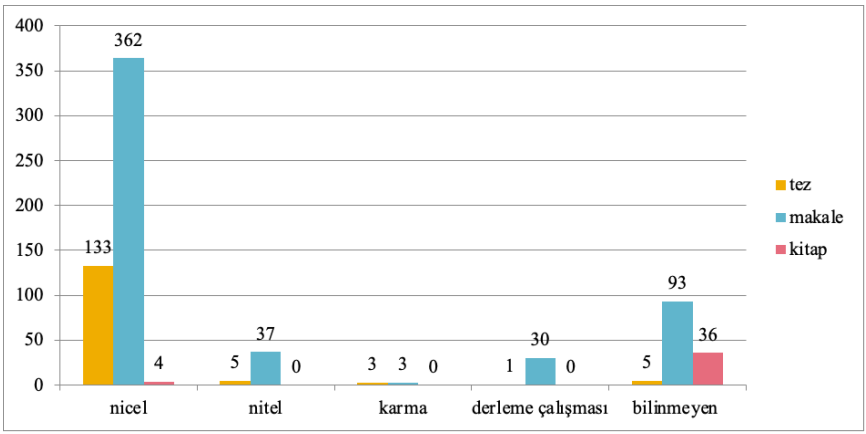

4.11. Tematik Olarak Eser Dağılımı

1910-2017 yılları arasında *"Gençlik ve Bağımlılık"* konulu çalışmaların bütünü yedi yüz on iki (712) eserden oluşmaktadır. Bu eserler genel bir kategori olarak gençlik ve bağımlılık alanlarında yazılmış olmakla birlikte her eserin daha özelde odaklandığı konular ve temalar bulunmaktadır. Bu anlamda ulaşılan yedi yüz on iki (712) eser, ilk olarak çalışmaların bağımlılık literatürü açısından ne tür bir çalışma kapsamında ele alındığını ortaya koymak amacıyla 6 ana tema altında tasnif edilmiştir. Daha sonra ise eserler içerik/konu analizi açısından konu özelinde alt temalar şeklinde değerlendirilmiştir. Bağımlılık literatürü açısından ne tür bir çalışmaya odaklanıldığını ele alan 6 ana tema şu şekildedir:

- Eğilim/Yaygınlık
- Koruyucu-Önleyici/Tedavi Süreci
- Nedenler/Faktörler/Etkiler
- Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici
- Tutum/Algı/Düşünce
- Diğer

Literatürün doğru biçimde okunması ve yorumlanması yeni çalışmaların daha doğru yönde şekillenmesi açısından önemlidir. Nitekim bibliyografik bir değerlendirmede eserler arasındaki tematik dağılımın incelenmesi böylesi bir amaç için oldukça elzemdir. Bu anlamda gençlik ve bağımlılık konulu olarak elde edilen yedi yüz on iki (712) eserin tematik olarak incelendiğinde kimi temalarda yoğunlaşma olduğu görülürken kimilerinde oldukça az sayıda çalışmanın yapıldığı görülmektedir. İlgili grafik aşağıdaki şekilde sunulmuştur:

Grafik 21: Eserlerin Tematik Olarak Dağılımı

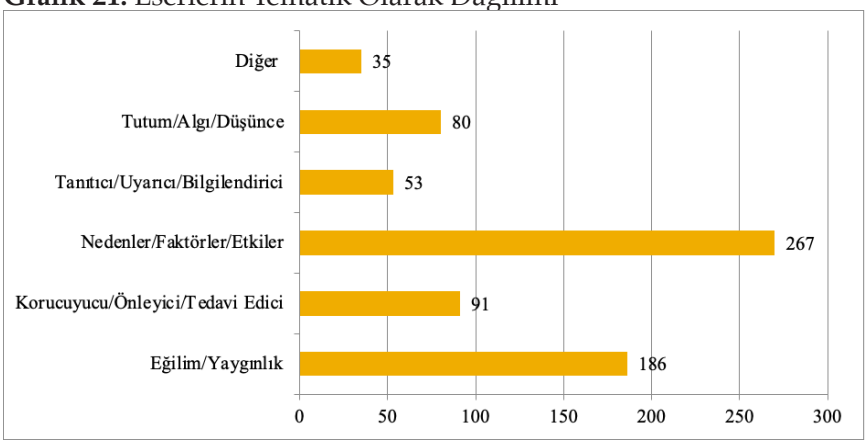

Verilere bakıldığında gençlik ve bağımlılık konularında en çok çalışılan alt temanın iki yüz altmış yedi (267) eser ile Nedenler/Faktörler/Etkiler" teması olduğu görülürken en az çalışılan alt temanın elli üç (53) eser ile "Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici" teması olduğu görülmektedir. Diğer temalar ise sırasıyla "Eğilim/Yaygınlık" (186), "Koruyucu/Önleyici/Tedavi Edici" (91), "Tutum/Algı/Düşünce" (77) ve "Diğer" (35) şeklindedir.

"Gençlik ve Bağımlılık" konulu eserlerin türlerine göre dağılımını incelemek de yine güçlü bir bibliyografik okuma için önemli bir veridir. Nitekim bu tematik inceleme alanda üretilecek yeni çalışmaların yoğunlaşacağı alana ve çalışmanın türüne dair araştırmacılara fikir vermektedir. Buna ilişkin grafik aşağıda sunulmuştur:

Grafik 22: Eser Türlerinin Tematik Olarak Dağılımı

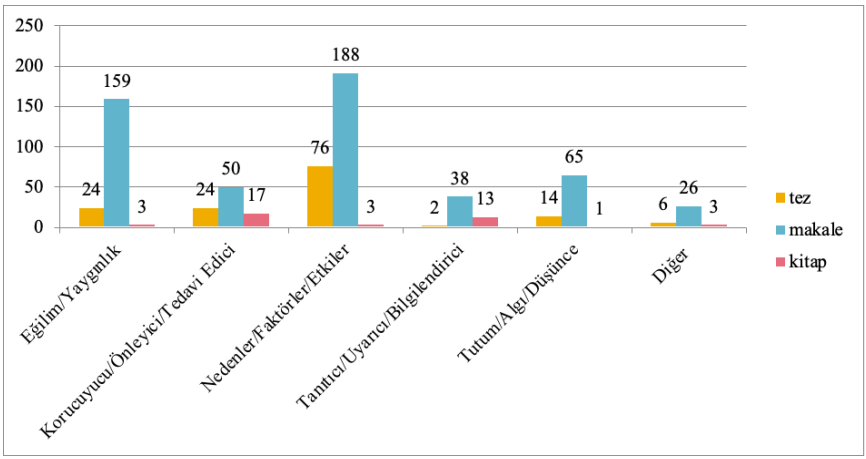

Grafiğe göre tez çalışmaları incelendiğinde bu türde en çok çalışmanın yapıldığı alt tema yetmiş altı (76) tez ile "Nedenler/Faktörler/Etkiler" temasıdır. Bu sayı toplam tez üretiminin yaklaşık %52'sine karşılık gelmektedir. Bu temayı ise sırasıyla yirmi dörder (24) tez ile "Eğilim/Yaygınlık" ve "Koruyucu-Önleyici/Tedavi Süreci" temaları takip etmiştir. Diğer temalar on dört (14) eser ile "Tutum/Algı/Düşünce" altı (6) eser ile "Diğer" ve iki (2) eser ile "Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici" temaları olmuştur. Makaleler açısından bakıldığında da hemen her kategoride en çok eser verilen türün makale olduğu görülmektedir. Bunun yanında alt temaların her birinde bulunan eser türü makale ve kitap olmuştur. Kimi temalarda tez türünde eser hiç verilmemişken makale ve kitap türünde eserin üretilmediği alt tema olmamıştır. Makale türünün en çok verildiği alt temalara bakıldığında, yüz seksen sekiz (188) makale ile; "Nedenler/Faktörler/Etkiler" teması ve yüz elli dokuz (159) makale ile "Eğilim/Yaygınlık" teması dikkat çeken alt temalardır. Makale türünün en az verildiği temalar ise "Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici" (38) ve "Diğer" (26) temalarıdır. Kitapların alt temalara göre dağılımına bakıldığında ise öne çıkan bir temaya rastlanmamıştır. Kitap açısından en fazla eserin üretildiği te-

malar on yedi (17) eser ile "Koruyucu-Önleyici/Tedavi Süreci" teması ve on üç (13) eser ile "Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici" temalarıdır. "Eğilim/Yaygınlık", "Nedenler/Faktörler/Etkiler" ve "Diğer" temalarında üçer (3) eser üretilmiş ve en az üretilen eser sayısı bir (1) eser ile "Tutum/Algı/Düşünce" teması olmuştur.

4.12. Tematik Değerlendirmeler

Araştırma süresince derlenen tüm çalışmalar toplamda 6 ana tema altında tasnif edilmiştir. Bu ana temalar çalışmaların bağımlılık literatürü açısından ne tür bir çalışma olduğunu göstermek açısından belirlenmiş ve her bir temadaki eserler içerik/konu açısından da ele alınmıştır. Bu yönde belirlenen 6 ana tema altında; eserlerin dönemsel dağılımı, eser türlerine göre dağılım, konu/içerik açısından dağılım şeklinde başlıklar incelenmiştir:

4.12.1. "Eğilim/Yaygınlık" Teması

"Gençlik ve Bağımlılık" konulu eserler arasından toplamda yüz seksen altı (186) eser "Eğilim/Yaygınlık" teması altında tasnif edilmiştir. Bu yüz seksen altı (186) eserin, üçü (3) kitap, yirmi dördü (24) tez ve yüz elli dokuzu (159) makale olarak yayınlanmıştır. Çalışma genelinde olduğu gibi makale türü "Eğilim/Yaygınlık" temasında da en çok üretilen yayın türü olmuştur. (%85)

Grafik 23: "Eğilim/Yaygınlık" Temasının Eser Türlerine Göre Dağılımı

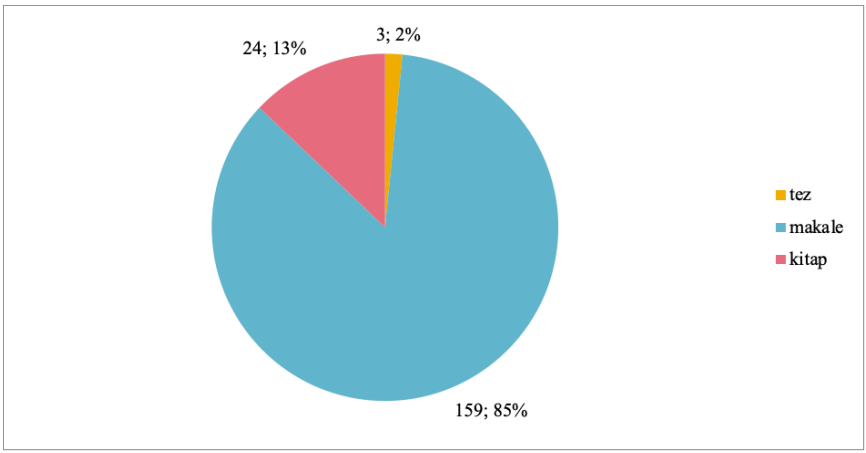

Dönemsel dağılım incelendiğinde "Eğilim/Yaygınlık" temalı çalışmaların 1980 sonrası dönemde makale ve tezlerin artış gösterdiği görülmektedir. Bununla birlikte 1980 öncesi dönemde hiçbir teze rastlanmamışken makale türünde 1950-1979 döneminde bir (1) esere rastlanmıştır. Kitap çalışmalarında ise eserlerin 1980 sonrasında üretildiği görülmektedir.

Grafik 24: "Eğilim/Yaygınlık Temasının Dönemsel Dağılımı

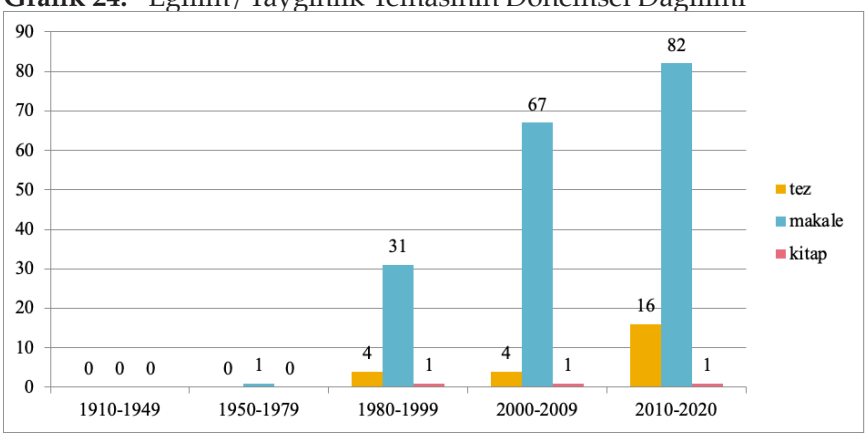

"Eğilim/Yaygınlık" temasındaki çalışmalara konu/içerik açısından bakıldığında; belirgin bir alt temanın ön plana çıkmadığı görülmektedir. Nitekim "Diğer" temasına ait eserlerin yüz elli bir (151) eser ile en fazla sayıya sahip olması bunun bir göstergesidir. Diğer eserlerin dağılımına bakıldığında ise sırasıyla; komorbidite çalışmaları (13), psikososyal konulu çalışmalar (9), kullanıcı profili çalışmaları (7), ergenlik/gençlik dönemine özgü çalışmalar (3), aile merkezli çalışmalar (2), ve eğitim/program konulu çalışmalar" (1) şeklindedir. Sosyal çevre merkezli çalışmalar alt temasında ise hiçbir esere rastlanmadığı görülmektedir.

Bu tema kapsamındaki tez çalışmalarında öne çıkan alt temalar komorbidite çalışmaları (5) ve psikososyal konulu çalışmalar (4) şeklindedir. En fazla sayıya sahip alt tema olarak komorbidite çalışmalarına ilişkin eserlerin konularına bakıldığında tıbbi rahatsızlık, psikiyatrik sorunlar ve birden fazla bağımlılık türünü kapsadığı görülmektedir. Bu alt temaya ilişkin örneklerden biri Şule Ekerbiçer'in 2017 yılında yazdığı "Madde Kullanan Ergenlerde Travma ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu Sıklığı Araştırması" isimli tıpta uzmanlık çalışmasıdır. Diğer bir tema olan psikososyal konulu çalışmalara ilişkin eserlerin konuları ise olumsuz psikolojik durumlara ve benlik çalışmalarına odaklanmaktadır. Bu alt temaya ilişkin verilen ilk eser ise 2002 yılında Atınç Aksu'nun "Lise Öğrencilerinde Psikoaktif Madde Kullanımı ve Şiddet Davranışı" isimli tıpta uzmanlık çalışmasıdır.

Makale çalışmalarına bakıldığında; komorbidite çalışmaları (8), kullanıcı profili çalışmaları (6), psikososyal konulu çalışmalar (5) ve ergenlik dönemine özgü çalışmalar (3) öne çıkmaktadır. Komorbidite çalışmalarına ilişkin odaklanılan konu ise psikiyatrik sorunları kapsayan çalışmalardır. Nitekim bu alt temanın ilk eseri olan 2006 yılında Defne Tamar ve arkadaşları tarafından yazılan "Madde Kötüye Kullanım Bozuklukları Olan Ergenlerde Psikiyatrik Eştanı Sıklığının Araştırılması" bu duruma örnek teşkil etmektedir. Diğer öne çıkan kullanıcı profili çalışmaları alt temasına ilişkin; Ömer Alkan'ın (2017)

Türkiye'de Gençlerin Tütün Kullanımında Cinsiyet Farklılıklarının Araştırılması", Arzu Çiftçi ve arkadaşlarının (2016) "Türkiye'de Bir Bağımlılık Merkezinde Tedavi Görmekte Olan Çocuk ve Ergenlerde Madde ve Alkol Kullanımındaki Eğilim ve Cinsiyet Farklılıkları: 2011 ile 2014 Yıllarının Karşılaştırılması" isimli çalışmalar bu temanın örneklerini oluşturmaktadır.

Kitap çalışmalarına bakıldığında ise; özel olarak bir konuya odaklanan çalışmaların mevcut olmadığı görülmektedir. Bu tema kapsamında ele alınan toplamda üç (3) eser bulunmaktadır. Bu eserlerin ilk örneğini ise 1992 yılında Gülen Baran ve arkadaşları tarafından yazılan "Yurtlarda Kalan Üniversite Öğrencilerinin Sigara ve Alkol Kullanımlarının İncelenmesi" isimli çalışma oluşturmaktadır.

Grafik 25: "Eğilim/Yaygınlık" Temasının Konu/İçerik Dağılımı

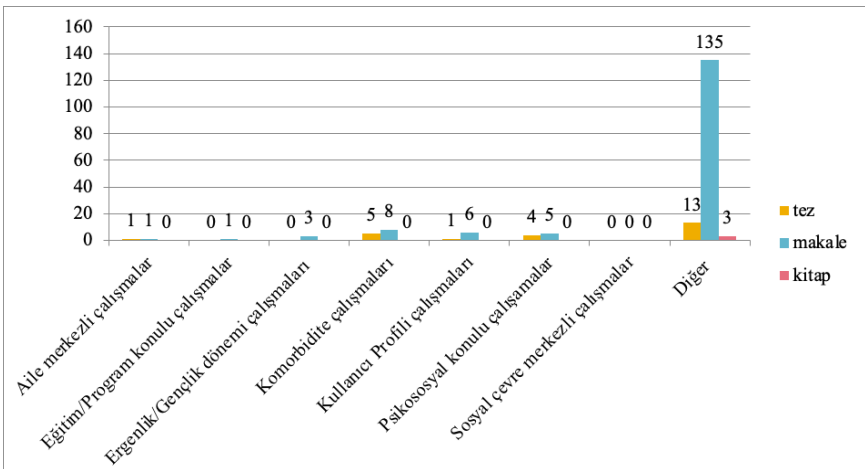

"Eğilim/Yaygınlık" Temasına Ait Künyeler

Tezler

- Saydam, Mehmet Bilgin, *İkinci Kuşak Göçmenler ve Psikoaktif Madde Bağımlılığı*, 1987, Tıpta Uzmanlık, 74 s., Tıp Fakültesi, İstanbul Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmada "ikinci Kuşak Göçmenlerde Psikoaktif Madde Bağımlılığı." kuramsal olarak ele alınmış ve İsviçre'de değişik kurumlarda tedavi görmekte olan ya da cezaevlerinde bulunan yabancı ve İsviçre kökenli eroin bağımlılarının psiko-sosyal açıdan karşılaştırılması ışığında gözden geçirilmiştir. Psikoaktif madde bağımlılığı, a) sosyal ve bireysel kaynaklar, b) kişisel özerklik, c) sosyal beklentiler arasındaki duyarlı dengenin bozulması sonucu ortaya çıkanı bir "sapkın (deviant) yaşam biçimi" olarak ele alındığında; eroin bağımlısı ikinci kuşak göçmenlerin, ülkenin yerlisi olan eroinmanlardan daha değişik bir psiko-sosyal konumda oldukları görülmektedir. İkinci kuşak göçmenlerde eroin bağımlılığı, uygun olmayan aile koşullarının, düşük sosyo-ekonomik düzeyin ve yetersiz eğitimin belirlediği bir ortamda gelişmektedir. Bu gençlerde belirgin olan yetersiz özerklik gerek drog kullanımını başlatma ve devam ettirme konusunda olumsuz bir faktör olarak kendini göstermekte, gerekse sağaltım yöntemlerinin seçiminde ve dış koşullara uyumda ülkenin yerlisi olan psikoaktif madde bağımlısı yaşıtlarına oranla bazı farklılıkların ortaya çıkmasına neden oluşturmaktadır. Kısıtlı kaynaklar, yetersiz kişisel özerklik ve çelişkili beklentiler ikinci kuşak göçmenlerin psiko-sosyal dengelerini bulmalarını güçleştirmektedir. Oturmamış bir denge, gerekli düzenlemelerin yetersiz kaldığı durumlarda, psiko-sosyal sapmalara ve bu arada psikoaktif madde bağımlılığına yol açabilir. Bir sosyal varoluş biçimi olarak "ikinci kuşak göçmen" konumunun psikoaktif madde kullanımına dolaysız bir neden oluşturmadığı, ancak bu durumdaki bir bireyin psiko-sosyal dengeyi kuramama ve sosyal sapmalara yönelme olasılığının yüksek olduğu görüşündeyim. İkinci kuşak göçmenler bir "ara nesil" oluşturmaktadır. Ne ana-babaları gibi yabancı ne de oyun, okul, iş arkadaşları gibi yerli olmadıklarının bilinci, çoğu zaman bireylerin kendilerini bir sosyal varlık olarak tanımlama gereksinimi duydukları ergenlik çağında Brikson (1966, 1981)'un "normatif kriz" olarak adlandırdığı kimlik bunalımının patolojik boyutlara ulaşmasına neden olur. Aileden kopuş, fizyolojik ve psişik gelişimdeki sıçramalar gibi bu çağa özgü değişimlerin yanı sıra iki ayrı norm sistemi arasında bocalayan bu gençlerin çaresizliklerinin bir ifade şekli de yasal ya da yasadışı

psiko-aktif drogların vâdettiği yalancı cennete kaçış olabilir (Köknel 1983). Var olan sorunların çözümünden çok yenilerinin oluşumunu hazırlayan drog kullanımı topluma baş kaldırışı simgeleyen ya da yılgın-teslimiyetçi (Herton 1957) ve ototerapötik (Deissler ve ark. 1977, Ladewig ve Weidmann 1980, Uehten- hagen ve Zimmer-Höfler 1985) nitelikleri içerir. Sürekli bir değişimin belirlediği günümüz toplumunda özellikle büyük şehir ortamında ergenlik çağı bir göç hazırlığını içermektedir. Çocukluk ve erişkinlik dönemleri arasındaki farklılık hiç bir zaman bugünkü kadar büyük ve endişe verici olmamıştır. Aile yaşamından "dış dünya"ya geçiş dönemi niteliğini taşıyan ergenlik çağı, zaten "normal" bir kimlik bunalımı dönemini içermektedir. Bu dönemin ikinci kuşak göçmenler için daha yoğun geçmesi kaçınılmazdır. Bir "risk grubu" olarak ikinci kuşak göçmenlerde psikoaktif madde bağımlılığı bağlamında yapılacak araştırmaların, bu sorunla ilgili nedensel açıklama kuramlarına katkısı olacağı kanısındayım. Geçici bir süre için de olsa, "gerçek dünya"dan "düşler dünyası"na kaçışı sağlaması açısından, psikoaktif madde kullanımının bir göç eşdeğeri (migration equlvalent) olduğu da düşünülebilir. Bu durumda madde bağımlısı olan II. kuşak, I. kuşağın "gerçekleştirdiği" göçü daha başka bir düzeyde sürdürmektedir.

- Usanmaz, Sevil, *Ankara Şehir Merkezindeki Lise Öğrencilerinin Sigara ve Alkol Kullanımının Araştırılması,* 1993, Yüksek Lisans, 86 s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.

Özet: Bu çalışma, Ankara şehir merkezindeki liselerin ikinci sınıfına devam eden öğrencilerin sigara, alkol ve ilaç alma alışkanlıklarının incelenmesi amacıyla planlanmıştır. Alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden basit tesadüfi örnekleme tekniği ile üçer lise seçilmiş, 584 kıs ve 546 erkek olmak üzere toplam 1130 öğrenci bu araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Veri toplamada, önceden hazırlanan anket formu kullanılmıştır. Toplanan verilerin analizi ki-kare yöntemiyle test edilerek istatistiksel anlamlılıkları araştırılmış ve yorumlanmıştır.

Bulgulara göre, sigara ve alkol kullanımının cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey, aile, boş samanların değerlendirilmesi ile yakından ilgili olduğu, ilaç alma alışkanlığının ise cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu örneklem grubunun sigara kullanma oranı % 34.9, alkol kullanma oranı % 40, ilaç alma alışkanlığı % 5.7 ve ağrı kesici kullanma oranı % 62.4'dür. Erkeklerin kızlara göre daha fazla sigara ve alkollü içki kullandığı, kızların ise daha fazla ağrı kesici ilaç kullandığı bulunmuştur. Sigara ve alkollü içki kullanımının yaşla birlikte artmakta olduğu ve alkol kullanımının ailesi üst sosyo-ekonomik düşeyde olan öğrencilerde daha fazla olduğu görülmektedir. Sigara ve alkollü içki kullanan öğrencilerin % 60'ı merak ve arkadaş etkisiyle başladıklarını belirtmişlerdir. Cep harçlığı sigara ve alkollü içki kullanımında önemli bir etkendir. Pub ve diskoteklerin gençlerin sigara ve alkollü içki kullanımını arttırıcı olumsuz etkileri bulunmuştur. Aile de gencin sigara ve alkollü içki kullanımında önemli bir rol oynamakta, anne-baba ve ağabeyin birlikte sigara ve alkollü içki kullanıyor olması gencin sigara ve alkol kullanımını arttırıcı bir etki yapmaktadır. Araştırma sonuçları değerlendirilerek, kamu sağlığı kuruluşlarında tüm sağlık personelinin ve okul öncesi eğitim kurumlarından başlayarak tüm eğitimcilerin sigara, alkol ve uyuşturucu maddelerin zararları konusuna duyarlı olmaları ve bu konuda gerek ailelere gerekse çocuk ve gençlere yönelik eğitim programlarının başlatılarak, yeni bir eğitim sistemi oluşturulmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

- Demirhan, Huriye, *Denizli İli Tavas İlçe Merkezinde Yer Alan Ortaöğretim Öğrencilerinde Sigara, Alkol ve Uçucu Madde Kullanımı*, 1999, Yüksek Lisans, 116 s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Pamukkale Üniversitesi, Pdf.

Özet: Sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı genellikle ergenlik döneminde başlamaktadır. Bu nedenle yüksek riskte olanların erken tanınmasına yönelik araştırmaların yapılması oldukça önemlidir. Ortaöğrenim öğrencilerinde sigara, alkol ve uçucu madde kullanma sıklığını belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma, kesitsel ve tanımla-

yıcı bir çalışmadır. Veriler anket yöntemi ile toplanmış ve bilgisayarda SPSS 6.0 ve Epi-Info 5.0 programlan yardımıyla değerlendirilmiştir. 1997 yılında yapılan bu çalışmaya, Denizli ili Tavas ilçe merkezinde öğrenim görmekte olan 1726 (%39.7'si kız, %60.3'ü erkek) ortaöğrenim öğrencisi katılmış olup, araştırma grubumuzun yaş ortalaması 14.1±1.7'dir. Öğrencilerin %35.6'sı sigarayı denemiş ve %10.8'i balen sigara içmekte iken, %13.6'sı alkollü içki denemiş ve %3.7'si halen alkol kullanmaktadır. Sigara ve alkollü içki içme oranlan erkeklerde kızlardan önemli düzeyde yüksektir (p O.001). Uçucu madde kullananlar %0.8'dir ve en sık benzin, tiner ve yapıştırıcılar tercih edilmektedir. Kızların %3.4'ü, erkeklerin ise %15.7"si sigara içmektedir ve yaş ilerledikçe sigara içme oranlan istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde artmaktadır (p<0.001). Bununla birlikte ebeveynlerin sigara ve alkol kullanması, aile içinde yaşanan problemler, okul başarısının düşük olması, arkadaşları ile anlaşamama, haftalık harçlığın fazla olması ve sorunlarını bir yakını ile paylaşmama sigara içmeyi ve alkol kullanımını istatistiksel olarak farklı derecelerde etkilemektedir. Multipl madde kullanımının daha çok sigara ve alkol kullanımı şeklinde olduğu (%2.0) ve bunun %88.6'sının lise ve dengi okul öğrencilerinde görüldüğü belirlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerde üçlü madde kullanımı (sigara, alkol ve uçucu madde) %0.2 olarak saptanmıştır. Bu çalışma ile öğrencilerde sigara, alkol ve uçucu madde kullananların bulunduğu, ancak diğer il merkezlerinde ve gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalara kıyasla bu oranların düşük olduğu görülmektedir.

- Delikaya, Hüseyin, *Ankara Şehir Merkezinde Bulunan Beş Lisedeki Öğrencilerin Sigara ve Alkollü İçki Kullanma Durumu*, 1999, Yüksek Lisans, 63 s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi.

Özet: Bu araştırma, Ankara şehir merkezinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı, beş lisedeki öğrencilerin sigara ve alkollü içki kullanım durumlarını belirlemek amacı ile yapılmıştır. 1997-1998 öğretim Yılının Mayıs ayında beş lisenin lise hazırlık, lise 1 lise 2, lise 3 sınıflarına anket

uygulanmıştır. İncelenen öğrencilerin %45.3'ü erkek, %54.7'ü ise kız öğrenciler olmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 16.55'tir. Halen öğrencilerin %22.2'si sigara kullanmaktadır, %20.7'sini erkek öğrenciler, %23.4'ünü kız öğrenciler oluşturmaktadır. Sigaraya başlama yaşı ortancası 15'dir. Sigara içmeyi bir kez deneyenlerin oranı %55.7 olmuştur, bunun %39.8' i sigara içmeye devam etmiştir. Sigara kullanmanın en önemli nedenlerinin %26.1' i "özenti", %21.6'sı "merak", %17.1'i ise "aile sorunları" olmuştur. Halen sigara içmeyen 390 öğrencinin %67.4'ü sağlığa zarar verdiğinden dolayı sigara içmediğini belirtmiştir. Yine, öğrencilerin %34.7'si düzenli alkollü içki kullandığını belirtmiştir, erkek öğrencilerin %44.1'i, kız öğrencilerin %27.0'sinin alkollü içki kullandıklarını belirtmişlerdir. Alkollü içki içenlerin %68.4'ü "zevk alındığı için" alkollü içki kullandığını belirtmiştir. Alkol kullanmayanların %52.3'ü "sağlığa olan zararını bildiğinden dolayı" alkollü içki içmediklerini belirtmişlerdir.

- Aksu, Atınç, *Lise Öğrencilerinde Psikoaktif Madde Kullanımı ve Şiddet Davranışı*, 2002, Tıpta Uzmanlık, 81 s., Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, Fırat Üniversitesi.

Özet: Yüksek oranda genç nüfusa sahip olan ülkemizde ergenler arasında son yıllarda psikoaktif madde kullanımında hızlı bir artış olması, ilerde sosyal dengeleri ve toplum refahını bozacağından, bu konu ile ilgili alınacak tedbirlerde sivil ve resmi tüm kurumların azami duyarlılık göstermesi gerekmektedir. Gençleri psikoaktif madde kullanımı ve şiddet davranışına iten sebepleri tespit edip bu konu ile ilgili alınacak tedbirleri ortaya koymak için, 1100 lise öğrencisine 90 sorudan oluşan anket uygulanmıştır. Ankete katılan öğrencilerden %6.8'inin (n:75) hayatları boyunca bir kere de olsa psikoaktif madde kullandıkları görülmüştür. Psikoaktif madde kullananların en fazla tiner-baly (%26.7) ve esrar (%25.3) kullandığı, bunlarında %50.7'sinin okul yada sokak arkadaşından temin ettiği, parçalanmış ailelerde, aile içi huzursuzluk yaşayanlarda, otorite ve disiplini çocuğa karşı yanlış

bir şekilde uygulayan aile çocuklarında psikoaktif madde kullanımının yüksek olduğu, benzer şekilde aile kontrolünden uzak olan, kötü arkadaş gurupları arasına düşen ve okul başarısı zayıf gençlerinde yüksek oranda psikoaktif madde kullandıkları tespit edilmiştir. Şiddet davranışını, toplum geneline oranla daha fazla sergileyen, şiddete yatkın gençlerde alkol ve psikoaktif madde kullanımının yüksek olduğu görülmüştür. Gençlerimizi bu tür sorunlardan uzak tutmak için, öncelikle ailelerin sosyokültürel seviyesini yükseltmek, iyi aile ortamları oluşturmak ve çocuk eğitimi için aileleri eğitip bilinçlendirmek gerekmektedir. Ailelerin çocuklar üzerinde aşın baskı kurmadan, dengeli bir şekilde çocukları kontrol etmesi ve kötü arkadaş gruplarından uzak tutması gerektiği, okul idaresinin ise sorunlu öğrencilerin ailesi ile işbirliği yaparak sorunlarını çözmek ve topluma kazandırmak için gerekli azami çaba ve gayreti sarf etmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

- Ayvaz, Özlem Şahinoğlu, *Lise Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıkları*, 2005, Yüksek Lisans, 73 s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışma lise öğrencilerinin sigara içme alışkanlıklarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı araştırma olarak planlanmıştır. Çalışma İstanbul' un Bakırköy ilçesinde bulunan Bakırköy Ticaret Meslek Lisesi'nde yapılmıştır. Bu lisede öğrenim gören 2320 öğrenci araştırmanın evrenini oluşturmuş ve örnekleme 700 öğrenci alınmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak literatür bilgisi doğrultusunda araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Pilot çalışma yapılarak anket üzerinde gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamına alman öğrencilere gerekli açıklama yapıldıktan sonra ayrı bir sınıfta toplanmaları sağlanmış ve anket formu öğrencilere dağıtılarak doldurulmuş, verilerin toplanması sağlanmıştır. Çalışmada verilerin analizi bilgisayar ortamında, Ki-kare, Fisher Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Kruskal-Wallis Varyans Analizi uygulanarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin %12,42' sinin ara sıra, %10' unun devamlı sigara içtiği belirlenmiştir. Öğrencilerin sigarayı ilk denedikleri sınıflar ince-

lendiğinde % 13,85 'inin ilkokulda, %60,8'inin 6-8. sınıflarda ve %25,35'inin de 9-11. sınıflarda denedikleri saptanmıştır. Öğrencilere sigaranın zararları hakkında soru sorulduğunda; sigara içenlerin %22,56'sı sigaranın zararları hakkında bilgi sahibi olduklarını %11,12'si ise bilmediklerini belirtmişlerdir. Sigara içmeyenlerin ise %77,44'ü sigaranın zararları hakkında bilgileri olduğunu ifade ederken, %88,88 gibi bir oranda ise bilmediklerini ifade etmişlerdir. Sonuç olarak araştırmanın yapıldığı lisede sigara içme oranının yüksek olduğu, sigaraya başlama yaşının küçük olduğunu söyleyebiliriz.

- Can, Mehmet Şükrü, *İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinde Görülen 'Madde Bağımlılığı' Alışkanlığı (Sakarya İli Örneği)*, 2007, Yüksek Lisans, 239 s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sakarya Üniversitesi, Pdf.

Özet: Sigara, alkol ve uyuşturucu madde gibi kötü alışkanlıkların kullanımının son yıllarda ergenlik döneminin başlangıcını oluşturan ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinde başladığı sıkça görülür olmuştur. Bu nedenle yüksek risk ve önem taşıyan bu dönem bireylerinin tanınmasına yönelik araştırmaların yapılması önem kazanmıştır. Elimizde bulunan bu çalışma da ilköğretim ikinci kademe öğrencileri arasında sigara, alkol, uyuşturucu madde vb. kötü alışkanlıkların kullanım durumun saptamak, bu maddelerin kullanımına yol açan bireysel ve sosyokültürel faktörlerin yanında öğrencilerin bu konu hakkındaki tutumlarını belirlemek ve bu maddelerin sağlığa zararları ile ilgili bilgilerini ölçmek, özellikle bu alışkanlıkların çözümü konusunda öneriler getirmek amacıyla yapılmıştır. Adapazarı Merkez'de Atatürk, Dr. Nuri Bayar, A. Akkoç ve Dernekkırı İlköğretim okullarından 510 öğrencinin katılımı ile uygulanan anketlerin sonucunda elde edilen veriler, bilgisayarda SPSS 12 programının yardımıyla değerlendirilmiştir. Öğrencilerin %19,2'si sigara kullanmayı denemiş ve %4,3' ü de halen kullanmakta iken, %10,4' ü hayatlarında bir kez dahi olsa bira ya da alkollü içki kullanmış ve %2'si halen kullanmaya devam etmektedir. Yine öğrencilerin %1'i kokusundan hoşlandığı için herhangi

bir sıvı, toz veya gaz kullanmışken, %1,8'i esrar, eroin, morfin, uyuşturucu vb. maddeleri kullanma yoluna gitmiştir; ayrıca öğrencileri bu maddeleri kullanmaya iten nedenler arasında içinde bulundukları dönemin özelliğini yansıtan `'merak ve özenti'' öğelerinin olması dikkati çekmektedir. Bu çalışma ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinde sigara, alkol, uyuşturucu vb. madde kullanımının var olduğu; fakat bu kullanım oranının benzer çalışmaların yapıldığı diğer il merkezlerinden daha düşük olduğu görülmektedir.

- Tunçdemir, Aygül, *Adıyaman Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara İçme Prevalansı Araştırması*, 2009, Yüksek Lisans, 153 s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, İnönü Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma öğrencilerin sigara içme prevalansı, sigara içme konusundaki davranışları, tutumları ve düşünceleri, Fagerström Bağımlılık Testine göre bağımlılık durumları, 5727 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanunun öğrenci gözünden Adıyaman Üniversitesinde uygulanma düzeyi ve öğrencilerin kanuna ilişkin görüşleri, üniversite eğitimi döneminin sigara içme olgusu üzerine etkilerini saptamak amaçlarıyla yapılmıştır. Bu araştırma Adıyaman Üniversitesi merkez kampüs alanı içerisindeki 2 fakülte ve 2 yüksekokulda öğrenim gören öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir ve araştırmanın örneklemini, evreni temsilen 489 erkek ve 335 kız öğrenci oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında 61 sorudan oluşan anket formu kullanılmış ve verilerin istatistiksel analizi SPSS 9.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde "Pearson Ki-Kare" testi kullanılmıştır. Araştırmaya katılanların %59.3'ünü (n=489) erkek öğrenciler, %40.7'sini(n=335) kız öğrenciler oluşturmaktadır. Adıyaman Üniversitesi öğrencilerinin sigara içme sıklığı her gün ve ara sıra olmak üzere tüm öğrencilerde %10.8 (n=89) olarak belirlendi. Erkek öğrencilerin %12.9'u (n=63) her gün, %2.7'si (n=13) ara sıra sigara içmektedir. Kız öğrencilerde her gün içenlerin oranı %3.9 (n=13) olup, öğrenciler arasında ara sıra sigara içen öğ-

renci bulunmamaktadır. Erkek öğrencilerin %1.4'ü (n=7) sigarayı bırakmış, %27.6'sı (n=135) sigarayı denemiş ve %55.4'ü (n=271) ise hiç sigara içmemiştir. Kız öğrenciler arasında sigarayı bırakma oranı %1.5 (n=5), sigarayı deneme oranı %21.5 (n=72) ve hiç içmemişlerin oranı ise %73.1 (n=245)'dir. Araştırmaya katılanlar %58.4 (n=59) oranı ile en sık 15-18 yaş aralığında sigara içmeye başladıklarını belirtmişlerdir. Sigaraya başlama nedenleri arasında en çok %28.1 (n=25) oranında arkadaş ve aynı oranda %28.1 (n=25) sıkıntı yer almaktadır. Öğrencilerin diğer içme nedenleri ise %24.7 (n=22) oranıyla "özenti", %10.1 oranıyla (n=9) "merak", %3.4 oranıyla (n=3) "keyif" ve %1.1 oranıyla da (n=1) "yurt ortamı" dır. Tüm öğrencilerin %95.8'i (n=790) "tümüyle" ya da "bir ölçüde" 5727 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkındaki Kanunu destekledikleri belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda Adıyaman Üniversitesi'ndeki öğrencilerin sigara içme oranının yükselmesini önlemek ve mevcut oranı azaltmak için üniversite içinde özellikle Sağlık Yüksekokulu öğretim elemanlarının, Mediko-Sosyal biriminde görevli hekim ve hemşirelerin yer aldığı sigarayla mücadele grubu oluşturulmalı, bu grupta yer alan üyelerin sigara ile mücadele konusunda eğitilerek bu alanda "sigara ile mücadele eğitimcisi" durumuna gelmeleri sağlanmalı ve bu toplulukla üniversite içerisinde etkin bir sigarayla mücadele başlatılmalıdır.

- Akter, Erdem, *Adana İl Merkezindeki Lise Öğrencilerinde Tütün ve Tütün Mamullerinin Kullanımı*, 2011, Tıpta Uzmanlık, 82 s., Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Çukurova Üniversitesi, Pdf.

Özet: Önemli bir toplum sağlığı sorunu olan tütün ve tütün mamulleri kullanımının başlaması genellikle ergen ve gençlik döneminde olmaktadır. Bu çalışmamızda, gençlerin tütün ve tütün mamullerini kullanma sıklıklarını ve ilişkili faktörleri araştırmayı amaçladık. Yöntem: Evrenimiz Adana Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki liselerdir. İlçeler ve liselerin özellikleri dikkate alınarak ve ağırlıklı küme örnekleme yöntemi kullanılarak 2640 öğrenci örnekleme alındı. Okul-

lar rastgele sayılar tablosuna göre belirlendi. Örneğe çıkan şubelerdeki tüm öğrenciler çalışmaya alındı ve 3025 öğrenci çalışmaya katıldı. Dokuz öğrenci, anketlerindeki iç tutarsızlık nedeniyle çalışma dışı bırakıldı. Toplam 3016 öğrencinin anketleri değerlendirildi. Bulgular: Öğrencilerin 1444' ü (% 47,9) erkek, 1572'si (% 52,1) kızdır. Yaş ortalamaları 16,49±1,21 yıldır. Sigarayı deneme oranı % 34,6, halen içenlerin oranı % 14,6 bulunmuştur. Nargile içtiğini belirtenlerin oranı ise % 19'dur. Tütün ve tütün mamullerinin temin edilmesinde, bakkaldan satın alma ilk sırada yer alırken bunu açık ve adet olarak satın alma izlemektedir. Öğrencilerin yaşları, sınıfları, ailelerinin gelir miktarları, harçlık miktarları ve sigara kullanma süreleri arttıkça tütün ve tütün mamullerini kullanma sıklıkları ve miktarları da artmaktadır. Sigaraya başlamada en etkili etkenlerin başında % 30,3 ile arkadaş çevresi, % 21,7 ile sorunlardan uzaklaşma isteği, % 17,1 ile en yakın üç arkadaştan en az birinin sigara içiyor olması gelmektedir. Sonuç: Dünyada önemli bir halk sağlığı sorunu olan tütün ve tütün mamulleri kullanımı ile mücadeleye ergen-gençler henüz sigara ile karşılaşmadan önce başlanmalıdır. Sigara kadar önemli bir diğer sorun, nargile kullanımı olup bu konuda acil önlemler alınması gerekmektedir.

- Söylemez, Fatma, *Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara Kullanma Durumlarının Bağımlı Kişilik Ölçeğiyle İlişkisi*, 2012, Yüksek Lisans, 71 s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İnönü Üniversitesi, Pdf.

Özet: Dünyanın en önemli sağlık sorunu olan sigarayla mücadelede gençlerin özellikle de sağlık çalışanlarının rolü önemlidir. Çalışmamızın amacı sağlık eğitimi alan gençlerin sigara kullanma durumlarını ve bağımlı kişilik özelliğiyle ilişkisini araştırmaktır. Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'na 2011-2012 öğretim yılında okula kayıtlı ve devam eden öğrencilerin tümü örnekleme seçilmiştir. Anketler Aralık 2011-

Ocak 2012'de öğrencilerle gözlem altında uygulanmıştır. Ankete katılan 413 kişinin yaş ortalaması 20,8 olup, %49,9'u erkek, %50,1'i kadındır. Grupta sigara içme oranı %29,8 olmakla birlikte erkeklerde bu oran %45,6, kadınlarda %14'tür. İçenler ve bırakmış olanlar bir grup olarak alınıp hiç içmemişlerle kıyaslandığında; halen sigara içen veya bırakmış olan öğrencilerin bağımlı kişilik puanları hiç içmemiş olanlardan yüksektir. ($p<0.05$).Sonuç olarak sağlık eğitimi alan üniversite öğrencilerinde sigara içme sıklığının genel popülasyonla benzer olduğu ve sigara içme durumunun bağımlı kişilik özelliğiyle ilişkisi olduğu görülmüştür.

- Altıok, Dilek Antepüzümü, *Adana İl Merkezindeki Lise Öğrencilerinin Alkol ve Uyuşturucu Yatkınlığının Araştırılması ve 2000 Yılı Çalışma Sonuçları ile Kıyaslanması*, 2013, Tıpta Uzmanlık, 130 s., Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Çukurova Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı, Adana ilindeki lise öğrencilerinde alkollü içki içme ve madde kullanma davranışlarının değerlendirilmesi ve 2000 yılı çalışması ile karşılaştırılmasıdır. Evrenimiz, 2009-2010 eğitim ve öğretim yılı içinde Adana Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde bulunan lise öğrencileridir. Okullar, rasgele sayılar tablosuna göre belirlenmiştir. Araştırmaya 20 okuldan 3120 öğrenci katılmıştır. Modified Youth Risk Behaviors Surveillance anket formu kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %46,4'ü erkek, %53,6'sı kız olup genel yaş ortalaması 16±1,2 (14-21) yıldır. Öğrencilerin % 40,7'sinin ömür boyu en az bir kez alkollü içki içmeyi denemiştir. İlk deneme yaş ortalaması 13,96 ± 2,8 yıldır. Alkollü içki içmeyi deneme davranışı ile cinsiyet, yaş, anne ve baba eğitim düzeyi, ailenin ortalama aylık gelir düzeyi, okulların sosyoekonomik düzeyi ve ailenin alkollü içki içme alışkanlığı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin %3,5'i hayat boyu en az bir kez madde kullanmayı denediklerini ifade etmişlerdir. En fazla kullanılan madde %2,6 ile esrardır. Öğrencinin madde kullanma davranışı ile cinsiyet, okulların sosyoekonomik düzeyleri ve ailenin madde kullanma alışkanlığı arasında anlamlı ilişki olduğu ancak anne

ve babanın eğitim düzeyi ve ailenin sosyoekonomik düzeyi arasında anlamlı ilişki olmadığı bulunmuştur. Anabilim dalımızın 2000 yılı çalışmasının bulguları ile kıyaslandığında, erkeklerde alkol ve madde kullanma davranışı oranları artmıştır. Kızlarda alkollü içki içme davranışı oranları azalırken, madde kullanma davranışı oranları aynı kalmıştır. Alkollü içki içme ve madde kullanma davranışı, ergenler için giderek artan önlenebilir riskli davranışlardır. Aile hekimliği uzmanları, her fırsatta ergenin alkol ve madde kullanımını değerlendirilmeli, riskli davranışlar konusunda danışmanlık yapmalıdır.

- Dökmeci, Gülis Cansu, *Türkiye'de Sigara Kullanan Genç Bireylerin Bukkal Hücrelerinde Genotoksik Hasarın Mikroçekirdek Yöntemi ile Belirlenmesi: Prospektif Randomize Kontrollü Çalışma*, 2017, Yüksek Lisans, 98 s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasötik Toksikoloji Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Amaç: Genç nüfusun sigara bağımlılığı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde halk sağlığını etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Sigara kullanımı özellikle akciğer ve baş boyun kanserlerine neden olmaktadır. Dolayısı ile mevcut araştırmalar ağız mukoza hücrelerinde tütün kullanımına bağlı kanserleşmeyi gösterebilecek girişimsel olmayan yöntemler üzerinde durmaktadır. Bu çalışmanın amacı sağlıklı sigara içicilerinin eksfoliye bukkal epitel hücrelerinde sigara kullanımının yarattığı muhtemel genotoksik hasarı gösterebilecek bir belirteç olan mikronukleus sıklığını araştırmaktır. Gereç ve Yöntem: Çalışmaya 18-25 yaş aralığında 25'i sigara içen 44'ü sigara içmeyen toplam 69 katılımcı dahil edildi. Katılımcılardan bukkal epitel hücreleri toplanıp lamlara yayıldı ve Feulgen tekniği ile boyandı. Her katılımcı için 3'er adet lam hazırlanıp her lamda 1000 hücre sayıldı ve hücrelerdeki ortalama mikronukleus sayısı hesaplandı. Bulgular: Her 1000 hücrede ortalama mikronukleus sayısı sigara içenlerde (4,3±2,4), içmeyenlerde (2,3±2,1) olarak bulundu. Sonuçların sınırlı sayıda katılımcının değerlendirilmesi ile elde edilmesine rağmen, hücrelerdeki mikronukleus

düzeyleri sigara içen/içmeyen ve sigara içen erkek/içmeyen erkek grupları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulundu (p<0,001). Sonuç olarak hücrelerdeki mikronukleus formasyonunun sigara kullanımına bağlı genotoksisiteyi öngörebileceğini düşünmekteyiz. Çalışmanın devamında da daha fazla katılımcının değerlendirilmesinin edindiğimiz bu sonuçları destekleyeceğine inanmaktayız.

- Gürler, Mukaddes, *Acil Servise Başvuran Çocuk ve Ergen Hastaların İdrar ve Kan Örneklerinde Bağımlılık Yapıcı Maddelerin Araştırılması*, 2017, Doktora, 122 s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Disiplinlerarası Adli Bilimler Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Uyuşturucu-uyarıcı madde kullanımı ve madde bağlantılı sağlık sorunları açısından ülkemiz, diğer ülkelere nazaran daha iyi durumda olmasına rağmen, her geçen gün artarak devam eden madde kullanımı, çocuklukta başlayan, genç ve erişkin dönemde ciddi hastalıklara ve ölümlere yol açan önemli bir toplumsal ve sağlık sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sorun ile mücadele, aileden başlayarak, kişinin etkileşimde olduğu tüm çevrenin birlikte değerlendirilmesi, bilhassa çocuk ve genç popülasyona karşı sunulan uyuşturucu-uyarıcı maddelerin nitelik ve yaygınlığının tespiti, bu maddelerin türleri ve yol açtığı sağlık sorunlarına karşı farkındalığın artırılması, madde arz ve talebine karşı güvenlik, adli ve hukuki süreçlerin uygulanması gibi çok yönlü bir yaklaşımla yapılabilir. Ülkemizde genç ve çocuklarda acil sağlık problemlerine yol açan uyuşturucu-uyarıcı maddelerin neler olduğuna dair, biyolojik örnekler üzerinden elde edilmiş somut veriler yok denecek kadar azdır. Genel madde profilini ortaya koyan mevcut veriler ise genellikle AMATEM'lerin (idrar tarama verileri), emniyetin (yakalanan maddeler), veya Adli Tıp Kurumu'nun verilerini içermektedir. Bu nedenle, biz bu çalışma ile çocuk acil servisine başvuran, özellikle madde kullanım şüphesi olan hastaların kan ve

idrar numunelerinde ileri bir kromatografik teknik olan sıvı kromatografisi- tandem kütle spektrometresi kullanarak kantitatif uyuşturucu-uyarıcı madde analizlerini yapmayı, bu yaş grubunda acil sağlık sorunlarına yol açabilen madde kullanım profili hakkında somut veriler elde etmeyi amaçladık. Sağlık Bakanlığı, Ankara Hematoloji Onkoloji Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim Araştırma Hastanesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan çalışma için etik onay alındıktan sonra hastanenin çocuk acil servisine başvuran hastalardan madde kullanım öyküsü olan ve muayene sonucunda madde kullanım şüphesi oluşan toplam 25 hastanın kan ve idrar numuneleri toplandı. Kan serumları ve idrar numuneleri (toplamda 5 örnek) analize kadar -20°C'de bekletildi. Hazırlık öncesi oda ısısında çözünen numunelere sıvı-sıvı ektraksiyon uygulandı. Analizler için LC-MS/MS tekniği kullanıldı. Elektrospray iyonizasyon ve MRM modunda çalışıldı. Sentetik kannabinoidler, sentetik katinonlar, opiatlar, amfetaminler, esrar, kokain gibi toplam 39 madde ve metabolitleri ile 10 internal standart maddeyi kapsayan analitlere yönelik analitik metodlar geliştirildi. Her bir analit için, doğruluk, tekrarlanabilirlik, geri kazanım, sürüklenme, tespit ve tayin limitleri gibi metod validasyon çalışmaları yapıldı. Geçerlilik çalışmaları, kabul edilebilir sınırlarda (RSD > %20, Bias < ± %20, r2 > 0,991, sürüklenme yok, interferans yok, seçici vs.) sonuçlanan metodlar ile hasta numunelerinin analizleri gerçekleştirildi. Çalışmaya katılan hastaların 7'si kız (%28), 18'i erkek (%72) ve yaş ortalamaları 15,9 (10-17) olarak belirlendi. Hastaların 14'ünün (%56) idrar ve/veya kanında uyuşturucu-uyarıcı maddeye rastlandı. Bunların %71,4'ü (n=10) erkek, %28,5'i (n=4) kız çocuğu idi. Hastaların çoğunluğunun eğitim durumu lise seviyesinde veya liseden terk durumunda idi. Ailesi ile birlikte yaşayanların oranı daha fazla olmakla birlikte ayrılmış ebeveynleri olan, aralarında sokakta ve yurtta yaşayan çocuklar (2 kişi) da bulunmaktaydı. Hastaların kan ve idrar numunelerinde tespit edilen

uyuşturucu-uyarıcı maddelerin sırasıyla, amfetaminler (en sık ekstazi), sentetik katinonlar (a-PVP ve metedron), kokain (BEG), kodein (kodein-3-glukronid) ve esrar (THC-COOH) olduğu görüldü. Sentetik kannabinoidler ile ilgili LOD seviyesinin altında değerler elde edildi. Numunelerde morfin, eroin ve metabolitlerine rastlanmadı. Elde edilen bu sonuçlara göre, çocuk ve ergenlerde acil sağlık sorunlarına en sık yol açan maddelerin ekstazi, kokain ve katinonlar (yeni psikoaktif maddeler) olduğu görülmektedir. Genellikle, "yasal kafa yapıcı" ve "bitki ekstreleri" adı altında satılan sentetik uyuşturucu-uyarıcı maddelerin içeriği, dozu, etkileşimleri ve etkileri, kullananlar tarafından bilinmemekte ve hem ucuz hem de kolay ulaşılabilir olmasından dolayı kontrolsüz bir şekilde tüketilmektedir. Uyuşturucu-uyarıcı madde kullanımı ile ilgili toplumun genel eğilimini yansıtan geniş kapsamlı ve titiz bir şekilde yapılan anket çalışmalarına her zaman ihtiyaç duyulmakla birlikte, özellikle akut sağlık sorunları ile bağlantılı maddeler ve madde kullanım yaygınlığı, ancak bu akut durumdaki hastaların biyolojik örneklerinin analizlerinden elde edilecek verilerle ortaya konulabilir. Bu nedenle yapılan bu çalışma, çocuk ve ergenlerde acil sağlık sorunlarına yol açan madde kullanım profili hakkında ulusal ve uluslararası literatüre önemli somut veriler sunması yanında ülkemizde uygulanan uyuşturucu-uyarıcı ile mücadele eyleminin de yönünü belirleyecektir.

- Demirbaş, Zafer Erdin, *Atatürk Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara ve İnternet Bağımlılığı Prevelansı ve Bu Bağımlıklar Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi*, 2017, Tıpta Uzmanlık, 120 s., Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Atatürk Üniversitesi, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmada Atatürk Üniversitesi merkez kampüsteki öğrencilerin sigara ve internet bağımlılığı oranlarını tespit etmek, bu bağımlıklar arasında ilişki olup olmadığını araştırmak, öğrencilerle,

sağlık çalışanlarının dikkatini bu konuların üzerine çekmek amaçlanmıştır. Yöntem: Çalışma, Ekim 2016- Ocak 2017 tarihleri arasında Atatürk Üniversitesi Yakutiye yerleşkesinde 1816 üniversite öğrencisi arasında yapıldı. Araştırmaya katılan öğrencilere görüşme formu, Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi doldurtuldu. Öğrencinin demografik verileri ve anket sonuçları istatiksel olarak çalışıldı. Verilerin analizinde SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler ortalama, yüzde ve standart sapma olarak sunuldu. Verilerin analizinde Pearson Ki-Kare Testi uygulandı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edildi. Bulgular: Çalışmamıza katılan öğrencilerin ortalama yaşı 21,4±2,5 yıldı. En düşük öğrenci yaşı 18, en yüksek öğrenci yaşı ise 35 idi. Çalışmamızda katılımcıların Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi'nden aldığı puanlar ortalama 1,18 ± 2,27 arasında değişirken, İnternet Bağımlılığı Ölçeği'nden aldığı puan 40,30 ± 14,95 arasında değişmekte idi. Çalışma grubumuzda sigara bağımlılığı oranı %27,7 ve internet bağımlılığı oranı da %4,4 olarak bulundu. Sigara ve internet bağımlılığının erkeklerde, kızlardan daha yaygın olduğu gözlemlendi. İnternet bağımlılığı ve riskli internet kullanımı olan öğrencilerin sigara kullanmaya daha eğilimli oldukları saptandı. Sigara bağımlısı olan öğrencilerin FNBT sonuçlarına göre bağımlılık dereceleri arttığında internet bağımlılığı oranlarının da arttığı görüldü. Sonuç: Çalışmamızın bulgularına göre sigara bağımlılığının ve internet bağımlılığının üniversite öğrencileri arasında yaygın bir sorun olduğu görülmektedir. Ayrıca riskli internet kullanımı ve internet bağımlılığının sigara kullanımı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Sigara bağımlılığı yıllardır en büyük sağlık sorunlarından biridir; internet bağımlılığı ise henüz daha yeni tanımlanmış bir problemdir ve gittikçe önemi artmaktadır. Sağlık çalışanlarının bu bağımlılıklar hakkında bilgi düzeylerinin arttırılması, hizmet verdikleri popülasyonlarda bağımlılık açısından riskli gördükleri kişileri değerlendirebilmesi (anamnez, ölçek vb.) ve gerektiğinde uygun kliniklere yönlendirebilmesi tanı ile tedavi açısından faydalı olacaktır.

- Uğurlukol, Melis, *Üsküdar Üniversitesi Öğrencilerinde Tütün Kullanım Bozukluğu ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişki*, 2017, Yüksek Lisans, 110 s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Üsküdar Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, Üsküdar Üniversitesi öğrencilerinde tütün kullanım bozukluğu ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişki, çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, 18-30 yaş aralığındaki sigara kullanan ve kullanmayan 140 üniversite öğrencisi oluşturmuştur ve katılımcıların tamamı akıllı telefon kullanmaktadır. Araştırmanın değişkenlerini ölçmek için katılımcılara sosyodemografik veri formu, Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Kısa Form, İşlevsel Olmayan Tutumlar Ölçeği Kısaltılmış Form ve Kişilik İnanç Ölçeği Kısa Form uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, sigara kullanan üniversite öğrencilerinin nikotin bağımlılığı ortalama puanları düşük bulunmuştur. Sigara kullanan ve kullanmayan üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı ortalama puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Sigara kullanan üniversite öğrencilerinin işlevsel olmayan tutum ortalamalarının ve alt boyutu olan mükemmeliyetçilik/başarı ortalamalarının sigara kullanmayanların ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek olduğu saptanmıştır. Buna karşın; sigara kullanan ve kullanmayan üniversite öğrencilerinin onaylanma ihtiyacı/bağımlılık alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Sigara kullanan üniversite öğrencilerinin kişilik inançlarına göre çekingen, bağımlı, obsesif kompulsif, narsistik ve histriyonik ortalamalarının sigara kullanmayanların ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür. Akıllı telefon bağımlılığını yordayan değişkenlere göre, Kişilik İnanç Ölçeği bağımlı alt boyutu ve akıllı telefonla geçirilen zaman bağımsız değişkenlerinin, akıllı telefon bağımlılığını anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur. Sonuç olarak; tütün kullanım bozukluğu ile akıllı telefon bağımlılığı arasında bir ilişki saptanamamıştır.

- Mavili, Salih, *Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanım Durumları*, 2017, Tıpta Uzmanlık, 92 s., Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Pamukkale Üniversitesi, Pdf.

Özet: Madde bağımlılığı, Türkiye'de ve Dünya'da artış gösteren bir sorundur. Madde bağımlılarının sayısı giderek artmakta ve yaş ortalamaları da düşmektedir. Madde kullanımının yaygınlığını ruhsal ve toplumsal etkenler, kentleşme, sanayileşme, göç etkilemektedir. Bu çalışmada bağımlılık yapıcı madde kullanımını etkileyen faktörlerin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmamızın evrenini 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılında Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan 1038 öğrenci oluşturmuş olup, örneklem seçimi yapılmadan tüm evrene ulaşılması hedeflenmiştir, öğrencilerin 822'ine (%79,1) ulaşılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre, çalışmaya katılan kadınlarda ve erkeklerde sigara içme oranları yüksek saptanmıştır. Tek başına kalanlarda, erkek cinsiyette, anne öğrenim düzeyi yüksekliği, bitirilen okul türü, birlikte yaşadığı kişi, öğrencinin aylık geliri, dönem kaybı olanlarda, yakın arkadaşları sigara içenlerde, sigara içme düzeyi istatiksel açıdan da anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Bu değişkenler çoklu analizle değerlendirildiğinde ise yakın arkadaşlarının sigara içmesi ve erkek cinsiyet sigara içme sıklığını bağımsız olarak arttırdığı bulunmuştur. Aynı zamanda sigara içen öğrencilerde, diğer bağımlılık yapıcı madde kullanım oranları da yüksek bulunmuştur. Geleceğin doktorları olacak olan tıp fakültesi öğrencilerine, bağımlılık yapıcı madde kullanımının zararları, yol açabileceği hastalıklar, toplama verdiği zararlar ve bu alışkanlıktan kurtulma yöntemleri konusunda yeterli bilgi, donanım kazandırmanın gerekliliği açıktır.

- Ekerbiçer, Şule, *Madde Kullanan Ergenlerde Travma ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu Sıklığı Araştırması*, 2017, Tıpta Uzmanlık, 90 s., Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, Pdf.

Özet: Amaç: Madde bağımlılığı tedavisi alanların %35 ila %50 'si yaşamları boyunca bir kere travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) tanısı almışlardır. Bunların %25 ila %40'ı halen tanı almaktadır. TSSB ve madde kullanımın beraber bulunması tıbbi, psikiyatrik, sosyal ve mesleki alanlarda ek zorluk getirmektedir. TSSB komorbiditesinin bulunması madde kullanıcılarında tedavi uyumunu azaltır, yataklı servis başvurularını ve drop-outları artırır. Madde kullanımı ve bağımlılık çocuk ve ergenler için ciddi bir sorundur. Çocuk ve ergenlerde gözlenen madde bağımlılığı, bu ergenlerin yetişkinlik dönemine geçişte önemli sorunlar yaratmaktadır. Madde kullanan ergenlerde travmatik olay deneyimleri madde kullanmayan ergenlere göre daha yaygın olarak görülebilmektedir. Travmatik veya ağır stresli yaşantılar alkol ve madde kullanımının başlamasını, devamını ve/veya relaps surecini etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak durmaya devam etmektedir. Hastalar ve Yöntem: Çalışmaya Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, Çocuk ve Ergen Alkol ve Madde Bağımlılık Tedavi Merkezi'nde (ÇEMATEM) takip edilen, DSM-V tanı ölçütlerine göre madde kullanım bozukluğu (MKB) tanısı alan, çalışmaya katılmaya gönüllü olan 15-18 yaşları arasındaki 36 ergen alınmıştır. Kontrol grubuna ise MKB olmayan, çalışmaya katılmaya gönüllü sağlıklı, 15-25 yaş aralığındaki 36 ergen dahil edilmiştir. Psikiyatrik değerlendirme, yarı yapılandırılmış bir görüşme çizelgesi olan "Klinisyen Tarafından Uygulanan Travma Sonrası Stres Bozukluğu Ölçeği (Çocuk ve Ergenler için) CAPS-CA, yapılandırılmış Çocukluk Çağı Travma Ölçeği (CTQ), TAYA 2011 Sosyoekonomik Değerlendirme Formu ölçeği ve sosyo-demografik veri formu ölçeği ile değerlendirilmiştir. Bulgular: MKB grubunda TSSB sıklığı %42,9 olarak bulunurken, kontrol grubunda bu oran %28,6'dır. Fiziksel ihmal, fiziksel istismar, emosyonel ihmal, emosyonel istismar

alt ölçeklerinin hepsi kontrol grubuna anlamlı oranda yüksek puanlar içermektedir. Cinsel istismar açısından gruplar arasında farklılık gözlemlenmemiştir. Travmatik yaşantılar sıklıkla madde kullanımından önce başlamıştır. Eğitim düzeyleri ve sosyoekonomik durum arasında iki grup arasında anlamlı farklılık göze çarpmaktadır. Sonuç: Travmatik yaşam deneyimlerinin ergenlerde madde kullanımına neden olan faktörlerden biri olabileceği sonucuna varılmıştır. Tedavi uyumunu ve rekürrensi etkileyen bu komorbid durum üzerine daha kapsamlı çalışmalar yapılması önerilmektedir.

- Ant, Nergiz, *Üniversite Öğrencilerinin Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Yaygınlığı ve Bağımlılık Yapıcı Maddelere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*, 2018, Yüksek Lisans, 81 s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Toros Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin, Bağımlılık Yapıcı maddeleri kullanım yaygınlığı ve bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan bireylere yönelik tutumlarını incelemek için yapılmıştır. Çalışma Batman İlinde bulunan Batman Üniversitesinde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencilerin oluşturmuştur. 2016-2017 yılının birinci döneminde öğrenim döneminde çalışmaya alınan öğrenciler orantısız tabakalama yöntemi ile Batman Üniversitesinde bulunan fakülte ve meslek yüksek okulu öğrencilerinden oluşan 50 kişilik tabaka belirlenmiş olup 500 öğrenciye ulaşılmıştır. Elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 17.0 paket programı kullanılarak bilgisayara aktarılmıştır. Araştırmada Bağımlılık Yapıcı Maddelere yönelik tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, üniversite öğrencilerinin BYM kullanan bireylere yönelik tutumlarında anlamlı farklılıklara rastlanılmıştır.

- Kılıç, Sümeyye Kübra, *Tip 1 Diyabetli Ergenlerde Sigara İçme Sıklığı ve İlişkili Faktörler*, 2018, Tıpta Uzmanlık, 90 s., Ankara Çocuk Sağlığı ve Has. Hematoloji Onkoloji Eğt. Arş. Hastanesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Pdf.

Özet: Tip 1 Diyabetli Ergenlerde Sigara İçme Sıklığı ve İlişkili Faktörler Amaç: Tip 1 Diyabetes Mellitus (Tip 1 Dm), çocukluk çağının sık görülen, etyolojisinde genetik etmenler, çevresel etmenler ve otoimmünitenin rol aldığı kronik hastalıklardandır. Sigara içimi diyabette oluşan kronik mikro ve makrovasküler komplikasyonlar için bilinen bir risk faktörü olmakla birlikte diyabet sigara ilişkisi üzerine yapılan çalışmalar sınırlıdır. Bu çalışmada hastanemiz Çocuk Endokrin Kliniğinde Tip 1 Dm tanısıyla izlenen hastalarda sigara içme sıklığının belirlenmesi ve bu durumun makro ve mikrovasküler komplikasyonlar üzerine etkilerini saptamak amaçlanmıştır. Yöntem: Bu çalışmaya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ankara Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hematoloji Onkoloji Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Çocuk Endokrin Anabilim Dalına Haziran 2017- Mayıs 2018 tarihleri arasında başvuran 10 ile 18 yaş arası, tip 1 diyabetes mellitus tanısı ile takipli veya başvuru esnasında tanı alan 147 vaka dahil edildi. Hastaların demografik verileri, sigara içme, pasif sigara içme durumları anketle öğrenilip, laboratuvar bulgularına poliklinik izlem dosyalarından ulaşıldı. Olgular pasif sigara içiciliği olup olmamasına ve sigara içme durumuna göre hiç sigara içmeyen, halen sigara içen, denemiş bırakmış olarak gruplandırılarak karşılaştırıldı. Sonrasında sigara içen 13 kişi ile sigara içmeyen ve maruz kalmayan 13 kişi ile eşit sayıda hasta alınarak oluşturulan alt grup karşılaştırıldı. Bulgular: Çalışmada 83 erkek (%56,5), 64 kız (%43,5) bulunmakta olup çalışma anındaki yaş ortancası 175 ay (120-216), olguların ortalama diyabet süreleri 62,67±43,96 aydır. Hastaların 17'sinde (%11,6) obezite, 4'ünde (%2,7) hipertansiyon, 33'ünde (%22,4) Hashımato tiroiditi, 15'inde (%10,2) Çölyak hastalığı, 15'inde (%10,2) hipotiroidi saptanmıştır. İzlemde hastaların 18'inde (%12,2) hipoglisemi görülmüş, 20'si (%14,6) diyabetik ketoasidozla hastane-

ye yatırılmıştır. Nöropati varlığı açısından EMG yapılan 39 hastadan 7'sinde (%17,9) nöropati saptanmıştır. Mikroalbuminüri ile saptanan diyabetik nefropati olan 13 hasta (%11,3) olup bu hastaların 11'inde pasif içicilik saptanmıştır. Hastaların hiçbirinde retinopati saptanmamıştır Hastaların 124'ü (%84,4) hiç sigara içmemiş, 10'u (%6,8) her gün en az bir adet içiyor, 3'ü (%2) haftada 1-2 kez sigara içiyor, 10'u (%6,8) daha önce deneyip bırakmıştır. Düzenli sigara içen 13 hastanın sigara içtiği sürenin ortancası 12 (1-36) aydır. Ne kadar sigara içtikleri sorgulandığında en fazla sigara içen 1 paket/gün 2 hasta, en az sigara içen 1-2 kez/hafta 2 hastadır. Hastalara sigaraya nasıl başladıkları sorulduğunda en çok arkadaş çevresinden etkilendikleri görülmüştür. Hiç sigara içmeyen grubun yaş ortancası 170 ay (120-215), sigara deneyip bırakmış olan grupta yaş ortancası 186 ay (155-209), sigara halen içmekte olan grupta yaş ortancası 201 ay (165-216) dır. Sigara içen grupta yaş ortalaması sigara içmeyen gruptan yüksek bulunmuştur (p=0,001). Sigara içen grupta erkek yüzdesinin daha yüksek olduğu görülmüştür (p=0,032). Sigara içen grubun pubertal dönemde tanı konma yüzdesinin hiç sigara içmeyen gruptan daha yüksek olduğu gözlenmiştir (p=0,012). Sigara içen grupta aile hikayesi olma ihtimalinin sigara deneyip bırakan gruba göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (p=0,044). Sigara içen ve sigara denemiş grupta hiç içmeyen gruba göre Tanner evresinin daha yüksek olduğu saptanmıştır (p sırasıyla 0,005; 0,047). Hastaların 113'ü (%76,9) pasif içicidir. Pasif içici olan 74 hastanın 24 saatlik idrarda bakılan mikroalbumin ortancası 7,5 mg/gün (0-63,2), pasif içicilik olmayan grupta (n=24) ise mikroalbumin ortancası 5,4 mg/gün (0-36,7) olup pasif içicilere göre daha azdır. Pasif sigara içiciliği mikroalbuminüri açısından incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı fark saptanamasa da pasif sigara maruziyeti olan grupta mikroalbumin atılımı daha yüksek saptanmıştır. Sigara içen 13 hasta ile hiç sigara içmeyen ve sigara maruziyeti olmayan 13 hastalık alt grupta (yaş, cinsiyet ve diyabet süresi uyumlu olan 13 hasta seçilerek) tüm değişkenler arasında yapılan karşılaştırmalardan kilo başına

alınan insülin dozunun sigara içmeyen grupta daha yüksek çıkması (p=0,048) dışında istatistiksel anlamlı bir fark saptanamamıştır. Sonuç: Sigara içiminin erkeklerde ve pubertal dönemde daha fazla olması nedeniyle özellikle bu grupta sigara içiminin zararları üzerinde durulması gerekmektedir. Bu konunun diyabet hasta eğitimlerinin önemli bir parçası haline gelmesi gereklidir.

- Kaçmaz, Uğur, 2018, *Üniversite Öğrencilerinde Sigarayı Bırakma Eğiliminin, Denetim Odağı ve Öznel İyi Oluş Düzeyleri ile İlişkisinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans, 77 s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul Arel Üniversitesi, Pdf.

Özet: Sigara kullanımının insan sağlığına olan olumsuz etkisi ve bağımlılık yapıcı özelliği bilinmesine rağmen, kullanımının halen yoğun bir şekilde devam ediyor olması, sigara kullanımıyla bağlantılı olabilecek unsurların araştırılmasını önemli hale getirmektedir. Bu tez çalışmasının amacı, üniversite öğrencilerinin sigara kullanımı ve sigarayı bırakma eğilimleri ile denetim odağı ve öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaçla, etik kurul onayı alındıktan sonra, sigarayı bırakmayı hiç denememiş aktif içiciler, sigarayı bırakmayı denemiş fakat bırakamamış aktif içiciler, sigarayı bırakmış eski kullanıcılar ve hiç sigara içmemiş kişiler olmak üzere 4 grupta toplam 232 üniversite öğrencisi araştırmaya dahil edilmiştir. Katılımcılara Öznel İyi Oluş Ölçeği, Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği ve Beck Depresyon Envanteri uygulanmış olup, elde edilen veriler Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) ve Korelasyon Analizine tabi tutulmuştur. Hiç sigara kullanmamış katılımcıların öznel iyi oluş puanları anlamlı ölçüde yüksek, depresyon puanları ise anlamlı ölçüde düşüktür. Sigara kullanım durumuna göre denetim odağı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Depresyon puanları ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında istatististiksel olarak anlamlı ve ters yönlü bir ilişki bulunmuştur.

- Saniye, Ebibi Çakır, *Madde Kullanan ve Kullanmayan Ergenlerin Anne Baba Tutumları ve Aile İşlevleri Açısından Karşılaştırılması*, 2018, Yüksek Lisans, 123 s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli Üniversitesi, Pdf.

Özet: Amaç: Gelişimsel dönemi itibariyle çeşitli çatışmaları barındıran ve bu anlamda araştırmalara konu olan ergenlik döneminde madde kullanımı yaygın riskli davranışlar arasında yer almaktadır. Ergenlikte madde kullanımında rol oynayan genetik, bireysel veya çevresel birçok etkenin yanı sıra aile ile ilgili çalışmalar da araştırmalara konu olmaya devam etmektedir. Bu çalışmada madde kullanan ve kullanmayan ergenleri, anne baba tutumları ve aile işlevleri açısından karşılaştırmak amaçlanmıştır. Yöntem: Araştırmanın evrenini 2016-2017 eğitim-öğretim döneminde, Muş Merkez İlçesi' nde öğrenim gören 12.599 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise oranlı küme (okul türü) yolu ile belirlenen 7 farklı lisede öğrenim gören ve değerlendirmeye alınan 616 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma kapsamına alınan lise öğrencilerine, Anne Baba Tutum Ölçeği (Kuzgun 1972), Aile Değerlendirme Ölçeği (Bulut 1990) ve Kişisel Bilgi Formu' ndan oluşan anket formları uygulanmıştır. Veriler SPSS 22.0 paket programı kullanılarak tanımlayıcı istatistikler yöntemler, t testi, tek yönlü Anova, pearson korelasyon ve regresyon analizi ile değerlendirilmiştir. Bulgular: İki grubu ölçek puanları açısından karşılaştırdığımızda, madde kullanan öğrencilerin, kullanmayan öğrencilere göre koruyucu tutum ($t(614)=-3,047$ $p<0,05$) ve otoriter tutum ($t(614)=-7,174$ $p<0,05$) puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu, madde kullanmayan öğrencilerin ise kullanan öğrencilere göre demokratik tutum ($t(614)=6,253$ $p<0,05$) puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin, aile değerlendirmeleri incelendiğinde, madde kullananların, problem çözme ($t(614)=-5,461$ $p<0,05$), iletişim ($t(614)=-6,295$ $p<0,05$), roller ($t(614)=-4,685$ $p<0,05$), duygusal tepki verebilme ($t(614)=-4,369$ $p<0,05$), davranış kontrolü ($t(614)=-3,627$ $p<0,05$) ve genel işlevler ($t(614)=-6,793$

p<0,05) alt ölçeklerini anlamlı düzeyde sağlıksız olarak algıladıkları saptanmıştır. Sonuç: Anne babaların, çocuklara yönelik tutumlarının ve aile işlevlerini sağlıklı olarak yerine getirmelerinin hem ergenlik döneminde karşılaşılabilecek sorunlarla baş etme açısından hem de madde kullanımı olan hastaların tedavi sürecinde ele alınmasının gerekli olacağı düşünülmektedir.

- Saçlı, Aslı, *Üniversite Öğrencilerinde Elektronik Sigara Hakkındaki Bilgi Düzeyi ve Elektronik Sigara Kullanım Sıklığının Değerlendirilmesi*, 2019, Tıpta Uzmanlık, 97 s., İzmir Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Pdf.

Özet: Üniversite Öğrencilerinde Elektronik Sigara Hakkında Bilgi Düzeyi ve Elektronik Sigara Kullanım Sıklığının Değerlendirilmesi Giriş: E-sigara, görünüm olarak sigaraya benzeyen, kullanımı sırasında sigara benzeri keyif veren bir üründür. Günümüzde yeni mekanizmalara ve görünüme sahip cihazların tamamına verilen adıyla, elektronik nikotin taşıyıcı sistemler (ENDS) olarak adlandırılan e sigaralar, sigaradan daha az zararlı olarak sunulması, sigara kullanımını ve bağımlılığını azaltıcı etkisinin olduğu söylenmesi, dünya çapında bu ürünün yaygınlaşmasının en önemli sebeplerindendir. 2011 yılında % 4,5 olan e-sigara kulanım oranı 2014 yılında % 13,4 olmuştur (20). Amaç: Bu çalışmanın amacı, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi'nde eğitim öğretim gören üniversite öğrencilerinin elektronik sigara kullanımı hakkındaki bilgi düzeyini ve elektronik sigara kullanım sıklığını belirlemektir. Gereç ve Yöntem: Çalışmaya İzmir Katip Çelebi Üniversitesi'nde öğrenim gören 374 kişi dahil edilmiştir. Örneklem büyüklüğü, open epi sample size hesaplama aracı ile hesaplanmıştır. İKÇÜ' de eğitim alan öğrenci sayısı 12.845 olduğundan ve daha önce ülkemizde e-sigara kullanım sıklığı ile yapılan bir prevalans çalışması olmadığından sıklık, bilinmeyen sıklık olarak %50 alınarak, %95 güven aralığı, % 80 güç, %5 hata payı ile örneklem büyüklüğü en az 373 kişi olarak belir-

lenmiştir. 15.06.2019-30.07.2019 tarihleri arasında sorumlu araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme tekniği ile anket çalışması şeklinde yapılmıştır. Bulgular: Çalışmaya 374 kişi katılmayı kabul etmiştir. Yaş ortalaması 21.20±1.91 (median=21.00, Min: 18, Max 26) idi. Katılımcılara elektronik sigara ile ilgili farkındalık durumu sorgulandığında %88.5 (n=331)' i daha önce duyduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %95.7 (n=358)'si sigaranın sağlığa zararlı olduğunu belirtirken; %73.5 (n=275)'i elektronik sigaranın sağlık için zararlı olduğunu bildirmiştir. %21.9 (n=82)'u elektronik sigaranın sigara bırakmada yardımcı olarak kullanılabileceğini bildirmiş, %36.9 (n=138)' u bu konuda karasız olduğunu bildirirken, ancak %41.2 (n=154) kişi sigara bırakmada bir yöntem olarak kullanılamayacağını bildirmiştir. Katılımcıların elektronik sigara kullanım durumları sorulduğunda, %29.9 (n=112)'u daha önce elektronik sigara kullanmayı en az bir kez denemiş olduğunu ifade etmiştir. Daha önce elektronik sigara kullanımı deneyenlerin %10.7 (n=12)'si halen elektronik sigara içmekteydi. Katılımcıların %3.2 (n=12)'sinin e-sigara içtiği tespit edilmiştir. Yanıcı sigara kullananların %55.6 (n=79) daha önce en az bir kez e-sigara kullanmayı denemiş olduğu gösterilmiştir. Sonuç: Yaptığımız bu çalışma Türkiye'de üniversite öğrencilerinde elektronik sigara kullanımı ve elektronik sigara hakkındaki bilgi ve farkındalığı gösteren bir çalışmadır. Bulgularımız öğrencilerin yaş gurubu itibariyle özellikle teknoloji ile iç içe olmaları sebebiyle e-sigarayla ilgili farkındalığın oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. E-sigaranın zararlarının birçok katılımcı tarafından bilinmesinin yanı sıra buna rağmen zararsız olduğunu düşünen birey sayısı da azımsanmayacak düzeydedir. Dolayısıyla e-sigaranın zararsız olduğu algısı yıkılmaya başlamış olmakla beraber bu konudaki bilgilendirmelerin artması adına daha çok özverili çalışmalara ihtiyaç vardır.

- Berbercuma, Elif, *Üniversite Öğrencilerinde Alkol Kullanım Bozuklukları ve Kişilik Özellikleri ile İlişkisi ve Risk Faktörleri: Depresyon ve Sosyal Kaygı Bozukluğu*, 2019, Yüksek Lisans, 147 s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı, Üsküdar Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışma, üniversite öğrencilerinde alkol kullanım sıklığı, alkol kullanım bozukluğu yaygınlığı ve ilişkili psikolojik faktörlerin incelenmesini hedeflemiştir. Araştırma kapsamında Türkiye'de farklı üniversitelerde eğitim gören lisans öğrencileriyle çalışma yürütülmüştür. Anket çalışmasına kabul eden 1017 öğrenciye Demografik Bilgi Formu, Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği, Zung Depresyon Ölçeği, İntihar Davranış Anketi, Alkol Kullanım Bozukluğu Tanıma Testi, On Maddelik Kişilik Ölçeği ve İçme Nedenleri Ölçeği-Gözden Geçirilmiş Form uygulanmıştır. Araştırmada, alkol alan ve almayan katılımcıların demografik ve bireysel değişkenleriyle araştırma değişkenleri karşılaştırılmış ve alkol aldığını belirten katılımlarda alkol kullanımı ile sosyal anksiyete, depresyon, intihar düşüncesi, kişilik özellikleri ve içme nedenleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, katılımcılar arasında alkol kullanım bozukluğu ölçütlerini karşılayacak düzeyde alkol kullanımı olduğu saptanan katılımcıların oranı %13,3 olarak bulunmuştur. Alkol alan katılımcılarda, demografik ve alkol kullanımına ilişkin değişkenler bakımından kişilik özellikleri, alkol kullanım bozukluğu boyutları ve içme nedenleri boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Ayrıca, alkol kullanım bozukluğu ile içme nedenleri boyutlarının depresyon, intihar düşüncesi ve sosyal anksiyete kaygı ya da kaçınma boyutları ile pozitif ilişkili olduğu saptanmıştır. Kişilik özellikleri ile karşılaştırıldığında ise, ilişkili olan kişilik boyutlarının sorumluluk, yumuşak başlılık ve dışadönüklük olduğu görülmüştür. Alkol kullanımı ve içme nedenlerini yordayan değişkenler incelendiğinde, alkol kullanım ve içme nedenlerinin tüm alt boyutlarını yordayıcı değişkenlerin depresyon ve intihar düşüncesi olduğu görülmektedir. Ayrıca, alkol kulla-

nım bozukluğu bağımlılık belirtileri alt boyutunun sosyal anksiyete kaçınma boyutu tarafından yordandığı sonucu elde edilmiştir. Sonuçlar doğrultusunda, depresyon, intihar düşüncesi ve sosyal anksiyete belirtilerinin olmasının alkol kullanım bozukluğu için risk faktörü oluşturabileceği görülmektedir. İleri çalışmalarda, üniversite öğrencilerine yönelik önleyici ve koruyucu müdahalelerin söz konusu bulgular kapsamında yapılandırılabileceği düşünülmektedir.

- Kayacık, Sibel Çakır, *Bir Sağlık Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara İçme Davranışlarının Değerlendirilmesi*, 2019, Yüksek Lisans, 56 s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı, Bezm-i Alem Vakıf Üniversitesi, Pdf.

Özet: Çalışma, toplum sağlığı açısından önlenebilir sağlık sorunlarının en büyük nedeni olan sigara kullanım davranışının toplumda azaltılması ve toplum sağlığının kalıcı ve sürdürülebilir bir şekilde iyi bir seviyeye gelmesi amacı ile gerçekleştirilmiştir. Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı özellikte olan çalışmanın örneklemini, Bezmialem Vakıf Üniversitesi öğrencisi olup, çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler oluşturmuştur. Çalışmaya toplam 442 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma, Bezmialem Vakıf Üniversitesi Etik Kurul onayı alındıktan sonra, kurum izni ve gönüllü öğrencilerin onamı alınarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, araştırmacı tarafından hazırlanan Bilgi Formu ve Fageström Nikotin Bağımlılık Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen niceliksel veriler, IBM SPSS Statistics 22 programında Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Topluma rol model olması beklenen sağlık bölümü öğrencilerinin sigara kullanım durumları incelenmiş olup, çalışmada, öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ve bağımlılık durumları değerlendirilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %64,3'ünün 20 yaş altı, %83'ünün kadın, %44,6'sının 1. Sınıf ve %84,4'ünün ise ailesi ile ikamet ettiği belirlenmiştir. Öğrencilerin %51,4'ünün hiç sigara kullanmadığı, %20'sinin

ise sigara kullandığı tespit edilmiştir. Erkeklerde %31, kadınlarda ise %18 oranında sigara kullanıldığı belirlenmiştir. Aile yanında ikamet eden öğrencilerin sigara kullanım oranının düşük olduğu bulunmuştur. Sigara kullanan öğrencilerin sigara kullanımının zararlarını ve ortaya çıkabilecek hastalıkları bilmelerine rağmen kullanmaya devam ettikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin sigaraya başlama nedenleri üzerinde durulmuş olup, çalışmada sigarayı ilk kez deneme nedenleri olarak %38'inin merak ve özenti, %29,6'sının üzüntü ve stres ile baş etmek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin sigara içme durumları arasında Fageström Nikotin Bağımlılık Ölçeği puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir (p:0,001; p<0,01). Düzenli olarak sigara kullanan öğrencilerin FNBÖ puanları, bir süre içmiş şu an kullanmayan (p:0,001) ve ara sıra sigara içenlerin puanlarından (p:0,003) anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur(p<0,01). Çalışmada sigara kullanımının sağlık eğitimi alan öğrencilerde azaltılması ve ileride topluma rol model olması beklenen öğrencilerin sigara kullanımı konusunda bilinçli olması amaçlanmıştır. Bu bağlamda, sağlık üniversitesi öğrencilerinin sigara kullanmasının, toplumun sigara içme alışkanlıkları üzerinde olumsuz etkileri olacağı vurgulanmıştır. Öğrencilerin sigara ve diğer zararlı alışkanlıklardan uzak tutulması için eğitim seminerlerinin düzenlenmesi ve üniversitelerde sosyal ve sportif faaliyetlerin arttırılması önerilir.

Makaleler

- Bilir, Şule, *Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara Alkol İlaç Alma ve Uyuşturucu Madde Kullanma Alışkanlığının Araştırılması*, 1979, Sağlık Dergisi, 53(4), 15-30, Ankara.
- Akkaynak, Selahattin, *Orta Öğretim Öğrencilerinde Sigara Alışkanlığı Hakkında Anket Çalışması*, 1983, Türk Tüberküloz Kongresi, 21-22.
- Mağden, Duyan - Bilir, Şule, *Ankara Şehir Merkezindeki Liselerin İkinci Sınıf Öğrencilerinin Sigara Alkol ve İlaç Alma Alışkanlığının Araştırılması*, 1984, Sağlık Dergisi, 58(1), 17-28.

- Ayhan, Bedia - Dişçi, Rian - Tümerdem, Yıldız, *Metropoliten Bir Kentte Öğrenimdeki Gençlerin Sigara ve Alkol Kullanım Boyutları ve Etkinliklerinin Araştırılması*, 1986, 137-140, İstanbul.
- Ayhan, Bedia - Emekli, U. - Tümerdem, Yıldız, *İstanbul Kentinde Öğrenim Gençliğinde Sigara İçme Olayı Etkinliklerinin Araştırılması*, 1986, Solunum Dergisi, 412- 416.
- Ulu, Ahmet, *Gençlik, Uyuşturucu Madde ve Alkol Alışkanlığı*, 1987, 77-81, Ankara.
- Egemen, Ayten - Önder, Ömer Rıfkı, *Lise Çağı Gençliğinin Sigara İçme Durumu*, 1987, Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi, 44(1), 121-130, Ankara, Pdf.

Özet: Sigaranın insan organizmasında yol açtığı sağlık sakıncalarının yeterince bilinmesine karşın sigara alışkanlığı önemli bir sağlık sorunu olma özelliğini sürdürmektedir. Bu çalışma sosyo-ekonomik düzeyi farklı iki bölgedeki lisede öğrencilerin sigara-sağlık ilişkisi konusundaki bilgileri ile sigara içme durumlarının araştırılması amaçlanmıştır. Bu çalışmadan elde edilen bulguların sonuçlarına göre, her iki okuldaki öğrencilerin sigaranın sağlığa olumsuz etkilerini yeterince bilmedikleri saptanmıştır. Toplam 120 puan üzerinden öğrencilerin ortalama bilgi puanları 35,9 +- 0,6 olup, okullar ve sınıflar arasında ortalama bilgi puanları açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Öğrencilerin sigara içme durumu iki okulda birbirine benzer orandadır. Ancak erkeklerin % 50,4'ü, kızların % 34,7'si tüm öğrencilerin % 43.0'ı sigara içmektedir. Sosyo-ekonomik ve ekonomik düzeyi düşük olan okulda kızlara oranla erkeklerin daha çoğunun sigara içmesi belirgin olarak görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin sınıfı ya da yaşı büyüdükçe sigara içenlerin sayısı da artmaktadır. Sigarayı içmeyi ise en çok üzüntülü-sıkıntılı ve kızgın olduklarında istemektedirler. Sigaraya başlama yaşı öğrencilerin % 81.8'inde 13-15 yaşlar olarak saptanmıştır.

- Özesmi, Çiğdem - Özesmi, Mustafa - Acun, Sevinç, *Erciyes Üniversitesi'nin Öğrencilerinin Sigara Kullanım Alışkanlığı, FEV ve Peak Flow Değerleri*, 1987, Tüberküloz ve Toraks Dergisi, 35(3), 167-173, Kayseri.
- *Üniversite Öğrencilerinin Sigara Alışkanlığı Üzerine Bir Araştırma*, 1990, Turkish Journal of Medical Sciences, 14(4), 669-679, Ankara.
- Bilgin, N. - Sezer, Refik - Başer, S. Z. - Açık, Yasemin, *Elazığ'da Lise ve Dengi Okul Üçüncü Sınıf Öğrencilerinde Sigara İçme Durumu*, 1990, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 121-133, Elazığ.
- Bulduk, Sıdıka, Baykan, Suna, *Yüksek Öğretim Gençliğinde Sigara İçme Alışkanlığı*, 1990, Eğitim ve Bilim Dergisi, (75), 68-77, Ankara, Pdf.

Özet: Tütünün özellikle sigara içmenin sağlığa zararları bilinen bir gerçektir. Bununla beraber sigara günümüzde insanların vazgeçilmesi zor olarak kabul ettiği alışkanlıklardan birisi olmuş, sigara içmeye başlama yaşı küçülmüş, üniversite gençliğini tehdit eder bir duruma gelmiştir.

- Hasde, Metin - Sayer, Sami - Akbay, Tahir, *Sağlığa Zararlı Davranışlardan Sigara İçme Alışkanlığının Yaygınlığı ve Nedenlerinin Kara Harp Okulu Öğrencilerinde Araştırılması*, 1991, GATA Tıp Bülteni, (33), 821-830.
- Baran, Gülen - Mangır, Mine - Aral, Neriman, *Üniversite Öğrencilerinin Alkol Kullanımlarının İncelenmesi*, 1992, Gıda Dergisi, 17(5), 353-359, Ankara, Pdf.

Özet: Araştırma, Ankara'da bulunan resmi ve karma öğrenci barındıran yurtlarda kalan üniversite öğrencilerinin alkol kullanım durumlarını saptamak amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya yurtlardan basit tesadüfi örnekleme yoluyla 216 öğrenci seçilmiştir. Araştırmaya alınan kızların %41.7'sinin, erkeklerin %46.3'ünün alkol kullandığı saptanmıştır. Deneklerin çoğunluğu üniversiteye gelmeden önce alkol kullanmaya başladıklarını, hoşlarına gittiği için içki içtiklerini,

bundan dolayı herhangi bir sağlık şikayetlerinin olmadığını, alkole kendi istekleriyle başladıklarını, pişmanlık duymadıklarını ve alkolü bırakmayı düşünmediklerini belirtmişlerdir. Yapılan khi-kare analizi sonucunda gençlerin alkol kullanımlarını anne baba eğitim düzeyleri ile gencin herhangi bir özüre sahip olmasının etkilediği görülmüştür.

- Barut, Yaşar, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara-Alkol-İlaç Alma ve Uyuşturucu Madde Kullanma Alışkanlığının Araştırılması*, 1992, 64(1), 11-16.
- Atik, B. - Mağden, Duyan - Üstün, E. - Artan, İsmihan - San, P. Nur - Bilir, Ş., *Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara-Alkol-İlaç Alma ve Bağımlılık Yapan Maddeleri Kullanma Alışkanlığının Araştırılması*, 1993, Sağlık Dergisi, 65(1), 65-75.
- Vicdan, K. - Kükner, S. - Dabakoğlu, T., *Ergenlik Çağındaki Kızlarda Sigara İçki İçme ve Madde Kullanımı*, 1993, Turkish Journal of Medical Sciences, 19(2), 157-164, Ankara.
- Şıvka, M. S. - Okan, N. - Şıvka, N. - Resmi, Ş., *Lise Öğrencilerinde İçki ve Sigara Kullanımı (Gemlik- Bursa),* 1993, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 20(3), 285-289, Bursa.
- Dereboy, Çiğdem - Çifter, İsmail - Yüksel, Nevzat, *Üniversite Öğrencileri Arasında Madde Kullanımı*, 1994, Türk Psikiyatri Dergisi, 5(4), 283-286, Ankara, Pdf.

Özet: Bu araştırma Ankara'daki üniversitelerde öğrenim gören gençlerin madde kullanımının boyutlarını saptamak için yapılmıştır. Seçkisiz örnekleme yöntemiyle 1382 öğrenciye kimlik istenmeyen geniş bir soru listesi uygulanmıştır. Sorgulanan maddeler için yaşam boyu en az bir kere kullanımın aşağıdaki oranlarda olduğu görülmüştür. Sigara % 60, çay % 91, kahve % 84, alkol % 70, diğer bağımlılık yapıcı maddeler ve ilaçlar % 5-9 arasında. Zaman aralığı daraldıkça (son bir yıl, son bir ay, her gün en az bir kez) kullanım oranları da giderek azalmaktadır. Bu bulgular tarama çalışmalarının genel sınırlılıklarını

taşımakla birlikte, ülkemizde üniversite gençliğinde bağımlılık yapıcı madde ve ilaç kullanımı açısından ilk geniş verileri oluşturmaktadır.

- Koçak, F. - Eroğlu, Kafiye, *12–18 Yaş Çalışan ve Okuyan Gençlerde Sigara İçiminin Karşılaştırılması*, 1994, Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 10(2), İzmir.
- Aktaş, C. - Kalyoncu, Cemalettin - Sarıboyacı, M. A. - Özdemir, N. - Nuhoğlu, S. - Etiz, Sait - Metintaş, Selma, *Eskişehir İlindeki Üniversite Öğrencilerinde Sigara İçme Alışkanlığına Ait Özellikler*, 1996, Tüberküloz ve Toraks Dergisi, 44(2), 77-83, Ankara.
- Kalaycı, Ayhan Gazi - Dündar, Cihad - Çetinkaya, F. - Öztürk, F. - Sancak, Recep, *Kırsal ve Kentsel Alandaki Lise ve Ortaokul Öğrencilerinde Sigara İçme Durumu*, 1997, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 40(3), 385-393, Ankara.
- Pehlivan, Erkan - Güneş, Gülsen - Genç, Metin – Eğri, Mücahit, *Turgut Özal Tıp Merkezi Hekim, Hemşire ve Tıp Öğrencilerinde Sigara İçme Sıklığı*, 1997, Turgut Özal Tıp Merkezi Dergisi, 4(4), 407-412, Malatya, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, İnönü üniversitesi Tıp Fakültesinin Araştırma ve Uygulama Hastanesi olan Turgut Özal Tıp Merkezi'nde çalışmakta olan doktor, hemşire ve tıp öğrencilerinde sigara içme prevalansını saptamak amaçlanmıştır. Veriler, Dünya Sağlık Örgütü 'nün erişkinlere yönelik sigara araştırmaları için önerdiği soru formlarından yararlanarak toplanmıştır. Anket formları Mayıs 1997'de, araştırma örneklemine giren kişiler tarafından (n=407) gözlem altında doldurulmuştur. Sigara içme oranı, doktorlar arasında % 45.9, hemşireler arasında % 40.3, öğrenciler arasında % 39 bulunmuştur. Tıp fakültesi öğrencilerinde sigara içme oranı sınıflarıyla uyumlu olarak gittikçe artmıştır.

- Güraksın, Asuman - Vançelik, Serhat - İnandı, Tacettin - Ezmeci, Talat – Tufan, Yıldırım, *Erzurum İl Merkezinde Ortaokul ve Lise Öğrencilerinde Sigara İçme Sıklığı*, 1998, Atatürk Üniversitesi Tıp Dergisi, 30(3), 89-93, Erzurum, Pdf.

Özet: Erzurum il merkezinde bulunan ortaokul ve lise öğrencileri arasında sigara içme boyutlarını saptamayı amaçlamıştır. Çalışma grubunu 1/3 oranında tesadüfi yöntemle seçilen 11 okuldaki orta 1, lise 2 ve lise 3. sınıflarından, orantılı basit rastgele yöntemle 1 veya 2 sınıf seçilerek, bu sınıflarda okuyan tüm öğrenciler araştırma kapsamına alınmışlardır. Araştırmaya katılanların 1447'si (%78.0) erkek, 408'i (%22,0) kız öğrencidir. Öğrencilerin 12-13 yaşlarında % 30,8 oranında sigarayı denemiş olduğu, yaşla birlikte sigarayı deneme oranlarının arttığı saptanmıştır. Ortaokul öğrencilerinin %7.1'i, lise öğrencilerinin %28.1'i sigara içmektedir. Çalışma grubunda her gün sigara içen oranı %23.0 olup erkeklerde %28.3, kızlarda %4.4 olarak bulunmuştur. Yaşla birlikte sigara içme oranları da anlamlı düzeyde yükselmiştir. Ailede sigara içen birinin olması, sigara içen yakın bir arkadaşın varlığı sigara içme riskini çok yükseltmektedir. Öğrenciler için saptanan prevalans değerleri yüksek olup, sigaraya karşı yürütülen çabalarda, ortaokul ve lise dönemine öncelikle önem verilmelidir.

- Özkürkçügil, Çorapçıoğlu Aytül, *Kocaeli Üniversitesinde Okuyan Öğrenciler Arasında Alkol Kullanım Yaygınlığı ve Bazı Değişkenlerle İlişkisi*, 1998, İlaç ve Tedavi Dergisi, 11(6), 369-375.
- Oymak, F. Sema - Çetinkaya, Fevziye - Gülmez, İnci - Özesmi, Mustafa – Demir, Ramazan, *Kayseri'de Kolej Öğrencilerinde Sigara İçme Alışkanlığı*, 1998, Erciyes Tıp Dergisi, 20(3), 214-219, Kayseri, Pdf.

Özet: Sigara içme dünyadaki en önemli önlenebilir morbidite ve mortalite nedenidir. Onsekiz yaşından önce sigaraya başlama oldukça sıktır. Çocukların hangi yaşta sigara içmeye başladığını ve sigaraya başlamayı etkileyen çevresel faktörleri saptamak amacıyla bu çalışma-

yı planladık. Gereç ve Yöntemler: Çalışma, Kayseri merkezindeki iki kolejde "cross-sectional" olarak, kendi kendine tamamlamalı bir anket kullanılarak yapıldı. Çalışmaya altı ile onbirinci sınıflar (11-17 yaşlar) arasından randomize olarak seçilen sınıflardan 355 öğrenci katıldı. Bulgular: Öğrencilerin 162 'si (%45,6) en azından bir kez sigara içmişti ve 34 'ü (%10) halen sigara içiyordu. Halen sigara içen öğrencilerin oranı yaşla %25 'e kadar artıyordu. Yedinci sınıftan (12-13 yaşlar) sonra sigarayı deneyenlerde hızlı bir artma vardı. Sigara içen bir arkadaşın olması sigara içme olasılığını arttırırken, sigara içen anne, baba veya kardeşe sahip olma sigara içme olasılığını önemli ölçüde etkilemiyordu. Sigara içmeye başlamada en sık neden "yeni bir şey denemek" (%75,5) içindi. Çalışılan çocukların hemen hepsi (%96,6'sı) sigara içmenin sağlığa zararlarından haberdardı. Arkadaş baskısı çocuklarda sigara içme için en güçlü faktördü. Sonuç: Çalışmamızda elde edilen verilere göre, 11-17 yaş grubu öğrencilerin %45.6'sının sigarayı denemiş olması ve %10'unun halen içiyor olması, sigarayı engelleme programlarına daha erken yaşlarda başlanması gerektiğini göstermektedir.

- Çan, Gamze - Torun, Perihan - Özlü, Tevfik – Bülbül, Yılmaz, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıkları*, 1998, Tüberküloz ve Toraks Dergisi, 46(3), 245-249, Ankara, Pdf.

Özet: Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin sigara içme sıklığını tespit etmek amacıyla Haziran 1996'da Dünya Sağlık Örgütü ve İngiltere Sağlık Eğitim Kurumunun önerdiği sorulardan yararlanılarak hazırlanan anketi gözlem altında cevaplayan 904 öğrencinin (kız/erkek= 338/566) verileri değerlendirildiğinde: Kızların % 15'inin her gün en az bir tane (günlük içici), % 2.7'sinin en az haftada bir tane (haftalık içici) sigara içtiği; % 34.5'inin sigarayı denediği; % 5.6'sının sigarayı bıraktığı; %40.7'sinin ise hiç içmediği saptandı. Erkeklerin % 34.6'sının her gün en az bir tane (günlük içici), % 3.9'unun en az haftada bir tane (haftalık içici) sigara içtiği; % 29.3'ünün sigarayı

denediği; % 8.1'inin sigarayı bıraktığı; % 21.6'sının ise hiç içmediği saptandı. Erkek öğrencilerin kızlara göre sigara içme sıklığı anlamlı olarak fazla bulundu (P = 0.00000). Yine, öğrencilerden ailelerinin eğitim düzeyi yüksek olanların anlamlı olarak daha fazla sigara içtiği (P = 0.00163); yaş arttıkça sigara içme sıklığının arttığı (P = 0.00000) gözlendi. Ülkemizin farklı bölgelerinden rapor edilen tıp fakültesi öğrencilerinin sigara içme oranlarıyla öğrencilerimizin sigara içme sıklığının karşılaştırabilir düzeylerde olduğu gözlendi.

- Uzaslan, A. Esra Kunt - Yüksel, Eser Gürdal - Balkanlı, Halime - Özyardımcı, Nihat - Durak, Ömer, *Uludağ Üniversitesi'ne Kayıt Olan Öğrencilere Uygulanan Sigara Anketi Sonuçları*, 1999, Tüberküloz ve Toraks Dergisi, 47(4), 463-467, Ankara, Pdf.

Özet: Bu anket çalışması, 1993-1994 öğretim yılında Uludağ Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerine kaydolan lise mezunu 1895 öğrenciye, isim belirtilmeksizin soru cevap usulü ile uygulanmış, üniversiteye giriş aşamasındaki gençlerin sigara ile bağlantıları ayrıntılı bir şekilde sorgulanmaya çalışılarak elde edilen sonuçlar tartışılmıştır. Sonuçlar değerlendirildiğinde, öğrencilerin % 11.6'sının sigara içtiği, içenlerin % 84.4'ünün 15-19 yaş aralığında olduğu, % 28'inin özenti, % 19.45'inin stresle ve % 10.85'inin çevrenin ısrarı ile sigaraya başladığı, % 23.52'sinin bağımlılık hissettikleri için, % 14.47'sinin ise alışkanlık olarak sigara içmeye devam ettikleri, % 57'sinin bırakmayı düşündüğü, bunların % 54'ünün sağlığa zararlı olduğu için bırakmak istedikleri, bırakmayı düşünmeyenlerin % 64.21 'inin bırakmama nedenini açıklamadıkları, % 13.6'sının ise zevk aldıkları için içmeye devam ettikleri saptanmış, yaş ortalamaları 19.8 olan, % 76'sının sağlığa zararlı olduğunu ve % 40.70'inin kanser yaptığını ifade etmelerine rağmen hala sigara içenlerin % 43'ünün hiçbir neden ortaya koymaksızın sigara içmeye devam ettiklerini belirten gençlerimizin bu konuda ciddi bir bilinçlendirmeye ihtiyaçları olduğu görüşüne varılmıştır.

- Güraksın, Asuman - Keskinler, Deniz - İnandı, Tacettin - Tufan, Yıldırım, *Atatürk Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara İçme Prevelansı ve Etkili Faktörler*, 1999, Atatürk Üniversitesi Tıp Dergisi, 31(3), 112-116, Erzurum, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, Atatürk Üniversitesi öğrencilerinde sigara alışkanlığının boyutları ve sigaraya karşı alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Her fakültenin ilk ve son sınıf öğrencilerinin 1/3'ü örneğe alınmıştır. 1304 (%60.3)'ü erkek, 860 (%39.7)'ı kız, toplam 2164 kişiye anket uygulanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü sınıflamasına göre, cinsiyet ayırımı yapmaksızın öğrencilerin %35,9'u (778 kişi) her gün sigara içmektedir. Sigara içme sıklığı 25-29 yaş grubunda en yüksek düzeyde olup, % 52.7 olarak bulunmuştur. Ailede sigara içen birinin olması, sigara içen yakın bir arkadaşın varlığı, sigara içme oranını çok yükseltmektedir. Erkekler kadınlardan, sigaranın zararını bilmeyenler, bilenlerden iki kat daha fazla sigara içmektedir. Ayrıca sigara içmeyenlerin %64.2'si yanlarında sigara içilmesine karşı duyarlı bir davranış göstermektedir.

- Evren, Cüneyt - Tamar, Defne - Ögel, Kültegin - Bekaroğlu, M. - Besim, T., *Lise Öğrencileri Arasında Sigara, Alkol Ve Madde Kullanım Yaygınlığı ve Kullanım Özellikleri*, 1999, Samay.
- Pektekin, Çetin - Buzlu, Sevim - Kutlu, Yasemin, *Suç İşlemiş Çocuklarda Madde Kullanım Yaygınlığı Üzerine Analitik Bir Çalışma*, 1999, Hemşirelik Bülteni, 43, 209-217.
- Tamar, Defne, *Lise Gençliği Arasında Sigara ve Alkol Dışı Madde Kullanımının Yaygınlığı*, 1999, 131-132, Trabzon.
- Alkaş, Leyla, *UMATEM'e Başvuran Olgular Çerçevesinde Ergenlikte Uçucu Madde Bağımlılığı*, 1999, Nöropsikiyatri Arşivi, 36(4), 180-185, İstanbul, Pdf.

Özet: Uçucu Madde Bağımlılığı, ülkemizde de son 10 yılda hızla artarak, üzerinde ciddiyetle durulmayı gerektiren tehlikeli boyutlara ulaşmıştır. Uçucu maddelerin çoğu endüstriyel tüketim maddesi ola-

rak, yasal temini mümkün, ucuz, ulaşılması kolay ve kullanımı yaygın maddelerdir. Bu yazıda UMATEM'e başvuran olguların genel ve bireysel, biyo psiko sosyal özellikleri ve tedavi sürecinde karşılaşılan güçlükler, kullanan bireyden topluma; toplumun kültürel ve ekonomik işleyişine doğru tartışılacaktır.

- Çilli, Ali Savaş - Herken, Hasan - Özkan, İshan - Bodur, Said, *Öğrencilerde Alkol Kullanım Sıklığı ve Sosyal Öğrenme ile İlişkisi*, 2000, Düşünen Adam Dergisi, 13(2), 87-91, İstanbul, Pdf.

Özet: Gelişmekte olan ülkelerde daha fazla olmak üzere dünya genelinde alkollü içki tüketimi hızla artmaktadır. Buna bağlı olarak gelişen sorunlar her geçen gün daha başa çıkılmaz hale gelmektedir. Alkol kullanımında sosyal öğrenmenin etkisi fark edildikçe önleme programlarında ailenin üzerinde daha çok durulmaktadır. Çalışma orta ve yüksek Öğrenim gençliğinin, alkol kullanım sıklığı ile alkol kullanımının sosyo demografik özellikler ve sosyal öğrenme arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapıldı. Çalışma, Konya merkezinde, ortaokul, lise, yüksek okul ve çıraklık eğitim merkezlerinde öğrenim gören 1559 gençle yapıldı. Okulların seçiminde öğrenci alanındaki puan sıralaması, kent merkezine olan uzaklıkları dikkate alınarak tabakalı rastgele örneklem yapıldı. Örneğe çıkan okuldaki sınıflar rastgele yöntemle belirlendi. Gençlere sosyo demografik özellikleri, aile bireylerinin alkol kullanıp kullanmadığı, kendilerine yakın olan veya yakın buldukları ve örnek aldıkları kişilerin alkol kullanıp kullanmadıklarını sorgulayan anket uygulandı. Sonuçlar SPSS for Windows 6.0 programında Kikare ve lojistik regresyon analizi ile değerlendirildi. Gençlerin 177'si (% 11.3) ayda en az bir kez alkol almaktaydı. Alkol alım oranları her iki cinsiyette benzerdi. Gençlerin alkol kullanımı ile babanın, örnek alınan öğreticinin, ağabey veya ablanın alkol alması gencin yaşı ve alkolü zararlı ve kötü olarak algı lama arasında ilişki bulundu. Gençlerin alkol kullanımında sosyal öğrenme önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Alkol kullanımının önlenmesinde örnek alınabilecek kişi-

lerin (anne, baba, ağabey, abla, öğretmen veya meşhur kişiler) özendirici tarzda alkol kullanmalarının olumsuz etkisine dikkat çekilmelidir.

- Evren, Cüneyt - Tamar, Defne - Çakmak, Duran - Ögel, Kültegin, *İstanbul'da Lise Gençleri Arasında Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı*, 2000, Klinik Psikiyatri Dergisi, 3(4), 242-245, Antalya.

Özet: İstanbul'da lise öğrencileri arasında sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığını araştırmak amacıyla, Türkiye'nin 15 ilinde yapılan bir araştırmanın İstanbul verileri değerlendirmeye alınmıştır. İstanbul'da 1998 yılının Nisan ve Mayıs aylarında 7849 lise ikinci sınıf öğrencisine anket uygulanmıştır. Öğrencilerin % 65.1'i yaşamlarında en az bir kez sigara içtiklerini belirtirken, her gün en az bir adet sigara içenlerin oranı % 22.5'tir. Son bir ay içinde en az bir kez alkol kullananların oranı ise % 18'dir. Yaşam boyu en az bir kez esrar kullananların oranı % 3.6, uçucu madde kullananların oranı % 8.6, uyuşturucu/uyarıcı madde kullandığını belirtenlerin oranı ise % 3.3 bulunmuştur. Daha önce yapılan benzer çalışmalarla karşılaştırıldığında uçucu madde kullanımının yüksek olması, uçucu madde kullanımında belirgin bir artış olduğunun göstergesi olarak yorumlanmıştır.

- Erdem, Füsun - Karacan, Özgür - Özdemir, Özlem - Arbak, Peri, *Düzce Lisesi Öğrencilerinde Sigara Alışkanlığı*, 2000, Solunum Dergisi, 2(1), 17(21), İstanbul, Pdf.

Özet: Prospektif bir çalışmayla lise öğrencilerinin sigara kullanma alışkanlıklarını değerlendirmektir. Sekiz yüz bir Düzce Lisesi öğrencisi, sigara içme alışkanlıkları ve sigara kullanma üzerine düşünceleri araştırılmak üzere bir anketle değerlendirildi. İstatistiksel analizler SPSS 5.0 programı ile yapıldı. Deneklerin % 52,4' ü erkek, % 47,6'sı kızdı. Yaş ortalaması 15.9 (13- 20) idi. Deneklerin % 18,1'i sigara kullanmakta idi. Kız öğrencilerde sigara kullanma oranı % 5,9 iken erkeklerde % 12,9 idi. Cinsiyet ile sigara içme hızı arasındaki bağlantı istatistiksel olarak anlamlı idi ($p<0,05$). Sigara içen deneklerin % 52,7'si sigara kul-

lanmaya 15 yaşından sonra başlamışlardır. Ailenin ekonomik durumuyla sigara kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bağlantı vardı (p= 0,014). Arkadaş çevresi sigaraya başlamak için en etkili faktördü (% 75,9). Sigara kullanmayı sürdürmede en önemli neden stres idi (% 68,9). On yaşından sonra sigaraya başlayan denekler sigarayı bırakmaya istekli bulundu (p<0,05). Sonuç olarak kırsal alandaki lise öğrencilerinde sigara kullanma hızı kentlerdeki lise öğrencilerinden daha düşük bulundu.

- Delikaya, Hüseyin - Maral, Işıl - İlhan, Mustafa Necmi, *Ankara Şehir Merkezinde Bulunan Beş Lisedeki Öğrencilerin Sigara ve Alkollü İçki Kullanma Durumları*, 2000, Türkiye'de Psikiyatri Dergisi, 2(2), 112-120, Ankara.
- Kişioğlu, Ahmet Nesimi - Uskun, Ersin - Ünlü, Mehmet - Öztürk, Mustafa - Aslankoç, Rahime - Ünal, Şahin - Çakmak, Z. Aytül, *Isparta'da Orta Öğretimde Okuyan Öğrencilerin Sigara İçme Durumu*, 2001, Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 8(2), 44-52, Isparta, Pdf.

Özet: Isparta'da orta öğretimde okuyan öğrencilerin sigara içme durumunu ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla planlandı. Bu amaçla 1997-1998 öğretim yılında Isparta il merkezindeki ortaokul ve liselerden dörder okul değerlendirmeye alındı. Öğrencilerin %52.5 lise öğrencisi, %60.8 erkekti. Öğrencilerin %15.1'i halen sigara içmekte olduğunu ve %5.8'i içip bıraktığını ifade etti. Sigara içme durumunu cinsiyete göre farklılık gösterdiği ve halen sigara içenlerin tüm grupta erkeklerde %20.5 iken kızlarda %6.8 oranında olduğu görüldü. Halen içen ve bırakanların ortaokul öğrencilerinde sırası ile %5.1 ve %6.2, lise öğrencilerinde ise %24.0 ve %5.9 olduğu gözlendi. Orta öğretim öğrencilerinde sigara içme durumunun, sınıflar yükseldikçe hızla artmakla birlikte demografik özelliklere göre değiştiği ve aile ve arkadaş gibi yakın çevredekilerin sigara içmesinden olumsuz yönde etkilendiği anlaşıldı.

- Özşahin, Aysun - Bostancı, M. - Zencir, Mehmet, *Çıraklarda Psikoaktif Madde Kullanımı*, 2001, Pamukkale Tıp Dergisi, 7(3), 80-90.
- Aslan, Belgin - Öğün, Esma - Şimşek, Tuncer - Akvardar, Yıldız - Ekici, Z. Betül, *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem II. Öğrencilerinde Sigara, Alkol, Madde Kullanımı*, 2001, Bağımlılık Dergisi, 2(2), 49-52, İstanbul, Pdf.

Özet: Doktorlar hastalıkları tedavi etme, önleme çalışmalarıyla ve rol modelleri oluşturarak toplumun sağlığını etkilemektedirler. Bireyin sağlığının en azından kısmen kendi yaşam tarzına ve davranışlarına bağlı olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle, gelecekte sağlık hizmetleri verecek, yarının doktorları bugünün tıp öğrencilerinin madde kullanım davranışlarını incelemek önemlidir. Bu çalışmanın amacı Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi (DEÜTF) Dönem II öğrencilerinde sigara, alkol ve madde kullanım prevalansını ve alkol kullanım şiddetini saptamaktır. Yöntem: Araştırmada 1999-2000 öğretim yılı Dönem II öğrencilerinden (n=149) ulaşılabilen 121 (ulaşma oranı=%81.2) öğrenciye anket formu uygulanmıştır. Araştırmada sigara, alkol ve madde kullanım sıklığı katılımcıların araştırma yapıldığı sırada kullanıp kullanmadıkları sorusuna verdikleri yanıtla değerlendirilmiştir. Alkol kullanım şiddeti CAGE ölçeğiyle değerlendirilmiştir. Araştırma grubunun 74'ü erkek, 47'si kız öğrencilerden oluşmuştur, yaş ortalaması 20.61.28'dir. Öğrencilerde sigara kullanım prevalansı %27.3, alkol kullanım prevalansı %47.9'dur ve %6.6'sında riskli alkol kullanımı saptanmıştır. Öğrencilerin %11.7'si yasal olmayan madde kullanmayı düşünmüş, %6.7'si bir madde denemiştir. DEÜTF-Dönem II öğrencilerinde sigara kullanımı dışında, alkol ve madde kullanım sıklığı diğer ülkelerde belirtilenlere göre daha düşüktür. Ulusal düzeyde üniversiteler ve fakülteler arası madde kullanımına ilişkin çalışmalar yapılarak sorun alanları saptanmalı, eğitimde ve sağlık hizmetlerinde gereken müdahaleler planlanmalıdır.

- Evren, Cüneyt - Tamar, Defne - Çakmak, Duran - Ögel, Kültegin, *Lise Gençleri Arasında Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı*, 2001, Türk Psikiyatri Dergisi, 12(1), 47-52, Ankara, Pdf.

Özet: Amaç: Ülkemizde gençler arasında sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığına ilişkin çeşitli çalışmalar yapılmış olmakla beraber, bu araştırmaların farklı yöntemlerle yapılmış olması, bölgeler arası karşılaştırmayı güç kılmaktadır. Bit nedenle 15 ayrı ilde lise ikinci sınıf öğrencilerine yönelik bir araştırma planlanmıştır, yöntem: Araştırmaya Adana, Ankara, Antalya, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Malatya, Muğla, Sivas, Trabzon, Van illeri alınmıştır. Toplam 20245 anket uygulanmıştır. Uygulanan anketlerin 18599'u geçerlidir. Bulgular: Yaşam boyu en az bir kez sigara kullananların oranı % 63.9 iken, her gün sigara kullanım oram % 22 bulunmuştur. Öğrencilerin % 17.3'ü son bir ay içinde en az bir kez alkol kullandığını bildirirken, % 9'u haftada en az bir kez alkol kullandıklarını belirtmişlerdir. Yaşam boyu en az bir kez esrar kullanma oranı % 3.6 uçucu kullanma oranı %8.6, uyuşturucu uyarıcı madde kullandığını belirtenlerin oranı ise % 3.3 bulunmuştur. Tartışma: Sigara ve alkol kullanım oranlarının yüksek olması dikkat çekici bir bulgudur. Sigara ve alkol dışındaki maddelerin kullanım oranlarının esrar kullanım oranı ile benzer düzeyde olması, bu maddelerin kullanım sıklığının küçümsenmeyecek düzeyde olduğunu göstermektedir. Uçucu madde kullanımına ilişkin yüksek oranlar, bu sorunun önemle ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Yıllar içinde değişimin saptanması için, bu anketin aynı yöntemle tekrarlanması gereklidir.

- Deveci, Erhan - Polat, S. Aytaç – Açık, Yasemin, *Bir Polis Okulu Öğrencilerinde Sigara Kullanım Sıklığı Araştırması*, 2001, Atatürk Üniversitesi Tıp Dergisi, 33(1), 23-27, Erzurum, Pdf.

Özet: Elazığ Polis Okulu öğrencilerinin sigara içme prevalansını saptamak amacıyla yapılan bu çalışmada; 2000 yılı Nisan ayında öğrenim gören 328 öğrencinin 324' üne ulaşılmıştır. Anketler, belirlenen

bir günde araştırmacılar tarafından okula götürülmüş, amacı açıklandıktan sonra sınıfta öğretmenin bulunmadığı bir ortamda öğrenciler tarafından doldurulmuş ve toplanmıştır. Çalışmaya alınan öğrencilerin yaş ortalamaları 25.19' dur. Tümü erkek olan öğrencilerin %13.6'sı evlidir. Öğrencilerin babalarının % 48.5'i, annelerinin ise % 4.9''u sigara içmektedir. Öğrencilerin % 62.3'ü her gün, % 4.3'ü ara sıra olmak üzere % 66.6'sı halen sigara içmektedir. Sigara içen öğrencilerin Fagerstrom Nikotin Bağımlılık puanlarının ortalaması 2.1+-1.97'dir. % 72.1'si yerli sigara içmektedir. Sigara içen öğrencilerin % 37.9'u özenti, % 20.4'ü dertler, sıkıntılar, kederler nedeniyle, % 31.5'i arkadaşlarının etkisi ile sigara içtiklerini belirtmişlerdir. Çalışmaya alınan 324 öğrencinin % 98.2'si, sigaranın sağlığa zararlı olduğu fikrine katıldığını belirtmiştir. Sigara salgınının zararlı etkilerine yoğun bir şekilde hedef olan ülkemizdeki sigara içme prevalansını düşürmek amacıyla eğitim kuruluşlarında; gerek örgün eğitim içerisinde sigara sağlık ilişkisine yer vererek, gerekse bırakma kampanyaları düzenlenerek salgının gerilemesine ve sigara mücadelesine katkıda bulunulabilir.

- Demirhan, Huriye - Özen, İlgün - Bostancı, Mehmet - Zencir, Mehmet, *Denizli Tavas İlçe Merkezinde Öğrenim Görmekte Olan Ortaöğretim Öğrencilerinde Sigara, Alkol ve Uçucu Madde Kullanımı*, 2001, Sağlık ve Toplum Dergisi, 11(4), 74-80, Ankara.

Özet: Sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı genellik/e ergenlik döneminde başlamakladır. Bu nedenle yüksek riskle olanların erken tanınmasına yönelik araştırmaların yapılması oldukça önemlidir. Ortaöğrenim öğrencilerinde sigara, alkol ve uçucu madde kullanma sıklığını belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma, kesitsel ve tanımlayıcı bir çalışmadır. Veriler anket yöntemi ile toplanmış ve bilgisayarda SPSS 6.0 ve Epi- İnfo 5.0 programlan yardımıyla değerlendirilmiştir. 1997 yılında yapılan bu çalışmaya, Denizli ili Tavas ilçe merkezinde öğrenim görmekte olan 1726 (% 39.7'si kız, % 60.3' ü erkek) ortaöğrenim öğrencisi katılmış olup, araştırma grubumuzun yaş ortalamanı

14.1± 1.7'dir. Öğrencilerin % 35.6'sı sigarayı denemiş ve %10.8'i halen sigara içmekte iken, % 13.6'sı alkollü içki denemiş ve % 3.7' si halen alkol kullanmaktadır. Sigara ve alkollü içki içme oranları erkeklerde kızlardan önemli düzeyde yüksektir. (p<0.001). Uçucu madde kullananlar %0.8'dir ve en sık benzin, tiner ve yapıştırıcılar tercih edilmektedir. Kızların % 3.4'ü, erkeklerin ise % 15.7'si sigara içmektedir ve yaş ilerledikçe sigara içme oranlan istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde artmaktadır (p< 0.001). Bununla birlikte ebeveynlerin sigara ve alkol kullanması, aile içinde yaşanan problemler, okul başarısının düşük olması, arkadaşları ile anlaşamama, haftalık harçlığın fazla olması ve sorunlarını bir yakını ile paylaşmama sigara içmeyi ve alkol kullanımını istatistiksel olarak farklı derecelerde etkilemektedir. Mu/tip! madde kullanımının daha çok sigara ve alkol kullanımı şeklinde olduğu (% 2.0) ve bunun % 88.6'sının lise ve dengi okul öğrencilerinde görüldüğü belirlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerde üçlü madde kullanımı (sigara, alkol ve uçucu madde) % 0.2 olarak saptanmıştır. Bu çalışma ile öğrencilerde sigara, alkol ve uçucu madde kullananların bulunduğu, ancak diğer il merkezlerinde ve gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalara kıyasla bu oranların düşük olduğu görülmektedir.

- Maral, Işıl - İlhan, Mustafa Necmi – Özkan, S., *Ankara Gölbaşı İlçesinde Yaşayan 15 Yaş ve Üzeri Kişilerin Sigara İçme Durumları*, 2001, Türkiye'de Psikiyatri Dergisi, 3(1), 40-46, Ankara.
- Doğan, Orhan, *Sivas İlindeki Lise Öğrencilerinde Madde Kullanımı Yaygınlığı*, 2001, Bağımlılık Dergisi, 2(2), 53-56, İstanbul, Pdf.

Özet: Son yıllarda madde kullanımının giderek arttığına inanılmaktadır. Bu araştırmada Sivas il merkezindeki lise öğrencileri arasında madde kullanımının yaygınlığının saptanması amaçlanmıştır. Araştırma Sivas il merkezindeki liselerde yapılmıştır. Tesadüfi örneklem yoluyla seçilen 476 lise ikinci sınıf öğrencisine (% 38.7'si kız, % 61.3'ü erkek) anket formu uygulanmıştır. Sonuçlar: Bazı maddeleri yaşam boyu en az bir kez kullanma oranları aşağıdaki gibi bulunmuştur: Si-

gara % 67.7, uçucu maddeler % 12.4, esrar % 1.9. Bazı maddeleri son bir ayda en az bir kez kullanma oranları aşağıdaki gibi bulunmuştur: Sigara % 31.1, alkol % 8.3, uçucu maddeler % 4.7, esrar % 1.3, benzodiazepinler % 1.3. Sigarayı yaşam boyu en az bir kez kullanma oranı erkeklerde kızlardan, uçucu maddeleri kullanma kızlarda erkeklerden istatistiksel yönden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Sonuçlar madde kullanımının önemli bir halk sağlığı sorunu olduğunu göstermektedir. Bu sorun için alan çalışmaları yapılması ve önleme programlarının düzenlenerek uygulanması önerilir.

- Çilli, Ali Savaş - Kaya, Nazmiye, *Üniversite Öğrencilerinde Nikotin, Alkol ve Madde Bağımlılığının 12 Aylık Yaygınlığı*, 2002, Bağımlılık Dergisi, 3(2), 91-97, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmada üniversite öğrencilerinde DSM-IV ölçütlerine göre nikotin, alkol ve madde bağımlılığının 12 aylık yaygınlık oranlarını araştırmak amaçlanmıştır. Selçuk Üniversitesi merkez Selçuk Üniversitesi merkez kampüslerinde gündüz lisans eğitimi gören öğrencileri örnekleyen rasgele yöntemle saptanan 323 öğrenciyle (E/K: 168/155) CIDI (Uluslararası Bileşik Tanı Çizelgesi) 2.1 12 aylık versiyonu kullanılarak görüşülmüştür. Tanılar DSM-IV ölçütlerine göre konmuştur. Öğrencilerin % 27.5'i son bir yıl içinde bir ay ya da daha fazla süreyle her gün sigara kullandıklarını bildirmiştir. Öğrencilerin % 17'si nikotin bağımlılığı (NB), % 13'ü nikotin yoksunluğu (NY) tanısı almıştır. NB erkek öğrencilerde kız öğrencilere göre anlamlı derecede daha yaygın bulunmuştur. Öğrencilerin % 10.2'si son bir yıl 12 birim alkol kullandıklarını bildirmişlerdir öğrencilerin % 1.2'si alkol bağımlığı, % 2.2'si alkol kötüye kullanım tanısı almıştır. Madde kötüye kullanımı ve bağımlılığı tanısı alan öğrenci olmamıştır. Nikotin bağımlılığı önemli sağlık sorunlarından birini oluşturmaktadır. Alkol kullanımı ile ilişkili bozukluklarda üniversite yıllarında önemsenmesi gereken boyutlardadır. Madde kullanımı ile ilişkili bozukluk saptanmaması bu maddelerin kullanımının legal olmaması nedeniyle bildirilmemesine bağlı veya bölgesel bir özellik olabilir.

- Yazıcı, Aylin Ertekin - Çamdeviren, Handan - Yazıcı, Kemal - Bal, Nilgün - Metin, Özmen - Erdem, Pervin – Tot, Şenel, *Mersin Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara ve Alkol Kullanım Yaygınlığı ve İlişkili Özellikler*, 2002, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 3(4), 227-231, Pdf.

Özet: Üniversite öğrencileri arasında sigara ve alkol kullanım sıklığını ve bununla ilişkili sosyodemografik değişkenleri belirlemek. Çalışmaya Mersin Üniversitesi öğrencileri arasından sınıf mevcutlarına ağırlıklı tabakalı rastgele örnekleme yöntemi ile seçilen 901 öğrenciye 45 soruluk bir anket uygulandı. Örneklemin yaş ortalaması 20±7, %46.6'ı kız, %53.4'ü erkekti. Sigara içiyor musunuz?" sorusuna öğrencilerin %35'i (%13 kız; %21 erkek) "evet" cevabı vermişti. Sigara içenler arasında erkek/kız oranı 1.7 idi ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıydı. Babası alkol kullananlarda sigara içimi anlamlıya yakın derecede fazlaydı. Okul başarısını ortanın altı ve oldukça kötü olarak bildirenlerde sigara kullanımı belirgin derecede fazlaydı. "Alkol kullanıyor musunuz?" sorusuna öğrencilerin %43'ü evet cevabını vermişti (%15'i kız, %28'i erkek). Alkol kullananlar arasında erkek/kız oranı yaklaşık 2 idi ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıydı. Alkol kullanımı anne ve babasının alkol kullandığını bildirenlerde belirgin derecede fazla bulunmuştur. Annesi sigara kullananlarda alkol kullanımı belirgin derecede fazlaydı. Annenin eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerde alkol kullanım sıklığı artmaktaydı. Öğrenciler arasında sigara ve alkol kullanım oranlarının yüksek olması ve her ikisinin kullanımının erkeklerde kızlardan belirgin derecede fazla olması dikkati çekici bir bulgudur. Sonuçlarımız sigara içiminin ve alkol kullanımının Mersin Üniversitesi öğrencileri arasında önemli bir sorun olduğunu göstermektedir. Ayrıca, öğrencilerin sigara ve alkol kullanma davranışları ana-babaların bu konudaki tutum ve davranışlarından önemli derecede etkilenmektedir.

- Karlıkaya, Celal, *Edirne'de Lise Öğrencilerinde Sigara İçme Prevalansı Kaçakçılık, Reklamlar ve Ergenlerin Sigaraya Ulaşması*, 2002, Toraks Dergisi, 3(1), 6-12, Ankara, Pdf.

Özet: Sigara içenlerin büyük çoğunluğu erişkinlik döneminden önce sigaraya başlamaktadır. Bu nedenle sigarasız toplum hedefine ulaşmada ergenlerin sigaraya başlamasını önlemek anahtar rol oynar. Edirne'de esas olarak lise öğrencilerine yönelik, Sağlık Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen toplantı öncesinde, 12 okuldan gelen ve öğretmenleri tarafından rastgele seçilen 110 öğrenciye "IUATLD"/ DSÖ sigara anketinin uyarlanmış şekli uygulandı. Dağıtılan anketlerden 102 tanesi geri döndü ve 101 tanesi değerlendirilebildi. Katılımcıların yaş ortalaması 16.7± 1.2 yıl, 54'ü erkek, 47'si kız öğrenciydi. % 75'inin sigarayı denediği (erkek/kız: E/K %82/76); ilk deneme yaşının 13±3.4 olduğu; %38'inin en az 100 adet sigara içtiği ('life-time smoker') (E/K % 48/27); %55'inin son 6 ayda sigara içtiği (E/K % 66/41); % 35' inin sık sigara içtiği (her gün en az bir sigara) (E/K % 43/25); günlük içicilerin %27'sinin sigarayı sabah uyandıktan sonra ilk yarım saat içinde içtiği saptandı. Sigaraya ulaşma ile ilgili sorulara verilen yanıtlara göre %84' ünün sigara alırken hiçbir güçlük çekmediği, % 19'unun tek sigara satın aldığı, % 42' sinin gümrüksüz/kaçak/ucuz sigara içtiği saptandı. Marka belirten öğrencilerin 24/44' ünün (% 54.5) Winston ve Marlboro markalı sigaraları kullandığı saptandı. Bu bulgular Edirne'de, lise öğrencileri arasında sigara içme prevalansı ve nikotin bağımlılığının yaygın olabileceğini, sigaraya ulaşmada zorluk yaşanmadığını, sigaraya kolay ulaşılabildiğini ve iki markaya yoğunlaşmanın reklamların etkisine bağlı olabileceğini düşündürdü. Ergenlerin ve okul çağındaki çocukların sigara içmesiyle etkili bir şekilde mücadele etmek halk sağlığı açısından bir acil durumdur.

- Ilgazlı, Ahmet - Çorapçıoğlu, Aytül - Yıldız, Füsun - Boyacı, Haşim - Başyiğit, İlknur, *Kocaeli Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi*, 2003, Solunum Hastalıkları Dergisi, 14(3), 169-175, Pdf.

Özet: Bu araştırma, Kocaeli Üniversitesi öğrencilerinin sigara kullanımına yönelik davranışlarını belirlemek amacı ile planlanmıştır. Çalışmaya alınan öğrenciler üniversitede okuyan toplam öğrenci sayısı esas alınarak randomize olarak seçildi. Çalışmaya alınan toplam 1567 öğrencinin 1083 (%69.1)'ü erkek, 484 (%30.9)'ü kız, yaş ortalaması ise 20.51 ± 1.75 yıl idi. Çalışmanın sonucunda, öğrencilerin yaşam boyu en az bir kez sigara kullanma oranı %73.9, bağımlılık oranı %36.2 olarak belirlenmiştir. Bağımlılık oranı erkeklerde (%42.1), kız öğrencilere göre (%22.9) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur ($p< 0.01$). Öğrenciler sigarayı en sık sıkıntılarını gidermek için kullanmakta ve bunu, arkadaşları içtiği için içen grup izlemektedir. Çalışmada öğrencilerin en sık kendi evleri ve arkadaşlarının evlerinde sigara içtikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin %7.7'sinin sigara ile ilk kez 10 yaş altında, %21.3'ünün ise 10-15 yaş arasında tanıştıkları belirlenmiştir. Sigara içicisi öğrencilerin %45.8'i daha önce en az bir kez sigarayı bırakmayı denediğini ancak başaramadığını belirtmiştir. Sigara içen öğrencilerin %69.9'unun yabancı marka sigaraları tercih ettiği, %2.2'sinin ise marka farkı gözetmediği saptanmıştır. Sigara kullanan ve kullanmayan öğrencilerin anne ve babalarının sigara kullanma oranları benzerlik gösterirken, sigara içicisi olan öğrencilerin sigara içicisi bir kardeşe sahip olma oranları içmeyen öğrencilere göre yüksek bulunmuştur.

- Aksu, Atınç - Baransel, Aysun - Tokdemir, Mehmet, *Elazığ İlindeki Lise Öğrencilerinde Psikoaktif Madde Kullanımı*, 2003, Fırat Tıp Dergisi, 8(1), 23-28, Elazığ.

Özet: Gelişmiş birçok ülkede olduğu gibi gelişmekte olan ülkemizde de gençler arasında psikoaktif madde kullanımının artması ve bu maddelere karşı bağımlılık önemli bir sorun halini almıştır. Bu sorunun

giderek büyümesinde psikoaktif maddelere ulaşmanın kolay olması, yasal yaptırımlardaki yetersizlik, eğitim eksikliği ve ergenlik çağı sorunlarının büyük rolü vardır. Gençler arasında psikoaktif madde kullanım yaygınlığını ve nedenlerini belirlemek için çalışmaya Elazığ il merkezindeki 2000-2001 eğitim öğretim yılı lise öğrencileri alınmıştır. İl genelindeki okul öğrenci sayıları, sosyo kültürel ve ekonomik yönden dikkate alınarak her kesimi eşit temsil edecek sayıda ve özellikte okullar seçilmeye gayret edilmiş, toplam 1100 olgu üzerinde anket yapılmıştır. Ankete katılan öğrencilerin en fazla tiner-baly (%26.7) ve esrar (%24.0) olmak üzere %6.8'inin (n:75) hayatları boyunca bir kere de olsa alkol hariç çeşitli psikoaktif madde kullandıkları belirlenmiştir. Bu maddeleri öğrencilerin %50.7'sinin okul yada sokak arkadaşından temin ettiği, parçalanmış ailelerde, aile içi huzursuzluk yaşayanlarda ve okul başarısı zayıf gençlerde psikoaktif madde kullanımın yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir. Ülkemizde madde kullanıcıları ile ilgili epidemiolojik verilerin ortaya konulması için bilimsel çalışmalar yapılması hayati önem arz etmektedir. Yapılacak olan çalışmalar neticesinde elde edilecek olan veriler sebep-sonuç ilişkilerinin ortaya konması, alınacak tedbirler, yasal yaptırımlar ve eğitim çalışmaları açısından yol gösterici olacaktır.

- Sır, Aytekin - Çorapçıoğlu, Aytül - Yenilmez, Çınar - Evren, Cüneyt - Tamar, Defne - Ögel, Kültegin, Tamar, Müge - Bilici, Mustafa - Liman, Olcay - Doğan, Orhan - Tot, Şenel – Uğuz, Şükrü, *Türkiye'de İlköğretim ve Ortaöğretim Gençliği Arasında Esrar Kullanım Yaygınlığı*, 2003, Bağımlılık Dergisi, 4(1), 15-19, İstanbul, Pdf.

Özet: Amaç: Bu araştırmada amaç, ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri arasında esrar kullanım sıklığını saptamak, kullanıcıların özelliklerini, bilgi, tutum ve davranışlarını öğrenmektir. Yöntem: Araştırmaya Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinden seçilen 9 büyük il alınmıştır. Toplam 11.989 ilköğretim, 12.270 ortaöğretim öğrencisine anket uygulanmıştır. Bulgular: İlköğretim öğrencileri arasında esrar kullanımı %

1.2, ortaöğretim öğrencilerinde ise % 4.0 olarak saptanmıştır. Cinsiyete göre esrar kullanım sıklığına bakıldığında; erkeklerde esrar kullanımının üç kat daha fazla olduğu saptanmıştır. Esrar kullanan öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri açısından önemli bir fark bulunmamıştır. İlk olarak esrar deneme yaşı ortalaması; ilköğretimde 12.8± 1. yıldı. Bu ortalama kızlarda 12.7± 1.3, erkeklerde 12.9± 1.7'dir. Ortaöğretim öğrencileri arasında ilk olarak esrar deneme yaşı ortalaması ise 13.8± 1.9 yıl olup, bu ortalama kızlarda 14.0±1.8, erkeklerde 13.7± 1.9 yıl olarak bulunmuştur. Esrar kullandığını belirten öğrencilerde sigara, alkol ve diğer maddelerin kullanımı yaygındır. Sonuç: Araştırmamızda, erkeklerde esrar kullanım sıklığının daha yüksek olup, esrar kullananlarda diğer maddelerin kullanımının yaygın olduğu ve çevrenin esrar kullanımında önemli bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır.

- Sır, Aytekin - Çorapçıoğlu, Aytül - Yenilmez, Çınar - Tamar, Defne - Ögel, Kültegin, Tamar, Müge - Bilici, Mustafa - Doğan, Orhan - Tot, Şenel – Uğuz, Şükrü, *Türkiye'de Ortaöğrenim Gençliği Arasında Ecstasy Kullanımı*, 2003, Bağımlılık Dergisi, 4(2), 67-71, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırmada amaç; Türkiye'de ortaöğretim öğrencileri arasında ecstasy kullanım sıklığını ve kullanıcıların özelliklerini saptamaktır. Yöntem: Araştırmaya Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinden seçilen 9 büyük il alınmıştır. Araştırma da 11.991 lise ikinci sınıf öğrencisine anket uygulanmıştır. Bulgular: Ankete yanıt verenlerin % 2.5'i yaşam boyu en az bir kez ecstasy kullandığını belirtmiştir. Ilk olarak ecstasy deneme yaşı ortalaması 13.4± 1.9 yıldır. En sık kullanıma 20 yaş civarı ve üzerinde rastlanmıştır. Ecstasy kullanımının en sık görüldüğü il İzmir'dir. Ecstasy kullananların yarısından fazlasının diğer maddeleri de kullandıkları ve çevrelerinde madde kullanan kişilerin olduğu saptanmıştır. En sık kullanımına özel okullardaki gençler arasında rastlanmıştır. Yaşamı boyunca en az bir kez ecstasy kullananların % 49.5'i düzenli esrar içmenin, % 55.6'sı hayatta bir kez eroin denemenin zararı olmadığını veya az zararlı olduğunu düşündüklerini belirtmiştir.

Sonuç: Araştırmamızda, gençler arasında ecstasy kullanım sıklığının Avrupa ülkelerine oranla daha düşük olmakla birlikte ülkenin daha yüksek sosyoekonomik düzeye sahip ve batı toplumlarına benzeşen kesimlerinde daha yaygın olduğu gözlenmiştir.

- Atakan, Cemal - Türkşen, Özlem, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara Alışkanlığı Üzerine Bir Çalışma*, 2003, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,2(25), 101-106, Adana, Pdf.

Özet: Bu çalışmada amaç, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi lisans öğrencilerinin sigara alışkanlıkları hakkındaki görüşlerine ilişkin bazı istatistiki değerlendirmeler yapmaktır. Çalışmaya katılan öğrencilerin % 35.3'ünün sigara içtiği ve erkek öğrencilerde sigara içme oranının kızlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğrenciler sigara içmelerine ilişkin birçok neden ileri sürmelerine rağmen, en büyük nedenin aile ortamı olduğu dikkati çekmektedir. Yine sigara içen öğrenciler sigaranın zararlarını bildiklerini ve bırakmak için de istekli olduklarını beyan etmişlerdir.

- Sayıner, Abdullah - Telli, Canan Gündüz - Özol, Duygu - Solak, Zeynep Aytemur, *Üniversiteye Başlayan Öğrencilerin Sigara İçme Alışkanlıkları*, 2004, 6(3), 101-106, Pdf.

Özet: Çalışmamızda üniversiteye yeni başlayan gençlerde mevcut sigara içme durumunun belirlenmesi, sigara içmeye yöneltici nedenlerin ve gençlerin sigaraya bakış açısının saptanması amaçlanmıştır. 3533 (%49.3 erkek, %50.7 kız) öğrenciye üniversitemize kayıt sırasında 20 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Öğrencilerin 985'inin (%27.9) sigara içtiği, %56'sında babasının, %30'unda annesinin sigara içme öyküsünün bulunduğu saptanmıştır. Aile bireylerinin sigara içmesi ile öğrencilerin sigara içme alışkanlığı arasında anlamlı ilişki vardır ($p<0.01$). En sık sigaraya başlama nedenleri, arkadaştan etkilenme (%83.7) ve merak (%38.3) olup, sigara içenlerin başlama yaşının

15-17 yaş arasında yoğunlaştığı bulunmuştur. Sigara içen bireylerin %62.1'nin yabancı marka kullandığı, yabancı marka tercihi ile şehirde yaşama arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.01$). İçenlerin %84'ünün bırakmayı istediği, %68'inin bırakmayı denediği, deneyenlerin %82'sinin ilk 1 yıl içinde tekrar başladıkları belirlenmiştir. Sigara bağımlılığının lise çağında yoğunlaşması, bu öğrencilerin sigarayı bırakmaya istekli ancak "eylemsiz" olmaları; bilgilendirici ve motive edici çalışmaların bu yaş grubunda artırılması ve sigaraya başlamayı engelleme mücadelesinin başlatılması gerektiğini düşündürmüştür.

- Çilli, Ali Savaş - Kaya, Nazmiye, *Yurtta Yaşayan Kız Üniversite Öğrencilerinde Nikotin Bağımlılığı ve Yoksunluğunun 12 Aylık Yaygınlığı*, 2004, Bağımlılık Dergisi, 5(3), 128-132, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmada yurtta yaşayan kız üniversite öğrencilerinde DSM-IV tanı ölçütlerine göre nikotin bağımlılığı ve yoksunluğunun 12 aylık yaygınlığı araştırılmıştır. Bir kız üniversite yurdunda kalmakta olan öğrencilerden rastgele seçilen 299 öğrenci ile CIDI (Uluslararası Bileşik Tanı Çizelgesi) 2.1 12 aylık versiyonu kullanılarak görüşülmüştür. Öğrencilerin %28.4'ü son bir yılda düzenli (en az dört hafta süreyle günde en az bir kez) sigara kullandıklarını bildirmişlerdir. öğrencilerin %21.1'i nikotin bağımlılığı, %5.7'si nikotin yoksunluğu tanısı almıştır. Düzenli sigara içenlerde nikotin bağımlılığı %74.1, nikotin yoksunluğu %20 bulunmuştur. Nikotin bağımlılığının başlama yaşı 18±2.3 yıl, nikotin yoksunluğunun başlama yaşı 18±2.5 yıl olup, nikotin bağımlılığının yaşla birlikte anlamlı düzeyde arttığı saptanmıştır. Düzenli sigara içenlerin %69.4'ü bırakma girişiminde bulunmuş, bunların %91.5 en az bir yoksunluk belirtisi yaşadığını bildirmiştir. Nikotin bağımlılığı ve yoksunluğu tanısı alan öğrencilerde sigara arama, huzursuzluk ve sinirlilik en sık görülen yoksunluk belirtileri olarak bulunmuştur. Sonuç: Yurtta yaşayan üniversite kız öğrencilerinde sigara kullanımı, nikotin bağımlılığı ve yoksunluğunun yaygınlığı üniversite genel örneklemi için bildirilen oranlardan daha yüksek bulunmuştur. Araştırmamız, yurt yaşamının

nikotin bağımlılığı için risk oluşturduğunu, koruyucu yaklaşımlarda bunun dikkate alınmasının gerektiğini göstermiştir.

- Çilli, Aykut - Kara, Ayla - Öğüş, Candan - Özdemir, Tülay - Şenol, Yeşim, *Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem I ve VI Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıkları-Orijinal Araştırma*, 2004, Akciğer Arşivi Dergisi, 5(3), 139-142, Pdf.

Özet: Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi (Ak. ÜTF) Dönem I ve VI öğrencilerinin sigara içme alışkanlıklarını belirlemek, sigarayla savaşın gerekliliği ve yöntemleri konusunda görüşlerini öğrenmek, sigaranın sağlığa zararları konusunda eğitime gereksinim düzeylerini saptamak. Ak. ÜTF 1999-2000 öğretim yılında, Dönem I ve VI da öğrenim gören 305 öğrencinin 296'sına (% 97.3) anket uygulanarak kesitsel bir çalışma yapıldı. Ankette öğrencilerin sigara alışkanlığına ait bilgiler yanında, sigara zararları konusunda bilgi ve tutumlarını değerlendirmeye yönelik sorular kullanıldı. Sonuçlar: Öğrencilerin sigara içme oranı, dönem I de % 14.7, dönem VI da % 49.6, ortalama % 30.4 saptandı. Sigara alışkanlığı dönem VI da istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksekti ($p<0.05$). Sigaraya başlama yaş ortalaması dönem I de 13.8 yıl dönem VI da 17.7 yıl bulundu. Sigara içenlerin yaklaşık yarısı (% 49.2) 1 paket/gün ve üzerinde sigara kullanıyordu. Ortalama sigara içme süresi dönem I de 6.9±2.8 yıl, dönem VI da 7.1 ±3.3 yıl idi. En sık sigaraya başlama nedeni meraktı (%32). Öğrencilerin % 93.3ünün tütün mamullerinin zararlarının önlenmesi ile ilgili kanun konusunda bilgileri yoktu. Öğrencilerin tümü tıp eğitimi alıyor olmanın sigara içme konusundaki tutum veya davranışları üzerine olumlu ya da olumsuz etkisinin olduğunu ve % 53.3ü ise tıp fakültelerinde sigara ve zararları konusunda eğitim verilmesinin gerekli olduğunu bildirdiler. Son Söz: Öğrencilerin, sigaranın sağlığa olumsuz etkileri ve sigarayla savaş konusunda okula ilk başladıkları dönemlerden itibaren kapsamlı bir şekilde eğitilmeleri gereklidir.

- Yazıcı, Aylin - Yazıcı, Kemal - Bal, Nilgün - Metin, Özmen - Erdem, Pervin - Tot, Şenel, *Mersin'deki Ergenler Arasında Sigara, Alkol ve Yasa Dışı Madde Kullanım Oranlarının Yaygınlığı: Ortaokul, Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Karşılaştırılması*, 2004, Yeni Symposium Dergisi, 42(2), 77-81, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı Mersin'de ortaokul, lise ve üniversite öğrencileri arasında sigara, alkol ve yasa dışı madde prevalansını tespit etmektir. Çalışmaya toplam 3282 öğrenci alınmıştır. Veriler, 45 soruluk bir anket formu doldurularak toplanmıştır. Altıncı sınıf öğrencileri arasında tüm maddelerin kullanımı belirgin şekilde daha düşüktü. Sigara kullanım oranlarının onuncu sınıf öğrencileri arasında en yüksek olduğu gözlendi. Halen sigara ve alkol kullanım oranı, altıncı sınıfta belirgin olarak daha düşüktü. Esrar, uçucu maddeler ve diğer ilaçların halen kullanımı üniversite grubunda en düşüktü. Sigara ve alkolün yaşam boyu ve halen kullanım yaygınlığı ise tüm gruplarda erkek öğrenciler arasında daha sıktı. Mersin'de ergenler arasında yasa dışı madde kullanım oranlarını birçok Batı ülkesindeki oranlardan daha düşük bulduk. Diğer ülkelere göre düşük olmasına rağmen bizim örneklemimizde de esrar en yaygın olarak kullanılan yasa dışı madde idi.

- Sır, Aytekin - Çorapçıoğlu, Aytül - Yenilmez, Çınar - Tamar, Defne - Ögel, Kültegin - Tamar, Müge - Bilici, Mustafa - Liman, Olcay - Doğan, Orhan - Tot, Şenel - Uğuz, Şükrü, *Dokuz İlde İlk ve Orta öğretim Öğrencilerinde Tütün, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı*, 2004, Türk Psikiyatri Dergisi, 15(2), 105-112, Ankara, Pdf.

Özet: Amaç: Bugüne kadar Türkiye'de madde kullanımı ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda genellikle ilköğretim öğrencileri değerlendirilmeye alınmamıştır. Bu araştırmada amaç, ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri arasında tütün, alkol ve madde kullanım yaygınlığını saptamaktır. Yöntem: Araştırmaya Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinden seçilen dokuz büyük ilden büyüklüklerine göre 1250 ile 2500 arası örneklem seçilmiştir. Toplam 11.989 ilköğretim, 12.270 ortaöğ-

retim öğrencisine anket uygulanmıştır. İlköğretim döneminde tütün, alkol, uçucu maddeler ve esrar dışındaki maddeler "uyuşturucu ve uyarıcı" olarak sorulmuştur. Bulgular: Genel olarak en yüksek madde kullanım oranı İzmir ilinde bulunmuştur. İlköğretim öğrencileri arasında yaşamı boyunca en az bir kez tütün kullananların oranının %16.1 olduğu saptanmıştır. Bu oran alkol için %15.4, uçucu ve uyuşturucu maddeler için %1.7'dir. Ortaöğretimde yaşamı boyunca en az bir kez tütün kullanımı %55.9, alkol kullanımı %45.0, esrar kullanımı %4.0, uçucu madde kullanımı %5.1, eroin ve ekstazi kullanım yaygınlığı %2.5'dir. İlk ve ortaöğretimde madde kullanım yaygınlığı erkekler arasında daha fazladır. Özel okulda okuyanlarda madde kullanım riski devlet okulunda okuyanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Sonuç: Türkiye'de ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri arasında madde kullanımının diğer ülkelerde yapılan araştırma sonuçlarına oranla düşük bulunmasına rağmen özellikle tütün kullanımının oldukça yaygın olduğu gözlenmiştir.

- Yaşan, Aziz - Gürgen, Faruk, *Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Ergenlerde Uçucu Madde Kullanım Özellikleri*, 2004, Bağımlılık Dergisi, 5(2), 28-34, İstanbul, Pdf.

Özet: Uçucu madde kullanımı dünyadaki diğer pek çok ülke gibi ülkemizde de ergenler arasında yaygın bir sorundur. Bölgemizde de uçucu madde kullanımının yaygın olduğunu gözlemlemekteyiz. Ancak, yaptığımız literatür taramasında Güney Doğu Anadolu bölgesinde ergenlerde uçucu madde kullanım özelliklerini bildiren bir çalışmaya rastlamadık. Bölgemizde ergenlerde uçucu madde kullanım özelliklerini belirlemek amacıyla bu çalışmayı planladık. Uçucu madde kullanıcısı olan 113 ergen ile bu maddeleri içtikleri mekanlarda akşamları görüşmeler yapıldı. Çalışmaya katılmayı kabul eden 37 olgu, uygun koşulların sağlandığı başka bir mekana davet edildi. Bire bir görüşme yöntemiyle daha önceden hazırlanmış bir formla deneklerin sosyo-demografik ve uçucu madde kullanımına ait özellikleri belirlendi. Uçu-

cu madde kullanan olguların ortalama yaşı 13.8 iken uçucu maddeye başlama yaşı ortalama 10.8 idi. Uçucu madde olarak tüm olgular bali kullanıyordu. Olguların %83.5'i eğitimlerini yarıda bırakmış, %35.1'i çeşitli nedenlerle yasal sorun yaşamıştı. Uçucu maddeleri satın almak için gerekli parayı çalışarak veya çalarak elde ediyorlardı. Olguların %54'ünün sağlık güvencesi yoktu. Sonuç: Uçucu madde bağımlılığı ile ilgili sorunlar bölgemizde mevcuttur. Madde kullanan ergenlerin çoğu tedavi olanaklarından yoksundur. Bu nedenle, uçucu madde ile etkin tedavinin bir parçasını oluşturan UMATEM'in de bölgemizde açılması gereklidir.

- Pirinçci, Edibe - Erdem, Ramazan, *Fırat Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Alkol Kullanma Alışkanlıkları*, 2004, Atatürk Üniversitesi Tıp Dergisi, 36(4), 71-76, Pdf.

Özet: Fırat Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'ndaki öğrencilerinin alkol kullanma alışkanlıklarını bilmek amacıyla yapılan bu çalışma; tıbbi dokümantasyon ve sekreterlik, tıbbi laboratuvar, anestezi ve radyoloji bölümlerinde öğrenim gören I. ve II. sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Anket formu 2001- 2002 öğretim yılı Haziran ayında okuldaki 166 öğrenciden 162'sine uygulanmıştır. Öğrencilerin % 43.8'i kız, % 56.2'si erkektir. Ortalama yaşları 21.85± 2.34'dür. Araştırmaya katılan öğrencilerin alkol kullanma sıklığı % 19.1'dir. Cinsiyetlerine göre alkol kullanma erkeklerde % 29.7 iken, kızlarda % 5.6' dır ($p< 0.05$). Alkol kullanmayı deneme yaş ortalaması 17.1± 3.4 yıldır. Öğrenciler alkole başlamada % 54.8'i arkadaş ısrarı, % 32.3'ü merak, % 12.9 oranında da stresin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Alkol kullanan 31 öğrenciden 17'si (% 54.8) alkol içmeyi bırakmak istemediğini belirtmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin bu alışkanlıklarını sürdürmek istemeleri düşündürücüdür. Bu nedenle başlamayı önleyici önlemler alınmalı, toplum da bu konuda eğitilmelidir.

- Orak, M. Ertekin - Orak, Sıtkı - Özen, Tangül, *Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara, Alkol Alışkanlıkları ve Sosyokültürel Özelliklerinin İncelenmesi*, 2004, Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 11(3), 1-7, Isparta, Pdf.

Özet: Süleyman Demirel Üniversitesinin 1997-1998 eğitim öğretim yılı bahar döneminde basit tesadüfü örnekleme yöntemi ile ankete dayalı yapılan bu çalışmada 712 öğrencinin sigara, alkol vb. alışkanlıkları ve sosyokültürel özellikleri incelendi. Ankete katılan öğrencilerin yaşları 17-26 arasında olup 378'i (%53.1) erkek, 334'ü (%46.9) kız idi. 712 öğrenciden 348'i (%48.8) sigara içen, 107'si (%15.0) alkol alan, 88'i (%12.36) kahvehaneye giden, 174'ü (%23.73) diğer alışkanlıkları olanlardır. Öğrencilerin bir veya birden fazla sosyokültürel etkinliklere katılmaları ise; 144 'ü (%20.2) güzel sanatlarla ilgili, 500' ü (%70.2) TV+radyo izleyen, 305'i (%42.8) tiyatro-sinemaya giden, 473'ü (%66.4) kitap- gazete okuyan, 301'i (%42.3) spor yapan ve 60'ı (%8.4) diğer uğraşılar olarak bulundu. Bu öğrencilerin derslerinde başarıları ise; 62'si (%8.7) çok iyi, 278'i (%39.1) iyi, 280'i (%39.4) orta, 64'ü (%9.0) zayıf ve 26'sı (%3.6) çok zayıf olduğu anlaşıldı. Bulgular, iyoistatistikten yararlanarak ve kaynakların ışığında değerlendirildi.

- Doğan, Mehmet Sait - Doğan, Midrabi Cihangir, *Kazakistan'da Üniversite Gençliğinin Alkol ve Uyuşturucu Kullanması*, 2004, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 462-483, Adapazarı.
- Altındağ, Abdurrahman - Karazeybey, Akif Himmet - Yengil, Erhan - Yanık, Medaim, *Şanlıurfa'da Üniversite Öğrencilerinde Madde Kullanımı*, 2005, 6(2), 60-65, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı Şanlıurfa'da üniversite öğrencilerinde madde kullanımının yaygınlığını ve özelliklerini araştırmaktır. Bir özbildirim anketi kullanılarak Şanlıurfa Harran Üniversitesi'nden 253 birinci sınıf öğrencisi 2004-2005 akademik yılında değerlendirildi. Tıp Fakültesin'den 27, Fen-Edebiyat Fakültesinden 266 öğrenci çalışmaya

katıldı. Öğrencilerin yaş ortalaması 20.6 [standart sapma (SD) = 1.7] yıl olup, 171 öğrenci (% 68) erkek idi. Bulgular: Yaşam boyu sigara, alkol ve yasadışı madde kullanımı sırasıyla % 64.4, 30.4 ve 2.3 olarak saptanmıştır. Her iki fakülte öğrencileri arasında sigara içme oranı bakımından anlamlı bir fark yoktu. Erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha fazla sigara içme eğiliminde idi. Alkol kullanım yaygınlığı bakımından tıp öğrencileri ile fen-edebiyat öğrencileri arasında anlamlı bir fark yoktu. Alkol kullanımı açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir fark yoktu. Arkadaş alkol kullanımının üniversite öğrencileri arasında alkol kullanımının yordayıcısı olduğu saptanmıştır. Genel olarak bu araştırmada üniversite öğrencilerinin madde kullanım profili şu şekilde olduğu belirlenmiştir: yüksek sigara içme oranları, önemli derecede yaygın alkol kullanımı ve nadir yasadışı madde kullanımı. Türkiye'de madde kullanımı ve bunun neden olduğu zararlar ile ilgili daha sistematik çalışmalara ihtiyaç vardır.

- Kurt, Ahmet Öner - Buğdaycı, Resul - Öner, Seval - Şaşmaz, Tayyar, *Mersin Çıraklık Eğitim Merkezi'ne Devam Eden Çıraklarda Sigara, Alkol, Madde Kullanma Prevelansı ve Etkileyen Risk Faktörleri*, 2005, Yeni Symposium, 43(1), 33-37, Pdf.

Özet: Amaç: Sigara, alkol ve diğer maddelerin kullanımı ile ilgili çalışmalar daha çok okul çağı çocukluk döneminde olmak üzere normal popülâsyonlarda yürütülmüştür. Çalışan çocuk ve adolesanlar bu maddeleri kullanma için önemli bir risk grubu olmasına karşın, konu ile ilgili çalışmalar bu gruplarda yetersizdir. Bu nedenle, Mersin çıraklık eğitim merkezinde eğitim gören çalışan adolesanlarda sigara, alkol ve diğer maddeleri kullanma prevelansı ve etkileyen risk faktörlerinin araştırılması amaçlandı. Yöntem: Kesitsel tipte planlanan bu çalışma 2002 yılında Mersin ÇEM'nde yapıldı. Çalışma grubuna okulda kaydı bulunan 1450 öğrencinin tamamı alındı. Veriler öğrenciler tarafından doldurulan bir anket formu ve Çocuk Beck Depresyon Ölçeği kullanıldı. Verilerin özetlenmesinde tanımlayıcı istatistikler ve

risk faktörlerinin belirlenmesinde Binary Lojistik Regresyon analizi kullanıldı. Bulgular: Çalışmaya 960'ı (%83.3) erkek ve yaş ortalaması 17.3±1.3 olan 1152 çırak katıldı. Çıraklar arasında en az bir defa sigara, alkol ve illegal madde deneme prevelansının sırasıyla %45.7, %39.1 ve %4.2 olduğu saptandı. Tespit edilen başlıca risk faktörlerinin; i) sigara deneme için; alkolle karşılaşmak, erkek olmak, aile içinde kavga olması ve çocuğun intihar girişimi, ii) alkol deneme için; erkek olmak, 18 yaş üzerinde olmak, sigara denemek, annenin sigara ve babanın alkol içmesi, aile içinde kavga-küfürleşme olması ve işyerinde kendisiyle alay edilmesi, iii) illegal madde deneme için intihar girişimi, alkol denemek, depresyon semptomları bulunması ve babanın sigara içmesi olduğu tespit edildi. Tartışma: Çırakların sigara, alkol ve illegal madde denemesi ile, aile ve iş yerindeki ortam arasında sıkı bir ilişki olduğu görülmektedir. Sonuç: Çırakların bu maddelerden korunması için yapılacak eğitimlerde aile, işyerindeki usta ve çocuk bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Çocukların çalışma koşulları iyileştirilmeli ve psikolojik danışmanlık alabilecekleri birimler oluşturulmalıdır.

- Aksoy, Alper - Topuz, Ayfer - Ögel, Kültegin - Liman, Olcay - Coşkun, Sibel, *Ergenlerde Uçucu Madde Kullanımı Şiddetini Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Güvenilirlik Çalışması*, 2005, Türk Psikiyatri Dergisi, 16(3), 260-267, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmada uçucu madde kullanım şiddetini değerlendirmek amacıyla ergenlere yönelik bir ölçek geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması amaçlanmıştır. Uçucu madde kullanan ergenlerle çalışan uzmanlar ve uçucu madde kullanıcılarıyla yapılan görüşmelerle bir soru formu oluşturulmuştur. Bu soru formu 21 maddelik bir ölçek haline getirildikten sonra, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Araştırma, Tedavi ve Eğitim Merkezi'ne başvuran uçucu madde kullanan 50 ergene iki görüşmeci tarafından uygulanmıştır. İki ayrı uzman, görüşmecilerden ve birbirlerinden bağımsız olarak madde kullanım şid-

detini Görsel Analog Ölçeği ile değerlendirmiştir. Görüşmeciler arası ve Görsel Analog Ölçeklerinden elde edilen puanların korelasyonuna bakılmıştır. SCID I kullanılarak bağımlı olan ve olmayanlarda ölçek puanları karşılaştırılmıştır. Tekrar test için ölçek 10-15 gün sonra ikinci kez uygulanmıştır. Uzman görüşleri ile ölçekten elde edilen puanların korelasyonu yüksektir (0.72). Bağımlı olanlarda, olmayanlara göre ölçek puanlarının ortalaması daha yüksek bulunmuştur ($p<0.001$). Cronbach alfa değeri 0.84 bulunmuştur. Görüşmeciler arası korelasyon 0.94, test tekrar test korelasyonu ise 0.84 olarak saptanmıştır. Üç maddenin iç tutarlılık göstermediği ve aynı maddelerin görüşmeciler arası ve test tekrar test korelasyonlarının düşük olduğu gözlenmiştir. Sonuç: Yeterli olmadığı kanaatine varılan üç madde çıkarıldığında, 18 maddelik Yeniden Uçucu Madde Kullanımını Değerlendirme Ölçeğinin (YUKUD), ergenlerde uçucu madde kullanım şiddetini geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçtüğü ve ilgili araştırmalarda kullanılabileceği düşünülmektedir.

- Sır, Aytekin - Arı, Mustafa - Özen, Şakir - Gören, Süleyman - Palancı, Yılmaz, *Tıp Fakültesi Birinci ve Altıncı Sınıf Öğrencilerinde Sigara ve Alkol Kullanım Sıklığı,* 2005, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 6(2), 92-98, Pdf.

Özet: Bu çalışmada 1. ve 6. sınıf öğrencileri arasında sigara ve alkol kullanma oranlarını belirlemeyi ve bu konuda bu iki sınıfın tutum ve davranışları arasındaki farklılıkları araştırmayı amaçladık. Çalışma Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesinde yapıldı. Çoğunluğu erkek olmak üzere her bir sınıftan 63'er kişi değerlendirmeye alındı. Veri toplama araçları olarak Genel Bilgi Anketi ve Hastane Anksiyete Depresyon Ölçeği kullanıldı. Birinci sınıflarda sigara içme oranı % 35, 6. sınıflarda %56'dır. Günlük 10 taneden çok sigara içme oranı 1. ve 6. sınıflarda sırasıyla %17 ve %35'tir. Yaşam boyu alkol kullanma oranı 1. ve 6. sınıflarda sırasıyla % 19 ve %57'dir. CAGE Testi'ne göre sorunlu içme oranı 1. ve 6. sınıflarda sırasıyla % 5 ve % 17'dir. Birinci sınıflarda alkol

kullanmama nedeni olarak sağlığı öne sürenlerin sayısı 6. sınıflardan daha yüksektir (p=0.002). Her iki sınıfta da sigara veya alkol kullananlarla kullanmayanların anksiyete ve depresyon puanları arasında önemli fark saptanmadı (p>0.05). Hekim olmaya aday tıp fakültesi öğrencilerinde sigara ve alkol kullanım oranları batı ülkelerindeki kadar olmasa bile, yine de yüksek düzeylerdedir. Yakın gelecekte sağlık hizmeti sunacak olan ve halka önerilerde bulunacak olan tıp fakültesi öğrencilerinde, bu maddelerin kullanımının daha da azaltılması için yeni yöntemlere gereksinim olduğu görülmektedir.

- Taşçı, Emel - Erkuş, Hilal - Durmaz, Nazike - Atan, Şenay Ünsal - Sevil, Ümran, *Kız Meslek Lisesi Öğrencilerinin Madde Kullanım Durumları*, 2005, Bağımlılık Dergisi, 6(3), 122-128, İstanbul, Pdf.

Özet: Araştırmanın amacı, lise ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinin madde bağımlılığı konusundaki bilgi ve görüşlerini, madde kullanma durumlarını belirlemektir. Araştırmanın evrenini, Karşıyaka Kız Meslek ve Anadolu Lisesi'nde okuyan tüm öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini, 22- 26.3.2004 tarihleri arasında okulda bulunan, araştırmaya katılmayı kabul eden tüm 2. ve 3. sınıf öğrencileri (102 öğrenci) oluşturmuştur. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan anket formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırma bulgularının analizinde, sayı ve yüzde dağılımı, ortalama ve standart sapmalar, pearson chi-square (ki-kare) analizi kullanılmıştır. Bulgular: Araştırmada, öğrencilerin % 67.6'sının 16- 17 yaşlarında olduğu, % 59.8'inin lise 2. sınıfta okuduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin, % 15.7'sinin madde kullanmakta olduğu, madde kullananların % 31.2'sinin arkadaşları ve % 25.0'inin ise özenti nedeni ile madde kullanmaya başladıkları, % 43.1'inin madde bağımlılığı konusunda eğitim aldıkları belirlenmiştir. Araştırmada, "madde bağımlılığı nedir?" sorusuna öğrencilerin % 32.8'i "Uyuşturucu madde kullanmak", % 29.7'si "Kötü alışkanlık" yanıtını verdiği bulunmuştur. Öğrencilerin, % 47.1'inin arkadaşlarının, % 26.5'inin anne-babasının, % 14.7'sinin duygusal ilişkide oldukları

kişinin madde kullanmakta olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin arkadaşlarının % 18.8'inin, duygusal ilişkide oldukları kişinin ise % 6.7'sının ecstasy kullandıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin, % 31.4'ünün sigara, % 31.4'ünün ise alkol kullandığı belirlenmiştir. Öğrencilerin, % 74.5'inin uyuşturucu maddenin ne olduğunu, % 57.8'inin ise uyuşturucu maddelerin zararlarını bildikleri saptanmıştır. Araştırmada lise öğrencilerinin madde kullanım oranlarının, diğer ülkelerde belirtilenlere göre daha düşük olduğu bulunmuştur.

- İlhan, Fatma - Aksakal, Fatma Nur Baran - İlhan, Mustafa Necmi - Aygün, Remzi, *Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara İçme Durumu*, 2005, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 4(4), 188-198, Ankara, Pdf.

Özet: Kesitsel tipteki bu araştırmada Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin sigara içme durumlarının saptanması amaçlanmış; yüz yüze görüşme yöntemi ile 1032 öğrenciye anket uygulanmıştır. Sigara içme sıklığı % 24.0'dır. Erkek öğrencilerde, ailesinin yanında kalmayanlarda, ailesinde ve arkadaş çevresinde sigara içen kişi bulunanlarda sigara içme anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Sigara içenlerin % 36.7'si arkadaş etkisi ile sigaraya başladıklarını, % 58.9u sigarayı bırakmayı denediklerini, % 64.4'ü sigarayı bırakmak istediklerini belirtmişlerdir. Sigara içmeyenler, sigara içmeme nedeni olarak en fazla "sağlığa zararlı olduğunu bildiğimden" (% 95.6) cevabını vermişlerdir. Hekimlerin davranışı toplumu etkileme potansiyeli taşıdığından; sigara içme alışkanlığını azaltmada hekimlere çok büyük görev ve sorumluluk düşmektedir. Sigara ile mücadelede, tıp fakültesi öğrencilerinin sigara içmemeye özendirilmesi, mezuniyet öncesi tıp eğitimi programında sigaraya ilişkin bilgilerin yer alması, bu bilgilerin mezuniyet sonrasında da düzenli ve sürekli olarak hekimlere verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

- Marakoğlu, Kamire - Kutlu, Ruhuşen, *Sigara Bırakan Üniversite Öğrencilerinde Sigara Bırakma Sıklığı ve Davranış Özelliklerinin Değerlendirilmesi*, 2005, Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 18(1), 17-23, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmada Konya'da üniversite öğrencilerinde sigara bırakma sıklığı ve davranışlarının değerlendirilmesi amaçlandı. Yöntem: Bu çalışmada 613 sigarayı bırakan üniversite öğrencisi yer almıştır. Katılanlar 17 farklı fakülteden çok aşamalı örneklem yoluyla seçilmiştir. Veriler yüz yüze görüşülerek uygulanan anket yoluyla elde edilmiştir. İstatistiksel analiz için ki-kare testi kullanılmıştır. Sigarayı bırakanların çoğunluğu (%98) sigaraya 21 yaş altında başlamıştı ve %70'i sigaranın zararlı etkileri hakkında bilgiye sahipti. Sigara bırakmada en etkin yol olarak aniden bırakma tespit edildi (%55.7). Türkiye'de sigara içme alışkanlığı önemli bir halk sağlığı problemidir. Etkili ve kapsamlı bir ulusal sigara control programına acilen ihtiyaç vardır.

- Aydelik, Kübra - Demirel, Neşe - Bostancı, Nihal - Karaman, Pınar - Oğuz, Pınar - Tekeli, Sedef - Yılmaz, Sevil – Kutlu, Yasemin, *İstanbul'da Bir Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencileri Arasında Sigara, Alkol ve Yasal Olmayan Maddeleri Kullanım Yaygınlığı*, 2005, Hemşirelik Dergisi, 13(55), 113-125, İstanbul, Pdf.

Özet: Amaç: Hemşireler bakım, önleme, eğitim ve rol model oluşturarak toplumun sağlığını etkilemektedir. Bu nedenle gelecekte sağlık hizmetleri verecek olan bugünün hemşirelik öğrencilerinin madde kullanım davranışlarını incelemek önemlidir. Bu çalışmanın amacı; İstanbul Üniversitesi Florance Nigthingale Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinde sigara, alkol ve yasal olmayan madde kullanım yaygınlığını belirlemektir. Yöntem: Araştırma kesitsel olarak planlanmış olup örneklem grubunu 2003-2004 öğretim yılında İstanbul Üniversitesi Florance Nigthingale Hemşirelik Yüksekokulu'na devam eden 321 öğrenci oluşturmuştur. Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu ile toplanmış ve istatistiksel olarak değerlendirilmiş-

tir. Bulgular: Öğrencilerde maddeleri kullanma oranları aşağıdaki gibi bulunmuştur: sigara %24 (n=77), alkol %14 (n=44), esrar %1 (n=4), extacy %1 (n=4), ve sakinleştiriciler %1 (n=4). Sonuç: İstanbul'da hemşirelik öğrencileri arasında yasa dışı madde kullanım oranları birçok Batı ülkesindeki oranlardan daha düşük bulundu. Örneklemimizde sigara en yaygın olarak kullanılan madde idi. Ulusal düzeyde hemşirelik yüksekokulları arasında madde kullanımına ilişkin çalışmalar yapılarak sorun alanları saptanmalı, eğitimde ve sağlık hizmetlerinde gereken müdahaleler yapılmalıdır.

- Sezer, R. Erol - Demirel, Yeltekin, *Sivas Bölgesi Üniversite Öğrencilerinde Sigara Kullanma Sıklığı*, 2005, Erciyes Tıp Dergisi, 27(1), 1-6, Kayseri, Pdf.

Özet: Bu çalışma, Sigarasız Üniversite Projesi dahilinde öğrencilerdeki sigara içme durumunu saptamak amacı ile yapılmış bir ön çalışma niteliğindedir. 2001 eğitim döneminde tabakalı örnekleme tekniğiyle belirlenen toplam 899 öğrenciye anket uygulandı. Tanımlayıcı istatistik yöntemler kullanılarak veriler değerlendirildi. Bulgular: Anket formunu yanıtlayan 899 öğrencinin 550' si (% 61.2) erkek, 349'u (% 38.8) kız öğrenciydi. Ankete katılanların 799'unun (% 88.9) yaşları 19 ile 24 arasındaydı. Üç yüz ellisi (% 43.5) halen sigara içiyor, 27'si (% 3.3) bırakmış, 429'u (%53.2) hiç sigara kullanmamıştı. Erkeklerin sigara içme oranı ve ona ait % 95 güven aralığı: %50.1 (% 45.6 - % 54.5); kızların sigara içme oranı ve ona ait % 95 güven aralığı: % 33.5 (% 28.4-% 38.6) olarak bulunmuştur. Cinsiyet ayrımı yapmadan değerlendirildiğinde bırakma oranı: % 7.2 idi. Üniversite öğrencileri arasındaki sigara içme prevalansı çok yüksek ve sigarayı bırakma oranı çok düşüktür. Sigara içme prevalansını azaltmak ve bırakma oranını arttırmak için acil müdahale programlarına ihtiyaç vardır.

- Çolakoğlu, Tekin, *Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Veren Okullardaki Öğrencilerin Sigara Kullanma Alışkanlıklarının İncelenmesi*, 2005, Spormetre/Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, (4), 151-158, Ankara, Pdf.

Özet: Beden eğitimi ve spor eğitimi veren okullardaki öğrencilerin sigara kullanma alışkanlıklarını incelemektir. Araştırmanın çalışma evrenini, Beden Eğitimi ve Spor eğitimi veren okullar, örneklemini ise, araştırmaya gönüllü olarak katılan altı farklı okuldan sigara içen 211 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada öğrencilerin demografik yapılarını ve sigara içmeye nasıl ve ne zaman başladıklarını belirlemeye yönelik 18 sorudan oluşan anket konu alanları uzmanlarının da görüşleri alınarak geliştirilmiştir. Anketlerden elde edilen verilerin yüzde ve frekans dağılımları çıkarılmış ve bazı soruların alt değişkenleri de dikkate alınarak karşılaştırmalarına yer verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin, % 51,7'si "22–26 yaş" gurubunda, % 57,3'ü "erkek", % 32,2'sinin "2. sınıf" öğrencisi, % 50,7'sinin sigara içmeye "lisede" başladıkları, % 68,7'sinin sigara içmeye başlamalarında "arkadaşlarının" etkili olduğu, % 78,2'sinin sigarayı bırakmak istedikleri tespit edilmiştir. Sigara öğrencilerin istemediği ancak arkadaşlarının etkisiyle başladığı kötü bir alışkanlıktır. Özellikle orta öğretimde eğitimcilerin ve ailelerin sigara konusunda daha dikkatli ve duyarlı olmaları gerektiği söylenebilir.

- Akın, Ayşe- Esin, Çiğdem - Aslan, Dilek – Özvarış, Şevkat Bahar, *Bir Grup Üniversite Öğrencisi Arasında Sigara ve Alkollü Bir İçecek Tüketme Durumu: Prevalans ve Etkileyen Faktörler*, 2006, Erciyes Tıp Dergisi, 28(4), 172-182, Kayseri, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın temel amacı Ankara'da birinci sınıf üniversite öğrencileri arasında sigara ve alkol tüketim sıklığını ve etkileyen faktörleri ortaya koymaktır. Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsünde yapılan ve kesitsel tipteki bu çalışmaya katılan 2,179 birinci sınıf

öğrencisinden veri toplanmıştır. Araştırmaya katılma yüzdesi 82,5 'dir (1,789 öğrenci). Bulgular: Katılımcıların %59,9'u kadın; %52,2 'si 19 yaş ve daha genç ve %97,3 'ü evli değildir. Katılımcıların üçte birinden daha fazlası (%36,7) sigara içtiğini ve %52,3 'ü de alkol tükettiğini ifade etmiştir. Erkek öğrenciler kızlara göre daha sık sigara içmekte ve alkol tüketmektedirler. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (% 80.1) sigara içmeye 17 yaşından önce başlamıştır. Sigara içme sıklığı yaş arttıkça artmaktadır (OR= 1,224; %95 GA 1,107-1,352; p< 0.001). Alkol tüketimi sigara içme davranışı için bir risk faktörü olarak bulunmuştur (OR= 4,574; p< 0,001; %95 GA= 3,141-5,191). Benzer olarak birinci sınıf öğrencilerinin alkol tüketim sıklığı da yaşa bağlı olarak artmaktadır (OR=1,179, 95% GA =1,059-1,312; p= 0,003). Sigara içen öğrenciler sigara içmeyen öğrencilere göre 4,032 kez daha sık alkol tüketmektedirler (%95 GA =3,135-5,186; p<0,001) Sık olarak barlara ve restoranlara gitmek hem sigara içimi (OR= 1,384; %95 GA =1,093-1,753; p=0,008) hem de alkol tüketimi (OR= 2,504; %95 GA =1,969-3,185; p<0,001) için bir risk faktörü olarak bulunmuştur. Sonuç: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsünde okuyan birinci sınıf öğrencileri arasında sigara ve alkol tüketimi prevalansı yüksek bulunmuştur. Alkol tüketimi ve sigara içimi arasında güçlü bir ilişki vardır ve katılımcıların çoğu bu iki riskli davranışı eşzamanlı olarak bildirmişlerdir. Bu nedenle sigara ve alkol tüketiminin önlenmesine odaklanan sağlığı geliştirme programlarının sadece üniversitenin birinci sınıfı için değil, yaşamın daha evvelki dönemleri için kurumsallaşması gereklidir. Üniversite öğrencileri arasında sigara içme ve alkol tüketimini etkileyen faktörlerin güvenli olmayan cinsel ilişki gibi diğer riskli sağlık davranışları ile ilişkisinin ortaya koyulabilmesi için izleme çalışmaları önerilmektedir. İzleme çalışmaları aynı zamanda öğrencilerin sigara içme ve alkol tüketme eğilimlerini de gösterecektir.

- Eke, Ceyda Yılmazçetin - Ögel, Kültegin - Taner, Sevil, *Onuncu Sınıf Öğrencileri Arasında Tütün, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı: İstanbul Örneklemi*, 2006, Bağımlılık Dergisi, 7(1), 18-23, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırmada amaç, İstanbul'da 10. sınıf öğrencilerinin tütün, alkol ve madde kullanım yaygınlığını saptamak ve daha önce yapılan çalışmalarla karşılaştırma yapmaktır. Araştırma İstanbul'da onuncu sınıf öğrencileri arasında yapılmıştır. Çok basamaklı küme örnekleme yöntemi ile seçilen 43 okulda araştırma yürütüldü. Karşılaştırmaya olanak sağlamak amacıyla 2001 yılında yine İstanbul'da yapılan araştırmaya benzer örneklem seçimi yapıldı ve benzer bir soru formu kullanıldı. Bulgular: Yaşam boyu en az bir kez tütün kullanım yaygınlığı % 37, alkol kullanım yaygınlığı % 51.2 bulundu. Bu oranlar uçucu madde için % 5.9, esrar için % 5.8, flunitrazepam için % 4.4, benzodiazepinler için % 3.7, ekstazi için % 3.1 ve eroin için % 1.6 bulundu. Yaşam boyu en az bir kez tütün, alkol ve madde kullanımı riski cinsiyete göre karşılaştırıldığında erkeklerin benzodiazepin kullanımı hariç diğer tüm maddeler için kızlardan daha fazla risk taşıdığı görülmüştür. Tütün ve alkol kullanımının düşük geliri olan ailelerin çocuklarında daha yüksek, flunitrazepam kullanımının daha düşük olduğu, özel okula gidenlerde tütün kullanımının daha fazla, diğer okullara gidenler de alkol ve eroin kullanımının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bulunabilirliği en zor olan madde eroindir. Herhangi bir madde kullanan öğrencilerin yarıya yakını ilk kullandıkları maddeyi bir aile büyüğünden aldıklarını belirtmişlerdir. 10. sınıf öğrencileri arasında tütün, alkol ve benzodiazepin dışındaki maddelerin yaşam boyu en az bir kez kullanım yaygınlığının arttığı görülmektedir. Daha önce yapılan çalışmaların aksine tüm sosyoekonomik düzeylerde madde kullanım yaygınlığının benzer olduğu gözlenmiştir. Ailenin madde kullanımı hakkındaki düşünceleri ve tutumunun önemli bir risk göstergesi olduğu düşünülmektedir.

- Tamar, Defne - Berkem, Meral - Fiş, Neşe Perdahlı - Yılmaz, S. - Bahadır, Tuğba, *Madde Kötüye Kullanım Bozuklukları Olan Ergenlerde Psikiyatrik Eştanı Sıklığının Araştırılması*, 2006, 56, Antalya.
- Khorshid, Leyla - Yiğit, Şenay, *Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Öğrencilerinde Alkol Kullanımı ve Bağımlılığı*, 2006, Bağımlılık Dergisi, 7(1), 24-30, İstanbul, Pdf.

Özet: Alkol kullanımı ve bağımlılığı üniversite öğrencileri arasında önemli sağlık sorunlarından biridir. Tanımlayıcı türdeki bu çalışma, üniversite öğrencilerinde alkol kullanımını ve bağımlılığını incelemek amacıyla yapılmıştır. Yöntem: Araştırmanın örneklemini Ege Üniversitesi Fen Fakültesinde okuyan 300 öğrenci oluşturmuştur. Veriler anket formu ve Michigan Alkolizm Tarama Testi (MATT) kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde ki-kare önemlilik testi kullanılmıştır. Bulgular: Öğrencilerin %76'sının alkol kullandığı, %8.8'inin alkol bağımlısı, % 14 'ünün alkol kötüye kullanımının olduğu saptanmıştır. Alkol bağımlılığı oranının 17-19 yaş grubundaki öğrencilerde daha yüksek olduğu ve alkol kullanımının yurtta kalan öğrencilerde en düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Sonuç: Sonuç olarak üniversite öğrencilerinde alkol kullanımı ve bağımlılığının yüksek olduğu saptanmıştır.

- Ovayolu, Nimet - Parlar, Serap - Çavdar, Sevgi, *Sağlıkla İlgili Yüksek Okullarda ve Tıp Fakültesinde Okuyan 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinde Sigara İçme Sıklığının ve Sigara Konusundaki Tutum ve Davranışlarının Karşılaştırılması*, 2006, Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 9(1), 29-40, Erzurum, Pdf.

Özet: Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi, Sağlık Yüksekokulu ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu 1. ve 4. Sınıf öğrencilerinde sigara içme sıklığı ve sigara konusundaki tutum ve davranışlarının karşılaştırılması amaçlanmıştır. Tanımlayıcı olarak planlanan araştırma Kasım 2002'de 290 öğrenci ile yapılmıştır. Araştırmada veri toplama yöntemi

olarak birebir görüşme ile 34 sorudan oluşan anket formu uygulanmıştır. Veriler SPSS paket programında yüzdelik ve ki-kare testi kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonucuna göre; öğrencilerin yaş ortalamasının 20.62±2.14 olduğu, %54.5'inin erkek, %43.3'ünün sigara içtiği, %70.6'sının 16-20 yaşları arasında sigaraya başladıkları ve %46.0'sının başlama nedeninin özenti ve merak olduğu belirlenmiştir. Sınıflar ve bölümlere göre değerlendirildiğinde; 1. sınıfta okuyan Sağlık Yüksek okulu öğrencilerinin %14.0' ü, Tıp Fakültesi öğrencilerinin %22.2'si, Beden Eğitimi Yüksek okulu öğrencilerinin %12.2'si sigara içerken, 4. sınıfta okuyan Sağlık Yüksek okulu öğrencilerinin %55.1'i, Tıp Fakültesi öğrencilerinin %57.1'i, Beden Eğitimi Yüksek okulu öğrencilerinin ise %44.1'i sigara içmekteydiler. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, sigara içme oranı bakımından bölümler arasındaki farkın önemli olduğu ve ($p<0.05$) bu farkın Tıp Fakültesinden kaynaklandığı bulunmuştur. Bu sonuç bize; özellikle Tıp Fakültesi ve diğer sağlık bilimlerinde okuyan geleceğin sağlık ordusuna katılan hekim, hemşire ve beden eğitimi öğretmenlerinin sigara içmeyerek örnek olmaları gerektiğini göstermektedir.

- Mayda, Atilla Senih - Tufan, Nihan - Baştaş, Selen, *Düzce Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara Konusundaki Tutumları ve İçme Sıklıkları*, 2007, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 6(5), 364-370, Ankara, Pdf.

Özet: Bu kesitsel araştırmada Düzce Tıp Fakültesi öğrencilerinin sigara içme sıklığı ve öğrencilerin sigara hakkındaki tutumlarını saptamak amaçlanmış ve 2005-2006 öğrenim yılında Fakülte'deki toplam 242 öğrenciden araştırmaya katılmayı kabul eden 230'una (% 96.0) gözlem altında anket uygulanmıştır. Sigara içme sıklığı % 31.3 olarak bulunmuştur. Sigara içme sıklığı; sigara içen arkadaşı olanlarda, Fen Lisesi mezunu olanlarda, resim, müzik, tiyatro gibi herhangi bir sanat dalı ile uğraştığını söyleyenlerde, yalnız kalan öğrencilerde anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Öğrenciler büyük oranda sigara karşıtı kanun ve yaptırımları desteklemektedirler ve %43'ü sigarayı bırakma konusun-

da halkı ikna etmenin doktorların görevi olduğunu düşünmektedir. Sigaraya başlama nedenleri arkadaş etkisi (%54.4), özenti (% 28.0), merak (% 28.8) ve yalnızlık (% 20.6) olarak belirtilmiştir. Halen sigara içen öğrencilerden 42'si (% 65.6) sigarayı bırakmak istemekte, 20'si (% 31.3) istememekte, 2'si (% 3.1) ise karasızdır. Sigara içen öğrencilerden 47'si (% 74.6) sigarayı bırakmayı denediğini belirtmektedir. Tıp öğrencileri sigaranın sağlığa zararlı olduğunu bilmektedirler. Sigaraya başlamada arkadaş etkisi ön planda olduğundan sigarayı bırakma kampanyaları bireysel değil arkadaş gruplarına yönelik olarak planlanmalıdır. Hekimlerin davranışının toplumu etkilediğini de göz önüne alınarak halkı sigara konusunda eğitecek olan doktor adaylarına yönelik kampanyalarla sigarayı bırakmaları ve başlamamaları sağlanmalıdır. Sigarayı bırakmak isteyenlere destek sağlanması önemlidir.

- Çetinkaya, Bünyamin - Kahveci, Harun - Yazıcı, Hikmet - Demirci, Serpil, *Genç Bireylerde Depresif Belirtiler ve Sigara İçmeye Dönük Tutumlar*, 2007, Bağımlılık Dergisi, 8(2), 79-84, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmada genç bireylerdeki depresif belirtiler ile sigara içme tutumları arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmaya 406 sigara içen geç birey (279 erkek, 127 kadın) katılmıştır. Depresif belirtileri değerlendirmek amacıyla Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ). Sigara içme tutumlarını değerlendirmek için Sigara İçme Tutum Ölçeği (SİTÖ) kullanılmıştır. Yaş, cinsiyet, ekonomik gelir düzeyleri, sigara içme süresi ve miktarını değerlendirmek için kontrol listesi kullanılmıştır. Grupların sigara içme miktarı, süreleri ve depresif belirtileri arasındaki farkları belirlemek için bağımsız t testi kullanılmıştır. Depresif belirtiler ile sigara içme tutumları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon katsayısı ile değerlendirilmiştir. Katılımcıların günlük ortalama sigara içme sayısı 14.97 adet ve ortalama sigara içme süresi 7.54 yıldır. Bir gün içinde kadınlar (Ort = 13.18, Ss= 7.29) erkeklerden (Ort = 16.76, SS= 8.10) daha düşük düzeyde sigara içtiklerini belirttiler, t (406) = -4.42, p< .001. Bunun yanında, sigara içme süresinde de kadın-

lar (Ort = 5.78, Ss= 5.13), erkeklerden (Ort = 9.30, SS= 7.76) daha düşük düzeyde sigara içtiklerini belirttiler, t (406) = -5.43, p< .001. Depresif belirtiler, bilişsel tutumlarla (r= .28, p< .001), kontrolle (r= .28, p< .001), eylemle (r= .30, p< .001) ve öz yönelimle (r= .43, p< .001) pozitif yönde ilişkiler sergiledi. Elde edilen bulgulara göre, depresif belirtiler ile sigara içmeye dönük bazı tutumlar arasında ilişki vardır. Sigara içme tutumları, sigara içme davranışında temel bir işleve sahiptir. Bulgulara göre depresif bireyler sigara içmeye daha çok eğilimlidir.

- Özer, Cahit - Şahin, Erkan Melih - Can, Fatma Nur Eneç - Çakmak, Huriye - Taştan, Kenen - Tunç, Zafer, *Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara İçme ve Bırakma Durumları*, 2007, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 24(3), 209-212, Edirne, Pdf.

Özet: Bu çalışma Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin sigara kullanım durumlarını belirlemek amacıyla yapıldı. Araştırmacılar tarafından, 2003-2004 öğrenim yılında Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi 5 ve 6. sınıf öğrencilerinde bir anket uygulaması ile sigara içme durumu, nikotin bağımlılık düzeyi, bırakma isteği ve davranışları sorgulandı. Üç yüz otuz altı öğrenciden ulaşılabilen 200'ü (%59.5) (90 erkek, 110 kadın; ort. yaş 24.11±1.87; dağılım 21- 34) çalışmaya alındı. Hiç sigara içmeyenler 129 (%64.5), bırakanlar 18 (%9), halen içenler 53 kişi (%26.5) olarak bulundu. Sigara içme yaşla artış göstermekteydi. Sigara içenlerin nikotin bağımlılık puanları az bağımlıya denk gelmekteydi. Sigarayı bırakmış olanlarda en sık dile getirilen bırakma nedeni sağlıkla ilgili kaygılardı. Tekrar başlayanlarda en önemli etkenler ise stres ve sigara içen arkadaşlar olarak bildirilmişti. Sigara bırakma danışmanlığı, nikotin replasmanı ya da yardımcı ilaç kullanımları çok kısıtlı düzeylerdeydi. Sigara bırakma danışmanlığının ortalamaya göre daha avantajlı konumda olan tıp fakültesi öğrencilerinde bile yetersiz olduğu görüldü. Ülkedeki sigara karşıtlığı harekete ivme sağlayabilmek için acilen hekim adaylarına yönelik eylem planlanmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

- Koçoğlu, Gülay - Gökgöz, Şenlen, *Adolesan Çağda Sigara ve Alkol İçme Davranışı*, 2007, Fırat Tıp Dergisi, 12(2), 214-218, Elazığ, Pdf.

Özet: Bu araştırmada adolesan çağda sigara ve alkol kullanım yaygınlığı, sigara ve alkole başlama yaşı ve bu alışkanlıklara etki eden nedenler araştırılmıştır. Kesitsel tip bir araştırma olup, Sivas il merkezinde 11–17 yaş arasındaki 671 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Öğrencilere anket soruları dağıtılarak kendilerinin cevaplamaları istenmiştir. Grupların karşılaştırılmasında khikare testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin %67.1'i hayatında hiç sigara içmemişken, deneyenlerin oranı %18.5'tir. Sigarayı her gün içen öğrenci %7.5'tir. Düzenli sigara içicilik tüm öğrencilerde %10.9 iken, kız öğrencilerde %4.1, erkek öğrencilerde %14.1'dir. Hayatı boyunca hiç sarhoş olmayanların oranı %93.8 iken, halen alkollü içki içtiğini belirtenler %0.6'dır.Yaşın, cinsiyetin, aile gelir düzeyinin, öğrencinin kendisine göre başarı durumunun, disiplin cezası alma durumunun, sınıfta kalma durumunun, aile ile sorunları paylaşmanın, sigaranın kanser yapıcı etkisini bilmenin, aileden uzakta yaşamanın; sigara içme davranışı üzerine etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Sadece ailenin eğitim düzeyinin, sigara içme davranışı üzerine etkisi, istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır. Gençlerdeki yüksek sigara içme oranları, sigaranın sağlığa zararları ile ilgili verilecek eğitimler ve toplumun sigara karşıtı bilinçlenmesi ile düşürülebilir.

- Yılmaz, Gürkan - İbiş, Serkan - Sevindi, Tarık, *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinin Sigara ve Alkol Kullanımının Değerlendirilmesi*, 2007, Bağımlılık Dergisi, 8(2), 85-90, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışma Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinde sigara ve alkol içme sıklığını belirlemek ve bunu etkileyen risk faktörlerini incelemek amacı ile yapılmıştır. Çalışma Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulundaki 200 öğrenci üzerinde

yapılmıştır. Sigara ve alkol içme sıklığı, sigara ve alkol içme ile ilgili davranışlar ve özellikleri incelenerek, aile bireylerinin kişiler üzerine etkileri incelenmiştir. İstatistiksel analizler SPSS 11.00 programı ile yapılmıştır. Sigara içme sıklığının %53, içmeme sıklığının %47 olduğu, sigara içenlerin %20'sinin günde 12-17 adet içtiği, %25'inin arkadaş ortamından etkilenerek sigara içmeye başladığı, %25'inin 16-20 yaşında sigara içmeye başladığı saptanmıştır. Sigara içen katılımcıların %88.3'ünün annelerinin ve babalarının da sigara kullandıkları saptanmıştır. Alkol içme sıklığının %60, içmeme sıklığının %40 olduğu, alkol içenlerin %23'ünün günde 3-5 kadeh içtiği, %27'sinin özentiden dolayı alkol içmeye başladığı, %25'inin 16-20 yaşında alkol içmeye başladığı saptanmıştır. Alkol içen katılımcıların %94.7'sinin annelerinin ve %87.5'nin babalarının da alkol kullandıkları saptanmıştır. Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinde sigara ve alkol içme sıklığı yüksek olup ve özellikle sigara ve alkol bağımlılığının aile bireylerini etkilediği, kötü alışkanlıkların oluşmasında kişinin yakın çevresinden etkilendiği düşünülmektedir.

- Nur, Naim - Doğan, Ö. Tamer - Berk, Serdar, *Ağrı-Doğubayazıt'da Lise Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıkları ve Sigaraya Karşı Tutumları*, 2007, Cumhuriyet Tıp Dergisi, 29(4), 149-155, Sivas, Pdf.

Özet: Doğu sınırımızda bulunan Doğubayazıt ilçemizde lise öğrencilerinin sigara içme alışkanlıklarını ve sigaraya karşı tutumlarını belirlemek amacıyla 169' u erkek (%49.7), 171'i (%50.3) kadın toplam 340 lise öğrencisine anket uygulandı. Öğrencilerin yaş ortalaması 16.5 olup, 82'sinin (%24.1) sigara içtiği, 258'inin (%75.9) sigara içmediği, sigara içenlerin de 71'inin (%86.6) erkek olduğu saptandı. Sigaraya başlama yaşı 13.52±3.21 olarak hesaplandı. Sigara içen öğrencilerin %73.2'sinin sigara alırken zorluk çekmediği, %59.8'inin kaçak sigara içtiği saptandı. Cinsiyet, yaş ve sınıflar karşılaştırıldığında erkeklerde,

lise son sınıflarda ve ileri yaşlarda sigara içme alışkanlığı anlamlı olarak daha fazlaydı (p=0.000). Anne ve babanın eğitim öğretim düzeyi, iş durumu ve sigara içmesi ile öğrencilerin sigara içmesi arasında bir ilişki saptanmaz iken kardeşi sigara içen öğrencilerin istatistik olarak anlamlı daha fazla sigara içtiği saptandı (p=0.000). Kız ve erkek öğrencilerin sigaranın neden olduğu hastalıklarla ilgili bilgi düzeyleri karşılaştırıldığında iki grup arasında anlamlı farklılık saptanmadı (p>0.05). Öğrenciler sigarayı en sık akciğer kanseri ile en az mesane kanseri ile ilişkilendirdiler. Sonuç olarak sigarayla mücadelede daha etkili yasal, toplumsal, sosyal, ekonomik ve eğitsel çalışmalar yapılmalıdır.

- Aksoy, Alper - Ögel, Kültegin, *İstanbul'da Koruma Merkezlerine Başvuran Çocuklarda Tütün, Alkol ve Madde Kullanım Özellikleri*, 2008, Bağımlılık Dergisi, 9(3), 135-140, İstanbul, Pdf.

Özet: Koruma merkezine başvuran çocuklar arasında tütün, alkol ve madde kullanımının yaygın olduğu gözlenmekle birlikte, bu çocukların madde kullanım yaygınlığı ve kullanım özelliklerine ilişkin bilgiler oldukça azdır. Bu araştırmada, İstanbul'da koruma merkezlerine başvuran ve madde kullanan çocuklar arasında madde kullanım yaygınlığının, madde kullanmaya başlama yaşlarının ve madde kullanım özelliklerinin araştırılması amaçlanmıştır.2002 ve 2003 yıllarında İstanbul'da, koruma merkezlerinde kalan 21 yaş altı 194 çocuk ve ergenler araştırmaya alınmıştır. En az son bir aydır gecelerin büyük çoğunluğunu ailesinin yanında geçirmeyen ve sokakta kalan çocuklar, sokakta yaşayan olarak tanımlanmıştır. Yazarlar tarafından oluşturulan soru formu ve DSM IV için SCID görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmaya alınan çocukların %78'nin tütün ve alkol dışı madde kullandığı bulunmuştur. Erkeklerde en yaygın kullanılan maddeler sırasıyla tütün, boya tineri, alkol ve yapıştırıcıdır. Kızlarda ise en yaygın kullanılan maddeler sırasıyla tütün, alkol, esrar ve yapıştırıcıdır. Er-

keklerde ilk olarak sokakta yaşamaya başladıktan sonra madde kullanmaya başlama riski kızlara göre yaklaşık 3 kat, sokakta yaşamaya başladıktan sonra düzenli kullanmaya başlama riski ise 10 kat fazladır. Bu nedenle sokakta yaşayan çocuklara yönelik önleme ve tedavi girişimlerinin artması gereklidir.

- Ünsal, Ayla - Çoban, Gülay İpek - Avşar, Gülçin – Kaşıkçı, Mağfiret, *Smoking Habits of the Final Grade Students at Atatürk University in Erzurum, Turkey (Türkiye'deki Erzurum Atatürk Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Sigara Kullanma Alışkanlıkları)*, 2008, Toraks Dergisi, 9(3), 93-98, Pdf.

Özet: Giriş: Her yıl 4 milyon kişinin sigara yüzünden ölmesi ve sigaranın pek çok zarara yol açması nedenleriyle Dünya Sağlık Örgütü dünyadaki en büyük sağlık sorununun sigara olduğunu ilan etmiştir. Tüm dünyada ve ülkemizde 15 yaşın üzerindeki nüfusun % 45'inin ciddi boyutlarda sigara bağımlısı olduğu varsayımı, sorunun özellikle gençlik açısından ne denli önemli olduğunu gösterir. Gereç ve Yöntem: Bu çalışma 2003-2004 öğretim dönemi içinde Atatürk Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin sigara kullanma durumunu belirlemek amacı ile yapılmıştır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Bulgular: Öğrencilerin % 42.0'sinin sigara kullandığı (sürekli ve ara sıra) bulunmuştur. Sigaraya ilk olarak başlama yaşları çoğunlukla 14-21 yaşları arasındadır. Öğrencilerin sigara kullanma durumları ile ilk başlama yaşı arasında ($p<0.05$) sigara kullanma durumları ile sigara miktarı, başlama zamanı ve kullanma süreleri ($p<0.01$) arasında istatistiksel olarak güçlü bir ilişki vardır. Öğrencilerin % 22.1'i niçin sigaraya başladıklarını bilmediklerini belirtmişlerdir. Onların ana cevaplar›; % 56.5'i stresimi azaltıyor, % 24.6'sı keyifleniyorum şeklinde olmuştur. Sonuç: Sigara üniversite öğrencileri tarafından yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Öğrencilerin sigaraya başlama nedenleri çoğunlukla arkadaş çevresidir ve sigarayı devam ettirme nedenleri ise çoğunlukla stresi azaltmasından dolayıdır.

- Bayram, Ayşe Türkan - Aydın, Cahide - Altıntoprak, Ender - Coşkunol, Hakan - Tamar, Müge - Akgür, Serap A. - Yüncü, Zeki, *Bir Ergen Bağımlılık Merkezine Başvuran Olguların Yıllara Göre Madde Tercihlerinin Değerlendirilmesi*, 2008, Bağımlılık Dergisi, 9(2), 78-83, İstanbul, Pdf.

Özet: Alkol ve madde kullanım bozukluğu (AMKB)toplumun önemli bir kesimini etkilemektedir. AMKB olan kişilerin ilk denedikleri madde ve bu maddeyi deneme yaşı yıllara göre farklılık göstermektedir. Bu çalışmada çocuk ve ergenlerin tedavi gördüğü bir bağımlılık merkezine başvuran olguların yıllar içinde bazı klinik özelliklere göre (kullanım yaşı, kullanılan madde türü, cinsiyet) değişimlerinin saptanması amaçlanmıştır. Eylül 2003- Eylül 2005 (dI) Eylül 2005-Eylül 2007(dII) dönemlerinde bir ergen bağımlılık merkezinin başvuran olguların dosya kayıtları tarandı. Elde edilen bilgiler SPSS 11 programı ile incelendi. İstatistiksel anlamlılık $p<0.05$ olarak kabul edildi. Bu süre içinde 646 olgu başvurmuştur. Başvuran olguların % 49.5'u (n:320) dI, %50.5'i (n:326) dII'de gelmiştir. Olguların yaşlarının aritmetik ortalaması dI için 16.25±1.798, dII için 16.48±1.678 olarak bulunmuştur(p:0.053). Cinsiyete göre değerlendirdiğimizde kız hasta oranının dI'de %10.3, dII' de %18.1 erkek hasta oranının dI'de % 89.7, dII'de %81.9 olduğu belirlenmiştir (p:0.007). dI' de başvuran olguların %74.7 esrar, %56.6 ekstazi, %49.7uçucu, %42.3 alkol, %31 benzo, %2.7 kokainin, %0.3 eroin buna karşın dII'de %77.7 esrar, %66.5 ekstazi, %44.9 alkol,%36.6 uçucu, %27.5 benzo, %2.4 kokainin kullandıkları saptanmıştır. Uçucu kullanımında da azalma, buna karşın ekstazi kullanımında artma saptanmıştır. Bu çalışmada bildirilen ilk olarak madde deneme yaşı literatür bilgisi ile uyumludur. Madde kullanan ergenlerin kullandıkları maddeler ve cinsiyet dağılımları yıldan yıla farklılık göstermektedir. Sigara hala ilk olarak denenen madde olmakla beraber esrar ve ekstazi kullanımında önemli bir artma vardır.

- Yıldız, Ayşe - Çalışkan, Deniz - Ocaktan, Mine Esin - Kanyılmaz, Oya, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrenci ve Çalışanlarında "Light" Sigara İçme Sıklığı*, 2008, Tüberküloz ve Toraks Dergisi, 56(3), 304-309, Ankara, Pdf.

Özet: Topluma daha az zararlı olarak sunulan "light" sigaralar, sigara ile ilişkili sayısız hastalık yönünden toplum sağlığını tehdit etmektedir. Bu yüzden toplumda sigara içme sıklığı kadar "light" sigara içme oranlarının ve bununla ilişkili faktörlerin incelenmesi yararlı olacaktır. Bu çalışmada, bir tıp fakültesinde öğrencilerin ve çalışanların "light" sigara içme davranışının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Kesitsel tipte planlanan bu çalışma 2004 eğitim yılında, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrenci ve çalışanları üzerinde yürütülmüştür. Çalışmada, 344 öğrenci ve 283 sağlık çalışanı olmak üzere toplam 627 kişiden halen sigara içmekte olduğunu belirten 216 (%34) kişi değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma grubuna yüz yüze anket formu uygulanmış, veri analizinde ki-kare ve tek yönlü ANOVA analizleri kullanılmıştır. Araştırma grubunun yaş ortalaması 31.17 ± 8.84 (aralık: 21-66) olup, %51.4'ü erkek, %48.6'sı kadındır. Sigara içenlerin %23.7'si "light" sigara içtiğini belirtmiştir. "Light" sigara içme ile çeşitli faktörler arasındaki ilişki incelenmiş, kadınların daha yüksek oranda "light" sigara tercih ettikleri görülmüştür (p= 0.04). Sigaraya başlama yaş ortalaması ise "light" sigara içenlerde (18.59 ± 2.87), normal sigara tercih edenlere göre (19.76 ± 3.42) daha düşük bulunmuştur (t= 2.258, p= 0.025). Araştırma kapsamında ele alınan grupta sigara içen her beş kişiden birinin "light" sigara tercih ettiği görülmüştür. Kadınların "light" sigara tercih etme oranlarının daha yüksek olduğu ve "light" sigara içenlerin daha genç yaşlarda sigaraya başladığı saptanmıştır. Kadın cinsiyet ve genç yaşlarda başlama ile ilişki, "light" sigaraların özellikle sigaranın zararlarına daha açık olan ve riski azaltmak isteyen bu grupların tercihi olduğunu düşündürmüştür. "Light" sigaraların daha az zararlı olduğu yönündeki kanının sigara içiminin daha da yaygınlaşmasına neden olacağı konusunda toplum bilinçlendirilmelidir.

- Özbaran, Burcu - Başay, Bürge Kabukçu - Aydın, Cahide - Tamar, Müge - Yüncü, Zeki, *Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerde HBV: Yaygınlık, Riskler, Aşılama*, 2008, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 9(4), 208-216, Sivas, Pdf.

Özet: Hepatit B virüsü (HBV) bulaşmasında madde kullanımı ve cinselliğin aynı düzeyde etkiye sahip olduğu bildirilmektedir. Ülkemizde ergenlik döneminde madde kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır. Bu çalışmada, ergenlik döneminde madde kullananlar arasında HBV sıklığını ve risk etkenlerini saptamayı amaçladık. Yöntem: Bu çalışmada 2004 Ocak ayından 2007 Kasım ayına kadar Ege Üniversitesi Çocuk Ergen Alkol Madde Bağımlılığı Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde (EGEBAM) yatarak tedavi gören hastaların dosya kayıtları tarandı. Bu dönemde 206 olgunun yatarak tedavi gördüğü saptandı. Serolojik sonuçları bulunan 188 olgu, sosyo-demografik (s=188), klinik (s=188) ve risk etkenleri (s=41) açısından sorgulandı. İstatistiksel değerlendirme için SPSS 13.0 paket programı kullanıldı. Sınıfsal değişkenlerin karşılaştırılmasında ki-kare testi, risk etkenlerini değerlendirmek için lojistik regresyon analizi yapıldı, istatistiksel anlamlılık p<0.05 olarak kabul edildi. Bulgular: Bu çalışmaya katılan 188 olgunun tümü erkek olup yaş ortalaması 16.4±1.4'tür. Olguların %69.1'inin (s=130) esrar, %56.4'ünün (s=106) uçucu, %46.8'inin (s=88) ekstazi, %42.6'sının (s=80) alkol kullandığı saptanmıştır. Olguların %23.9'u (s=45) virüsle karşılaşmıştır. Virüsle bağışıklama yolu ile karşılaşma oranı %14.9'dur (s=28). Hastalık olarak karşılaşma oranı %9 (s=17) olarak bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi (p=0.005), baba eğitim düzeyi (p=0.010) ve anne-babaların gelir düzeyi (p<0.001) yüksek olanlarda, bu değerlendirme araçları açısından daha düşük olanlara göre anti-HBc (+) olma oranı daha düşük bulunmuştur. Kardeş sayısı üç ve üçten az olanlarda, dört ve dörtten çok olanlara göre anti-HBc (+) olma sıklığı daha düşük bulunmuştur (p=0.010). Aşılama oranı gelir düzeyi yüksek olanlarda düşük olanlara göre daha yüksek bulunmuştur (p=0.033). Tartışma: Ülkemizde ergenlik döneminde madde kullanımı olanlarda

HBV ile karşılaşma sıklığı yurtdışındaki olgulara göre daha düşüktür. Ancak bu sonuçlar değerlendirirken HBV görülme sıklığının yaşla beraber arttığı ve yurtdışında benzer yaş dönemindeki olgularda damar içi madde kullanımının daha sık olduğu bilgileri değerlendirilmelidir.

- Ögel, Kültegin, *Alkol ve Madde Bağımlılığının Epidemiyolojisi ve Yeni Nesil İçin Ne Kadar Problem?*, 2008, Klinik Aktüel Tıp NöroPsikiyatri Forumu, 2(1), 41-48, Ankara.

Özet: Alkol ve madde kullanım bozukluklarının epidemiyolojisi çalışmaları yapmak oldukça zordur. Bu zorlukların başında etiketlenme ve başka birçok faktörden dolayı deneklerin sorulara doğru yanıtlar vermemesi gelir. Öte yandan madde kullanımı yasal da olmadığı için, madde kullanıcıları rahat yanıt vermekten kaçınmaktadır. Madde kullanımı toplum içinde düşük yaygınlıkta olduğu ve genelde belli bölgelerde toplandığı için de konuyla ilgili epidemiyolojik araştırmalar yapmak güçleşmektedir. Buna rağmen ülkemizde konuya ilişkin farklı yöntemlerle yapılmış birçok araştırma vardır. Bu araştırmaların geçmişi 15 yıla dayanmakla birlikte daha yoğun olarak son 10 yıl içinde yapıldığını görmekteyiz. Bazı araştırmalar hem alkol, hem madde yaygınlığını içermekte, bazıları ise sadece alkol veya madde yaygınlığını araştıran çalışmalardır. Bu yazıda söz konusu araştırmaların bir derlemesini yapmaya çalıştım. Verileri daha iyi takip edebilmek için, alkol ve madde yaygınlığı ayrı ayrı özetlenmeye çalışıldı.

- Peker, Ahmet - Kutlu, Ruhuşen – Çivi, Selma, *Üniversite Öğrencileri Arasında Sigara İçme Sıklığı ve Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi*, 2009, Türkiye Klinikleri Cardiovascular Sciences Dergisi, 21(3), 335-342, Pdf.

Özet: Gençler arasında sigara kullanmak önemli bir halk sağlığı problemidir. Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencileri arasında sigara içme sıklığını belirlemek ve sigara ile ilişkili davranışları analiz et-

mektir. Bu çalışma 2005-2006 öğretim yılında Selçuk Üniversitesinin 17 fakültesinden %10 örneklem kullanılarak fakülteler, sınıflar ve cinsiyetlere göre çok aşamalı örneklem ile seçilen 4.504 öğrencide yapıldı. Sigara içme prevalansı, sosyo demografik özellikler, sigara ile ilişkili alışkanlıklar, sigara içme davranışı, sigara bırakma ile ilgili düşünceler, aile özellikleri araştırıldı. İstatistik analizler SPSS 13.0 bilgisayar programı kullanılarak yapıldı. Bu çalışmadaki öğrencilerin (%56.4 n= 2.540 erkek, %43.6 n= 1.964 kadın) %36 (n= 1.621)'sı sigara içici, %13.6 (n= 613)'sı bırakmış, %50.4 (n= 2.270)'ü hiç sigara içmemişti. İçicilerin % 89.4'ü günde bir paketten az sigara kullanıyordu. Sigara içenlerin çoğunluğu (%97.7) 21 yaş altında içmeye başlamıştı. İçicilerin %41.7'sinde sigaraya başlama nedeni çevre, arkadaş grupları gibi sosyal faktörlerdi. Sigara içiciliği önemli bir halk sağlığı problemi olmaya devam etmektedir. Sigara içme nedenleri çok faktörlü olmasına rağmen, sosyal çevre, arkadaş grupları, ailede bir içicinin bulunması önemli risk faktörleridir. Bu yüzden gençlerde sigara kullanımını önlemek ve azaltmak amacıyla; daha etkili sigara bırakma programları geliştirmek için daha ileri araştırmalar yapılmalıdır.

- Borlu, Arda - Akpınar, Fatma - Aykut, Mualla - Günay, Osman - Çıtıl, Rıza - Öztürk, Yusuf, *Erciyes Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara İçme Durumunun 1985-2005 Yılları Arasındaki Değişimi*, 2009, Erciyes Tıp Dergisi, 31(2), 126-134, Kayseri, Pdf.

Özet: Erciyes Üniversitesi'ne bağlı çeşitli fakültelerde okuyan öğrencilerin sigara içme durumunu ve 1985 - 2005 yılları arasında sigara içme prevalansındaki değişimi incelemek. Erciyes Üniversitesi'ne bağlı Tıp, Mühendislik ve İlahiyat fakültelerinde 1985 ve 2005 yıllarında iki ayrı kesitsel çalışma yapıldı. 1985 yılında 1050, 2005 yılında 1200 öğrenci örnekleme alındı. Örnekleme alınan öğrenciler araştırmacılar tarafından sınıflarında ziyaret edilerek, öğrencilerin kendileri tarafından doldurulan bir anket formu uygulandı. 1985 yılında 900 (%85,7), 2005 yılında 1049 (%87,4) öğrenci çalışmaya dahil edildi. Sigara içme du-

rumundaki değişim incelenirken, 2005 yılı verileri yaş ve cinsiyet dağılımı açısından 1985 yılı verilerine göre standardize edildi. Verilerin istatistiksel analizinde "ki kare" ve unpaired "t testi" kullanıldı. Araştırma kapsamına alınan fakültelerde sigara içme prevalansı 1985 yılında %29,8 iken, 2005 yılında %16,7 olarak bulundu. Sigara içme oranının, Tıp Fakültesi'nde %25,9'dan %17,7'ye, Mühendislik Fakültesi'nde %36,0'dan %22,4'e, İlahiyat Fakültesi nde ise %27,7'den %9,9'a, erkek öğrencilerde %33,9'dan %25,6'ya, kız öğrencilerde %12,2'den %5,1'e düştüğü saptandı. Veriler yaş ve cinsiyet dağılımı açısından standardize edildikten sonra da bütün fakültelerde sigara içme oranlarındaki azalma önemli bulundu. Her iki çalışmada da Tıp Fakültesi öğrencileri arasında sigara içme prevalansı diğer fakültelerden daha düşük bulundu. Tıp Fakültesi öğrencilerinde sigara içme prevalansı Mühendislik ve İlahiyat Fakültesi öğrencilerinden daha düşüktür. Araştırma kapsamına alınan bütün fakültelerde, 1985-2005 yılları arasında sigara içme prevalansı önemli ölçüde azalmıştır. Bu azalma, yaş ve cinsiyet dağılımındaki değişimden bağımsızdır.

- Şahinli, Ayla Songül - Kutlu, Ruhuşen - Çivi, Selma, *Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Depresif Belirti ve Sigara İçme Sıklığı*, 2009, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 8(6), 489-496, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı Selçuk Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi öğrencilerinde depresif belirti ve sigara içme sıklığının araştırılmasıdır. Tanımlayıcı tipteki bu çalışma 10 Ocak– 20 Şubat 2008 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Çalışmanın evrenini Selçuk Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi birinci ve altıncı sınıfa devam eden 306 öğrenci oluşturdu. Araştırmanın yürütüldüğü sürede bu sınıflardaki toplam öğrencilerin % 79,09'una ulaşıldı (242/306). Depresif belirtiler Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ) ile değerlendirildi. Öğrencilerin % 50,4'ü (n= 122) kız ve % 49,6'sı (n= 120) erkek, yaş ortalaması 21,2± 3,3 idi. Öğrencilerin % 34,3'ü arkadaşları ile evde, % 32,6'sı yurtta, %26,5'i ailesi ile birlikte evde kalıyordu. Sigara içme sıklığı % 19,0 (46/242) olarak

bulundu. Öğrencilerin % 76,0'ı (184/242) hiç sigara içmemişti, % 5,0'ı (12/242) sigarayı bırakmıştı. Sigara içme sıklığı erkek öğrencilerde kız öğrencilerden önemli ölçüde yüksek saptandı (erkeklerde % 28,3, kızlarda % 9,8) (p< 0.001). Öğrencilerde sigara içme sıklığı 1. sınıfta % 15,6 iken, 6. sınıfta % 23,4 idi (p= 0.017). Ailelerin %50,4'ünde (122/242) sigara içiliyordu. Arkadaşlarının % 68,6'i (166/242) sigara kullanıyordu. Öğrencilerin %13,3'ünde BDÖ skoru 17 ve üzerinde bulundu (32/242). Sigara içme alışkanlığı ile cinsiyet, depresif belirti sıklığı ve ailede sigara içme arasında istatistiksel olarak bir fark bulunmadı (p> 0.05). Daha sağlıklı doktor adaylarının yetişebilmesi için bu özel gruba eğitimleri sırasında sigara bıraktırma ve psikolojik destek amaçlı özel danışmanlık hizmetlerinin verilmesi yararlı olur.

- Ünsal, Ayla - Sezgin, Serap, *Erzurum İli İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Sigara Kullanma Durumları*, 2009, Türk Toraks Dergisi, 10(2), 75-81, Ankara, Pdf.

Özet: Sigara kullanımı, dünyadaki en önemli önlenebilir sağlık sorunlarından biridir. Her yıl 5 milyon kişinin sigara yüzünden ölmesi ve sigaranın pek çok zarara yol açması nedeniyle Dünya Sağlık Örgütü dünyadaki en büyük sağlık sorununun sigara olduğunu ilan etmiştir. Çoğu insan genç yaşta sigara içmeye başlar ve sonra bu bir alışkanlık olarak devam eder. Bu tanımlayıcı çalışmanın amacı, Erzurum'un sosyo ekonomik düzeyi düşük bir bölgesinde bulunan ilköğretim okulu öğrencilerinin sigara kullanma durumlarını belirlemektir. Çalışmanın evrenini, Maksut Efendi İlköğretim okulundaki 5., 6., 7. ve 8. sınıf toplam 300 öğrenci oluşturmuştur. Evrendeki tüm öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Ama onların % 19.4' ü o tarihte okula gelmemiş, % 5'i de araştırmaya katılmak istememiştir. Bu yüzden araştırmaya 230 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin %56.1'i erkek, %43.9' u kızdı. Yaş ortalaması 12.9 ve öğrencilerin %19.1'i sigara kullanmakta idi. Cinsiyet ile sigara içme davranışı arasındaki bağlantı istatistiksel olarak anlamlı idi (p< 0.01). Anne ve babalarının eğitim düzeyleri ile sigara içme

davranışı arasındaki bağlantı istatistiksel olarak anlamlı idi ($p< 0.01$, $p< 0.05$) Babalarının ve arkadaşlarının sigara içme durumu ile kendilerinin sigara içme davranışı arasındaki bağlantı istatistiksel olarak anlamlı idi ($p< 0.01$, $p< 0.05$). Sonuç: Sağlık çalışanları özellikle gençleri düşünerek koruyucu önlemlerde üstün bir rol oynamalı ve tütünün tehlikelerine karşı çocuk ve gençleri uyarmalıdır.

- Palabıyık, Ayşem - Siyez, Diğdem Müge, *Günebakan Madde Bağımlılığını Önleme Eğitim Programının Lise Öğrencilerinin Madde Kullanım Sıklığı, Uyuşturucu Maddeler Hakkındaki Bilgi Düzeyleri ve Yanlış İnanışları ile Madde Reddetme Becerileri Üzerindeki Etkisi*, 2009, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 8(28), 56-67, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı Günebakan Madde Bağımlılığını Önleme Eğitim Programının (GMBÖEP) 10. sınıf lise öğrencilerinin madde kullanım sıklığı, madde reddetme becerileri, maddeler hakkında bilgi düzeyi ve maddeler hakkındaki yanlış inançları üzerindeki etkisini incelemektir. Çalışma, deney ve kontrol gruplu öntest ve son-test modeline dayalı deneysel bir çalışmadır. Çalışmaya katılan 42 öğrencinin 21'i deney grubunda 21'i ise kontrol grubunda yer almaktadır. Deney grubuna 13 haftalık GMBÖEP uygulanırken, kontrol grubuna hiçbir bir eğitim verilmemiştir. Uygulanan deneysel işlem sonunda elde edilen bulgular, Mann Whitney U-testi ve Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda GMBÖEP, öğrencilerin uyuşturucu maddeler hakkındaki bilgi düzeyleri ve madde reddetme becerileri üzerinde artış sağlarken maddelere yönelik yanlış inanışlarında azalma sağlamıştır. Ancak GMBÖEP'in öğrencilerin madde kullanım sıklığı üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlemiştir.

- Özyurt, Beyhan Cengiz, *Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara İçme Durumu*, 2009, Solunum Dergisi, 11(3), 93-96, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu kesitsel araştırmada Celal Bayar Tıp Fakültesi öğrencilerinde sigara içme sıklığının saptanması amaçlanmıştır. 2006-2007 öğrenim yılında fakültedeki toplam 429 öğrenciden araştırmaya katılmayı kabul eden 370 ine (%86.2) gözlem altında anket uygulanmıştır. Veri analizinde tanımlayıcı istatistikler ve ki-kare testi kullanılmıştır. Yüz doksan dördü (%52.4) erkek olan öğrencilerin yaş ortalaması 20.62±1.83 yıldı. Öğrencilerin 45'i (%12.2) her gün, 6 sı (%1.6) bazen sigara içiyordu. Sigara içme yaygınlığı erkek öğrencilerde, kız öğrencilerden belirgin derecede yüksekti (erkek: %21.1, kız: %5.7) ($p<0.001$) Sınıflar arasında sigara içme alışkanlığı açısından anlamlı farklılık saptandı ($p<0.001$). En sık sigaraya başlama nedeni arkadaşlardı (%56.8). Halen sigara içen öğrencilerden 20'si (%39.2) sigarayı bırakmak istemekte, 10'u (%19.6) istememekte, 21'i (%41.2) ise kararsızdı. Sigara içen öğrencilerden 40'ı (%78.4) sigarayı bırakmayı denemiş olduğunu belirtti. Sonuç: Sigara içme oranının yüksek olduğu tıp fakültesi öğrencilerinin sigara konusunda daha fazla bilinçlendirilmesi gerektiği söylenebilir.

- Özyurt, Beyhan Cengiz - Çelik, Pınar - Göktalay, Tuğba, *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Grubu Öğrencilerinde Sigara ve Astım Prevalansı*, 2009, Türk Toraks Dergisi, 10(4), 162-166, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmada Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Manisa Sağlık Yüksek Okulu ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu 1 ve 2. sınıf öğrencilerinin astım prevalansını belirlemek, olası risk faktörlerinin etkisini değerlendirmek ve sigara alışkanlıklarını saptamak amaçlandı. Yüz yüze görüşme yöntemi ile doldurtulan anket ECRHS anketi baz alınarak hazırlandı. Veriler şimdiki astım, kümülatif astım, astım benzeri semptom prevalansı olarak değerlendirildi. 392 öğrencinin 144'ü (%36.8) erkek, yaş ortalaması 19.3±1.57 idi. Şimdiki astım prevalansı, kümülatif astım prevalansı, astım benzeri semptom pre-

valansı sırasıyla %0.5, %2.0 ve %46.7, halen sigara içme oranı %16.1 idi. Halen sigara içme oranı erkeklerde daha fazla idi (p=0.001), Tıp Fakültesi öğrencilerinde daha azdı. Alerjik rinit, dermatit ve ailesel atopi sıklığı sırası ile %20.2, %46 ve %28.6 idi. Ailede astım hikayesi varlığı, aile bireylerinden annede astım olması ve alerjik rinit varlığı astım benzeri semptom prevalansını etkilerken öğrencinin kaldığı yer, cinsiyeti astım benzeri semptom prevalansını etkilememekteydi. Şimdiye kadar 6 ay veya daha uzun süre günde en az 1 tane olmak üzere sigara içmek göğüste hırıltı ya da ıslık sesi hissetme oranını anlamlı olarak etkilemekteydi. Sonuçta ilimizdeki üniversite öğrencilerindeki şimdiki astım prevalansı aynı yaş grubunda üniversite öğrencilerinde yapılan araştırmaların çoğunluğuna benzer bulunmuştur.

- İrgil, Emel - Ocakoğlu, Hande – Vatan, İlknur, *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sigara İçme Durumunun Değerlendirilmesi*, 2009, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 8(1), 43-48, Pdf.

Özet: 2006-2007 öğretim yılında Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi (U.Ü.T.F)'de okuyan öğrenciler arasında sigara içme sıklığının saptanmasıdır. Tanımlayıcı tipteki bu çalışmanın evrenini 2006-2007 öğretim yılında Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde okumakta olan 1208 öğrenci oluşturmuş olup, çalışmaya katılmayı kabul eden 765 öğrenciye (%63,3) anket formları uygulanmıştır. Sigara içme sıklığı %17,3 bulunmuştur. Sigaraya başlama yaşı ortalama 17,6 ± 2,8'dir. Sigaraya başlama nedenlerine bakıldığında ilk sırada %46,3 ile "stres/can sıkıntısı" yer almakta bunu %15,9 ile "merak" izlemektedir. Sigara içme sıklığıyla cinsiyetin erkek olması, sınıfın ileri olması, yaşadığı ortamda sigara içilmesine izin verilmesi ile anlamlı ilişkili bulunmuştur. Sigara içenlerin %65,2'si(n=86) sigarayı bırakmayı denediğini, %71,2'si(n=94) sigarayı bırakmayı düşündüğünü belirtmiştir. Hekimlerin davranışlarının toplumu etkilediği düşünüldüğünde, halkı sigara konusunda eğitecek olan hekim adaylarına yönelik eğitim programları uygulanarak sigarayı bırakmaları ve tekrar başlamamaları sağlanmalıdır. Sigarayı bırakmak isteyenler de desteklenmelidir.

- Paçal, Ferda Perçin - Yorulmaz, Hatice - Özdilli, Kürşat – Yeşilyurt, Seçil, *Orta Öğretim Çağındaki Öğrencilerin Sigara Kullanma Alışkanlığı*, 2009, Bağımlılık Dergisi, 10(3), 142-147, Pdf.
- Güler, Güngör - Ulusoy, Hatice - Bekar, Mine – Güler, Nuran, *Lise Öğrencileri Arasında Sigara, Alkol Kullanımı ve İntihar Düşüncesi Sıklığı*, 2009, Cumhuriyet Tıp Dergisi, 31(4), 340-345, Sivas, Pdf.

Özet: Ergenlerde sigara ve alkol kullanımı dünyada önemli bir konudur. Bu çalışmanın amacı, lise öğrencileri arasında sigara, alkol kullanımı ve intihar düşüncesi sıklığını belirlemektir. Yöntem. Kesitsel tipteki bu çalışma 2003-2004 öğretim yılında 9 lisede öğrenim gören 7700 öğrencide yapıldı. Örnekleme alfa=0.05, d=+0.03 sapma ve p=0.40 değerleri kullanılarak örnekleme 905 öğrenci alındı. Veriler araştırıcılar tarafından geliştirilen soru formu aracılığı ile toplandı. Soru formu öğrencilere sınıf ortamında dağıtıldı ve araştırıcıların gözetimi altında doldurmaları sağlandı. Veriler, sayı ve yüzdelik olarak ve ki-kare testi kullanılarak değerlendirildi. Sigara içme oranı, alkol kullanımı ve intihar düşüncesi sıklığı sırası ile %15,5, %4,4 ve % 18.9'dur. Erkek öğrencilerde sigara kullanımı kızlarınkinden daha yüksektir (P=0.001). Alkol kullanımı erkek öğrencilerde kızlarınkinden önemli derecede yüksektir (p=0.033). Öğrencilerde, 15 ve altı yaş grubunda intihar girişimi oranı 16 ve üzeri gruptan p=0.004 düzeyinde farklıdır. Öğrencilerde sigara kullanım sıklığı Türkiye ve diğer ülkelerde yapılan çalışma sonuçları ile benzerlik gösterirken, alkol kullanma sıklığının daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca ergenler arasında intihar düşüncesinin bu konudaki diğer çalışma sonuçlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

- Cömert, Itır Tarı - Ziyalar, Neylan, *İstanbul'da Bulunan Üniversite Öğrencileri Arasında Tütün, Alkol ve Diğer Psikoaktif Madde Kullanım Yaygınlığının Araştırılması*, 2009, Bağımlılık Dergisi, 10(1), 3-11.

Özet: Amaç. Bu çalışma; İstanbul'da yaşan ve İstanbul'da bir üniversitenin lisans, yüksek lisans ve doktora programlarına devam eden 18-28 yaş grubu arasındaki üniversite öğrencilerinin sigara, alkol ve diğer psikoaktif madde kullanım yaygınlığını incelemek amacıyla yapılmıştır. Yöntem: Araştırma İstanbul'da yaşayan ve İstanbul'da bulunan üniversitelerde lisans, yüksek lisans ve doktora yapan 18-28 yaş arasındaki öğrencileri kapsamaktadır. Anılan çalışma doktora tezinin bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu araştırma Cerrahpaşa Etik Kurul'un 12-04-2006 2006/392 tarihli ve numaralı onayı alınarak uygulanmıştır. Alan çalışmasının 2006 yılının aralık ayında bitmiştir. Örneklem büyüklüğü 600 kişi olarak belirlenmiştir. İstatistik işlemler SPSS 8.0 programı ile yapılmıştır. Bulgular: Çalışmaya katılan grubun 346'sı (%57.7) kız, 254'ü(%42.3)erkektir. Sigara (pipo ve puro hariç) kullanımlarına bakıldığında %25.5'inin (n: 153) her gün düzenli olarak sigara tükettiği %1.8'inin (n: 11) her gün alkol kullandığı, %3.7'sinin (n: 22) ayda bir kaç kez esrar kullandığı görülmüştür. Sonuç: Ailelerinden ve büyüdükleri yerden ergenlik dönemi sonu genç yetişkinlik başında koparak İstanbul'a okumaya gelen üniversite öğrencileri sigara, alkol, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı açısından risk taşımaktadır. Bu açıdan ulusal düzeyde üniversite çalışmaları ile riskler tespit edilip önleyici çalışmalar yapılmalıdır.

- Tanrıkulu, A. Çetin - Çetin, Didem - Çarman, Kürşat Bora - Karacaaz, Mehmet – Palancı, Yılmaz, *Kars İl Merkezinde Çeşitli Üniversite Öğrencileri Arasında Sigara Kullanım Sıklığı ve Risk Faktörü*, 2010, Toraks Dergisi, 11(3), 101-106, Pdf.

Özet: Bu çalışma Kars il merkezindeki üniversite öğrencilerinde sigara içme, alkol kullanma ve uyuşturucu madde deneme sıklığını ve etkili risk faktörlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Üniver-

site rektörlüğünden gerekli izin alındıktan sonra il merkezinde bulunan dört fakülte ve iki yüksek okul öğrencileri arasından örnekleme girecek öğrenci sayıları sınıflara göre ağırlıklandırılarak belirlendi. Araştırma grubunda yer alan toplam 1168 öğrencinin yaş ortalaması 21.76±2.89 hesaplandı. Çalışmanın yürütüldüğü döneme kadar 672 öğrenci sigara, 436 öğrenci alkol ve 44 öğrenci ise uyuşturucu madde denemişti. Sigara içme sıklığı %32.3 olarak bulundu. Sigara deneme-başlama ortalama yaşı 16.10±3.69, alkol deneme-kullanma yaşı 17.87±2.54 saptandı. Öğrencilerden 44(%3.8) kişi uyuşturucu madde denemişti. Sigara kullanım riskini arttıran etmenlerin yirmi iki yaş üstünde olma, arkadaşlarıyla evde kalma, sosyal bölümde okuma, evli-nişanlı olma, yüksek gelire sahip olma ve sigara ile birlikte alkol kullanma ve uyuşturucu denemek olduğu görüldü. Sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı birbirleri için risk oluşturan alışkanlıklardır. Yaşanılan sosyal çevre ve insan ilişkileri belirleyici olabilmektedir. Sigarayla mücadelede saptanan risk faktörlerinin rolü dikkate alınmalıdır ve bu faktörlerin minimuma indirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle arkadaşların rolü de dikkate alınarak okul çağı bireylerde eğitim, medya ve benzeri enstrümanlar kullanılmalıdır.

- Mayda, Atilla Senih - Gerçek, Çağdaş Gökçe - Gümüş, Gözde - Taner, Heval - Türkmaya, Mehmet - Konuk, Mesut - Deniz, Mustafa - Demir, Sema – Sürücü, Zeynep Pelin, *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Öğrencilerinde Sigara, Alkol ve Madde Kullanımı Sıklığı ve Kullanmaya Başlama Nedenleri*, 2010, Düzce Tıp Dergisi, 12(3), 7-14, Düzce, Pdf.

Özet: Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Öğrencilerinin sigara, alkol ve diğer bağımlılık oluşturan maddeleri kullanma sıklığını ve kullanmaya başlama nedenlerini belirlemektir. Araştırmanın evreni ve örneklemi Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi'nde okuyan 489 öğrencidir. Araştırmanın anket formunda, sosyo demografik özelliklerle ilgili 24 soru, sigara ile ilgili 8 soru, alkol ile ilgili 6 soru ve madde kullanımı

ile ilgili 7 soru bulunmakta idi. Orman Fakültesinde okuyan 489 öğrenciden 398 (%81.4)'ine anket uygulandı. Sigara içme sıklığı %41.6, alkol %40.3 ve madde kullanımı %9.3 olarak bulundu. Sigara ve alkole başlama nedenleri; çevre etkisi, özenti, merak, arkadaş etkisi olarak belirtildi. Üniversite öğrencilerinin sigara, alkol ve madde kullanım sıklıkları araştırmalarla saptanmalı ve öğrencilerin bu maddeleri kullanmaya başlama nedenleri önlenmesi için belirlenmelidir.

- Eş, Ayhan - Çakıcı, Ebru – Çakıcı, Mehmet, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Lise Öğrencilerinde Psikoaktif Maddeleri Kullanma Yaygınlığı*, 2010, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 11(3), 206-212, Pdf.

Özet: Psikoaktif madde kullanımı dünyada giderek artarken, özellikle gençler en önemli risk grubunu oluşturmaktadır. Bu çalışmada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) lise öğrencilerinde sigara, alkol ve diğer psikoaktif maddeleri (DPM) kullanma yaygınlığını ve geçen yıllara göre değişen oranları belirlemek amaçlanmıştır. Yöntem: Araştırma Aralık 2004'te KKTC' deki 33 lisenin tümünde, 2267 lise ikinci sınıf öğrencisi arasında yapılmıştır. Öğrencilere uygulanan ankette sosyodemografik özellikler, sigara ve alkol kullanımı, diğer psikoaktif maddelerin kullanımı ile ilgili sorular yer almıştır. Anketteki sigara, alkol ve diğer psikoaktif madde kullanımı ile ilgili bölüm Avrupa Konseyi, alkol ve diğer maddelerle ilgili Avrupa Okulları Araştırma Projesinin anket soruları temel alınarak hazırlanmıştır. Çalışmada KKTC'deki lise ikinci sınıf öğrencileri arasında yaşam boyu sigara içme yaygınlığı % 35.2, alkol kullanma yaygınlığı % 85.9 ve herhangi bir DPM yaygınlığı % 8.0 olarak saptanmıştır. Yaşam boyu en az bir kez uçucu madde deneme oranı % 3.3, sedatif-hipnotik % 2.4, esrar % 2.2, ekstazi % 1.8, kokain % 0.7, eroin % 0.6 olarak bulunmuştur. Öğrenciler arasında ilk denenen maddelerin esrar ve ekstazi olduğu belirlenmiştir. DPM kullanımı erkekler arasında daha yaygın bulunmuştur. Aile ilişkileri iyi olmayan, her gün sigara içen ve sarhoşluk yaşayan öğrencilerde daha çok DPM kullanımı görülmüştür. Sonuç: Araştırma sonuçları KKTC

lise öğrencileri arasında psikoaktif madde kullanım oranlarının Avrupa ülkelerine göre daha düşük olduğunu göstermekle birlikte, birçok psikoaktif maddede geçmiş yıllara göre artış eğilimi bulunduğunu göstermiştir. Çalışmamızın verileri KKTC'de sürdürülecek önleme programlarında, özellikle risk gruplarının başında gelen lise öğrencileri üzerinde durulması gerektiğini ortaya koymaktadır.

- Tutkun, Erkut - Şenduran, Fatih - Çekin, Resul – Canbaz, Sevgi, *Özel Yetenek Sınavı ile Üniversite Kazanan Öğrencilerin Alkol Kullanım Sıklığı*, Kara Harp Okulu Bilim Dergisi, 20(1), Pdf.

Özet: Bu çalışma, özel yetenek sınavı ile üniversiteyi kazanan On dokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu (BESYO), Eğitim Fakültesi Resim Öğretmenliği ve Müzik Öğretmenliği öğrencilerinin alkol kullanım sıklığını değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. 01 Mart-30 Nisan.2007 tarihleri arasında yapılan kesitsel tipteki bu çalışmaya, 2006-2007 eğitim-öğretim yılında On dokuz Mayıs Üniversitesi BESYO, Eğitim Fakültesi Resim Öğretmenliği ve Müzik Öğretmenliğinde öğrenim gören toplam 173 öğrenci alınmıştır. Öğrencilere araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu gözlem altında uygulanmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması 22,5 ± 0,1 yıl olup, tamamı bekârdır. Katılımcıların 79 (% 48.5)'u alkol kullandığını ifade etmiştir. Alkol kullananların MATT'e göre 3 (% 3.8)'ü risksiz, 51 (% 64.6)'i yüksek riskli ve 25 (% 31.6)'i alkolik olarak gruplandırılmıştır.

- Akan, Hülya - Özcan, Mustafa - Hayran, Osman Erol – Acar, Utkucan, *Üniversite Öğrencileri Arasında Sigara İçme Sıklığı: Kesitsel Bir Çalışma*, 2010, Türk Aile Hekimi Dergisi, 14(2), 71-76, Pdf.

Özet: Üniversite öğrencileri arasında sigara içme sıklığını ve bağımlılık düzeyini incelemek, sağlık alanındaki fakültelerin öğrencileri ile diğer fakültelerin öğrencilerinin sigara içme davranışını karşılaştırmaktır. Bu çalışma 1 Nisan 2010 ve 30 Nisan 2010 tarihleri arasında

Yeditepe Üniversitesi Kayışdağı yerleşkesinde gerçekleştirildi. Çalışma grubu, sistematik örneklem yöntemi ile öğrencilerin bilgisayar kayıtlarından seçildi. Veriler bir soru formu ile toplandı. Sigara kullananlara soru formu ile birlikte Fagerstörm Nikotin Bağımlılık Testi uygulandı. Toplanan veriler SPSS v.16 ile analiz edildi, p p<0.05 anlamlı olarak kabul edildi. Bulgular: Çalışmaya katılan toplam 709 üniversite öğrencisinin 405'i kadın, (%57.1) 304'ü erkekti (%42.9), yaş ortalaması 21.3±2.4 yıldı. Katılanların %54.2'si hiç sigara içmemişti, %37.2'si sigara içiyordu, %8.6'sı bırakmıştı. Sigara içen öğrenciler günde ortalama 14.5±8.1 adet/gün sigara içiyorlardı, ortalama 4.1±2.8 yıldan beri sigara kullanıyorlardı. Sigara içenlerin %49.7'si Fagerstörm Nikotin Bağımlılık Testi'nden ?6 puan aldı. Annesi sigara içenlerin sigara içme oranı anlamlı derecede yüksekti (p<0.001). Sağlık alanındaki fakültelerde okuyanların, diğer öğrencilere göre anlamlı derecede daha azının sigara içtiği görüldü (p<0.001). Sigara içen öğrencilerin %25.9'u bırakmak istiyordu. Sonuç: Öğrencilerde sigara kullanımı yaygındır. Annenin sigara içmesi ile öğrencinin sigara içmesi ilişkilidir. Sigara ile mücadele stratejilerinde ve sigarayı bıraktırma girişimlerinde birey aile ile birlikte ele alınmalıdır. Yoğun sosyal ilişkilerin ve etkileşimlerin olduğu yükseköğretim kurumları uygun strateji ve girişimlerle sigarayı bırakmaya motive etmede önemli bir rol üstlenebilir.

- Özer, Cahit - Turhan, Ebru - Akoğlu, Sabahat – İnandı, Tacettin, *Üniversite Öğrencilerinde Madde Kullanımı, Şiddet ve Bazı Psikolojik Özellikler*, 2011, Türkiye Halk Sağlığı Dergisi, 9(1), 33-44, Ankara, Pdf.

Özet: Madde bağımlılığı günümüzde önemli bir halk sağlığı sorunudur. Bu çalışma, üniversite öğrencilerinde sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımının yaygınlığını ve bunu etkileyen faktörleri araştırmak amacı ile yapıldı. Kesitsel tipteki bu araştırmada veriler, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ziraat Fakültesi ve Reyhanlı Sağlık Meslek Yüksek Okulu öğrencilerinden elde edildi. Her fakülte ya da yüksekokuldan bir, iki, üç ve dördüncü sınıflardan birer

şube seçildi ve sınıflarda ½ sistematik örneklem ile de öğrenciler seçildi. Çalışmaya toplam 396 öğrenci katıldı. Araştırmaya katılmayı kabul edenlere gözlem altında soru kağıdı uygulandı. Katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20.9±2.3 ve %55.1'i erkektir. Yaşam boyu sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı sırasıyla %73.2, %56.6 ve %9.6 idi. Erkeklerde sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı daha yüksek bulundu. Babasında ve kardeşinde sigara ve alkol kullanımı öyküsü olanlarda sigara ve alkol kullanımı daha yüksek saptandı. Yakın akrabalarında uyuşturucu madde kullanımı bildirenlerde, uyuşturucu madde kullanımı daha fazla bulundu. Sigara kullananlarda şiddete uğrama ve şiddet uygulama, sigara içmeyenlere göre daha yüksek idi ($p<0.01$). Hayat boyu şiddete uğrayanların özgüven ve sosyal destek skorları düşük, sürekli kaygı puanları yüksek bulundu ($p<0.01$). Uçucu madde kullananlarda sürekli kaygı puanı yüksek ($p<0.05$), sosyal destek puanı düşük idi ($p<0.05$). Sonuç: Sigara içme, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı Hatay'da üniversite öğrencilerinde yaygındır. Bulgularımız uçucu madde kullanımı ile yüksek sürekli kaygı ve düşük sosyal destek arasında ilişki olduğunu desteklemektedir.

- Kaptanoğlu, Ayşegül Yıldırım - Polat, Gülden – Soyer, Makbule, *Marmara Üniversitesi Öğrencilerinde ve Öğretim Üyelerinde Sigara Alışkanlığı ve Durağan Maliyet İlişkisi*, 2012, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 2(2), 119-125, Ankara, Pdf.

Özet: Geleceğin sağlık profesyonelleri olacak hekim, diş hekimi, eczacı, hemşire ve ebe adaylarının ve ilgili fakültelerdeki öğretim elemanlarının sigara içme alışkanlıkları ve nikotin bağımlılıklarının ölçülmesi, sigaranın öğrencilere ve öğretim elemanlarına durağan maliyetinin hesaplanması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamına Marmara Üniversitesi Tıp, Diş Hekimliği, Eczacılık Fakülteleri ve Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik- Ebelik Bölümü'ndeki öğrenciler ile öğretim elamanları dâhil edilmiştir. Veri toplama aracı olarak Fagerstrom nikotin bağımlılık testi (FNBT), sosyo-demografik ve maliyet ölçmeye

yarayan sorular uygulanmıştır. Öğrencilerin %22'sinde ve öğretim elemanlarının %36,8'inde sigara alışkanlığı saptanmıştır. İki prevalans arasında anlamlı fark vardır (t=11,08; p<0.05). Öğrencilerin FNBT puanı ortalaması 4,1±1,9 iken öğretim üyelerinin FNBT puanı ortalaması 6,6±2,3 dur. Her iki ortalama arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır (t=8,37; p<0.05). Yapılan hesaplamalara göre öğrenci yıllık gelirinin 1/4'ünü, öğretim elemanı ise 1/5'ini sigaraya ayırmaktadır. Bu çalışmada sadece durağan maliyet hesaplanmıştır; dolaylı maliyet hesaplanmamıştır. Sağlık alanında eğitim veren ve öğrencilere örnek olan öğretim elemanlarının sigara bırakmayı teşvik edici çalışmalara destek verebilmeleri için öncelikle kendilerinin sigarayı bırakmaları gereklidir.

- Arslan, Hatice Nilden - Terzi, Özlem - Dabak, Şennur – Pekşen, Yıldız, *Samsun İl Merkezindeki Lise Öğrencilerinde Sigara, Alkol ve Madde Kullanımı*, 2012, Erciyes Tıp Dergisi, 34(2), 79-84, Kayseri, Pdf.

Özet: Samsun il merkezindeki liselerde öğrenim gören öğrencilerin sigara, alkol ve madde kullanım durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Gereç ve Yöntem: Samsun İl Merkezinde örgün eğitim veren, 40 liseye devam eden 26707 öğrenci araştırmanın evrenini oluşturdu. Araştırma örnekleminin 951'ine (%92,7) ulaşıldı. Anket formunun oluşturulmasında "Youth Risk Behavior Surveillance" anketi sorularından yararlanıldı. Çalışmaya 468'i (%49,21) kız, 483' ü (%50,79) erkek toplam 951 öğrenci katıldı. Kız öğrencilerde sigara içmeme oranı (%75,21), erkek öğrencilere (%64,39) göre istatistiksel olarak anlamlı yüksek idi. Öğrencilerin sınıfları ilerledikçe yaşamı boyunca en az bir tane sigara içme ve son bir ayda her gün sigara içme oranlarının istatistiksel olarak anlamlı biçimde arttığı görüldü. Erkek öğrencilerde yaşamı boyunca en az bir kez alkollü içki içme, son bir ayda alkollü içki içme ve sarhoş olma oranları kız öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı yüksek bulundu. Öğrencilerin sınıfları ilerledikçe yaşamı boyunca sarhoş olma oranları istatistiksel olarak anlamlı biçimde

artıyordu. Yaşamı boyunca herhangi bir madde kullandığını belirten öğrencilerin oranı %3,15 olup; bu oran erkek öğrencilerde (%4,55) kız öğrencilere (%1,70) göre istatistiksel olarak anlamlı yüksek idi. Erkeklerde sigara içme, alkol ve madde kullanma sıklığı daha yüksek orandadır. Bu yaş grubuna yönelik olarak yapılacak karşıt kampanyalarda bu durum göz önünde bulundurulmalıdır.

- Kurçer, Mehmet Ali – Atay, Özge Bilge, *Sigara İçmeyen Üniversite Öğrencilerinin Sigaraya Karşı Tutumları ve Etkileyen Faktörler*, 2012, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 11(3), 265-272, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışma, sigara içmeyen Ereğli Eğitim Fakültesi öğrencilerinin sigaraya başlamamalarını sağlayan faktörleri ve sigara içmeye karşı tutumlarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Sigara içmeyen öğrencilerin sigaraya karşı geliştirdikleri tutumları tespit etmek için "Sigaraya Karşı Tutum Ölçeği" geliştirilmiştir. Ölçeğin güvenirliliği yüksek bulunmuştur (Cronbach alfa=0.91). Ölçeğin geçerliği; alanlarında uzman iki akademisyen tarafından tanımlanan kavramların ölçekteki her maddenin ve bunların dağılımının ölçüm konusunu örnekleyip örneklemeyeceği tartışılarak yapılmıştır. Kesitsel olarak planlanan bu çalışmada 1 Nisan 2009- 1 Mayıs 2009 öğretim döneminde, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 1078 öğrenciden sigara içmeyen 869 öğrenci araştırmamızın örneklemini (%80,6) oluşturmaktadır. Sigara içmeyen öğrencilerden 656 'sı (%75,4) çalışmaya katılmıştır. Elde edilen verileri değerlendirmede kullanılan istatistiksel testler; SPSS 11.5 programı ile ortalamalar, standart sapmalar hesaplanmış, kategorik veriler için ki- kare, sürekli değişkenler; t testi ve lojistik regresyon testi yardımıyla değerlendirilmiştir. İstatistiksel değerlendirmelerde anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak verildi. Sigara içmeyen öğrenciler % 80.6'dır. Erkek olmak sigara içmeye teşebbüs etmede çok önemli bir faktör olarak belirlenmiştir. Aile desteği ve eş, sevgili, nişanlı, güçlü irade, sağlığı korumaya kararlı olanların desteği sigara içmemeyi kolaylaştırma açısından an-

lamlı düzeyde sınıflandırılmıştır (p <00.5). Sigara içen öğrencilere hiç sigara içmeyi denemeyen öğrencilerin tutum puanları, sigara içmeyi deneyen öğrencilere göre anlamlı derecede yüksektir. Sigara içmeyi deneyen öğrencilere gelince, sigaraya yönelik tutum puanları ve sigara ile mücadele hiç sigara içmeyi denemeyen öğrencilere göre daha yüksektir. Sigara içmeye yönelik tutum puanları açısından öğrenciler arasında anlamlı bir fark yoktur. Hiç sigara içmeyi denemeyen öğrenci, kendi sağlığı ve sosyal destek konusunda güçlü iradeye sahipti.

- Karakoç, Ali - Ulukoca, Neşe – Gökgöz, Şenlen, *Kırklareli Üniversitesi Öğrencileri Arasında Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Sıklığı*, 2013, Fırat Tıp Dergisi, 18(4), 230-234, Elazığ, Pdf.

Özet: Sigara alkol ve madde bağımlılığı, gençlik çağında başlamakta ve çoğu kez ömür boyu sürmektedir. Bu çalışmada Kırklareli Üniversitesi öğrencileri arasında sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığını araştırmak amaçlanmıştır. Gereç ve Yöntem: Kırklareli Üniversitesi'nde 2010-2011 Bahar döneminde öğrenim gören 9698 öğrenciden, 902 kişi orantılı tabaklı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Okullara ve sınıflara göre tabakalandırılmış ve öğrenciler basit rastgele örnekleme dahil edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20.9±1,8'dir. Öğrencilerin %45.4'ü sigara içmektedir; her gün düzenli sigara içenler %34.9'dur. Gençlerin %64' ü alkollü içkiyi denemiş ve %17.1'i haftada birden daha sık alkol almaktadır. Yaşam boyu en az bir kez madde kullanımı %10.4 iken en çok denenen maddeler esrar (%4.1) ve uçuculardır. (%3.2). Sigara, alkol, madde kullanımı; erkeklerde, ailesiyle iletişiminin kötü olduğunu belirten öğrencilerde daha yüksektir. Sigara içen gençlerde; içmeyenlere göre alkol alma ve madde deneme anlamlı düzeyde fazladır. Madde deneme ve alkol kullanımı ile öğrencilerin kaldığı yer arasında bir ilişki bulunmazken; yurtta kalan öğrencilerde sigara içimi daha azdır. Ailesinin geliri yüksek olanlarda; sigara ve alkol kullanımı daha yüksektir. Üniversite gençlerinde, sigara kullanımı yaygındır. Alkol kullanımı ve yaşam boyu en az bir kez madde

deneyen öğrencilerin sıklığı; batı ülkelerine göre daha düşük olmakla birlikte azımsanacak boyutta değildir. Üniversite öğrencileri için yapılacak sağlık hizmetlerinde; bağımlılık yapıcı maddeleri bıraktırmaya yönelik çalışmalara da yer verilmesi faydalı olabilir.

- Açıkel, Cengiz Han - İstanbulluoğlu, Hakan - Aydın, İbrahim - Koçak, Necmettin - Kılıç, Selim - Kır, Tayfun – Türker, Türker, *Seçilmiş Bir Grup Tıp Fakültesi Öğrencisinde Sigara İçme Yaygınlığı ve Sigarayı Bırakmaya Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi*, 2013, Gülhane Tıp Dergisi, 55(3), 207-213, İstanbul, Pdf.

Özet: Tütün kullanımı önemli halk sağlığı problemlerinden biridir. Bu çalışmanın amacı seçilmiş bir grup tıp fakültesi öğrencileri arasında sigara kullanım sıklığını ve sigarayı bırakmaya etki eden faktörleri tespit etmektir. Tanımlayıcı araştırma olarak planlanan bu çalışma, Ekim- Kasım 2010 tarihleri arasında 414 tıp fakültesi öğrencisinde gerçekleştirilmiştir. Veriler, literatür taramasının ardından araştırmacılar tarafından geliştirilen soru formu ile toplanmıştır. Soru formu 10 soru ve 14 resimden oluşmaktadır. Tıp Fakültesi öğrencilerinin sigara içme durumları incelendiğinde; %14,3'ünün sigara içtiği, %43,7'si toplumda sigarayı bırakmaya yönelik uygulanan en etkili yöntemin sigaraya yapılan zamlar olduğu, %33,8'i kapalı alanda sigara içme yasağının ve %10,1'i ise uyarı resim ve yazıların etkili yöntemler olduğu belirtilmiştir. Sigara paketlerinin üzerindeki resimlerden en etkili olanının %25,4 sıklıkla "sigara içmek kan akışını azaltır ve cinsel iktidarsızlığa neden olur" olduğu saptanmıştır. Toplumda kendileri örnek teşkil edecek durumda olan hekim adaylarının, sigara kontrol programlarında öncelikli hedef gruplardan birisi olarak ele alınmaları gerektirdiği düşünülmektedir. Sigara ile mücadelede başta devlet yöneticileri ve yerel yöneticilerin politikaları olmak üzere çok yönlü olarak yürütüldüğünde genel bir başarının sağlanabileceği değerlendirilmektedir.

- Ağcadağ, Derya - Doğan, Hasan Gökhan – Erdal, Hilmi, *Üniversite Öğrencilerinin Alkol Kullanma Durumları ve Bunu Etkileyen Faktörlerin Analizi (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Örneği),* 2013, Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 3(1), 95-99, Pdf.

Özet: Bu araştırmada, Gaziosmanpaşa Üniversitesi öğrencilerinin alkol kullanma durumları ve bunu etkileyen faktörler araştırılmıştır. Çalışmada, çeşitli fakülte ve yüksekokullarda öğrenim gören toplam 253 öğrenci ile görüşülmüştür. Çalışmada, alkol tüketimi ve bunu etkileyen faktörleri analiz etmek için logistik regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin alkol kullanımını, annenin eğitim durumunun yüksek olması, anne ve babanın alkol kullanmaması ve öğrencinin başarı durumunun iyi olması istatistiksel olarak etkilediği belirlenmiştir.

- Erdoğdu, Doğan - Elbek, Osman- Kahyaoğlu, Osman Kenan – Bostan, Pınar Pazarlı, *Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'na Kayıt İçin Başvuran Gençlerin Sigara İçme Alışkanlığının Cinsiyet Farkına Göre Değerlendirilmesi*, 2013, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 12(4), 371-376, Ankara, Pdf.

Özet: Sigara içme deneyimi öncelikle adolesan çağda gerçekleşmektedir ve adolesanlar arasında sigaraya başlamayı önlemek, tütün kontrolünde önemli bir halk sağlığı sorunu haline gelmiştir. Bu çalışma Sakarya Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek okuluna kaydolmak için başvuran gençler arasında, sigara içme alışkanlığında cinsiyetle ilişkili farklılık olup olmadığını değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Beden Eğitimi ve Spor Yüksek okuluna kaydolmak için başvuran tüm gençlere demografik bilgileri, sigara içime alışkanlıkları ve aile üyelerinin sigara içme durumu soruldu. Anket 3 ardışık yıl boyunca tekrarlandı (2006, 2007, 2008). Sigara içme durumunda cinsiyet farklılıkları, SPSS for Windows 16.0 bilgisayar programı ile ki kare testi, t testi ve one way ANOVA kullanılarak değerlendirildi. Çalışmamızda yer alan toplam 2.552 gencin; % 77,6'sı (n=1.980) er-

kek, %22,4'ü (n=572) kız öğrenci idi. Yaş ortalamaları 19,7±1,9 (16-27). 2006 ve 2007 yıllarında kız ve erkek öğrencilerin sigara içme sıklıkları arasında görülen anlamlı fark 2008 yılında mevcut değildi (sırasıyla; p=0.004, p=0.001 ve p=0.08). 2006 yılında erkekler arasındaki sigara içme prevelansı %32,3 idi ve 2008 yılındaki prevelans %19,6 idi. 2006 yılında kızlar arasında sigara içme prevelansı %20,1 idi ve 2008 yılındaki prevelans %12,8 idi. Kızlarda görülen aktif içici ve düzenli içici prevelanslarında ki düşme eğilimi, erkeklerde olduğu kadar fazla değildi. Düzenli içicilik oranları 2006 yılında iki cinsiyet arasında farklılık gösterirken, 2007 ve 2008 yıllarında bu fark ortadan kalmış gibi görünüyordu (sırasıyla; p=0.01, p=0.1 ve p=0.9) Kızlar ve erkekler arasında sigaraya başlama yaşı açısından fark saptanmadı (p=0.5). Erkeklerin sigara içme alışkanlığı yalnızca kardeşlerinin içiciliği ile ilişkili bulunurken (p=0.001); kız öğrencilerin içiciliği hem kardeşlerin hem de ebeveynlerin içiciliği ile ilişkili bulundu (p=0.006 ve p=0.01). Bu çalışma, kızlar arasındaki sigara içme trendi hakkında ek bilgi sağlayarak, tütün kontrolü politikalarının sigara içme davranışındaki cinsiyet farklılıklarını dikkate alması gerekliliğini desteklemektedir.

- Mısırlıoğlu, Emine Dibek - Güçlü, Mustafa – Bülbül, Selda Hızel, *Kırıkkale İl Merkezi İlköğretim ve Lise Öğrencilerinde Sigara ve Alkol Alışkanlıkları ve Etkileyen Faktörler*, 2013, Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi, 7(4), 168-172, Ankara, Pdf.

Özet: Toplumumuzda sigara ve alkol kullanımı artarken kullanma yaşı giderek düşmekte ve özellikle adölesan dönemde ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma ile Kırıkkale il merkezi ilköğretim ikinci kısım (6.,7.,8., sınıf) ve lise öğrencilerinde sigara ve/ veya alkol kullanım sıklığı ve etkileyen faktörlerin saptanması amaçlanmıştır. Bu kesitsel araştırmaya Kırıkkale ilinde, ilköğretim ve liselerde okuyan 500 öğrenci alındı. Öğrencilerin sosyo demografik özellikleri ve sigara ve alkol alışkanlıklarını sorgulayan anketler birebir görüşme ile dolduruldu. Bulgular: Araştırmaya alınan öğrencilerin 500 öğrencinin %50'si erkek olup yaş

ortalaması 14.42+1.72 yıldı. Öğrencilerin %6.2'sinin sigara ve %6'sının alkol kullandığı saptandı. Hem sigara hem de alkol kullanımı erkek öğrencilerde kızlara göre daha fazlaydı. Sigara kullanan öğrencilerin %61.3'ü 17 yaş ve üzerinde iken alkol kullananların %50'si 14-16 yaş grubundaydı. Sigara ve alkol kullanımı ekonomik durumu iyi olan çocuklarda daha fazla idi (%70.9, %66.7). Anne ve babası 8 yıl altında eğitim alanlarda hem sigara, hem de alkol kullanımı daha fazlaydı. Ancak bu farklar istatistiksel olarak anlamlı değildi (p>0.05). İlköğretim ve lise döneminde öğrencilerde sigara ve alkol kullanımı önemli bir problemdir. Kullanım sıklığının artmasını engelleyebilmek için öğrenci ve ailelerine eğitimler verilerek bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

- Korkmaz, Medet - Duran, Emel Taşçı - Uslusoy, Esin Çetinkaya - Orhan, Hikmet - Ersoy, Sıddıka - Orak, Sıtkı - Özkahraman, Şükran, *Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencilerinin Tütün Mamulleri-Alkol Kullanım Durumları ve Sigaraya Yaklaşımları*, 2013, SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi, 20(2), 34-42, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmanın amacı, 2009-2010 yılı içerisinde Süleyman Demirel Üniversitesinde okuyan öğrenciler arasında tütün mamulleri-alkol kullanma durumları ile öğrencilerin sigaraya yaklaşımlarının belirlenmesi olarak belirlenmiştir. Gereç ve Yöntem: Çalışma tanımlayıcı tipte planlanmış, öğrenciler rasgele seçilmiş ve verilerin toplanmasında anket formu kullanılmıştır. Bulgular: Çalışmaya alınan 1309 öğrencinin %52,1'i kız, %47,9'u erkek, yaş 17-30 arasında ve ortalaması ise 20,64±1,58 olarak bulunmuştur. Çalışmanın sonunda kız öğrencilerin %66,1'inin hiçbir zararlı alışkanlığının olmadığı, %28,2'sinin sigara, %17,2'sinin nargile, %1,6'sının pipo-puro içtiği, alkol kullanan kız öğrenci oranının ise %14,5 olduğu saptanmıştır. Erkek öğrencilerin %30,9'unun hiçbir zararlı alışkanlığının olmadığı, %60,4'ünün sigara, %37,5'inin nargile, %13,9'unun Pipo-Puro içtiği, alkol alan erkek öğrenci oranının %36,5 olduğu, 12 (%1.9) erkek öğrencinin uyuşturucu kullandığı ve bütün zararlı alışkanlıkların hepsine birden sahip olan

6 (%1) kişinin tümünün erkek öğrenci olduğu saptandı. Sigara içen öğrencilerin %22'si sigaraya kendi merakları nedeniyle, %18,2'si arkadaş teşviki, %4,'ü sigara içen aile büyüklerinin etkisi ile başladıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerden %92, 3'ü sigaranın sağlığa olan zararlarını bildiklerini, %10,2'si en son kalan parasını sigaraya vereceğini belirtmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun (n=865, %66,5) sigara yasağını desteklediği saptanmıştır. Sonuç: Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencilerinde tütün mamulleri-alkol kullanma düzeyleri Türkiye ortalamasındadır. Öğrencilerin çoğunluğu sigaranın zararlarını bilmektedir. Çoğunluğu sigara yasağını desteklemektedir. Sigaraya karşı olumsuz tutum sergileyen öğrenciler çoğunluktadır. Sigara ile savaşta başarılı stratejiler geliştirilebilmek için öğrencilerin bu durumları göz önüne alınmalıdır.

- Kurupınar, Abdülhamit – Erdamar, Gürcü, *Ortaöğretim Öğrencilerinde Görülen Madde Bağımlılığı Alışkanlığı ve Yaygınlığı: Bartın İli Örneği,* 2014, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16(1), 65-84, Afyon, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim öğrencilerinde görülen madde bağımlılığı alışkanlığı ve yaygınlığı düzeyini saptamaktır. Araştırmanın çalışma grubunu, Bartın ilindeki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören her sınıf seviyesindeki öğrencilerden tesadüfi seçilen toplam 545 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen bir anket kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, Bartın ilindeki ortaöğretim öğrencilerinin % 61.8'sinin (n=337) şimdiye kadar hiç sigara kullanmadığı, % 10.8'inin (n=59) bir kez denediği, buna karşın % 27.4'ünün (n=149) sigara kullanmaya devam ettiği tespit edilmiştir. Aynı zamanda grubun % 35.2'sinin (n=192) en az bir kez alkol kullandığı ve bunların da % 24.4'ünün (n=131) halen belli aralıklarla alkol kullanmaya devam ettiği belirlenmiştir. Ayrıca sigara ve alkol kullanma ile cinsiyet, sınıf düzeyi ve madde bağımlısı arkadaşı olması arasında; sigara kullanma

ile okul türü ve kendinden memnun olma arasında anlamlı fark bulunmuştur.

- Ünlü, Ali – Evcin, Uğur, *2008 ve 2010 Yılları Arasında İstanbul Bağcılar İlçesinde Gençler Arasında Madde Kullanım Yaygınlığı, Risk ve Koruma Faktörlerinin Değerlendirilmesi*, 2014, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(3), 127-140, Eskişehir, Pdf.

Özet: Türkiye'de öğrencilerin madde kullanımı üzerine yapılan birçok araştırma madde kullanım yaygınlığı üzerine yoğunlaşmaktadır. Kesitsel çalışmalarla öğrenciler arasındaki madde kullanım oranındaki değişimi anlamak yeterli değildir; çünkü davranışlarına etki eden risk ve koruma faktörleri zamanla farklılık göstermektedir. Bu araştırmanın amacı; İstanbul Bağcılar ilçesinde 2008 ve 2010 yıllarında öğrencilerin madde kullanım oranlarını ve literatürde kabul edilen risk faktörlerindeki değişimi değerlendirmektir. 2008 yılında 2627, 2010 yılında ise 2150 öğrenciye ulaşılarak yapılan ankette, sigara ve alkol kullanımında belirgin bir artış olduğu, madde kullanımına etki eden faktörler olan akademik başarı, okula devamsızlık, arkadaşlar arasında madde kullanım yaygınlığı, suç işleme oranları ve boş vakitlerini olumsuz aktivitelerle değerlendirme biçimlerinde artış olduğu görülmüştür.

- Ünlü, Ali – Evcin, Uğur, *İstanbul'da Liseli Gençler Arasındaki Madde Kullanım Yaygınlığı ve Demografik Faktörlerin Etkileri*, 2014, Literatür Sempozyum Dergisi, 1(2), 2-11, İstanbul, Pdf.

Özet: İstanbul'daki liseli gençler arasındaki madde kullanım yaygınlığı ve demografik özelliklerin davranışları üzerindeki etkilerini incelemektir. İstanbul'daki 28 ilçede 154 orta öğretim okulundaki 31.272 öğrenci üzerinde 2010 yılında uygulanan anket yöntemiyle veriler toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre gençlerin en çok tercih ettikleri maddelerin sırasıyla sigara, alkol ve esrar olduğu, yaşın, cinsiyetin, doğum yerinin, gelirin, gittikleri okul türünün, oturdukları semtin,

okula devamsızlığın, derslerdeki başarının, popülerlik algısının madde kullanımı ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Okula devamsızlığın, ders başarısının ve maddelerin popülerlik algısının önemli risk faktörleri olduğu görülmüştür. Tespit edilen risk faktörlerini azaltmak için yapısal tedbirlerin gerekliliği ve uygulama yöntemi öneriler kısmında tartışılmıştır.

- Eş, Ayhan - Ergün, Deniz - Çakıcı, Ebru – Çakıcı, Mehmet, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Üniversite Öğrencileri Arasında Madde Kullanım Yaygınlıkları ve Risk Etkenleri*, 2014, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 15(2), 108-115, Sivas, Pdf.

Özet: Madde kullanımına başlama yaşı düştüğü ve gençler arasında madde kullanımı arttığı için, önleme programları önemli bir risk grubu haline gelen gençler üzerine odaklanmaktadır. Bu çalışmanın amacı, KKTC'deki üniversite öğrencileri arasında sigara, alkol ve diğer psikoaktif madde (DPM) kullanımının özelliklerini ve ilgili risk etkenlerini belirlemektir. Rastgele seçilmiş 1323 üniversite öğrencisine anket uygulanmıştır. Soru formu öğrencilerin sosyo demografik özellikleri, sigara, alkol ve DPM kullanım sıklığı ve öğrencilerin madde kullanımı ile ilgili inanç ve tutumlarıyla ilgili bilgi toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Öğrencilerin 398'ü (%30.3) KKTC, 824'ü (%62.7) Türkiye ve 92'si (%7.0) diğer ülkelerdendi. Yaşam boyu sigara içme oranı %69.5'ti ve erkekler kızlara göre daha sık sigara içiyordu. Türkiye'den gelen öğrenciler arasında sigara içme oranı anlamlı olarak daha yüksekti. Yaşam boyu herhangi bir alkollü içecek kullanımı %81.0'dı ve KKTC'li öğrenciler diğerlerine göre anlamlı olarak daha yüksek oranda alkol kullanmaktaydı. Yaşam boyu herhangi bir yasa dışı madde kullanımı %10.9'du ve erkekler arasında bu oran daha yüksekti. Yaşam boyu sigara içme, erkek olmak ve yaşam boyu DPM kullanımı yasa dışı madde kullanımını yordayıcı etkenler olarak bulunmuştur. Belli aralıklarla üniversite öğrencileri arasında madde kullanım yaygınlık çalışmalarını yinelemek madde kullanım oranlarındaki değişi-

min izlenmesi ve en çok kullanılan maddelerin saptanmasında faydalı olabilir, bu da önleme programlarının daha etkin biçimde planlanmasını sağlayacaktır.

- Avcı, Emine - Civil, Emine Füsun - Bumin, Mehmet Ali - İlhan, Mustafa Necmi – Özdemirkan, Tuğba, *Bir Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Tütün, Alkol ve Ürünlerini Kullanım Sıklığı ve Risk Etmenleri*, 2014, Bağımlılık Dergisi, 15(2), 48-55, İstanbul, Pdf.

Özet: Ülkemizde sigara ve alkol kullanımı yaygın bir alışkanlık ve önemli bir halk sağlığı sorunudur. Sağlımızın en büyük tehditlerinden biri olan bu alışkanlıklar gençlerimiz arasında gün geçtikçe yaygınlaşmakta ve tercih edilme yaşları küçülmektedir. Bu çalışmada Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin tütün, alkol ve ürünlerini kullanım sıklığı ve risk etmenlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde 2010-1011 eğitim-öğretim döneminde öğrenim görmekte olan 1003 öğrenciye 04-28 şubat 2011 tarihleri arasında anket formu kullanılarak yapılmış kesitsel tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Ulaşım yüzdesi % 78,11'dir. Bulgular: Araştırmaya katılan 1003 öğrencinin % 53,8'i kız, % 46,2'si erkek olup, yaşam boyu tütün ve ürünlerini kullanım sıklığı % 37,6, halen tütün ve ürünlerini kullanım sıklığı ,8, yaşam boyu alkol ve ürünlerini kullanım sıklığı % 35,6, halen alkol ve ürünlerini kullanım sıklığı % 22,5 olarak bulunmuştur. Ailelerinde tütün ve ürünlerini kullanan kişi olan öğrencilerde olmayanlara göre, tütün ve ürünlerini kullanım sıklığı anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur (Odds Ratio:3,64, %95 güven aralığı: 2,55-5,20). Ailelerinde alkol ve ürünlerini kullanan kişi olan öğrencilerde olmayanlara göre, alkol ve ürünlerini kullanım sıklığı anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur (OR:14,60 % 95 güven aralığı: 9,94-21,44). Araştırmanın sonuçları tıp fakültesi öğrencilerinin tütün, alkol ve ürünleri hakkında daha fazla eğitime, tütün ve alkol kullanımıyla ilgili müdahalelere gereksinim duyduklarını göstermektedir.

- Çoban, Melih, *The Rise of Synthetic Marijuana in Turkey: The Bonzai Phenomenon of the 2010s (Türkiye'de Sentetik Marihuana'nın Yükselişi: 2010'lı Yıllarda Bonzai Fenomeni)*, 2014, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 1(1), 41-62, İstanbul, Pdf.

Özet: In the 2010s, synthetic marijuana products, mostly referred to as Bonzai, have become a critical phenomenon in the drugs realm worldwide. In Turkey and many other countries, state authorities and the public have been alarmed about the rapid widespread of these drugs. Frequent cases of death related to Bonzai use have placed these substances among the top concerns on the public's agenda. This article primarily aims to analyze the conditions and factors that have enabled Bonzai's rapid popularization among Turkish drug users. To achieve this, I have used a compilation of qualitative data received from books, articles, news sources, expert comments, official drug reports and interviews with five male ex-users living in Istanbul. From this data, certain factors contributing to the increasing popularity of Bonzai drugs in Turkey have been deduced. Furthermore, significant information related to these substances' history and the causes of death cases in Turkey have been noted from the interviewees.

- Naçar, Melis – Baykan, Zeynep, *Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara Kullanımı ve Tütün Kanununa İlişkin Görüşleri*, 2014, Dicle Tıp Dergisi, 41(3), 483-490, Diyarbakır, Pdf.

Özet: Amaç: Çalışmanın amacı Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem I öğrencilerinin sigara içme durumlarını saptamak ve "Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkındaki Kanuna" ilişkin bazı görüşlerini değerlendirmektir. Yöntemler: Araştırma 2013 yılı Mayıs ayında yapılan tanımlayıcı tipte bir çalışmadır. Katılım oranı % 72,5'dir. Öğrencilere 18 sorudan oluşan bir anket formu uygulanmıştır. Ankette katılımcıların sosyodemografik özellikleri, sigara içme durumları, sigara kullananların bağımlılık algıları, "Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkındaki Kanuna" iliş-

kin görüşleri sorulmuştur. Bulgular: 200 öğrencinin %49,0'ı sigara içmeyi denemiştir ve halen %23,0'ı sigara içmektedir. Erkek öğrencilerin %40,6'sı, kız öğrencilerin %6,7'si sigara içtiğini söylemiştir. Cinsiyete göre sigara içme durumları arasında fark vardır (p<0,001). Ailesinde sigara içen birey olduğunda sigara içimi daha yüksek bulunmuştur Sigara içtiğini söyleyen öğrencilerin sigaraya başlama yaş ortalaması 16,7±2,0 yıl idi. Başlama nedeni olarak stres ilk sırada yer almaktadır. Öğrencilerin %84,3'ü sigara içmeyi bir madde bağımlılığı olarak değerlendirmektedir. Öğrencilerin %79,0'ı "Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun'un kısmen uygulanabildiğini düşünmektedir. %60,5'i sigara kullanımının bu yasa ile azaldığını söylemiştir. Yasa ile birlikte sigara içen öğrencilerin %28,3'ü sigara kullanımlarının azaldığını ifade etmiştir. Öğrencilerin %38,0'ı yasanın kişisel haklara müdahale ettiğine inanmaktadır. Sonuç: Öğrencilerin yarısı erken yaşlarda sigara içmeyi denemişlerdir. Ebeveynler önemli birer rol modeldir. Öğrencilerin büyük bölümü sınırlayıcı yasaların yürürlükte olmasının sigara kullanımını azalttığı düşünmektedir.

- Korkmaz, Ali - Şengül, Cem - Şengül, Ceyhan Balcı - Alaçam, Hüseyin – Efe, Muharrem, *Pamukkale Üniversitesi Öğrencilerinde Alkol ve Sigara Bağımlılığı Taraması*, 2015, Pamukkale Tıp Dergisi, 8(2), 82-91, Denizli, Pdf.

Özet: Yapılan çalışmalar üniversite öğrencileri arasında yüksek oranda alkol ve tütün kullanımı olduğunu göstermiştir. Ancak problemli alkol ve tütün kullanıcılarının oranı çoğu araştırmada yeterince ele alınmamıştır. Klinik araştırmalar; geçerliği ve güvenirliği yapılmış tarama testlerinin kullanılmasının problemli kullanıcılığını saptamada daha iyi olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinde alkol ve tütün kullanım oranını ve ne kadarının problemli kullanıcı olduğunu saptamaktır. Çalışma grubu Pamukkale Üniversitesinde öğrenim gören 371 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır (181 erkek ve 190 kız). Problemli alkol ve tütün kullanıcılarını tespit etmek için CAGE

ve Fagerstrom testleri kullanılmıştır. İstatistiksel analizler Windows için SPSS 17.0 testi ile yapılmıştır. Öğrencilerin 132'si (%35.6) tütün, 131 (%35.3) ise alkol kullanmaktadır. Sigara içenlerin 48'i (%36.4) Fagerstrom testinden 5 ve üstünde puan, alkol kullananların 34'ü (%26.2) CAGE testinden 2 ve daha yüksek puan almıştır. Ayrıca öğrencilerin 12'si Fagerstrom testinden 5 ve üzeri ve CAGE testinden 2 ve üzeri puan almıştır. Alkol ve tütün kullanımı; kullanımı azaltıcı tüm çabalara karşın üniversite öğrencileri arasında hala önemli bir sorundur. Sigara içenlerin 1/3'ü, alkol kullananların ise 1/4'ü problemli alkol ve tütün kullanımı açısından risk altındadır. Üniversite öğrencilerine yönelik önleyici ve tedavi edici faaliyetlerin arttırılması bu kişilerde bağımlık gelişmesini azaltmada yardımcı olabilir.

- Üngüren, Engin - Baltacı, Furkan - Avsallı, Hüseyin – Demirel, Osman Nuri, *Meslek Yüksekokulu Turizm Bölümü Öğrencilerinin Sigara ve Alkol Alışkanlıklarını Belirlemeye Yönelik Bir Ön Araştırma*, 2015, 3(17), 283-295, Elazığ, Pdf.

Özet: Son yıllarda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde toplumu tehdit eden en büyük nedenlerden biri bağımlılığa neden olan madde kullanımı olmuştur. Sigara ve alkol en fazla kullanılan bağımlılık yapıcı madde türleridir. Yapılan araştırmalar, sigara ve alkol kullanmaya başlama yaşının dünyada ve ülkemizde giderek düştüğünü göstermektedir. Meslek yüksek okullarındaki öğrenciler de yaşları nedeniyle Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından belirlenen "bağımlılığın gelişmesi için risk oluşturan gruba" dahildir. Amaçları, sektöre ara eleman yetiştirmek olan meslek yüksek okullarından mezun olan öğrenciler, eğitim ya da iş yaşamlarında sigara ve alkol bağımlılığı ile karşılaşabilmektedirler. Araştırmada meslek yüksek okullarının turizm bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin sigara ve alkol kullanımlarının belirlenmesine ve bunlara etki eden değişkenlerin tespit edilmesine çalışılmıştır. Araştırmada betimsel ve bağıntısal araştırma modeli kullanılmıştır. Bu kapsamda sigara ve alkol kullanımı hakkın-

da literatür taraması yapılarak sigara ve alkol kullanımının tanımı, günümüzdeki ve gelecekteki etkileri açıklanmıştır. Araştırmada tam sayım tekniği ile 139 anket toplanmış ve değerlendirmeye alınmıştır. Toplanan veriler yüzde-frekans ve ki-kare analizleri ile değerlendirilmiştir.

- Karataş, Hülya - Kandemir, Hasan - Kandemir, Sultan Basmacı – Akın, Reşit, *Lise Öğrencilerinde Riskli Madde Kullanımının İncelenmesi*, 2015, Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 13(1), 11-23, Şanlıurfa, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışma, lise öğrencilerinde riskli madde kullanma durumunun belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Materyal ve Metod: Bu çalışma tanımlayıcı olarak Şubat-Mayıs 2015 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini ilçede farklı liselerde öğrenim gören, veri toplama günü okulda bulunan, veri toplanmasına izin verilen okullardaki 462 öğrenci oluşturmaktadır. Bulgular: Öğrencilerin %13.4'ü sigara içtiğini, %21.9'u arkadaşları ve çevresinde madde kullanıcısı olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerinin madde kullanma oranı %13 olarak tespit edilmiştir. Kullananların %7.6'sının alkol, %2.2'sinin esrar, %3.2'sinin herhangi bir madde kullandığı saptanmıştır. CRAFFT anketinden öğrencilerin %4.3'ü 2 ve üstü puan almış, tehlikeli ve zarar verici boyutta madde kullandıkları saptanmıştır. Sonuç: Madde kullanımının önlenmesine yönelik programların uygulanması, ülke düzeyinde önleme politikalarının geliştirilmesi, ailelerin ve adolesanların bilgilendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması önerilmektedir.

- Akkaya, Sema, *Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Alkol Kullanma Sıklığının Araştırılması*, 2015, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 4(1), 44-52, Pdf.

Özet: Alkol ve sigara gibi bağımlılık yapan ve sağlığı tehdit eden maddelerle ilk tanışmalar genellikle gençlik çağında başlar. Bu çalışma üniversite öğrencileri arasında alkol kullanım sıklığının belirlenme-

si amacıyla Muğla Üniversitesi öğrencileri ile yapılmıştır. Araştırma kapsamına alınan 713 öğrenci, Muğla Üniversitesinde okuyan öğrenciler arasından basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Veriler anket yöntemi ile toplanmış, marjinal ve çapraz tablolar hazırlanarak, hesaplamalar yüzdelik olarak yapılmıştır. Araştırmada öğrencilerin %48,81'inin alkol kullandığı, %72,12'sinin 16-20 yaş arasında alkole başladığı, %12,64'ünün ise her gün alkol kullandığı saptanmıştır. Öğrencilerin %54,42'sinin ailesinde alkol kullananların bulunduğu belirlenirken, %82.33'nün arkadaşlarının da alkol kullandığı tespit edilmiştir. Alkol kullananların %43,61'inin tadını sevdiği için alkol kullandığı, %82,61'inin alkolün zararları hususunda bilgi sahibi olduğu ve hemen hepsinin alkol kullanımına bağlı olarak sorunlar yaşadığı bulunmuştur. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin alkol kullanım sıklığının yüksek olduğu saptanmış olup, öğrencilerin alkol kullanımına bağlı sorunlar yaşadığı ortaya konmuştur.

- Çiftçi, Arzu Demirci - Erdoğan, Ayten - Özbek, Fatih - Kocaman, G. Melissa - Günay, Gülay - Tekden, Mehmet - Doksat, Neslim Güvendeğer – Zahmacıoğlu, Oğuzhan, *Türkiye'de Bir Bağımlılık Merkezinde Tedavi Görmekte Olan Çocuk ve Ergenlerde Madde ve Alkol Kullanımındaki Eğilim ve Cinsiyet Farklılıkları: 2011 ile 2014 Yıllarının Karşılaştırılması*, 2016, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 17(4), 325-331, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmanın amacı, İstanbul'da bir bağımlılık merkezine tedavi için başvuran gençlerde, alkol ve madde kullanımı davranışıyla ilgili olarak eğilim ve cinsiyet farklılıklarının değerlendirilmesidir. Yöntem: Katılımcılar madde kullanmakta olup, 2011-2014 yıllarında Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'ne başvurmuş 2755 çocuk ve ergendir. Bu amaçla, Dünya Sağlık Örgütü Öğrenci Madde Kullanım Anketi eğitimli klinisyenler tarafından doldurulmuştur. Sonuçlar: 2014 yılında madde kullanımı için başvuran gençlerin toplam sayısında artış saptanmıştır (2011'de %31.4, 2014'te %68.6). 2011'den 2014'e kadar çoklu madde kullanımında ve tedavi için başvuran kız-

larda anlamlı artış bulunmuştur. 2014 yılında alkol, ekstazi, sentetik kanabinoidler ve eroin kullanımında artma; uçucu, esrar, reçeteli ilaç kullanımında azalma saptanmıştır. 2014 yılında kızlar en çok ekstazi, reçeteli ilaç ve kokain kullanırken; erkeklerin daha çok esrar ve sentetik maddeler kullandığı saptanmıştır. Sonuç: Yeni ve popüler yasa dışı maddeler ortaya çıktıkça, madde kullanımındaki yeni eğilimlerin yeniden gözden geçirilmesi, önleyici tedbirler ve tedavi stratejilerinin belirlenmesi açısından önemlidir.

- Karaca, Aysel - Akkuş, Dilek - Şener, Dilek Konuk – Ankaralı, Handan, *Lise Öğrencileri Arasında Madde Kullanım Sıklığı ve Etkileyen Faktörler,* 2016, Bağımlılık Dergisi, 17(4), 139-151, Pdf.

Özet: Ergenlerde madde kullanımı son yıllarda sıklıkla ele alınan önemli bir konudur. Bu çalışmanın amacı, lise öğrencileri arasında madde kullanım sıklığını ve bu maddeleri kullanmalarını etkileyen faktörleri belirlemektir. Kesitsel tipteki bu çalışma 2015-2016 öğretim yılında üç lisede öğrenim gören 1997 öğrenci ile yapıldı. Küme örnekleme yöntemi ile tasarlanan çalışmada gönüllü olan öğrencilerin tamamı çalışma kapsamına alındı. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen soru formu aracılığı ile toplandı. Soru formu akran eğitici öğrenciler tarafından öğrencilere sınıf ortamında dağıtıldı ve araştırıcıların gözetimi altında doldurmaları sağlandı. Veriler, ortalama, standart sapma, sayı ve frekanslar, ki-kare, çoklu lojistik regresyon modeli ile analiz edilmiştir. Bu çalışmada öğrencilerin hayatlarında en az bir kez esrar kullanma oranı %3.6, ekstazi kullanma oranı %1.6, uçucu kullanma oranı %3.5'tur. Tüm maddelerde erkek, Endüstri Meslek Lisesinde okuyan ve 12. sınıflarda olan öğrencilerin madde kullanım sıklığının diğerlerine göre fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca madde kullanan arkadaş olması, okul başarısının düşük olması, devamsızlık yapma, disiplin cezası alma, polisle başı derde girme durumlarının madde kullanımını arttırdığı belirlenmiştir ($p<0.001$). Sonuçlar: Öğrencilerde yasadışı madde kullanım sıklığı Türkiye ve diğer ülkelerde

yapılan çalışma sonuçları ile benzerlik göstermiştir. Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri, aile-okul ve arkadaş özelliklerinin madde kullanma sıklığını üzerinde önemli değişkenler olduğu görülmüştür.

- Özcan, Ayşegül - Öztürk, Gülhan Küçük - Özdil, Kamuran – Kaya, Şenay Şermet, *Lise Öğrencileri Arasında Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Sıklığı: Nevşehir Örneği*, 2016, Bağımlılık Dergisi, 17(4), 164-171, Nevşehir, Pdf.

Özet: Amaç: Psikososyal değişikliklerin ve gelişimsel kriz yaşanma potansiyelinin olduğu ergenlik dönemi, gençlerin yenilik arama ve farklı yaşantıları deneme konusundaki merakları açısından riskli bir dönemdir. Bu araştırma, Nevşehir ilindeki lise öğrencilerinin sigara, alkol ve madde kullanım sıklığını saptamak amacıyla yapılmıştır. Yöntem: Tanımlayıcı tipteki araştırma 2013 – 2014 yılı eğitim öğretim döneminde yürütülmüştür. Araştırmanın evreni, Nevşehir il merkezindeki 8773 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Örneklem 1012 olarak hesaplanmış ancak olası kayıplar dikkate aldığında 2024 öğrenci olarak belirlenmiştir. Veriler, demografik bilgiler, sigara, alkol ve madde kullanımına ilişkin soruların olduğu form ile toplanmıştır. Araştırmada gerekli izinler alınmıştır. Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması 16± olup, %57.9'u kadın ve %42.1'i erkektir. Öğrencilerin %13.3'ü sigara, %12.6'sı alkol ve %6.2'i madde kullandığını belirtmiştir. Öğrenciler, ebeveynlerinin %48.9'unun sigara, %6.7'sinin alkol, %4.6'sının madde kullandığını ifade ederken ailelerinin %33.8'inin zararlı madde kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Sigara içenlerin % 41.6'sı arkadaş çevresi, alkol kullananların % 46.4'ü eğlenmek için ve madde kullananlarının %47.6'sı ise merak nedeniyle kullandığını belirtmiştir. Öğrencilerin %73.4'ü "madde kullanımı kontrol edilebilir" olduğunu belirtmiştir. Sonuç: Araştırma kapsamındaki öğrencilerin ergen sağlığı açısından riskli bir grup olduğu görülmektedir. Bu kapsamda aile, okul ve sağlık çalışanlarının iş birliği ile çözüm odaklı çalışmaların yapılması önerilmektedir.

- Keskindağ, Buse – Karaaziz, Meryem, *Gençler Arasındaki Popüler Psikoaktif Madde; Sentetik Kannabinoid (Bonzai): Bir Gözden Geçirme*, 2016, Klinik Psikiyatri Dergisi, 19(3), 137-144, Antalya, Pdf.

Özet: Bağımlılık, insanların sadık ve sosyal yaşamlarını olumsuz etkilemesine rağmen bir nesneye veya kişiye duyulan kontrol edilemeyen istek duygusudur. Günümüzde, dünyadaki çoğu ülkeyi ciddi bir şekilde tehdit eden ve en fazla tartışılan bağımlılık çeşidi, psikoaktif madde bağımlılığıdır. Bu kategoride bulunan ve insanlar arasında genellikle bonzai olarak bilinen popüler madde, özellikle gençlerin sağlıklarını ve sosyal yaşamlarını kötü şekilde etkilemektedir. Kullanımının artış göstermesi ve halk sağlığına karşı bir tehdit oluşturması ile bu madde, sağlık dünyasında önemli derecede dikkat çekmiştir. Dünyada ve Türkiye'de özellikle son zamanlarda sıklıkla kullanılan bonzai, "yeni nesil" sentetik kannabinoid (SK) olarak isimlendirilmektedir. Birçok araştırma verilerine göre son 10 yılda özellikle gençler arasında bir psikoaktif madde olan sentetik kannabinoid maddesinin kullanımının hızlı bir şekilde arttığı anlaşılmaktadır. Kannabis (örneğin, marihuana) ile benzer etkiler gösterdiği inancı insanlar arasında çok yaygındır. Fakat bazı benzer etkiler göstermelerine rağmen, sentetik kannabinoid'in yapısındaki kimyasal eklentiler bu maddeyi çok tehlikeli kılmıştır. Bu çalışma, özellikle gençler tarafından kötüye kullanılan ve hızlı bir şekilde bağımlılık geliştirebilen sentetik kannabinoid (bonzai) maddesini ele alan bir derleme çalışmasıdır. Çalışmanın amacı, son zamanlarda özellikle gençleri tehdit eden sentetik kannabinoidlerin hızla yayılma nedenlerini anlamak, kullanıcılar üzerindeki etkileri incelemek ve kullanım sıklığı hakkında bilgilendirmektir.

- Kaylı, Derya Şaşman – Yararbaş, Görkem, *Ege Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Sigara İçme Durumları*, 2016, Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2(5), 134,138, Manisa, Pdf.

Özet: Bu araştırmada, Ege Üniversitesi Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin; sigaraya karşı tutumları, sigara

içme durumları, sigaraya karşı alınan yasal önlemler ve sigarayı bırakmak için uzman desteğinin gerekliliğine dair düşünceleri ve okullarının karşısında faaliyet gösteren sigarayı bırakma polikliniğinin bilinirliğini belirlemek amaçlanmıştır. Kesitsel bir araştırmadır. Araştırma 2014-2015 öğrenim yılında Ege Üniversitesi Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulunun yedi farklı bölümünde eğitim gören, 213 kişiyle, 11 Aralık-5 Mayıs 2015 tarihleri arasında yapılmıştır. Sigara konusundaki bilgi, tutum, sigara içme davranışları hakkında araştırmacı tarafından hazırlanan anket, gözlem altında öz bildirime dayalı olarak araştırma grubuna uygulanmıştır. Veriler sayı ve yüzde dağılımları ile sunulmuş, analizde Ki-kare ve Fisher'in kesin testi uygulanmıştır. Çözümlemeler SPSS 15,0 istatistik paket programında yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %74,8'i 20 yaş ve altında, % 25,2'si 20 yaş üstündedir. Öğrencilerin %15,2'si erkek, %84,8'i kadındır ve sigara içme sıklığı %20,2'dir. Çoğu 20 yaş ve altı (n=157) yaş grubunda olan öğrencilerin ilk sigaraya başlama yaşı 19.28±1.11'dir. Evinde sigara içildiğini bildiren öğrencilerin % 25,6'sı, sigara içmekte iken %74'ü sigara içmemektedir. Ayrıca sigarayı bırakmada uzman desteğini gerekli görenlerin % 9,7'si sigara içmekte, %90,3'ü sigara içmemektedir. Sağlık sisteminde yer alacak sağlık personeli yetiştiren Meslek Yüksekokul'da eğitim gören öğrenciler, sigaranın sağlığa zararlı olduğunu bilmektedirler ve buna rağmen bu öğrencilerde sigara içme oranı oldukça yüksektir. Aile bireylerinde sigara kullanımı dikkate alınması gereken bir diğer parametredir.

- Akçeşme, Bahadır - Bal, Simge Şişman, *Üniversite Öğrencilerinde Sigara Kullanımı Alkol Tüketimini Arttırıyor Mu?*, 2017, Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, 30, 108-109, İstanbul.
- Çapık, Cantürk – Özbıçakcı, Şeyda, *Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara Bağımlılık Düzeyleri ve Etkileyen Etmenler*, 2017, İnsan Bilimleri Dergisi, 4(2), 1-12, Pdf.

Özet: Sigara bağımlılığı üzerine yapılan araştırmaların ortaya çıkardığı en önemli ve tartışmasız kabul gören gerçek bu alışkanlığın yaklaşık %40 oranında 15- 19 yaşlarında başlamış olduğudur. Bu nedenle çalışma, riskli yaş grubu içinde olan Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerin sigara bağımlılık düzeylerini saptamak ve etkileyen etmenleri ortaya koyabilmek amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı tipte tasarlanan çalışmada örnekleme gidilmemiş 2004–2005 Öğrenim yılında öğrenim gören tüm hemşirelik öğrencilerinden (n=250) sigara kullanan 42 öğrencinin tamamı araştırmaya alınmıştır. Veri toplama işlemi için Tanıtıcı Anket Formu ve Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testi kullanılmıştır. Tanımlayıcı veriler, sayısal ve yüzdelik dağılımlarla değerlendirilmiş, değişkenlerin karşılaştırılmasında Ki-kare testi uygulanmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması 22,9'dur, öğrencilerin %17,5'i sigara kullanmaktadır, %76 'sı Hafif Düzeyde, %9,5 Orta Düzeyde, % 14,3 Şiddetli Düzeyde sigara bağımlısıdır. En fazla sigara içen gurubu %38,4 ile 4.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrenciler %57,1 lise döneminde sigaraya başladıklarını, %45,2'si günde 11–20 adet sigara içtiğini belirtmiştir. Öğrencilerin % 97,6'sı sigaranın kendileri için zararlı olduğunu düşündüklerini ve %81'i sigarayı bırakmayı denediklerini, %35,8'i sigaraya arkadaş etkileşimi nedeniyle başladıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerde sigara bağımlılık düzeyi ile bulundukları sınıflar, anne ve baba eğitim durumları, ailede sigara kullan bireyler, öğrencilerin sigara içmeye başlama dönemi, öğrencilerin sigara kullanmaya devam etme nedenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

- Sönmez, Cemil Işık – Başer, Duygu Ayhan – Aydoğan, Sevil – Uludağ, Gülcan – Dinçer, Damla – Topaluğurlu, Batuhan, *Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara İçme Sıklığı ve Sigara ile İlgili Bilgi Tutum ve Davranışları*, 2017, Konuralp Tıp Dergisi, 9(2), 83-89, Düzce, Pdf.

Özet: Amaç: Sigara içme oranlarının azaltılmasında özellikle sağlık çalışanlarının etkin, inançlı ve sürekli desteğinin olması çok önemlidir. Yapılan çalışmalarda sigara içme oranlarının en başarılı şekilde düşürüldüğü ülkelerin; hekimler arasında sigara içme oranlarının en düşük olduğu ülkeler olduğu saptanmıştır. Bu çalışma ile Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi dönem I ve VI öğrencilerinde sigara içme sıklığı ve öğrencilerin sigara hakkında bilgi, tutum ve bununla ilişkili risk faktörlerinin araştırmayı amaçladık. Yöntem: Kesitsel tanımlayıcı tipte yapılan bu çalışmanın evrenini 2016-2017 öğretim yılında Düzce Üniversitesi Fakültesi'nde okumakta olan toplamda 198 1. Ve 6. Sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Ankette öğrencilerin sigara alışkanlığına ait bilgiler yanında, sigara bıraktırma politikaları konusunda bilgi ve tutumları, tıp fakültelerinde sigara bıraktırma eğitimi ile ilgili güncel durum konusundaki bilgilerini değerlendirmeye yönelik sorular kullanıldı. Bulgular: Dönem I öğrencilerinde hala sigara kullananların oranı %18,26; dönem VI öğrencilerinde bu oran %21,27'idi. Sigara içenlerin %61,7'sı (n:29) tıp fakültesinden önce sigara kullanmaktayken; %36,2'si (n:17) tıp fakültesinde sigaraya başlamıştı. Sigara içme durumları ile sınıfın ileri olması, yaşadığı ortamda sigara içilmesine izin verilmesi, yakın arkadaş grubunda sigara içilmesi arasında anlamlı ilişkili bulunmuştur. Sonuç: Çalışmamızda saptanan en önemli bulgu tıp fakültesi öğrencilerinin belli bir oranın sigara kullandığı ve bu oranların I. dönemden VI. döneme doğru arttığıdır. Diğer çalışmalarda rastlanmayıp bizim çalışmamızda ön plana çıkan ve oldukça önemli olan bir diğer nokta ise öğrencilerin tıp eğitiminde sigara ve zararları ile ilgili yeterli düzeyde eğitim verilmediği ve öğrencilerin sigara bırakma polikliniklerin işlevini bilmediğidir.

- Avcı, Dilek - Selçuk, Kevser Tarı – Doğan, Selma, *Çıraklık Eğitimine Devam Eden Ergenlerde Madde Kullanım Sıklığı, Öfke Düzeyi-Öfke İfade Tarzı ve Bağımlılık Şiddeti İlişkisi*, 2017, Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 8(1), 1-8, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırmada çıraklık eğitimine devam eden ergenlerde madde kullanım sıklığının belirlenmesi, öfke düzeyi ve öfke ifade tarzı ile bağımlılık şiddeti arasındaki ilişkinin saptanması amaçlanmıştır. Kesitsel tipteki araştırma Kasım 2015 tarihinde bir mesleki eğitim merkezine devam eden 112 ergenle yürütülmüştür. Veriler Kişisel Bilgi Formu, Bağımlılık Profil İndeksi Ergen Formu (BAPİ-E), Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği (SÖÖTÖ) ile toplanmıştır. Çözümlemede tanımlayıcı istatistikler ve Pearson korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Bulgular: Araştırmada BAPİ-E'ye göre ergenlerin %7.1'inin her gün alkol kullandığı belirlenmiştir. Ayrıca ergenlerin %9.8'inin herhangi bir yasa dışı maddeyi kullandığı, %11.6'sının bir-iki kez denediği ve %78.6'sının hiç kullanmadığı saptanmıştır. BAPİ-E kesme noktasına göre madde kullanan ergenlerin %53.6'sının klinik olarak anlamlılık taşıyan madde kullanım sorunu yaşadığı belirlenmiştir. Öfke düzeyi ve dışa yöneltilen öfke ile bağımlılık şiddeti arasında pozitif yönde güçlü, içe yöneltilen öfke ile bağımlılık şiddeti arasında pozitif yönde orta düzeyde, kontrol altına alınmış öfke ile bağımlılık şiddeti arasında ise negatif yönde orta düzeyde ilişki bulunmuştur ($p<0.01$). Sonuç: Araştırmada ergenlerin yaklaşık %10'unun yasa dışı madde kullandığı, düzenli olarak madde kullanan iki ergenden birinin madde bağımlılık düzeyinin ciddi boyutlarda olduğu belirlenmiştir. Ergenlerin sürekli öfke, içe ve dışa yöneltilen öfke düzeyi arttıkça ve öfke kontrolü azaldıkça bağımlılık şiddetinin arttığı saptanmıştır. Bu doğrultuda riskli bir grup olan çalışan ergenlerde madde kullanımı ve bağımlılığının önlenmesine veya erken müdahalesine yönelik kurumlar arası işbirliği yapılarak girişimler planlanmalı, ergenler madde kullanımı açısından düzenli olarak izlenmeli ve ergenlerin öfke yönetimi becerileri geliştirilmelidir.

- Sönmezgöz, Ergün - Emekdar, Gizem - Eğri, Mücahit - Kazancı, Nafia Özlem - Yaşayancan, Özkan - Çıtıl, Rıza - Önder, Yalçın – Bulut, Yunus Emre, *Tokat İli Ortaokul ve Lise Öğrencilerinde Sigara İçme Prevalansı ve Etkileyen Faktörler*, 2017, Journal of Contemporary Medicine, 7(1), 1-8, Pdf.

Özet: Tütün epidemisi dünyanın karşılaştığı en büyük halk sağlığı sorunlarındandır. Adölesan grupta sigara kullananların çoğunluğu sigaraya erken yaşta başlamış olup kullanma sıklığı yaklaşık %10 olarak bildirilmektedir. Bu çalışmada Tokat ilinde ortaokul ve lise öğrencilerinde sigara kullanma sıklığı ve etkileyen faktörlerin saptanması amaçlanmıştır. Kesitsel tipteki çalışmanın evrenini Tokat il genelindeki ortaokul ve lise öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde okul türü, cinsiyet ve yaşa göre tabakalı küme örnekleme yöntemi kullanılmış olup minimum örneklem büyüklüğü 1072 olarak hesaplanmıştır. Çalışma 1069 öğrenciyle (557'si ortaokul, 512'si lise) tamamlanmıştır. Öğrencilere sosyo-demografik özellikler ve sigara kullanımına yönelik soruları içeren anket formu uygulanmıştır. Günde en az bir sigara içen öğrenciler sigara içiyor kabul edilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin %50.9'u erkek, yaş ortalaması 12.1±1.3, %74.5'i kentte yaşamakta, sigara içme prevalansı %10.8 olup erkeklerde (%17.3) kızlara (%4) göre; not ortalaması <70 olanlarda (%16.3), ≥70 olanlara (%6.8) göre anlamlı şekilde daha yüksektir ($p<0.05$). Lise öğrencilerinin %52.3'ü kız, yaş ortalaması 16.2±1.3, %80.7'si kentte yaşamakta, sigara içme prevalansı %18 olup erkeklerde (%29.9) kızlara (%7.1) göre; anne eğitim düzeyi ortaokul ve üstünde olanlarda (%23.8) eğitim düzeyi daha düşük olanlara (%15.7) göre; anne ve/veya babası ölen veya ayrı yaşayanlarda (%42.3) anne ve babası hayatta olan ve birlikte yaşayanlara (%16.7) göre; not ortalaması <70 olanlarda (%23.8), ≥70 olanlara (%11.3) göre anlamlı şekilde daha yüksektir ($p<0.05$). Yerleşim yeri, gelir durumu, anne ve baba mesleğinin ise sigara içme sıklığı üzerine anlamlı etkisi yoktur. Öğrenciler en sık (%42.4) merak

nedeniyle sigara içmeye başlamıştır. Sonuç: Ortaokullarda yaklaşık her on öğrenciden biri, liselerde ise her beş öğrenciden biri sigara içmektedir. Erkek cinsiyet ve düşük not ortalaması hem ortaokul hem de lise öğrencilerinde sigara içme sıklığını anlamlı şekilde etkilemektedir. Adolesanlarda sigara kullanımını azaltmaya yönelik önlemlere ağırlık verilmelidir.

- Camadan, Fatih - Kahveci, Gökhan – Yazıcı, Hikmet, *Ergenler İçin Sigara Kullanım Beklentisi Ölçeğini (SKBÖ) Türk Kültürüne Uyarlama*, 2017, Addicta: The Turkish Jorunal on Addictions, 4(2), 207-202, İstanbul, Pdf.

Özet: Different researchers have tried examining the results of expectations that affect people's starting and continuing to smoke. These expectations can differ in terms of being a smoker, non-smoker, or ex-smoker. These expectations are also associated with age. So many scales have been developed in order to study the expectations of adults, youngsters, adolescents, and children about smoking. This study aims to adapt the Smoking Expectancy Scale for Adolescents (SESA) to Turkish culture. This scale has been adapted by basing itself on a study conducted over 720 university-level students with an average age of 17.5. The confirmatory factor analysis carried out in the investigation determined the SESA to have a 6-factor structure in Turkish. These factors are: affect control and boredom reduction, health costs and addiction, appearance-presentation costs, weight control, social benefits, and social costs. Additionally, the two dimensions of the scale, like the original scale, are seen as expected benefits and expected costs. As a result of the study, the scale is stated to have the quality of being able to measure adolescents' expectations about smoking in terms of psychometric properties.

- Taylan, Hasan Hüseyin – Genç, Yusuf, *Liselerde Sigara, Alkol ve Uyuşturucu/Uçucu/Uyarıcı Madde Kullanım Eğilimleri: Kocaeli Örneği*, 2017, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(47), 180-199, Sakarya, Pdf.

Özet: Bu makale, Kocaeli'deki liselerde alkol, sigara ve diğer madde kullanımını araştırmaktadır. Araştırma, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Projeleri Destek Programı desteğiyle yürütülmüştür. Lise öğrencilerinin alkol, sigara ve madde kullanma alışkanlıklarının, kullanım eğilimlerinin ve bağımlılıklarının soruşturulduğu bu çalışma, alan taramasına (survey) dayanan betimleyici bir araştırmadır. 2015 yılı Mayıs ayında Kocaeli'deki liselerde toplam 1100 öğrenciye yüz yüze görüşme yoluyla anket uygulanmıştır. Araştırma sonucu elde edilen veriler ise SPSS yardımıyla analiz edilip, yorumlanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular şu şekildedir: Liselerde sigara içme oranı %28,2'dir. Erkek öğrenciler ve parçalanmış ailedeki gençler daha çok sigara içmektedir. Öğrencilerin %18,1'i alkol kullanmaktadır. Liselerde uyuşturucu, uçucu, uyarıcı madde kullanımı %3,6'dır. Öğrenciler en çok esrar, yatıştırıcı/sakinleştirici ilaçlar, bonzai ve ekstazi gibi maddeler kullanmaktadır. Erkek öğrenciler, kız öğrencilerden daha çok madde kullanmaktadır. Diğer aile biçimlerine göre geniş ailede yaşayanlarda madde kullanım oranı daha yüksektir. Evden kaçan öğrenci oranı %17, kendine zarar verme düşüncesinde olanlar %23 ve intihara teşebbüs oranı ise %11'dir.

- Aslan, Hüseyin – Erdağı, Kenan – Işık, Bülent – Erdoğan, Mükerrem – Güvenç, Alpay, *Genç Sporcu ve Antrenörlerde Sigara İçme Alışkanlık ve Davranışları*, 2017, Mediterranean Journal of Humanities, 7(1), 41-55, Konya, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı, genç sporcu ve antrenörlerde sigara içme alışkanlığının ve sigara içme davranışını etkileyen değişkenlerin incelenmesidir. Araştırma, Konya'da 2016 yılında düzenlenmiş olan Türkiye Gençler Halter Şampiyonası sırasında gerçekleştirilmiştir. Toplam

225 katılımcıdan sigara kullanımına ilişkin tutum ve davranışlarıyla birlikte, demografik özelliklerine yönelik veriler anket yardımıyla toplanmıştır. Verilerin analizi Ki-kare testi ile yapılmıştır. Genç yarışmacı sporcu ve antrenörlerde sigara içme sıklığı %33.8 olarak belirlenmiştir. Özellikle genç sporcularda sigaraya başlama yaşının 13.8±2.4 yıl gibi oldukça erken bir dönem olduğu tespit edilmiştir. Sigara içen genç sporcu ve antrenörlerin yaklaşık olarak %60'ının günde 10 adetten fazla sayıda sigara içtiği ve bu alışkanlığa sportif kariyer öncesinde başladığı belirlenmiştir. Sigara içen olgulardan %81.6'sı en az 2 yıl ve daha uzun süredir sigara içmeyi sürdürmektedir. Ayrıca, sigara içen genç sporcu ve antrenörlerin %61.8'inin sigarayı bırakmak istediği, %63.2'sinin bırakmayı denediği, ancak başaramadığı ve %81.6'sının herhangi bir sigara bıraktırma eğitimine katılmadığı belirlenmiştir. Özellikle, sigara içmenin performansı olumsuz yönde etkilemeyeceğini ve sporcunun sigara içebileceğini düşünen olguların daha fazla oranda sigara içme davranışı sergilediği gözlenmiştir. Sonuç olarak, genç sporcu ve antrenörlerde sigara içme sıklığının oldukça yüksek olmasından dolayı, toplumda rol model olan sporcu ve antrenörlere yönelik, özellikle sigaranın performans üzerindeki olumsuz etkilerinin vurgulandığı, sigara bıraktırma eğitimlerinin önemli olduğu anlaşılmaktadır.

- Çakıcı, Mehmet - Ergün, Deniz - Çakıcı, Ebru – Onur, Çise, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Lise Öğrencileri Arasında Psikoaktif Madde Kullanım Yaygınlığı ve Risk Etkenleri,* 1996-2015, 2017, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 18(5), 428-438, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışma KKTC lise öğrencileri arasında madde kullanım yaygınlığını, 1996-2015 izleme döneminde madde tercihlerinin değişimini ve yasa dışı madde kullanımı ile ilgili risk etkenlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Yöntem: Araştırma Mayıs-Haziran 2015'te KKTC'deki 2079 10. sınıf lise öğrencileri arasında yapılmıştır. Araştırmanın anket formu 'Alkol ve Diğer Maddelerle ilgili Avrupa Okulları Araştırma Projesi' (ESPAD) soruları temel alınarak hazırlanmıştır. Ça-

lışmada 1996, 1999, 2004 ve 2011 yıllarında yapılan diğer lise çalışmalarında uygulanan anket formunun benzeri kullanılmış ve veriler bu çalışmalar ile karşılaştırılarak verilmiştir. Bulgular: Çalışmada yaşam boyu en az bir kez sigara içme oranı 1996'da %45.7 iken 2015'te %33'e ve alkol kullanımının da 1996'da %80.8 iken 2015'te %70.7'ye düştüğü belirlenirken, yasa dışı madde kullanımının 1996'da %2'den 2015'te %5.2'ye yükseldiği görülmüştür. Uçucu madde ve sedatif-hipnotik hap kullanımı yıllara bağlı olarak düşme eğilimi gösterse de, sigara ve alkolden sonra en yaygın kullanılan maddelerdir. Esrar ve sentetik kannabinoidin en çok kullanılan yasa dışı madde olduğu belirlenmiştir. Ekstazi deneme oranının da geçmişe göre son yıllarda yine artma eğilimine geçtiği görülmüştür. Yasa dışı madde kullanımının oluşumunda erkek olmak, 17 ve üstünde yaşta bulunmak, okulda yıl kaybının olması, sigara ve alkol kullanımı bulunması ve sarhoş olmak risk etkenleri olarak saptanmıştır. Sonuçlar: Araştırma sonuçları KKTC lise gençleri arasında psikoaktif madde kullanım oranlarının Avrupa ülkelerine ve ABD'ye göre daha düşük olduğunu belirlemekle birlikte, yasa dışı madde kullanımında artış olduğunu göstermektedir. KKTC lise gençliğinde özellikle sigara ve alkol kullanımına yönelik önleme programları hazırlanması yanında, uçucu maddeler, esrar, sentetik kannabinoid ve ekstazi kullanımına yönelik önlemler alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

- Sağar, Mehmet Enes, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara Bağımlılığına İlişkin Tutumlarının Sigara İçme Sıklıklarına Göre İncelenmesi*, 2017, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(3), 41-49, Gümüşhane, Pdf.

Özet: Bu çalışma; üniversite öğrencilerinin sigara bağımlılığına ilişkin tutumlarının sigara içme sıklıklarına göre incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim- öğretim yılı güz dönemi Afyon Kocatepe Üniversitesi, Çay Meslek Yüksekokulu öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak

'Kişisel Bilgi Formu' ve 'Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutum Ölçeği' kullanılmıştır. Verilerin analizinde tek faktörlü varyans analizi, t testi, Post Hoc Tukey testi; demografik özelliklerinin analizinde yüzde ve frekans dağılımı kullanılmıştır. Araştırmaya katılan toplam 415 öğrenciden (%52,3'ü 217) erkek, (%47,7'si 198) kız ve yaş ortalamaları 20,21'dir. Öğrencilerin (%40,0'ının 166) hiç sigara içmediği, (%47,5'inin 197) her gün sigara içtiği, (%12,5'inin 52) haftada bir veya daha az sigara içtiği tespit edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin sigaraya ilişkin tutumları ile cinsiyet ve yaşları arasında bir fark saptanmazken; sigara içme sıklıkları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir.

- Demirci, Mustafa – Eker, Engin, *Üniversite Öğrencilerinin Madde Bağımlılığı Sıklığı ve Madde Kullanım Özellikleri*, 2017, ABMYO Dergisi, 48, 63-84, İstanbul, Pdf.

Özet: Bağımlılık insan hayatını tehdit eden en ciddi sorunlardandır. Uluslararası madde ticaretinin artması, bağımlılık yapan maddelerin ucuzlaması ve ulaşımın kolaylaşması, ruhsal hastalıkların artması, sosyal desteğin azalması ve aile içi bağların tatmin edici olmaması özellikle gençler arasında madde kullanımını artırmıştır. Madde bağımlısı sayısının sürekli artması ve madde kullanım yaşının giderek düşmesi bu alanda yapılan çalışmaların önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Konu; araştırmacılar, uluslararası organizasyonlar, hükümetler ve yerel yönetimler nezdinde sıklıkla tartışılır olmuştur. Madde kullanım nedeni ister hayattan-kişilikten kaçış, ister acıları dindirme, isterse varlığın dışına çıkmak olsun, madde bağımlılığı sonu ölümle biten bir eylemdir. Makalenin amacı; üniversite öğrencilerinde madde kullanım sıklığını, madde kullanım özelliklerini belirlemek ve madde kullanımını etkileyen kişisel özellikleri ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın örneklemini İstanbul'da bir vakıf üniversitesindeki lisans ve yüksek lisans düzeyindeki öğrenciler oluşturmuş, analizler için Ögel ve arkadaşları tarafından geliştirilen Bağımlılık Profili İndeksi (BAPİ) ve Bağımlılık Profil İndeksi Klinik Formu (BAPİ-K) kullanılmıştır.

- Alkan, Ömer, *Türkiye'de Gençlerin Tütün Kullanımında Cinsiyet Farklılıklarının Araştırılması,* 2017, Bağımlılık Dergisi, 18(2), 35-45, Erzurum, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmada, Türkiye Sağlık Araştırması çalışmasının verileri kullanılarak 15-25 yaş arası gençlerin cinsiyet farklılıklarına göre tütün kullanımında etkili olan temel sosyo-ekonomik ve demografik faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Yöntem: Öncelikle 15-25 yaş arası gençlerin tütün kullanımı ile sosyo-ekonomik ve demografik faktörler arasında ilişki olup olmadığının belirlenmesi amacıyla erkekler ve kadınlar için ki-kare bağımsızlık testleri yapılmıştır. Daha sonra sosyo-ekonomik ve demografik faktörler birlikte ele alınarak binary lojistik regresyon modeli ile erkekler ve kadınlar için tütün kullanma durumunu etkileyen değişkenler belirlenmiştir. Bulgular: Erkeklerin tütün kullanımında, tedavi masraflarının karşılanması durumu, eğitim düzeyi, medeni durum, aylık gelir, genel sağlık durumu, diş fırçalama, vücut kitle indeksi, meyve yeme, şiddete maruz kalma, evde tütüne maruz kalma, sigara paketlerindeki uyarı etiketine bakış ve alkol kullanma etkili olmaktadır. Kadınların tütün kullanımında ise ikamet yeri, tedavi masraflarının karşılanması durumu, eğitim düzeyi, medeni durum, genel sağlık durumu, vücut kitle indeksi, meyve yeme, evde tütüne maruz kalma, anket yılı ve alkol kullanma etkili olmaktadır. Sonuç: Erkek ve kadınların tütün kullanımında etkili olan faktörler farklılık göstermektedir. Tütün kullanımında etkili olan faktörlerin marjinal etkileri erkeklerde kadınlara göre daha fazladır. Erkeklerde ve kadınlarda tütün kullanımını etkileyen en önemli faktör evde tütüne maruz kalmadır.

- Mercan, Yeliz - Sayılan, Aylin Aydın – Arıkan, Hülya, *Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Tütün ve Mamulleri, Alkol ve Madde Kullanım Sıklığı ve Etkileyen Faktörler*, 2017, Manisa CBU Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 4(Özel Sayı), 818, Manisa, Pdf.

Özet: Amaç: Küresel mortalite ve morbidite risk faktörlerinden olan tütün ve mamulleri, alkol ve madde kullanımı genç yaş gruplarında önemli halk sağlığı sorunları arasında yerini korumaktadır. Araştırmada hemşirelik bölümü öğrencilerinin tütün ve mamulleri, alkol ve madde kullanım sıklığının belirlenmesi ve etkileyen faktörlerin saptanması amaçlanmıştır. Gereç ve Yöntem: Araştırma kesitsel tiptedir. Kasım-Aralık 2016 tarihleri arasında Kırklareli Üniversitesi Sağlık Yüksekokulunda 319 hemşirelik bölümü öğrencisiyle yürütülmüştür. Araştırmanın bağımlı değişkeni "tütün ve mamullerinin kullanımı", "alkol kullanımı" ve "madde kullanımı" dır. Çalışma için gerekli izin alınmıştır. Verilerin çözümlemesinde SPSS 22, 0 kullanılmıştır. Çözümlemede tanımlayıcı istatistikler, ki-kare, fisher'ın kesin testi, lojistik regresyon analizinden yararlanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p<0,05$ kabul edilmiştir. Bulgular: Araştırma grubunun %34, 5'i tütün ve mamulleri, %24, 1'i alkol, %1, 6'sı madde kullanmaktadır. Tütün mamullerinden en fazla sigara (%42, 6), nargile (%12,5), sarmalık (%5,6) kullandığı, ilk olarak ortalama 17,46±2,99 (min:8, mak:25) yaşında başladıkları belirlenmiştir. Katılımcıların tütün ve mamullerini kullanmayı bağımlılık/alışkanlık (%23,5), alkolü zevk alma (%18,2) nedeniyle sürdürdüğü; %17,2'sinin tütün ve mamullerini, %19,4'ünün alkolü bırakmayı düşünmediği belirlenmiştir. Eroin (%86, 2), bonzai (%79,3), esrar (%68,8) en fazla bilinen maddelerdir ve bunları en fazla TV, gazeteden (%69,3) öğrenmektedir. Öğrencilerin %69,6'sı madde kullananları yardıma muhtaç olarak tanımlamaktadır. %68, 7'si tütün ve mamulleri, %57,2'si alkol, %53,6'sı madde kullanımı ve zararları konularında eğitim almıştır. Öğrencilerin tütün ve mamulleri kullanımı ile cinsiyet (p=0,000), şu an yaşadığı yer (p=0,013), annenin eğitimi (p=0,004) arasında; alkol kullanımı ile cinsiyet (p=0,005), şuan yaşadığı yer (p=0,035), aile tipi (p=0,018), annenin eğitimi (p=0,010) arasında; madde kullanımı ile cinsiyet (p=0,000), sosyal güvence (p=0,010) arasında anlamlı ilişki saptanmıştır. Lojistik regresyon analiz sonuçlarına göre, erkeklerde tütün ve mamulleri kullanım riski 3,170 kat (OR;

%95GA: 1,825-5,508), alkol kullanım riski 2,942 kat (1,575-5,494) yüksektir. Anne eğitiminin ilkokul ve altında olması tütün ve mamulleri kullanım riskinden 0,519 kat (0,289-0,931), alkol kullanım riskinden 0,349 kat (0,184-0,662) korumaktadır. Madde kullanımı ile yapılan lojistik regresyon analizinde anlamlı bulgu saptanmamıştır. Sonuçlar: Hemşirelik bölümü erkek öğrencilerin bu maddeleri kullanım riski yüksektir. Anne eğitim düzeyi yüksek olanlarda riskin daha fazla olması dikkat çekicidir. Daha büyük örnekle çalışılarak nedenlerin belirlenmesi gerekli önlemlerin alınmasında önem taşımaktadır.

- Ağırman, Ege - Gençer, Mehmet Ziya - Arıca, Seçil, *Aile Hekimliği Polikliniklerine Başvuran Gençlerin Sigara İçme Davranışları ve Bağımlılık Düzeyleri*, 2018, Ahi Evran Tıp Dergisi, 2(3), 58-66, Denizli, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmada farklı sosyo-ekonomik koşulları olan ergen ve genç erişkinlerin sigara içme davranışları ve bağımlılık düzeyleri konusunda veri oluşturmak ve bağımlılığın etkili bir biçimde önlenmesi konusunda çözüm üretmek amaçlanmıştır. Araçlar ve Yöntem: Çalışmaya SBÜ Okmeydanı EAHA ile Hekimliği Poliklinikleri'ne başvuran sigara içen 15-35 yaşarası, mental düzeyi iyi, gönüllü 300 genç birey katıldı. Çalışmada genç erişkinlerin sigara içme davranışları ve bağımlılık düzeylerinin sosyo-ekonomik ve demografik verilerle ilişkileri değerlendirildi. İstatistiksel analizleri için NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2007 (Kaysville, Utah, USA) programı kullanıldı. P<0.05 anlamlı kabul edildi. Bulgular: Çalışmamız; %52,7'si kadın, %47,3'ü erkek olmak üzere toplam 300 gencin katılımıyla gerçekleşmiştir. Olguların %30,7'si her gün en az bir veya daha fazla içmekte iken; %17,0'si ara sıra içmektedir; %15,3'ü sigarayı bırakmış ve %37,0'si hiç sigara içmemiştir. Sigara kullananların %30,1'i çok hafif bağımlı, %12,6'sı hafif bağımlı, %7,0'si orta derece bağımlı, %27,2'si ileri derecede bağımlı ve %23,1'i çok ileri derecede bağımlı olarak saptanmıştır. Ailenin aylık gelirine göre kişinin sigara içme durumu istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p=0,001; p<0,01). Ai-

lede sigara içme durumuna göre kişinin sigara içme durumu ve kişinin bağımlılık skorları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p=0,001; p<0,01).

- Kara, Fatma Akcan - Adana, Filiz – Türkol, Zeynep, *Çalışan Adolesanlarda Sigara Kullanım Durumu*, 2018, Hemşirelik Bölümü, 1(1), 1-4, Aydın, Pdf.

Özet: Giriş: Sigara kullanımı günümüzün en önemli toplumsal sorunlarından biridir. Özellikle erken yaşlarda çalışmaya başlayan ergenler sigara, madde kullanımı açısından risk grubundadır. Bu nedenle adolesan döneminde ve çalışan gruplar özel olarak ele alınmalı, değerlendirilmelidir. Amaç: Bu çalışmada amaç; çalışan adolesanlarda sigara kullanım durumunu belirlemektir. Yöntem: Araştırma tanımlayıcı tipte olup 2015-2016 akademik ders yılı güz dönemini kapsayan, anket uygulaması 22-26 Mart 2016 tarihleri arasında yapılmış bir çalışmadır. Çalışmanın yapıldığı okulda 705 öğrenci (120 kız, 585 erkek) kayıtlıdır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş araştırmaya katılmaya istekli 299 (32 kız, 267 erkek) öğrenci örnekleme alınmıştır. Anket uygulaması sınıf ortamında, gözlem altında yapılmış ve yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Anket formu 21 sorudan oluşmuştur. Araştırmadan elde edilen veriler SPSS paket temel istatistiksel analizler kullanılarak değerlendirilmiştir. Bulgular: öğrencilerin yarısından fazlası sigara içmektedir ve % 67,5'i sigarayı denemiştir. Sigara içen öğrencilerin çoğunluğu sigaraya 12-15 yaş arasında başlamış ve başlama nedeni olarak arkadaş etkisini belirtmiştir. Sonuç: Öğrencilerin çoğunluğu sigara içtiğini ve buna erken yaşta başladığını bildirmiştir. Adolesanların madde kullanım açısından daha kapsamlı çalışmalarla değerlendirilmesi gereklidir.

- Baştürk, Meryem – Koç, Esra Meltem – Sözmen, Melih Kaan – Arslan, Mehmet – Albaş, Süleyman, *Tıp Fakültesi Birinci ve Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Sigara İçme Durumları, Anksiyete Düzeyleri ve 4207 Sayılı Kanun Hakkındaki Tutumları*, 2018, Konuralp Tıp Dergisi, 10(3), 282-288, İzmir, Pdf.

Özet: Amaç: Çalışmanın amacı İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi birinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin sigara içme durumları, anksiyete düzeyleri ve 4207 sayılı kanun hakkındaki tutumlarını değerlendirmektir. Gereç ve Yöntem: Veri toplama araçları, sosyodemografik veri formu, 4207 sayılı kanun hakkındaki görüş ve tutumları sorgulayan anket, Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Ölçeği ve Durumluk Kaygı Ölçeğinden (Stai Form TX–2) oluşmaktadır. Çalışma Aralık 2016-Ocak 2017 tarihleri arasında yürütülmüştür. Bulgular: Çalışmaya katılma oranı 64.5% (n: 157) idi. Öğrencilerin yaş ortalaması 20.38 ± 2.67 idi ve %59,8'i kadındı. Öğrencilerin %65'i (n:102) birinci sınıf öğrencisiydi ve %16,6'sı (n:26) aktif sigara kullanmaktaydı. Sigara içen ebeveyne sahip öğrencilerin sigara içme olasılığı daha yüksekti (p:0,002). Sigara içen öğrenciler toplu taşıma araçlarında, okul, alışveriş merkezi gibi toplu yaşam alanlarında ve yeme içme alanlarında uygulanan sigara içme yasağına sigara içmeyen öğrencilere göre daha az düzeyde katılmaktaydı (sırasıyla p=0,020, p<0,001, p<0,001). Öğrencilerin sürekli anksiyete düzeyleri ile sosyo-demografik değişkenler arasında anlamlı fark bulunamadı. Sonuç: Tıp fakültelerinde sigara içme sıklığı yıllar içinde artmaktadır. Sigara kullanmayanlar yasanın uygulanmasını sigara içen öğrencilere göre daha fazla desteklemektedir. Genç doktorların bilgi düzeyini arttırmak için sigara ile ilgili politikalar ve yasalar tıp eğitiminin bir parçası haline getirilebilir.

- Aşut, Özen - Çalı, Şanda - Özcan, Asu - Dündar, Fatma - Palaz, Çizel - Duran, Alpkaan – Vaizoğlu, Songül, *Lefkoşa'da Bir Üniversitenin Türkçe Tıp Öğrencilerinde Tütün Kullanımı Durumu*, 2018, Sürekli Tıp Eğitim Dergisi, 28(1), 1-16, Pdf.

Özet: Amaç: Araştırmanın amacı, Yakın Doğu Üniversitesi (YDÜ) Tıp Fakültesi Türkçe programı öğrencilerinin tütün kullanım durumunun belirlenmesi ve tütün kullanımı ile tıp eğitiminin ve başka ilişkili etmenlerin incelenmesidir. Gereç ve Yöntem: Bu çalışma Şubat 2018'de YDÜ Tıp Fakültesi Türkçe programı öğrencilerinde yapılan kesitsel bir araştırmadır. Araştırma evrenini oluşturan tıp öğrencilerinin tümüne ulaşmak hedeflenmiştir. Hazırlanan anket formu doğrudan gözetim altında tüm katılımcılara uygulanmıştır. Veriler SPSS 18.0 paket program ile değerlendirilmiş, önemlilik değeri olarak p p<0,05 kabul edilmiştir. Bulgular: Toplam 805 öğrenciden 698'i ankete katılmıştır (%86,7). Öğrencilerin, 247'si(%35,4) halen sigara içmektedir; 194'ü(%27,8) günlük içicidir. Toplam 331 erkek öğrencinin 144'ü(%43,5), 363 kadın öğrencinin 102'si(%28,1) sigara içmektedir. Cinsiyete göre değerlendirmede iki grup arasında önemli fark bulunmaktadır(p<0,001): Erkekler daha çok sigara içmektedirler. Tıp fakültesine girmeden önce ya da girdikten sonra sigaraya başlama açısından kadınlar ve erkekler arasında istatiksel önemli fark vardır; kadın öğrenciler daha çok tıp fakültesine girdikten sonra sigaraya başlamışlardır. Sonuçlar: Tıp öğrencilerinde sigara alışkanlığı yüksektir. Tıp eğitimi, öğrencilerin sigaraya başlama ve sürdürmesi üzerinde etkili olmamaktadır. Tıp eğitimi sürecinde daha etkili ve erken tütün programları gereklidir.

- Çifçi, Sema - Değer, Vasfiye Bayram - Saka, Günay – Ceylan, Ali, *Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinde Sigara İçme Sıklığı ve Etkileyen Faktörler*, 2018, Van Tıp Dergisi, 25(2), 89-99, Mardin, Pdf.

Özet: Amaç: Sigara kullanımı dünyada ve Türkiye'de önemli bir halk sağlığı sorunudur. Sigara bağımlılığı ile etkin mücadelede sağ-

lık profesyonellerine önemli görevler düşmektedir. Sigaraya başlama yaşının, başlama nedenlerinin, çocuklarda ve gençlerde içme oranlarının saptanması önemlidir. Bu araştırma, Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu hemşirelik bölümü öğrencilerinin sigara içme düzeyleri ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Gereç ve Yöntem: Çalışma kesitseldir. Araştırmanın evrenini Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencileridir (377 kişi) 30 Kasım 2015-16 Aralık 2015 tarihleri arasında sınıfta bulunan ve araştırmaya katılmayı kabul eden toplam 309 öğrenciye 2 bölümden (sosyo-demografik özellikler ve sigara kullanımına ilişkin sorular) oluşan bir anket uygulanmıştır. Veriler paket programında değerlendirilmiş ve verilerin analizinde sıklık, ortalama, ki-kare kullanılmıştır, $p<0.05$ anlamlı kabul edilmiştir. Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %34.3'ü sigara içmektedir. Öğrencilerin baba eğitim düzeyi ve cinsiyetleri ile öğrencilerin sigara içme durumu arasında istatistiksel anlamlılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Öğrencilerin sigara içme durumlarıyla annelerinin, büyük kız kardeşlerinin ve yakın arkadaşlarının sigara alışkanlığı arasında istatistiksel anlamlılık mevcuttur. Öğrencilerin ders durumlarının iyiden kötüye doğru değişim trendinde sigara içme oranlarının arttığı görülmektedir ($p<0.05$). Öğrencilerin sigaraya başlama nedenleri arasında ilk sırada %31.1 ile keyif ve zevk için sebebi yer almaktadır. Sigara içen öğrencilerin %64.1'i sigarayı 18 yaşın altında denediğini ve sigara içen öğrencilerin %26.4'ü arkadaşlarına özendiğini ifade etmiştir. Sonuç: Araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumlarıyla annelerinin, büyük kız kardeşlerinin ve yakın arkadaşlarının sigara alışkanlığı, baba eğitim düzeyi, cinsiyetleri, ders durumlarının iyiden kötüye doğru değişimi, yakın arkadaşlarının sigara içme alışkanlığı arasında istatistiksel anlamlılık tespit edilmiştir.

- Oğuz, Sıdıka - Çamcı, Gülşah – Kazan, Mahsum, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara Kullanım Sıklığı ve Sigaranın Neden Olduğu Hastalıkları Bilme Durumu*, 2018, Van Tıp Dergisi, 25(3), 332-337, İstanbul, Pdf.

Özet: Amaç: Bir üniversitenin sağlık ve sosyal bilimlerinde okuyan öğrencilerin sigara içme durumu ve sigaranın neden olduğu hastalıkları bilme durumunu incelemek amacıyla tanımlayıcı olarak planlandı. Gereç ve Yöntem: Eylül 2014 - Haziran 2015 tarihleri arasında, bir üniversitenin sağlık bilimleri ve sosyal bilimlerinde öğrenim gören ve araştırmaya katılmayı kabul eden 602 öğrenci çalışmanın örneklemini oluşturdu. 30 soruluk bir anket formu ile veriler toplandı. Elde edilen verilerde, tanımlayıcı istatistikler ortalama, standart sapma, frekans dağılımları ve yüzde olarak verilmiştir. Ayrıca istatistiksel değerlendirmede ki-kare testi kullanılmıştır. Çalışmada anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak alınmıştır. Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %30.7'si erkek, %69.3'ü kız olup yaş ortalaması 20.05±1.70 bulundu. Öğrencilerin %20.6'sı sigara içmekteydi. Araştırmamızda erkeklerin, sosyal bilimlerde okuyanların ve ailesinde sigara içilen öğrencilerin sigara içme oranının daha yüksek olduğu belirlendi. Sigara içen öğrencilerin başlıca sigara içme nedenleri belirgin bir soruna bağlı, merak, arkadaşlardan etkilenme ve özenti olduğu belirlendi. Öğrencilerin %97.8'i sigaranın kardiyovasküler hastalıklara, %97.0'ı akciğer kanserine, %95.3'ü gırtlak kanserine, %94.9'u serebrovasküler hastalıklara, %92.7'si Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalığına neden olduğunu bilmektedir. Sonuç: Sağlık bilimlerindeki öğrenciler sosyal bilimlerdeki öğrencilere göre daha az sigara kullanmaktaydı. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu sigaranın neden olduğu hastalıkları bilmektedir.

- Güner, Berrin, *Türkiye'de Lise Öğrencilerinde Sigara Kullanım Yaygınlığının Değerlendirilmesi*, 2019, Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi, 6(2), 23-31.
- Güner, Berrin, *Üniversite Öğrencilerinde Uyuşturucu Madde Kullanım Alışkanlıkları ve Yaygınlığı: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Örne-*

ği, 2019, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(2), 81-95, Aydın, Pdf.

Özet: Aydın ili Adnan Menderes Üniversitesi öğrencileri arasında alkol ve uyuşturucu madde kullanım alışkanlıklarını ve yaygınlığını belirleyebilmek amacıyla yapılan bu çalışmada üniversite gençleri arasında alkol ve madde kullanım nedenleri, sıklığı ve yaygınlığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi (1267), Eğitim Fakültesi (2850), Fen- Edebiyat Fakültesi (3519), İletişim Fakültesi (381), Mühendislik Fakültesi (1304) ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'nda (1320) öğrenim görmekte olan 10.641 öğrenci arasından, tesadüfi örneklem yoluyla seçilen 2000 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre Araştırmaya katılanların %49,5'i alkol kullanmakta ve bu kişilerin %96,1'i alkolün zararlarını bilmektedir. Katılımcıların %6,8'i denemek için, %20,8'i arkadaş çevresinden dolayı, %3,9'u aile etkisiyle, %10,9'u sıkıntılarından kurtulmak için, %8,4'ü ise diğer nedenlerle alkol kullanmaktadır. Katılımcıların %7,5'i uyuşturucu madde kullanmakta ve bu kişilerin %8,8'i her gün, %21,9'i haftada bir kez, %10,2'si haftada iki veya daha fazla kez, %4,1'i ise ayda bir kez uyuşturucu madde kullanmaktadır. Kullanılan uyuşturucu maddelerin başında %56 ile esrar gelmektedir. En fazla kullanılan diğer uyuşturucu maddeler sırasıyla kokain ve ectasydir. Uyuşturucu madde kullanma nedenlerinin başında eğlenmek (%31,4), arkadaş çevresi (%23,6) ve denemek (%18,6) gelmektedir.

- Coşkun, Ferhat - Özçırpıcı, Birgül – Özgür, Servet, *Gaziantep Üniversitesi Merkez Kampüsü'ndeki Lisans Öğrencilerinde Alkol ve Madde Kullanma Durumu*, 2019, Ortadoğu Tıp Dergisi, 11(2), 143-147, Pdf.

Özet: Amaç: Alkol ve madde kullanımı, dünyada ve ülkemizde giderek artan bir halk sağlığı problemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle araştırmamızda Gaziantep Üniversitesi merkez kampüsündeki lisans öğrencilerinde alkol ve madde kullanım durumu ve bunu et-

kileyen faktörleri belirlemek amaçlanmıştır. Gereç ve Yöntem: Üniversite öğrencilerinin üniversiteye başlarken ve bitirirken alkol ve madde kullanım durumunu belirlemek amacıyla tüm lisans bölümlerinin ilk sınıflarındaki 1352 ve son sınıflarındaki 865 öğrencinin hepsi örnek seçilmeden araştırmaya dahil edilmiştir. Öğrencilere sınıflarında 39 soruluk kişisel bilgiler ve alkol ve madde kullanım durumunu içeren soru kağıtları uygulanmıştır. Veriler SPSS istatistik paket programında değerlendirilmiştir. Bulgular: Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin %56,8'inin, kız öğrencilerin %44,0'ının en az bir kez alkolü denediği; erkek öğrencilerin %8,6'sının, kız öğrencilerin %2,1'inin en az bir kez madde kullandığı belirlenmiştir (p=0,000). Son sınıf öğrencilerinin %65,5'inin, ilk sınıf öğrencilerinin %43,2 sinin en az bir kez alkol; son sınıf öğrencilerinin %8,3 ünün, ilk sınıf öğrencilerinin %4,6 sının en az bir kez madde kullandığı saptanmıştır (p=0,000). Lojistik regresyon analiz sonuçlarına göre halen alkol kullanımını yakın çevresinde alkol kullanan olması 15,152 kat son sınıfta okuma 1,898 kat ve erkek cinsiyette olma 1,704 kat artırmaktadır. Halen madde kullanımını ise yakın çevresinde madde kullanan olması 66,667 kat, halen alkol kullanımı 4,167 kat ve okul başarısının kötü olması 3,049 kat artırmaktadır. Tartışma: Alkol ve madde kullanımı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde ve üniversite öğrencileri arasında önemli sorun teşkil etmektedir. Kullanım oranlarının son sınıf öğrencilerinde ilk sınıf öğrencilerinden daha yüksek olması nedeniyle üniversite yaşamının alkol ve madde kullanımını artırıcı bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin alkol ve madde kullanım oranlarını düşürmek için, sağlık ve madde bağımlılığı konusunda eğitimler verilmesi ve üniversite hayatlarında karşılaşacakları sorunlarda kendilerine destek olunması önerilmektedir. Bağımlılığı önlemede öncelikle ailelere, sağlık çalışanlarına ve topluma büyük görevler düşmektedir.

- Keskin, Halil İbrahim, *Çukurova Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara Kullanımının Araştırılması: İki Aşamalı Heckman Yöntemi*, 2019, Academic Review of Humanities and Social Sciences, 2(2), 109-123, Pdf.

Özet: Sigara, gönümüzde hem birey hem de toplum sağlığı açısından oldukça önemli sorunlara neden olmaktadır. Sigaranın bağımlılık yapıcı bazı maddeler barındırması özellikle genç yaşlarda sigara ile tanışan bireylerin ilerleyen yıllarda sigaraya bağımlı hale gelmesine neden olmaktadır. Bu durum sigaranın önlenmesi için erken yaşların önemine dikkat çekmektedir. Dolayısıyla, bu çalışmanın amacı Çukurova Üniversitesi öğrencilerinin sigara tüketiminin araştırılmasıdır. Öğrencilerin sigara tüketimi Heckman'ın iki aşamalı yöntemi kullanılarak araştırılmıştır. Çalışmada 300 öğrenciye uygulanan anket verileri kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar, artan gelirin sigara tüketimindeki artıştan daha fazla olduğunu göstermektedir. Buna ek olarak, stres ve sakinleştirmek gibi psikolojik etmenlerin yanında ailede sigara içenlerin varlığı sigara tüketimini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

- Terzi, Özlem – Kumcağız, Hatice – Terzi, Murat – Dündar, Cihad, *Üniversite Öğrencilerinde Sigara Kullanımı ve Nikotin Bağımlılık Düzeylerinin Belirlenmesi*, 2019, Addicta: The Türkish Journal on Addictions, 6(4), 168-181, Samsun, Pdf.

Özet: Sigara bağımlılığının erken tanınması ve tedavisinin başlanması maliyet-etkinliği en yüksek korunma yöntemlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Çalışmanın amacı üniversite öğrencilerde nikotin bağımlılık düzeylerinin ve ilişkili bazı özelliklerinin belirlenmesidir. Bu tanımlayıcı çalışmanın evrenini bir kamu üniversitesinde öğrenim gören 30147 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem hesaplamasında en az 453 kişiye ulaşılması gerektiği belirlenmiştir. Çalışmaya düzenli sigara içen gönüllü öğrenciler kabul edilmiştir. Katılımcılara araştırmacılar tarafından geliştirilen 17 soruluk bir anket formu ve Fagerström Nikotin Bağımlılığı Ölçeği uygulanmıştır. Anket verilerinin istatistiksel analizlerinde SPSS programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler ve önemlilik testleri yapılarak, tüm testler için istatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edilmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması 21,0±2,9 yıldır ve %58,2'si kadındır. Günde 15 (10-20) dal sigara iç-

mektedirler ve %54,3'ünün babası ve %62,3'ünün yakın arkadaşı sigara içicisidir. Sigarayı bırakmak isteyenlerin sıklığı %19,5'dir. En az bir kez sigarayı bırakmayı deneyenlerin sıklığı %52,8 olup, 2 (1-3) kez sigara bırakma denemesi yapmışlardır. Nikotin bağımlılık testine göre %31,4'ü orta ve %13,4'ü ise yüksek düzeyde bağımlıdır. Yüksek bağımlılarda babanın ve yakın arkadaşının sigara içiciliği daha yüksektir (p<0,05). Yüksek bağımlıların başarısız sigara bırakma denemelerinin daha çok (3[2-3] kez) olduğu belirlenmiştir (p:0,01). Sonuç olarak bağımlılık düzeyi artmadan ve sağlık sorunları ortaya çıkmadan, üniversiteli gençlerin sigarayı bırakmak konusunda istek ve gayretlerini artırmak gereklidir. Gençleri sigara içmeye teşvik eden olumsuz ortamlardan uzaklaştırmak için; aileleri, akranları ve üniversite çevresi tarafından ihtiyaç duyulan desteğin sağlanması önerilmektedir.

- Arslan, Seren – Bal, Fatih, *Üniversite Öğrencilerinde Alkol Kullanım Sıklığı, Çevresel-Ailevi Risk Faktörleri ve Cinsiyet Farklılıkları*, 2019, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12(67), 543-556, İstanbul, Pdf.

Özet: Alkol, insanlık tarihinde bilinen en eski, bilinç düzeyini, ruh halini, bilişsel, algısal süreçleri veya davranışları etkileyen ilaç olarak tanımlanır. Alkolün kültürden kültüre farklı algılanması, yaşadığımız çevre ve ailemizin etkisi alkol bağımlılığında önemli rol oynamakla birlikte, alkol bağımlılığı çağımızın en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Alkol bağımlılığında en önemli etken alkol kullanım alışkanlıkları olmaktadır. Alkol kullanımı çeşitli riskler ortaya çıkarabilmektedir. Risk, ortaya çıkacak getiriyi olumsuz etkileyebilecek olayların gerçekleşme olasılığıdır. Bu doğrultuda yaptığımız çalışmada alkol ve risk değişkenlerinden yola çıkarak üniversite öğrencilerinde alkol kullanım sıklığı, çevresel-ailevi risk faktörleri ve cinsiyet farklılıkları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu, Michigan Alkolizm Tarama Testi ve Cage Testi kullanılmıştır. Kullanılan ölçme aracıyla elde edilen veriler,

alt amaçlara uygun istatistiksel tekniklerle analiz edilmiştir. Michigan Alkolizm Tarama testi puanının artıkça CAGE testi puanının da arttığı görülmüştür. Erkeklerin kadınlara oranla Alkolizm Tarama Testinden ve CAGE testinden de daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Algılanan anne baba tutumu sevgisiz olanlarda alkolizm yüksek bulunurken ve CAGE de yüksek bulunmuştur. Alkol kullanım amacı rahat uyumak için kullanalar da alkolizm yüksek tespit edilmiştir.

- Mete, Burak - Söyiler, Vedat – Pehlivan, Erkan, *Adölesanlarda Sigara İçme ve Madde Kullanma Prevalansı*, 2020, Bağımlılık Dergisi, 21(1), 64-71, Adana, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmanın amacı Bingöl ilinde 14-18 yaş arasındaki gençlerde sigara kullanma, madde kullanma prevalansını bulmak, sigara içme ve madde kullanımı arasındaki ilişkiyi saptamaktır. Yöntem: Kesitsel tipte bir çalışmadır. Bingöl il merkezinde bulunan 14 lisede eğitim gören 1235 öğrenci üstünde yapılmıştır. Örnekleme yöntemi olarak tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bulgular: Bütün öğrencilerde sigara içme prevalansı %15,8 sigara dışında bağımlılık yapıcı herhangi bir madde kullanma sıklığı %5, erkek öğrencilerde sigara içme oranı %24,1 kız öğrencilerde %7,7 erkek öğrencilerde sigara dışında bağımlılık yapıcı herhangi bir madde kullanma oranları %8,2 kız öğrencilerde %1,9 olarak bulunmuştur. Sigara dışında bağımlılık yapıcı herhangi bir madde kullanma riski sigara içenlerde 8 kat, erkeklerde 2,5 kat artmaktadır. 18 yaşına gelindiğinde sigara dışında madde kullanma riski yaklaşık 1,5 kat artmaktadır. Sigara ve madde kullanmaya başlamada lise 2 kritik dönemdir. Sonuç: Adölesanlarda sigara içme ve madde kullanma gibi zararlı davranışlar yüksek düzeydedir. Sigara diğer bağımlılık yapıcı maddelerin kullanılma riskini de artırmaktadır.

- Yıldız, Deniz - Çiftçi, Arzu – Yalçın, Özhan, *Bir ÇEMATEM Kliniğinde Yatan Ergen Hastalarda Madde Kullanım Eğilimleri, Psikososyal Travmalar, Psikiyatrik Komorbiditeler ve Cinsiyet Farklılıkları*, 2020, Dusunen Adam the Journal of Psychiatry and Neurological Sciences, 33, 190-202, İstanbul, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmada madde bağımlılığı tedavi merkezimize yatışı yapılan çocuk ve ergenlerin sosyodemografik, klinik özellikleri, madde kullanım eğilimleri, psikososyal travmaları incelenerek ve bunları cinsiyetler arası karşılaştırarak bu alandaki bilgilerimizi arttırmak amaçlanmıştır. Yöntem: Araştırmaya Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim Araştırma Hastanesi Çocuk Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Eğitim Merkezine (ÇEMATEM) madde kullanım bozukluğu tanısıyla yatırılan hastalar ardışık olarak alınmıştır. Hastalara yarı yapılandırılmış bir görüşme çizelgesi, Hamilton Depresyon ve Anksiyete Değerlendirme Ölçekleri, Conners-Wells Ergen Özbildirim Ölçeği, Ergen Disosiyatif Yaşantılar Ölçeği, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Bağımlılık Profil İndeksiUygulayıcı Formu, Ebeveyn ve Arkadaş Bağlanma Envanteri uygulanmıştır. Bulgular: Yüz beş hastadan oluşan örneklemimizin %31.4'ü kızdır. Örneklemimizde adli öykü, davranım bozukluğu tanısı, ailede alkol-madde kullanımı, duygusal istismar, eroin kullanımı sık bulunmuştur. Kızlarda madde kullanım sürelerinin daha kısa, ekstazi kullanımının, travmatik yaşantıların, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) tanısının ve psikiyatrik hastalık şiddetlerinin daha fazla, erkeklerde sentetik kannabinoid kullanımının daha fazla olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanılı olgularda sentetik kannabinoid ve alkol, depresif olgularda eroin, TSSB tanılı olgularda ekstazi kullanımı göze çarpmıştır ($p<0,05$). Sonuç: Çocuk ve ergenlerde madde kullanımı eğilimleri, çocukluk çağı travmatik yaşantıları, psikiyatrik hastalık şiddeti cinsiyetler arası farklılık gösterebilmektedir. Tedavi sürecinde bu farklılıkları göz önünde bulundurmak faydalı olacaktır.

- Çalık, Burcu Tümerdem – Soyer, Makbule Kalı, *Yaygın Eğitime Devam Eden Gençlerde Sigara Alkol ve Bağımlılık Yapan Madde Kullanımı*, İstanbul.
- Demirel, Gülbahtiyar - Yılmaz, Feride Taşkın - Şimşek, Gamze Nur, *Psychosocial Health Levels and Substance Use Frequency of Intern Students Studying Health Sciences in Turkey*, 2020, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 7(2), 138-145, Pdf.

Özet: This study was conducted to determine the psychosocial health levels, substance use frequency, and factors affecting the students in the faculty of health sciences. A total of 681 senior year students studying in the faculty of health sciences in Sivas Cumhuriyet University between March 20 and April 15, 2018 were included in this descriptive and cross-sectional study, which constituted 86.4% of the students at the university. Data were collected using student identification form, depression anxiety stress scale, and substance use information form. Student t, Mann-Whitney U, Chi-squared, and Kruskal-Wallis tests, ANOVA, and Pearson correlation analysis were used for statistical evaluation. It was determined that 16.9% of the students used substances such as cigarettes, alcohol, narcotic drugs, and heroin/hashish during internship. The depression and stress levels were found to be normal, and the anxiety levels were mild according to the students' depression, anxiety and stress scale mean scores; 14.2% of the students had severe depression, 20.9% had severe anxiety, and 9.4% had severe stress. Depression, anxiety, and stress levels of students who used substances were found to be higher. The students preferred smoking, alcohol, and substance use as a coping method due to the psychosocial problems.

Kitaplar

- Baran, Gülen - Mangır, Mine – Aral, Neriman, *Yurtlarda Kalan Üniversite Öğrencilerinin Sigara ve Alkol Kullanımlarının İncelenmesi*, 1992, 116s., Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Ankara.

- Eke, Ceyda Yılmezçetin – Ögel, Kültegin – Taner, Sevil, *İstanbul'da Lise İkinci Sınıflar Arasında 2004 Yılında Yapılan Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı Araştırma Raporu*, 2005, Yeniden Yayın, İstanbul, Pdf.
- Rüzgar, Hasan, *Sokağın Efeleri-Alkol ve Madde Bağımlıları*, 2017, 144s., Kendi Yayınları, Ankara.

4.12.2. "Koruyucu-Önleyici/Tedavi Süreci" Teması

"Gençlik ve Bağımlılık" konulu eserler arasından toplamda doksan bir (91) eser "Koruyucu-Önleyici/Tedavi Süreci" teması altında tasnif edilmiştir. Bu eserlerin on yedisi (17) kitap, yirmi dördü (24) tez ve ellisi (50) makale olarak yayınlanmıştır. Çalışma genelinde olduğu gibi makale türü "Koruyucu-Önleyici/Tedavi Süreci" temasında da en çok üretilen yayın türü olmuştur. (%55)

Grafik 26: "Koruyucu-Önleyici/Tedavi Süreci" Temasının Eser Türlerine Göre Dağılımı

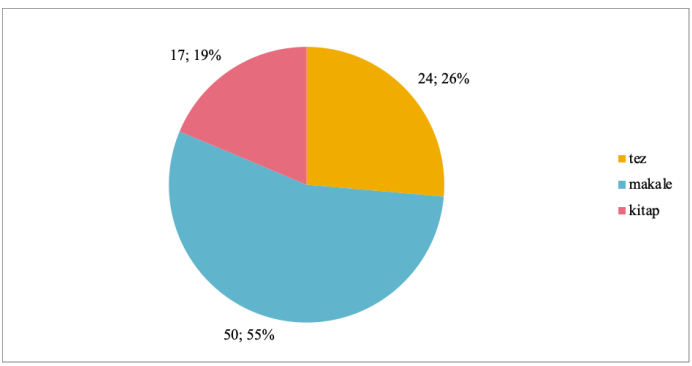

"Koruyucu-Önleyici/Tedavi Süreci" temalı çalışmalar dönemsel olarak tasnif edildiğinde; bu temaya ilişkin 1910 ve 1970 yılları arasında hiçbir türde çalışmaya rastlanmamıştır. 1980 sonrası dönemde ise eser türlerinin her biri için periyodik olarak artış söz konusudur. Eser sayısının en fazla üretildiği tür olan makalede 2010-2020 döneminde en fazla sayıya ulaşılarak bu temaya ilişkin otuz iki (32) eser üretilmiş-

tir. En az sayıdaki eser türünün ise toplamda on yedi (17) esere sahip olan kitap türünde olduğu görülmektedir.

Grafik 27: "Koruyucu-Önleyici/Tedavi Süreci" Temalı Eserlerin Dönemsel Dağılımı

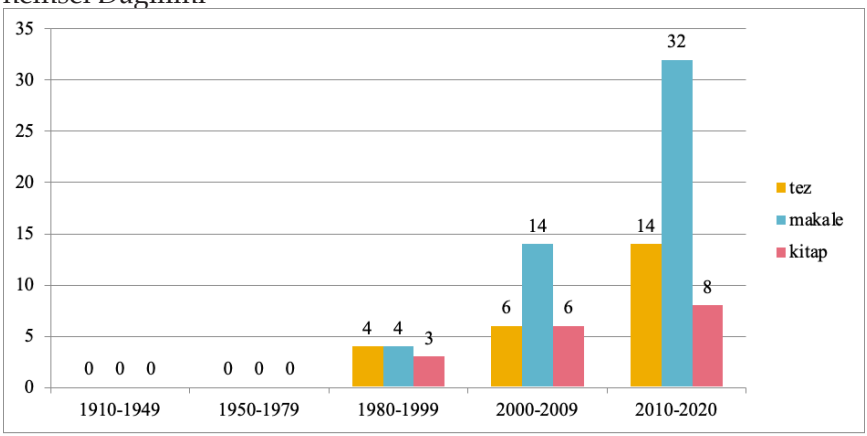

"Koruyucu-Önleyici/Tedavi Süreci" temasındaki çalışmalara konu/içerik açısından bakıldığında; en fazla eserin kırk bir (41) eser ile diğer temasına ait olduğu görülmektedir. Diğer eserlerin konu dağılımı ise sırasıyla eğitim/program konulu çalışmalar (23), psikososyal konulu çalışmalar (6), ergenlik/gençlik dönemine özgü çalışmalar (5), sosyal çevre merkezli çalışmalar (3), komorbidite çalışmaları (2), aile merkezli çalışmalar (1) ve kullanıcı profili çalışmaları (1) şeklindedir.

Bu temada ele alınan tezlerde öne çıkan alt temalar eğitim/program konulu çalışmalar (8) ve komorbidite çalışmalıdır (2). Bu kapsamda ele alınan çalışmaların yayın tarihleri ise farklılık göstermektedir. Münevver Akın'ın (1996) "Lise Öğrencilerinin Uyuşturucu- Uyarıcı Madde Kullanımının Zararlarına İlişkin Sağlık Eğitim Gereksinimleri" isimli yüksek lisans çalışması, Selin Müderrisoğlu'nun (2008) "Madde Kullanımını Önleme Stratejileri ve Üniversite Öğrencilerine Yönelik Önleme Programı" isimli doktora çalışması, Uğur Evcin'in (2016) "Önleme Stratejileri Perspektifinden Madde Kullanımı ve Okul Temelli Örnek Bir Uygulama: Yaşam Becerileri Eğitim Programı" isim-

li doktora çalışması bu temaya ilişkin farklı tarihlerde ele alınan çalışmalara örnek teşkil etmektedir.

Makaleler açısından bakıldığında; bu temaya ilişkin öne çıkan alt temalar eğitim/program konulu çalışmalar (13), ergenlik/gençlik dönemine özgü çalışmalar (7) ve psikososyal konulu çalışmalar (6) şeklindedir. Eğitim/program konulu çalışmaların birkaç önemli örneğini Kültegin Ögel ve arkadaşlarının 2008 yılında yazdığı "Uçucu Madde Kullanan Ergenlerde Bilinçlendirme Eğitiminin Etkinliği", İbrahim Cılga'nın (1998) "Gençlerin Madde Kullanımını ve Bağımlılığını Önlemek İçin Koruyucu ve Bilinçlendirici Çalışma Yapacak Eğiticilerin Eğitimi Projesi", Tunahan Bulut ve Emel Yeşilkayalı'nın (2020) "Çocuk ve Gençlerde Madde Bağımlılığının Önlenmesine Yönelik Programların İncelenmesi" isimli çalışmalar oluşturmaktadır. Diğer öne çıkan bir tema olarak psikososyal konulu çalışmaların odak konusunun ise benlik çalışmaları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Nitekim Muhammed Yıldız'ın 2017 yılında yazdığı "Lise Öğrencilerinin Madde Bağımlılığından Korunmaya İlişkin Öz-Yeterliliğinin İncelenmesi" isimli çalışma bunun bir örneğini oluşturmaktadır.

Kitap türüne bakıldığında ise; eser verilen alt temaların ergenlik/gençlik dönemine özgü çalışmalar (5) ve eğitim/program konulu çalışmalar (2) olduğu görülmektedir. Ergenlik/gençlik dönemine ait verilen ilk eser 1986 yılında Ramazan Esen tarafından kaleme alınan "Gençlik Meselelerimiz: Eğitim-Uyuşturucu ve Alkolizm" isimli çalışmadır. Eğitim/program konulu çalışmalara ilişkin verilen iki (2) eser ise; Altındağ İlçesi Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından hazırlanan (2007) "Çocuk ve Ergenlerde Madde Bağımlılığı Kitapçığı" ve Ceyda Yılmaztekin ve arkadaşlarının 2003 yılında kaleme aldığı "Ergenlerde Madde Kullanım Bozukluklarına Yaklaşım Kılavuzu" isimli çalışmalardır.

Grafik 28: "Koruyucu-Önleyici/Tedavi Süreci" Temasının Konu/İçerik Dağılımı

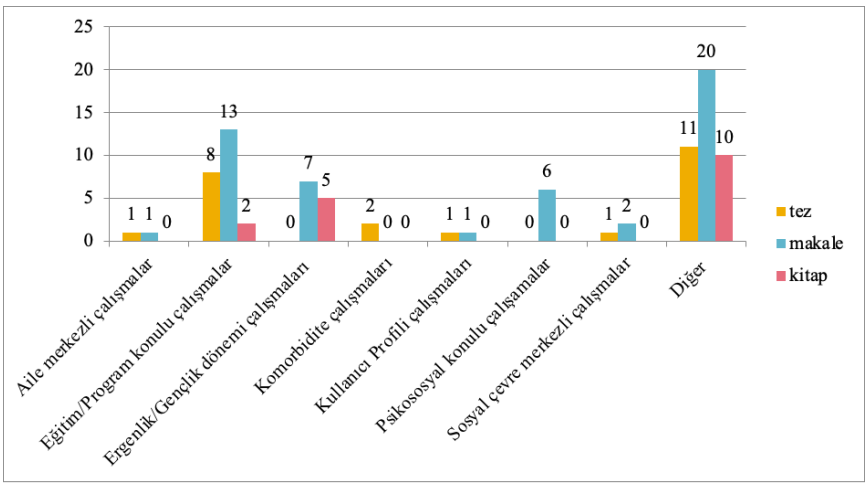

"Koruyucu-Önleyici/Tedavi Süreci" Temasına Ait Künyeler

Tezler

- Horasan, Eray, *Elazığ'da Ortaokul Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Sigara İçme Durumu ve Öğrencilerin Sigara-Sağlık İlişkisi Konusundaki Bilgileri*, 1994, Doktora, 107s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Fırat Üniversitesi.

Özet: Bu araştırma Elazığ il merkezi ortaokul son sınıf öğrencilerini temsil edecek şekilde seçilmiş 381 erkek ve 259 kız öğrenci ile gerçekleştirilen bir anket çalışmasıdır. Öğrencilerin sigara içme oranlarının demografik parametrelere göre hesaplanması, öğrencilerin sigara içmesiyle ilişkili faktörlerin saptanması ve sigara sağlık ilişkisi hakkındaki bilgilerinin ölçülmesi bu araştırmanın başlıca bulgularıdır. Ayrıca öğrencilerden alınan bilgilerle anne, baba, abla ve ağabeylerin sigara içme oranları da tahmin edilmiştir. Araştırmada düzenli sigara içme (haftada en az bir tane sigara içme) oranları erkeklerde %23.10 ve kızlarda %3.09 olarak belirlenmiştir. Her gün sigara içme

oranları ise erkelerde %11.55 ve kızlarda %1.93 olarak bulunmuştur. Erkek öğrencilerde sosyoekonomik düzey düştükçe sigara içme oranı yükselmektedir. Kızlarda bu ilişki istatistiki olarak önemli bulunmamıştır. Arkadaşların, ağabey ve ablaların, aile çevresindeki sevilen büyüklerin arasında sigara içenlerin bulunması durumunda düzenli sigara içen öğrenci oranı da anlamlı olarak yükselmektedir. Öğrenciler sigaranın hastalıklarla ilişkisi konusundaki sorulara yaklaşık %60-70 oranlarında doğru cevaplar vermişlerdir. Pasif içicilik ve bağımlılık ile ilgili soruları doğru yanıtlama oranı daha yüksektir. Sigaranın başlıca fizyopatolojik etkileri hakkındaki soruları doğru yanıtlayanların oranı ise düşüktür. Öğrencilerden alınan bilgilere göre babaların sigara içme oranı %60.7, annelerin sigara içme oranı ise %10.6'dır. Çalışmamızda ağabeylerin sigara içme oranı %57.3, ablaların sigara içme oranı %14.5 olarak bulunmuştur. Bu çalışma bulguları, gençlere yönelik sigaradan koruyucu kapsamlı bir mücadele pogramının ivedilikle uygulamaya konmasının gerekliliğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

- Akın, Münevver, *Lise Öğrencilerinin Uyuşturucu-Uyarıcı Madde Kullanımının Zararlarına İlişkin Sağlık Eğitim Gereksinimleri*, 1996, Yüksek Lisans, 108s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Üniversitesi.

Özet: Bu çalışma, lise öğrencilerinin uyuşturucu-uyarıcı madde kullanımının zararlarına ilişkin sağlık eğitim gereksinimlerini belirlemek ve sonuçlar doğrultusunda gerçekçi öneriler geliştirmek amacıyla tanımlayıcı araştırma yöntemine göre planlanarak 1995-1996 öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Çalışmamıza, İstanbul iline bağlı Bakırköy İlçesi sınırları içinde yer alan üç liseden 980 öğrenci alınmıştır. Araştırma kapsamına alınan okulların öğrencileri basit rastlantısal yöntemle seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır Araştırma ile ilgili formlar sınıflara girilerek çalışmanın amacı ve sorular hakkında bilgi verildikten sonra dağıtılmış ve yanıtlandıktan hemen sonra toplanmıştır. Öğrencilere uygulanan veri toplama aracından elde edilen bilgiler bilgisayar yolu ile istatistik sel olarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin %33.7'nin sigara içmeyi denediği ve bunların

% 31.2'nin sigara içmeye devam ettiği bulunmuştur. Öğrencilerin % 19.5'inin alkollü içkiyi farklı aralıklarla içtiği ve erkek öğrencilerde alkollü içki içme oranının kız öğrencilerden daha fazla olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin % 2.3'nün sakinleştirici ve yatıştırıcı ilaç, % 3.2'nin esrarı denedikleri belirlenmiştir. Sigara ve alkollü içki içme oranı yakın arkadaşları ve aile üyeleri sigara ve alkollü içki kullanan öğrencilerde artmaktadır. Öğrencilerde sigara ve alkollü içkiyi ilk kez kullanım nedeni zevk-eğlence, kutlama ve özel toplantılar olarak belirlenmiş, sürdürme nedenleri olarak zevk-eğlence, sorunlardan uzaklaşma, çevreye uyumun ilk sırada yer aldığı görülmüştür. Öğrencilere uyuşturucu-uyarıcı maddeler öncelikle ölüm, toplum sal sorun, merak, kaçış, başka bir dünya, gençlik gibi kavramları çağrıştırmaktadır. Öğrencilerin % 36.8'nin uyuşturucu-uyarıcı maddeler konusunda kendilerini yeterli düzeyde bilgili hissetmedikleri saptanmıştır. Öğrencilerin % 90.6'sı uyuşturucu-uyarıcı maddelerin kullanılmasını dünyada ve ülkemizde toplumsal açıdan önemli bir sağlık sorunu olarak görmektedir. Öğrencilerin % 85.9'u sigara, alkollü içki, uyuşturucu-uyarıcı maddelerin zararları, korunma yollarının eğitim politikaları/programları içinde yer almasını istemektedir. Öğrencilerin % 59.8'inin uyuşturucu-uyarıcı maddelerin kullanımının önlenmesine yönelik kampanyalarda aktif rol almak/sorumluluk üstlenmek istedikleri belirlenmiştir.

- Erakman, Süreyya, *Lise Öğrencilerini Sigara Konusunda Bilgilendirmenin Sigaraya İlişkin Görüşlerine Etkisi*, 1996, Yüksek Lisans, 111s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.

Özet: Araştırma lise öğrencilerinin sigaraya ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ve değişik bilgilendirme yöntemleri kullanılarak öğrencilerde görüş değişiminin saptanması amacıyla deneysel olarak yapılmıştır. Araştırma, Samsun İli belediyesi sınırları içinde bulunan, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 20 lise içinden basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilen Namık Kemal Lisesi'nde yapılmıştır. Araştırma örneklemini oluşturmak için Namık Kemal Lisesi'ndeki dönem

III öğrencilerinin %10'unu temsil edecek şekilde, ortak dersleri olan gruplar arasından basit rastgele örnekleme yöntemiyle 2 deney, 1 kontrol grubu seçilmiştir. Gruplardaki öğrenci sayısını eşitlemek için her gruba 45 öğrenci denk gelecek şekilde toplam 135 öğrenci örneklem kapsamına alınmıştır. Araştırma kapsamına alınan öğrencilere iki bölümden oluşan soru kağıdı uygulanmıştır. Soru kağıdının ilk bölümünde tanıtıcı bilgiler, ikinci bölümünde görüş belirlemede kullanılan ifadeler yer almıştır. Öğrencilere ön test uygulanarak sigaraya ilişkin görüşleri belirlenmiş, görüş değişiminin olup olmadığı son test sonuçlarının değerlendirilmesiyle saptanmıştır. Öğrencilere uygulanan soru kağıdı, görüş belirleyen ifadelerden si¬ gara karşıtı ifadeye "katılıyorum" yanıtına 1 puan, sigara yanlısı ifadeye "katılmıyorum" yanıtına 1 puan, diğer ifadelere O puan verilerek değerlendirilmiştir. Veriler bilgisayarda değerlendirilmiş ve istatistiksel değerlendirmede Yüzdelik, İki Eş Arasındaki Farkın Önemlilik Testi, Kruskal VVallis Varyans Analizi, Man-Whitney U Testi kullanılmıştır. (v) Değerlendirme sonuçlarına göre; Öğrencilerin yarısından fazlasının (%63) sigara yanlısı görüşe sahip oldukları ancak eğitim sonrası sigaraya ilişkin olumlu görüşlerinin değişim gösterdiği saptanmış, öğrenciye sigaranın zararlarını anlatan eğitim materyalinin de, sigaranın yeğlenmeyen modası geçmiş kötü alışkanlık olduğunu anlatan iki yanlı sunulan eğitim materyalinin sunumunun da öğrencilerin sigara yanlısı görüşlerini değiştirdiği, sigara ile ilgili olumsuz görüşleri artırdığı belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin tamamı iki yanlı sunumu ilgi çekici bulmuşlardır. Sigaranın merak nedeniyle denendiği, öğrencilerin yaklaşık yarısının sigarayı denediği, sigarayı deneyenlerin yarısının sigara kullanımını sürdürdüğü, ailesinde ve yakınlarında sigara kullanan kişiler bulunan öğrencilerin sigaraya ilişkin olumlu görüşlerinin daha fazla olduğu, sigara kullanan öğrencilerin tamamına yakınının ailelerinden gizledikleri, ailelerinin bu konuda tutumlarının cezalandırma ve nasihat şeklinde olacağını düşündükleri belirlenmiştir. Örneklemdeki sigaraya ilişkin olumsuz görüş bildiren öğrenciler-

den kızların oranı daha yüksek görülmektedir. Cinsiyet, yaş, kaygılı kişilik, sigara içme deneyimi, halen sigara içiyor olma dışındaki diğer değişkenler yönünden öğrencilerin sigaraya ilişkin görüşlerinde farklılaşma görülmemiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacı tarafından çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

- Yağcı, Müfide Tülin, *Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Eğitimcilerin Uyuşturucu ile Mücadelede Etkinlik Düzeyleri*, 1999, Yüksek Lisans, 118s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.

Özet: Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim kurumlarında görev yapan yöneticilerin, rehber öğretmenlerin ve sınıf rehber öğretmenlerinin uyuşturucu ile mücadelede etkililik düzeylerine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmanın evreni Ankara ili Çankaya, Mamak, Altındağ, Keçiören, Yenimahalle ilçelerinde görev yapan 47 rehber öğretmen, 2009 sınıf rehber öğretmeni ve 244 okul yöneticisinden oluşmaktadır. Rehber öğretmenler ve yöneticilerden örneklem alınmamış, sınıf rehber öğretmenlerinden random yöntemi ile belirlenen 10 okulda çalışan 204 kişi araştırmaya dahil edilmiştir. Verilerin tümü araştırmacı tarafından geliştirilen ve rehber öğretmenlere, sınıf rehber öğretmenlerine ve yöneticilere uygulanan anket aracılığı ile elde edilmiştir. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümü deneklerin kimlik bilgilerine ilişkin altı maddeden oluşmaktadır, ikinci bölümde deneklerin uyuşturucu maddeler ile mücadele etkinlikleri hakkındaki görüşlerine ilişkin 44 soru yer almaktadır. Ankette beşli dereceleme ölçeği kullanılmıştır. 244'ü okul yöneticisi, 204 'ü sınıf rehber öğretmeni, 47 'si rehber öğretmen olmak üzere toplam 495 anket uygulanmış, 215 okul yöneticisi, 202 sınıf rehber öğretmeni ve 40 rehber öğretmenin anketi geçerli görülmüştür. Toplanan veriler SPSS bilgisayar paket programı kullanılarak işlenmiştir. Sonuçlar soru bazında frekans, yüzde, ağırlıklı ortalamalar şeklinde özetlenip yorumlanmaya çalışılmıştır. Araştırmada dört alt probleme cevap aranmıştır. Birinci alt probleme ilişkin bulgulara göre; rehber öğretmenler, sınıf rehber öğretmenleri

ve yöneticiler uyuşturucu maddeler hakkında sahip oldukları bilginin "orta" düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte kadın eğitimciler, ergenlik çağı da çocuğu olmayan, 21-25 yaş grubunda olanlar ve 1-5 yıllık İademe sahip olanlar, Altındağ semtinde görev yapan eğitimciler kendilerinin uyuşturucu maddeler hakkında daha bilgili olduklarım ifade etmişlerdir. İkinci alt probleme ilişkin bulgulara göre; rehber öğretmenler, sınıf rehber öğretmenleri ve yöneticiler uyuşturucu maddeleri ve bağımlıları tanımada kendilerini "az" düzeyde bilgili bulduklarım belirtmişlerdir. Öte yandan kadın eğitimciler, ergen çocuğu olmayanlar, 21-25 yaş grubunda olanlar, 1-5 yıllık kıdeme sahip olanlar, Keçiören semtinde görev yapanlar uyuşturucu maddeleri ve kullananları tanımada kendilerini daha bilgili bulduklarını ifade etmişlerdir. Üçüncü alt probleme ilişkin bulgulara göre; rehber öğretmenler, sınıf rehber öğretmenleri ve yöneticiler uyuşturucu ile mücadele etkinlikleri düzenlemede kendilerinin "az" düzeyde etkili olduklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte erkekler, ergen çocuğu olanlar, 36 yaş ve üstü grupta bulunanlar, 16 yıl ve üstü kıdemi olanlar, Altındağ ve Çankaya semtlerinde görev yapanlar kendilerini daha etkili bulmaktadırlar. Dördüncü alt probleme ilişkin bulgulara göre; rehber öğretmenlerin, okul yöneticileri ve sınıf rehber öğretmenlerine göre, hizmet içi eğitim kurslarına katılmada, uyuşturucu ile mücadele etkinliklerinde öğrencilerle işbirliği yapmada, etkinliklerde görev almada daha istekli oldukları ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak; eğitimcilerin uyuşturucu madde bağımlılığı konusunda ciddi bilgi gereksinimleri olduğu ve okullarda uyuşturucu ile mücadele etkinliklerine yeterince önem verilmediği görülmektedir.

- Sayım, Aynur, *Lise Öğrencilerini Bilgilendirmenin Madde Konusundaki Görüşlerine Etkisinin İncelenmesi*, 2000, Yüksek Lisans, 73s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi.

Özet: "AMATEM" tarafından geliştirilen "Uyuşturucu Maddeler ve Bağımlılık Eğitim Paketi" nin etkinliğinin araştırılmasını amaçlayan çalış-

mamız, 14-18 yaşları arasındaki, 113 erkek, 87 kız olmak üzere toplam 200 Lise II. sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Bu eğitim programı, uyuşturucu ile mücadelede, öğrencileri uyuşturucu madde konusunda bilgilendirmek, farkındalıklarını sağlamak, tutum, inanç ve görüşlerini değiştirmek hedeflerine ulaşmayı amaçlamıştır. Verilerin toplanmasında ön ve son anket olarak verilen eğitimin etkinliğini değerlendirmek için hazırlanan "Uyuşturucu Maddeler ve Bağımlılık Eğitim Paketi Değerlendirme Formu", öğrencilerin verilen eğitim konusundaki düşüncelerini açıklamaları için hazırlanan "Program Değerlendirme Formu" kullanılmıştır. Uyuşturucu Maddeler ve Bağımlılık Eğitim Paketi Değerlendirme Formu'nun ilk ve son uygulamaları arasında, öğrencilere, uyuşturucu madde ile ilgili dört bölümden oluşan bir video filmi gösterilmiştir. Video filmi; Uyuşturucu Maddeler ve Bağımlılığa Genel Bir Bakış, Uyuşturucu Maddelerin Etkileri ve Sonuçları, Karar Vermek ve Davranışlarımız konularını içermektedir. Elde edilen veriler, t-testi ve varyans analizi kullanılarak SPSS programında incelenmiştir. Genel değerlendirmede, öğrencilerin uyuşturucu maddeye bakış açılarının eğitim sonrasında olumlu yönde değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla eğitimden daha fazla yararlandıkları görülmüştür. Materyal hakkındaki fikirleri değerlendirildiğinde öğrencilerin materyali beğendikleri ve verilen eğitimden yararlandıkları düşüncesinde oldukları saptanmıştır.

- Filiz, Hafize, *Gençlerde Sigaradan Korunma Konusunda Bir Müdahale Programının Değerlendirilmesi*, 2007, Yüksek Lisans, 131s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Celal Bayar Üniversitesi, Pdf.

Özet: Sigara kullanımı, Dünya'da ve Türkiye'de erken ölümlerin önlenebilir en önemli nedenidir. Adölesan çağ çocuklarda sigara içme oranı dünya çapında artmış ve sigarayı deneme yaşı çok küçük yaşlara düşmüştür. Randomize kontrollü bu çalışmada akran eğitimi programının sigara konusundaki bilgi düzeyi ve sigara içme davranışı üze-

rindeki etkisini değerlendirmek amaçlanmıştır. Araştırma Balıkesir Kent Merkezinde, 2 girişim ve 2 kontrol grubundan oluşan 4 İlköğretim Okulunda yürütülmüş olup, bu okullarda eğitim öğretim gören 5.,6.,7., ve 8. sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 898 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma grubundaki öğrencilere girişim öncesi anketi uygulanmıştır. Öğrencilerden akran eğitimcisi olarak çalışmak isteyen gönüllü öğrencilere sigara konusunda eğitim verilmiştir. Akran eğitimcilerinin eğitiminden 2,5 ay sonra tüm öğrencilere girişim sonrası anket uygulanmıştır. Veriler SPSS for Windows 10.0 istatistik paket programında değerlendirilmiş, analizlerde ki kare testi, bağımlı gruplarda ki kare testi (Mc Nemar), kovaryans analizi, eşleştirilmiş gruplarda t testi ve Kappa istatistiği kullanılmıştır. Girişim grubunda yer alan öğrencilerin % 22.6'sı akranlarının kendilerine sigara konusunda eğitim verdiğini belirtmişlerdir. Akran eğitimi uygulanan grupta girişim öncesi sigara konusunda bilgi puanı 8.64 ± 2.28 olup bu veri girişim sonrasında 9.15 ± 1.94 (p= 0.001) olmuştur. Kontrol grubunda girişim öncesi sigara konusunda bilgi puanı 8.95 ± 2.05 olup, bu veri girişim sonrasında 9.22 ± 2.00 (p=0.001) olmuştur. Girişim öncesinde kontrol grubunun bilgi puanı girişim grubuna göre daha yüksekken, girişim programı sonrasında girişim ve kontrol grubu arasında bulunamamıştır. Bilgi puanı artışının girişim grubunda kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (p= 0.08, kovaryans analizi). Girişim grubunun, girişim öncesi ve girişim sonrası toplam bilgi puanı fark ortalaması 0.51±2.2'dir (p= 0.001). Kontrol grubunda halen sigara içenlerin oranı girişim öncesinde %0.5 iken girişim sonrasında %0.9 olmuştur. Girişim grubunda halen sigara içenlerin oranı girişim öncesinde %2.5 iken girişim sonrasında %1.7'ye düşmüştür. Araştırmanın sonuçları akran eğitimi programının sınırlı da olsa öğrencilerin sigara konusunda bilgi düzeyi üzerinde etkili olduğunu ve sigara içme davranışı üzerinde etkili olduğunu düşündürmektedir. Bu konuda uzun izlem dönemi olan akran eğitimi programlarının yürütülmesi önerilebilir.

- Müderrisoğlu, Selin, *Madde Kullanımını Önleme Stratejileri ve Üniversite Öğrencilerine Yönelik Önleme Programı*, 2008, Doktora, 255s., Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, Pdf.

Özet: Madde kullanımı ve bağımlılığı neden ve sonuçları itibariyle çok geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu araştırma ile bu geniş yelpazenin önemli bileşenlerinden olan gençlik özellikle üniversite gençliği ve madde kullanımına bağlı karakteristiklerin incelenmesi hedeflenmiştir. Elde edilen bilgiler doğrultusunda amaçlanan üniversite öğrencilerine yönelik madde kullanımını önleme stratejileri ve programı geliştirilmesidir. Bu hedef ve amaçlar doğrultusunda toplam 855 üniversite öğrencisinin katılımıyla anket çalışmaları uygulanmıştır. Ayrıca çalışmada NODO Madde Bağımlılığını Önleme Kulübü üyeleri ile yapılmış olan akran eğitim pilot uygulaması yer almaktadır. Uygulanmış olan iki farklı anket, odak grup çalışmaları bulguları ve pilot çalışma verileri değerlendirildiğinde % 25'lik bir grubun madde kullanımı açısından daha fazla risk taşıdığı, sigara kullanımı ve alkol kullanımının diğer maddelere oranla çok daha yaygın kullanıldığı, tercih edilen yasadışı maddeler arasında ise baş sıraları esrar ve ecstasynin paylaştığı görülmektedir. Yasadışı maddelerin deneme yaş dönemlerinin yasal madde sınıfına giren alkol ve sigarayla karşılaştırıldığında daha geç denendiği görülmüştür. Katılımcıların kullanımlarını büyük oranda merakın tetiklediği saptanmıştır. Üniversitelerinde öğrencilere bağımlılık hakkında seçmeli bir ders açılması durumunda büyük çoğunluk bu dersi tercih edeceklerini belirtmişlerdir. Önleme programı geliştirmede büyük öneme sahip olan bu araştırmada elde edilen veriler değerlendirilerek Akran Eğitim Programı geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Uygulama değerlendirmeleri ışığında düzenli uygulamaları başlatılmış ve yaygınlaştırılmaktadır.

- Yıldız, Emine Umut, *İzmir Liselerinde Sigara, Alkol, Madde Kullanımı Yaygınlığı, Hazırlayıcı ve Koruyucu Faktörler*, Doktora, 474s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Ege Üniversitesi, Pdf.

Özet: Madde kullanım biçimleri ve kullanılan madde profili sosyal, fiziksel ve coğrafi özelliklere göre, bölgesel olarak çok fazla değişiklik göstermektedir. Madde kullanımı ile en yaygın olarak ergenlik döneminde karşılaşılmaktadır ve bu dönemde yaşanan diğer fizyolojik, psikolojik ve sosyal krizlerle birleşerek büyük bir sorun alanı oluşturmaktadır. Bu çalışmanın ana amacı 2007- 2008 öğretim yılında, İzmir ili liselerindeki 9. sınıf öğrencilerinin bağımlılık yapıcı madde kullanım yaygınlığının saptanmasıdır. Madde kullanımında çevreye, aileye, okul, akran ve bireysel özelliklere ilişkin risk ve koruyucu etkenlerin saptanması çalışmanın diğer amacıdır. Araştırma 2813' ü kız, 2757' si erkek, 5641 öğrenci ile yürütülmüştür. Yaygınlık oranları, alkol dışındaki tüm maddeler için literatürde bildirilenlerden düşük saptanmıştır. Alkol kullanımı son 10 yıla göre değişim göstermemiştir. Merkez ilçe, perifer ve metropollerde kullanım yaygınlığı farklılaşmamaktadır. 1991- 1992 doğumlularda, erkeklerde daha yaygın olmakla birlikte uygun sosyolojik, kültürel ve ekonomik koşullar oluştuğunda ve çevredeki rol modeller fazlalaştığında kızlarda ve küçük yaşlarda da yaygın kullanılmaktadır. Çevredeki madde kullanan rol modellerin fazlalığı, ulaşma kolaylığı ve satın alabilme gücü madde kullanımına yol açan temel etkenlerdir. Çevrede rol modellerin azlığı, olumlu ebeveyn ve arkadaş ilişkileri, sosyal destek ve maddeye ulaşma zorluğu ise kullanımı önleyici başlıca etkenlerdir. Kullanım depresyon ve umutsuzlukla ilişkilidir ve kullanılan madde seçimi duygu duruma ve sosyal ihtiyaçlara göre değişmektedir. Sigara esrar ve sakinleştirici haplar depresyonla baş etmek için daha fazla kullanılırken, diğer maddeler bir gruba ait olabilme ve eğlenme, enerji sağlama gibi belli amaçlara yönelik kullanılmaktadır. Okulda, ailede kuralların olması ancak cezalandırıcı olmama kullanımdan korumakta, kontrol ve gence uzaklık ise artırmaktadır. Gencin sınırlarını tanıması ve belirgin amaçlarının olması da kullanımdan koruyucudur.

- Yaslı, Gökben, *Gençlerde Sigaradan Korunma Konusunda Akran Eğitimi Programının Etkinliği*, 2009, Tıpta Uzmanlık, 167s., Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Celal Bayar Üniversitesi, Pdf.

Özet: Amaç: Sigara önemli bir halk sağlığı sorunudur. Sigara içenlerin önemli bir bölümü sigara kullanmaya gençlik döneminde başlamaktadır. Bu nedenle sigara konusunda gençlere yönelik eğitim programları önemlidir. Bu çalışma gençlerde sigara konusunda yürütülecek olan akran eğitimi programının sigara kullanma davranışı (sigara içme, düzenli sigara içme, sigarayı deneme, sigarayı bırakma) üzerindeki etkisini değerlendirmek amacı ile planlanmıştır. Gereç ve Yöntem: Araştırma girişimsel tiptedir. Daha önce hiç sigara içmemiş olanlarda düzenli sigara içme hızının (hafta?1 sigara) girişim grubunda %2, kontrol grubunda %4 olacağı öngörülmüş; tip 1 hata düzeyi %5 ve güç %80 olarak alınmıştır. Girişim ve kontrol gruplarında 2480 gencin bulunması gerektiği hesaplanmıştır. Araştırma Manisa Kent Merkezinde 3 farklı liseye devam eden öğrencilerde yürütülmüştür. Bu okullara 2007-2008 eğitim-öğretim yılında devam eden öğrencilerin (n= 1737, katılım oranı %89,6) sigara kullanma ile ilgili verileri kontrol grubu verisi olarak, aynı liselere 2008-2009 yılında devam eden öğrencilerin sigara kullanma ile ilgili verileri ise girişim grubu verisi (n=1787, katılım oranı %81,0) olarak kullanılmıştır. Akran eğitimi programı şeklinde yürütülecek girişim 2008-2009 eğitim öğretim yılında uygulanmıştır. Toplam 150 akran gönüllüsüne eğitimler verilmiş (20 kişilik grup, 15 seans), akran gönüllüleri arkadaşlarına sigaradan korunma konusunda eğitim ve destek vermişlerdir. Araştırmanın verileri Mayıs 2008 ve Mayıs 2009'da uygulanan öğrencilerin doldurduğu anketlerle toplanmıştır. Programın etkinliği sigara kullanma davranışı (sigara içme, düzenli sigara içme, sigarayı deneme, sigarayı bırakma) ile değerlendirilmiştir. Ankette ayrıca sosyodemografik verilerle gençlerin 1 yıl öncesine ait sigara kullanma davranışı ile ilgili bilgiler sorgulanmıştır. Ek olarak akran gönüllülerine uygulanan anket ve tuttukları günlüklerle program konusundaki deneyimleri sorgulanmıştır. Veriler SPSS for Win-

dows 10.0 istatistik paket programında değerlendirilmiş, analizlerde ki kare testi ve lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Bulgular: Önceki yıl arkadaşları ile sigara konusunda görüştüğünü belirten gençlerin oranı kontrol grubunda %49,1, girişim grubunda %45,5'tir (p>0,05). Önceki yıl hiç sigara içmemiş olan gençlerde içicilik insidansı kontrol grubunda %3,2 olup, girişim grubunda bu hız %2,9'dur (p> 0,05). Önceki yıl sigarayı denemiş olanlarda bir yıl sonunda içicilik insidansı kontrol grubunda %6,3, girişim grubunda %9,4'dur (p> 0,05). Önceki yıl haftada 1 sigaradan daha az sigara içenlerde içicilik oranı kontrol grubunda %72,2, girişim grubunda %71,3 (p> 0,05), önceki yıl haftada 1 sigaradan daha fazla sigara içenlerde içicilik oranı kontrol grubunda %81,8, girişim grubunda %77,9'dur (p>0,05). Sigara içen gençlerin tümü en az haftada bir sigara içtiğinden girişim programının etkinliği düzenli sigara içme davranışı açısından da benzer bulunmuştur. Önceki yıl hiç sigara içmemiş olan gençlerde sigarayı deneme insidansı kontrol grubunda %3,2, girişim grubunda %3,9 (p> 0,05)'dur. Önceki yıl sigara içen gençlerden hiç biri program sonunda sigarayı bırakmamıştır. Sonuç ve öneriler: Araştırmanın sonuçları akran eğitimi programının sınırlı da olsa öğrencilerin sigara kullanma davranışını azalttığını düşündürmektedir. Bu konuda daha büyük gruplarda, uzun izlem dönemi olan akran eğitimi programlarının yürütülmesi önerilebilir.

- Karataşoğlu, Soner, *Yerel Sosyal Politikalar Çerçevesinde Madde Bağımlısı Gençlerin Sosyal Rehabilitasyonu (Karapürçek İlçesi Sosyal Rehabilitasyon Merkezi Projesi),* 2009, Yüksek Lisans, 158s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Sakarya Üniversitesi, Pdf.

Özet: Madde bağımlılığı, kendine özgü tedavi ve rehabilitasyon uygulamaları ile sağlık bilimleri ve sosyal bilimlerde her zaman farklı bir öneme sahip olmuştur. Toplumlar çağın gereği olarak modern bir hayat tarzı sürerken, modernleşmenin beraberinde taşıdığı bazı sorunlarla da yüzleşmek durumunda kalmıştır. Bu sorunların en önemlile-

rinden birisi hiç şüphesiz ki madde bağımlılığıdır. Madde bağımlılığı ile mücadele yöntemlerine her geçen gün yenileri eklenirken, diğer bir taraftan da akıl almaz bir hızla artan madde arz ve talebine engel olabilmek için ülkemizde ve uluslararası sahada çok ciddi bir mücadele yapılmaktadır. Gösterilen bunca gayrete rağmen ülkemizde ve diğer ülkelerde maddenin zararlı kullanımı ile bağımlı hale gelen milyonlarca insan vardır. Ülkemizde madde bağımlısı bireylerin sayısı her geçen gün hızla artmaktadır. Bu durum bağımlılıkla etkin mücadele edemediğimizi göstermektedir. Klasik klinik tedavisinden yararlanan bireylerin neredeyse yarısı aynı yıl madde bağımlılığı tedavisi için tekrardan aynı tedavi sürecine dahil olmaktadır. Bu noktada klinik tedavi sonrası elde edilen kazanımlara ilave ve destekleyici mahiyette sunulacak olan, klinik tedavi sonrası sosyal rehabilitasyon uygulamaları ile madde bağımlısı gençlerin ve çocukların tekrardan madde bağımlısı olmaları engellenecektir. Sosyal rehabilitasyon uygulamaları olan, iş-uğraş, sanat, resim, müzik ve sosyal terapilerle yeniden kendi kişilikleri buldurulan bireylere, mesleki rehabilitasyon ile yeni bir sosyal statü ve uğraş alanı sunulmak kaydıyla, madde bağımlılığı tedavisinde yeni bir açılım sunulmuş olacaktır. Madde bağımlıları için sunulan bu yeni açılım, yerel yönetimlerin bu önemli soruna çözüm bulmak arayışları ile birleşerek ortaya yeni projelerin çıkması sağlanacaktır. Madde bağımlılarının ve ailelerinin tedavi sürecinde motivasyon kaybına uğramamaları için, kendilerine en yakın bir yerde bu tedaviden yararlanabilmeleri sağlanmalıdır. Yerel yönetimler kendi yörelerindeki sorunlara merkezi yönetimden daha hızlı ve kalıcı çözüm üretebilmektedirler. Yerel sosyal politikaların aktif bir şekilde uygulamaya konulması ile ortaya çıkan örnek projelerden birisi olan Karapürçek İlçesi Sosyal Rehabilitasyon Projesi ile doğayla iç içe bir ortamda yaşlılar, bedensel özürlü bireyler ve madde bağımlısı gençler (klinik tedavi sonrası) aynı ortamda, farklı terapiler ve uğraşlar ile kalıcı olarak madde bağımlılığından kurtulabileceklerdir. Bu çalışmanın amacı; 1-Madde bağımlılığı tedavisinde yaşanan sorunları tespit

etmek 2-Sosyal rehabilitasyonun önemini ortaya çıkartmak 3-Madde bağımlılarının beklentilerini karşılamaktır.

- Bulut, Faruk, *Madde Bağımlısı Olma Riski Altında Olan Öğrencilerin Veri Madenciliği Sınıflandırma Algoritmalarıyla Tespit Edilmesi*, 2010, Yüksek Lisans, 102s., Fen Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar Mühendisliği Anabilim Dalı, Fatih Üniversitesi, Pdf.

Özet: Son yıllarda dünyada bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımı büyük bir sosyal problem haline gelmiştir. Yasal olmayan bu maddelerin kullanımı Türkiye'deki ilköğretim ve lise öğrencileri arasında da yaygınlaşmaktadır. Bundan ötürü öğrenciler için büyük bir tehlikenin varlığından söz edilebilir: madde bağımlılığı. Öğrencileri madde bağımlılığına iten birçok neden vardır. İlk başlarda genç bir insan zararlı maddelerin kötü yönlerini göremeyebilir ve zararlı etkilerinin farkına varamayabilir. Bağımlı olduktan sonra bağımlı kişi bu hastalıkla boğuşmakta ve hayatı daha da kötüye gitmektedir. Bilimsel çalışmalar bağımlılıktan sonra bu kötü alışkanlıktan kurtulmanın zor olduğunu göstermektedir. Bu nedenle öğrencileri bu bağımlılıktan korumak önemli bir konu haline gelmiştir. Bu tez, öğrencileri madde bağımlılığından korumak için ailelere ve eğitimcilere yardımcı olacak bir erken uyarı sistemi üzerine odaklanmıştır. Bu çalışmanın amacı gelecekte bir öğrencinin madde bağımlısı olma riskini Veri Madenciliği, Makine Öğrenmesi ve Örüntü Tanıma bilim dallarında bulunan sınıflandırma algoritmaları yardımıyla hesaplamaya yöneliktir. Veri toplama metodu olarak 25 soruluk bir anket Büyükçekmece'deki bir ilköğretim okuluna, bir liseye ve ayrıca ÇEMATEM hastalarına yapıldı. Her bir öğrenci için risk yüzdesi anketlerden toplanan verilerin sınıflandırma algoritmalarında kullanılmasıyla bulundu. Bu çalışmada bir öğrenci için yüksek bir risk değeri hesaplandıysa, bu kişi için madde bağımlılığını engelleyici bazı önlemler alınmalıdır. Eğitimciler ve ebeveynlerin alacağı bu önlemler, kendisinin bu konuda bilgilendirilmesi olabileceği gibi sosyal aktivitelere yönlendirilmesi de olabilir.

- Çubukçu, Feryal, *Ergenlik Çağındaki Gençlere Yönelik Olarak Yapılan Sigara Karşıtı Reklamlarda Korku Çekiciliğinin Kullanımı*, 2011, Yüksek Lisans, 88s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Reklamcılık ve Marka İletişimi Yönetimi Anabilim Dalı, Bahçeşehir Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bilginin tek başına sunulmasının tutumları değiştirmede ya da davranışı etkilemede yeterli olmadığı genel olarak kabul görmektedir. Değişimin yaşanması için bir tür güdülenmeye ya da uyarılmaya ihtiyaç vardır. Korku çekiciliği, iletilen mesajın tavsiye ettiğini yapmazlarsa başlarına gelecek korkunç şeyleri betimleyerek kişileri korkutmak için tasarlanmış ikna edici bir mesajdır. Korku çekiciliğinin tipik sonuçları mesaj kabulü olarak tanımlanan tutum, niyet veya davranış değişikliğidir. Sigara karşıtı kampanyalarda tütün kaynaklı sağlık sorunları en yaygın olarak kullanılan etkili reklam içeriğidir. İkna ediciliği ve caydırılıcılığı açısından korku çekiciliğinin bu alanda yaygın ve etkili bir şekilde kullanıldığı söylenebilir. En çok güdüleyen mesajlar sağlıkla ilgili bir konuyu ciddi ve olması muhtemel gösterir. Koruma motivasyonu kuramına göre kişiler mevcut davranışlarını yani sigara içmeyi sağlıklarına karşı ciddi bir tehdit olarak algılarlarsa ve belli bir tepkinin yani sigarayı bırakmanın, bu tehdidi azaltacağını bilirlerse, davranışlarını değiştirmeye motive olurlar. Yine bu kurama göre reklamlarda kullanılan imgeler tehdit algısını arttırmaktadır. Dolayısıyla, reklamın uyandırdığı olumsuz duyguların sigara içen kişilerde bırakmaya yönelik davranış değişikliğine neden olması beklenir. Korku çekiciliğine yönelik araştırmaların meta analiz sonuçları düşük tehdit içeren korku çekiciliğinin ikna etkisinin ya hiç olmadığını ya da çok az olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla, hangi kuramsal model savunulursa savunulsun, bireyleri tutum, niyet ve davranış değişikliği yaratacak şekilde ikna etmek söz konusuysa yüksek düzey korku ve yüksek düzey yeterlilik kullanılmalıdır. Tutum, niyet ve davranışlar üzerindeyse korkunun görece zayıf ama güvenilir bir etkisi olduğu saptanmıştır. Bu araştırmada geçmişte yapılan çalışmaların paralelinde deney yöntemi uygulanmıştır. Sigara karşıtı reklamların 13-19 yaş arası gençler üzerindeki etkisi

ölçülmüştür. Bahçeşehir Üniversitesi Hazırlık sınıfı öğrencileri ve Uğur Dershaneleri öğrencileri arasından iki sigara içen ve iki içmeyen öğrenci grubu oluşturulmuş ve kendilerine anket formatında bir ön-test uygulanmıştır. Daha sonra sigara içen ve içmeyen deneklerden oluşan birer gruba düşük ve yüksek düzeyde korku çekiciliği içeren iki reklam seyrettirilmiştir. Reklamların ikişer kez seyredilmesinden sonra deneklere son-test uygulanmıştır. Araştırma 11-20 Ocak 2011 tarihleri arasında 180 kişiyle yürütülmüştür. Araştırma sonuçları koruma motivasyonu kuramını desteklemektedir. Düşük tehdit çekiciliği içeren reklamın tutum ve niyet üzerindeki etkisi düşük olurken, yüksek tehdit çekiciliği içeren reklamın tutum ve niyet üzerindeki etkisi yüksek çıkmıştır. Sigara karşıtı kampanyalarda kullanılması düşünüldüğünde her bir reklamın ne derece etkili olacağı da yine deneklerin cevapları sonucunda analiz edilmiştir. Yüksek korku çekiciliği içeren reklamın etkililik yönünden de en yüksek skoru elde ettiği görülmüştür.

- Aliiaskarov, Bekchoro, *Testing The Adequacy Of Social Control and Social Learning Theories In Explaining the Substance Use Among Youth: Kyrgyzstan (Sosyal Kontrol ve Sosyal Öğrenme Teorilerinin Gençler Arasındaki Madde Kullanımını Açıklamadaki Yeterliliklerinin Test Edilmesi: Kırgızistan)*, 2012, Doktora, 171s., Güvenlik Bilimleri Entitüsü, Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı, Polis Akademisi, Pdf.

Özet: Sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımından oluşan madde kullanımı ampirik çalışmalar ile gençler arasında hızla gelişen ve çok yaygın sapma davranış haline geldiği tespit edilmiştir. Bu doktora tezinin asıl amacı- sosyal kontrol ve sosyal öğrenme teorilerinin Kırgızistan gençleri arasındaki madde kullanımını açıklamadaki yeterliliklerinin test edilmesini hedeflemektedir. Çünkü, hemen hemen bütün kriminoloji teorileri batı toplumlarında icat edilmiş ve test edilmiştir; dolayısı ile bu araştırma Kırgızistan gençleri arasındaki madde kullanımı üzerindeki kriminolojik teorilerinin belirleyiciliklerini test eden ilk

çalışma olacaktır. Ancak, şu bilinmelidir ki aynı kriminoloji teorileri diğer bütün toplumlar ve kültürler için genellenebilir oldukları bilinmemektedir. Araştırma hipotezleri sosyal kontrol ve sosyal öğrenme teorileri ilkelerine bağlı olarak geliştirilmiştir. Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te 25 lisede birey düzeyinde geri bildirimli anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda anne, baba, kardeş ve arkadaş grubunun gençlerin madde kullanımı üzerinde güçlü belirleyici oldukları tespit edilmiştir. Velilere olan bağlılık ise aynı şekilde bütün madde kullanım türleri ile anlamlı derecede ilişkili çıkmaktadır. Madde kullanımına olan erişimin içki ve esrar kullanımlarının güçlü belirleyicileri oldukları tespit edilmiştir.

- Polat, Gonca, *Madde Bağımlısı Ergenlerin Tedavi Sonrası Toplumla Yeniden Bütünleşme Deneyimleri ve Sosyal Sermaye Yaklaşımı Temelinde Sosyal Hizmet Müdahalesi*, 2012, Doktora, 356s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışma, madde bağımlılığı tedavisi görmüş ergenlerin tedavi sonrası deneyimlerini ve toplumla yeniden bütünleşme süreçlerini incelemek üzere planlanmıştır. Bu inceleme ergenlerin çocukluk yaşantılarından başlayarak madde kullanım ve tedavi öykülerini de kapsayan bir şekilde bütüncül olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın temel aldığı kavramsal yapı, sosyal sermaye yaklaşımıdır. Araştırmada niteliksel yöntem ve teknikler kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları, bir madde bağımlılığı tedavi merkezinden, tedavisini tamamlayarak taburcu olmuş, yaşları 14-19 arasında değişen 18 ergenden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri, fenomenolojik araştırma yaklaşımına uygun olarak, ergenler ve aileleri ile gerçekleştirilen görüşmeler ve gözlem yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın sonuçları, ergenlerin madde kullanımına yönelmelerinde sosyal sermayelerinin oldukça önemli rol oynadığını ve bu süreçte aile ve akran sosyal sermayesinin ön plana çıktığını göstermektedir. Mezzo ve makro düzey-

de sosyal sermayenin madde kullanımını önleyici etkisinin oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Ergenlerin tedavi deneyimlerinde yeni sosyal sermaye kaynakları edindikleri görülmüş ve bu aşamada sahip olunan sosyal sermaye "tedavi sermayesi" olarak kavramsallaştırılmıştır. Bu süreçte ergenler için aile, yakın ilişkide oldukları yetişkinler, tedavi ekibi ve diğer hastaların, bir sosyal sermaye kaynağı olarak, ergenlerin tedaviye erişim ve tedaviden yararlanma süreçlerini desteklediği anlaşılmıştır. Ergenlerin tedavi sonrası sosyal bütünleşme deneyimleri arasında öne çıkan zorlukların sosyal ilişkiler, relaps ile mücadele, eğitim ve istihdam olanaklarından yararlanma ve maddesiz bir yaşamda yeni ve üretken roller üstlenme konularına odaklaştığı görülmüştür. Ergenlerin toplumla yeniden bütünleşme sürecinde, tedavi öncesi ve tedavi sürecinde olduğu gibi, temel olarak aile sosyal sermayesini kullandıkları ve diğer formel ve enformel kaynakların ergene ulaşma ve bütünleşme sürecini sağlama açısından oldukça zayıf olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular çerçevesinde ergen madde bağımlılığı alanında sosyal hizmet müdahalesinin, sosyal sermaye yaklaşımını temel alarak gerçekleştirilmesine yönelik bir müdahale modeli önerilmiştir. Araştırma bulgularının ve önerilen modelin, sosyal hizmet kuram ve uygulamasına, metodolojisine ve madde bağımlılığı politika ve hizmetlerine yönelik katkıları tartışılmıştır.

- Kasap, Hülya, *15-17 Yaş Grubu Ergenlerde Sosyal Destek, Okul Başarısı ve Aile Yapısının Madde Bağımlılığına Karşı Koruyucu Etkisi*, 2015, Yüksek Lisans, 164s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Üsküdar Üniversitesi, Pdf.

Özet: 15-17 yaş grubu ergen bireylerde madde bağımlılığına ilişkin faktörlerin incelendiği çalışmada, sosyal destek, okul başarısı ve aile yapısı değişkenlerinin madde kullanımının görülme riskinde koruyucu etkiye sahip olup olmadığı araştırmada esas alınmıştır. Bu çalışma için, İstanbul ilinde Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı devlet

okullarında öğrenim gören ve rastgele seçilen 219 öğrenci ile yapılmış ve anketi geçerli sayılan 200 kişilik örneklemin verilerinden yola çıkılmıştır. Öğrencilere, Sosyodemografik Veri Formu, Anababa Tutum Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek (ÇBASDÖ) ölçeği uygulanmış ve bu ölçeklerden aldıkları puanlar, araştırmada söz konusu olan değişkenler arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla istatistiksel veri analiz yöntemleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda, sosyodemografik değişkenlerin madde kullanım riski ile bağlantısı incelenmiştir. Sonuçlara göre, kız ve erkek öğrencilerin madde kullanım riskinin erkek öğrencilerde daha fazla olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte yaş düzeyinin madde kullanım riski ile arasındaki ilişki anlamlı bulunmuş, 17 yaşındaki öğrencilerin daha fazla risk altında olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, yaş düzeyi ile eşdeğer olarak, sınıf düzeyi ve madde kullanım riski arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmış, lise 3 düzeyindeki öğrencilerin ölçek puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Okul başarısı değişkenini incelediğimizde, madde kullanım riski ile arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüş, okula bağlılığın bu noktada önemli bir faktör olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırma için seçilen okulların türü ise madde kullanım riski ile arasında anlamlı ilişki bulunan bir diğer değişken olarak tespit edilmiştir. Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin puan ortalamalarının Anadolu Lisesi ve Anadolu teknik ve meslek lisesi öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu saptanmıştır. Son olarak, sosyodemografik değişkenler arasındaki gelir düzeyinin, ergen bireylerdeki madde kullanım riski ile anlamlı düzeyde ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir. Gelir düzeyi çok yüksek olan öğrencilerin madde kullanım riskinin daha fazla olduğu sonucu elde edilmiştir. Araştırma, ergen bireylerde madde kullanım riskini sosyal ve psikolojik değişkenler doğrultusunda inceleyen ve bu alanda daha sonra yapılacak araştırmalar ve gelecekte geliştirilebilecek programlara ışık tutacak niteliktedir.

- Evcin, Uğur, *Önleme Stratejileri Perspektifinden Madde Kullanımı ve Okul Temelli Örnek Bir Uygulama: Yaşam Becerileri Eğitim Programı*, 2016, Doktora, 249s., Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, Pdf.

Özet: Tüm dünyada olduğu gibi madde kullanım probleminin ülkemiz açısından da son yıllarda medyada yer alması ve yapılan araştırmalarla ciddi bir problem olarak nitelendirilmekte olduğu ifade edilmektedir. Bu kapsamda madde kullanım problemi ülkeler arasında bir gençlik problemi olarak algılanmakta ve sosyal bir bakış açısıyla çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Bu çerçevede ergenlik dönemi madde kullanımı için risk taşıyan bir dönemdir. Bu dönemde içinde bulunulan ortam, çevresel etkenler, aile ve arkadaş özelliklerinin madde kullanımını belirleyebilecek etkenler olabileceği ileri sürülmektedir. Bu nedenle madde kullanım riskine etki eden faktörlerin ortaya konması madde kullanımının önlenmesine yönelik çalışmaların temelini oluşturur. Bu çalışma ile dünyada ve ülke genelinde yapılan çalışmalar derlenmiş, madde kullanım riskini açıklamadaki ortaya konan teoriler uluslararası boyuttaki çalışmalarıyla belirtilmiş ve madde kullanım problemi önleme kavramı çerçevesinde incelenerek veriler ışığında tartışılmıştır. Bu tartışma sonucunda da birincil ya da evrensel bir önleme modeli ortaya konulmaya çalışılmıştır. Madde kullanımının beraberinde getirdiği bireysel, toplumsal ve psikolojik sorunları azaltmak ya da ortaya çıkmasını önlemek için madde kullanımına başlamada risk teşkil eden faktörlerin bilinmesi, risk grubunun tespit edilmesi önemlidir. Koruyucu faktörleri destekleyen önleme çalışmalarının yapılması ise bu amaca hizmet edecek en önemli çalışmalardır. Madde kullanımını önlemek, kullanım söz konusu ise madde kullanımını azaltmak ve/veya bağımlılığa geçişi engellemek ve beraberinde getirdiği zararları minimum düzeye indirmek amaçlanmaktadır. Okul temelli madde kullanımını önleme programları madde kullanımını önlemede en etkili çalışmalar olarak değerlendirilmektedir. Ancak yapılacak olan çalışmaların amaçlarına ne kadar ulaştığının belirlenmesi,

etkililik düzeylerinin değerlendirilmesi en az uygulamalar kadar önem arz etmektedir. Bu araştırmada, Bağımlılığa Karşı Yaşam Becerileri Eğitim Programı'nın İstanbul ilinde ortaöğretim kurumlarında uygulanan okul temelli madde kullanımını önleme programlarının bilgi ve beceri düzeylerine etkisinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, ele alınan programların öğrencilerin madde ve madde bağımlılığı hakkındaki bilgi düzeylerinin arttığı; öğrencilerin yanlış inanışlarının azaldığı ve yaşam becerilerinde artış olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin madde kullanım sıklığı ve madde kullanım eğilimlerinde de azalma olduğu gözlenmiştir. Bulgular doğrultusunda, Bağımlılığa Karşı Yaşam Becerileri Eğitim Programı madde kullanımını önlemede değişkenlerin neredeyse tamamının oldukça etkili olduğu saptanmıştır. Araştırma sonucu saptanan ve kanaat getirilen, okul temelli önleme programlarının etkililiğini arttıracak özelliklerin geliştirilecek diğer önleme programları için dikkate alınması, araştırmamızda ele aldığımız programların da yine bu bilgiler çerçevesinde geliştirilmesinin madde kullanımını önlemede istenen en etkili düzeye ulaşmada gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Önleme programı geliştirmede büyük öneme sahip olan bu araştırmada elde edilen veriler değerlendirilerek Bağımlılığa Karşı Yaşam Becerileri Eğitim Programı geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Uygulama değerlendirmeleri ışığında düzenli uygulamaları başlatılmış ve yaygınlaştırılmaktadır.

- Demirtepe, İbrahim, *Sigara Bırakma Tedavi Sonuçlarının Yaşlı ve Genç Hastalarda Retrospektif Olarak Değerlendirilmesi*, 2017, Tıpta Uzmanlık, 97s., Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışma ile son 1 yıl içinde sigara bırakma polikliniğine başvurup tedavisi başlanan hastaların mevcut hastane santral telefonuyla aranarak sigara bırakma tedavi sonuçlarının yaşlı ve genç hastalarda değerlendirilmesi amaçlandı. Gereç ve Yöntem: Bu çalışma analitik tipte kesitsel bir çalışmadır. Çalışmamıza Konya Eğitim Araş-

tırma Hastanesi sigara bırakma polikliniğine 01.03.2015 – 01.3.2016 tarihleri arasında başvurup sigara bırakma tedavisi başlanan 18 yaş üstü tüm hastalar retrospektif olarak incelendi. Toplam 905 hasta çalışmaya dahil edildi. Ayrıca sigara bırakma polikliniği değerlendirme formundan; hastaların sosyodemografik verileri, sigara içme özellikleri, özgeçmiş soygeçmiş özellikleri tespit edildi. Hastalar kayıtlardan telefonlarına ulaşılarak tek tek arandı ve tedavi sonuçları sorgulandı. Yaşlı popülasyonda sigara bırakma tedavisinde farmakolojik tedavinin güvenilirliği ve etkinliği ile ilgili yeterli çalışma bulunmadığından hastalar 60 yaş altı ve 60 yaş üstü olarak 2 gruba ayrıldı ve sosyodemografik özelliklerle birlikte verilen ilaç tedavilerinin sigara bırakma başarısına etkisi değerlendirildi. Katılımcılara sigara bırakma tedavisi değerlendirme anketi uygulandı. İstatistiksel analizler için SPSS 21.0 paket programı kullanıldı. Bulgular: Değerlendirilen 905 hastanın %80.8'i (n=732) erkek, %19.2'si (n=173) kadındı. Çalışmada yer alan tüm hastalar ele alındığında sigaraya başlama yaş ortalaması 16.17 yıl bulundu. Olguların kendi ifadeleri sonucunda % 41.5'inin (n=376) en az 2 ay olmak üzere sigarayı bıraktığı tespit edildi. Çalışmamıza katılan bireyler içinde, sigarayı bırakmış ve bırakamamış gruplar arasında cinsiyet (p=0.881), medeni durum (p=0.903) ve başlama yaşı (p=0.139) ile sigara bırakma oranı arasında anlamlı fark izlenmedi. Meslek ile sigara bırakma oranı arasında anlamlı fark tespit edildi. Emeklilerin sigara bırakma oranı diğer meslek gruplarına göre daha yüksek bulundu (p=0.021). Tedavi öncesi bırakma girişimi ile sigara bırakma oranı arasında anlamlı fark bulunamadı (p=0.888). Bağımlılık skoru (p=0.594) ve günde içilen sigara miktarı (p=0.810) ile sigara bırakma oranı arasında anlamlı fark iii bulunamadı. Ancak çalışmamız içinde toplam sigara içme yılı ile sigara bırakma oranı arasında anlamlı fark tespit edildi (p<0.001). Tüm ilaç tedavilerinde uygulanan ilaç miktar ve süresi ile sigara bırakma oranı arasında anlamlı fark tespit edildi (p=0.011). Evde sigara içen başka birey olmayanlarda sigara bırakma oranı yüksek tespit edildi (p=0.001). İş yerinde sigara içen birey olmayanlarda sigara bırakma oranı yüksek tespit edildi (p=0.026). İş yerinde sigara içilmesi tekrar sigaraya başlama oranını artırmaktadır

(p=0.002). Evde sigara içilmesi ile tekrar sigaraya başlanması arasında anlamlı fark bulunamadı (p=0.162). Karar verme nedeni ile sigara bırakma oranı arasında anlamlı fark tespit edildi ve hastalık nedeniyle sigara bırakanların oranı diğer nedenlerle sigara bırakan bireylere göre daha yüksek tespit edildi (p=0.008). Bırakma tedavisi süresince hekim kontrolüne gelen grubun, kontrole gelmeyen gruba göre sigara bırakma oranı daha yüksek ve anlamlı idi (p<0.001). Verilen farmakolojik tedavi yöntemi ile sigara bırakma oranı arasında anlamlı fark tespit edildi ve vareniklin verilen bireylerin sigara bırakma oranı diğer ilaç tedavileri verilen bireylere göre daha yüksek tespit edildi (p=0.001). Yaş grupları içerisinde 60 yaş altı grup içerisinde verilen tedavi türü ile sigara bırakma oranı arasında anlamlı fark tespit edildi (p=0.005), 60 yaş ve üzerindeki grupta verilen tedavi türü ile sigara bırakma oranı arasında anlamlı fark izlenmedi (p=0.30). 60 yaş ve üzerindeki bireylerin, 60 yaş altı kişilere göre sigara bırakma oranı daha yüksek ve anlamlı idi (p=0.037). Yine poliklinik hizmetinden memnun olanlar ile sigara bırakma oranı arasında (p<0.001), ve kendilerine yeterince zaman ayrıldığını belirtenler ile sigara bırakma oranı arasında (p=0.001) anlamlı fark tespit edildi. Sonuç: Çalışmamızda telefon ile yaptığımız görüşmeler vasıtasıyla bireylerin kendi ifadeleri sonucunda toplamda % 41.4'ünün (n=376) en az 2 ay süre ile sigarayı bıraktığı tespit edildi. Çalışmamız içinde tedavi yöntemleri ile sigara bırakma oranı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiş ve vareniklin verilen bireylerin sigara bırakma oranı diğer tedavi yöntemlerine göre daha yüksek tespit edilmiştir. Mevcut tedavi yaklaşımları ile sigara bırakma oranının benzer çalışmalara göre istenilen düzeylerde olduğunu gözlemledik. Ayrıca 60 yaş ve üzeri bireylerin sigara bırakma oranı, 60 yaş altı bireylere göre daha yüksek, istatistiksel olarak anlamlı tespit edilmiştir. Yaşlı bireylerde sigaranın bırakılması, kronik hastalıkların seyrinin önlenmesi açısından maliyet etkin olarak düşünülebilir. Bu nedenle yaşlılarda sigara bırakma tedavisinde kullanılacak yeni tedavi seçeneklerinin geliştirilmesi ve ileri çalışmalar yapılması önemli bir ihtiyaçtır.

- Oktay, İbrahim Halil, *Şanlıurfa İli Viranşehir İlçesinde Lise Öğrencilerinde Depresyon, Anksiyete, Stres ve Sigara Kullanım İlişkisi*, 2017, Yüksek Lisans, 80s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul Aydın Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışma sigara kullanımının lise çağındaki bireylerde depresyon, anksiyete ve stresle ilişkisini araştırmak amacıyla, 2016-2017 Eğitim döneminde Viranşehir Gazi Anadolu Lisesi, Viranşehir Yunus Emre Anadolu Lisesi, Viranşehir Karacadağ Anadolu Lisesi, Viranşehir Anadolu Lisesi, Viranşehir Pri reis Mesleki Teknik Anadolu Lisesindeki lise-1-2-3-4 sınıfta okuyan öğrencilere (n=243) depresyon, anksiyete ve stres ölçeği uygulanacaktır. Veri toplama araçları olarak Depresyon, Anksiyete, Stres Ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Depresyon, Anksiyete, Stres Ölçeği (DASÖ) Lovibond ve Lovibond tarafından 1995 yılında geliştirilen bu ölçek likert tipi bir ölçek olup 42 maddeden oluşmaktadır. Sonuçlara göre katılımcıların %46'nın sigara kullandığı ve %54'nün kullanmadığı görülmektedir. Sigara kullanan katılımcıların %41'in 1-5 adet, %22'nin 5-10 adet, %16'nın 10-20 adet ve %21'nin günde 20 adet üzerinde sigara tükettiği tespit edilmiştir. Katılımcıların depresyon düzeyleri incelendiğinde; %49'u normal, %18'i hafif, % 3'ü orta, % 14'ü ileri ve %16'sı ise çok ileri düzeyde, anksiyete düzeyleri; %46'nın normal, %9'u hafif, %18'i orta, %10'u ileri ve %17'si ise çok ileri düzeyde, stres düzeyleri; %56'nın normal, %14'ü hafif, % 19'u orta, % 7'si ileri ve %3'ü ise çok ileri düzeyde oldukları tespit edilmiştir. Ailesinin sadece tek bir ferdi sigara kullanan bireylerin anksiyete ve stres düzeylerinin, ailesinde birden çok ferdi sigara kullananlara göre daha düşük düzeyde olduğu, sigara kullanan katılımcıların depresyon-anksiyete, depresyon-stres, stres-anksiyete düzeyleri arasında oldukça güçlü düzeyde doğru orantılı ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir(p=0,01). Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde değerleri ile sunulmuştur. Sigara kullanma durumlarına göre depresyon, anksiyete, stres, yaş ve cinsiyetleri arasındaki ilişkilerinin tespit edil-

mesi amacı ile ki-kare testi, sigara kullanma durumlarına göre depresyon, anksiyete, stres düzeyleri arasındaki farkın analizinde t testi kullanılmıştır. Sigara tüketim sıklığı ve aile sigara içen fertlere göre depresyon, anksiyete, stres düzeylerinin incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Öğrencilerin depresyon, anksiyete, stres düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacı ile korelasyon analizi uygulanmıştır. Çalışmada 0,05'den küçük p değerleri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Analizler SPSS 22.0 paket programı ile yapılmıştır.

- Altıntop, Mustafa, *Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezlerine Başvurmuş 18-24 Yaşları Arasındaki Bireylerin Tedavi Süreçlerine Bakış Açıları: Diyarbakır Örneği*, 2017, Yüksek Lisans, 163s., Sağlık Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma, madde bağımlılığı tedavisi ve rehabilitasyonu amacıyla genç madde kullanıcılarına hizmet veren merkezlerin işlevselliğini araştırmak, tedavi görmüş genç madde kullanıcılarının tedavi merkezlerine yönelik bakış açılarını görmek ve madde bağımlılığı tedavisinde hâlihazırda uygulanan medikal modeli değerlendirip, madde bağımlılığı tedavi merkezlerinde sosyal hizmet uygulamalarının önemini irdelemek amacıyla planlanmıştır. Araştırmaya, Diyarbakır ilinde yaşayan, daha önce herhangi bir madde bağımlılığı tedavi merkezinde tedavi görmüş, 18-24 yaşları arasındaki, 5'i kadın 7'si erkek toplam 12 kişi katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 21.17'dir. Araştırmadaki katılımcılara kartopu örnekleme yoluyla ulaşılmıştır. Katılımcılarla, yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler yorumlayıcı fenomenolojik analiz yoluyla incelenmiştir. Araştırmanın ilk bölümünde, gençlik dönemine, madde bağımlılığının tedavi ve rehabilitasyon süreçlerine, madde bağımlılığında sosyal hizmet mesleğinin ve sosyal hizmet uzmanlarının rolüne ilişkin genel bilgiler yer almıştır. Araştırma, madde kullanıcısı gençlerin teda-

vi öncesi yaşantıları, madde kullanıcısı gençlerin tedavi merkezlerine yönelik tutumları ve deneyimleri, madde kullanıcısı gençlerin tedavi sonrasında tedavi merkezlerine bakış açıları ana temaları üzerine ele alınmıştır. Ortaya çıkan bulgular, benzer akademik çalışmalardan ortaya çıkan bilgiler etrafında değerlendirilip tartışılmıştır. Araştırma sonucunda genç madde kullanıcılarının madde kullanan çevrelerinden ve yaşadıkları stresten ötürü madde kullandığı saptanmıştır. Madde kullanımından kaynaklı sosyal dışlanmaya maruz kaldıkları görülmüştür. Tedavi sürelerinin yetersiz olduğu, tedavi metotlarının yararlı olmadığı, tedavi merkezlerinin fiziksel açıdan uygun olmadığı belirtilmiştir. Katılımcıların, madde bağımlılığıyla ilgili sosyal politikaların yeterince etkili olmadığı görüşüne sahip olduğu görülmektedir.

- Uzun, Sultan, *Lise Öğrencilerinin Madde Bağımlılığı Profilleri, Madde Bağımlılığından Korunma Konusundaki Öz Yeterlikleri ve Önleme Konusundaki Görüşleri*, 2017, Yüksek Lisans, 102s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, Cumhuriyet Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmada Türkiye'de ve dünyada önemli bir sağlık sorunu olan madde bağımlılığının gençler arasında artması, madde kullanım yaşının ilköğretim düzeyine kadar düşmesi nedeniyle, lise öğrencilerinin madde bağımlılığı profilleri, madde bağımlılığından korunma konusundaki öz yeterlikleri ve önleme konusundaki görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlandı. Araştırmanın evrenini Sivas İli Merkez'de bulunan 37 lisedeki 22623 öğrenci (11210 erkek, 11413 kız), örneklemini ise 911 öğrenci (485 kız, 426 erkek) oluşturdu. Araştırmanın verileri, Bilgi Formu, Ergenler İçin Madde Bağımlılığından Korunma Öz Yeterlik Ölçeği ve Madde Bağımlılığı Konusundaki Görüşleri Belirleme Anketi ile toplandı. Verilerin analizinde Frekans dağılımı, Varyans Analizi, Student's t Testi, Khi Kare testi, Korelasyon Analizi ve Lojistik

Regresyon Analizi kullanıldı. Çalışmaya %53.2'si kız, %46.8'i erkek, %58.2'si 14-16 yaş grubunda olmak üzere toplam 911 öğrenci katılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin %38.7'si kendisinde veya çevresinde madde kullanımının olduğunu bildirmiştir. Kullanılan maddeler ise %32.8 sigara, %6.8 alkol, %2.1 bonzai, %1.6 bally %0.7 esrar, %0.4 ecstasy olarak bildirilmiştir. Öğrencilerin kendisinde ve çevresinde madde kullanım öyküsü olanların öz yeterlik ölçeği puan ortalaması 97.77±19.39 iken, kendisinde ve çevresinde madde kullanım öyküsü olmayanların öz yeterlik ölçeği puan ortalaması 102.24±18.51 olup, aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p=0.01). 17+ yaş grubundaki öğrencilerin madde kullanma riski kullanmayanlara göre 1.46 kez, hastalık öyküsü olanlarda olmayanlara göre 0.53 kez fazladır. Çalışmanın sonucunda; madde bağımlılığından korunmada öz yeterliliği düşük, 17+ yaş grubunda, herhangi bir hastalığa sahip, meslek lisesinde okuyan, parçalanmış aile yapısı olan, kendini saldırgan olarak tanımlayan, babasının eğitim düzeyi düşük, aile ilişkisi kötü, okul yaşantısından memnun olmayan ve akademik başarısı düşük olanların maddeye başlama risklerinin daha fazla olduğu saptanmıştır.

- Uyaroğlu, Arzu Koçak, *Ergenlere Yönelik Güçlendirme Programının Madde Bağımlılığından Korunmada Öz-Yeterlik, Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeylerine Etkisi*, 2017, Doktora, 125s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Selçuk Üniversitesi.

Özet: Bu çalışma, ergenlere uygulanan Güçlendirme Programı'nın, ergenlerin 'madde bağımlılığından korunmada öz-yeterlik', 'benlik saygısı' ve 'atılganlık' düzeylerine etkisini değerlendirmek ve ergenlerin bu eğitime ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın nicel boyutunda ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen; nitel boyutunda ise olgubilim (fenomonojik) deseni kullanılmıştır. Çalışma Konya ili Karatay ilçesinde bulunan iki ilköğretim ikinci kademe okulunda 2015-2016 ve 2016-2017 eğitim-öğretim

yılında yürütülmüştür. Müdahale grubu 33 ve kontrol grubu 32 olmak üzere çalışma grubu 65 ergenden oluşmaktadır. Müdahale grubunda yer alan ergenlere araştırmacı tarafından geliştirilen ve her bir oturumu 45 dakika süren 10 oturumdan oluşan 'Güçlendirme Programı' uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise herhangi bir girişim uygulanmamıştır. Veriler; Ergen Bilgi Formu, Ergenler için Madde Bağımlılığından Korunmada Öz-Yeterlik Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Rathus Atılganlık Envanteri ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; tekrarlı ölçümlerde varyans analizi, bağımsız gruplarda t testi, çoklu doğrusal regresyon analizi ve içerik analizi yapılmıştır. Çalışmada Güçlendirme Programı'na katılan ergenlerin madde bağımlılığından korunmada öz-yeterlik puan ortalamaları son test ve izlem ölçümünde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artmıştır ($p<0,01$). Müdahale ve kontrol grubu arasında madde bağımlılığından korunmada öz-yeterlik, benlik saygısı ve atılganlık puanları yönünden farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,01$). Çalışmanın nitel boyutunda ise ergenler Güçlendirme Programı'nın psikososyal becerileri öğrenme ve bu becerileri geliştirmeleri yönünden kendilerini olumlu yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Yanı sıra ergenler, eğitim programının başarısını artırmada oturum sayısının ve ergenler tarafından alınan sorumluluğun daha fazla olmasını, bu tür programlara ebeveynlerin de katılmalarının önemini vurgulamışlardır.

- Öztürk, Oğuz, *Üniversite Öğrencilerinde Sigara Kullanan ve Kullanmayanların Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Ebeveynlik Biçimleri Açısından Karşılaştırılması*, 2019, Yüksek Lisans, 127s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Doğuş Üniversitesi, Pdf.

Özet: Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinde sigara kullanan ve kullanmayan gruplar arasında karşılaştırma yapılarak, erken dönem uyum bozucu şemalar ve ebeveynlik biçimleri arasında anlamlı fark ortaya çıktığını tespit etmektir. Sigara kullananlar özelinde nikotin

bağımlılığı ile şemalar, ebeveynlik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmaya, G. Power analizi yöntemine göre belirlenen 290 kişi katılmıştır. Araştırmanın amacı ve içeriğinin anlatıldığı, araştırmaya gönüllü olarak katılımın sağlandığını belirten bilgilendirilmiş onam formu, katılım sonrası bilgi formu, demografik bilgi formu, Young Şema Ölçeği, Young Ebeveynlik Ölçeği veri toplama araçları olarak sigara kullanan ve kullanmayan tüm katılımcılara uygulanmıştır. Sigara kullananlarda Fagerström Nikotin Bağımlılığı Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde t-testi, pearson korelasyon yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, sigara kullanan katılımcıların %51,7'si kadın, %48,3'ü erkektir. Katılımcıların yaş ortalamaları 22,42±2,78'dir. Sigara kullanmayan katılımcıların %49,7'si kadın, %50,3'ü erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması 22,42±4,16'dır. Şema boyutlarından başarısızlık, karamsarlık ve cezalandırılma ile birlikte şema alanlarından zedelenmiş otonomi ve diğeri yönelimlilik sigara kullanan katılımcılarda istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Ebeveynlik biçimlerine göre annelik özelliklerinden kuralcı/kalıplayıcı, aşırı koruyucu/evhamlı, aşırı izin verici/sınırsız ve kötümser/endişeli annelik sigara kullanan katılımcılarda yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Babalık özelliklerinden kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü/istismar edici, aşırı izin verici/sınırsız, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı/duygularını bastıran babalık sigara kullanan katılımcılarda yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Nikotin bağımlılık düzeyi ile şema faktörlerinden başarısızlık, sosyal izolasyon/güvensizlik, kusurluluk ve kopukluk arasında pozitif yönde ve zayıf düzeyde ilişkiler bulunmuştur ($p<0,05$). Nikotin bağımlılık düzeyi ile kuralcı/kalıplayıcı, sömürücü/istismar edici, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız ve kötümser/endişeli annelik özellikleri arasında pozitif yönlü ve zayıf düzeyde ilişkiler bulunmuştur ($p<0,05$). Babalık özellikleri bakımından ise nikotin bağımlılığı ile aşırı izin verici/sınırsız babalık arasında pozitif yönde ve zayıf düzeyde

ilişki bulunmuştur (p<0,05). Sonuç olarak, üniversite öğrencilerinde sigara kullanımının nedenleri arasında aile ve arkadaş etkisinin büyük bir risk faktörü olarak yer aldığı görülmektedir. Sigara kullananların kullanmayanlara göre erken dönem uyum bozucu şemaya sahip olma eğiliminde oldukları söylenebilir. Algılanan ebeveynlik özelliklerinin, üniversite öğrencilerinde sigara kullanımını tetikleyici rolünün olduğu düşünülmektedir. Genç yaşlarda sigara ve benzeri zararlı alışkanlıkların gelişimini önlemeye dönük alınacak tedbirler arasında, ailenin gençlere yönelik yaklaşımlarında tutarlı olmaları, kişilerin sigara ve benzeri zararlı davranışların sağlık bakımından olası tehlikeleri konusunda bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

- Örsal, Özgül, *Gençlik Danışma Birimine Başvuran Üniversite Öğrencilerinin Sigara Bırakma Durumunu Etkileyen Faktörler ve Akran Eğitiminin Etkisi: Retrospektif Bir Değerlendirme*, 2019, Yüksek Lisans, 92s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı, Marmara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışma gençlik danışma birimine başvuran üniversite öğrencilerinin sigara bırakma durumunu etkileyen faktörler ve akran eğitiminin etkisini belirlemek amacıyla planlanmış retrospektif bir çalışmadır. Metod: Çalışmanın verileri Gençlik Danışma Birimine (GEDAB) başvuran 1854 üniversite öğrencisi ve 759 akran eğitimi almış öğrenciye ait sigarayla ilişkili kayıt formlarından elde edildi. Öğrenci kayıt formlarında sigara bırakmayı etkileyen faktörlere ilişkin sorular, Fagestrom Nikotin Bağımlılık Testi (FNBT),Özyeterlik ölçeği (ÖYÖ), Sigara İçmeyi Teşvik Eden Faktörler Ölçeği (TEFÖ), Davranış Değişim Süreci Ölçeği (DDSÖ) ve Karar alma ölçeği (KAÖ) yer almaktadır. Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması 18,8±0,73 ve % 94,5'i erkekti. GEDAB desteği ile öğrencilerin %94,1'inin sigarayı bıraktığı belirlendi. Cinsiyet, yaş, günlük sigara sayısı, daha önce sigarayı bırakmayı deneme, annenin sigara içme durumu, şu anda oturduğu evde/ yurtta sigara içilme durumu ve akran eğitimi alma durumu ile sigarayı bı-

rakma arasında anlamlı fark bulundu. Yapılan sekiz izlem sonrasında akran desteği alan grupta daha belirgin olarak öğrencilerin nikotin bağımlılık düzeylerinin, TEFÖ ve KAÖ-yararlar alt boyut puanlarının anlamlı düştüğü, ÖYÖ, DDSÖ ve KAÖ-zararlar alt boyut puanlarının anlamlı yükseldiği belirlendi. Sonuç: Gençlik Danışma Birimindeki sigarayı bırakma ve akran eğitim programlarının etkili olduğu belirlendi. Sigara içen üniversite öğrencilerinin sigarayı bırakmak için başvuracağı Gençlik Danışma Birimlerinin oluşturulmasına, yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yapılması önerilmektedir.

- Çetin, Ebru, *Sigara Bağımlısı Ankara Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Alkol Bağımlılığı, Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık*, 2020, Yüksek Lisans, 149s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Disiplinlerarası Adli Bilimler Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Sigara Bağımlısı Ankara Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Alkol Bağımlılığı, Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık Bu araştırmanın amacı Ögel ve arkadaşlarının geliştirdiği Alkol Ölçeği'ni, Günüç'ün geliştirdiği İnternet Bağımlılık Ölçeği'ni, Lam ve Li'nin geliştiridiği Gençdoğan ve Çikrıkci'nin Türkçe'ye çevirdiği E-Zorbalık Ölçeği ve E-Mağduriyet Ölçeği'ni kullanarak Ankara Üniversitesi sigara bağımlısı hukuk fakültesi, tıp fakültesi, mühendislik fakültesi öğrencilerinde madde toplam puana göre alkol bağımlısı, internet bağımlısı, siber zorba ve siber mağdur olma durumlarının saptanmasıdır. Bu çalışmanın örneklemeni Ankara Üniversitesi sigara bağımlısı Tıp Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Hukuk Fakültesi öğrencisi olan ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 300 öğrenci oluşturmuştur. Veriler altı maddeden oluşan Alkol Ölçeği, 35 maddeden oluşan İnternet Bağımlılık Ölçeği, altı maddeden oluşan E-Zorbalık Ölçeği, beş maddeden oluşan E-Mağduriyet Ölçeği ve Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde madde toplam puana göre frekans dağılımları incelenmiştir. Alkol Ölçeği'nde katılımcıların yüzde 61,3'ü bağımlı olmayan grupta, yüzde 27,7'si eşik grupta, yüzde

8,3'ü risk grubunda, yüzde 2,7'si bağımlı grupta yer almaktadır. İnternet Bağımlılık Ölçeği'nde katılımcıların yüzde 3,7'si bağımlı olmayan grupta, yüzde 63,3'ü eşik grupta, yüzde 29'u risk grubunda, yüzde 4'ü bağımlı grupta yer almaktadır. E-Zorbalık Ölçeği'nde katılımcıların yüzde 91'i zorba olmayan grupta, yüzde 6,3'ü zorbalığa meyilli grupta, yüzde 2,7'si zorba grupta yer almaktadır. E-Mağduriyet Ölçeği'nde katılımcıların yüzde 82,3'ü mağdur olmayan grupta, yüzde 15,3'ü mağduriyet riski taşıyan grupta, yüzde 2,3'ü mağdur grupta yer almaktadır.

Makaleler

- Besler, Nurettin, *Gençliğin Uyuşturucu Madde Alışkanlığı, Alkollü İçki ve Cinsel Konularda Eğitilmesi*, 1985, Adalet Dergisi, Özel Sayı, Ankara.
- Coşkuner, Şakir, *Alkol ile İlişkilerimiz ve Gençliğe Önerilerim*, 1986, Eflâtun Dergisi, 18(206), 24-27, İstanbul.
- Tufan, Beril, *Gençlerde Madde Bağımlılığını Önlemeye Yönelik Okul Odaklı Programların Geliştirilmesi*, 1991, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi, 9, 93-101, Pdf.
- Cılga, İbrahim, *Gençlerin Madde Kullanımını ve Bağımlılığını Önlemek İçin Koruyucu ve Bilinçlendirici Çalışma Yapacak Eğiticilerin Eğitimi Projesi*, 1998, Ankara.
- Akın, Münevver, *Lise Öğrencilerinde Madde Kullanımının Zararlarına İlişkin Sağlık Eğitim Gereksinimleri*, 2000, Bağımlılık Dergisi, 1(1), 14-17, İstanbul,

Özet: Bu çalışma, hemşirenin sağlık eğitimcisi olarak üstlenmiş olduğu roller doğrultusunda lise öğrencilerinin madde kullanımının zararlarına ilişkin sağlık eğitim gereksinimlerini belirlemek ve sonuçlar doğrultusunda gerçekçi öneriler geliştirmek amacıyla tanımlayı-

cı araştırma yöntemine göre planlanarak 1995-1996 öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Çalışmamıza, İstanbul iline bağlı Bakırköy İlçesi sınırları içinde yer alan üç liseden 980 öğrenci alınmıştır. Araştırma kapsamına alınan okulların öğrencileri basit rastlantısal yöntemle seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Araştırma ile ilgili formlar sınıflara girilerek çalışmanın amacı ve sorular hakkında bilgi verildikten sonra dağıtılmış ve yanıtlandıktan hemen sonra toplanmıştır. Öğrencilere uygulanan veri toplama aracından elde edilen bilgiler bilgisayar yolu ile istatistiksel olarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin % 33.7'nin sigara içmeyi denediği ve bunların % 31.2'nin sigara içmeye devam ettiği bulunmuştur. Öğrencilerin % 19.5'inin alkollü içkiyi farklı aralıklarla içtiği ve erkek öğrencilerde alkollü içki içme oranının kız öğrencilerden daha fazla olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin % 2.3'nün sakinleştirici ve yatıştırıcı ilaç, % 3.2'nin esrarı denedikleri belirlenmiştir. Sigara ve alkollü içki içme oranı yakın arkadaşları ve aile üyeleri sigara ve alkollü içki kullanan öğrencilerde artmaktadır.

- Karataş, Kasım – Duman, Nurdan, *Uçucu Madde Bağımlılığı Olan Çocuk ve Gençlere Yönelik Sosyal Hizmet Müdahalesi*, 2001, 330, Ankara.
- Başkurt, İrfan, Gençlik, *Madde Bağımlılığı ve Korunma Yolları (Psiko-Sosyal Bir Yaklaşım)*, 2003, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (8), 73-114, İstanbul, Pdf.

Özet: Madde bağımlılığı ve gençlik konusu ele alınmaktadır. Konu genel olarak beş ana başlık altında işlenmektedir. İlk iki bölümde madde ve madde bağımlılığının tanımları ile bazı madde türleri üzerinde durulmaktadır. Üçüncü bölümde, çocukları/gençleri madde kullanmaya iten psiko-sosyal sebepler, eğitim dahil çeşitli açılardan tartışılmakta; dördüncü bölümde, modern tıbbın verileri ile İslam dininin madde kullanımına getirdiği yasaklama arasında bağlantı kurulmakta olup, zararlı maddelere karşı çeşitli korunma yollarına ise beşinci bölümde

yer verilmektedir. Uyuşturucu bağımlılığı ile başa çıkma konusunda kişisel tavsiye ve önerilerde bulunulmaktadır.

- Erol, Bilge - Eke, Ceyda Yılmazçetin - Ögel, Kültegin – Taner, Sevil, *Madde Bağımlılığını Önlemede Öğretmen ve Ebeveyn Eğitimlerinin Etkinliğinin Değerlendirilmesi*, 2004, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 5, 213-221, Pdf.

Özet: 2002–2003 eğitim ve öğretim yılı içinde, İstanbul'un 29 ilçesinde İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği tarafından "Okullarda madde bağımlılığını önleme" adlı bir proje yürütülmüştür. Bu proje kapsamında rehber öğretmen, sınıf/branş öğretmeni, ebeveynlere yönelik madde kullanımı ve bağımlılığıyla ilgili bilgilendirme eğitimleri yapılmıştır. Bu araştırmanın amacı, verilen eğitimlerin etkinliğini ve etkinliği etkileyen faktörler olup olmadığını değerlendirmektir. Okullarda Madde Bağımlılığını Önleme Projesi kapsamında yürütülen eğitimlere katılan 508 rehber öğretmen, 2599 sınıf/branş öğretmeni ve 284 ebeveyne yazarlar tarafından oluşturulan ilk-son test uygulanmıştır. Eğitimin etkinliği ilk test toplam doğru sayıları ile son test toplam doğru sayıları arasındaki fark incelenerek ölçülmüştür. İlk testi doldurmuş olmanın eğitimin etkinliğine bir etkisi olup olmadığını kontrol etmek için her eğitimde katılımcıların %15'ine sadece son test uygulanmıştır. Rehber öğretmen, sınıf/branş öğretmeni ve ebeveynlerin ilk testte ve son testte doğru yanıtladıkları toplam soru sayısı artmıştır. Doğru yanıtlanan soru sayısında ilk-son test arasında en fazla artış gözüken grup sırasıyla sınıf/branş öğretmenleri, ebeveynler ve rehber öğretmenlerdir. Grupların ilk-son testte aldıkları doğru sayısı artışı ortalamaları birbirleri ile karşılaştırıldığında gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Doğru yanıtlanan soru sayısındaki artış sınıf/branş öğretmeni grubunda cinsiyet ve çocuk sahibi olma değişkenlerinden etkilenmektedir. Bayan ve çocuğu olan sınıf/branş öğretmenlerinin ilk-son testte aldık-

ları doğru sayısı artışı ortalamaları erkek ve çocuğu olmayanlara göre daha yüksektir. Eğitimi uygulayanın performansından ve programdan tatmin olma değişkenlerinin eğitimin etkisi üzerindeki etkisi de test edilmiştir. Eğitimi uygulayanın performansından ve programdan tatmin olanların ilk-son test arasında aldıkları doğru sayısı artışı ortalamaları ile tatmin olmayanlar arasında bir fark bulunmamıştır. İlk test uygulanmadan sadece son test uygulanan grubun doğru soru sayısı ortalaması ile hem ilk test hem de son test uygulanan grubun son testte aldıkları doğru sayısı ortalamaları arasında fark bulunmamıştır. Bu araştırma, uygulanan eğitimlerin rehber öğretmenlerin, sınıf/branş öğretmenlerinin ve ebeveynlerin bilgi düzeyini artırdığını göstermiştir. Rehber öğretmen ve ebeveynlerde doğru yanıtlanan toplam soru sayısı artışı cinsiyet, çocuk sahibi olma, sigara-alkol kullanma, çocuğu ya da öğrencileri arasında alkol kullanımı olması değişkenlerinden etkilenmemektedir. Bilgi artışının her üç grup için de ileriki dönemlerde tekrar ölçülmesi ve öğrenmenin sürekliliğinin araştırılması gerekmektedir.

- Özdemir, Şuayib, *Alkol ve Uyuşturucunun Zararları ve Gençliğin Alkol ve Uyuşturucudan Korunmasında Alınması Gerekli Önlemler*, 2004, Diyanet İlmî Dergi, 40(4), 99-112, Ankara, Pdf.
- Ercan, Gökmen - Alikaşifoğlu, Müjgan – Ercan, Oya, *Madde Kullanımı Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler*, 2005, 73-83, İstanbul, Pdf.
- Çabuk, Güngör Toprak - Buldukoğlu, Kadriye – Öncel, Selman, *Madde Kullanımıyla Savaşımda Aile Eğitimi Yoluyla Gençten Gence Destek Projesi*, 2006, 23-29, Antalya, Pdf.

Özet: Projenin genel amacı, il genelinde yürütülen programlara katkı sağlamak; aile odaklı yürütülecek uygulamanın sonrasında elde edilecek verileri, bu alanda çalışma yürüten uygulayıcıların kullanımına sunmaktır. Projenin özel amacı, programa dahil edilen aileleri bir bütün olarak kabul edip, ebeveynlerin madde kullanan çocuklarına nasıl

yaklaşacakları ve destek olabilecekleri; ailedeki diğer çocuklarını nasıl koruyabilecekleri... konularında eğitim yoluyla uygun yaklaşımlar geliştirmelerini desteklemektir.

- Adolesan Sağlığı Derneği/Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi Anabilim Dalı ve Sürekli Tıp Eğitimi Komisyonu, Ercan, Zafer, *Ergenlerde Madde Kullanımının Önüne Geçmek İçin Gerekli Prensipler*, 2008, 69-72, Pdf.
- Ögel, Kültegin - Işıl, Özlem – Coşkun, Sibel, *Uçucu Madde Kullanan Ergenlerde Bilinçlendirme Eğitiminin Etkinliği*, 2008, Bağımlılık Dergisi, 9(3), 114-118, İstanbul, Pdf.

Özet: UMATEM'de (Uçucu Madde Tedavi Araştırma ve Eğitim Merkezi) tedavi görmekte olan ergenlere bağımlılık, uçucu madde etkileri ve madde isteği ile başa çıkma konularında eğitim verilerek ergenlerin bilinçlendirilmesi ve tedaviye yönelik işbirliğinin arttırılması amaçlandı. Uçucu madde kullanan ergenlerden oluşturulan 31 kişilik deney grubuna "YENİDEN" tarafından hazırlanan "Sokakta Yaşayan ve Madde Kullanan Çocuklara Psiko sosyal Yaklaşım Kılavuzu"nda yer alan modüllerden yararlanılarak üç oturumluk bireysel eğitim uygulanmış ve deney grubu ergenlerin bilgi düzeyi kontrol grubu ile karşılaştırılmıştır. Sosyo demografik açıdan aralarında anlamlı farklılık bulunmayan deney ve kontrol grubu ergenlerin sorul formuna verdikleri cevaplar ile bilgi düzeyleri karşılaştırılmıştır. Deney grubu ergenlerin sorulara verdiği doğru yanıt sayısı ve tedavi motivasyonu kontrol grubu ergenlere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklı bulunmuştur ($p<0,001$). Çalışma kapsamına alınan ergenler, bir yıl sonra kesitsel olarak madde kullanımı açısından değerlendirildiğinde, deney grubu ergenlerde madde kullanmaya devam edenlerin oranı kontrol grubu ergenlere göre daha düşük saptanmış ve bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,001$). Sonuç olarak; uçucu madde kullanan ergenlerin bilinçlenmesine yönelik uygulanan bireysel eğitim programı ile deney grubu ergenlerin bilgi düzeyi ve

motivasyonu arttmış ve uygulanan eğitim tedavi sürecine katkı sağlamıştır. Bu ve benzer eğitim ve beceri geliştirme programlarının daha yaygın olarak kullanılması ve psikiyatri hemşirelerinin bu programlarda aktif rol alması önemlidir.

- Dilbaz, Nesrin – Şengezer, Tijen, *Çocuklarda ve Gençlerde Madde Bağımlılığı İçin Riskler*, 2008, Türkiye Klinikleri Pediatrik Bilimler Dergisi, 4(6), 95-100, Pdf.

Özet: Ergenlik fiziksel, ruhsal, duygusal ve sosyal gelişmelerin olduğu kritik bir dönemdir. Ergenler arasında madde kullanımı, gençler arasında en fazla mortalite nedeni olan kazalar, özkıyım ve adam öldürme ile olan ilişkisi nedeniyle tehlikelidir. Gençlerde önleme ve erken girişim çabalarının başarılı olabilmesi için alkol ve madde kullanımında risk etmenlerini belirlemek gereklidir. Aile ilişkileri, akran etkileri, yaşam olayları, sosyal ve çevresel faktörler, inançlar ve beklentiler, genetik ya da biyolojik hassasiyet, birlikte olan psikiyatrik hastalıklar ve başlangıç yaşı önemli risk faktörleridir. Yüksek risk taşıyan ergenler ihtiyaçlarına göre özel olarak hazırlanmış programlara dahil edilmelidirler.

- Aydın, Cahide - Altıntoprak, Ender - Coşkunol, Hakan - Başay, Ömer -. Akgür, Serap A – Yüncü, Zeki, *Madde Kullanan ve Denetimli Serbestlik, Sağlık Tedbiri veya Aile Yolu ile Tedavi Merkezine Başvuran Ergenler Benzer mi? Farklı mı?*, 2009, 10(1), 35-43, İstanbul.

Özet: Uyuşturucu kullanan çocuklara ağır hapis cezaları verilmesi etkili olmayacak bir koruma yoludur. Çocukların uyuşturucu kullanımı ile ilgili konuların ceza mahkemeleri değil de sosyal yardım ve güvenlik kurumları tarafından ele alınması daha yapıcı bir yaklaşımdır. Denetimli serbestlik (DS) ve sağlık tedbiri (ST) bu uygulamalardandır. Bu çalışmada DS, ST ve aile desteğiyle (AD) başvuran olgu gruplarının benzeşen farklılaşan yönlerini değerlendirdik. Madde kullanımı bozukluğu (MKB) olan çocuk ve ergenlere yönelik bir tedavi merke-

zinin Ocak 2005 ve Aralık 2007 tarihleri arasında başvuran olguların dosya kayıtları incelendi. Bu dönem içinde 326 olgunun merkeze başvurduğu belirlendi. Bu olguların 16'sı DS (%4.9), 16'sı ST (%4.9) kararı kapsamında değerlendirildiği belirlendi. Aile ile başvuran 16 olgu rastlantısal olarak atandı. İstatistiksel değerlendirme için SPSS 13.0 paket programı kullanıldı. Madde kullanmaya başlama yaşı açısından gruplar arasında farkın istatistiksel anlamlılık düzeyinde olduğu ve en erken maddeye başlama yaşının AD yaşayanlarda olduğu belirlendi ($p<0.05$). Esrar ve inhalan kullanımı açısından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlendi ($p<0.05$). ST kararı ile başvuran olguların %31.2'si daha önce başka bir kurumda tedavi hizmetinden yararlandıkları belirlendi ($p<0.05$). Sokak yaşantısı varlığı, adli sorun oluşturabilecek davranışlar ve çalışma öyküsü açısında gruplar arasında farkın istatistiksel anlamlılık düzeyinde olduğu belirlendi ($p<=0.05$).Sağlık hizmetlerinin çocuklarda uyuşturucu kullanımını gözetecek şekilde yapılandırılması gerekir. DS ve ST uygulamaları MKB sorununu kabul etmeyen, bu alanda hiç tedavi almamış veya tedavisini sürdürememiş ancak suç davranışına çok yakın olan bir gruba ulaşılması mümkün olmuştur.

- Gerçek, Cem, *Okullarda Sigara Eğitimine Yönelik Yapılan Deneysel Araştırmaların Değerlendirilmesi*, 2009, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 26, 21-29, İzmir, Pdf.

Özet: Bağımlılık yapan maddeler günümüzde önemli sağlık sorunlarının temelini oluşturmaktadır. Bu araştırmanın amacı okullarda yapılan sigara eğitimine yönelik deneysel araştırmaları inceleyerek, konu hakkında Türkiye ve farklı kıtalardan seçilen örnek ülkelerde ulaşılan noktayı görebilmektir. Araştırmaların sistematik olarak bir araya getirilmesi önemli bir bilgi birikimini oluşturacağı ve deneysel çalışmaların yapılmasına ışık tutarak mevcut boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Türkiye'de MEB'e bağlı ilk ve ortaöğretim okullarında

sigaraya yönelik yapılan deneysel araştırmaya rastlanmamıştır. Buna karşın ABD, Almanya ve G. Kore'de konuyla ilgili etkili deneysel çalışmalar vardır. Günümüzde 7 yaşına kadar düşen sigara kullanma yaşı, eğitim kurumları olan okullarda sigara eğitimine yönelik deneysel ve uzun süreli programların yapılmasını zorunlu hale getirmektedir.

- Özkaya, Elif - Hamzaçebi, Hasan - Özkaya, Şevket – Edinsel, Şuayip, *Sigara Paketleri Üzerinde Yer Alan Yeni Uyarı Yazılarının Lise Öğrencileri Üzerinde Etkileri*, 2009, Tüberküloz ve Toraks Dergisi, 57(3), 327-332, Pdf.

Özet: Gelişmekte olan ülkelerde sigaraya başlama yaşı 12-16'dır. Son yıllarda sigara ile mücadelede farklı yöntemler izlense de, bu yılın başlarında ülkemizde uygulanan bir yöntem olarak, sigara paketlerinin üzerine, sigaranın zararlı etkilerini anlatan yeni uyarı yazıları konmuştur. Biz bu uyarı yazılarının, sigaraya başlama çağındaki lise öğrencileri üzerindeki etkilerini ve sigarayı bıraktırmadaki etkinliğini incelemeyi amaçladık. Çalışmaya katılan öğrenci sayısı, kız öğrenci 103, erkek öğrenci 814 olmak üzere toplam 917 idi. Öğrencilerin ortalama yaşları 16.6 ± 1.1 yıl idi. Bizim çalışmamızda sigara içen öğrenci oranı % 24.1 idi. Sigarayı denemiş, sigara ile temas etmiş öğrenci oranı ise % 50.6 idi. Öğrencilerin herhangi bir kaynaktan sigaranın etkileri konusunda eğitim alıp almadıkları incelendiğinde öğrencilerin toplam % 58.3'ünün eğitim aldığı, % 41.7'sinin ise hiç eğitim almadığı saptanmıştır. Öğrencilerin sigara paketleri üzerindeki tüm uyarı yazılarını önemli ve çok önemli olarak değerlendirdiklerini saptadık. Bu uyarı yazılarının, olumlu etkilerinin olacağını düşünenlerin oranı % 38.9 iken, olumlu etki yaratmayacağını düşünenlerin oranı % 61.1 idi. Öğrencilerden % 22.5'i bu yazıları okuduktan sonra bırakmış, % 44.4'ü yazılardan etkilenmiş ancak bırakamamış, % 33.1'i ise hiç etkilenmemiş ve içmeye devam ettiklerinin belirtmiştir. Bu uyarı yazılarının, özellikle sigaranın zararlı etkileri konusunda ek bir bilgi kaynağı

ve sigarayı bıraktırmada katkıda bulunduğunu saptadık ve sigara ile mücadelede önemli bir adım olduğunu düşünüyoruz.

- Koçoğlu, Gülay – Gökgöz, Şenlen, *Adolesan Çağda Sigarayla İlgili Verilen Eğitimin Etkileri*, 2009, Fırat Tıp Dergisi, 14(1), 33-41, Elazığ, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, adolesan çağdaki öğrencilere sigara ile ilgili verilen eğitimin gençlerin bilgi düzeyini artırma ve istenen davranış değişikliğini sağlamada etkisinin olup olmadığının saptanması amaçlanmıştır. Sivas il merkezinde, aynı semtte olan iki lise ve iki ilköğretim okulu araştırma ve kontrol grubu okullar olarak ikiye ayrılmışlardır. Bu okullardaki toplam 948 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir. Deney grubundaki öğrencilere iki sömestr, beş farklı eğitim verilmiştir. Öğrencilere araştırma başında, birinci yarıyıl ve ikinci yarıyıl sonunda olmak üzere üç kez anket uygulanmıştır. Grupların karşılaştırılmasında ki-kare, Mc Nemar bağımlı gruplarda ki-kare, iki ortalama arasında farkın önemlilik testi, tekrarlayan ölçümlerde varyans analizi testleri kullanılmıştır. Araştırma sonunda ilköğretim araştırma grubu öğrencilerinin bilgi puanı 8.6±0.2'den 12.7'ye; lise grubundakilerin ise 10.9±0.1'den 13.5±0.1'e çıkmıştır ($p< 0.000$). İlköğretim kontrol grubu öğrencilerinin bilgi puanı ise 8.7±0.1 iken 8.9±0.1; liselilerin de 9.9±0.2 iken 10.0±0.2 olarak bulunmuş olup anlamlı bir artış yoktur ($p> 0.05$). Araştırma sonunda sigara içme sıklıkları yönünden okullar arasında önemli bir farklılık yoktur($p> 0.05$). Eğitimler sonunda sigarayı bırakma insidansları yönünden araştırma ve kontrol okulları arasında fark yokken (rölatif etkinlik 1.0), sigaraya başlama insidansları bakımından lise araştırma okulu ile kontrol okulu arasında farklılık saptanmıştır (% 3.9 / % 4.3 -rölatif etkinlik 1.10). İlköğretim okullarında eğitime atfedilen etkinlik bulunmazken, liselerde eğitime atfedilen etkinlik 0.4'tür. Sonuç verilen eğitim bilgi düzeyini artırırken, istenen davranış değişikliğini sağlayamamıştır.

- Kaya, Adnan - Bayrak, Burcu - Huleyde, Gürkan - Yardım, Mahmut Sadi - Bilir, Nazmi – Karakullukçuoğlu, Zeynel, *Bir Grup Lise Öğrencisinin Sigara Paketleri Üzerinde Bulunması Planlanan Birleşik (Yazılı ve Resimli) Uyarı Mesajlarının Etkililiği Hakkındaki Görüşleri*, 2010, Türk Toraks Dergisi, 11(1), 1-9, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı gençlerin sigara paketleri üzerinde yer alacak yazılı ve resimli uyarı mesajlarının etkililiği konusundaki düşüncelerini öğrenerek bu konuda yapılacak düzenlemelere kaynak sağlamaktır. Çalışmaya Ankara'daki bir lisede öğrenim gören 494 öğrenci katılmıştır. Katılımcılardan 16 adet yazılı uyarı mesajının etkililiğini beşli Likert ölçeğinde belirtmeleri ve bunlardan 14'ü için oluşturulmuş üçer adet resimden en etkili olduğunu düşündükleri birini seçmeleri istenmiştir. Katılımcıların %70.6'sı "Hamile iken sigara içmek bebeğe zarar verir" yazılı uyarı mesajını etkili bulmuşlardır. Bu mesajı %61.9 ile "Sigara içmek spermlere zarar vererek doğurganlığı azaltır" ve %61.1 ile "Sigara içmek kan akışını yavaşlatır ve cinsel iktidarsızlığa neden olur" mesajları izlemektedir. İlk mesaj kız öğrenciler tarafından daha etkili bulunurken, ikinci ve üçüncü mesajlar erkek öğrenciler tarafından daha etkili bulunmuştur. Bu mesajları ifade etmede görselliği ağır basan resimler tercih edilmiş. Gençlerin kendileri için uzak gördükleri ölüm ve hastalıklardan daha çok güzellik ve cinsellikle ilgili mesajları etkili buldukları görülmüştür. Bu mesajların zengin bir görsellik içeren grafiklerle sunulmasının etkilerini arttıracağı söylenebilir.

- Kaya, Çiğdem Apaydın - Saçar, Kübra - Akman, Mehmet - Sulukaya, Muhammed – Kaya, Selçuk, *Ergenlik Çağındaki Öğrenciler Öğretmenlerinin Sigara İçmesinden Etkileniyor,* 2010, Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 23(1), 1-8, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmada İstanbul'da düşük sosyoekonomik seviyedeki bir bölgede bulunan okullarda eğitim gören ergenlik çağındaki öğrencilerin sigara konusundaki bilgi ve davranışları ile öğretmenlerinin sigara içmesinden etkilenme durumları araştırılmıştır. Çalışma, Şubat-Mayıs 2007 tarihleri arasında İstanbul-Taşdelen Beldesi'nde bulunan

ilköğretim okullarında gerçekleştirilmiş olan tanımlayıcı bir araştırmadır. Bölgede bulunan 3 ilköğretim okulunun 6.-8. sınıflarında öğrenim gören öğrencileri alınmıştır. Gözlem altında anket yöntemi ile sigara içmeyi deneme ve ilişkili faktörler ile öğretmenlerinin sigara içme davranışından etkilenip etkilenmedikleri sorgulanmıştır. Veriler, tanımlayıcı ve karşılaştırmalı analizlerin ardından lojistik regresyon analizi ile değerlendirilmiştir. Çalışmaya, yaş ortalaması 13±1,08 (11-15) yıl olan 560 kişi katılmıştır. Sigara içmeyi deneme oranı %12 idi. Öğrencilerin %83,8'i'ü öğretmenlerinden en az birini okulda sigara içerken gördüğünü, %16'sı öğretmenlerinin sigara içmesinin onları sigarayı deneme konusunda olumsuz etkilediğini ifade etti. Sigara deneme ile ilişkili faktörlerin (anne ve babanın eğitim durumu, aile bireylerinin, arkadaşlarının veya öğretmenlerinin sigara içmesi) çoklu analizi ile öğretmenlerin sigara içiyor olması sigara denemeyi etkileyen en önemli faktör olarak tespit edildi (p=0,008, OO 7,476, %95 GA 1,703-32,826). Öğretmenlerin okulda sigara içiyor olması ergenlik çağındaki öğrencileri etkilemektedir. 2008'de yürürlüğe giren ve 19 Temmuz 2009'dan itibaren tüm kapalı ortamlarda sigara içmeyi tamamen yasaklayan 5727 nolu yasanın uygulanması ile bu etkilenmenin azalacağını düşünmekteyiz.

- Çifci, Elif Gökçearslan – Uluocak, Gonca Polat, *Almanya'da Madde Bağımlısı Çocuk ve Gençlere Yönelik Bir Rehabilitasyon Modeli: PARCEVAL*, 2010, Kriz Dergisi, 18(2), 11-18, Ankara, Pdf.

Özet: Madde bağımlılığı birçok ülkede, farklı boyutlarda olmakla birlikte genel bir artış göstermektedir. Ergenler arasında yaygınlaşan madde kullanımına yönelik tedavi ve rehabilitasyon programları da genel trendler ve talepler doğrultusunda yaygınlaşmaktadır. Madde bağımlısı ergenler açısından Almanya örneğinde özellikle klinik sonrası rehabilitasyon hizmetlerinde bir çeşitlilik gözlenmektedir. Bu

programlar arasında en önemli yer tutan modellerden biri de terapötik komunitelerdir. Terapötik Komunite, 24 saat yatılı bakımı içeren, klinik dışı bir tedavi ortamıdır. Bu çalışmada Almanya'da madde bağımlısı çocuk ve ergenlere yönelik sosyal rehabilitasyon hizmeti sunan ve bir terapötik komunite yapısı sergileyen PARCEVAL isimli kuruluşun yapısı ve tedavi programı tanıtılmaktadır. Yazarlar Almanya Berlin'de hizmet sürdüren bu kurumda, "Sosyal Hizmette Farklı Yaklaşımları Öğrenme (Learning Different Approaches in Social Work)" isimli Leonardo Da Vinci A Tipi Hareketlilik Projesi kapsamında, 13 Mayıs 2007 - 14 Eylül 2007 tarihleri arasında uygulama gerçekleştirmişlerdir. Elde edilen deneyimler çerçevesinde, yapılandırılmış, uzun dönemli, sosyal müdahaleleri ve topluma uyumu içeren rehabilitasyon programlarının bağımlılık tedavisi sonrasında ergenler açısından toplumla yeniden bütünleşme aşamasında oldukça etkili sonuçlar ortaya çıkaracağı düşünülmektedir.

- Tuncer, Fatma, *Gençleri Bağımlılık Tuzağından Korumak*, 2010, Eğitim Yazıları Dergisi, 18, 37-41, İstanbul.
- Yücel, Ferdal Canikli – Kurçer, Mehmet Ali, *Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Karakteristiklerine Göre Sigara Bırakma Evreleri*, 2010, Türkiye Halk Sağlığı Dergisi, 8(2), 65-73, Ankara, Pdf.

Özet: Sigara tüm dünyada geçlerin önemli bir sağlık sorunudur. Bu dönem koruyu hekimlik uygulamaları açısından, dolayısıyla sigara bırakma çalışmaları açısından önem kazanmaktadır. Öğrencilerin psikolojik karakteristiklerine göre sigara içme durumları, bırakma evreleri, sigara bırakmak için yardım arama durumları arasında fark olup olmadığının araştırılmasıdır. Bu çalışma tabakalı örnekleme yöntemiyle seçilmiş 768 üniversite birinci sınıf öğrencisi ile yapılmıştır. Yuvalandırılmış (Nested) tarzında ki bu araştırmanın ilk kısmında (kesitsel); öğrencilere sosyo demografik özellikler ve sigara içme davranışına yönelik sorular içeren araştırmacılar tarafından geliştirilen

anket formu uygulanmıştır. Araştırmanın ikinci kısmında ise (olgu-kontrol); sigara içen ve içmeyen öğrencilerden basit rastgele yöntemle seçilen ellişer öğrenciye Hacettepe Kişilik Envanteri ve ayrıca sigara içen öğrencilere Fagerstrom bağımlılık testi uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programı yardımıyla değerlendirilmiştir. Değişkenler arasındaki ortalamaların farkının gösterilmesinde t testi kullanılmıştır. Öğrencilerin %37.2'si sigara içmekte olup, sigara içenlerin %18.7'si yüksek düzeyde nikotin bağımlısıdır. Sigara içen öğrencilerin psikolojik uyum puanları, içmeyenlere göre istatistiksel olarak anlamlı olmak üzere daha düşüktür. Sigarayı bırakmak için yardım arayan öğrencilerin duygusal stabilite ve aile ilişkileri puanı anlamlı düzeyde düşükken, diğer alt gruplar arasında anlamlı düzeyde fark yoktur. Değişim evrelerinden hazırlanma evresinde bulunan öğrenciler diğer evrelerde bulunan öğrencilere göre; genel, kişisel, duygusal stabilite, aile ve sosyal ilişkiler alt gruplarından anlamlı düzeyde daha yüksek puan alırken, diğer alt gruplardan aldıkları puanlar arasında anlamlı fark yoktur. Üniversite öğrencilerine yönelik sigaranın önlenmesine yönelik müdahale programları geliştirilirken, öğrencilerin psikolojik uyum düzeyleri ve transteorik modele (TTM) göre bırakma evreleri dikkate alınmalıdır.

- Şenyüz, Levent – Coştur, Recai, *Sigara Kullanan ve Kullanmayan Üniversite Öğrencisi Genç Yetişkinlerin Sigara Paketlerinde Yer Alan Uyarı Yazılarıyla İlgili Değerlendirmeleri*, 2010, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 27(1), 253-269, Ankara, Pdf.

Özet: Dünyada bir milyarı aşkın kişinin düzenli olarak sigara kullandığı tahmin edilmektedir (Jones ve Benowitz, 2002). Sigara kullanımı gerek kullanıcının gerekse onunla aynı ortamı paylaşan diğer kişilerin sağlığı açısından ciddi riskler oluşturmaktadır. Sigara da dahil olmak üzere tütün mamüllerinin kullanımını engellemek için geliştirilen yaklaşımlardan bir tanesi de, mevcut ve potansiyel kullanıcıların bilgilendirilmesi ve eğitilmesidir. Bu amaçla, sigara paketlerinin üzerine

sigara kullanımıyla ilgili bilgilendirici uyarı yazıları konulmaktadır. Bu uyarı yazıları sigarayı bırakmaya ilgi uyandırmak, sigara kullanıcılarını sigaranın sağlığa zararları hakkında eğitmek ve sigarayı bırakmak istemeleri halinde bunun için gerekli yardımın erişilebilir olduğu bilgisini aktarmak amacıyla kullanılmaktadır (Kess, Burton, Andrews ve Kozup, 2006; O'Hegarty, Pederson, Nelson, Nowery, Gable, Wortley, 2006). Hammond ve arkadaşlarına göre (2006), sigara paketleri üzerinde yer alan uyarı yazıları, sigara kullanıcılarını eğitmek için kullanılan yollardan en yaygın olanıdır. Uyarı yazılarının mevcut ve potansiyel sigara kullanıcıları üzerinde etkili olması beklenmekle birlikte, bu etkinin varlığı, türü, miktarı ve belirleyicileri tartışma ve araştırma konusudur. Sigara karşıtı kampanyaların hedef kitlesini genellikle genç yetişkinler oluşturmaktadır. Bu bağlamda, uyarı yazılarının genç yetişkinler üzerindeki etkileri de merak konusu olmuştur. Ancak konuyla ilgili araştırmaların bulguları çelişkilidir. Bu araştırmanın amacı, sigara kullanan ve kullanmayan üniversite öğrencisi genç yetişkinlerin, Türkiye'de sigara paketlerinde yer alan uyarı yazılarıyla ilgili değerlendirmelerinin incelenmesidir. Araştırmada uyarı yazılarının uyandırdığı duygular, uyarı yazılarının bilgilendirici bulunup bulunmadığı ve uyarı yazılarının sigara kullanmayanları sigaraya başlamamaya teşvik edip etmediği, söz konusu yazıların etkililiğinin göstergeleri olarak ele alınmıştır. Araştırmanın örneklemi yarısı sigara kullanıcısı olan 124 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Katılımcılara demografik bilgi formu, Fagerström Nikotin Bağımlılığı Testi (FNBT) ve Türkiye'de kullanılan 16 farklı uyarı yazısının her biri için Sigara Uyarı Yazılarıyla İlgili Ölçek uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, sigara kullanan katılımcıların düşük bağımlılık düzeyine sahip oldukları ve sigarayı bırakmayı deneyen katılımcıların bunu genellikle içsel gerekçelere dayandırdıkları bulunmuştur. Araştırmanın bağımlı değişkenleri olan duygu, bilgi ve teşvik puanlarının sigara kullanıp kullanmamaya göre farklılık gösterip göstermediğini saptayabilmek amacıyla gerçekleştirilen analizler sonucunda, katılımcıların duygu ve

bilgi puanlarının, sigara kullanıp kullanmamaya bağlı olarak farklılık göstermediği, ancak, sigara kullanmayan grubun teşvik puanlarının sigara kullanan gruba göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Bulgular sigara kullanıcısı üniversite öğrencilerinin, sigarayı bıraktırmak için uygulanacak programlardan yarar sağlamaya yatkın olduklarını, dolayısıyla da bu tür programların yaygınlaştırılmasının uygun olacağına işaret etmektedir. Ayrıca, sigara paketlerinde yer alan uyarı yazılarının sigara içmeyen üniversite öğrencilerini sigaraya başlamalarını engelleyici bir işleve sahip olabileceği görülmektedir. Bu bağlamda, sigara paketlerinde yer alan uyarı yazıları aracılığıyla aktarılmaya çalışılan mesajların, sigara kullanmayanlara yönelik eğitim programları yoluyla aktarılması için uygulamalar geliştirilmesinde yarar bulunmaktadır.

- Arikan, Duygu - Özdemir, Funda Kardaş - Tan, Mehtap – Şahin, Zümrüt Akgün, *Kapalı Mekânlarda Sigara İçme Yasağının Hemşirelik Öğrencilerinin Sigarayı Bırakma Durumlarına Etkisi*, 2011, Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 14(3), 14-23, Pdf.

Özet: Bu çalışma kapalı mekânlarda sigara içme yasağının hemşirelik öğrencilerinin sigarayı bırakma durumlarına etkisini tespit etmek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu ve Erzurum Sağlık Yüksekokulunda sigara içtiğini belirten 154 öğrenci ise örneklemi oluşturmuştur. Veriler, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan formla toplanmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde, SPSS 11.5 paket programı kullanılarak ortalama ve yüzdelik dağılımlar kullanılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması 20.74±1.44, gelir durumu ortalaması 307.79±123.50 TL, %22.7'si 1. sınıf, %43.5 2. sınıf, %13.0'ı 3.sınıf, %20.8'i 4. sınıfta olduğu, %66.3'ünün yurtta barındığı, Öğrencilerin %70.3'ünün yasadan sonra sigarayı bıraktıkları bulunmuştur. Öğrencilerin %48.8'inin sigarayı bırakmayı düşündüğü, %23.7'sinin Sigaranın mali yük getirdiğini dü-

şündüğü için bırakmayı düşündüğünü, %62.3'ünün sigarayı bırakmayı denediğini, %19.5'nin 1 ay ve daha az süreden beri sigarayı bırakmayı denediği, %64.0'ının sigarayı bırakmak için çevresinden destek almadığı bulunmuştur. Sigara kullanımı özellikle üniversite 2. sınıf öğrencilerinde önemli bir sorun olarak dikkat çekmiştir. Bu araştırmaya göre kapalı mekânlarda sigara içme yasağının, hemşirelik öğrencileri için sigarayı bırakma konusunda caydırıcı olmadığı saptanmıştır.

- Dolu, Osman - Gül, Serdar Kenan – Özcan, Yavuz, *Ceza Algısının Uyuşturucu Kullanımı Üzerindeki Caydırıcı Etkisi: Bursa İli Ortaöğretim Kurumlarında Yapılan Bir Alan Araştırması*, 2011, Polis Bilimleri Dergisi, 13(4), 1-26, Ankara, Pdf.

Özet: Son iki yüz yılda ABD ve Avrupa ülkeleri başta olmak üzere dünyanın pek çok ülkesinin geçerli ceza adalet sistemleri üzerinde etkili olmuş önemli bir kriminolojik görüş olan caydırıcılık teorisinin geçerliliğine ilişkin yapılan pek çok uluslararası araştırmaya rağmen, Türkiye'de bu konu ampirik çalışmalara konu olmamıştır. Bu çalışma ile caydırıcılık teorisinin kesinlik, şiddetlilik ve hızlılık ilkeleri çerçevesinde Bursa ilinde lise öğrenimine devam etmekte olan toplam 500 öğrenci üzerinde bir anket uygulanmış ve cezaların uyuşturucu kullanımı üzerindeki caydırıcı bir etkisinin olup olmadığı test edilmiştir. Çoklu lojistik regresyon analizi sonuçları, uyuşturucu madde kullanan birisini okul idaresinin fark etme olasılığının yüksek olduğuna ilişkin kanaat ile madde kullanımı arasında negatif bir ilişkinin olduğunu göstermiştir. Yani, öğrencileri uyuşturucu madde kullanmaktan uzaklaştıran en önemli faktör okul yönetiminin bu durumdan haberdar olması çıkmıştır. Araştırma sonuçları ayrıca, kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha az uyuşturucu kullanma olasılığının olduğunu; disiplinsiz davranışların, suç ve şiddet olaylarının yüksek olduğu okullarda bulunan öğrencilerin de diğer okullarda bulunan öğrencilere göre uyuşturucu kullanma oranının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Makalenin sonuç bölümünde araştırma bulguları-

nın okullarda suç ve madde kullanımıyla mücadele noktasında işaret ettiği bir takım öneriler sıralanmıştır.

- Gerçek, Cem, *Sigara Paketleri Üzerindeki Yazılı ve Birleşik Uyarıların Üniversite Gençleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*, 2012, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12(4), 2573-2584, İstanbul, Pdf.

Özet: Sigara paketler üzerindeki yazılı ve birleşik (yazı ve resim) uyarıların üniversite gençleri üzerindeki etkisinin araştırılmasıdır. Araştırma üniversitede okuyan 231 öğrenci (ortalama yaş: 22) üzerinde yürütülmüştür. Bu öğrenciler araştırmanın amacı kapsamında 2 gruba ayrılmıştır. Araştırmada yazılı uyarı koşulundaki öğrencilere (n: 101) üzerinde yazılı uyarılar olan sigara paketleri, birleşik (resim ve yazı) uyarı koşulundaki öğrencilere (n: 130) ise üzerinde birleşik uyarıların olduğu paketler gösterilmiştir. Çalışmada uyarı koşullarının etkisinin araştırılması amacıyla Arthur ve Quester tarafından yenilenen Koruyucu Motivasyon Modeli kullanılmıştır. Araştırmanın modeli ilişkiseldir. Sonuç olarak zararın şiddeti değişkeni hem yazılı hem de birleşik uyarı koşulunda korku değişkeni üzerinde etkili bulunmuştur.

- Akkuş, Dilek - Eker, Fatma – Kapısız, Özge, *Ergenler İçin Madde Bağımlılığından Korunma Öz Yeterlik Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Değerlendirilmesi,* 2013, Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 4(1), 7-12, İstanbul, Pdf.

Özet: Lise öğrencilerinin madde bağımlılığından korunmaya ilişkin öz-yeterlik algılarını ölçmede kullanılabilecek bir ölçek geliştirmektir. Ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları 1100 (526 kız, 574 erkek) öğrencinin katılımıyla gerçekleştirildi. Ölçek geliştirme çalışmasında kapsam analizi ve açımlayıcı faktör analizine başvuruldu, madde ayırt edicilikleri belirlendi ve Cronbach Alpha güvenirlik sayısı hesaplandı. Çalışma sonunda toplam varyansın 50,3'ünü açıklayan dört alt boyut ve bir kontrol maddesi olmak üzere 24 maddeden oluşan bir ölçek

elde edildi. Alt boyutlar uzman görüşüne dayanılarak Uyuşturucu/Uyarıcı Maddelerden Uzak Durma (12 madde), Baskı Altında İken Uyuşturucu/Uyarıcı Maddelerden Uzak Durma (4 madde), Uyuşturucu/Uyarıcı Maddeler Konusunda Yardım Arama (4 madde), Uyuşturucu/Uyarıcı Maddeler Konusunda Arkadaşına Destek Olma (3 madde) olarak isimlendirildi. Ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısının (Cronbach's) 0.81 olduğu bulundu. Alt boyutların iç tutarlık katsayıları 0.45 ile 0.87 arasında değişti. Test tekrar test korelâsyonu pozitif yönde anlamlı derecede ilişkili ($p<0.001$) bulundu. Sonuç: Sonuçlar 24 madde ve dört alt boyutu olan ölçeğin lise öğrencileri için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir. Farklı sosyoekonomik ve öğrenim düzeylerinde geçerlik güvenirlik çalışmalarının yapılması önerilmiştir. Sonuç olarak Ergenler İçin Madde Bağımlılığından Korunma Ölçeği madde bağımlılığı önleme programlarının etkinliğini ölçmede yararlı pratik bilgiler sağlayabilir.

- Yaman, Ömer Miraç, *Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ile Mücadelede Danışman Abi/Abla Modeli*, 2013, Hayat Sağlık Dergisi, 10, 50-53, İstanbul, Pdf.
- Bilgiç, Nurcan – Günay, Türkan, *Ergenlerin Sigara Bırakma Konusunda Desteklenmesinde Bir Yöntem: Akran Eğitimi*, 2014, Türk Toraks Dergisi, 15, 102-105, Ankara, Pdf.

Özet: Sigara kullanımı Dünya'da ve Türkiye'de önlenebilir hastalık, sakatlık ve ölümlerin en önemli nedenidir. Küresel Gençlik Araştırmasına göre gençlerde sigara içme sıklığı 2003 yılında erkeklerde halen içen sıklığı % 9,4, kızlarda % 3,5 iken, 2009 yılında erkeklerde halen içen sıklığı % 10,2'ye, kızlarda % 5,3'e yükselmiştir. Sigara kullanımı toplumun önemli bir bölümünü etkilemekte ve gençler arasında giderek artan bir sıklıkla yayılmaktadır. Bu nedenle tütün endüstrisi gençleri ve kadınları hedef grup olarak göstermektedir. Sigaraya başlama yaşının düşmesi kişilerin daha uzun süre sigara ve sigaranın etkileri-

ne maruz kalmasına neden olacaktır. Ergenlerin sigaraya başlama nedenleri öncelikle yetişkinleri taklit etme isteği, akran baskısı, özenti ve sigaraya kolay erişimdir. Ergen bir insanın davranışı üzerinde akran grubunun etkisi büyük olmaktadır. Bu etki hem riskli hem de güvenli davranışlar üzerinde geçerlidir. Ergenler davranış, tutum ve ilgiler bakımından bağımsız olmak isterler. Yapacakları için önceden izin almadan ve ailelerine açıklamak zorunda olmadan faaliyetlerini arkadaşlarıyla yapmak isterler. Akran eğitimi ise davranışlar üzerine akran etkisini olumlu yönde kullanmayı amaçlamaktadır. Akranlar birbirlerine olumlu model olmaktadırlar. Son yıllarda ergenler arasında tütün maddelerinin özellikle sigara kullanımının artması bu konuda akran eğitimlerinin kullanılmasının önemini artırmaktadır. Bu makalenin amacı ergenlerin sigara kullanma davranışlarını değiştirmede akran eğitiminin nasıl kullanılacağını açıklamaktır.

- Albayrak, Selvinaz – Balcı, Serap, *Gençlerde Madde Bağımlılığı ve Önlenmesi*, 2014, Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 11(2), 30-37, İstanbul, Pdf.

Özet: Madde bağımlılığı tüm dünya ülkelerinin karşı karşıya olduğu en önemli sorunlardan birisidir. Bu sorun Türkiye'de son yıllarda özellikle genç nüfusta artmakta ve bu artış, yakın gelecekte Türkiye'nin en önemli sorunlarından birisinin madde bağımlılığı olabileceğini göstermektedir. Madde kullanımı sorununun çözümünde yardımcı olabilecek en uygun programların önleme ve erken müdahale programları olduğu bildirilmektedir. Önleme programlarının başarılı olabilmesi için öncelikle risk altındaki çocuk ve ergenlerin saptanması, hangi bireysel ve çevresel faktörlerin adölesan çağında madde kullanımı açısından risk oluşturduğunun ya da koruyucu olduğunun bilinmesi gerekir. Madde bağımlılığı sadece sağlık boyutu olan tek boyutlu bir konu değildir. Madde bağımlılığının sağlık dışında, kamusal, sosyal, hukuki ve idari birçok yönü vardır. Bu çok yönlü soruna bağlı olarak madde bağımlılığını önleme faaliyetlerini de çok yönlü olarak

ele almak bir zorunluluktur. Bu bağlamda, hükümetler başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları, öğretmenler ve aileler ile birlikte özellikle toplum sağlığı alanında çalışan hemşire ve diğer sağlık profesyonellerine önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu makalede, madde kullanımında risk oluşturan temel etmenler, madde kullanımının önlenmesine yönelik yapılan önleme programları, çocuk ve ergenlerin bilinçlendirilmesi ile madde bağımlılığın önlenmesinde hemşirelerin rolleri tartışılacaktır.

- Sönmez, Ekin – Akvardar, Yıldız, *Gençlerde Madde Kullanımının Önlenmesinde Sosyal Norm Yaklaşımı "Daha Çok İçtiğini Düşünürsem, Daha Çok İçerim"*, 2015, Bağımlılık Dergisi, 16(2), 86-94, İstanbul, Pdf.

Özet: Gençlerde alkol ve madde kullanımına başlama akran etkisinin de önemli rolüyle, özellikle üniversiteye giriş yıllarında artış göstermektedir. Sağlık davranışlarında akranlar ve normatif inançlar önemli rol oynamaktadır. Son yıllarda dikkat çeken sağlığı geliştirme stratejilerinden biri olan sosyal norm yaklaşımı, aşırı alkol ve madde kullanımına kuramsal bir açıklama getirmiş ve uygulamalara kaynaklık etmiştir. Bu kurama göre gözlenen sağlıksız davranışların gerçekte olduğundan daha yaygınmış gibi algılanması, bu davranışların artmasına yol açmakta, bu algının gerçek veriler gösterilerek düzeltilmesi ise bu davranışları azaltmaktadır. Lise ve üniversite öğrencilerinde sosyal norm yaklaşımı üzerinden yapılan müdahale çalışmalarının etkinliği gösterilmiştir. Sosyal norm kuramı, etiyolojiyi aydınlat- maya katkıda bulunacak önemli bir model sunduğu gibi, gençlerin aktif olarak katıla- bileceği müdahale yaklaşımları ile önleme konusunda işlevsel bir araç olabilir. Uygun iletişim araçları kullanılarak yapılacak bu tür müdahalelerin desteklenmesi sık ve yüksek miktarda alkol kullanımının önüne geçerek alkol kullanım bozukluğu gelişmesini önleyebilir. Bu nedenle öğrenciler arasında alkol-madde kullanımını önlemeye yönelik yanlış algılanan sosyal normları düzeltmeye yönelik proaktif çalışmalar desteklenmelidir.

- Ülger, Zekiye - Acar, Ceyda - Torun, Perihan, *Türkiye'de Okullarda Alkol Kullanımı Konusunda Yapılan Araştırmalar Yeterli Mi?*, 2015, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, *2*(1), 85-112, Pdf.

Özet: Halk sağlığı alanında yapılan araştırmaların alkol kontrol politikalarını yönlendirmek amacı taşımaları, bu alanla ilgili sorunları tanımlayarak dikkati gerekli noktalara çekmeleri ve çözüme ışık tutucu bilgiler sağlamaları önemlidir. Gençlerde alkollü içecek kullanımına başlamayı geciktirmenin sağlık ve sosyal gelişim üzerinde olumlu etkileri olduğu kabul edilmektedir. Çalışmamız alkol tüketimi ile ilgili 18 ve altı yaş grubunda yapılan araştırmalardan elde edilen bilgilerin, alkol kontrol politikalarını yönlendirme konusundaki yeterliliğini araştırmak ve böylece gelecekte yapılacak araştırmaları yönlendirmek amacındadır. Literatürde alkol tüketimini de içeren zararlı alışkanlıklarla ilgili pek çok kesitsel okul çalışmasının sonuçlarının rapor edildiğini tespit ettik. Bu kapsamda alkol kullanımının sorulduğu ve dâhil edilme kriterlerine uyan 28 bilimsel makale ve 1 raporu inceledik. Bu araştırmalarda yaşam boyu alkol kullanım sıklığı farklı yaş gruplarında %4,4 ila %65,0 arasında rapor edilmişti. Genç yaş grubunda alkol kullanımı konusunda yapılacak araştırma sonuçlarının karşılaştırılabilir olması coğrafi farklılıkların tespiti ve zaman içindeki değişimlerin izlenmesi açısından önemlidir. Alkole başlamayı, riskli kullanımı ve tüketimi sürdürmeyi etkileyen bireysel ve toplumsal faktörlerin derinlemesine araştırılması bu yaş grubu nüfus için uygun politikaların geliştirilmesine destek olacaktır.

- El Omari, Fatima - Toufiq, Jallal, *The Mediterranean School Survey Project on Alcohol And Other Drugs in Morocco*, 2015, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, *2*, 30-9, Pdf.

Özet: Drugs remain a matter of concern in Morocco, although it is illegal and forbidden in Islam. Epidemiologic studies previously conducted in Morocco indicate that drug use is increasing among the youth and women. To conduct well-designed surveys on drug use in schools,

Morocco adopted the MedSPAD (Mediterranean School Survey Project on Alcohol and Other Drugs), which is supported by the Pompidou Group of the Council of Europe. This project includes countries like Algeria, Morocco, Lebanon, Tunisia, and Egypt, and encompasses the mandatory school-going-age group of 15- to 17-year-olds in Mediterranean countries. In Morocco, following a pilot survey in 2003, MedSPAD surveys were conducted in two big cities (Rabat and Salé), before the first nationwide study was undertaken in 2009 and the second in 2013. The objectives of the Moroccan MedSPAD were to determine the prevalence of substance use among 15- to 17-year-old youths; to determine the age of onset of drug use; and to learn about teenagers' knowledge, perspectives, and behaviors regarding drugs. The project sought to identify some of the predictive factors of drug use to aid in devising strong policies for facilitating mental health support and drug prevention in Moroccan schools. MedSPAD surveys demonstrated students' extensive drug use. The surveys found initial drug use since a young age, which suggests that preventive and counseling programs need to be implemented for very young students (elementary school), prior to onset. The development of effective school prevention policies and community intervention programs (prevention, treatment, and rehabilitation) may need immediate attention. Similar surveys need to be conducted to observe drug use trends among the Moroccan youth.

- Karalezli, Ayşegül, *Gençlik ve Sigara Bırakma Tedavileri*, 2016, Güncel Göğüs Hastalıkları Serisi, 4(1), 128-135, Ankara, Pdf.

Özet: Bir hastalık olarak tanımlanan sigara kullanımı, gençlerde önemli bir sorundur. Sigaraya başlayan her üç kişiden biri bağımlı olmaktadır. Bu nedenle çocuklarda ve gençlerde bırakma tedavilerinden daha önemlisi başlanmasının önlenmesidir. Özellikle, rol model olan ebeveynlerin sigara içiyorlarsa bırakmaları gençlerin sigara bırakma girişimlerinde gereklidir. Bu yaş grubunda sigara bırakma tedavile-

rinde öncelikli olarak bilişsel- davranış ve motivasyonel destek tedavileri uygulanmaktadır. Farmakoterapide kullanılan ilaçlardan nikotin tedavileri, 12-17 yaş arasında da önerilen tedaviler arasındadır. Bupropion bazı olgularda yakın takip ve ebeveynlerin bilgilendirilmesiyle kullanılabilir. Vareniclinle ilgili yeterli çalışma olmadığı için kullanılması önerilmemektedir. Cep telefonlarına gönderiler kısa mesajların erişkinlerde etkili olduğu, meta- analizlerle gösterilmiştir. Bu amaçla birçok ülkede gençlere yönelik kitle iletişim araçları kullanılmaya başlanmıştır. Okulda verilen eğitimlerle toplumsal eğitimlerin birleştirilmesi, tütün karşıtı yasaların çıkarılması, sigara fiyatlarının artırılması gençlerde sigara bırakmaya katkıda bulunacaktır.

- İşmen Gazioğlu, Ayşe Esra - Canel, Nilgün, *Bağımlılıkla Mücadelede Okul Temelli Bir Önleme Modeli: Yaşam Becerileri Eğitimi*, 2015, Addicta: The Turkish Journal On Addictions, 2(2), 5-44, Pdf.

Özet: Bu alanyazın inceleme çalışmasında, dünyada yaygın şekilde kullanılan Yaşam Becerileri Eğitimi gözden geçirilmiş, Türkiye'de okul ve yaşam becerileri temelli bir önleme programının geliştirilmesi, planlanması ve uygulanması tartışılmıştır. Çalışmada ilk olarak yaşam becerileri kavramı tartışılmış, Yaşam Becerileri Eğitimi'nin yapısı ve içeriği ile ilgili bilgi verilmiş, Yaşam Becerileri Eğitimi'nin etkililiğini ele alan çalışmalar irdelendikten sonra Türkiye'de kullanımı ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

- Yılmaz, Defne – Türkkahraman, Mimar, *Önleme Çalışmalarında Antalya İli Lise ve Üniversite Öğrencilerinde Madde Kullanımının ve Risk Etkenlerinin İncelenmesi*, 2016, Journal of Educational Science, 2(3), 1-20, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı 13-25 yas grubu gençlerde madde kullanım yaygınlığı ile madde kullanımı bakımından risk etkenlerini araştırmaktır. Araştırma verileri 2010-2011 eğitim yılında 1750 lise, 361 üni-

versite öğrencisine uygulanan Sağlıklı Yasam Bilinci Anketi ve aynı lise öğrencilerine uygulanan Temel Yasam Becerileri Envanteri (Botwin ve diğ., 1995, Siyez ve Palabıyık, 2009) ile toplanmıştır. Verilerin analizinde yüzdelik dağılımı, merkezi eğilim ölçüleri, çapraz tablo ve Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Bulgulara göre, gençlerin tüm madde kullanımına erken yaslarda başlama sayılarının önceki yıllara göre arttığı ve maddeyi ilk deneme yasının düştüğü, maddeyle tanışma ortamlarının öncelikle aile ve arkadaş çevresi olduğu görülmüştür. Ailelerinde ya da arkadaşlarıyla sorun yasayan, baba figürünün bunmadığı ailelerde yasayan, ailesinde herhangi bir madde kullanılan, okul devamsızlık oranı yüksek olan gençlerin önemli risk grubunu oluşturduğu bulunmuştur. Madde kullanımına yönelme ile okul başarısı ilişkisine yönelik bulguya rastlanmamıştır. Lise ve üniversite öğrencilerinde, madde kullanımı ve bağımlılığının önüne geçilmesine yönelik olarak, özellikle eğitim ve güvenlik kurumlarından ve yasal süreçlerden yüksek beklentileri olduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca ergenler ve gençlerin madde kullanımı ve bağımlılığının önlenmesinde bilinç ve davranış becerisi kazandırmaya, kararlı ve güvenli davranış geliştirmeye dönük eğitimlere ve etkinliklere gereksinim duydukları görülmüştür.

- Koçak, Deniz - Türe, Hasan – Atan, Murat, *Analitik Ağ Süreci Yöntemi ile Gençlerde Madde Bağımlılığı ve Erken Uyarı Sistemine İlişkin Bir Uygulama*, 2016, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24, 103-112, Denizli.

Özet: Çok kriterli karar verme yöntemleri, birden fazla kriterin optimize edilerek karar vericinin en iyi alternatifi seçmesine imkân veren metodolojik bir araçtır. Analitik Ağ Süreci (Analytic Network Process - ANP) de oldukça fazla kullanılan çok kriterli karar verme yöntemlerinden biridir. ANP, kriterler ve alternatifler arasındaki karmaşık bağımlılık ilişkilerine izin veren ve geri bildirim sonuçlarını içeren bir yaklaşımdır. Çalışmada, günümüzde özellikle gençler arasında

yaygınlaşan, insan sağlığını ve toplum huzurunu tehdit eden madde bağımlılığı sorununda, erken uyarı analizi yapmaya imkân veren ANP uygulaması ele alınmıştır. Bu kapsamda gençlerde madde kullanımının yaygınlığının, madde kullanmayı etkileyen faktörlerin ve risk alanlarının tespiti amaçlanmıştır. Gençlerde bağımlılık konusunda hazırlanan ve Keçiören ilçesinde eğitimini sürdürmekte olan 2500 öğrenciye uygulanan anket sonuçları, yöntemdeki veri setini oluşturarak modellenmiş ve madde bağımlılığı konusunda risk taşıyan ve destek verilmesi gereken çocukların yoğunluklu olarak bulundukları okullar tespit edilmeye çalışılmıştır.

- Dabaghi, Parviz - Valipour, Habib, *Effectiveness of A Multidimensional Prevention Program on Reducing Substance Trends Among Young People,* 2016, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, *3*, 77-85, Pdf.

Özet: Based on a variety of theories, many factors are usually related to the etiology of addiction. Furthermore, the better prevention plans are those how able to reduce the effects of the involved factors at earlier ages. In this regard, the objective of this study was to assess the effectiveness of a multidimensional training program on the reduction of the tendency to drug use. 172 male volunteers between the age of 17 and 20 were studied in two training centers (82 people in the experimental group, and 90 people in the control group). This program included teaching the experimental group about the following: Life skills, the need to keep a healthy body, about drugs, and coping methods for stress. The effectiveness of the program was measured in both pretest and posttest by measuring the amount of positive attitude to drugs. There was not a significant difference between the pretest and posttest scores of the risk taking scale in attitude toward drugs in the control group before and after program ($p < .05$). Moreover, comparing the scores of the subjects in the control group under the same conditions without training showed a non significant difference ($p > .05$). Holding life skill training programs for young people reduces the positive

attitude of these people toward drugs, and is generally effective in the prevention of drug addiction.

- Yıldız, Muhammed, 2017, *Lise Öğrencilerinin Madde Bağımlılığından Korunmaya İlişkin Öz-Yeterliğinin İncelenmesi*, International Journal of Education, Science and Technology, 3(2), 70-77, İstanbul, Pdf.

Özet: Araştırma lise öğrencilerinin madde bağımlılığından korunma öz yeterlik düzeylerinin sosyodemografik değişkenlere göre incelenmesi amacıyla, Gaziantep'te çeşitli liselerde öğrenim gören 587 öğrenciyle yapılmıştır. Öğrencilere Ergenler İçin Madde Bağımlılığından Korunma Öz-Yeterlik Ölçeği uygulanmıştır. Öğrencilerin cinsiyet, yaş ve sosyoekonomik düzeyleriyle madde bağımlılığından korunma öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Araştırmada t-testi, tek yönlü varyans analizi ve schheffe testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin cinsiyetleri ve yaşları ile madde bağımlılığından korunma öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, sosyoekonomik düzeyleri ile madde bağımlılığından korunma öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin maddi durumu arttıkça madde bağımlılığından korunma öz yeterlik düzeyleri artmaktadır.

- Selçuk, Kevser Tarı - Avcı, Dilek – Mercan, Yeliz, *Üniversite Öğrencilerinde Sigara Bağımlılığı, Sigarayı Bırakmaya Yönelik İstek ve Öz-Etkililik*, 2018, Clinical and Experimental Health Sciences, 8, 36-43, Balıkesir, Pdf.

Özet: Amaç: Araştırmada öğrencilerin sigara bağımlılığı derecesinin, sigarayı bırakmaya yönelik istek ve öz-etkililik düzeyinin belirlenmesi ve etkileyen etmenlerin saptanması amaçlanmıştır. Yöntemler: Kesitsel tipteki araştırma Ekim-Aralık 2016 tarihinde bir hemşirelik bölümünde öğrenim gören 301 öğrenciyle yürütülmüştür. Veriler Kişisel Bilgi Formu, Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi, Öz Etkililik/Teşvik

Eden Faktörler Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Çözümlemede tanımlayıcı istatistikler, ki kare, Kolmogrow Smirnow, Mann Whitney U testleri ve Kruskall Wallis varyans analizinden yararlanılmıştır. Bulgular: Öğrencilerin %18,3'ü sigara içmekte olup, %56,4'ü hafif, %30,9'u orta, %12,7'si yüksek derecede sigara bağımlısıdır. Yüksek derecede sigara bağımlısı öğrenciler içerisinde erkeklerin, beş yıl ve daha uzun süre sigara içenlerin oranı yüksektir ($p<0,05$) . Öğrencilerin %38,2'si sigarayı bırakmak istemektedir, Öz-Etkililik/Teşvik Edici Faktörler Ölçeği toplam puan ortalaması 23,71±5,89'dur. Annesi ilkokul ve altında öğrenim düzeyine sahip, günlük 11 ve daha fazla sayıda sigara içen öğrencilerde Öz-Etkililik/ Teşvik Edici Faktörler Ölçeği toplam puan ortalaması anlamlı düzeyde düşüktür ($p<0,05$). Sonuç: Öğrencilerin yaklaşık yarısının orta ve yüksek derecede sigara bağımlısı olduğu, üçte birinden fazlasının sigarayı bırakmak istediği ve sigarayı bırakmaya yönelik öz-etkililiklerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerde sigara bağımlılığının erken müdahalesine yönelik kurumlar arası işbirliği yapılarak girişimler planlanmalıdır.

- Gelmez, Özge Sanem Özateş, *Madde Kullanım Bozukluğu Sorunuyla Mücadeleye Önyargılardan Başlamak,* 2018, Gençlik Araştırmaları Dergisi, 6(16), 95-109, İstanbul, Pdf.

Özet: Madde kullanım bozukluğu, dünya üzerinde giderek daha fazla insanın karşı kaşıya kaldığı önemli halk sağlığı sorunlarından birisi olarak kabul edilmektedir. Bu sorunla mücadelede gerek madde kullanımının önlenmesi gerekse bu sorunu yaşayan kişilerle çalışılarak sağaltımın gerçekleştirilmesi için sosyal hizmet mesleğinin önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Bu alanda çalışan sosyal hizmet uzmanlarının söz konusu mücadelede yer alabilmesi için madde kullanım bozukluğu olan kişilerle çalışırken genelleyici olmaması ve dışlayıcı varsayımlarla hareket etmemesi gerekmektedir. Yaşadıkları sorunlar ya da farklılıkları nedeniyle dezavantajlı kılınmış olan, toplumdan soyutlanan pek çok grup gibi madde kullanım bozukluğu sorunu olan

kişilere karşı da önyargılar üretilmekte ve yaygınlaştırılmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki çalışmalarını, sosyal hizmetin değer temeline uygun olarak yapabilmeleri için ise çalıştıkları kişi, grup ve topluluklara karşı önyargılı olmamaları gerekmektedir. Bu bakış açısından hareketle, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü lisans programında yer alan Sosyal Hizmet Ortamlarında İnceleme dersinde madde kullanım bozukluğu ele alınan konulardan birisi olarak belirlenmiştir. Derste öğrencilerin konuya ilişkin temel düzeyde bilgi edinmelerinin yanı sıra madde kullanım bozukluğu sorunu olan kişilere ilişkin taşıdıkları önyargılarla karşılaşmaları hedeflenmiştir. İlgili ders haftasının ardından öğrencilerden madde kullanım bozukluğuna ilişkin yansıtıcı günlükleri yazmaları beklenmiştir. Bu çalışmanın nitel araştırma tekniğini oluşturan yansıtıcı günlüklerin analizinden elde edilen sonuçlar dört tema altında toplanmıştır. Öğrencilerin, derste konunun ele alınmasından sonra fark ettikleri önyargıları içeren bu temaların ortak noktası, madde kullanım bozukluğu sorunu olan kişilerin niteliklerine ilişkin önyargılar içermesidir.

- Uzun, Sultan, Kelleci, Murat, *Lise Öğrencilerinde Madde Bağımlılığı: Madde Bağımlılığından Korunma Konusundaki Öz Yeterlikleri ve İlişkili Faktörler*, 2018, Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences, 31, 356-363, Sivas, Pdf.

Özet: Lise öğrencilerinde madde bağımlılığı: Madde bağımlılığından korunma konusundaki öz yeterlikleri ve ilişkili faktörler Amaç: Bu çalışmada Türkiye'de ve dünyada önemli bir sağlık sorunu olan madde bağımlılığının gençler arasında artması, madde kullanım yaşının ilköğretim düzeyine kadar düşmesi nedeniyle, lise öğrencilerinin, madde bağımlılığından korunma konusundaki öz yeterliklerinin ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi amaçlandı. Yöntem: Araştırmanın evrenini Sivas İli Merkez'de bulunan 37 lisedeki 22,623 öğrenci (11,210 erkek, 11,413 kız), örneklemini ise evrenin belli olduğu durumlarda örneklem seçme formülü ile hesaplanan 911 öğrenci (485 kız, 426 er-

kek) oluşturdu. Araştırmanın verileri, Kişisel Bilgi Formu ve Ergenler İçin Madde Bağımlılığından Korunma Öz Yeterlik Ölçeği ile toplandı. Verilerin analizinde Frekans dağılımı, Varyans Analizi, Student's t Testi, Ki-kare testi, Lojistik regresyon analizi ve Korelasyon Analizi kullanıldı. Bulgular: Öğrencilerin %38.7'si kendisinde veya çevresinde madde kullanımının olduğunu bildirmiştir. Kullanılan maddeler ise %32.8 sigara, %6.8 alkol, %2.1 bonzai, %1.6 bally, %0.7 esrar ve %0.4 ecstasy olarak belirtilmiştir. Öğrencilerin kendisinde ve çevresinde madde kullanım öyküsü olanların öz yeterlik ölçeği puan ortalaması 97.77±19.39 iken, kendisinde ve çevresinde madde kullanım öyküsü olmayanların öz yeterlik ölçeği puan ortalaması 102.24±18.51 olup, aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0.001$). Madde bağımlılığından korunmada, 17 yaş ve üzeri grupta, herhangi bir hastalığa sahip, meslek lisesinde okuyan, parçalanmış aile yapısı olan, kendini saldırgan olarak tanımlayan, babasının eğitim düzeyi düşük, aile ilişkisi kötü, okul yaşantısından memnun olmayan ve akademik başarısı düşük olanların madde bağımlılığından korunmada öz yeterliklerinin düşük olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). On yedi-19 yaş grubundaki bireylerin madde kullanma riski kullanmayanlara göre 1.46 kez daha fazladır. Hastalık öyküsü olanların madde kullanma riski, kullanmayanlara göre 0.53 kez daha fazladır. Sonuç: Lise öğrencilerinde madde bağımlılığından korunmada öz yeterliğin arttırılmasına ve özellikle riskli grubun güçlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılmasına gereksinim olduğu görülmüştür.

- Aktan, Osman - Yılmaz, Metin - Yılmaz, Merve, *Ortaokullarda Uygulanan Bağımlılıkla Mücadele Programının Etkililiğinin Değerlendirilmesine Yönelik Yönetici, Öğretmen ve Veli Görüşleri*, 2018, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 5(4), 637-664.

Özet: Bu araştırmanın genel amacı ortaokullarda öğrencilere yönelik olarak hazırlanan ve uygulanan Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programının etkililiğini öğretmen, yönetici ve veli görüşlerine göre değerlendirmektir.

Bu çerçevede araştırmanın çalışma grubu 12 yönetici, 128 öğretmen ve 16 veli olmak üzere 156 kişiden oluşturulmuştur. Araştırmanın yürütülmesinde nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmaya ait nitel veriler, pilot uygulama ile geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yerine getirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiş ve bu verilerin analizinde nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizinden yararlanılmıştır. Araştırma bulgularına göre bağımlılıkla mücadele eğitim programının katılımcılar arasında bağımlılıkla mücadele alanında farkındalık oluşturduğu, madde bağımlılığı, teknoloji bağımlılığı ve diğer zararlı alışkanlıklar konusunda bilgilerini arttırmalarına katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Öğretmen, yönetici ve veli görüşleri doğrultusunda bağımlılıkla mücadele eğitim programına ilişkin uygulamaya dönük etkinliklerin azlığı, yeterli veli desteği alınamaması, öğrenciler için düzenlenen eğitimlere gereken zamanın öğretim saatleri içerisinde ayrılamaması gibi sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları uyarınca eğitim programının içerik, uygulama boyutu, zamanlama ve veli desteğiyle ilgili sorunlarının giderilmesi ve aynı zamanda uygulamalı saha çalışmalarını kapsaması hususu dikkate alınarak düzenlenmesinin daha faydalı olacağı umulmaktadır.

- Tekin, Çiğdem Samancı – Kurçer, Mehmet Ali, *Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinde Sigara Bırakmada Motivasyonun Rolü*, 2019, Izlek Akademik Dergi, 2(2), 60-74, Niğde, Pdf.

Özet: Sigara kullanımı üniversite öğrencileri arasında son yıllarda artış göstermiştir. Sigara içen üniversite öğrencilerinin sigara içme özelliklerinin daha iyi anlaşılması, bu topluluğun ihtiyaçlarına özel müdahaleler geliştirilmesini sağlayacaktır. Bu nedenle üniversite öğrencilerinin sigara içme sıklığı, sigara içen öğrencilerin sosyodemografik özellikleri, sigara içme ve bırakmaya yönelik özelliklerinin saptanması, sigara bırakmada motivasyonun rolü araştırılmıştır. Bu kesitsel çalışma 2009-2010 yılları arasında Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri

Fakültesinde öğrenim gören 300 öğrenciyle yapılmıştır. Öğrencilere literatür bilgileri taranarak hazırlanan demografik özellikler ve sigara içme alışkanlıklarını içeren anket ile 4 alt bölümden oluşan Genel Motivasyon anketi ve Fagerström Nikotin Bağımlılığı Testi uygulanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde T testi ve One Way ANOVA analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin düzenli sigara içme sıklığı % 28.6'dır. Öğrencilerin % 33.3'ü önümüzdeki altı ay içinde, %22.5'i önümüzdeki bir ay içinde sigarayı bırakmayı düşünmektedir. Öğrencilerin %24.4'ü sigarayı son bir ay veya daha kısa süredir bırakmayı denemekte olan öğrencilerdir. Öğrencilerin sigara bırakmada motivasyonun rolü değerlendirildiğinde, öz etkililiğin sigara bırakmayı deneme durumu ve sigara bırakma süresini etkilediği saptanmıştır. Öğrencilerin kaldıkları yer, okudukları bölümlerin sigara bırakmada motivasyonlarını etkilediği saptanmıştır. Öğrencilerin dörtte birinden fazlasının düzenli sigara içmekte olduğu ve dörtte üçünden fazlasının sigarayı en geç 6 ay içinde bırakmayı düşündüğü ya da bırakma çabasında olduğu tespit edilmiştir.

- Sezgin, Deniz – Akçakaya, İbrahim Barbaros, *Expectations of Youth and Parents from Drug Addiction Awareness Efforts in Turkey*, 2019, Bağımlılık Dergisi, 20(3), 143-153, İstanbul, Pdf.

Özet: Objective: This work was driven by the sense of responsibility and by the aim of providing / raising awareness for the youth regarding drug addiction. In order to raise the awareness of youth within the framework of drug addiction, Republic of Turkey Ministry of Health General Directorate of Health Promotion made 2 spot films which were intended for the youth and 1 spot film related to the "191 Line"; "The Counseling and Support Line for the Fight Against Drugs which addressed a larger target population. Method: The aforementioned 3 spot films were analyzed with the method of focus group analysis, containing the opinions of the intended population regarding the films and the subject at hand. Results: It was seen that negative elements such as

fear and death which were used in the public service announcements that are intended to raise awareness in terms of "drug addiction" were not considered as dissuasive from the perspective of teenagers. Moreover, parents do not want studies to be conducted which induces fear and anxiety among themselves and their children. Teenagers and their parents think that the processes which lead the individual towards drug addiction should be clarified and elaborated in a clear manner within the future studies. Conclusion: These individuals expect the related films and studies to contain positive messages regarding the subject and they also expect these works to touch people's lives, to make contact with the society itself.

- Tilim, Emrah – Murat, Mehmet, *Ergenlerde Madde Bağımlılığından Korunmaya İlişkin Özyeterlik ile Akran Baskısı, Kendini İfade Edebilme Becerisi ve Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişki*, 2019, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 14(20), 929-955, Erzurum, Pdf.

Özet: Bu çalışmada ergenlerin madde bağımlılığından korunma özyeterliklerinin akran zorbalığına maruz kalma, duyguları ifade etme ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ile ilişkisi; bu ilişkilerinde yordayıcılık düzeyi incelenmiştir. Bu çalışma ilişkisel tarama türünde olup, araştırmanın örneklemi Gaziantep'te 2017-2018 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören, seçkisiz örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme yöntemiyle belirlenmiş, 862 lise öğrencisinden oluşturulmuştur. Veri toplamak amacıyla katılımcılara "Akran Zorbalığını Belirleme Ölçeği", "Duyguları İfade Ölçeği", "Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği" ve "Madde Bağımlılığından Korunma Özyeterlik Ölçeği" uygulanmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi $p<05$ ve $p<01$ olarak kabul edilmiştir. Verilerin istatistiksel analizinde; Levene Homejenlik Testi, Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Analizi, t Testi ve Çoklu Doğrusal Regresyon Analizleri kullanılmıştır. Analizler sonucunda, ergenlerin madde bağımlılığından korunma özyeterlikleri ile akran zorbalığına maruz kalmaları, duyguları ifade etme düzeyleri ve psikolojik daya-

nıklılık düzeyleri arasında anlamlı ilişkilere; bu ilişkilerinde anlamlı düzeyde yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın bulgularına göre psikolojik sağlamlık düzeyleri artırılarak, kendini ifade etme ve olumsuz akran ilişkilerine karşı becerileri geliştirilerek çocuklar ve ergenler madde bağımlılığı riskine karşı korunabilir.

- Çakar, Firdevs Savi – Kılınç, *Mustafa, Üniversite Öğrencilerinde Madde Kullanımını Önleme*, 2019, Eğitim Bilimleri Tam Metin Bildiri Kitabı, 335-341, Burdur, Pdf.
- Dökmen, Gökhan – Pekkaya, Mehmet – Saymaz, Nurseda, *Sigara Bağımlılığı ve Devletin Sigara Tüketimi ile Mücadele Yöntemleri Arasındaki İlişki*, 2019, Maliye Dergisi, 176, 599, 623, Zonguldak, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı bireylerde sigara bağımlılığı ve devletin sigara tüketimi ile mücadele yöntemleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi/modellenmesi ve elde edilen bulguların karar vericilere/araştırmacılara sunulmasıdır. Zonguldak'ta yürütülen anket çalışması verileriyle sigara bağımlılığı şiddet indeksi, her bir birey için TOPSIS yöntemiyle 3 farklı senaryoda hesaplanmıştır. Faktör puanlarının alt gruplara göre farklılaşması istatistiksel testlerle değerlendirilmiştir. Korelasyon/regresyon analizine göre, sigara üzerindeki vergiler ve diğer mücadele yöntemleri ile bireylerin sigara bağımlılığı arasında bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Üstelik hükümetin sigaradaki vergi düzeyi ve diğer mücadele yöntemlerinin, tüketicinin cinsiyet, yaş, eğitim ve harcama düzeyi ile birlikte sigara bağımlılığı derecesi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.

- Bulut, Tunahan – Yeşilkayalı, Emel, *Çocuk ve Gençlerde Madde Bağımlılığının Önlenmesine Yönelik Programların İncelenmesi*, 2020, Sosyal Çalışma Dergisi, 4(1), 27-32, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışma, Amerika Birleşik Devletleri'nde çocuklarda ve gençlerde madde bağımlılığının önlenmesine yönelik uygulanan Birleşti-

rilmiş Aileler (Familias Unidas) ve Güçlenen Aileler (The Strengthening Families) programlarının tanıtımını içermektedir. Bu çalışmanın temel amacı ise, söz konusu iki programı sosyal çalışma mesleği perspektifinden değerlendirerek ülkemizde madde bağımlılığını önleyici programların hazırlanmasına ve varolanların da gelişmesine katkı sunmaktır. Tanıtmak için bu önleme programlarının seçilmesinin üç nedeni bulunmaktadır. Bunlardan ilki, her iki programın etkililiğinin araştırma sonuçları ile kanıtlanmış olmasıdır. İkinci nedeni, Birleştirilmiş Aileler Programı'nın dayandığı eko-gelişimsel model ile Güçlenen Aileler Programı'nın yararlandığı ekolojik sistem bakış açısının sosyal çalışma mesleğinin bütüncül bakış açısıyla uyumlu olmasıdır. Son nedeni ise, İspanyol göçmen gençler ve ebeveynlerine yönelik olarak hazırlanan Birleştirilmiş Aileler Programı'nın, ülkemizde son yıllarda farklı ülkelerden gelen göçmen genç nüfusunun giderek artması nedeniyle göçmenlerle çalışırken izlenecek yol konusunda faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Kitaplar

- Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, *Gençliğin Eğitimi ve Bira Meselesi*, 1985, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Eren, Ramazan, *Gençlik Meselelerimiz: Eğitim-Uyuşturucu ve Alkolizm*, 1986, Çanakkale.
- T. C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, *Gençlik Şurası, Gençliğin Sağlığı ve Zararlı Alışkanlıklardan Korunması: 1. Gençlik Şurası Ön Çalışma Raporu*, 1988, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara, Pdf.
- Black, Claudia, *Çocuk-Ergen-Yetişkin Olarak Alkolik Çocukları: Sorunlar ve Çözümleri*, 2001, 215s., Kuraldışı Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Ev kadınları, TV yıldızları, doktorlar, din adamları, işçiler ve gençler her gün alkolizmin pençesine düşüyor. Aile çatısı altında yaşayan alkolik tek bir kişinin olması bile tüm aile

ilişkilerini ve ailenin her bireyinin yaşamını etkiler. Ve alkol tedavisi çalışmalarında bu aile "alkolik aile" olarak adlandırılır. Alkolik aile ortamında büyüyen çocukların çoğu yetişkin olduklarında ya kendileri alkolik oluyor, ya da alkoliklerle evleniyor. Hatta bu eşler arasında, ikinci, üçüncü evliliklerini yapanların her nedense yine alkoliklerle evlenmesi hiç de tesadüf ya da şanssızlık değildir. Bu insanların her biri bir zamanlar çocuktu. Kendi alkolik aileleri içinde yaşadıkları sorunlardan bezmişler ve bir karar almışlardı. Ben büyüyünce bu, asla benim başıma gelmeyecek! Ve bugün alkoliklerin yetişkin çocuklarıyla yapılan araştırmalardan sonra bilinen şu ki, bir gün onların çocukları da aynı içtenlikle aynı şeyi söyleyecektir: Asla benim başıma gelmeyecek! Bu kitap nesilden nesile aktarılan alkolizm kısır döngüsünden çıkmak isteyenler için. Bu kitap, şu anda alkolik aile ortamında yetişmekte ya da yetişecek olan çocukların büyüdüklerinde asla başına gelmemesi için.

- Yılmazçetin, Ceyda - Ögel, Kültegin – Taner, Sevil, *Ergenlerde Madde Kullanım Bozukluklarına Yaklaşım Kılavuzu*, 2003, 268s., IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Bu kılavuz madde kullanımı ve bağımlılığı konusunda tedavi yaklaşımlarını içeren bir kılavuzdur. Yöntemler; genelde eklektik yaklaşımları içermekle birlikte özellikle bilişsel davranışçı yöntem, motivasyon kazandırma teknikleri, sorun odaklı terapi ve on iki basamak tedavisinden yararlanılmıştır. Bu kılavuz; madde kullanan ya da deneyen gençlerle ve bağımlılarla karşılaşan psikiyatristlere, psikologlara, hekimlere, psikolojik danışmanlara, sosyal hizmet uzmanları ve rehber öğretmenlere yönelik olarak hazırlanmıştır. Ancak kılavuzda yer alan bilgiler genel klinik uygulamalarından ayrı tutulamaz ve bu haliyle klinik deneyimi ve eğitimi olan kişilerce uygulanması doğrudur. Kılavuzda daha çok psikoterapötik yaklaşımlara yer verilmiştir. Madde kullanımına bağlı tıbbi sorunlar ve ilaç tedavi-

sinde ise çok az yer verilmiştir. Bu nedenle kılavuzu kullananlar için tıbbi danışmanlık almak ve önerilen tedavilerin uygulanmasını sağlamak çok önemlidir. Her tür tedavinin birlikte uygulanması başarıyı artıracaktır.

- Schwebel, Robert, *Hayır Demek Yetmez: Alkol, Sigara ve Uyuşturucular Konusunda Akıllı Kararlar Alabilmeleri İçin Çocuklarınıza Nasıl Yardımcı Olabilirsiniz?*, 2005, 316s., Optimist Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Ergenlik çağına gelen bazı çocuklar maalesef uyuşturucu ve alkole yöneliyor. Bu durumda anne babalar dehşete düşüyor, ne yapacaklarını bilemiyor, hatta zaman zaman fiziksel ve sözel şiddete başvuruyorlar. Ebeveyn olarak çocuklarınızın uyuşturucu kullanımını engellemekte başlangıç noktanız, kendinizi bilgilendirmek olmalıdır.

- Altındağ İlçesi Milli Eğitim Müdürlüğü, Çocuk ve Ergenlerde Madde Bağımlılığı Kitapçığı, 2007, AİMEM Yayınları, Ankara.
- Arslan, Feyzullah, *Yarınlara Geç Kalmadan*, 2008, 72s., Mitos Boyut Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Ülkemizde, çeşitli nedenlerle uyuşturucu kullanımı her geçen gün artmakta, bu bağımlılığın özellikle gençler arasında çoğaldığı gözlemlenmektedir. Oyunun yazarı Feyzullah Arslan Emniyet teşkilatının üst makamlarında görev yapmış bir görevli olarak bu konuyu yakından izlemiş biridir. F. Arslan, oyunu yazma amacını şöyle açıklıyor: "Tiyatro sanatının eğlendirirken eğitmesi ve öğretirken eğlendirmesi göz önüne alındığında, gençlerimizin uyuşturucu konusundaki eğitimlerinin ve bilinçlenmelerinin tiyatro ile yapılmasının yararlı olacağı kanısındayım." Oyun, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğünce değerlendirilerek repertuarlarına alınmış bulunmaktadır.

- Ögel, Kültegin, *99 Sayfada Uyuşturucu ve Gençlik*, 2009, 99s., Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: Hangi gençler daha çok uyuşturucu bağımlısı olur? Bir gencin bağımlı olduğu nasıl anlaşılır? Ne tür davranışlar sergiler? Çocuğunun uyuşturucu kullandığını hisseden aile ne yapmalıdır? Uyuşturucu bağımlılığı nasıl tedavi edilir? En çok hangi uyuşturucular kullanılıyor?

- Ercan, Zafer, *Testi Kırılmadan*, 2010, 328s., Nemesis Kitap, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: ''Uyuşturucu büyük bir sorun… Her evin önünde pusuda bekliyor… Her evin… Zafer Ercan bilmemiz gerekenleri söylüyor bize…'' Ali Kırca Bu kitap, alt başlığının da yansıttığı gibi bir erken uyarı sistemi. Öykülerde anlatılanlar, zihnimizde yerlerini kolayca bulabilirler. Hele öyküler gerçeğin ta kendisiyse… Çocuklarına düşkün, onları esirgemekten ve kollamaktan usanmayan anne babaların, bu kollamayı bilgi ile yapabilmeleri, çocukları ile ilişkilerinin yalnızca esirgemeyle kalmaması için bir ön koşul. Anne babalar bilginin gücünü kendilerinde hissettiklerinde, iletişimleri korkunun gölgesinden çıkar. Tüm anne babaların ve gençlerin okumaları gereken, çağımızın canavarı uyuşturucu ile mücadelede neler yapılması gerektiğini anlatan, uyuşturucu tacirlerinin insanlara nasıl yaklaştığını korkunç tuzaklarına insanları nasıl düşürdüklerini, kullandıkları akıl almaz yöntemleri, uyuşturucunun insanı ne hale getirdiğini gerçek olaylarla anlatan ve önleyici bilgiler veren bir başucu kitabı.

- Yıldız, Emine Umut, *Ergenlerde Sigara, Alkol ve Madde Kullanımı (Hazırlayıcı ve Koruyucu Etkenler)*, 2011, Ege Üniversitesi, İzmir.

KAPAK ARKA YAZISI: Bu kitap İzmir İlinde lise 9. sınıf öğrencileri ile 2007 yılında yürütülen bir çalışmanın sonucudur. Bu çalışmada; 2007-2008 öğretim yılında, İzmir ili liselerindeki 9. sınıf öğrencilerinin bağımlılık yapıcı madde kullanım yaygınlığının saptanması, Madde

kullanımına yol açan ve madde kullanımını önleyen çevreye, aileye, okul ve akran özelliklerine ilişkin etkenlerin saptanması, Madde kullanımına yol açan ve koruyan bireysel, psikolojik özelliklerin yanı sıra depresyon ve umutsuzluğun madde kullanımı ile ilişkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışma İzmir'de tüm ili temsil eden ilk ve tek yaygınlık araştırmasıdır. Örneklemin evreni temsil gücü tam ve yordayıcı gücü yüksektir. Aynı örneklemde kullanım oranlarıyla birlikte, hazırlayıcı ve koruyucu etkenlerin araştırılması da bir ilktir ve sonuçların güvenilirliğini artırmaktadır.

- Tursun, Umut, *Uyuşturucu ve Gençlik (Uyuşturucu Merakla Başlar Ölümle Biter)*, 2012, 176s., Ekonomi Yayıncılık, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Batı ülkelerine nisbetle henüz vahim bir seviyede olmamakla birlikte ülkemiz hatırı sayılır bir uyuşturucu tehlikesiyle karşı karşıyadır. Son yılların araştırmaları bu noktada ciddi bir endişeyi davet etmiştir. Gençlerimiz gittikçe büyüme istitadı gösteren bir uyuşturucu tehlikesinin tehdidi altındadır. Bu kitapta, dünyada ve Türkiye'de uyuşturucu salgınının boyutları kısaca göz önüne serilmekte, alışkanlığın sebepleri üzerinde durulmakta ve gerçek çarenin nerede olduğu gösterilmektedir.

- Tekalan, Şerif Ali, *Gençliğe Kurulan Tuzaklar 1: Uyuşturucu – Sigara*, 2013, 46s., Kuşak Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Bugün itibari ile kötü alışkanlıklar diye saydığımız sigara, alkol, uyuşturucu, kumar, sanal bağımlılık ve beslenme bozuklukları gerek fert olarak insana, gerekse içinde bulunduğu topluma ve en geniş anlamı ile de insanlık âlemine çok büyük zararları dokunan alışkanlıklardır. Bütününe birden kötü alışkanlıklar denilen bu davranışlar, birbirlerini etkiler, hatta birbirlerini tetikler. Birisine alışan bir genç, öteki kötü alışkanlıklara daha kolay adapte olur ve onları yapmaya meyyal hâle gelir. İşte bu eser, geleceğimiz olan

gençlerimize bu kötü alışkanların zararlarını anlatmaya ve onları tertemiz bir duygu ve düşünce dünyasında tutmaya yönelik bir çabadır.

- Oğuzöncül, Ayşe Ferdane - Pirinçci, Edibe - Koçdemir, Esra - Kaya, Ferit - Akkuş, İbrahim Halil - Makinist, İbrahim - Bulut, İrem - Tekerek, Kazım - Eren, Semiha - Deveci, Süleyman Erhan – Açık, Yasemin, *Gençlerde Sigara ve Diğer Bağımlılık Yapıcı Maddeler ile İlgili Durum İncelemesi Elazığ Örneği*, 2016, Elazığ İl Sağlığı Müdürlüğü, Elazığ.
- Kolektif, *6. Ulusal Ergen Sağlığı Kongresi- Gençlerde Madde Kullanımının Önlenmesi*, 2017, 125s., Tez Ofset Yayıncılık.
- Derman, Orhan – Akgül, Sinem – Kanbur, Nuray, *Gençlerde Madde Kullanımının Önlenmesi*, 2017, 152s., Akademisyen Kitabevi, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Çağımızın en büyük problemlerinden biri olan madde kullanımının başlama yaşı nerede ise ergenliğin başlama yaşı olan 10 yaşlarına kadar düşmüştür. Her iki yılda bir yaptığımız Ulusal Ergen Sağlığı Kongresinin 6. sın da esas konu olarak "Gençlerde Madde Kullanımı Nasıl Önlenir?" konu başlığını seçtik. Bu konu kapsamında çözüm önerilerini içeren bir kongre hazırladık. Her kongremizi bir bilimsel kitap ile süsleme ilkemize uyarak, kitabın başlığını ve içeriğini de bu konu kapsamında belirledik. Amacımız, ergenin hayatından tamamen madde kullanımını çıkarmaktır, Ergenlik, dürtü kontrol zorluğu yaşanan bir dönem olduğu için, kontrol mekanizması bozukluğu temelinde oluşan madde kullanımı ile mücadeleyi hedefledik. Ülkemizde madde kullanımının tedavisinde hizmet veren AMATEM'in çocuk ve ergenler için olan hizmetleri ÇAMATEM adındaki yapı ile gerçekleşmektedir. ÇAMATEM'lerin ülkemizdeki sayıları yeterli değildir. Bu nedenle ergenlerle çalışan bütün sağlık personeline bu konu da görev düşmektedir. Madde kullanan çocuk ve ergenlerde ÇAMATEM'in tek çare olarak görülmesi, önleme ve rehabilitasyon hizmetlerinin yetersiz olması, madde kullanımı ile mücadele de yaşanan en büyük sorunlardandır. Ergenlerde madde kullanımı ile müca-

delede başarıya ulaşabilmek için, öncelikle madde kullanımı riskinin değerlendirilmesi, kullananlarda yeterli ve sürekli izlemin sağlanması ve madde kullanan gençlerin etiketlenip toplum dışına itilmesi yerine, topluma yeniden kazandırılmaları için gerekli rehabilitasyon hizmetlerinin verilmesi önemlidir. Şunu unutmamak gerekir ki, yaşadıkları problemleri erişkinlik dönemine aktarmayan ergenler, yarının sağlıklı erişkinleri olacaktır.

- Kollektif, *Çocuğum Bağımlı Olmasın*, 2019, 288s., Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Bağımlılık, her geçen gün büyüyen bir canavar gibi yaşamlarımızı etkilemekte. Bizim ailede olmaz, diyebilen yok. Bağımlılık türleri nelerdir? Sigara, alkol, madde ve internet bağımlılığı nasıl gelişir? Aile içini kontrol etseniz de okul, yurt, mahalle, arkadaşlar, kısaca çevreyi kontrol edebilmek güç. Önlenebilir mi? Evet. Nasıl? Çocuklarımızı nasıl koruyacağız, bize düşen görevler ne? İşte bunlar, birçok ebeveynin cevap aradığı sorular. Peki ebeveynler ne yapacaklar? Ne yapmayacaklar? Anne-babaların işte bu sorularına cevap oluşturabilecek, kriz durumlarında ebeveynlere rehberlik edebilecek bir eser ortaya koymaya çalıştık. Mesleki pratiğinde madde bağımlısı bireylerle çalışan farklı kulvardaki uzmanların madde bağımlılarına yönelik bir projede yollarının kesişmesi ile bu kitap fikri doğdu. Proje sürecince birçok madde bağımlısı ve ailesi ile görüşmeler yapıldı. İnternet bağımlısı bireylere destek sağlandı. Bilişsel davranışçı temelli grup ve bireysel terapi seansları yapıldı. Edinilen tecrübeler, bilimsel yayınların ve eserlerin incelenmesi ile süzgeçten geçirilerek, anlaşılır bir dille, rehberlik gayesi ile kitaplaştırıldı. Elinizde tuttuğunuz bu kitabın temel amacı, anne, baba ya da diğer aile bireylerinin sergilediği tutum ve davranışların çocuk ve gençlerin dünyasında şekillenen kendilik ve dış dünya algısı üzerindeki etkilerini ve bunların bağımlılık potansiyelini nasıl artırdığını ve bu süreçteki somut olayları ortaya koyarak siz anne ve babaların farkındalığını artırmaktır.

4.12.3. "Nedenler/Faktörler/Etkiler" Teması

"Gençlik ve Bağımlılık" konulu eserler arasından en çok eser sayısına sahip olan "Nedenler/Faktörler/Etkiler" teması kapsamında toplamda iki yüz altmış yedi (267) eser üretilmiştir. Bu eserlerden yetmiş altı (76) eser tez, yüz seksen sekiz (188) eser makale ve üç (3) eser kitap türünde yayınlanmıştır. Çalışma genelinde olduğu gibi makale türü "Nedenler/Faktörler/Etkiler" temasında da en çok üretilen yayın türü olmuştur (%71)

Grafik 29: "Nedenler/Faktörler/Etkiler" Temasının Eser Türlerine Göre Dağılımı

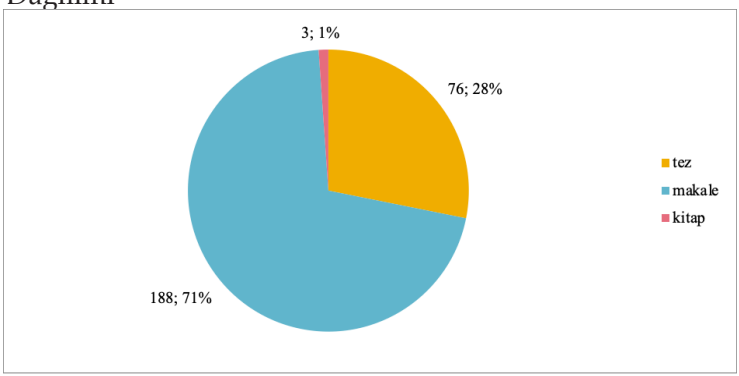

Bu tema altında tasnif edilen eserlerin dönemsel dağılımı ise aşağıdaki grafikte gösterildiği gibidir. Makalelere dönemsel olarak bakıldığında ilk makalenin 1980-1999 döneminde verildiği ve daha sonraki dönemlerde makale türündeki eserlerin belirgin şekilde artış gösterdiği görülmektedir. Tez türünde ise ilk teze ulaşılan 1980-1999 döneminde bu temada 12 tez üretilerek bu dönemden sonra periyodik bir artışın söz konusu olduğu görülmektedir. Kitap türünde ise eser üretilen dönemler 1950-1979 ve 2000-2009 dönemleridir. Bu dönemlerde toplamda üretilen eser sayısı ise üçtür (3).

Grafik 30: "Nedenler/Faktörler/Etkiler" Temasının Dönemsel Dağılımı

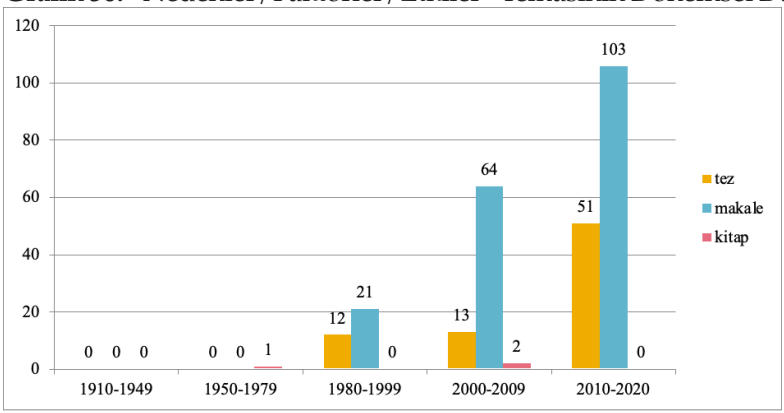

"Nedenler/Faktörler/Etkiler" teması konu/içerik açısından ele alındığında öne çıkan belirli temalar dikkat çekmektedir. Bu alt temalar sırasıyla psikososyal konulu çalışmalar" (52), komorbidite çalışmaları (52) ve aile merkezli çalışmalar (35) şeklindedir. Diğer alt temaların dağılımı ise; kullanıcı profili çalışmaları (19), sosyal çevre merkezli çalışmalar (12), ergenlik/gençlik dönemine özgü çalışmalar (4) ve eğitim/program konulu çalışmalardır. (3)

Bu temaya ilişkin tezlerde; psikososyal konulu çalışmalar (19), komorbidite çalışmaları (17) ve aile merkezli çalışmalar (11) öne çıkmaktadır. Psikososyal konulu çalışmalara ilişkin konular olumsuz psikolojik durumlara ve benlik çalışmalarına odaklanmaktadır. Bununla birlikte bu alt temaya yönelik çalışmalarda 2010 dönemi sonrasında bir artışın söz konusu olduğu görülmektedir. Komorbidite çalışmalarında ise odak konu psikiyatrik sorunları ele alan çalışmalardır. İbrahim Ethem Ovalı'nın 2013 yılında yazdığı "Madde Kullanım Bozukluğu, Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ya da Her İki Bozukluğa Birden Sahip Olan Ergenlerde Madde Kullanım Özellikleri, Çocukluk Çağı Travmaları ve Algılanan Sosyal Desteğin Değerlendirilmesi" bu türün önemli örneklerinden biridir. Aile merkezli çalışmaların örnek-

lerini ise Gonca Polat Balcı'nın (2011) "Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerde Çocukluk Çağı Travmalarının Bağlanma ile İlişkisi" isimli tıpta uzmanlık çalışması ve Gülşah Taştan'ın (2019) "Lise Öğrencilerinde Algılanan Sosyal Destek Düzeyi ile Ebeveyn Ergen İlişkisi Niteliğinin Sigara Kullanımı Üzerine Etkisi" isimli yüksek lisans çalışması oluşturmaktadır.

Makale açısından bakıldığında; komorbidite çalışmaları (35), psikososyal konulu çalışmalar (33) ve aile merkezli çalışmalar (24) alt temalarına yoğunlaşıldığı görülmektedir. Komorbidite çalışmalarına ilişkin genel olarak her dönemde eser verildiği ve çalışmalarda psikiyatrik sorunlar ve tıbbi rahatsızlıklar konularının odak noktası olduğu görülmektedir. Bu alt temaya ilişkin ilk eser 1993 yılında Durmuş Tekin ve arkadaşları tarafından yazılan "Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sigara İçme Alışkanlığının Bağımlı Kişilik Özellikleri İle ilişkisi" isimli çalışmadır. Bir diğer önemli çalışmayı ise Demet Havaçeliği Atlam ve arkadaşlarının (2017) "Üniversite Öğrencilerinde Riskli Davranışların Yaygınlığı ve Madde Kullanımı ile İlişkisi" isimli çalışması oluşturmaktadır. Bu temada psikososyal konulu çalışmalara ilişkin ortaya konulan ilk eser 1990 yılında İlkay Kasatura'nın "Gençlikte Bağımlılıklarının Meydana Gelme Aşamaları ve Kişilik Özellikleri" isimli çalışmasıdır. Aile merkezli çalışmalarda ise bağlanma/ayrılma sorunları, aile içi olumsuz deneyimler, ebeveyn tutumu ve aile ilişkileri konularına odaklanılmıştır. 1988 yılında Ali Kocabaş tarafından ortaya konulan "Orta Dereceli Okul Öğrencilerinde Sigara İçme Alışkanlığı Okul İçi Etkinlikler ve Bazı Aile Özellikleri Arasındaki İlişkiler" isimli çalışma ise bu alt temanın en çok öne çıkan konu olan aile ilişkileri konusunu ele almaktadır.

Kitaplar açısından bakıldığında ise kullanıcı profili çalışmaları alt temasına ilişkin verilen iki (2) eser ile bu tema altında yalnızca bir alt temanın yer aldığı görülmektedir. Bu iki kitap ise; Berrin Eylen ve ar-

kadaşlarının (2002) "Öğrenciler Arasında Madde kullanım Yaygınlığı ve Özelliklerinin Belirlenmesi Araştırması" ve Kültegin Ögel ve Olcay Liman'ın (2003) "Gençler Arasında Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı ile Özelliklerinin Değerlendirilmesi" isimli çalışmalardır.

Grafik 31: "Nedenler/Faktörler/Etkiler" Temasının Konu/İçerik Dağılımı

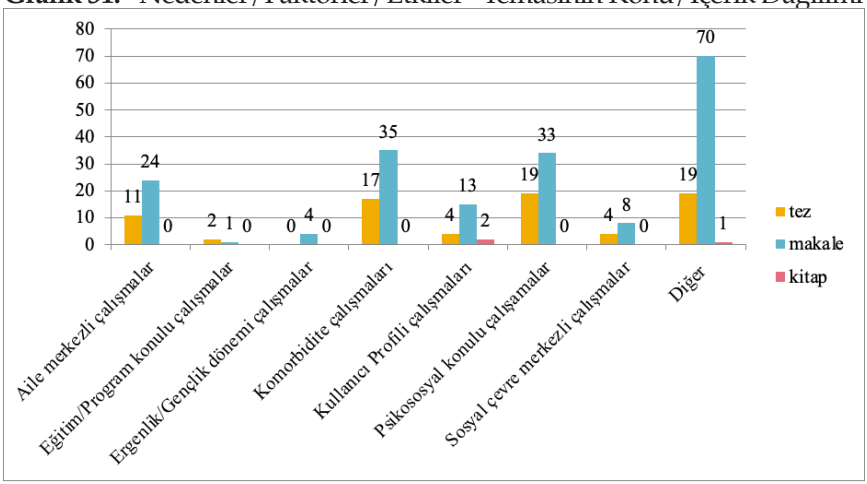

"Nedenler/Faktörler/Etkiler" Temasına Ait Künyeler

Tezler

- Yücel, S. Vicdan, *Genç Madde Bağımlılarında Kaygı Düzeyi ve Belirleyici Etkenler*, 1988, Doktora, 115s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi.

Özet: Çalışmamız, genç ilaç ve madde bağımlılarında kaygı düzeyini ve kaygıyı belirleyici etkenleri saptamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Başlarken, bağımlıların kaygı düzeyinin yüksek olduğu, bu durumun zekâ, psikososyal ve ekonomik etkenler tarafından önemli ölçüde belirlenmiş olacağı varsayılmıştır. Deney ve kontrol grubu olarak 50* şer kişiden oluşan iki grup incelenmiştir. Deney grubu: -13-30 yaş arasında, -en az ilkokul mezunu, -tedaviye ilk kez, kendi istekleriyle baş-

vurmuş, -madde bağımlılığı dışında psikiyatrik tanı almamış, -araştırmamız için gönüllü olan, 50 erkek bağımlıdan oluşmaktadır. Kontrol grubu ise: -18-30 yaş arasında, -en az ilkokul mezunu, -madde bağımlısı olmayan, -yaşamı boyunca hiç psikiyatrik tanı almamış ve tedavi görmemiş, -gönüllü erkeklerden seçilen, 50 kişi ile oluşturulmuştur. Deney grubu üyeleri SSYB Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, Alkol ve Madde Bağımlıları Tedavi Merkezi (AMATEM)den ölçüt uygunluğu gösteren madde bağımlıları arasından, kontrol grubu üyeleri ise ölçüt uygunluğu gösteren normal gönüllüler arasından seçilmiştir. Her iki grubun incelenmesinde üç araçtan yararlanılmıştır. Bunlar, Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri, Cattell Zeka Testi ve psikososyal ve ekonomik özellikleri belirlemek amacıyla tarafımızdan hazırlanan bir Görüşme Cetvelidir. Görüşmeler, hem deney, hem kontrol grubu üyeleriyle belirlenen yöntem gereği bireysel olarak yapılmıştır. Verilerden istatistiksel işlemlerle elde edilen bulgular varsayımımızın doğrulandığını göstermiştir. Sonuçta; Normallere göre bağımlıların kaygı düzeyi yüksek bulunmuştur. Bağımlılarda, yüksek kaygı, kullanılan maddelerin entellektüel etkenler üzerindeki olumsuz etkisi ve bağımlılık nedeniyle zekanın işlev alanının daralmasına bağlı olarak zeka düzeyi normallerden daha düşük bulunmuştur. Bulgular, incelenen populasyonda uyuşturucu kullanımının zeka ve eğitim düzeyi düşük ve orta sosyoekonomik düzeydeki esnaf, zanaatkar ve işçiler arasında yaygın olduğunu göstermektedir. Bağımlıların hemen hepsi madde kullanımına yirmi yaşın altında ve çoğu esrarla başlamaktadırlar. Bağımlıların, içinde yetiştikleri ailenin parçalanma oranı Türkiye ortalamasının üç katı, kendilerinin boşanma oranı ise normal popülasyonun sekiz katıdır. Bağımlı grupta anne-baba geçimsizliği, anne ve/veya babanın çocuğa karşı kötü davranması normallere oranla üç kat fazla bulunmuştur. İlk çocukluklarını kentte, annenin ve dışında çalıştığı çekirdek ailelerde geçirmiş olanların bağımlılık riskinin yüksek olduğu görülmüştür. Arkadaş çevresinin ortam, fırsat ve özenti yarattığı, kişilik yatkınlığı taşıyan gençlerin aile içi problemlerden, kaygı

ve sıkıntılardan kaçmak, merak ve özenti gibi etkenlerle uyuşturucu kullanımına yöneldikleri belirlenmiştir. Bulgularımızdan uyuşturucu bağımlılığının ekonomik bakımdan birey ve toplum için ağır bir yük olduğu anlaşılmaktadır. Yine bağımlı grupta adli sorunla karşılaşma, kontrol grubuna göre anlamlı şekilde fazladır. Bu grupta, işlenen suçların %62'si bağımlılıkla ilgili, bağımlılığın neden olduğu yüz kızartıcı suçlardır. Bağımlılar genel duygu durumları, intihar eğilimi ve girişimi bakımından kontrol grubundan önemli farklar göstermektedirler. İntihar girişimi kontrol grubundan yedi kat fazladır. Deney grubunun %80!' i, kontrol grubunun %88'inin ailelerinde madde bağımlısı yoktur. Bu bulgu, taklit edilen, benzeme arzusu duyulan, rol modeli seçilen kişilerin aile dışından olduğunu göstermektedir. Tedavi ortamının hasta üzerindeki etkisinin gelecek umudunu büyük ölçüde belirlediği gözlenmiştir.

- Bilgin, Fazilet Nilgün, *Lise Öğrencilerinin Kaygı ve Uyum Düzeyleri ile Bazı Değişkenlerin Sigara İçme Alışkanlıklarına Etkisi*, 1989, Yüksek Lisans, 97s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.

Özet: Bu araştırmada Kız Meslek Lisesi ve Endüstri Meslek Liselerinin I. ve III. sınıf öğrencilerinin Kaygı ve Uyum düzeylerinin, Sigara içme alışkanlıkları üzerinde etkili olup olmadığı incelenmiştir. Ayrıca araştırmada yaş, cinsiyet? sınıf düzeyi gibi değişkenlerin Sigara içme alışkanlığına etkileri de incelenmiştir. Araştırmada öğrencilerin Kaygı düzeyini saptamak için Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri, uyum düzeylerini saptamak için Hacettepe Kişilik Envanteri, değişkenler hakkında bilgi toplamak için de araştırmacı tarafından geliştirilen Sigara içme Anketi Kullanılmıştır. Araştırma Yenimahalle Kız Meslek Lisesi ve Yenimahalle Endüstri Meslek Lisesi, I. ve III. sınıf öğrencilerinden, 545 kişilik grup üzerinde yapılmıştır. Araştırmada her değişkenin Sigara içme alışkanlığı üzerinde etkili olup olmadığı incelenmiştir. Değişkenlerin bağımsız testi Kî Kare (X) testi ile yapılmış, değişkenler arasındaki ilişki de Kontincensi Korelasyon Katsayısı (C) ile hesaplan-

mıştır. Bu araştırmadan elde edilen bulgular şöyledir: Endüstri Meslek Lisesi ve Kız Meslek Lisesi, I, ve III, sınıf öğrencilerinden Sigara içenlerin Durumluk Kaygı düzeylerinin içmeyenlere göre daha yüksek olacağı denence- si doğrulanmamıştır. Endüstri Meslek Lisesi-I, sınıf dışın da, Endüstri Meslek Lisesi-III. ve Kız Meslek Lisesi I. ve III, sınıf öğrencilerinden, Sigara içenlerin Kişisel, Sos yal ve Genel Uyum düzeylerinin içmeyenlere göre daha düşük olacağı denencesi de doğrulanmamıştır. Ancak Endüstri Meslek Lisesi-I, sınıfta Sigara içenlerin Sosyal ve Genel Uyum düzeyleri, 'içmeyenlere göre daha düşük bulunmuştum Ill Yaşın Sigara içme alışkanlıklarına beklendiği gibi etkilediği saptanmıştır. Yaş büyüdükçe Sigara içme alış kanlığı artmıştır. Cinsiyetin Sigara içme alışkanlığını» beklendiği gibi etkilediği saptanmıştır. Erkek öğrencilerin daha fazla Sigara içtiği saptanmıştır. Sınıf düzeyleri arttıkça Sigara içme alışkanlığının arttığı saptanmıştır. Lise-III. sınıf öğrencileri daha faz la Sigara içmektedirler. Bu araştırmanın bulguları, Sigara içme alışkanlığının Lise öğrencilerini tehdit eden bir bağımlılık durumun da olduğunu ortaya koymuştur.

- Tol, Canan, *Lise Öğrencilerinin Alkol Kullanımını Etkileyen Bazı Değişkenler*, 1990, Yüksek Lisans, 91s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.

Özet: Bu araştırmada, alkol kullanma alışkanlığının başlangıç aşaması olarak sayılabilecek lise yıllarında öğrencilerin alkol kullanımına neden olabilecek bazı değişkenlerin etkisi incelenmiştir. Araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin alkol kullanma sıklığını etkileyebilecek, kendilerine ve ailelerine ilişkin sosyal ve' kişisel etmenlerin neler olabileceğini ortaya koymaktır. Araştırmanın örneklemine, Ankara il sınırları içinde bulunan iki genel lise ile yabancı dille öğretim yapan bir lisenin rastlantısal olarak seçilmiş sınıflarından 747 kişi alınmıştır. Veriler araştırmacının kendisi tarafından geliştirilen 20 maddelik "Lise Öğrencilerinin Alkol Kullanımı" adlı anket ve 22 maddeden oluşan bir "Kişisel Bilgi Formu" ile toplanmıştır. Verilerin sınıflama ve çözümlenmesinde frekans

dağılımı ve kaykare CXZ kullanılmış ve.05 hata payı esas alınmıştır. İstatistiksel çözümlemeler sonucunda şu bulgular elde edilmiştir: Liseli erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla alkol kullandığı, lise öğrencileri arasındaki yaş farkının alkol kullanma sıklığı üzerinde etkili olmadığı, lise öğrencilerinin aldığı cep harçlığının alkol kullanımını etkilediği, kardeş İÜ yokluğunun alkol kullanımını etkilemediği anne-baba arasındaki uyumsuzluğun alkol kullanımını etkilemediği, ilgisiz ve tutarsız aile tutumunun demokratik ve otoriter aile tutumuna kıyasla alkol kullanımını artırdığı, alkolü ilk kez yalnız olarak almanın alkol kullanma sıklığı üzerinde etkisi olmadığı, alkolü yalnız başına iken almanın alkol kullanma sıklığını artırdığı, her defasında alman alkol miktarının alkol kullanma sıklığı üzerinde etkili olduğu, kaygı ve sıkıntıdan kurtulmak için alkol almanın alkolü sık kullanma üzerinde etkili olduğu, ailenin alkol kullanmaya ilişkin olarak aldığı tutumun alkol kullanımını etkilediği, alkol aldıktan sonra pişmanlık duymanın alkol kullanımı üzerinde etkili olmadığı görülmüştür. Bu bulgular ışığında, lise öğrencilerinin, alkol kullanımında etkili olduğu düşünülen değişkenlerle ilgili olarak, aile ve eğitim ortamlarındaki ilişkilere yönelik çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

- Arman, Tülin, *Uçucu Madde Bağımlılarının Sosyodemografik Özelliklerinin ve Ailelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi*, 1993, Yüksek Lisans, 81s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi.

Özet: Bu çalışmanın amacı uçucu madde kullanan çocukların sosyodemografik özelliklerini ve ailelerinin çocuk yetiştirme tutumlarını saptamaktır. Anıştırmaya 1992 yılında Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi AMATEM servisine yatan 35 uçucu madde bağımlısı katılmıştır. Araştırmada bağımlıların özelliklerini belirlemek amacıyla bir sosyo-demografik skala ve bağımlıların ailelerini algılayış biçimlerini belirlemek amacıyla algılanan Ana-Baba Davranışları Envanteri (AAD) uygulamıştır. Çalışmanın sonucunda, uçucu madde kullanmanın nedenleri altı ana başlık altında toplanabilir: 1- Akran ve yaş

grubunun olumsuz etkileri: Uçucu madde kullanan çocukların büyük bir kısmı madde kullanımına arkadaşlarının teşviki ile bu maddeyi ilk onlardan temin ederek başlamışlardır. 2- Bağımlı olunan uçucu maddelerin alım satımının serbest, temin edilebilirliği kolay, fiyatlarının ucuz olması: Bağımlı olunan uçucu maddelerin alım satımında hiçbir kısıtlama yoktur, temini ise çok kolaydır. Ayrıca ucuz olmaları nedeniyle ufak yaştaki çocuklar harçlıklarıyla kolayca bu maddeyi temin edebilirler. 3- Uçucu maddelerin sanayide yaygın olarak kullanılıyor olması: Çalışmaya katılan bağımlıların bir kısmı uçucu maddelerin kullanıldığı işlerde çalışmaktadırlar. Böylece bu maddeyle tanışmaları ve teminleri oldukça kolaydır. 4- Bağımlıların ailelerinin sosyo-ekonomik seviyesi ve uçucu maddeye karşı tutumu: Araştırmaya alınan bağımlıların çoğunun ailelerinin sosyo-ekonomik seviyesi düşüktür ve aileler uçucu maddeye karşı yeterince bilinçli değildirler. 5- Anne-Babanın madde alışkanlıkları: Araştırmaya katılan bağımlıların bir kısmının ailesinde, özellikle babalarında psikoaktif madde kullanımı vardır. Bu da bu çocukların babalarını model almış olabileceklerini göstermektedir. 6- Uçucu madde bağımlılarının aile yapısı ve ilişkileri: Yapılan araştırmada ebeveynlerin bir kısmı boşanmış, ayrı yaşamakta ya da ölüdür. Ayrıca aile içindeki ilişkiler yeterince tatminkar değildir.

- Dur, Yüksel Çitim, *Bilkent Üniversitesi Öğrencilerinin Alkol Kullanım Özellikleri ve Alkol Kullanımını Etkileyen Bireysel ve Psiko-Sosyal Faktörler*, 1994, Yüksek Lisans, 120s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.

Özet: Araştırma Bilkent Üniversitesi öğrencilerinin alkol kullanım özelliklerini ortaya koymak ve alkol kullanımını etkileyen bireysel ve psikososyal faktörlere ilişkin varsayımların test edilmesi amacıyla, tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, 1991-1992 öğretim yılında Bilkent Üniversitesi'nde okuyan TC. uyruklu 6213 lisans, önlisans ve ingiliz Dili Meslek Yüksekokulu öğrencileri oluşturmakta-

dır. Araştırma kapsamına alman okullar önce sınıflara göre tabakalanmış sonra her bölümden evrenin %20'si sınıf ağırlıklarına göre (1142 kişi) örneklem kapsamına alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, Yüzdelik Ki-Kare önemlilik testi kullanılmıştır. Bilkent üniversitesi öğrencilerinin alkolle tanışma oranı, ülkemizde adölesan grupla yapılan diğer araştırmalara göre çok yüksek olmasına rağmen çok sık ve fazla miktarda alkol kullanan öğrenci oranının çok yüksek olmadığı görülmüştür. Alkol alan öğrenciler daha çok alkol oranı yüksek olan içkileri tercih ederken, en çok kullandıkları içki türü bira olmuştur. Alkol kullanan öğrencilerin büyük bir kısmının alkolden zevk almakta olduğu, en çok eğlence yerlerinde ve arkadaşlar ile içildiğinde zevk alındığı belirtilmiştir. Araştırmaya katılan tüm öğrencilerin en çok 87 alkolün rahatlatıcı özelliğinde yoğunlaştıkları, alkol kullanan öğrencilerin büyük çoğunluğunun ise alkolün kendini rahatlatıp neşelendirdiğini belirttiği görülmüştür. Alkol kullanan öğrenciler, merak gidermek ve arkadaş grubuna uymak için alkole başlamışlardır, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun grubundaki arkadaşlarının da alkol kullandığı görülmüştür. Alkol alımının öğrencilerin sosyal yaşamını düşük oranda da olsa etkilediği görülmüştür. Yüzdelik ki-kare önemlilik testi ile yapılan istatistiksel değerlendirme sonucunda, yaşın, cinsiyetin, başarı durumunun, tek başına ve arkadaşlarla evde kalmanın, öğrencinin alkole verdiği anlamın, aldığı cep harçlığının, annenin eğitim durumunun, ailenin ortalama aylık gelirinin, ailenin çocuğa olan tutumunun, ailenin alkol kullanımının ve grubunda alkol kullanan arkadaşlara sahip olmanın, öğrencinin alkol kullanımını önemlilik düzeyinde etkilediği bulunmuştur. öğrenim yılının, burs alma durumunun, üniversiteye gelmeden önceki ikamet yerinin, kardeşe sahip olma durumunun, babanın eğitim durumunun, anne-babanın yaşama durumunun, anne-baba boşanmasının, anne-baba arasındaki ilişkisinin, yeni durumlara uyum sağlayabilmenin, yaşanan yalnızlık duygusunun,

sürekli kaygı durumunun ve depresyon düzeyinin öğrencinin alkol kullanımına etkisi önemsiz bulunmuştur.

- Durmaz, G., *Uyuşturucu Madde Kullanan Adolesanlarda Benlik Saygısı*, 1995, Tıpta Uzmanlık, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi.
- Buzlu, Sevim, *Hemşirelik Öğrencilerinde Madde Kullanım Yaygınlığı ve Nedenlerinin, Eğitim Gören Diğer Öğrencilerle Kıyaslamalı Olarak Araştırılması*, 1995, Doktora, 124s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi.

Özet: Bu çalışma, hemşire öğrencilerdeki madde kullanım yaygınlığını ve nedenlerini eşdeğer eğitim gören diğer öğrencilerle kıyaslamalı olarak belirlemek ve gerekli önlemleri saptamada yardımcı olmak amacıyla deskriptif araştırma yöntemine göre planlanarak 1992-1993 öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Çalışmamıza 480'i lise ve 659'u üniversite düzeyinde iki öğrenci grubu alınmıştır. Araştırma kapsamına alınan okullardaki son sınıf hemşire öğrencilerin hepsi örneklem grubuna alınırken eşdeğer eğitim gören öğrenciler sayısal fazlalıkları nedeniyle basit rastlantısal yöntemle seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak anket formu ve RÖGÖ kullanılmıştır. Araştırma ile ilgili formlar sınıflara girilerek çalışmanın amacı ve sorular hakkında bilgi verildikten sonra dağıtılmış ve yanıtlandıktan hemen sonra toplanmıştır. Öğrencilere uygulanan veri toplama araçlarından elde edilen sonuçlar bilgisayar yolu ile istatistiksel olarak değerlendirilmiştir. Hemşire öğrencilerde sigara içme, diğer öğrencilerde ise alkollü içki içme daha fazla bulunmuştur. Hemşire öğrencilerin daha fazla sigara içmelerine karşın günde içtikleri sigara miktarı daha azdır. Hemşire öğrenciler diğer öğrencilere göre daha az ağrı kesici ve sakinleştirici ilaç kullanmaktadır. Tüm öğrencilerde uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri kullanım düşük orandadır ve HYO öğrencilerinin % 4.1'i, diğer üniversite öğrencilerinin % 4.9'u, SML öğrencilerinin % 7.3'ü, diğer lise öğrenci-

lerinin % 3.6'sı bu maddeleri merak etmektedir. Sigara ve alkollü içkiyi ilk kez kullanım nedeni olarak merak ve deneme isteği, kullanmaya devam etme nedeni olarak gevşemek ve/veya sakinleşmek, da ha çok sigara kullanma nedeni olarak da sinirlenme birinci sırada yer almış;-97 hemşire ve diğer öğrencilerde sigara, alkol ve diğer maddeleri kullanma nedenleri arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır. RÖGÖ puan ortalamaları ile madde kullanımı ve kullanılan miktar arasında da anlamlı ilişkiler bulunmuş ve madde kullananlar daha düşük RÖGÖ puanı almışlardır. Sonuç olarak, hemşire öğrenciler ve diğer öğrenciler arasında madde kullanımı ve kullanım nedenleri konusunda anlamlı derecede farklılıklar bulunmuştur.

- Herken, Hasan, *Gençlerin Sigara Kullanma Davranışına Anne-Baba Tutumunun, Sosyokültürel Değişkenlerin ve Sosyal Öğrenmenin Etkileri*, 1997, Tıpta Uzmanlık, 49s., Tıp Fakültesi, Selçuk Üniversitesi.

Özet: Çalışma, Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalınca 1997 yılında yapıldı. Gençlerin sigara kullanma davranışında anne baba tutumunun, sosyo kültürel değişkenlerin ve sosyal öğrenmenin etkisini belirlemek amaçlandı. Veriler 1996-1997 Öğretim döneminde Konya merkezinde bulunan Ortaokul, Lise, Yüksekokul ve Çıraklık Eğitim merkezlerinde eğitim gören 12-21 yaş arasında bütün sosyal katmanları kapsayacak şekilde seçilen 1559 olgu üzerinde yapıldı. Sonuçlar ki-kare, t- testi ve tek yönlü varyans analizi ile SPSS 5.0 programında değerlendirildi. Çalışmada erkekler kızlara göre ($p< 0.001$) ağabeyleri sigara kullananlar kullanmayanlara göre ($p< 0.001$), öğretmen ve ustaları sigara kullananlar, öğretmen ve ustaları sigara kullanmayanlar göre ($p< 0.001$), sevdikleri öğretmen ve ustaları sigara kullananlar, öğretmen ve ustaları sigara kullanmayanlara göre ($p< 0.001$), örnek aldıkları sanatçı ve futbolcular sigara kullananlar, örnek aldıkları sanatçı ve futbolcular sigara kullanmayanlara göre ($p< 0.001$) daha fazla sigara içtikleri bulundu. Anne baba tutum puanlarının otoriter yöne doğru kaydıkça sigara içme oranının arttığı bulundu(p<

0.001). Anne babanın işi, eğitimi, ailenin gelir düzeyi ile çocukların sigara kullanması arasında anlamlı ilişki bulunmadı (p> 0.05). Annenin birden fazla evlilik yapmasının kızların sigara kullanımını artırdığı bulundu (p<0.01).

- Çiftçi, Seçil, *Sigara İçen ve İçmeyen Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Uyum Düzeyleri*, 1997, Yüksek Lisans, 110s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmada, sigara içme alışkanlığı olan ve olmayan üniversite öğrencileri cinsiyetlerine göre yalnızlık, kişisel uyum, sosyal uyum ve kendini gerçekleştirme, duygusal kararlılık, nevrotik eğilimlerden arınıklık, psikotik belirtilerden arınıklık, aile ilişkileri, sosyal ilişkiler, sosyal normlar, anti-sosyal eğilim düzeyleri açısından karşılaştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini Ankara ili sınırları içinde bulunan 3 devlet üniversitesinde eğitim yapmakta olan öğrencilerden seçkisiz yöntemle seçilen 470 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler, Kişisel Bilgi Formu, Hacettepe Kişilik Envanteri (Özgüven 1992) ve Uçla Yalnızlık Ölçeği (Demir 1989} uygulanarak araştırmacının kendisi tarafından toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde varyans analizi uygulanmış, analiz sonu cunda anlamlı çıkan sonuçlar için farkın kaynağını anlamaya yönelik olarak Scheffe testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir. Ancak anlamlılık düzeyinin daha yüksek çıkması halinde, hata payı ayrıca belirtilmiştir. İstatistiksel analizlere dayanarak elde edilen bazı sonuçlar kısaca şunlardır: Araştırmada sigara içen öğrencilerin yalnızlık düzeyi, sigara içmeyenlere oranla daha yüksek bulunmuştur. Sigara içme durumu ve cinsiyet değişkeninin yalnızlık düzeyi üzerindeki ortak etkisi anlamlı bulunmamıştır. Sigara içen ve içmeyen öğrencilerin de, genel uyum düzeyleri kendi içlerinde karşılaştırıldıklarında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Sigara içme durumu ve cinsiyet değişkeninin genel uyum düzeyi üzerindeki ortak etkisi de anlamlı bulunmamıştır. Sigara içen ve içmeyen öğrencilerin kişisel uyum düzeyleri, kendini

gerçekleştirme, duygusal kararlılık, nevrotik eğitimlerden arınıklık ve psikotik belirtiden arınıklık alt ölçeklerine göre karşılaştırıldıklarında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Sigara içme durumu ve cinsiyet değişkeninin kişisel uyum düzeyi üzerindeki ortak etkisi de anlamlı bulunmamıştır. Üniversite öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerini etkileyebileceği düşünülen bazı etmenler incelendiğinde bir farklılık görülmemesine rağmen, alt ölçekler incelendiğinde, sigara içen öğrencilerin sosyal ilişki düzeyleri sigara içmeyen öğrencilere oranla daha yüksek bulunmuştur. Sigara içmeyen öğrencilerin sosyal norm düzeylerinin sigara içen öğrencilere oran la daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bilgiler ışığında, psikolojik danışma ve rehberlik uzmanlarına sigara içimini önleyici ve bıraktırılmasına yönelik çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Ayrıca benzer konularda çalışma yapmak isteyen akademisyenlere de çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

- Çakıroğlu, Tarkan Murat, *Balıkesir Üniversitesine Devam Eden Öğrencilerin Alkol ve Sigara Kullanım Durumları ve Bunu Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*, 1998, Yüksek Lisans, 90s., Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.

Özet: Bu araştırma, Balıkesir Üniversitesi öğrencilerinin alkol ve sigara kullanımlarının saptanması ve yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, doğum sırası, anne- baba eğitim durumu, aile özellikleri, aile ve arkadaş ilişkileri gibi değişkenlerin öğrencilerin alkol ve sigara kullanımları üzerindeki etkilerinin incelenmesi amacıyla planlanmıştır. Araştırma, Mühendislik, Fen-Edebiyat, ve Eğitim Fakültelerinde öğrenim gören 202' si kız ve 323' ü erkek olmak üzere toplam 525 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada, gencin kendi ve ailesi hakkındaki bilgilerle alkol ve sigara kulanım durumlarına ait sorulan içeren "Anket Formu" kullanılmış, elde edilen veriler "Ki-kare" ve "G Önemlilik Testi" yöntemleriyle değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin %33,90'ının alkol, %46,86'sının sigara kullandığı saptanmıştır. Araştırmaya dahil edilen kızların %24.75'inin,

erkeklerin %39.63'ü alkol kullandığı saptanırken kızların %39.11'nin erkeklerin %51.70'inin sigara kullandığı belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmeler sonucunda, öğrencilerin alkol kullanımlarında, aile özelliklerinin, aile ve arkadaş ilişkilerinin, yaş, cinsiyet ve doğum sırasının etkili olduğu belirlenmiştir.

- Derelioğlu, Yasemin, *Üniversite Öğrencilerinin Psikoaktif Madde Deneyimleri ile Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması*, 1998, Yüksek Lisans, 153s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi.

Özet: Bu araştırma, Üniversite öğrencilerinde psikoaktif madde deneyimlerinin, tutumlarının ve kaygı düzeylerinin saptanması amacıyla yapılmıştır. 1997-98 öğretim yılı Güz Dönemi'nde, Mimar Sinan Üniversitesi'nin Fen-Edebiyat, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültelerinden katmanlı örnekleme yoluyla seçilmiş 720 öğrenciye, kimlikleri sorulmadan Anket ve Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, sigara içme %38,6, alkol kullanımı %53,2, uyuşturucu-uyarıcı madde deneyimi %15,3 ve uyuşturucu-uyarıcı maddelerin son bir ay içinde kullanımı %5,1 oranlarında bulunmuştur. En çok denenen uyuşturucu-uyarıcı madde %8,2 ile esrardır. Mimar Sinan Üniversitesi öğrencilerinin Durumluk kaygı puan ortalamaları 41,42; Sürekli kaygı ortalamaları 44,59 olarak bulunmuştur. Kız öğrencilerin sürekli kaygı puan ortalamaları, erkek öğrencilere göre yüksek düzeyde bulunmuştur. Psikoaktif maddeler ile değişkenler arasındaki ilişkilere bakıldığında alkol ve sigara kullanımı ile durumluk kaygı arasında; diğer psikoaktif maddelerin deneyimi ve kullanımı ile hem durumluk hem de sürekli kaygı düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Alkol ve sigara kullanımı ile madde deneyimi açısından kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Son bir ay içinde madde kullanımı ile alkol tüketim sıklığında ise erkek öğrenciler anlamlı düzeyde öndedir. Anne veya babanın eğitim düzeyinin yüksek olması, anne veya babanın ölmüş olması ve düşük gelir düzeyi, alkol ve sigara ile diğer psikoaktif maddelerin kullanımında önemli değişkenler olarak bulunmuştur. Sigara ve alkol kullanımı ile diğer

uyuşturucu-uyarıcı maddelerin deneyim ve kullanımları arasında çok yüksek ilişkiler görülmüştür. Bu durum, alkol ve sigaranın özellikle yüksek oranda tüketiminin, diğer maddelerin denenmesi ve kullanılmasında etkili değişkenler olduğunu düşündürmektedir.

- Şahin, Muzaffer, *Lisedeki Öğrencilerin Başarı Beklenti, Ekonomik Düzey ve Çevrelerine Göre Psikoaktif Maddeleri Kullanım Yönünden Karşılaştırılması*, 1999, Doktora, 143s., Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi.

Özet: Bu araştırma, lise öğrencilerinin psikoaktif maddeleri tanıma, kullanma düzeyleri ve kullanmaları üzerinde bazı değişkenlerin etkili olup olmadığını belirlemek amacı ile yapılmıştır. Evren olarak İstanbul liseleri alınmış, örneklem olarak alınan 6 okuldaki 1094 öğrenciye anket uygulanmıştır. Anketlerden elde edilen verilerin bilgisayarda SPSS 7.5 istatistik programı ile analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre; Lise 1. , Lise 2. ve Lise 3. sınıf öğrencilerinin sigara, içki ve psikoaktif maddeleri tanıma, kullanma ve sürekli kullanma yüzdeleri belirlenmiştir. Sigara, içki ve sakinleştirici, uçucu, esrar kullanım oranlarının yüksek olduğu, diğer maddelerin kullanım oranlarının % 04 ile % 2,4 arasında değiştiği görülmüştür. Kızlara göre erkeklerde, dersleri zayıf ya da en başarılı olanlarda; gelecekle ilgili keskin başarı beklentisi olanlarda; gelir düzeyi 1000-2000 $ (450- 900 milyon TL) arasında olanlarda; lüks semtlerde oturanlarda; annesi yüksek okul, lise; babası lise, yüksek okul mezunu olanlarda; ailesi serbest bırakanlarda; ailesi ara sıra iyi davranan ve hiç iyi davranmayanlar da; kendi cinsinden hiç arkadaşı olamayanlarda, arkadaşı varsa sayısı fazla olanlarda, 1, 2- 4, 11 'den çok flörtü olanlarda, grupta lider yardımcısı ve lider konumunda olanlarda; grubun etkisi olumsuz veya hem olumlu hem olumsuz olanlarda; depresyon ve sürekli kaygı puanı yüksek olanlarda madde kullanım oranının yüksek olduğu; görülmüştür.

- Ağilönü, Ali, Muğla *Üniversitesi Erkek Öğrencilerinin Zararlı Alışkanlıklara Sahip Olan ve Olmayanların, Fiziksel Uygunluk ve Antropometrik Özellikleri ile Spor Yapma Alışkanlıklarının Karşılaştırılması,* 2000, Yüksek Lisans, 63s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Muğla Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı, Muğla Üniversitesi erkek öğrencilerinin zararlı alışkanlıklara sahip olan ve olmayanların fizyolojik özellikleri ve antropometrik yapılarının belirlenmesi ve spor yapma alışkanlıklarının karşılaştırılmasıdır. Bu amaçla aşağıda belirtilen metotlarla ölçümler yapılmıştır. Bunlar; yaş, boy, kilo, esneklik, vital kapasite aerobik ve anaerobik güç, pençe kuvveti, bacak ve sırt kuvveti vücut yağ yüzdesi, reaksiyon zamanı ve antropometrik ölçümlerdir (n = 113). Bu ölçümler ışığında deneklerin spor yapıp yapmama durumuyla zararlı alışkanlıklara sahip olup olmama durumlarının anlamlılık düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Spor yapıp zararlı alışkanlığa sahip olan ve olmayanların; subscapula, biceps, göğüs skinfold ölçümlerinde, kol açıklığı ve tüm kol uzunluk ölçümlerinde, bacak kuvvetinde, sağ el ses ve sol el ışık reaksiyon zamanı ölçümlerinde ve 50 m koşu testlerinde bir anlamlılık görülmektedir. Spor yapmayan zararlı alışkanlığa sahip olan ve olmayanların; subscapula, biceps, abdomen skinfold ölçümlerinde, tüm kol, tüm bacak ve ayak bileği uzunluk ölçümlerinde, sol pençe ve sırt kuvvetinde, sol el ışık reaksiyon zamanı ölçümlerinde, 50 m ve 12 dk koşu testlerinde bir anlamlılık söz konusudur. Zararlı alışkanlığa sahip olup spor yapan ve yapmayanların; subscapula, triceps, biceps, suprailiak, abdomen ve uyluk skinfold ölçümlerinde, sağ pençe, sol pençe, bacak, sırt ve sıçrama kuvvetlerinde, sağ el ses ve sol el ışık reaksiyon zamanı ölçümlerinde ve 12 dk koşu testlerinde anlamlı bir ilişki söz konusudur. Zararlı alışkanlığa sahip olmayan spor yapan ve yapmayanların; subscapula, triceps, biceps, suprailiak ve abdomen skinfold ölçümlerinde, göğüs ve uyluk uzunluk ölçümlerinde, sağ pençe, sol pençe, bacak, sut ve sıçrama kuvvetlerinde, sağ el ses ve sol el ışık reaksiyon zamanı ölçümlerinde anlamlı bir ilişki görülmektedir.

- Bahar, Hüseyin Hüsnü, *Sigara Alışkanlığının Oluşmasında Üniversite Öğrencileri Üzerinde Etkili Olan Sosyo-Ekonomik Faktörler*, 2001, Doktora, 183s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Atatürk Üniversitesi.

Özet: Bu araştırmada, sigara alışkanlığının oluşmasında üniversite öğrencileri üzerinde etkili olan sosyo-ekonomik faktörler incelenmiştir. Araştırma Eğitim Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile Tıp Fakültesi öğrencilerini kapsamaktadır. On üniversiteye bağlı 26 fakültede öğrenim gören 89718 öğrenci araştırma evrenini, bu öğrenciler arasından seçilen 2562 öğrenci araştırma örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma, eğitim sosyolojisi ağırlıklı bir çalışmadır. Bireyin kişisel özellikleri, genel durumu, ailesi, öğrenim gördüğü okul, arkadaş çevresi ve kitle iletişim araçları ile ilgili çeşitli değişkenlerin sigara alışkanlığının oluşmasındaki etkileri araştırılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkilerin analizinde khi kare tekniği kullanılmıştır. Konu ile ilgili yapılmış olan araştırmalardan ve ilgili literatürden yararlanılmıştır. Öğrencilerin % 36.3'ünün Dünya Sağlık örgütü standartlarına göre sigara bağımlısı olduğu ve bu oranın artış eğilimi gösterdiği belirlenmiştir. Erkek öğrenciler arasındaki bağımlılık oranının kız öğrenciler arasındaki bağımlılık oranından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sigara içme alışkanlığının oluşmasında, bireyin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik çevrenin önemli ölçüde etkili olduğu görülmüştür. Aile çevresi, sigara alışkanlığının oluşmasını önleme konusunda daha çok etkili olurken, sigara alışkanlığının oluşmasında en tesirli etkinin arkadaşlardan geldiği belirlenmiştir. Sigara alışkanlığını önleme konusunda okulun yeterince etkili olamadığı tespit edilmiştir. Kitle iletişim araçlarının sigara alışkanlığının oluşmasını önleyici etkisi teşvik edici etkisinden daha yüksek bulunmuştur. Alışkanlığın oluşup oluşmamasında, yaş, cinsiyet gibi çeşitli kişisel özelliklerin de etkili olduğu tespit edilmiştir. Sigara alışkanlığının oluşmasında en riskli dönem ortaöğretim dönemidir. Yükseköğretim döneminin ise ikinci derecede riskli dönem olduğu belirlenmiştir. Sigara alışkanlığının oluşmadan önlenmesi önemlidir. Bu ise, sigara alışkanlığının oluşmadan önlenmesi konusunda, orta ve yükseköğretim döneminde yapılacak çalışmaların

önemine işaret etmektedir. Bu bakımdan, öğrenciler için alternatif sosyal ortamların oluşturulması; ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri doğrultusunda uygun etkinlik imkanlarının sağlanması önem kazanmaktadır.

- Kıran, Binnaz, *Akran Baskısı Düzeyi Farklı Olan Öğrencilerin Risk Alma, Sigara İçme Davranışı ve Okul Başarılarının İncelenmesi*, 2002, Doktora, 124s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi.

Özet: Bu araştırmada öğrencilerin, akran baskısı düzeyleri ve cinsiyetlerine göre risk alma davranışı, sigara içme davranışı ve okul başarısı arasındaki farklar incelenmiştir. Bu amaçla, araştırmanın bağımsız değişkeni olan Akran Baskısı'nı ölçmek için araştırmacı tarafından geliştirilen Akran Baskısı Ölçeği, bağımlı değişkenlerinden biri olan risk alma davranışını belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilen Ergenlerde Risk Alma Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca araştırmanın diğer bağımlı değişkenlerinden biri olan sigara içme davranışının sıklığı öğrencilerin cevaplarından, okul başarısına ait bilgiler ise ilgili okulların yönetimlerinden alınan öğrencilerin birinci döneme ait karne notlarından saptanmıştır. Bu çalışma, İstanbul ili belediye sınırları içinde bulunan ve rast gele örnekleme yoluyla belirlenen 10 lisenin 2001- 2002 Öğretim yılı ikinci sınıf, ikinci dönemine devam eden 718 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda; öncelikle akran baskısı ile risk alma davranışı, sigara içme davranışı ve okul başarısı arasındaki ilişkiler korelasyon katsayı (r) ve ki-kare (X2) değerleri hesaplanarak incelenmiş, daha sonra akran baskısı düzeylerine ve cinsiyete göre risk alma davranışı, sigara içme davranışı ve okul başarısının farklı olup olmadığı çift yönlü varyans analizi (F testi) ve ki-kare testi (X2)ile çözümlenmiştir. Gözlenen farklar Tukey HSD testi ile kontrol edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; 1. Akran baskısı ile risk alma davranışı arasında anlamlı bir ilişki olduğu, akran baskısı düzeyi aynı olan kız ve erkekler karşılaştırıldığında erkeklerin kızlardan daha fazla risk alma davranışı gösterdikleri ve akran baskısı düzeyi yükseldikçe risk alma davranışının da arttığı saptanmıştır. 2.

Akran baskısı ile sigara içme davranışı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve akran baskısı düzeyi yükseldikçe sigara içme davranışının arttığı, fakat cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. 3. Akran baskısı ile okul başarısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu yani akran baskısı arttıkça okul başarısının düştüğü görülmektedir. Ancak, akran baskısı düzeyi ve cinsiyetin birlikte ergenlerin okul başarısı üzerinde anlamlı bir farklılığa yol açmadığı saptanmıştır.

- Gözene, Övgü, *Riskli Alkol Kullanan Üniversite Öğrencileri ile Riskli Alkol Kullanmayanlarda, Stresli Yaşam Olayları, İç-Dış Kontrol Odağı İnancı ve Öğrenilmiş Güçlülük Değişkenlerinin İncelenmesi*, 2002, Yüksek Lisans, 92s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.

Özet: Riskli alkol kullanımı özellikle üniversite gençliğinde tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli bir sorunu oluşturmaktadır. Bu araştırmada, riskli alkol kullanımı ile bazı psikolojik değişkenlerin ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın amacı, bir üniversite örneklemi kullanılarak ülkemizdeki risk oluşturacak düzeyde alkol kullanan gençlerin; kullanmayanlardan yaşam olayları, kontrol odağı ve öğrenilmiş güçlülük değişkenleri açısından bir farklılık gösterip göstermediklerinin incelenmesidir. Bu amaçla, Ankara'daki beş ayrı üniversitenin değişik bölümlerinde ve sınıflarında öğrenim görmekte olan üniversite öğrencilerinden 459'una (213 kız, 246 erkek) uygulama yapılmıştır. Bu grup içinden riskli alkol kullananlar (n=85), ilgili ölçek kesme puanına göre, demografik özellikleri göz önünde bulundurularak geriye kalan grup içinden ise riskli alkol kullanmayanlar (kontrol grubu) (n=85) belirlenmiştir. Böylece analizler toplam 170 deneğin verileri üzerinde yapılmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla Yaşam Olayları Listesi (YOL), Rotter' in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ), Rosenbaum'un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği (RÖGÖ) Alkol Kullanım Bozukluklarını Belirleme Testi - AKBBT (Alcohol Use Disorders Identification Test-AUDIT) ölçekleri ve bilgi ve beyan formu kullanılmıştır. Riskli alkol kullanımı, AKBBT ölçeği ile belirlenmiş; bu ölçeğin geçer-

liğine bir gösterge olmak üzere ayrıca MacAndrew Alkolizm Ölçeği (MacAndrew Alcoholism Scale - MAC) de kullanılmıştır. Ölçek uygulamaları grup halinde ders saatleri içinde dersliklerde yapılmıştır. Elde edilen verilere uygulanan 3x3x3 'lük varyans analizi (ANOVA) sonucunda riskli alkol kullanımını gösteren AKBBT puanları üzerinde yaşam olayları değişkeninin anlamlı temel etki gösterdiği; kontrol odağı ve öğrenilmiş güçlülük değişkenlerinin temel etkilerinin ve yaşam olayları değişkenleri ile ortak etkilerinin anlamlı düzeyde bulunmadığı gözlenmiştir. Uygulanan, Çoklu Regresyon Analizi de aynı şekilde yalnızca yaşam olayları değişkeninin, AKBBT puanlarının anlamlı yordayıcısı olduğunu göstermiştir. Bu bulgular, üniversite gençlerinin son bir yılda karşılaştıkları stresli yaşam olaylarının, riskli alkol kullanmalarında bir etken olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Yaşam olayları değişkeni ile riskli alkol kullanımı arasında gözlenen bu ilişki, konu ile ilgili literatürde ele alınan 'Stresi Azaltma Modeli' çerçevesinde, yani alkol kullanımının kişilerin, streslerinin verdiği acıyı azaltarak alkol kullanma davranışlarını negatif yönden pekiştirmesi ile açıklanmıştır. Ayrıca, istatistiksel anlamlılığa ulaşmamakla birlikte, ilgili grup ortalamaları dikkate alındığında bir eğilim düzeyinde de olsa dış kontrol odağına inanma ve öğrenilmiş güçlülüğün zayıf olması da riskli alkol kullanma ile ilişkili bulunmuştur. Sonuçlar, ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

- Yavuz, Cemil, *Zonguldak Lise Öğrencilerin Sigara Kullanım Sıklığı ve Sigara Kullanımını Etkileyen Faktörler*, 2003, 15122s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Göğüs Cerrahisi Anabilim Dalı, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi.

Özet: Son yıllarda orta öğretim öğrencileri arasında sigara kullanım yaygınlığı artmakta ve sigaraya başlama yaşı düşmektedir. Araştırma, Zonguldak ise öğrencilerinde sigara kullanım sıklığı ve sigara kullanımını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla 2003 yılında yapılmıştır. Araştırma kesitsel tipte planlanmıştır. İl Milli Eğitim Merkez

Müdürlüğü' ne bağlı 23 lisede küme örnekleme yöntemiyle 515 lise ikinci sınıf öğrencisi araştırma örneklemine alınmıştır. Araştırma verileri anket yöntemiyle toplanmış, verilerin değerlendirilmesinde Kikare ve yüzdelik kullanılmıştır. Araştırma grubunun %51'i kız, %49'u erkek öğrencilerden oluşmuştur. Yaş ortalaması 15,9±0,7' dir. Sigara içme sıklığı 15.9 bulunmuştur. Erkeklerde sigara içme sıklığı daha yüksek bulunmuştur. Lise öğrencilerinin % 55'İ yaşam boyu en az bir kez sigara kullandıklarını belirtmişlerdir. Sigarayı deneme yaş ortalaması 11.06± 3.01, başlama yaş ortalaması 12.97± 2.33 bulunmuştur. Yaş arttıkça sigara içme sıklığının arttığı, öğrencilerin % 81'inin herhangi bir nedenle sigara satın aldığı ve % 76.8'inin sigara satın alırken bir zorlanma ile karşılaşmadıkları saptanmıştır. Parçalanmış ailelerde, anne babası hayatta olmayan veya ayrı yaşayan ailelerde, alkol kullanan, kardeşi sigara kullanan, aileden farklı bir şehirde yaşayan, annesi çalışan ve babası emekli olan öğrencilerde sigara içme oranı daha yüksek bulunmuştur. Annenin eğitim düzeyi arttıkça, alınan harçlık miktarı arttıkça sigara içme sıklığının arttığı, babanın eğitim seviyesi yükseldikçe sigara içme sıklığının azaldığı saptanmıştır. Öğrencilerin sigaraya başlamasında en etkili faktör merak olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin % 96.5'i sigaranın sağlığa zararlı olduğuna inandığı, % 72'sinin sigara içtiği için pişmanlık duyduğu, % 91.5'inin bırakmayı düşündüğü tespit edilmiştir.

- Palancı, Yılmaz, *Diyarbakır İl Merkezindeki İlköğretim 6., 7., 8. Sınıfları ile Lise Öğrencilerinde Sigara-Alkol-Uyuşturucu Kullanımı ve Etkileyen Faktörler*, 2004, Tıpta Uzmanlık, 100s., Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Dicle Üniversitesi, Pdf.

Özet: Sigara, alkol, madde kullanımı özellikle gençleri etkileyen dünya çapında bir tehlikedir ve bu önlenebilir bir halk sağlığı sorunudur. 12- 18 yaş (tüm dünyada) alkol, sigara ve diğer maddelerin ilk kullanıldıkları dönemdir. Ülkemizde ve Diyarbakır'da da yapılan çalışmalar gençler arasında madde kullanımının yaygın ve önemli bir sorun ol-

duğunu göstermiştir. Bu çalışmanın amacı Diyarbakır il merkezindeki ilköğretim okulları 6, 7, 8. sınıf ile lise öğrencileri arasında madde kullanımı yaygınlığını ve etkileyen faktörleri incelemektir. Araştırma kesitseldir. Tüm öğrencileri temsil eden 3000 öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır. Veriler anket yöntemiyle toplanmıştır. Bilgisayar ortamında SPSS 10.0, Epiinfo 2000 paket programlarında değerlendirilmiştir. İstatistiksel olarak yüzde, ortalama, standart sapma, minimum, maksimum değerler, odss oranı ve düzeltilmiş odss oram ve güven aralıkları kullanılmıştır. Khi kare ve çoklu lojistik regresyon analizleri uygulanmıştır. Öğrencilerin %62'si erkek, %38'i kadındı. 1500'ü ilköğretimde, 1500'ü lisede öğrenim görmekteydi. Yaş aralığı 11-20 olup yaş ortalaması 15,2+ 2,0 idi. Sigara içme prevalansı toplam olarak % 14,8 (kadınlarda %6.0, erkeklerde% 20,2), ilköğretimde % 5.8, lise Öğrencilerinde % 23.7, lisedeki erkeklerde ise % 31.9 idi. Ortalama ilk sigaraya içme yaşı 12,6+ 2,3 bulundu. Alkol içme prevalansı toplamda % 6.0 (erkeklerde % 8.1, kadınlarda % 2.5), ilköğretimde %1.6, liselerde %10.4, lisedeki erkek öğrencilerde % 13.9 olarak saptandı, öğrencilerin alkolü ilk deneme yaşı 13,3+ 3.0 bulundu. Uyuşturucu maddeleri birini en az bir kez deneyen öğrencilerin oram % 2.5 (erkeklerde % 3.5, kızlarda % 0.8) saptandı. Erkek cinsiyet, yaş, sosyoekonomik durum, aile veya yakın arkadaşların madde kullanması, öğrencinin çalışma durumu madde kullanımını etkileyen en önemli risk faktörleriydi. Diyarbakır'da öğrenim görmekte olan gençlerde madde kullanımının önemli boyutlardır ve önleyici müdahaleler acilen uygulanmalıdır. Bu konuda yapılacak müdahaleler sadece gençleri değil toplumun tümünü kapsamalıdır. Aileler, öğretmenler ve ilkokul öğretim çağındaki öğrenciler müdahale için öncelikli gruplardır. 4207 sayılı yasa tam olarak uygulanmalıdır.

- Akkapulu, Funda, *İstanbul Üniversitesi Öğrencilerinin Psikoaktif Madde Kullanma Alışkanlıklarını Etkileyen Bireysel ve Psiko-Sosyal Faktörler*, 2006, Yüksek Lisans, 105s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, Pdf.

Özet: Üniversite öğrenciliği, insanın gelişim sürecinin en sancılı dönemlerinden birisidir. Bu yıllar ilk ergenlik yıllarına kıyasla daha dengeli ve daha sakin geçmektedir. Ama meslek, eş gibi seçimlerin bu döneme rastlaması, evden ve aileden ayrılığa, yeni bir çevre edinmek ile ilgili sorunlara, iş bulmaya dair belirsizliklere gebe bir dönem olması nedeniyle de gencin zorlanmasına ve uygun çıkış yolları aramasına neden olur. Bu zorlanmaların etkisi ile üniversite öğrencilerinde depresif bozukluklar, yaygın kaygı bozuklukları ve madde kötüye kullanım bozukluğu görülebilmektir. Bu araştırmada da üniversite öğrencilerinin, psikoaktif madde kullanma alışkanlıkları ile eğitim aldıkları alan, sosyo-ekonomik durumları, eğitimde başarı düzeyleri, gelecekten beklentileri, depresyon ve sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklem grubunu İstanbul Üniversitesi Tıp, Edebiyat ve Hukuk Fakülteleri'nden yaş ortalaması 21 olan 254 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Çalışmada 64 soruluk bir anket formu kullanılmıştır. Anketin oluşturulmasında üç kaynaktan faydalanılmıştır. Bunlar; Depresyon Ölçeği, Sürekli Kaygı Ölçeği ve Avrupa Konseyi tarafından geliştirilen ESPAD anketidir. Depresyon ve Sürekli Kaygı Ölçekleri'nin tamamı ile ESPAD anketinin 18 sorusu bu araştırmada kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, öğrencilerin eğitim aldıkları alan ile psikoaktif madde kullanma düzeyleri arasında hiç bir ilişkinin saptanamadığı görülmüştür. Öğrencilerin en sık kullandıkları psikoaktif maddelerin %15.8 ile sakinleştirici haplar olduğu ve %6.9 ile esrarın bunu izlediği belirlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin depresyon düzeyleri ile eğitim aldıkları alan arasında ilişki saptanırken, sürekli kaygı düzeyleri ile eğitim aldıkları alan arasında bir ilişki saptanamamıştır. Öğrencilerin hem depresyon hem de kaygı düzeyleri gelecekten beklentileri ve ailelerinin gelir düzeyi ile ilişkili bulunmuştur. Bunlarla beraber sakinleştirici hap, ectasy, akineton ve alkolle beraber hap kullanımı ile sürekli kaygı düzeyi arasında da anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir.

- Gezek, Funda, *Sokakta Yaşayan Gençlerin Aile Yapısı ve Madde Bağımlılığı Arasındaki İlişki*, 2007, Yüksek Lisans, 128s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Madde kullanım sorunu diğer ülkeler de olduğu gibi Türkiye'nin de karşı karşıya kaldığı en önemli problemlerin başında yer almaktadır. Kentsel süreçlerdeki değişimle birlikte aile yapısında da bir takım farklılaşmalara yol açmaktadır. Aile içi şiddet ve iletişimde yaşanan problemler başta olmak üzere bu tarz ailelerde yaşayan çocukların ve gençlerin sokakta yaşama ve madde kullanma riski yüksek olmaktadır. Bu çalışma ile Umut Çocukları Derneği ile ilişkisi olan sokakta yaşayan ve madde kullanan gençlerin madde kullanım düzeyleri ve aile içi ilişkileri incelenmiştir. Bu çalışmada, araştırmanın evrenini İstanbul'da sokakta yaşayan ve madde kullanan çocuklar ve gençler; araştırmanın örneklemini ise Umut Çocukları Derneği ile ilişkisi olan sokakta yaşayan ve madde kullanan 50 genç oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan deneklere Yeniden Ergenler İçin Uçucu Madde Kullanım Değerlendirme Ölçeği ile Aile Değerlendirme ölçeği uygulanmıştır. Araştırmaya katılan deneklerin tamamı sokakta yaşamaya devam etmekte olup aileleri ile görüşme sıklıkları düşük düzeyde bulunmaktadır. Eğitim durumlarına baktığımızda gençlerin büyük çoğunluğu eğitimlerine devam etmemekte olup eğitim seviyeleri düşük seviyededir. Sokakta yaşayan ve madde kullanan gençlerin başta hırsızlık olmak üzere suç işleme oranı yüksektir. Hem madde etkisindeyken hem de madde kullanmadıkları zamanlar da dahi kendilerine zarar verme eğilimleri yüksektir. Araştırmaya katılan deneklerin aile içi ilişkilerine baktığımızda başta iletişim olmak üzere problem çözme basamağında ve sevgi, şefkat gibi olumlu duyguları ifade etmekte sorunlar yaşamaktadırlar.

- Yılmaz, Mehmet Emin, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Öğrencilerinde Alkol, Sigara Kullanımı ve İlişkili Olduğu Etmenler,* 2007, Yüksek Lisans, 101s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Anabilim Dalı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Pdf.

Özet: Alkol ve tütün kullanımı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde önemli bir sağlık problemidir. Ergenlik ve genç erişkinlik dönemleri bu maddelere başlama için önemli bir risk oluşturmaktadır. Bu çalışmada Yüzüncü Yıl Üniversitesi örneklemini yansıtan bir grup öğrencide alkol, tütün kullanım sıklığı ve kullanım ile ilişkili etmenler incelenmiştir. Bu araştırma 2005-2006 bahar yarıyılında Yüzüncü Yıl Üniversitesi yerleşkesinde ve Van il merkezindeki fakülte ve yüksek okullarda öğrenim gören 1. ve son sınıf öğrencilerinde yapılmıştır. Deneklerin 141'i kadın, 150'si erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Son bir ay içinde düzenli sigara, alkol kullanan ve kullanmayan grupların çeşitli özellikleri karşılaştırıldı. Tütün, alkol ve madde kullanımı ile ilgili olarak yasam oyunca en az bir kere deneme oranlarına bakıldığında, öğrencilerin %56.2 sinin tütünlü bir ürün denediği, %34.6 sının alkollü içecekleri denedikleri bulundu. Öğrencilerin %20.6'sı (n=60) düzenli alkol kullanımı bildirmekteydi. Öğrencilerin %42.6'sı (n=124) düzenli tütün kullanımı bildirmekteydi. Genel olarak alkol kullanımının Batı illerinde yapılan çalışmalardan daha düşük olduğu, Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri illerinde yapılan çalışmalardan yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Sigara içme açısından Türkiye'deki diğer bölgelerde yapılan çalışmalarla benzer bulunmuştur.

- Gürçay, Ebru, Ergenlerde *Madde Bağımlılığı ile Yakınlarından Ayrılma Sorunları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2008, Yüksek Lisans, 143s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Dokuz Eylül Üniversitesi, Pdf.

Özet: Madde bağımlısı ergenlerin yakınlarında ayrılma düzeylerinin, ebeveyn tutumlarının, madde bağımlısı olmayan ergenlerle karşılaştı-

rılarak incelenmesi bu araştırmanın temel konusudur. Araştırmamızda 52 madde bağımlısı ve 57 madde bağımlısı olmayan toplam 109 Türk ergenin yakınlarından ayrılma- bireyleşme düzeyleri, aile hayatları ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki karşılaştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre madde bağımlısı ergenlerin sağlıklı ayrılma ile ilgili puanları anlamlı derecede düşükken, yutulma anksiyetesi, bakım arama, ihtiyacı inkar etme, reddedilme beklentisi alt ölçeklerinden aldıkları puanlar kontrol grubu ile karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir. Araştırmamızda madde bağımlısı olan ve madde bağımlısı olmayan ergenlerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Madde bağımlısı ergenlerin kendi grupları içerisinde yapılan karşılaştırmalarda anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, çocukluk yaşantılarında kurulan ebeveyn ilişkileri vb. değişkenlerin ayrılma- bireyleşme süreçlerinde ki farklılaşmalar araştırma bulguları arasındadır.

- Tekin, Mine, *Üniversite Öğrencilerinde Bilişsel Model Çerçevesinde Sosyal Anksiyete Bozukluğu ve Alkol Kötüye Kullanımı İlişkisi*, 2008, Yüksek Lisans, 97s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Muğla Üniversitesi, Pdf.

Özet: Sosyal anksiyete bozukluğu (SAB) topluluk içerisinde yemek yemek ya da konuşmak gibi sosyal durumlara karşı duyulan şiddetli korkudur. Pek çok çalışma SAB'nun sürmesinde etkili olan çeşitli psikolojik faktörleri tanımlamıştır. Bu çalışmada sosyal korkunun kişinin kendisi ya da diğerleri (izleyiciler) hakkındaki gerçekçi olmayan standartlar ve inançlar gibi bilişsel yanlılıklar ile ilgili olduğu varsayılmaktadır. SAB'nun alkol kullanım bozuklukları (AKB) ile olan yakın ilişkisine dikkat çeken önemli hipotezler bu alanda mevcuttur. SAB ve AKB arasındaki ilişkiyi açıklayan bu hipotezlerden biri ve belki de en çok bilineni, sosyal anksiyeteli bireylerin alkolü sosyal korkularını bastırabilmek için kullandıklarını öne süren `Gerilim Azaltımı

Hipotezi'(Tension Reduction Hypothesis TRH)'dir. Bu alandaki diğer önemli hipotezler ise `Stres Tepkisi Azaltımı Modeli' (Stress Response Dampening Model SRD) ve `Kendi Kendine Tedavi Hipotezi' (Self Medication Hypotheses SMH)'dir. Epidemiyolojik çalışmaların pek çoğunun AKB ile SAB arasındaki ilişkiyi güçlü bir biçimde kanıtlamalarına karşın, sosyal anksiyete ve alkol kullanım değişkenleri arasındaki ilişkiler hakkında fikir ayrılıkları içerisinde olan çalışmalar da mevcuttur. Örneğin bazı çalışmalarda SAB ve AKB arasındaki ilişkinin pozitif olduğu sonucu elde edilirken, kimi çalışmalarda bu ilişki negatif olarak bulunmuştur. Bazı çalışmalarda ise bu iki durum arasında herhangi bir ilişkiye rastlanamamıştır. Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinde 1) sosyal anksiyeteye ilişkin belirtilerin yaygınlığını tespit etmek ve sosyal anksiyete belirtileri gösterenlerde elde edilen bulguların anksiyeteye neden olduğu varsayılan bilişsel düşünce kalıpları ile ilişkisini incelemek; 2) SAB oranları ile AKB değerleri arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Metod: Muğla Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi içerisinde yapılan bu çalışmada toplam 250 öğrenci (145 kız,105 erkek) sosyal anksiyeteye ilişkin ölçekler olan `Liebowitz Sosyal Anksiyete Ölçeği' (LSAÖ) ve Hofman tarafından 2007'de geliştirilen `Sosyal Durumlara Yaklaşım Ölçeği' (SDYÖ) ve Alkol kullanım bozukluklarını ölçmede kullanılan Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi (AKBTT)'ni tamamlamışlardır. Sosyal anksiyete ve onun altında yatan bilişsel faktörler arasındaki ilişkiyi araştırmak için Person Korelasyon yöntemi ile LSAS ve SDYÖ arasındaki ilişki hesaplanmıştır. Sosyal anksiyete düzeyi ile alkole ilişkin problemler arasındaki ilişkiyi test edebilmek için LSAÖ ile AKBTT ölçeklerinden elde edilen puanlar yine Pearson Korelasyon yöntemi ile hesaplanmıştır. Bunlara ek olarak alkol kullanım bozuklukları ve sosyal anksiyete düzeylerinin cinsiyetlere göre yüzdelik değerleri ki kare testi kullanılarak hesaplanmıştır. Sonuç: üniversite öğrenci grubundan alınan örneklemden elde edilen bulgulara göre öğrencilerin %48,8'inde sosyal anksiyete bozukluğu belirtilerine; %24,8'inde ise alkol kötüye kullanımı belirtilerine rastlanmıştır.

Yapılan korelasyon analizinde SAB ile AKB arasında alkol kullanım miktarı ve sıklığı açısından negatif yönde anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır; öte yandan alkol kullanım bozukluğuna ilişkin alt boyutlar ile SAB arasında herhangi anlamlı bir ilişkiye rastlanamamıştır. Bununla birlikte sosyal anksiyeteye neden olan bilişsel düşünce yapıları ile öğrencilerin sosyal anksiyete düzeyleri arasında pozitif yönde ve önemli ölçüde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak, sosyal anksiyete belirtileri önemli ölçüde gerçekçi olmayan düşünceler ve bilişsel çarpıtmalar ile ilgilidir. Aynı zamanda üniversite öğrencileri arasında sosyal anksiyete ve alkol kötüye kullanımı yüksek oranda bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, alkol kötüye kullanımı ile sosyal anksiyete düzeyi TRH ve diğer modellerin varsayımlarının tersine negatif ilişkili bulunmuştur.

- Çavuşoğlu, Figen, *Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Madde Kullanımına Etki Eden Etmenler ve Aileden Aldıkları Sosyal Desteğin Etkisi*, 2009, Yüksek Lisans, 106s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışma, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu'nda okuyan öğrencilerin madde kullanımına etki eden bazı değişkenler ve aileden aldıkları sosyal desteğin etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Ondokuz Mayıs Üniversitesi Samsun Sağlık Yüksekokulu'nda okuyan 200 ebelik ve 246 hemşirelik öğrencileri olmak üzere toplam 446 öğrenci oluşturmuştur. Bu öğrencilerden 422 tanesine ulaşılabilmiştir. Araştırma Ondokuz Mayıs Üniversitesi Samsun Sağlık Yüksekokulu'nda 01.03.2008- 31.04.2008 tarihleri arasında yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak literatür doğrultusunda hazırlanan ve 27 tane sorudan (tanımlayıcı özellikleri araştıran 8 soru, sigara, alkol, uyuşturucu madde kullanım durumlarına ilişkin 20 soru) oluşan anket formu ile Procidano ve Heller tarafından 1983 yılında geliştirilen aileden algılanan sosyal destek ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçeğin 1993 yılında Eskin tarafından İsviçre'de yaşayan Türk nüfusu örneklemiyle

geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Elde edilen veriler bilgisayarda 12.00 SPSS paket programında değerlendirilmiştir. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde yüzdelik hesaplama, aritmetik ortalama, ortanca, ki-kare testi ve Mann Withney U testleri kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilere göre; öğrencilerin yaş, sınıf dereceleri, annenin eğitim ve çalışma durumu, babanın çalışma durumu ve ailede madde kullanımının olması ile madde kullanımları arasındaki fark anlamlı bulunmuş ($p<0.05$), öğrencilerin bölümleri, madde bağımlılığı konusunda eğitim alma durumu, aileden algılanan sosyal destek ve babanın eğitim durumunun madde kullanımını etkilemediği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda Sağlık Bakanlığı'nın üniversitelerle işbirliğine giderek daha geniş çaplı araştırmalar yapması ve bunlardan yararlanarak önlemler alması, madde kullanımı konusundaki cezai yaptırımların arttırılması ve gerekli denetimlerin daha titiz bir şekilde yapılması önerilmektedir. Ayrıca ailelere bu konularda daha geniş bilgi verilmesi ve ailelere çocuklarının yanında madde kullanmaması ve bunun getireceği sonuçlar açıklanarak eğitimler verilmesi düşünülmelidir. Okullarda sağlık personelinin katılımıyla düzenlenen seminerlerin sayısı arttırılmalı ve tüm yurtta yaygınlaştırılmalıdır. Gençlerin arkadaş çevrelerinden ne kadar etkilendiği düşünülürse madde bağımlılığı konusunda akran eğitimlerinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

- Görgün, Serra, *K. T. Ü. Öğrencilerinde Madde Kullanımı ve Anne Babaya Bağlanma Biçimleri ile İlişkisi*, 2009, Yüksek Lisans, 64s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Psikolojisi Anabilim Dalı, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Pdf.

Özet: Madde kullanımı araştırmalarına konu olan ergenlik, kimlik karmaşasının yaşandığı ve birçok riskli davranışın görüldüğü bir dönemdir. Geç ergenlik kapsamında değerlendirilen üniversite dönemi, ergenliğin diğer aşamaları gibi madde kullanımında önemli bir yere sahiptir. Madde kullanımında risk etmenlerinden biri ailenin olumsuz

tutum ve davranışlarıdır. Çocuk ve ona bakım veren kişi arasındaki ilişkiye dayanan bağlanma kuramı açısından anne ve baba ile kurulan kaygılı bağlanma, madde kullanımında risk oluşturmaktadır. Çalışmamızın amacı, üniversite öğrencilerinde madde kullanım yaygınlığını ve madde kullanıcılarının özelliklerini belirlemek, madde kullananlar ile kullanmayanların bağlanma biçimlerini karşılaştırmaktır. Yöntem: Çalışmanın örneklemini, Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik, İktisadi İdari Bilimler, Mimarlık, Fen-Edebiyat, Orman, Fatih-Eğitim ve Tıp Fakülteleri'nde 2007?2008 öğretim yılında eğitim gören 2013 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma öncesinde K.T.Ü. Rektörlüğü'nden ve K.T.Ü. Tıp Fakültesi Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır. Sosyodemografik bilgileri içeren Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı Anketi ve Anne Babaya Bağlanma Ölçeği'nden oluşan test bataryası derse başlamadan önce ya da ders sonunda tüm katılımcılara verilmiş ve doldurmaları sağlanmıştır. Bulgular: Katılımcıların 1167'si (%58) erkek, 846'sı (%42) kadınlardan oluşmaktadır. Yaş ortalaması 23,22'dir. Çalışmamızda öğrencilerin hayat boyu sigara kullanım yaygınlığı %34,9, hayat boyu alkol kullanım yaygınlığı %31,8 ve hayat boyu madde kullanım yaygınlığı %5,6 olarak tespit edilmiştir. En yaygın olarak kullanılan maddenin esrar (%3,8) olduğu saptanmıştır. Madde kullanım yaygınlığının erkeklerde (%8,1) kadınlardan (%2,2) anlamlı oranda yüksek olduğu belirlenmiştir ($p< 0,0005$). Ayrıca, cinsiyet, alkol ve sigara kullanımı, okul başarısı, barınma yeri, annenin eğitim ve çalışma durumu, aile ve arkadaşların madde kullanımı ve aile gelir düzeyine göre madde kullanımı açısından anlamlı bir farka rastlanmıştır ($p< 0,0005$). Orman Fakültesi'nde madde kullanımının diğer fakültelere göre anlamlı oranda yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p= 0,023$). Anne Babaya Bağlanma Ölçeği'nin alt boyutu olan anne ve baba ilgi/kontrol puan ortalamalarının, anne ve baba toplam ölçek puan ortalamalarının madde kullanmayanlarda kullananlara göre anlamlı oranda yüksek olduğu saptanmıştır ($t= 3,02$; $p= 0,003$, $t= 3,76$; $p< 0,0005$, $t= 3,13$;$p= 0,01$, $t= 3,54$;$p= 0,001$). Sonuç: Üniversite öğrenci-

lerinde sigara ve alkol kullanımının, yalnız yaşamanın ve düşük okul başarısına sahip olmanın, madde kullanan arkadaş ve aile bireyine sahip olmanın madde kullanımı açısından risk oluşturduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, bağlanma özellikleri açısından, madde kullanmayanlarda olumlu bağlanma özellikleri görüldüğü saptanmıştır.

- Yılmaz, Neslihan, *Sigara İçen Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Sigara İçme Davranışının ve Bırakma İsteğinin Belirleyicileri*, 2010, Yüksek Lisans, 99s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Pdf.

Özet: Sigara kullanımı Üniversite öğrencileri arasında son yıllarda artış göstermiştir. Sigara içen üniversite öğrencilerinin sigara içme özelliklerinin daha iyi anlaşılmasının bu topluluğun ihtiyaçlarına özel müdahaleler geliştirilmesini olanaklı kılacaktır. Bu çalışmanın amacı; ZKÜ Ereğli Eğitim Fakültesi öğrencilerinin sigara içme sıklığı, sigara içen öğrencilerin sosyodemografik özellikleri, sigara içme ve bırakmaya yönelik özelliklerinin saptanması, sigarayı bırakma niyetlerini araştırmaktır. Bu amaçla Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi'ndeki 1078 öğrenciden sigara içen öğrencilerin tamamı olan 209 öğrenciye gözlem altında anket uygulanmıştır. Elde edilen verileri değerlendirmede kullanılan istatistiksel testler; SPSS 11.5 programı ile ortalamalar, standart sapmalar hesaplanmış, veriler ki kare, ANOVA ve lojistik regresyon testi yardımıyla değerlendirilmiştir. İstatistiksel değerlendirmelerde anlamlılık düzeyi olarak $p<0,05$ kabul edilmiştir. Öğrencilerin sigara içme sıklığı % 19.4'tür. Ortalama fagerstrom nikotin bağımlılık puanı 3.1 ±2.62'dir. Öğrencilerin %46.9'u önümüzdeki altı ay içinde sigarayı bırakmayı düşünmektedir ve sigarayı bırakmak için %19.1'i uzman desteği istemektedir. Sigarayı bırakmayı düşünme durumlarını etkileyen faktörleri incelediğimizde ailesi ya da arkadaşları sigaraya karşı olanlar, ara sıra sigara içenler, sigarayı 5 yıldan daha az süredir kullananlar, yurtta ve evde arkadaşlarıyla kalanlar, düşük derecede nikotin bağımlısı olanlar, sigarayı geç yaşta deneyen ve baş-

layan öğrencilerin daha yüksek sıklıkta sigarayı bırakmayı düşündükleri belirlenmiştir.

- Kılınç, Nur Özlem, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara İçme Durumlarına Göre Öz-Etkililik ve Bağımlılık Düzeylerinin Değerlendirilmesi*, 2010, Yüksek Lisans, 100s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Fırat Üniversitesi, Pdf.

Özet: Sigara kullanımı, dünyanın en hızlı yayılan ve en uzun süren salgını olarak önlenebilir halk sağlığı sorunlarının en önemlisidir. Yapılan çalışmalarda, geç adölesan döneminin bağımlılık gelişmesi açısından en riskli dönem olduğu belirtilmekte ve özellikle 15- 24 yaş bağımlılık gelişmesi açısından riskli grup olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin sigara içme durumuna göre, özetkilik düzeylerini ve bağımlılık düzeylerini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı tipte olan araştırma Bingöl Üniversitesi'nde Eylül 2009- Haziran 2010 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Bingöl Üniversitesi'nde 2009- 2010 öğretim yılında öğrenimine devam eden toplam 920 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, çalışmaya katılmaya gönüllü olan 765 öğrenci ile çalışma tamamlanmıştır. Araştırma verileri sosyo-demografik bilgileri içeren form, öz- etkililik ölçeği, fagerstrom tolerans testi kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesi; bilgisayar ortamında, tanımlayıcı testler, t testi, varyans analizi ve korelasyon analizi ile yapılmıştır. Öğrencilerin sigara içme oranı kızlarda % 6,9, erkeklerde % 37,4 olmak üzere toplamda % 44,3 olarak saptanmıştır. Sigara içen öğrencilerin yaşadığı yerin, babalarının eğitim durumunun, sigarayı bırakmayı düşünmelerinin öz-etkilik düzeylerini etkilediği belirlenmiştir ($p< 0.05$). Sigara içmeyen öğrencilerin aile tipi, medeni durumu, babalarının eğitim durumunun öz-etkilik düzeylerini etkilediği bulunmuştur ($p< 0.05$). Öğrencilerin cinsiyeti, medeni durumu, sigaraya başlama yaşı, günlük içtiği sigara miktarı, sigara içme süresi, sigarayı bırakmayı deneme durumu, sigarayı hangi dönemde içtiği,

bırakmayı istemesi ve bırakabileceğine inanmasının bağımlık düzeyini etkilediği bulunmuştur (p< 0.05). Öğrencilerin sigara bağımlılık düzeylerini düşürmek için öz-etkililik düzeylerini arttırıcı eğitimlerin eğitim kurumlarında, sağlık kuruluşlarında özellikle hemşireler gibi bireylerle yakından iletişime geçen sağlık çalışanları tarafından verilmesinin faydalı olacağı kanısına varılmıştır.

- Başay, Ömer, *Alkol-Madde Kullanım Bozuklukları Olan Ergenlerde Mizaç ve Kişilik Özellikleri*, 2010, Tıpta Uzmanlık, 165s., Tıp Fakültesi, Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ege Üniversitesi, Pdf.

Özet: Ergenlerin ve annelerinin mizaç ve kişilik özelliklerinin ergenlik dönemi alkol madde kullanım bozuklukları için risk faktörü olduğu bildirilmiştir. Ayrıca mizaç ve kişilik özelliklerinin uyarıcı-uyuşturucu madde tercihinde etkili olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmanın amacı AMKB olan ergenlerin ve annelerinin mizaç ve karakter özelliklerini incelemek, ergen mizaç ve kişilik özellikleri ile tercih edilen madde arasında ilişki olup olmadığını saptamaktır. Bu çalışmanın ikincil amacı AMKB olan ergenlerdeki psikiyatrik tanıları değerlendirmektir. YÖNTEM: AMKB olan 69 ergen ve annesi sosyodemografik özellikler açısından benzer AMKB olmayan 69 ergen ve annesi ile karşılaştırılmıştır. Ergenlerin mizaç ve kişilik özelliklerini değerlendirmek için Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE) ve Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI) kullanılmıştır. Annelerin mizaç ve karakter özellikleri MKE ile değerlendirilmiştir. Ergenlerdeki psikiyatrik tanı K-SADS yarı yapılandırılmış görüşme ile DSM-IV göre konulmuştur. BULGULAR: AMKB olan ergenler AMKB olmayan ergenlere göre yüksek yenilik arayışı (p< 0.001), düşük ödül bağımlılığı (p< 0.001), kendini yönetme (p< 0.001) ve işbirliği yapma (p< 0.001) düzeyi göstermiştir. MMPI F (p< 0.001), hipokondri (p= 0.001), histeri (p< 0.001), depresyon (p= 0.006), psikopatik sapma (p< 0.001), paranoya (p< 0.001), psi-

kasteni (p< 0.001), şizofreni (p< 0.001) ve hipomani (p< 0.001) alt ölçeklerinde AMKB olan ergenler kontrol grubuna göre yüksek puanlar almıştır. AMKB olan ergen anneleri kontrol grubu annelerine göre zarardan kaçınma beklenti endişesi (p= 0.006) ve belirsizlik korkusu (p= 0.011) alt boyutlarında yüksek düzeyde, ödül bağımlılığı (p= 0.009), kendini yönetme (p= 0.001) ve işbirliği yapma acıma alt boyutunda (p= 003) düşük düzeyde bulunmuştur. AMKB olan ergenlerin mizaç ve kişilik özellikleri ile tercih ettikleri uyarıcı-uyuşturucu madde arasında ilişki bulunmamıştır. AMKB olan ergenlerde DEHB (p< 0.001), davranım bozukluğu(p< 0.001), depresyon (p< 0.001) AMKB olmayan ergenlere göre fazladır. SONUÇ: AMKB olan ergenlerin mizaç ve kişilik özelikleri AMKB olmayan ergenlere göre farklık göstermektedir. AMKB olan ergenler AMKB olamayan ergenlere göre yüksek yenilik arayışı, düşük ödül bağımlılığı, kendini yönetme ve işbirliği yapma düzeyi gibi kötü uyum gösteren mizaç ve karakter özelliklerine sahiptir. Bu kötü uyum gösteren mizaç ve karakter özelliklerinin yanında AMKB olan ergenlerin yetersiz savunma mekanizmaları ve psikopatalojik kişilik özellikleri vardır. AMKB olan ergenler kendilerinde olan bu sorunlarla birlikte AMKB'na yatkınlık sağlayacak ailesel etkilere de maruz kalmaktadır. AMKB olan ergenlerin anneleri ile AMKB olmayan ergenlerin annelerinin mizaç ve karakter özellikleri farklıdır. AMKB olan ergenlerin annelerinde psikiyatrik bozukluklar ve kişilik bozukluklarla ilişkisi gösterilmiş uyumsuz mizaç ve karakter özellikleri saptanmıştır. Ailesel etkilerin ergendeki AMKB üzerine etkili olduğu unutulmamalıdır. AMKB olan ergenlerde psikiyatrik ek tanı fazladır. AMKB olan ergenlerin ek psikiyatrik tanıları, kişilik ve mizaç özellikleri, ebeveynlerinin mizaç ve kişilik özellikleri tedavi ve izlemde göz önünde bulundurulmalı, AMKB için risk faktörleri olarak değerlendirilerek koruyucu ruh sağlığı açısından dikkate alınmalıdır.

- Çataloğlu, Burcu, *Madde Kullanan ve Kullanmayan Ergenlerin Psikolojik Sağlamlık ve Aile İşlevleri Açısından Karşılaştırılması*, 2011, Yüksek Lisans, 230s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı, Dokuz Eylül Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı Madde Kullanan ve Kullanmayan ergenleri psikolojik sağlamlık ve aile işlevleri açından karşılaştırmaktır. Araştırma evreni İzmir İli Bornova İlçesi'ndeki 25 lisede 9. sınıfta okuyan 6322 ergenden oluşmaktadır. Araştırma örneklemi oranlı küme (okul türü) örnekleme yolu ile belirlenen 7 lisede okuyan toplam 849 ergenden oluşmaktadır. Seçilen okullardaki 9. Sınıfta okuyan ulaşılabilen tüm öğrencilere kişisel bilgi formu ve ölçekler verilmiştir. 750 öğrenciden toplanan veriler değerlendirmeye alınmıştır. 750 kişilik örneklemdeki %63,1'i (473 kişi) kız, %36,9'u (277 kişi) erkektir. Örneklemin yaş ortalaması 15,22'dir. Ergenlere Kişisel Bilgi Formu, Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) ve Psikolojik Sağlamlık ve Ergen Gelişim Ölçeği (PSEGÖ) uygulanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde SPSS 15,0 istatistik paket programından yararlanılmıştır. Katılımcıların demografik özeliklerine göre (cinsiyet, madde kullanma durumu, okul türü, gelir düzeyi vb.) aile değerlendirme ve psikolojik sağlamlık alt ölçek puanlarına ilişkin karşılaştırmalar için bağımsız örneklemleri için t-testi ve tek yönlü varyans analizi teknikleri kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki korelatif ilişkiler de Pearson momentler çarpımı korelasyon tekniği ile çözümlenmiştir. Bulgular: Örneklemdeki ergenlerin yaşam boyu en az bir kez madde (alkol/sigara/uyuşturucu) kullanma oranları %45'tir. Örneklemin %21,6'sı sigarayı, %40,1'i alkolü (%35,5'i ayda bir kez ve daha sık), %2,2'si uyuşturucu maddeleri yaşam boyu en az bir kez kullandığını bildirmiştir. Kullanılan uyuşturucu maddelerde ilk sırada esrar (%1,2) ve uçucu maddeler (%1,2), daha sonra haplar (%0,7), kokain (%0,5) ve eroin (%0,5) gelmektedir. Madde kullanmayan ergenlerin, madde kullanan ergenlere göre "okul içi ilişkilerde ilgi ve yüksek beklentiler", "amaçlar", "ev-içi ilişkilerde ilgi", "arkadaş grubundaki yüksek beklentiler", "ev-içi yüksek beklentiler",

"empati", "işbirliği ve iletişim", "öz-farkındalık" ve "eğitimsel beklentiler" koruyucu faktörlerine sahip olmaya ilişkin algılarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Madde kullanmayan ergenlerin, madde kullanan ergenlere göre ailesini "problem çözme" ve "duygusal tepki verebilme" işlevleri bakımından daha sağlıklı algıladığı belirlenmiştir. Madde kullanan ergenlerin, madde kullanmayan ergenlere göre ailesini "iletişim", "roller", "gereken ilgiyi gösterme", "davranış kontrolü" işlevleri ve "toplam aile işlevselliği" bakımından daha sağlıklı algıladığı bulunmuştur. PSEGÖ içsel (eğitimsel beklentiler faktörü hariç) ve dışsal koruyucu faktörleri ile toplam aile işlevselliği algısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır.

- Pınar, Doğan, *Sigaranın Genç Erişkin Erkeklerde Ses Üzerine Etkisi*, 2011, Tıpta Uzmanlık, 79s., Haydarpaşa Eğitim Hastanesi, Kulak Burun Boğaz ve Baş-Boyun Cerrahisi Anabilim Dalı, GATA, Pdf.

Özet: Sigara kullanımı dünya genelinde en yaygın zararlı alışkanlıklardan biridir ve özellikle genç erişkin erkek nüfusunda oldukça yaygındır. Bu çalışmada sigara kullanımının genç erişkin erkeklerde ses üzerine etkisinin çok boyutlu ses değerlendirme yöntemleri kullanılarak araştırılması amaçlanmıştır. Sigara içen (n: 58) ve içmeyen (n: 51) yaşları 20- 34 arası değişen genç erişkin erkeklerden oluşan 109 kişi çalışmaya dahil edilmiştir. Tüm katılımcılarda ses handikap indeksi anketi uygulanıp, maksimum fonasyon zamanı ölçülmüş, algısal, akustik analiz ve videostroboskopik değerlendirme yapılmıştır. Sigara içenlerde ses handikap indeksi fiziksel, fonksiyonel bölümleri ve toplam skorlarında istatistiksel olarak anlamlı bir artış bulunmuştur. Maksimum fonasyon zamanı sigara içenlerde istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük bulunmuştur. Videostroboskopik değerlendirme sonucunda sigara içenlerde vokal kordda eritem sıklığı istatistiksel anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Buna ek olarak, sigara içenlerde fonasyon sırasında vokal kord hareketlerinde istatistiksel olarak anlamlı daha fazla simetri, amplitüd ve periyodisite anormalliği gözlenmiştir. Sigara içen ve içme-

yen gruplar arasında ses örneklerinin algısal ve akustik analiz parametreleri karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu çalışmanın sonucunda, sigara kullanımının genç erişkin erkeklerin sesleri üzerine zararlı etkilere yol açtığı gözlenmiştir.

- Balcı, Gonca Polat, *Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerde Çocukluk Çağı Travmalarının Bağlanma ile İlişkisi*, 2011, Tıpta Uzmanlık, 103s., İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Sağlık Bakanlığı, Pdf.

Özet: Amaç: Erken yaşta alkol/ madde kullanımına başlamak yetişkinlikte bağımlılık gelişimi için risk faktörüdür. Madde bağımlılığının erken yaşta, ergenlik döneminde gelişimi söz konusu olduğunda, fiziksel ve cinsel ihmale ve istismara uğrayanların madde bağımlılığı geliştirme riskleri artmıştır. Bağlanma tarzları ergenlikte psikopatolojiye yol açan faktörlerden bir tanesidir. Bağlanmanın güvensiz oluşu alkol/madde kullanım bozuklukları dahil birçok psikiyatrik hastalığa zemin hazırlar. Çocukluk çağında yaşanan olumsuz yaşantılar, bağlanmayı etkileyerek alkol/madde kullanım bozukluğu gelişimi için yatkınlığı artırıyor olabilir. Bu çalışmanın amacı "Madde Kullanım Bozukluğu" tanısıyla izlenmekte olan 16-18 yaş arası ergen hastalarda çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stilleri ilişkisinin araştırılmasıdır. Yöntem: Çalışmaya 16-18 yaş aralığında 98 erkek, 12 kadın toplam 110 hasta alındı. Tüm hastalar DSM-IV ölçütlerine göre "Madde Kullanım Bozukluğu" tanısıyla Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi ÇEMATEM (Çocuk Ergen Madde Araştırma Tedavi ve Eğitim Merkezi) Kliniği'nde ayaktan veya yatarak tedavi görmekteydiler. Araştırmaya alınan hastalara bu çalışma için hazırlanmış yarı yapılandırılmış Sosyodemografik Veri Formu (SVF) ve Çocukluk Çağı Kötüye Kullanımı Soru Listesi (ÇÇKKSL), Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (Childhood Trauma Questionnaire; ÇÇTÖ-28), İlişki Ölçekleri Anketi (Adolescent

Relationship Scales Questionnaire; İÖA), Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Ölçeği (Inventory of Parent and Peer Attachment; EABÖ) uygulandı. Bulgular: Çalışmamızda madde kullanım bozukluğu olan ergenlerde ÇÇT %60 oranında bulundu. Kadınların erkeklere göre daha yüksek oranda ÇÇT'ye maruz kaldıkları saptandı. ÇÇT olanların kendine zarar verme davranışlarının ve intihar girişimlerinin daha fazla olduğu görüldü. Madde kullanım sıklığı ÇÇT olan grupta daha yüksek bulundu. Tercih maddesi olarak uçucu maddeyi tercih edenlerin belirgin olarak ÇÇT'ye daha yüksek oranda maruz kaldıkları saptandı. ÇÇT olması durumunda kullanılan madde sayısının attığı, ÇÇT olanların madde kullanımına daha erken yaşta başladığı ve tercih maddesine geçişlerinin ve ardından hastaneye tedavi için başvurularının daha erken yaşta olduğu saptandı. ÇÇT olan grupta güvensiz bağlanma, ÇÇT olmayan grupta güvenli bağlanma puanları yüksek bulundu. ÇÇT ile saplantılı bağlanma, saplantılı bağlanma ile duygusal kötüye kullanım, kayıtsız bağlanma ile fiziksel ihmal ilişkili bulundu. ÇÇT ve EABÖ alt boyutları ile ilişkili bulundu. Duygusal ihmal, fiziksel ihmal ve duygusal kötüye kullanım yine EABÖ ölçeği alt boyutları ile ilişkili bulundu. Sonuç: Çalışmamızın sonuçlarına göre madde kullanım bozukluğu olan ergenlerde hem bağımlılık gelişiminde, hem bağımlılık tedavisinde süreci anlamak ve terapötik müdahaleler yapmak için bağlanmanın ÇÇT ile birlikte değerlendirilmesi önemlidir. Ergen bağımlıları değerlendirirken, ÇÇT olanların yüksek oranda güvensiz bağlanma paternine sahip olacakları, aile ilişkilerinin güvensiz bağlanma ve ÇÇT zemininde bozulmuş olacağı göz önünde bulundurulmalı, tedavi sürecinde aile ilişkileri değerlendirilmeli ve bu ilişkiler yeniden yapılandırılmalıdır. Araştırmamızda ulaştığımız sonuçlar ergen madde bağımlılarının tedavisinin, aile terapilerini de içerecek şekilde planlanmasının zorunlu olduğunu göstermektedir.

- Özdemir, Saadet Çolak, *Zonguldak İl Merkezindeki Liselerde Sigara ile Mücadelede Akran Eğitiminin Etkisi*, 2011, Yüksek Lisans, 79s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Pdf.

Özet: Gelişmiş toplumlarda erişkin sigara içiciliğinde azalma görülmekle birlikte, ergenlerde sigara kullanım sıklığında artış gözlenmektedir. İkna edilebilir, kolay etkilenebilir özellikleri nedeniyle gençler tütün endüstrisinin hedef kitlesidir. Akran eğitimi, gençlerin akranları ile gerçekleştirdiği sağlığı koruma, bilgi, tutum, davranış değişikliği sağlama yönünden bilinç kazanmalarını amaçlayan planlı bir eğitimdir. Müdahale tipindeki bu araştırma ile Zonguldak Kozlu Anadolu ve Kozlu Liselerinde sigara ile mücadelede akran eğitimi müdahalesinin öğrencilerin sigara konusunda bilgi düzeyi ve sigara içme davranışı üzerine etkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın evreni Zonguldak il merkezindeki Kozlu Lisesi ve Kozlu Anadolu Lisesi'nin 1., 2. ve 3. sınıf öğrencileridir. Toplam öğrenci sayısına göre müdahale ve kontrol sınıfları kura ile belirlenmiş, örneklem seçimi yapılmamış, toplam öğrenci sayısı olan 487'ye ulaşılması hedeflenmiştir. Ulaşılabilirlik %91.6'dır. Veriler SPSS for Windows 13.0 istatistik paket programı ile değerlendirilmiş, analizlerde yüzde, ortalama, ki kare testi, tekrarlı ölçümlerde varyans analizi kullanılmıştır. Akran eğitimi öncesi sigarayı denediğini belirten 99 öğrencinin %32.3'ü sigara kullanımını sürdürmekteyken, %67.7'si sigarayı bıraktığını belirtmektedir. Akran eğitimi sonrası sigarayı deneyenlerin sayısı artmış, denemediğini belirtenlerin sayısı azalmıştır. Akran eğitimi öncesi ve sonrasında sigarayı deneme sayısı arasındaki fark anlamlı değildir. Bu araştırmada akran eğitimi sonrasında hem kontrol hem de müdahale gruplarında sigara içme davranışı ve sigara bilgi puanlarında artış olmuştur. Kontrol ve müdahale grupları arasında fark olmamasına karşın, müdahale öncesi sigara konulu eğitim almak ve Anadolu Lisesi öğrencisi olmak öğrencilerin sigara bilgi puanlarının artmasındaki temel belirleyici değişkenler olmuştur. Sigara ile mücadelede okul tabanlı

müdahale programları geliştirilmeli, uygulamalarda akran eğitimi ile birlikte profesyonel multidisipliner yaklaşım benimsenmelidir.

- Bircan, Serkan, *Madde Bağımlısı Olan ve Olmayan Ergenlerin Benlik Saygıları, Algıladıkları Ebeveyn Kabul Reddi ve Çocuk Yetiştirme Stillerinin Karşılaştırılmas*ı, 2011, Yüksek Lisans, 156s., Savunma Bilimleri Enstitüsü, Güvenlik Bilimleri Anabilim Dalı, Kara Harp Okulu Komutanlığı, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, madde bağımlısı olan ve olmayan ergenlerin benlik saygıları ile yetiştikleri aile ortamlarının karşılaştırılması ve madde bağımlısı olup olmamada, anne ve babadan algılanan değişkenler açısından ayırt edici faktörlerin neler olduğunun bulunması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yaşları 15- 25 arasında değişen Ankara Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Merkezi (AMATEM) Kliniğinde yatarak ve ayakta tedavi gören 140 madde bağımlısı ergen ve demografik özellikler açısından eşleştirilmiş 146 madde bağımlısı olmayan ergen katılımcı ile çalışılmıştır. Çalışmada öncelikli olarak, madde bağımlısı olan ergenler ile madde bağımlısı olmayan ergenlerin yetiştiği aile ortamları kapsamında, anne ve babalarından algıladıkları ebeveyn kabul-reddi/ kontrolü ve çocuk yetiştirme stilleri karşılaştırılmıştır. Sonra her iki gruptaki katılımcıların benlik saygıları karşılaştırılmıştır. Daha sonra katılımcıların annelerinden ve babalarından algıladıkları ebeveyn kabul-reddi/ kontrolü ve çocuk yetiştirme stilleri arasında fark olup olmadığına bakılmıştır. Son olarak ise değişkenler arası korelasyonlar incelenmiş ve madde bağımlısı olup olmamada, anne ve babadan algılanan kabul- ret ve kontrol açısından ayırt edici faktörlerin neler olduğuna bakılmıştır. Yapılan analizler neticesinde madde bağımlılarının kontrol grubuna göre, hem anneleri hem de babalarından anlamlı olarak daha fazla ret, daha fazla kontrol; daha az kabul/ ilgi ve daha fazla sıkı denetim/ kontrol algıladıkları; madde bağımlısı olan grubun benlik saygılarının kontrol grubuna göre anlamlı olarak daha düşük olduğu bulunmuştur. Çocuk yetiştir-

me stilleri açısından yapılan karşılaştırmalar kategorik açıdan da yapılmış ve anlamlı farklar olduğu bulunmuştur. Anne ve baba arasında yapılan karşılaştırmalarda, hem madde bağımlıları hem de kontrol grubunda, babaların annelere göre daha reddedici algılandığı ve babalardan daha az kabul/ ilgi algılandığı bulunmuştur. Her iki grupta anneden ve babadan algılanan kontrol arasında anlamlı fark olmadığı bulunmuştur. Son olarak babadan algılanan reddin madde bağımlısı olmayı yordamada daha anlamlı olduğu bulunmuş ve elde edilen tüm bulgular literatür ışığında tartışılmıştır.

- Evcin, Uğur, *Lise Gençlerinin Vakit Geçirdiği Ortamların Madde Kullanımı Davranışı Üzerindeki Etkileri: Bayrampaşa Örneklemi*, 2011, Yüksek Lisans, 161s., Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, Pdf.

Özet: Tüm dünyada olduğu gibi madde kullanım probleminin ülkemiz açısından da son yıllarda medyada yer alması ve yapılan araştırmalarla ciddi bir problem olarak nitelendirilmekte olduğu ifade edilmektedir. Bu kapsamda madde kullanım problemi ülkeler arasında bir gençlik problemi olarak algılanmakta ve sosyal bir bakış açısıyla çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Bu çerçevede ergenlik dönemi madde kullanımı için risk taşıyan bir dönemdir. Bu dönemde içinde bulunulan ortam, çevresel etkenler, aile ve arkadaş özelliklerinin madde kullanımını belirleyebilecek etkenler olabileceği ileri sürülmektedir. Bu nedenle madde kullanım riskine etki eden faktörlerin ortaya konması madde kullanımının önlenmesine yönelik çalışmaların temelini oluşturur. Ülkemizde henüz ülke genelini ölçücü 15-65 yaş aralığındaki madde kullanım riskini ortaya koyacak çalışmalar olmadığından bu tür etken faktörlerin belirlenmesi ve buna yönelik önleme çalışmalarının dizayn edilmesi etkin bir şekilde gerçekleştirilememektedir. Bu durum araştırmamız kapsamında da ortaya konmuş ve bu ihtiyacı giderme adına bu tür ölçüm çalışmalarının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışma ile ülke genelinde yapılan

çalışmalar derlenmiş, madde kullanım riskini açıklamadaki ortaya konan teoriler uluslararası boyuttaki çalışmalarıyla belirtilmiş ve madde kullanım problemi sosyal sermaye kavramı çerçevesinde incelenerek veriler ışığında tartışılmıştır. Bu tartışma sonucunda da birincil bir önleme modeli ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma kapsamında hazırlanan anket uygulaması İstanbul Bayrampaşa ilçesindeki beş farklı lisede okulların rehber öğretmenlerinin destekleriyle sınıflara gruplar halinde uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre, madde kullanım probleminin açıklanmasında gençlerin aileleri ve arkadaşlarıyla geçirdikleri vaktin sıklığının, katıldıkları sosyal etkinliklerin ve aile kontrolünün önemli olduğu ve madde kullanımı ile aralarında anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Ayrıca cinsiyet ve yaş faktörleri ile gençlerin madde kullanım düzeyleri arasında da anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Madde kullanım probleminin açıklanmasında ortaya konulan bulguların problemin anlaşılması ve hazırlanacak birincil önleme çalışmaları için önemli bilgiler vereceği düşünülmektedir.

- Kaya, Zöhre, *Madde Kullanan ve Kullanmayan Ergenlerin Kişilik Özellikleri ve Benlik Saygısı Açısından Karşılaştırılması*, 2011, Doktora, 238s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Dokuz Eylül Üniversitesi, Pdf.

Özet: Önemli toplum ruh sağlığı problemlerinden biri olan madde bağımlılığı, ortaya koyduğu etkileri ve sonuçları ile bunlara eşlik eden sosyal, psikolojik ve ekonomik özellikleri nedeniyle birçok disiplini ilgilendiren önemli bir sorundur. Yapılan çalışmalar, kişilik özelliklerinin madde kullanım bozukluklarına kaynaklık eden risk faktörleri olduğu, düşük benlik saygısı ile kaygı ve depresyon gibi psikolojik belirtilerin madde bağımlılığı ile birlikte görüldüğünü ortaya koymuştur. Bu nedenle kişilik özellikleri ve benlik saygısı gibi kavramlar araştırmacıların önemli ilgi alanlarından biri olmuştur. Bu araştırmanın amacı, madde kullanan ve kullanmayan ergenlerin kişilik özellikleri, benlik saygısı ve psikolojik semptomları arasındaki ilişkiyi incelemek

ve bu özelliklerin sosyo-demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir. Araştırmaya 14-20 yaş aralığında bulunan 62 madde kullanan ve 62 madde kullanmayan toplam 124 ergen katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Somer ve ark. (2004) tarafından geliştirilen Beş Faktör Kişilik Envanteri, Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Derogatis (1992) tarafından geliştirilen Kısa Semptom Envanteri kullanılmıştır. Ayrıca araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu katılımcıların kişisel ve demografik özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS 15.0 paket programdan yararlanılarak kişisel bilgi formundan elde edilen bulgular yüzdeliklerle ifade edilmiştir. Sayısal değişkenlerin karşılaştırılmasında bağımsız iki grup için "t testi", normal teori varsayımlarının sağlanmadığı durumlarda ise "Mann-Whitney U testi", bağımlı iki grup karşılaştırılırken "Somers'd tekniği" kullanılmıştır. İkiden fazla gruplarda "tek yönlü varyans analiz" (One-Way ANOVA) ve normal teori varsayımlarının sağlanamadığı durumlarda ise "Kruskal-Wallis" testi, farklılığa neden olan grubu bulmak için de post-hoc değerlendirmede "Tukey" testinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, madde kullanan ergenlerin madde kullanmayan ergenlere göre daha düşük yumuşakbaşlılık, özdenetim/sorumluluk ve gelişime açıklık kişilik özelliklerine sahip olduğu, ancak duygusal tutarsızlık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benlik saygısı açısından yapılan karşılaştırmada, madde kullanan ergenlerin benlik saygısının daha düşük olduğu saptanmıştır. Ayrıca madde kullanan ergenler arasında benlik saygısı düşük olanların duygusal tutarsızlık puanlarının yüksek, benlik saygısı yüksek olanların ise yumuşak başlılık puanlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Psikolojik semptomlar açısından değerlendirildiğinde, madde kullanan ergenlerin anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite puanları daha yüksek çıkmıştır. Bu sonuç, madde bağımlısı ergenlerin psikolojik semptomlarının yoğun olduğunu göstermektedir. Benlik

saygısı ile psikolojik semptomların ilişkisine bakıldığında, madde kullanan ergenlerin benlik sayısı düştükçe anksiyete, depresyon, olumsuz benlik ve somatizasyon puanların yükseldiği görülmüştür. Grupların kişilik özellikleri cinsiyet değişkenine göre karşılaştırıldığında, madde kullanan kızların özdenetim/sorumluluk puanlarının madde kullanmayan gruptan düşük olduğu, madde kullanan erkeklerin dışadönüklük, yumuşakbaşlılık, özdenetim/sorumluluk ve gelişime açıklık boyutlarında madde kullanmayan erkeklerden düşük, duygusal tutarsızlık boyutunda ise yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir. Yaş değişkenine göre bakıldığında, 17-20 yaş grubundaki madde kullanan ergenlerin yumuşakbaşlılık puanının 14-16 yaş grubundan yüksek olduğu, eğitim düzeyi değişkenine göre ise 9-14 yıl arasında eğitim alan madde kullananların gelişime açıklık ortalamaları 3-8 yıl arasında eğitim alanlardan daha yüksek çıkmıştır. Madde kullanan ve kullanmayan ergenlerin anne-baba mesleğine, kardeş sayısına, sosyo-ekonomik değişkenlere (aile gelir durumu, ev durumu, sosyal güvence) göre kişilik özelliklerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

- Kısacık, Esra, *Sigara Kullanan ve Kullanmayan Genç, Yetişkin ve Yaşlılarda Dikkat Yanlılığı*, 2012, Yüksek Lisans, 128s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi, Pdf.

Özet: Nikotin, nikotinik asetilkolin reseptörlerini etkileyerek kolinerjik sistemdeki işleyişi ve buna bağlı olarak da duyusal ve motor yetenekler ile başta öğrenme, dikkat ve bellek olmak üzere çeşitli bilişsel süreçleri farklılaştırdığı ileri sürülmektedir (Heishman, Kleykamp ve Singleton, 2010; Koob ve Le Moal, 2007; Swan ve Lessov-Schlaggar, 2007). Son zamanlarda, sigara bağımlılığının sürdürülmesinde çeşitli bilişsel süreçlerin oynadığı roller de araştırma konusu haline gelmiştir. Bu bilişsel süreçlerden bir tanesi de dikkattir. Dikkatin kişinin kendisiyle alakalı (self-related) belirli uyaranların saptanması ve işlemden geçirilmesi lehine bir yanlılığa sahip olması, dikkat yanlılığı olarak adlandırılmaktadır (Waters ve ark., 2009). Çeşitli davranış bozukluk-

larının varlığında da gözlendiği belgelenmiş olan dikkat yanlılığının, nikotin bağımlılığının sürdürülmesinde önemli rol oynadığı ileri sürülmektedir. Sigara bağımlılarında dikkat yanlılığının incelenmesi için kullanılan testlerden bir tanesi ilgili literatürde "Smoking Stroop Test", "Nicotine Stroop Test" ya da "Modified Stroop Test" olarak adlandırılan görevdir (Bradley ve ark., 2003; Cox, Fadari ve Potthos, 2006; Field, Munafo ve Franken, 2009). Bu görev mevcut araştırmada Nikotin Stroop Testi olarak adlandırılmaktadır. Bu çalışmanın ilk amacı sigara kullanan ve kullanmayan kişilerde dikkat yanlılığını ölçmeye yönelik ülkemizde kullanılabilirliği olan bir Nikotin Stroop Testi geliştirmektir. Buna ek olarak geliştirilen bu araç aracılığıyla sigara kullanan ve kullanmayan genç, yetişkin ve yaşlılarda dikkat yanlılığının ölçülmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda iki aşamadan oluşan bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın ilk aşaması sigarayla ilişkili ve ilişkisiz kelime listelerinin oluşturulması, listelerin sigara kullanımıyla ilişkililik açısından değerlendirilerek kullanılan listenin belirlenmesi ve elde edilen 9 kelime çiftinin 4 farklı renkte 8 bloktan oluşan 2 set olarak sunulmasını içeren üç aşamadan oluşmaktadır. İkinci aşamada ise geliştirilen Nikotin Stroop Testi her bir kademede genç (18-30 yaş), yetişkin (31-64 yaş) ve yaşlı (65 yaş ve üstü) olmak üzere 3 yaş grubundan katılımcı, cinsiyetleri dengelenmiş olmak üzere toplam 99 sigara içen ve 127 sigara içmeyen katılımcıya uygulanmıştır. Demografik Bilgi Formu, BDE, FNBT, SİİÖ, SMMT, Micro+ Model Smokerlyzer ve E- prime aracılığıyla sunulan Nikotin Stroop Testi veri toplama araçlarıdır. Deney 3 (Yaş Grubu: Genç-Yetişkin-Yaşlı) x 2 (Sigara Kullanımı: İçen-İçmeyen) x 2 (Kelime Türü: İlişkili-ilişkisiz) son faktörde tekrar ölçümlü araştırma desenine uygun olarak yürütülmüştür. Nikotin Stroop Testi'ndeki doğru ve hatalı tepki sayıları ile bu tepkiler için kaydedilen tepki süreleri bağımlı değişkenleri oluşturmaktadır. Yapılan çalışma sonucunda, 9 adet ilişkili ve ilişkisiz kelime çifti seçilerek Nikotin Stroop Testi'nin Türkçe formu geliştirilmiştir. Nikotin Stroop Testi uygulaması sonucunda sigara kullanan

genç ve yetişkinlerin ilişkili kelimelere verdikleri tepkilerin ortalama sürelerinin ilişkisiz kelimelere göre anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur. Sigara kullanmayan katılımcıların her iki kelime türü için ortalama tepki sürelerinde anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Aynı zamanda sigara kullanan ve kullanmayan katılımcıların her iki kelime türü için verdikleri ortalama tepki sürelerinde yaşa bağlı farklılaşma olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda genç ve yetişkin sigara kullanıcılarında sigarayla ilişkili kelimelere yönelik dikkat yanlılığının varlığı belirlenerek ileride yapılacak araştırmalarda ülkemizde kullanılabilirliği olan bir Nikotin Stroop Testi geliştirilmiştir. Bulgular ilgili literatür bağlamında tartışılmıştır.

- Usta, Zeynep Esenkaya, *Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocuk ve Gençlerde Sigara Alkol ve Madde Kullanımını Yordayan Etmenlerin Değerlendirilmesi*, 2012, Tıpta Uzmanlık, 203s., Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi, Pdf.

Özet: DEHB tanısı konan çocuk ve ergenlerde sigara, alkol ve madde kullanım sıklığının ve şiddetinin belirlenmesi ve DEHB tanısı konan çocuk ve gençlerde sigara alkol ve madde kullanımında bozukluğa, çocuğa ve psikososyal çevreye ilişkin etkileyici değişkenlerin araştırılması amaçlanmıştır. Yöntem: Çalışma örneklemi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalında Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu tanısıyla tedavi ve takibine devam edilmekte olan 11-16 yaş aralığındaki toplam 45 çocuk ve ergen ile 36 sağlıklı gönüllü çocuk ve ergenden oluşmaktadır. DEHB grubu 11-16 yaş arasında, DSM-IV-TR kriterlerine göre DEHB tanısı konmuş, klinik olarak normal zeka düzeyinde çocuk ve ergenler arasından seçilmiştir. Kontrol grubu, DEHB grubu ile demografik özellikler bakımından eşleştirilmiş 11-16 yaş arasında, klinik olarak normal zeka düzeyinde, DSM-IV-TR ölçütlerine göre DEHB tanısı konmayan çocuk ve ergenler arasından seçilmiştir. Araştırmaya ka-

tılan çocuklar, anne babaları ve öğretmen tarafından doldurulmak üzere Piers-Harris Çocuklar İçin Öz Kavramı Ölçeği, Güçler ve Güçlükler Anketi ebeveyn, öğretmen ve ergen formu, Yenilenmiş Conners Ebeveynve Öğretmen Derecelendirme Ölçeği, Conners-Wells Ergen Özbildirim Ölçeği, Belirti Tarama Listesi (SCL-90R) verilmiştir. Çocuklara araştırmacı tarafından, Çocuk ve Ergenlerde Sigara Alkol ve Madde Kullanımı Değerlendirme Anketi ile Okul Çağı Çocukları için Duygulanım Bozuklukları ve Şizofreni Görüşme Çizelgesi- Şimdi ve Yaşam Boyu Versiyonu (K-SADS-PL) uygulanmıştır. Sonuçlar: Çalışmamızda, DEHB tanısı konan çocuklar, DEHB tanısı konmayan çocuklar arasında düzenli sigara, alkol ve madde kullanımı olan çocuk ve ergen saptanmamıştır. DEHB grubunda 13 çocuğun, kontrol grubunda 10 çocuğun sigara denemesi oldu saptanmıştır. Her iki grup sigara alkol ve madde kullanım 126 örüntüleri açısından karşılaştırıldıklarında da aralarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. DEHB grubunda 28 olguda, kontrol grubunda ise 12 olguda ek tanı saptanmıştır. Gruplar arasında ek tanı varlığı açısından (p=0,024) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. DEHB grubunda en sık saptanan ek tanı ÖÖG(%39,2), kontrol grubunda ise Anksiyete Bozukluğudur (%41,6). DEHB grubunda ÖÖG' den sonra saptanan ek tanılar sıklık sırasıyla Anksiyete B. (%35,7), KOKG (%17,8), DB(%3,5) ve Depresyondur (%3,5). Kontrol grunda ise Anksiyete B dan sonra saptanan ek tanılar sıklık sırasıyla Tik Bozukluğu (%25), Depresyon (%8,3), KOKG (%8,3), Enürezis (%8,3), Enkoprezis (%8,3)'tir. DEHBli çocuk ve gençlerde sigara deneyiminde yaş, baba eğitimi, haftalık harcana para miktarı, alkol deneyimi ve tedavi uyumunun etkili olduğu saptanmış. DEHBli çocuk ve gençlerde alkol deneyiminde yaş, anne ve baba eğitimi, anne mesleği, aile alkol kullanımı ve çocuğun sigara deneyiminin etkili olduğu saptanmış. DEHBli olmayan çocuk ve gençlerde sigara deneyiminde anne, baba eğitimi, babanın mesleği, aylık gelir, ailede sigara kullanımı ve ailede alkol kullanımının etkili olduğu, DEHB' li olmayan çocuk ve gençlerde alkol deneyiminde ise

yaş, aileye göre ders başarı durumu ve ailede alkol kullanımın etkileyici olduğu saptanmıştır. Tartışma: Çalışmamızda DEHB' li çocukların sigara, alkol ve madde kullanım özellikleri kontrol grubundaki çocuklarla benzer saptanmıştır. Bu alan yazınında ki DEHB ve sigara, AMKK arasında ilişki saptamayan araştırma sonuçlarıyla uyumludur. Bu durum DEHB' de sigara, alkol ve madde kullanım bozukluklarında esas belirleyici faktörün KOKG ve Davranım Bozukluğu gibi Yıkıcı Davranım Bozuklukları komorbiditesi olduğu hipotez ve araştırma bulgularını destekler niteliktedir çünkü bizim araştırma örneklemimizde Yıkıcı Davranım Bozuklukları komorbiditesi azdı. DEHB' li çocuk ve gençlerde tedavi uyumunun kötü olması sigara deneyimde yordayıcı bir faktör olduğu görüldü. Sonuç olarak; DEHB' li çocuk ve gençlerde tedavi uyumu kötü olan olgularda tedavi uyumunu zorlaştıran faktörlerin iyi ele alınması ve direncin çözülmesi sigara alkol ve madde kullanım sorunlarıyla baş etmede önemli olacaktır. Bununla birlikte diğer yıkıcı davranım bozuklukları ve DEHB' li çocukların tedavi sürecinde bu 127 sorunlara yönelik etkin ve erken müdahalelerin yapılması sigara alkol ve maddeye yönelim riskini azaltacak ve sağaltımı etkinliği artıracaktır.

- Aydoğdu, Burcu, *Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Kaygı, Kaygı Duyarlılığı ve Madde Kullanım Durumları*, 2013, Yüksek Lisans, 85s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bazı psikolojik değişkenlerle ilişkili olan madde kullanımı, üniversite öğrencileri arasında yaygın olarak görülmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin sosyal kaygıları, kaygı duyarlılıkları ve madde kullanım durumları arasındaki ilişkileri incelemektir. Çalışmada madde kullanımı; sigara içme, alkol tüketme ve diğer maddeleri kullanma şeklinde ele alınmıştır. Kesitsel (cross-sectional) nitelikteki bu araştırma 675 (Kadın=425, Erkek=250) üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Veriler, Kişisel Bilgi Formu, Anksi-

yete Duyarlılığı İndeksi-3 ve Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği ile toplanmıştır. Analizler için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ve Lojistik Regresyon Analizi teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, cinsiyet, yaş, annenin sigara içme durumu gibi değişkenlerle, sosyal kaygının alt ölçeklerinden kaçınmanın ve kaygı duyarlılığının alt ölçeklerinden fiziksel ve bilişsel belirtilerin sigara içme durumunu anlamlı düzeyde yordadığını göstermiştir. Yaş, cinsiyet, annenin alkol kullanma durumu, kaygı duyarlılığı alt ölçeklerinden bilişsel belirtiler ve sosyal kaygının alt ölçekleri de alkol kullanımını anlamlı düzeyde yordamaktadır. Diğer maddelerin kullanımı ise sadece cinsiyet değişkeni tarafından anlamlı düzeyde açıklanmaktadır. Bu durumda erkek öğrencilerin diğer maddeleri kullanma riski kadınlara oranla daha yüksek bulunmuştur. Bu çalışmada üniversite öğrencileri arasında sigara ve alkol kullanım yaygınlığı benzer çalışmalara oranla yüksek bulunmuştur. Araştırmanın diğer bulguları literatür bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Ortaya çıkan sonuçların önleyici ve problem çözmeye odaklı psiko-eğitimsel çalışmalara katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

- Ovalı, İ. Ethem, *Madde Kullanım Bozukluğu, Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ya da Her İki Bozukluğa Birden Sahip Olan Ergenlerde Madde Kullanım Özellikleri, Çocukluk Çağı Travmaları ve Algılanan Sosyal Desteğin Değerlendirilmesi*, 2013, Tıpta Uzmanlık, 149s., İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, Sağlık Bakanlığı, Pdf.

Özet: Madde kullanım bozukluğu (MKB) ve dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) çocuk/ergende fiziksel, ruhsal, sosyal kayıplara yol açar, aile ve sosyal ilişkilerini bozar, akademik performansta düşüşe neden olur. Çalışmamızın amacı, MKB olan erkek ergenlerde DEHB'nun sıklığını, madde kullanım özelliklerini araştırmak, DEHB olan ergenler ile çocukluk çağı travmaları ve algıladıkları sosyal des-

teklerini karşılaştırmaktır. Yöntem: Çalışma Bakırköy Ruh Sağlığı Sinir Hastalıkları Eğitim Araştırma Hastanesi Çocuk-Ergen Madde-Alkol Tedavi Merkezi (ÇEMATEM) polikliniğine başvuran 100 hasta ve ebeveynleri, çocuk-ergen psikiyatrisi polikliniğine başvuran madde kullanımı olmayan 50 hasta ve ebeveynleri ile gerçekleştirildi. Çalışmayı kabul eden hastalara Sosyodemografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmaları Soru Listesi, Algılanan Aile-Arkadaş Desteği Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, ÇEMATEM' de ek olarak Sigara-Alkol-Madde Kullanım Yaygınlığı Anketi ve Madde Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi, ebeveynlerine Çocuk ve Ergenlerde Davranış Bozuklukları için DSM-IV'e Dayalı Tarama ve Değerlendirme Ölçeği uygulandı. Bulgular: ÇEMATEM' de 100 MKB olan hastanın 48'inde DEHB saptandı. 52 MKB, 48 MKB+DEHB, 50 DEHB olan hastadan MKB, MKB+DEHB gruplarının daha fazla eğitimlerini terk ettiği, evden kaçma, intihar girişimi, gasp-hırsızlık suçunun daha fazla olduğu, ebeveyn eğitim seviyesinin DEHB grubunda yüksek olduğu, en düşük gelir düzeyinin MKB grubunda olduğu, MKB+DEHB, MKB gruplarının kardeş sayısının fazla olduğu bulundu. MKB+DEHB grubunun sigara ve madde kullanımına daha erken yaşta başladığı, kokain maddesini daha çok sayıda denedikleri, madde ile ilişkili daha ciddi problemler yaşadıkları, bağımlılık şiddetlerinin fazla olduğu, MKB+DEHB grubunda uçucu maddelerin, MKB grubunda eroinin düzenli kullanıldığı saptandı. MKB grubunun duygusal ihmale, MKB+DEHB grubunun fiziksel ve cinsel istismara, madde kullanan grupların daha fazla travmaya maruz kaldıkları, algılanan aile/sosyal destekte gruplar arasında algılanan arkadaş desteği dışında fark olmadığı, DEHB grubunun algıladığı arkadaş desteğinin daha fazla olduğu saptandı. Sonuç: MKB' nda DEHB sık bulunmuştur. Madde kullanan çocuklarda okul kaybı, suç işleme, kendine zarar verme sık saptanmıştır. DEHB ile birlikte kardeş sayısının çokluğu, ebeveyn eğitim seviyesinin düşüklüğü, duygusal ihmale uğramak MKB için risk etkenleridir. DEHB olanlar erken yaşta maddeye başlamıştır, madde

kullanımı ile ilgili sorunları fazla ve şiddetlidir. DEHB' nun erken tanınması-tedavisi, aile eğitimi-desteklenmesi MKB gelişmesinin önlenmesinde önemlidir.

- Bahadırlı, Nil Banu, *Üniversite Öğrencilerinde Enerji İçeceği Tüketiminin Alkol-Madde Kullanımına Etkisi ve Dürtüsellikle İlişkisi*, 2013, Tıpta Uzmanlık, 102s., Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Trakya Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencileri arasında enerji içeceği, alkol-madde kullanımının yaygınlığını araştırmak ve enerji içeceği tüketimiyle alkol-madde kullanımı arasında bir ilişki olup olmadığını incelemek, dürtüsellik ve heyecan aramanın bu ilişkiye etkisini değerlendirmektir. Çalışmaya, 2012- 2013 ikinci yarıyılda Trakya Üniversitesi' nde eğitim görmekte olan 2642 öğrenci katıldı. Örneklem grubu; cinsiyet, öğrenim görülen fakülte, sınıf ve birinci veya ikinci öğretim oluşuna göre ağırlıklı örnekleme yöntemi ile seçildi. İnternete dayalı uzaktan eğitim sistemine sahip Tunca Meslek Yüksekokulu dışında, Trakya Üniversitesi bünyesinde bulunan tüm fakülteler, enstitüler ve meslek yüksekokulları çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmanın verileri katılımcıların doldurduğu; Bağımlılık Profil İndeksi, Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi, Barratt Dürtüsellik Ölçeği, Zuckerman Heyecan Arama Ölçeği ve enerji içeceği tüketimi veri formundan elde edilmiştir. Üniversite öğrencileri arasında son bir yıl içerisinde alkol-madde kullanımının yaygınlığı sırasıyla; alkol %65.1, esrar %10.5, bonzai %6.1, ekstazi %3.2, eroin %0.6, kokain %0.9, krak kokain %0.8, rohipnol-rivotril gibi haplar %1.1, uçucu maddeler %3.1, akineton-tantum-xanax gibi çeşitli haplar %3.3, amfetamin türevi maddeler %0.8, LSD- GHB gibi diğer maddeler % 0.6 olarak belirlenmiştir. Son bir yıl içerisinde alkol haricinde herhangi bir maddenin kullanılma oranı %13.6 olarak saptanmıştır. Enerji içeceği tüketim özellikleri değerlendirildiğinde; son bir yıl içerisinde üniversite öğrencilerinin %59.9'unun, son 30 gün içerisinde ise %26.4?ü enerji içeceği tükettiği

görülmüştür. Alkol ve enerji içeceğini karıştırarak tüketme oranları ise son bir yıl için %29.2, son bir ay için %13.8'dir. Son bir yıl içerisinde enerji içeği tüketimi olan öğrencilerde alkol tüketimi (%78.8), enerji içeceği tüketimi olmayanlardaki alkol tüketimine (%44.6) göre anlamlı oranda fazla bulunmuştur ($p< 0.001$). Benzer şekilde son bir yıl içerisinde enerji içeği tüketimi olan öğrencilerde alkol dışında herhangi bir madde tüketimi (%19.6), enerji içeceği tüketimi olmayanlardaki madde tüketimine (%4.5) göre anlamlı oranda fazladır ($p< 0.001$). Enerji içeceği içen öğrencilerde alkol, esrar ve bonzai kullanım sıklığı, içmeyenlere göre anlamlı oranda yüksektir ($p< 0.001$). Alkol ve enerji içeceklerini karıştırarak tüketen öğrencilerde alkol tüketim miktarı ve riskli alkol tüketimi enerji içeceği tüketmeyen ve enerji içeceği ile alkolü karıştırmadan tüketen gruba göre anlamlı oranda yüksek bulunmuştur ($p< 0.001$). Alkolle beraber tüketilen enerji içeceği, tüketilen alkol miktarını arttırmaktadır. Enerji içeceği tüketimi ile alkol-madde kullanımı arasındaki pozitif ilişkinin dürtüsellik ve heyecan arama gibi kişilik özelliklerinden kaynaklanıp kaynaklanmadığını anlamak için regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; yaş, cinsiyet, daha önce herhangi bir psikiyatrik veya ruhsal tedavi görme öyküsü, dürtüsellik, heyecan arama ve madde kullanımı değişkenleri kontrol edildiğinde enerji içeceği tüketimi ile alkol kullanımı arasında anlamlı bir ilişki mevcuttur. Enerji içeceği tüketimi, dürtüsellik, heyecan arama ve madde kullanımından bağımsız olarak alkol kullanım riskini 3 kat arttırmaktadır. Çalışma bulgularımız, üniversite öğrencilerinde enerji içeceği tüketimi ile alkol ve madde kullanımı arasında önemli bir ilişki olduğunu göstermektedir. Enerji içeceklerini sık olarak tüketen üniversite öğrencileri, alkol-madde kulanım bozukluklarını önleme çalışmalarında önemli bir hedef kitleyi temsil etmektedirler.

- Bilgiç, Nurcan, *Lise Öğrencileri Üzerinde Sigara Konusunda Yürütülecek Olan Akran Eğitiminin Sigara Kullanma Davranışı Üzerindeki Etkinliğinin Değerlendirilmesi*, 2013, Doktora, 109s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü,

Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Dokuz Eylül Üniversitesi, Pdf.

Özet: Sigara kullanımı dünyada ve Türkiye'de önlenebilir hastalık, sakatlık ve ölümlerin en önemli nedenidir. Küresel Gençlik Tütün Araştırmasına (KGTA) göre 2009 yılında genç erkeklerde halen içen sıklığı %10.2'ye, kızlarda %5.3'e yükselmiştir. Sigara kullanımı gençler arasında giderek artan bir sıklıkla yayılmaktadır. Bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinin sigara kullanma davranışını değiştirmede akran eğitiminin etkinliğinin değerlendirilmesidir. Araştırma girişimsel tipte bir araştırmadır. Bu çalışmada akran eğitimlerinin uygulanmasında kullanılan bilişsel-davranışçı kuramlardan birisi olan teoriler üstü model kullanılmıştır. Araştırma İzmir İli Balçova İlçesinde bulunan iki lisede 2011-2012 eğitim-öğretim döneminde yürütüldü ve öğrencilerin %79,1'ine ulaşıldı. Öğrencilere anketler kapalı zarf içinde verilerek ad-soyadlarını yazmaları istendi. İki okulun gönüllü öğrencileri arasından iki grup belirlendi ve gruplara ayrı ayrı beşer ders saati süren eğitim programı uygulandı, eğitim sonrasında küçük grup toplantıları yapıldı. Öğrencilerin %80.5'i 16-17 yaş grubunda, %57.4'ü kız öğrencidir. Öğrencilerin %23,4'ü herhangi bir tütün ürünü kullanmakta, yarısı sadece sigara kullanırken, dörtte biri nargile kullanmaktadır. Öğrencilerin beşte biri sigara kullanmayı 13 yaşından önce ve çoğunluğu merak ettiği için denemiştir. Öğrencilerin annelerinin üçte biri, babalarının yarısı, arkadaşlarının dörtte biri herhangi bir tütün ürünü kullanmaktadır. Öğrenciler arkadaşları ile tütünün zararları ve bırakma hakkında sohbet etmektedir. Öğrencilerden akran eğitimi öncesi ve sonrası düşünme öncesi aşamasında olanlar azalmış, düşünme, harekete geçme (bırakmış, 6 aydan az) ve sürdürme aşamasında olanlar artmıştır. Öğrencilerinden akran eğitimi öncesi ve sonrası sigarayı bırakmayı düşünenler ile son 6 ay içinde sigara bırakmayı deneyenler artmıştır. Ergenlerin davranışları üzerinde akran grubunun etkisini göz önüne alınarak tütün ürünü, alkol ve madde kullanma gibi durumlarda davranış değişikliğini sağlamak için akran eğitimleri tercih edilmelidir. Akran eğitimlerinin etkinliğini artırmak için eğitimler

uzun süreli, yoğun ve sürekli yapılmalıdır. Gençlerde sigara ve nargile kullanımı artmaktadır. Bu nedenle gençlere yönelik akran grup çalışmaları daha fazla yapılmalıdır.

- Sever, Gökcan, *Lise Öğrencilerinin Madde Kullanma Eğilimlerinin Algılanan Sosyal Destek ve Riskli Davranışlarla İlişkisinin İncelenmesi*, 2015, Yüksek Lisans, 110s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Gaziantep Üniversitesi, Pdf.

Özet: Lise öğrencilerinin madde kullanma eğilimleri, algılanan sosyal destek düzeyleri ile riskli davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmanın örneklemi, Gaziantep İli, Şehitkamil ve Şahinbey İlçelerinde farklı lise türlerinde öğrenime devam etmekte olan 433 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma, betimsel yöntem ve ilişkisel tarama modeline göre desenlenmiştir. Veri toplamak amacıyla Gençtanırım (2010) tarafından geliştirilen "Riskli Davranışlar Ölçeği (RDÖ)", Yıldırım (2004) tarafından geliştirilen "Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ-R)", Mac Andrew (1986) tarafından geliştirilen, Ceyhun ve arkadaşları (2001) tarafından uyarlanan "Madde Kullanma Eğilimi Ölçeği (MKEÖ)" ile araştırmacı tarafından demografik bilgileri elde etmek için "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Veri toplama araçlarından elde edilen verilerin normalliği test edilmiş, Mann-Whitney U Testi, Kruskal Wallis Testi, korelasyon ve regresyon teknikleri kullanılarak analiz edilmesine karar verilmiş ve elde edilen bulgular tartışılmıştır. Verilerinin analizi sonucunda, MKEÖ'nün toplamından elde edilen puanlar ile ASDÖ'nün toplamından ve alt ölçeklerinden elde edilen puanlar arasında anlamlı düzeyde pozitif ilişkilere rastlanmıştır. Ayrıca MKEÖ'nün toplamından elde edilen puanlarla RDÖ'nün toplamından ve alt ölçeklerinden elde edilen puanlar arasında negatif yönlü ilişki olduğu; ASDÖ'nün toplamından ve alt ölçeklerinden elde edilen puanlar ile RDÖ'nün toplamından ve alt ölçeklerinden elde edilen puanlar arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Ancak ASDÖ'nün alt ölçeklerinden olan arkadaştan algılanan sosyal destek

düzeyine ait puanlar ile RDÖ'nün alkol kullanma, sigara kullanma ve beslenme alışkanlığı alt ölçeklerinden elde edilen puanlar arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, ilgili alan yazındaki araştırma sonuçlarıyla birlikte tartışılmış ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir.

- Ersoy, Özgür, *Kahramanmaraş İl Merkezindeki Lise Son Sınıf Öğrencilerinde Madde Bağımlılığı ve Etkileyen Faktörler*, 2015, Tıpta Uzmanlık, 162s., Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Çukurova Üniversitesi, Pdf.

Özet: Giriş ve Amaç: Madde bağımlılığı tüm dünyada olduğu gibi ülkemiz içinde önüne geçilmesi gereken çok tehlikeli bir halk sağlığı sorunudur. Ergenlik madde kullanmaya başlama açısından en riskli dönemi oluşturmaktadır. Ülkemizde tütün, alkol ve psikoaktif maddelerin kullanımında son yıllarda artış olduğu gözlenmektedir. Bu tez çalışmasının amacı; lise son sınıf öğrencilerinin madde kullanma durumlarını ve etkileyen faktörleri saptayıp bu doğrultuda madde kullanımıyla ilgili tedbirlerin alınmasını sağlamaktır. Gereç ve Yöntem: Bu çalışma Kahramanmaraş il merkezindeki lise son sınıf öğrencilerinin sigara, Maraş otu, nargile, alkol ve psikoaktif madde kullanma durumlarını saptayıp etkileyen faktörlerin neler olduğunu öğrenmek amacıyla planlanmış tanımlayıcı tipte kesitsel bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini Kahramanmaraş il merkezindeki 7632 lise son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Örnekleme almamız gereken öğrenci sayısını belirlemek için Türkiye'de 2005 yılında 8 ayrı üniversitenin 1.sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışma baz alındı.123 Buna göre madde bağımlılığı % 3 olmak üzere, % 99 güvenilirlik ve % 1 hata payı ile örnekleme almamız gereken 1541 öğrenci olduğu tespit edildi. Toplam 47 lisenin isimleri bir torbaya konularak basit rasgele yöntem ile öğrenci sayısı 1541'i bulana kadar torbadan lise isimleri çekildi. Ör-

nekleme çıkan ve o gün okula gelmeyen öğrenciler için okula iki kez daha gidildi ve örneklemin tamamına ulaşılarak çalışma tamamlandı. Bu araştırmada anketler öğrencilere 2015 yılı mart ve nisan ayları içinde uygulandı. 1541 öğrenciye 59 sorudan oluşan sosyodemografik özellikler, sigara, Maraş otu, nargile, alkol ve madde ile ilgili anket formu ayrıca 6 sorudan oluşan fagerström sigara bağımlılık testi uygulandı. Fagerström bağımlılık testine göre 0-2 puan çok az bağımlı, 3-4 puan az bağımlı, 5 puan orta derece, 6-7 puan yüksek bağımlı, 8-10 puan ise çok yüksek bağımlı olarak kabul edildi. Verilerin analizi için SPSS 19.0 programı kullanıldı. Frekans, ki-kare, t-testi ve logistik regresyon analizi yapıldı. Bulgular: Kahramanmaraş il merkezindeki lise son sınıf öğrencilerinde sigara içme prevalansı % 27.3, Maraş otu kullanma prevalansı % 16.1, nargile kullanma prevalansı % 22.4, alkol kullanma prevalansı % 19.3, madde kullanma prevalansı ise % 6.1 olarak belirlendi. Her gün sigara içen öğrencilerin % 48'i sigaraya 15 yaşından önce başlamıştı. Sigara bağımlısı olan öğrencilerin fagerström skorlarının ortalaması 2.1±1.35, ortanca skor 1,00 olarak bulundu. Öğrencilerin en çok kullandığı maddelerin sırasıyla; uçucu maddeler (% 32.3), esrar (% 30.1), bonzai (% 8.6), eroin (% 6.5) ve ecstasy (% 4.3) olduğu belirlendi. Sigara, alkol ve madde kullananların aile bireylerinde ve yakın arkadaşlarında da bu maddelerin sık kullanıldığı bulundu. Sonuç: Bu çalışmanın sonucuna göre madde kullanımı liselerde eskiye göre artış trendi içerisindedir. Anne ve babası ile sorunlarını rahatlıkla konuşabildiğini ifade eden öğrencilerde madde kullanma oranı anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Bu nedenle öncelikle anne ve babaları içine alan eğitimler yaygınlaştırılmalıdır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu kullandıkları maddelere ulaşmakta zorlanmadıklarını belirtti. Maddeye ulaşımın engellenmesi amacıyla emniyet teşkilatına bağlı narkotik şube birimlerinin daha sıkı çalışıp tedbirler alması gerekmektedir.

- Köse, Elif, *Sigara İçen Üniversite Öğrencilerinde Duygudurum Mizacı ve Eşik Altı Duygudurum Belirtilerinin İncelenmesi: Kontrollü Bir Çalışma*, 2016, Yüksek Lisans, 87s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Üsküdar Üniversitesi, Pdf.

Özet: Sigara içen üniversite öğrencilerinde duygudurum mizacı ve eşik altı duygudurum belirtilerinin incelenmesi bu çalışmanın temel amacını meydana getirmektedir. Bu amacı gerçekleştirmek için çalışmada literatür taraması ve anket uygulaması yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar, sigara içen öğrencilerin duygudurum bozukluklarının sigara içmeyen öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Mizaç boyutları arasında yapılan incelemede sigara içen ve sigara içmeyen bireylerin depresif ortalamaları, hipertimik tutumları ve irratbl tutumlarının eş değer düzeyde oldukları tespit edilmiştir. Siklotimik ve anksiyöz tutumları özelinde ise sigara içmeyen öğrencilerin sigara içen öğrencilerden daha yüksek değere sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma kapsamındaki araştırmanın Üsküdar üniversitesinde 18-25 yaş arası öğrencilerden oluşması ve katılımcıların samimi yanıtlar verdiklerinin kabul edilmesi, bu çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

- Şansal, Naz, *Üniversite Öğrencilerinde Sigara Kullanımının Otomatik Düşünceler Üzerine Etkisi ve Bunun Depresyon ve Anksiyete ile İlişkisi*, 2016, Yüksek Lisans, 133s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Işık Üniversitesi, Pdf.

Özet: Araştırmada, sigara içen ve içmeyen kişilerde negatif otomatik düşünceler kavramı ele alınmış ve sigara kullanımı olan ve olmayan üniversite öğrencilerinde negatif otomatik düşünce düzeyleri ve bunun depresyon ve kaygı ile ilişkisi incelenmiştir. Katılımcılar, İstanbul'da okuyan bir grup üniversite öğrencisinden oluşmaktadır ve 100 kişiyi içermektedir. Veriler, sosyodemografik bilgi formu, Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (Heatherton ve ark., 1991), Hamilton Depresyon Değerlendirme Ölçeği (Hamilton, 1960), Durumluk-Sürekli Kaygı

Envanteri (Spielberger ve ark., 1970) ve Otomatik Düşünceler Ölçeği (Hollon & Kendall, 1980) kullanılarak toplanmıştır. Bulgular, yüksek nikotin bağımlılarında; negatif otomatik düşünceler, depresyon ve sürekli kaygı seviyelerinin sigara içmeyen kişilere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Otomatik düşüncelerin etkisi kontrol edildiğinde, sigara kullanımının depresyon üzerindeki etkisi devam ederken, sürekli kaygı ve durumluk kaygı üzerindeki etkisi ortadan kalkmıştır. Sigara kullanımı ve otomatik düşüncelerin depresyon ve kaygı üzerindeki ortak etkisine bakıldığında, düşük ve yüksek otomatik düşüncelere sahip kişilerin nikotin kullanımının depresyon üzerinde fark yarattığı bulunmuştur. Ancak, yüksek otomatik düşüncelere sahip kişilerin, sigara kullanımı sürekli ve durumluk kaygı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmamıştır. Bu sonuçlar, depresyon ve anksiyetesi yüksek olan ve aynı zamanda nikotin kullanımı olan kişilerin BDT'den daha etkili yararlanması için kullanılabilir.

- Koyuncu, Şeyma Atiyye, *Üniversite Öğrencilerinde Alkol ve Madde Bağımlılığının Yordayıcısı Olarak Depresyon, Anksiyete ve Stres Faktörlerinin İncelenmesi*, 2016, Yüksek Lisans, 92s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul Arel Üniversitesi, Pdf.

Özet: Üniversite öğrencilerinin alkol ve madde bağımlılıklarına yönelmesinde yordayıcı olarak depresyon, anksiyete ve stres gibi faktörlerin ilişkisini incelemeyi amaçlayan bu çalışmada İstanbul ilinde üniversite öğrenimlerine devam eden 313 genç (174 kadın, 139 erkek) örneklem grubunu oluşturmuştur. Araştırmada, üniversite öğrencilerinin alkol ve madde bağımlılığı tanısı için BAPİ-T (Bağımlılık Profil İndeksi) tarama formu kullanılmıştır. Ayrıca depresyon, anksiyete, stres durumlarını tespit için DASÖ (Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği) uygulanmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizi yapılarak bulgulara ulaşılmıştır. Bağımlılık tanısı konulan bireyler arasında en fazla oranda depresyona rastlandı. Ayrıca bağımlı olunan maddeyi kullanım sıklığını arttıran faktörün de depresyon olduğu tespit edildi.

Bağımlı olunan maddeye karşı şiddetli isteği arttıran faktörün anksiyete olduğu bulundu. Bağımlılığa neden olan yaşamsal sorunların en önemli nedeni olarak stres tespit edildi. Sonuç olarak; bağımlılık için önemli bir etken olduğu düşünülen depresyon, anksiyete ve stres, bağımlılık önlenme ve rehabilitasyon hizmetlerinde dikkate alınmalıdır.

- Sökmen, Aslı, *Madde Bağımlısı Olan ve Olmayan 14–17 Yaş Aralığındaki Ergenlerin Empati Eğilimi ve Saldırganlık Tutumu Açısından Karşılaştırılması*, 2017, Yüksek Lisans, 91s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Pdf.

Özet: Ergenlik döneminde insanlar, yaşadığı problemleri çözmedikçe kendisinde bir yetersizlik duygusu gelişir. Ergenin hırpalanmaksızın bu uyumsuz davranış örüntülerinden kendisini kurtarabilmesi sonucunda huzur ve yeterlik gelişimi görülür. Yetersizlik kaygısından kurtulamayanların bir kısmı etrafına saldırganca davranmakta; bir kısmı ise alkol, sigara ya da uyuşturucu madde bağımlılığıyla bu sürecini aşmaya çalışmaktadır. Madde kullanan ergenlerin tipik davranım bozukluğu davranışları arasında saldırganlık yer almaktadır. Bu araştırmada ergenlerde bağımlılık durumunun empati eğilimi ve saldırganlık davranışı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bağımlı olan ve bağımlı olmayan ergen gruplarının empati eğilimi ve saldırganlık puanlarının karşılaştırılması ile bu bağımlılığın etkisinin ortaya koyulması hedeflenmektedir. Araştırma 2016 Temmuz - Eylül ayları arasında bir bağımlılık merkezinde 3 ay yatılı olarak kalan 14-17 yaş aralığındaki 50 bağımlı hastaya ve herhangi bir bağımlılık tedavisi görmeyen 14-17 yaş aralığındaki 50 sağlıklı katılımcıya Empatik Eğilimler Ölçeği ve Saldırganlık Ölçeği'nden oluşan anket formunun uygulanması ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; bağımlı olmayan katılımcıların empati eğilimi bağımlı katılımcılardan anlamlı şekilde yüksektir. Bağımlı katılımcıların fiziksel saldırganlıkları ve düşmanlıkları bağımlı olmayan katılımcılardan anlamlı şekilde yüksek; sözel saldırganlıkları, öfkeleri ve dolaylı saldırganlıkları anlamlı şekilde düşüktür. Bağımlı grupta fiziksel saldırganlık, sözel saldırgan-

lık, öfke, düşmanlık ve dolaylı saldırganlık ile empati eğilimi arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Bu ilişkiler tümü ters yönlü olup, genellikle zayıf düzeydedir. Bağımlı olmayan grupta öfke ile empati eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki zayıf düzeyde ve negatif yöndedir. Diğer taraftan; fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, düşmanlık ve dolaylı saldırganlık ile empati eğilimi arasında herhangi bir anlamlı ilişki tespit edilmemiştir.

- Yeşilova, Ecem, *Üsküdar Üniversitesi Lisans ve Yüksek Lisans Öğrencilerinde Sigara Bağımlılığında Dürtüsellik ve Benlik Saygısı İlişkisinin İncelenmesi*, 2017, Yüksek Lisans, 88s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı, Üsküdar Üniversitesi, Pdf.

Özet: Sigara bağımlılığı günümüz toplumlarının en büyük sağlık problemlerinden birisidir. Bağımlılık sonucunda bir takım yoksunluk belirtileri ortaya çıkmaktadır. Geçmişte yapılan araştırmalara dayanarak düşük benlik saygısına sahip ve dürtüsellik düzeyi yüksek olan bireylerin madde kullanmaya daha yatkın oldukları tespit edilmiş ancak sigara bağımlısı öğrencilerin benlik saygılarını ve dürtüsellik seviyelerini birlikte inceleyen araştırmalara rastlanılmamıştır. Bu araştırmanın amacı, sigara içen ve içmeyen öğrencileri benlik saygıları ve dürtüsellik düzeylerini karşılaştırmak cinsiyet, yaş, medeni durum ve eğitim düzeyleri ile olan ilişkisini incelemektir. Araştırmanın örneklemini Üsküdar Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinde okuyan lisans ve yüksek lisans öğrencisi 207 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubu günde 1 taneden fazla sigara içtiğini belirtenlerden 107 öğrenciden, kontrol grubu ise geçmişinde hiç sigara içmediğini belirten 100 öğrenciden meydana gelmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin benlik saygılarını belirlemeye yönelik "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği," dürtüsellik düzeylerini tespit etmek için "Barratt Dürtüsellik Ölçeği" ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Çalışmaya katılan tüm bireyler bilgilendirilip, onayları alınmıştır. Veriler; SPSS 21.00 programı ile analiz edilmiştir. Bulgular incelendiğinde öğrencilerin, benlik saygı-

ları ve dürtüsellikleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Benlik saygıları düşük bireylerin dürtüsellik düzeyleri yüksektir. Sigara içen öğrencilerde benlik saygısı düştükçe dürtüselliğin yükseldiği saptanmıştır. Sigara içmeyen öğrencilerin benlik saygıları sigara içen öğrencilere göre daha yüksek, sigara içen öğrencilerin sigara içmeyen öğrencilere göre daha dürtüsel davrandıkları saptanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 19-21 yaş aralığında olanların, kadın öğrencilerin, bekarların ve lisans düzeyinde öğrenimini sürdürenlerin daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları, erkek öğrencilerin ve yüksek lisans düzeyinde öğrenimini sürdüren öğrencilerin daha dürtüsel oldukları söylenebilir. Araştırma sonucunda yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyine göre sigara içmeyen öğrencilerin sigara içenlere göre daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları ve yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyine göre sigara içenlerin daha dürtüsel oldukları görülmüştür. Araştırmamızın bulguları literatürde ki diğer çalışmalarla büyük oranda paralellik göstermektedir. Araştırma bulguları literatür doğrultusunda tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

- Yılmaz, Hilal, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara Kullanım Düzeyleri ve Sigara Bıraktırma Tedavisi ile İlgili Bilgi, Tutum ve Davranışları*, 2017, Tıpta Uzmanlık, 130s., Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Pdf.

Özet: Amaç: Dünyada ve ülkemizde sigara bağımlılığı çok ciddi bir halk sağlığı problemidir. Sigara kullanımı halen dünya çapında önlenebilir ölümlerin en başta gelen sebebidir. Yurtiçi ve yurtdışında yapılan bazı çalışmalar tıp fakültesi öğrencileri arasında ciddi sigara bağımlılığı düzeylerini göstermektedir. Ayrıca tıp fakültesi öğrencilerinin sigara bağımlılığı tedavisi ile ilgili mezuniyet öncesi aldığı eğitim düzeyi oldukça kısıtlıdır. Bu çalışmanın birden çok amacı vardır. İlki Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin sigara kullanım düzeylerini belirlemektir. Diğer amaçlar öğrencilerin sigara bıraktırma tedavisi ile ilgili bilgi, tutum ve davranışlarını da değerlen-

dirmektir. Materyal ve Metot: Çalışma; Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde eğitim gören 1, 2, 3 ve 6. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Konuyla ilgili daha önceki çalışmalar gözden geçirilerek tıp fakültesi öğrencilerindeki sigaranın sağlık üzerindeki etkileri ve sigara bıraktırma ile ilgili olan bilgileri ile ilgili bir anket hazırlanmıştır Anketler dönem 1, 2 ve 3 öğrencilerine mesleksel beceri laboratuvarı dersleri öncesinde yüz yüze uygulanmıştır. Dönem 6 öğrencileri ise Aile Hekimliği rotasyonları esnasında yine yüz yüze anketlere cevap vermişlerdir. Veriler bilgisayar ortamına girilip değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Parametrik ve parametrik olmayan koşullara göre analizler yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edildi. Bulgular: Çalışmamıza OMÜ tıp fakültesinde öğrenim görmekte olan toplam 513 üniversite öğrencisi dahil edildi. Öğrencilerin yaş ortalaması 20,57±2,16 (min:18- maks:36) yıl olup %50,7'si kadın, %49,3'ü erkekti. Öğrencilerin %36,5'i 1. sınıfta, %38,2'si 2. sınıfta, %13,0'ı 3. sınıfta, %12,3'ü ise 6. sınıfta öğrenim görüyordu. Araştırmaya dahil edilen öğrencilerden 69 tanesi (%13.5) sigara içmekte olduğunu belirtti. Sigara içen tıp fakültesi öğrencilerine uygulanan FNBT puan ortalaması 2,65±2,30 (min:0-maks:9) olup %47,8'i çok düşük düzeyde, %30,5'i düşük düzeyde, %10,1'i orta düzeyde, %8,7'si yüksek düzeyde ve %2,9'u çok yüksek düzeyde bağımlıydı. Erkek tıp fakültesi öğrencileri içinde sigara içenlerin yüzdesi kadınlardan anlamlı olarak yüksek iken 6. sınıf öğrencileri içinde sigara içenlerin yüzdesi diğer sınıflardan anlamlı olarak yüksekti. Sigara içen tıp fakültesi öğrencilerinin anne ve babalarının yaşı sigara içmeyenlerden anlamlı olarak yüksekti. Sigara içenler içinde arkadaşları arasında ve yaşadığı ortamda sigara içenlerin bulunma yüzdesi sigara içmeyenlerden anlamlı olarak yüksekti. Araştırmaya dahil edilen tıp fakültesi öğrencilerinden sigara içenlerin %44,9'u sigarayı bırakmayı denediğini ifade etti. Tıp fakültesi öğrencilerinin %73,3'ünün ailesinde sigara içen birey mevcuttu. Tıp fakültesi öğrencilerinin %83,6'sının arkadaşları arasında sigara içen en az bir birey mevcut iken %53,0'ının yaşadığı ortamda

sigara içen birey mevcuttu. Tıp fakültesi öğrencilerin %5,8'i şimdiye kadar en az bir kez sigara bıraktırma danışmanlığı vermişti. Sonuç: Üçüncü sınıfta öğrenim gören tıp fakültesi öğrencilerinin sigara kullanımı ve tütün ile ilgili önermeleri ve sigara dumanında bulunabilecek maddeleri doğru bilme sayısı diğer sınıflardan, ayrıca altıncı sınıf öğrencilerinin Türkiye'de sigara bıraktırma tedavisinde kullanılabilecek ilaçları bilme sayısı diğer sınıflardan anlamlı olarak yüksek iken birinci sınıfta öğrenim gören tıp fakültesi öğrencilerinin toplam doğru sayısı ile sigaranın etyopatogenezinde etken olduğu hastalıkları doğru bilme sayısı diğer sınıflardan anlamlı olarak düşüktü. Bunlara ek olarak üçüncü sınıf öğrencilerinin sigaranın etyopatogenezinde birincil olarak sorumlu olabilecek kanserleri doğru bilme sayısı birinci ve altıncı sınıflardan anlamlı olarak yüksekti.

- Kaya, Merve, *Sağlık Bilimleri Öğrencilerinin Sigara İçme Durumu, Etkileyen Faktörler ve İkincil Sigara Dumanı ile İlgili Farkındalık Düzeyleri*, 2017, Yüksek Lisans, 107s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı, Marmara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Amaç: Çalışma sağlık bilimleri öğrencilerinin sigara içme durumlarını, ikincil sigara dumanı ile ilgili farkındalık düzeylerini ve bunları etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapıldı. Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı olarak planlanan araştırma, İstanbul'da bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi'ndeki 1054 öğrenci ile yapıldı. Veriler Sosyodemografik Form, İkincil Sigara Dumanı Anketi, Sigara İçiciliği Anket Formu ve Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi ile toplanıp, tanımlayıcı istatistikler ve kikare analizi ile değerlendirildi. Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması 20,06±1,66 ve %84.5'i kadındı. Sigara içme sıklığı %13,9, son 30 gün içerisinde ikincil sigara dumanına maruz kalma sıklığı %96,9'du. Ev(%24,2) ve okulda(%26,7) ikincil sigara dumanı maruziyeti vardı. İlk sigara deneme yaşı 15,88±3,44; sigara içen öğrencilerin sigaraya başlama yaşı 17,61±2,59 ve günlük içtiği sigara sayısı 10,77±9,34'tü. Sigara içen öğrencilerin %41,6'sı si-

gara bağımlısı olduğunu düşünürken, Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testi'ne göre %90,8'i orta, yüksek ya da ağır düzey sigara bağımlısıydı. Öğrencilerin %50,7'si sigara bırakmayı düşünüyordu. Sigara içme sıklığı erkek, düşük gelir düzeyli, boşanmış ebeveynlere sahip, yalnız veya arkadaşları ile birlikte öğrenci evi/yurtta yaşayan ve çalışanlarda istatistiksel olarak anlamlı diğerlerinden yüksekti. Sonuç: Çalışma sonuçları doğrultusunda üniversitelerde ikincil sigara dumanı maruziyetini de içeren sigara önleme ve bırakma programları yapılması önerilir.

- Erbay, Ayhan, *Çocuk ve Ergenlerde Madde Kullanımının Nedenleri: Türkiye Özelinde Bütüncül Bir Bakış*, 2017, Doktora, 223s., Adli Tıp Fakültesi, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, Pdf.

Özet: Son yıllarda çocuk ve genç yetişkinler arasında uyuşturucu madde kullanımı artmıştır. Çocuk ve genç yetişkinlerin uyuşturucu madde kullanma davranışı üstündeki risk faktörlerinin ve söz konuşu davranışı engelleme potansiyeline sahip koruyucu faktörlerin belirlemesi amacını taşıyan bu çalışmada, nedensel araştırma modeli kullanılmıştır. İstanbul'da bir devlet lisesine giden öğrenciler (n=106) ve İstanbul'da çeşitli vakıf üniversitelerinde eğitimlerine devam öğrenciler (n=206) kontrol grubu olarak kullanılmış; İstanbul ve Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinde adli kontrol altında olan çocuk ve gençler (n=121) ile İstanbul Adliyesi Çocuk ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinde yargılanan suça sürüklenen çocuklar (n=134) araştırma grubu olarak örnekleme dâhil edilmiştir. Uyuşturucu madde kullanma nedenlerinin tespiti için lojistik regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Tüm örneklem grubu dâhil edilerek gerçekleştirilen analiz sonucunda cinsiyet, okulu terk etme, uyuşturucu madde kullanan veya suça sürüklenen arkadaşların bulunması; arkadaşların uygun davranışlara sahip olmaması, yaşadığı çevrede şiddetin yaygın olması, problem davranış sergileyen arkadaşların varlığı ve düzenli sigara

içmenin uyuşturucu madde kullanımı üzerinde yordayıcı gücü olduğu tespit edilmiştir.

- Arıcı, Aylin, *Gençlerde Alkol Kullanımı ve Kültürel Yapının Bağımlılığa Etkisi: Tekirdağ Örneği*, 2017, Yüksek Lisans, 194s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, Pdf.

Özet: Kırsal bölgede yapılmış bu araştırmada, gençlerin alkol kullanım durumları, bağımlılığa ilişkin tutum ve düşünceleri araştırılmış, kültürün bağımlılık riski üzerindeki etkisi tartışılmıştır. Araştırma evrenini 15-18 yaşında, alkol tüketen ve Tekirdağ'da ikamet eden gençler oluşturmaktadır. Bu yaş grubunun seçilmesinin nedeni istatistiksel olarak alkol ve madde kullanım oranlarının en fazla artış gösterdiği yaş dönemi olmasıdır. Şehir olarak Tekirdağ seçilmesinin nedeni Türkiye Risk Faktörleri Sıklığı Çalışması'na göre en fazla alkol tüketilen bölgede yer almasından dolayıdır. Araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmış, kartopu yöntemi ile 32'si erkek 8'i kadın olmak üzere toplam 40 katılımcıya ulaşılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak derinlemesine mülakatlar yapılmış, görüşmeler ses kayıt cihazı kullanılarak kayıt altına alınmıştır. Araştırma bulgularına göre erkek katılımcıların %43'ü araştırmanın yapıldığı yaz mevsiminde riskli alkol tüketim sınırına ulaşmaktadır. Bölge genelinde alkol kullanım oranı yaz mevsiminde; boş vaktin olması, yevmiyeli işlerde ek gelir elde edilmesi, sosyal ilişkilerin çoğalması, alkol tüketilen mekanların çeşitlenmesi, düğün ve eğlence kültürü gibi nedenlerle artış göstermektedir. Katılımcıların alkol kullanım nedenleri ise eğlenmek, neşelenmek, stres atmak, sıkıntıyı hafifletmek, boş vaktin dolması ve can sıkıntısının giderilmesi olarak belirtilmiştir. Alkol kullanımı bölge kültürünün bir parçası haline geldiğinden bazı katılımcılar alkol tüketmek için özel bir sebeplerinin olmadığını bildirmişlerdir. Dünya genelinde alkol tüketim oranlarının ve riskli tüketimin en yüksek olduğu dönem gençlik dönemidir. Bu nedenle riskli tüketim daha çok bir gençlik problemi olarak değerlendirilmelidir. Bu

konuda bilgilendirmeler yapılmalı, gençlere boş zaman değerlendirme pratikleri öğretilmeli ve fırsatlar yaratılmalıdır. Riskli alkol tüketimi ve bağımlılık ile mücadelede kültürel öğeler göz önünde bulundurulmalı, bölgesel projeler daha fazla desteklenmelidir. Bağımlılık ile mücadele sürecinin her aşamasında sosyal hizmet uzmanlarına yer verilmesi, sorunun etkin çözümü noktasında son derece önemlidir. Sosyal hizmet uzmanının; önleme, tedavi ve rehabilitasyon aşamalarında diğer disiplinlerle işbirliği içerisinde hareket etmesinin "bağımlılık" ile mücadelede önemli katkılar sağlayacağına inanılmaktadır.

- Oğuzdoğan, Burcu, *The Relationship Between Emotion Regulation, Coping Strategies, Perceived Social Support and Alcohol/Cannabis Dependency Risk Among University Students,* 2017, Yüksek Lisans, 127s., Sosyal Bilimler Ensitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın temel amacı üniversite öğrencilerinde duygu düzenleme stratejileri, baş etme stilleri, algılanan sosyal destek ve alkol/esrar bağımlılığı riski arasındaki bağlantıların incelenmesidir. Çalışmanın ikinci bir amacı da öğrencilerin etrafındaki kişilerin alkol veya madde kullanıp kullanmaması ile kendilerinin alkol ve esrar bağımlılığı riskleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Buna ek olarak, cinsiyetin alkol ve esrar bağımlılığı riski üzerine bir etkisi olup olmadığını belirlemektir. Çalışmaya, yaşları 18-25 arasında, bir üniversitenin lisans programına kayıtlı olan 252 öğrenci katılmıştır. Demografik Bilgi Formu, Bağımlılık Profil İndeksi Risk Tarama Formu, Ebeveyn Duygu Yönetimi Ölçeği, Stresle Başa Çıkma Tarzları Envanteri, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, duygu düzenleme stratejileri, baş etme stilleri, algılanan sosyal destek ve alkol/esrar bağımlılığı riski arasında ilişki bulunmuştur. Ayrıca, cinsiyetler arasında, alkol ve esrar bağımlılığı riski açısından anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna ek olarak, sosyal çevrede alkol ve madde kullanılması ile katılımcıların alkol ve esrar bağımlılığı riskle-

ri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Algılanan sosyal desteğin olası etkileri kontrol edilirken, duygu düzenleme stratejileri, baş etme stilleri ve alkol/esrar bağımlılığı riski arasındaki bağlantıları saptamak amacıyla çoklu regresyon analizleri uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, duygu düzenlemede bozukluk ve problem odaklı baş etme değişkenleri esrar bağımlılık riskini öngören anlamlı değişkenler olarak bulunurken, algılanan aile desteği hem alkol hem de esrar bağımlılık riskini öngören tek anlamlı değişken olarak bulunmuştur. Çalışmanın kısıtlılıkları ve gelecek araştırmalar için öneriler tartışılmıştır.

- Kalınkılıç, Emel, *Sigara Kullanan ve Kullanmayan Genç Yetişkin Erkeklerde Olumsuz Duygu Durumun Dikkat Yanlılığına Etkileri*, 2017, Yüksek Lisans, 126s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı, deneysel olarak oluşturulmuş olumsuz duygudurumun sigara kullanıcılarında sigara kullanma isteği ve sigara kullanımıyla ilişkilendirilmiş görsel uyarıcılara yönelik dikkat yanlılığı üzerindeki etkilerinin Görsel Nokta Yeri Belirleme Görevi (GNYBG) kullanılarak incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda, 18-30 yaş aralığında 80 genç yetişkin erkek katılımcı deneysel olarak oluşturulan olumsuz ve nötr duygusal içerikli manipülasyonlara maruz bırakılmışlar ve ardından GNYBG'ne tabi tutulmuşlardır. Uygulama üç aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada, Duygu Durum Sıfat Çiftleri Listesi (DDSÇL) ile katılımcıların duygudurum manipülasyonu öncesindeki duygusal durumları saptanmış, manipülasyondan sonra yapılacak değerlendirme için ön ölçüm oluşturulmuştur. Sonrasında, duygudurum manipülasyonu uygulanmıştır. Deney grubundaki katılımcılara Olumsuz Duygudurum manipülasyonu sunulurken, kontrol grubundaki katılımcılarda duygudurum değişimlemesi yapılmamıştır. Uyaranların sunumunun ardından sigara kullanan katılımcıların Sigara İçme İstekliliği Ölçeği (SİİÖ) ile sigara kullanma isteklerinde bir değişim olup olmadığı, Fagerström Nikotin Bağımlılığı Testi (FNBT)

ile de bağımlılık düzeyleri ölçülmüştür. Akabinde, DDSÇL tekrar uygulanmış ve manipülasyon için son ölçüm oluşturulmuştur. Deneyin ikinci aşamasında, tüm katılımcılar GNYBG'ne tabi tutulmuşlardır. Deneyin üçüncü ve son aşamasında, Olumsuz Duygudurum manipülasyonuna maruz bırakılan katılımcılara, Olumlu Duygudurum manipülasyonu uygulanmıştır. Doğru tepki sayısı ve bu tepkilere ilişkin süre ölçümleri, 2(Grup: Sigara Kullanan ve Sigara Kullanmayan) x 2(Duygudurum: Olumsuz ve Nötr) x 2(Uzaysal Konum: Sağda ve Solda) x 2(İlişki Durumu: Sigara İlişkili ve Sigara İlişkisiz) son iki faktörde tekrar ölçümlü karma ANOVA deseni ile analiz edilmiştir. Bulgular, Sigara Kullanan katılımcıların sigara ilişkili resimlere karşı daha doğru ve hızlı tepkide bulunduğunu, dolayısıyla sigara kullananların, sigarayla ilişkili uyarıcıları daha hızlı işlemlemekte olduğunu ve dikkat yanlılığı ortaya koyduğunu göstermiştir. SİİÖ bulgularına göre, maruz kalınan işlemler sonrası sigara kullanma isteğinin arttığı; DDSÇL bulgularına göre, uygulanan olumsuz duygudurum manipülasyonunun işe yaradığı gösterilmiştir. GNYBG'ye ilişkin bulgulara göre, Sigara Kullanan grup, hem Nötr hem de Olumsuz Duygudurum koşullarında sigara ilişkili resimden sonra gelen nokta işaretine daha hızlı tepkide bulunmakta ve bu grupta sigara kullanma isteği artmaktadır. Tüm bu bulgular sigara ilişkili uyarıcılara maruz kalmanın, sigara kullanma istekliliği üzerinde, olumsuz duygudurumdan daha etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

- Eseroğlu, Tuğba, *İlk Atak Psikoz Tanısıyla Yatarak Tedavi Gören Çocuk ve Ergen Hastalarda Madde Kullanım Bozukluğu Eş Tanısının Klinik Bulgularla İlişkisinin Araştırılması*, 2017, Tıpta Uzmanlık, 137s., İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Pdf.

Özet: Psikotik bozukluğu olan erişkinlerde çok sayıda çalışma olsa da, ergenlerde psikotik hastalarda madde kullanım bozukluğu (MKB) eş

tanısı ve saldırganlık üzerine yapılmış yeterince çalışma yoktur. Çalışmamızda ilk atak psikoz (İAP) ön tanısıyla servise yatışı yapılmış olan çocuk ve ergenlerde madde kullanım bozukluğu eş tanısı olan ve olmayan iki grup arasındaki sosyodemografik, klinik bulgular ve saldırganlık düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Çalışmaya çocuk ergen psikiyatri servisinde Şubat – Kasım 2016 tarihleri arasında yatarak tedavi gören 30 İAP ve 26 İAP ve MKB tanılı hasta ardışık olarak alındı. Sosyodemografik, klinik bulgular ve madde kullanım paternleri açısından hastaların kendileri ve ailelerinden öykü alındı. Aile üzerinden geçmişe dönük olarak agresyon ile ilişkili olabilecek yıkıcı davranış bozuklukları tanıları yapılandırılmış görüşme (Aile ile Okul Çağı Çocukları için Duygulanım Bozuklukları ve Şizofreni Görüşme Çizelgesi - ÇDŞG-ŞY –PL) ile tarandı ve ayrıca psikotik bozukluklar ve bipolar afektif bozukluk tanıları gözden geçirildi. Giriş ve çıkışta psikopatoloji ile ilişkili Pozitif ve Negatif Sendrom Ölçeği (PANNS), Kısa Psikiyatrik Değerlendirme Ölçeği (BPRS), Young Mani Derecelendirme Ölçeği ve Klinik Global İzlem Ölçeği (CGİ) klinisyen tarafından dolduruldu. Girişte agresyon düzeyiyle ilişkili Geçmişe Yönelik Açık Saldırganlık Ölçeği (GASÖ) kullanıldı. MKB eş tanısı alan grupta daha yüksek erkek cinsiyet oranı ve psikososyal faktörler açısından daha dezavantajlı durumda oldukları saptanmıştır. En sık kullanılan tercih maddeleri sırasıyla sentetik kannabinoidler (%46,2), esrar (%23,1), inhalan ve solventler (%15,4), ekstazi (%11,5) olarak bulunmuştur. Yaşam boyu en sık kullanılan maddeler: esrar (%92,3), ekstazi (%92,3), sentetik kannabinoid (%84,6), inhalan/solventler (%84,6), eroin (%34,6), kokain (%26,9), benzodiazepinler (%19,2), metamfetamin (%11,5), diğer maddeler (LSD, Selvia divinorum) (%11,5) olarak saptanmıştır. Kokain kullanımı giriş PANNS negatif alt ölçek skorları ve psikotik bulgulardaki düzelmeyle negatif korele bulundu, ayrıca kokain kullanımı daha fazla agresif davranışları yordamaktaydı. Şiddet öyküsü ve agresyonu ölçen GASÖ puanları açısından MKB eş tanısı alan grup daha fazla patoloji sergilemiştir. Bu çalışma sentetik kannabinoidler ve psikotik bozukluk gelişimi arasında ilişki kuran ilk çalışmalardan biridir. Kokain ve sentetik kannabinoidlerin psiko-

tik bozukluk ve bipolar bozukluk gelişimine etkisi ile ilgili daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

- Can, Veysel, *Sosyal Fobi ve Akran Baskısının Ergenlerde Madde Kullanımına Etkisi*, 2017, Yüksek Lisans, 123s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Atatürk Üniversitesi, Pdf.

Özet: Araştırma, sosyal fobi ve akran baskısının ergenlerde madde kullanımına etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma Van ilinde bulunan 3 lisede 09 Kasım 2015 - 04 Temmuz 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini, çalışmanın yapıldığı liselerdeki 9, 10, 11 ve 12. sınıflarda öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Çalışmada evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Verilerin toplanmasında, Tanıtıcı Bilgi Formu, Çapa Çocuk ve Ergenler İçin Sosyal Fobi Ölçeği (ÇESFÖ) ve Akran Baskısı Ölçeği (ABÖ) kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi SPSS 21.0 for Windows programında; uygun istatistiksel analizler kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada; çalışmaya katılan öğrencilerin %40.2'sinin en az bir kez sigara, %8.5'inin alkol, %5.4'ünün ise daha önce uçucu madde kullanmayı deneyimlediği belirlenmiştir. Çalışmada kız öğrencilerin sosyal fobi puan ortalamaları (55.78±16.57) erkek öğrencilere (53.24±17.20) göre daha yüksek bulunmuştur. Okul başarı durumu kötü olan, yaşamı boyunca en az bir kez sigara kullanan, ilk kez sigarayı yakın arkadaşı ile deneyenlerin ve şu an sigara kullanmayanların sosyal fobi puan ortalamaları daha yüksektir. Alkollü içki kullanma deneyimi olmayanların ve halen alkol kullanmayanların sosyal fobi puan ortalamaları daha yüksektir. Sosyal Fobi Ölçeği puanı ile ergenin yaşı arasında negatif yönlü ilişki bulunmaktadır ($p<0.05$). Çalışmaya katılan erkek öğrencilerin akran baskısı puan ortalamaları (49.83±16.92) kız öğrencilere (41.83±10.07) göre daha yüksektir. Uçucu madde kullanma deneyimi, halen madde kullanma, ailede madde kullanma ve yakın arkadaşta sigara/alkol/uyuşturucu madde kullanımı olan öğrencilerin akran

baskısı ölçeği puan ortalaması daha yüksektir ($p<0.05$). Akran Baskısı Ölçeği ile ergenin yaşı ve ilk sigara deneme yaşı arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır. Çalışmada sosyal fobi ile akran baskısı arasında pozitif yönlü ilişki saptanmıştır ($p<0.05$). Sonuç: Araştırma sonucunda madde kullanımının ergenler arasında yaygın bir uygulama olduğu ve madde kullanımının gençlerin algıladıkları akran baskısı ve sosyal fobi üzerine birçok parametre açısından etkili olduğu görülmüştür. Çalışmada sosyal fobi puanı arttıkça akran baskısı puanının da arttığı belirlenmiştir.

- Aydın, Ayşe Nur, *Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerin Yürütücü İşlevler, Çocukluk Çağı Örselenmeleri ve Akran Zorbalığı Açısından Değerlendirilmesi*, 2018, Tıpta Uzmanlık, 181s., Tıp Fakültesi, Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ege Üniversitesi, Pdf.

Özet: Amaç: Madde kullanım bozuklukları (MKB), çok sayıda kişiyi etkileyen, pahalı sonuçları olan ve tekrarlayan bir hastalık olarak tanımlanmaktadır. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) ile psikoaktif madde kullanım bozukluğu eştanısı sıklığının yüksek olduğu bilinmektedir. Çalışmamızda 14-19 yaş grubu Madde Kullanım Bozukluğu tanılı olgular, Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu olan olgular, Madde Kullanım Bozukluğu ve DEHB birlikteliği olan olguların yürütücü işlevler, çocukluk çağı travmaları ve akran zorbalığı açısından değerlendirilip, her üç grubun kendi aralarında ve sağlıklı kontrol grubu ile karşılaştırılması amaçlanmıştır. Yöntem: Çalışmaya Ege Üniversitesi Çocuk Psikiyatrisi polikliniğine başvuran MKB (n=30), MKB ve DEHB birlikteliği (n=31), sadece DEHB tanısı (n=30) alan 14-19 yaş arası ergenler ve aynı yaş grubundaki kontrol grubu (n=33) alındı. Olgulara; sosyodemografik veri formu, eşlik eden belirtiler için K-SADS uygulanmış, ek psikiyatrik tanısı olmayan olgular çalışmaya alınmıştır. Tüm olgulardan çalışmaya gönüllü olduklarını belirten bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Tüm olgulara WKET, SKİP, YİDDÖ-ABF, ÇÇTÖ, AZKBÖ ve AZBÖ uygulanmıştır. Bulgular:

YİDDÖ-ABF'de Yönetici İşlev Göstergesi puanlarında ortalama ve standart sapma değerleri MKB=128.5±25.9, MKB+DEHB=163.5±23.8, DEHB=146±26.1, Kontrol=99±15.2 şeklindedir. Yönetici işlev göstergesi puanında yapılan ileri analizlerde; Kontrol/ MKB (p=0.004), Kontrol/ DEHB (p=0.000), Kontrol/ MKB+DEHB (p=0.000), MKB/ MKB+DEHB(p=0.000) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. Dürtüselliği değerlendiren SKİP'te gruplar benzerdir. WKET sonuçlarına bakıldığında madde kullanan gruplarda (MKB, MKB+DEHB) bozulmanın daha fazla olduğu kendi aralarında benzer oldukları; DEHB ve kontrol gruplarının da kendi aralarında benzer oldukları görülmektedir. ÇÇTÖ açısından gruplar karşılaştırıldığında madde kullanan gruplarda ölçek toplam puanı daha yüksek olup, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır (p=0.000). Akran zorbalığı kurbanı olma durumlarına bakıldığında tüm hasta grupları (MKB, MKB+DEHB, DEHB) kontrol grubundan anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar almıştır. Hasta gruplarında en yüksek skorun MKB+DEHB grubunda olduğu görülmüştür. Akran zorbalığı yapma durumlarına bakıldığında madde kullanan grupların (MKB, MKB+DEHB) daha yüksek puanlar aldığı, DEHB ve kontrol gruplarının benzer olduğu görülmüştür. Çalışmamıza davranım bozukluğu olan olgular dahil edilmemiştir. Madde kullanımının davranım bozukluğundan bağımsız olarak akran zorbalığını artırıcı bir etken olabildiği görülmüştür. Sonuç: MKB olan olgularda yürütücü işlevlerde bozulma olduğu saptanmıştır. MKB'ye komorbid DEHB olgularında bozulmanın daha fazla olduğu belirlenmiştir. Çocukluk çağı travmalarının madde kullanımı olan olgularda daha fazla olduğu görülmüş olup madde kullanımında DEHB eştanısı fark oluşturmamıştır. Akran zorbalığına uğrama ve zorbalık yapma davranışları açısından MKB+DEHB grubunun MKB grubuna göre ölçek skorları yüksek olmakla beraber MKB+DEHB olgularında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır. Madde Kullanım Bozukluğu hem zorbalık yapma hem de akran zorbalığına uğrama riskini artırsa da DEHB

zorbalık yapma açısından farklılaşmamaktadır. Madde kullanımı davranım bozukluğundan bağımsız olarak akran zorbalığına yatkınlığı artırmaktadır. Madde kullanımı ve akran zorbalığı ergenlerin yaşamlarını güçleştiren etkenlerdir. Koruma programları yapılırken bu sonuç göz önüne alınmalıdır.

- Yörük, Canan, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara İçme Durumlarına Göre Algıladıkları Stres, Çok Boyutlu Sosyal Destek ve Öz-Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi*, 2018, Doktora, 169s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Madde Bağımlılığı Anabilim Dalı, Ege Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin sigara içme durumlarına göre algıladıkları stres, çok boyutlu sosyal destek ve özyeterlik düzeylerinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini Uşak Üniversitesine bağlı altı fakültenin 1.-4. sınıflarında öğrenimini sürdüren 1195 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veriler Algılanan Stres Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Genel Öz-Yeterlik Ölçeği ve Fagerström Nikotin Bağımlılık Ölçeği'nin yanı sıra öğrencilerin demografik özelliklerini ve sigara kullanım alışkanlıklarını belirlemek için araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu ile toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde frekans-yüzde dağılımları ile veri setinin özelliklerine uygun olarak t-testi, tek yönlü varyans analizi ve farkın kaynağını saptamak için uygun post-hoc teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin 460'ının sigara içtiği ve 735'inin sigara içmediği saptanmıştır. Araştırmada üniversite öğrencilerinin sigara içme durumunun cinsiyet, yaş, öğrenim görülen fakülte, devam edilen sınıf, okul dönemi kalınan yer, aylık kişisel gelir, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne sigara içme durumu, baba sigara içme durumu, kardeş sigara içme durumu ve arkadaş sigara içme durumu değişkenlerine göre; sigara içen öğrencilerin nikotin bağımlılık durumunun ise yaş, sigaraya başlama yaşı, sigara kullanım yılı ve günde içilen sigara

sayısı değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Araştırmanın sonucunda sigara içen üniversite öğrencilerinin sigara içmeyen öğrencilere göre algılanan stres puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu, çok boyutlu algılanan sosyal destek puanlarının ve öz-yeterlik puanlarının ise anlamlı olarak daha düşük olduğu bulunmuştur. Araştırmada ayrıca bağımlılık düzeyi yüksek olan üniversite öğrencilerinin düşük düzeyde bağımlı olan öğrencilere göre algılanan stres puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu, çok boyutlu algılanan sosyal destek puanlarının ve öz-yeterlik puanlarının ise anlamlı olarak daha düşük olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak, üniversite öğrencilerinin sigara içme durumları ve sigara içen öğrencilerin nikotin bağımlılık düzeyleri onların algıladıkları stres; aile, arkadaş, özel insan sosyal desteği ve öz-yeterlik düzeyleri üzerinde etkilidir. Bu sonuçlara göre madde bağımlılığı özellikle de sigara bağımlılığı alanında çalışan ruh sağlığı uzmanlarına ve akademisyenlere gelecekte yapılabilecek koruyucu-önleyici faaliyetler ve benzer çalışmalarla ilgili çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

- Uçar, Hilal Ayşenur, *Ergenlerde Sigara Bağımlılığı ile Ayrılma Bireyleşme Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2018, Yüksek Lisans, 133s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul Arel Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı sigara bağımlısı olan ergenlerin ayrılma bireyleşme düzeyleriyle psikolojik belirtilerin karşılaştırılarak incelenmesidir. Bu araştırma 2017-2018 eğitim öğretim yılında İstanbul İli Avrupa yakasındaki Güngören ilçesindeki bir özel ortaöğretim kurumundaki öğrencileri kapsamaktadır. 125 kız öğrenci ve 105 erkek öğrenciden oluşmaktadır. Denekler sigara bağımlısı ergenler ve sigara bağımlısı olmayan ergenler olmak üzere 2 gruba ayrılmıştır. 84 sigara bağımlısı ve 146 sigara bağımlısı olmayan, iki gruptan oluşan toplam 230 katılımcı araştırmanın veri tabanını oluşturmuştur. Bireysel Bilgi Formu, Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testi, Adolesan Ayrılma Birey-

leşme Testi ve SCL 90-R Psikolojik Belirti Tarama Testi uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde Shapiro-Wilk testi ve Mann Whitney U Testleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla sigara içtiği, 17 yaş grubundaki ergen bireylerin sigara içme oranı istatiksel olarak diğer gruplardan daha yüksek olduğu, anne babası boşanmış bireylerin sigara içme oranı istatiksel olarak yüksek olduğu, sınıf tekrarı yapan ergenlerin sigara içme oranı istatiksel olarak yüksek olduğu, sigara içen arkadaşa sahip olan ergenlerin diğer gruplara göre istatiksel olarak daha fazla sigara içtiği saptanmıştır. Sigara bağımlısı olan katılımcıların SCL-90R toplam ölçek puanı sigara bağımlısı olmayan katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Sigara bağımlısı olmayan katılımcıların yutulma anksiyetesi ile ihtiyacı inkâr etme alt ölçek skorları, sigara bağımlısı olan katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmanın sonunda yer alan sonuç, tartışma ve öneriler kısmında bulgulara dayalı olarak araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

- Köroğlu, Kutalp, *Üniversite Öğrencilerinde Sıkıntıya Dayanıklılık ve Alkol Kullanımı Arasındaki İlişkide Başa Çıkmanın Rolü*, 2018, Yüksek Lisans, 63s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Işık Üniversitesi, Pdf.

Özet: Üniversite öğrencilerinde sıkıntıya dayanıklılık ve alkol kullanımı arasındaki ilişkide başa çıkmanın rolünü tespit etmektir. Literatürde yer alan bulgulardan yola çıkarak, bu araştırmada üniversite öğrencilerinin sıkıntıya dayanıklılığı, alkol kullanım bozuklukları ve alkol kullanma nedenleri incelenmiştir. Toplamda 385 kişi olmak üzere; 270 kadın üniversite öğrencisi ve 115 erkek üniversite öğrencisi araştırmada yer almıştır. Bu araştırmaya 30 üniversiteden öğrenciler katılmıştır. Bu öğrencilerin yaş ortalamaları 21,34'tür (ss:2,407). Değişkenleri ölçümlemek için Alkol Kullanım Bozukluğu Testi (AUDIT), Sıkıntıya Dayanma Ölçeği ve İçme Nedenleri Testi kullanılmış-

tır. Sıkıntıya dayanıklılık ile zararlı alkol kullanımı ve alkol bağımlılığı arasında anlamlı bir pozitif ilişki bulunmuştur. Sıkıntıya dayanıklılık ve başa çıkma için alkol kullanımı arasında anlamlı bir pozitif ilişki bulunmuştur. Başa çıkma, alkol kullanım sıklığı, zararlı alkol kullanımı ve alkol bağımlılığı arasında anlamlı bir pozitif ilişki bulunmuştur. Sıkıntıya dayanma eşiği düştükçe, alkol kullanım sıklığı artmaktadır. Bununla birlikte sıkıntıya dayanma eşiği düştükçe zararlı alkol kullanımı ve alkol bağımlılığı artmaktadır. Mevcut bulgulara dayanarak gelecekteki araştırmalar için yararlı olabilecek öneriler yapılmıştır.

- Topcuoğlu, Selkan Murad, *Üniversite Öğrencilerinde İnternet Kullanım Profili ve Sigara Kullanımının İnternet Bağımlılığı Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi*, 2018, Tıpta Uzmanlık, 95s., İzmir Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Pdf.

Özet: Üniversite Öğrencilerinde İnternet Kullanım Profili ve Sigara Kullanımının İnternet Bağımlılığı Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi Amaç: Katip Çelebi Üniversitesi öğrencilerinde internet kullanım profilini, internet bağımlılığı sıklığını ve internet bağımlılığı ile sigara kullanımı arasındaki ilişkiyi değerlendirmektir. Yöntem: Araştırma 01.02.2018-31.05.1018 tarihleri arasında Katip Çelebi Üniversitesi'nde 281 üniversite öğrencisi arasında yapıldı. Veriler; 21 soruluk sosyo-demografik veri anketi, 6 soruluk Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi ve 20 soruluk Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin istatistiksel analizi SPSS 15.0 programıyla yapıldı. Verilerin değerlendirilmesinde; sürekli değişkenler ortalama ± standart sapma ya da medyan (minimum-maksimum) değerleriyle, kategorik değişkenler ise frekans ve yüzde değerleriyle ifade edildi. Kolmogorov-Smirnov testine göre normal dağılım yapmayan parametrelerin karşılaştırmasında Mann-Whitney U testi kullanıldı. Kategorik değişkenlerin karşılaştırılması ki-kare testi ya da Fisher'in kesin ki-kare testi ile yapıldı. Sürekli değişkenler arasındaki ilişkiler Spearman korelas-

yon analizi ve lineer regresyon analizi kullanılarak incelendi. Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması 21.86±1.91 idi. Katılımcıların %48.8'i sigara kullanıyordu. Fagerström Nikotin bağımlılık testi puanlarına göre sigara kullananların %3.6'sı çok yüksek bağımlı, %.14.6'sı yüksek bağımlı, %8'i orta derecede bağımlı, %21.9'u az bağımlı, %51.8'i çok az bağımlı olarak bulundu. Young İnternet Bağımlılığı Testi'ne göre katılımcıların %0.4'ü internet bağımlısı, %11.7'si riskli internet kullanıcısı, %87.9'si ise ortalama internet kullanıcısı olarak tespit edildi. Young Ölçeği puanı ortalaması 36.94±10.70, median değeri 35.00 (min:20, max:84) olarak hesaplandı. Çalışmamızın sonuçlarına göre; sigara bağımlılığı bulunan öğrencilerin internet bağımlılığına olan eğilimlerinin de arttığı tespit edildi. İnternet bağımlılığı ve/veya riskli internet kullanımının erkeklerde, kadınlardan daha yaygın olduğu görüldü. Sonuç: Sağlıkçıların sigara bırakma ve akılcı internet kullanımı konusunda eğitim vermeleri koruyucu sağlık hizmeti açısından gereklilik arz edebilir. Bağımlılıklarla mücadele için merkezlerin açılması ve sayısının arttırılması önemli bir sağlık hizmeti olacaktır.

- Öztürk, Tuğçe, *Üniversite Öğrencilerinde Madde Bağımlılığı Farkındalığı ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2018, Yüksek Lisans, 91s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı, Üsküdar Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bağımlılık insan hayatını tehdit eden en önemli sorunlardandır. Psikoloji literatüründe yapılan araştırmalar madde bağımlısı bireylerin önemli bir bölümünün intihar ettiği ya da intihar girişiminde bulunduğunu bizlere göstermektedir. Dünya Sağlık Örgütü madde bağımlılığında yüzde 18 oranında intihar vakalarının görülmekte olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmada ise üniversiteli öğrencilerde madde bağımlılığı farkındalığı ile yaşam doyumları arasında ilişki olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada bu amaca uygun olarak tarama modeline başvurulmuştur. Araştırmanın örneklemini, İstanbul' da bulunan Üsküdar Üniversitesinde ki 100 öğrenci oluş-

turmaktadır. Araştırma gönüllülük esasına dayalı olarak yapılmış ve Üsküdar Üniversitesi Etik Kurulunca onaylanmıştır. Literatür çerçevesinde, Türkiye' de madde bağımlılığı farkındalığı ve yaşam doyumu arasında ki ilişkinin incelenmesini konu alan araştırmaların kısıtlı olması göz önünde bulundurulduğunda, araştırmamız Türkiye' de madde bağımlılığı farkındalığı ve yaşam doyumu arasında ki ilişkinin incelenmesini değerlendiren çalışma olması açısından önem arz etmektedir. Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak ' Kişisel Bilgi Formu', 'Madde Bağımlılığı Farkındalık Ölçeği' ve 'Yaşam Doyumu Ölçeği' kullanılmıştır. Araştırma da elde edilen veriler üzerinden frekans, yüzde, Pearson Korelasyon Katsayısı, İlişkisiz Grup T-Testi, Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis Testi yapılmıştır. Araştırma hipotezi olarak madde bağımlılığı farkındalığı ile yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu ele alınmıştır. Verilerin analizi SPSS 21,0 (Statistical Package for the Social Sciences) istatistik programıyla incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; üniversiteli öğrencilerde madde bağımlılığı farkındalığı ve yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Yaşam doyumunun yaşamın her alanından etkilendiği ve belli bir zaman diliminden ziyade yaşamın tümünü ifade ettiği bilinmektedir ve bu genel durumun madde bağımlılığı farkındalığı üzerinde bir etkisi olmadığı, madde bağımlılığı farkındalık düzeyinin ise uygulanan kişisel bilgi formundan elde edilen bilgilere göre sosyoekonomik düzeyden, cinsiyetten, bireyin çevresinde madde kullanan kişiler olmasından, bireyin daha önce madde bağımlılığı ile ilgili bir eğitim ya da etkinliğe katılma ya da bireyin daha önce bağımlılık yapıcı bir madde kullanmış olmasından etkilenmemekte olduğu tespit edildi.

- Özkan, Bedriye, *Madde Kullanım Bozukluğu Olan Çocuk ve Ergenlerle İnternet Oyunu Oynama Bozukluğu Olanların Erken Dönem Uyumsuz Şemaları ile İntihar Olasılıkları Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması*, 2018, Tıpta Uzmanlık, 166s., İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar

Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Has. Eğt. ve Arş. Hastanesi, Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Pdf.

Özet: GİRİŞ VE AMAÇ: Son yıllarda hem internet bağımlılığı hem de madde bağımlılığı giderek artmakta olup özellikle çocuk ve ergenler arasında oldukça yaygındır. Bildiğimiz kadarıyla literatürde, internet oyunu oynama bozukluğu (İOOB) tanısı alan çocuk ve ergenlerle madde kullanım bozukluğu (MKB) tanısı alan çocuk ve ergenlerin erken dönem uyumsuz şemaları ve intihar olasılıklarının karşılaştırıldığı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma, İOOB olan çocuk ve ergenlerle MKB olan çocuk ve ergenlerin erken dönem uyumsuz şemaları ile intihar olasılıklarını karşılaştırmayı ve yarı yapılandırılmış bir görüşme çizelgesi ile psikiyatrik eş hastalanımı araştırmayı amaçlamaktadır. YÖNTEM: Araştırmaya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Polikliniği'ne ve ÇEMATEM polikliniğine başvuran, 14-16 yaş arasında, İOOB için DSM-5 kriterlerini karşılayan 30 ergen ile MKB için DSM-5 kriterlerini karşılayan 30 ergen alınmıştır. Psikiyatrik değerlendirme "Okul Çağı Çocukları için Duygulanım Bozuklukları ve Şizofreni Görüşme Çizelgesi- Şimdi ve Yaşam Boyu Şekli" kullanılarak yapılmıştır. Ek olarak vaka ve karşılaştırma grupları ayrıntılı sosyodemografik formla, internet ve oyun oynama alışkanlıkları için İnternet Bağımlılığı Ölçeği, erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirmesinde 10-16 Yaş Çocuk ve Ergenler İçin Erken Dönem Uyumsuz Şema Ölçekler Takımı ve intihar olasılıklarının değerlendirilmesinde İntihar Olasılığı Ölçeği (İOÖ) kullanılmıştır. BULGULAR: İOOB ve MKB olan grupta erken dönem uyumsuz şemalar karşılaştırıldığında Kusurluluk, Kuşkuculuk ve Kötüye Kullanılma, Terk Edilme ve Tutarsızlık, Başarısızlık, Yapışıklık ve Gelişmemiş Benlik, Hastalık ve Tehditlere Karşı Dayanıksızlık, Haklılık, Boyun Eğicilik ve Onay Arayıcılık şemalarından MKB olan grubun anlamlı olarak daha yüksek puanlar aldığı saptanırken iki grup ara-

sında İntihar Olasılığı Ölçeğinden aldıkları puanlar açısından anlamlı bir fark saptanmadı. SONUÇ: Bu çalışmada intihar olasılığı ile ilişkili bulunan şemalar İOOB'de Kusurluluk/Utanma, Kuşkuculuk ve Kötüye Kullanılma, Duygusal Yoksunluk, Terk Edilme ve Tutarsızlık ve Karamsarlık ile MKB'de Kusurluluk/Utanma, Kuşkuculuk ve Kötüye Kullanılma, Duygusal Yoksunluk, Başarısızlık, Haklılık/Büyüklenmecilik, Yetersiz Özdenetim, Kendini Onaylamama ve Karamsarlıktır. İntihara yönelik müdahalelerde yukarıda bahsedilen şemaları hedef alan tedavi stratejilerinin ön planda tutulması intiharı önlemede önemli rol oynayabilir.

- Karagöz, Adem, *Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sigara Kullanım düzeyleri, Sigara Kullanım Düzeylerini Etkileyen Faktörler ve Aleksitimi ile İlişkisi*, 2019, Tıpta Uzmanlık, 91s., Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Kocaeli Üniversitesi, Pdf.

Özet: Amaç: Sigara kullanımı hâlen dünyada çapında önlenebilir ölümlerin en başta gelen sebebidir. Yapılan çalışmalar tıp fakültesi öğrencileri arasında da ciddi sigara bağımlılığı düzeylerini göstermektedir. "Duygular için söz yokluğu" anlamına gelen aleksitimi hakkında yapılan çalışmalar genellikle psikiyatrik durumla ilişkisi üzerine yapılmıştır. Bu çalışmada, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin sigara kullanım düzeyleri ve bu düzeyleri etkileyen faktörlerin yanında aleksitimi ile ilişkisini de değerlendirmek amaçlanmıştır. Yöntem: Çalışma Nisan 2018 – Haziran 2018 tarihleri arasında Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan 1, 2, 3, 4, 5 ve 6. Sınıflardan toplam 1121 kişiye ulaşılarak yapılmıştır. Öğrencilere sosyodemografik özellikleri ile ilgili sorular, sigara bağımlılık düzeylerini sorgulayan Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (FNBT), bazı bağımlılık yapıcı madde kullanımı deneyimlerini sorgulayan sorular ve aleksitimi değerlendirmesi için Toronto Aleksitimi Skalası (TAS-20) uygulanmıştır. Verilerin değerlendirmesinde yüzde, ortalama ve stan-

dart sapma kullanılmıştır. Bulgular: Çalışmamıza Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan 1121 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması 21,5±2,12 (min:17-maks:28) yıl olup, %52,5'i kadın, %47,5'i erkek iken; %21,3'ü 1. sınıf, %26,7'si 2. sınıf, %17'si 3. sınıf, %5,5'i 4. sınıf, %15,2'si 5. sınıf, %14,3'ü ise 6. sınıf öğrencisi olarak tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden 237'si (%21,1) sigara içmekte olduğunu belirtmiştir. Sigara içen tıp fakültesi öğrencilerine uygulanan FNBT puan ortalaması 2,5±2,17 (min:0- maks:8) olup %52,1'si çok düşük düzeyde, %27,3'ü düşük düzeyde, %9,7'si orta düzeyde, %10,5'i yüksek düzeyde ve %0,4'ü ise çok yüksek düzeyde bağımlı olarak bulunmuştur. Erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre sigara içme oranı ve bağımlılık düzeyleri daha yüksek iken, VKİ arttıkça sigara içme oranları da artış göstermekte olduğu görülmüştür. Aile bireylerinde sigara içen öğrencilerde sigara içme oranı anlamlı olarak yüksek bulunurken, evde arkadaşlarıyla kalan öğrencilerde sigara içme oranı yüksek tespit edilmiştir. Geçtikleri dönem not ortalamaları düştükçe sigara içme oranları artış göstermiştir. Bağımlılık yapıcı madde kullanımı deneyimleri ile sigara içme arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aleksitimi skorları bakımında sınıflar arasında anlamlı fark görülürken 1. sınıf en yüksek skora sahip olan dönem bulunmuştur. Aylık gelirleri düşük gruplarda yüksek aleksitimi skorları tespit edilmiştir. Sigara içme durumu ve sigara bağımlılık düzeyleri ile aleksitimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Sonuç: Bu çalışma sigara kullanımının tıp fakültesi öğrencilerinde yaygın olduğunu, sosyodemografik özelliklerden bazılarının sigara kullanım düzeylerini arttırdığı, sigara kullanım düzeyleri ile aleksitimi arasında bir ilişki olmadığını göstermektedir. Ancak hangi özelliklerin sigara kullanımıyla daha yakın ilişkili olduğunu araştıran ve aleksitimi ile ilişkisini sorgulayan geniş örneklemli çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

- Boz, Ayşe Nur, *Sigara Kullanan Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Öz-Etkililik Algısının Sigara İçme Beklentileriyle İlişkisi*, 2019, Yüksek Lisans, 121s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı, sosyal hizmet lisans öğrencilerinin öz etkililik algısı ile sigara kullanımından beklentileri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu doğrultuda çalışma, alan yazında en çok kullanılan tarama modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeli ekseninde dizayn edilmiştir. Araştırma örneklemi, Türkiye'deki 63 Sosyal Hizmet Bölümünde okuyan ve sigara kullanan lisans öğrencilerinden oluşan araştırma evrenini temsil etmektedir. Araştırma verisi; Konya ilinde, 2018-2019 akademik yılında, Sosyal Hizmet Bölümleri'nden, Kişisel Bilgi Formu, Öz-Etkililik Ölçeği ve Sigaradan Beklentiler Ölçeği-Yetişkin Formu kullanılarak toplanmıştır. Örneklem (n=172), çalışmaya gönüllü olarak katılan ve günde en az bir sigara içtiğini bildiren öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın ana bulguları göstermektedir ki sigaraya başlamada temel neden %64.1 oranıyla "arkadaş etkisi"dir. Sigara kullanımında en çok bildirilen neden ise %30 oranıyla "alışkanlık"tır. Katılımcıların %63,4'ünün (n=109) aile bireylerinden biri sigara kullanırken, %93,6'sı da (n=161) yakın arkadaşlarının sigara kullandığını bildirmiştir. Araştırma sonuçları göstermektedir ki, öğrencilerin algıladıkları öz-etkililik düzeyleri düştükçe sigara kullanımından beklentileri artmaktadır. Bu sonuçlara ilave olarak araştırmada, öz-etkililik algısı ile sigaradan tat alma, uyarılım ve sosyal kolaylaştırma beklentileri arasında negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Yani öğrencilerin öz-etkililik algısı azaldıkça, sigara kullanımından tat alma, uyarılım ve sosyal kolaylaştırma beklentileri artmaktadır.

- Taştan, Gülşah, *Lise Öğrencilerinde Algılanan Sosyal Destek Düzeyi ile Ebeveyn Ergen İlişkisi Niteliğinin Sigara Kullanımı Üzerine Etkisi*, 2019, Yüksek Lisans, 155s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı, Marmara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Amaç: Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinde algılanan sosyal destek düzeyi ile ebeveyn ergen ilişkisi niteliğinin sigara kullanımı üzerine etkisinin incelenmesidir. Gereç ve Yöntem: Araştırmanın evrenini Ankara ili Mamak ilçesinde bulunan liselerdeki öğrenciler, örneklemini ise, okul türlerine göre toplam 4074 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma verileri kişisel bilgi formu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Ebeveyn Ergen İlişkisi Niteliği Ölçeği ile toplanmıştır. Kategorik değişkenler arasındaki farkın incelenmesinde iki gruplu olanlarda t testi, ikiden fazla gruplu olanlarda tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edilmiştir. Bulgular: Sigara kullanma durumu ile cinsiyet, yaş, arkadaşların sigara kullanması, ebeveynlerin ayrılması, ergenin ebeveynlerden şiddet görmesi, sigara kullanan aile üyesinin olması, okul türleri, arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Sigaraya başlama yaşı 5 yaş ile 18 yaşları arasında bulunmuştur. Sigaraya başlama yaşı ortalaması ise 13,27±2,317'dir. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ile sigara kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Ebeveyn ergen ilişkisi niteliği ile sigara kullanımı arasında arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Sonuç: Ebeveyn ergen ilişkisi iyi olan ergenlerde sigara kullanımı daha az görülürken, ebeveyn ergen ilişkisi iyi olmayanlarda sigara kullanımı daha fazla görülmektedir. Çok boyutlu algılanan sosyal destek düzeyleri yüksek olan ergenlerde sigara kullanımı az görülürken, düşük düzeyde olanlarda sigara kullanımı daha fazla görülmektedir.

- Karamus, Nizameddin Fatih, *Sigara İçen Üniversite Öğrencilerinin Fiziksel Aktivite Düzeyi, Uykı Kalitesi ve Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi*, 2019, Yüksek Lisans, 86s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, Bezm-i Alem Vakıf Üniversitesi, Pdf.

Özet: Dünya'da 21. yüzyılda, prematür ölümlerin ve morbiditenin önlenebilir en büyük sebeplerinden birisi sigara içmektir. Sigara kullanımı KOAH, inme, akciğer kanseri, amfizem, ateroskleroz, Alzheimer hastalığı ve Parkinson hastalığı gibi çok sayıda hastalığa sebebiyet vermektedir. Sigara kullanımı günümüz toplumlarında en sık karşılaşılan bağımlılık türüdür. Sigaranın genç populasyonda yaygınlaşmasında cinsiyet, yaş, ekonomik düzey, meslek problemleri, aile ortamı, eğitim durumu gibi faktörler de etkili olmaktadır. Buna bağlı olarak sigara kullanımının sağlık üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma, sigara içen ve sigara içmeyen üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeyi, uyku kalitesi ve yaşam kalitesinin araştırılması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında yaş ortalaması 19,00 (17-25) yıl, vücut kütle indeksi 21,48 (15,60-40,09) kg/m2 olan 187 kız, 74 erkek öğrencinin katılımı ile tamamlandı. Katılımcılar demografik bilgileri kaydedilerek sigara içen (Grup 1) ve içmeyen (Grup 2) olmak üzere iki gruba ayrıldı. Sigara içen üniversite öğrencilerinin nikotin bağımlılık düzeyleri Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (FNBT) ile değerlendirildi. Tüm katılımcıların uyku kaliteleri Pittsburgh Uyku Kalitesi İndeksi (PUKİ) ile fiziksel aktivite düzeyleri Uluslararası Fiziksel Aktivite Formu (IPAQ) ile, yaşam kaliteleri ise Yaşam Kalitesi Kısa Formu (SF-36) kullanılarak değerlendirildi. İstatistiksel analizlerin uygulanması için Windows IBM SPSS Statistics 22 paket programı kullanıldı. Çalışmadaki grupların kilo, boy, VKİ değerleri karşılaştırıldığında, ikinci gruptaki değerler anlamlı olarak daha düşüktü ($p<0,05$). İki grup arasındaki istatistiksel analizde yüksek şiddetli fiziksel aktivite ve IPAQ toplam skorları birinci grupta anlamlı olarak daha yüksek bulundu ($p<0,05$). İki grubun PUKİ ve SF-36 alt parametreleri arasında anlamlı fark yoktu ($p>0,05$). Birinci gruptaki öğrencilerin nikotin bağımlılığı arttıkça uyku kalitesinin kötüleştiği, uyku süresi arttıkça VKİ değerlerinin de arttığı, paket yılı ve nikotin bağımlılığı arttıkça uykuya dalma süresini anlamlı düzeyde arttırdığı saptandı ($p<0,05$). Birinci grubun nikotin bağımlılığı

arttıkça yaşam kalitesiyle ilişkili fiziksel fonksiyon ve vitalite değerlerinin olumsuz etkilendiği, paket yılının artışının fiziksel fonksiyon skorunu anlamlı düzeyde azalttığı bulundu (p<0,05). Birinci grupta fiziksel aktivite toplam skorunun artışının sosyal fonksiyon ve genel sağlık durumuna ait değerleri anlamlı düzeyde arttırdığı saptandı (p<0,05). Orta şiddetli fiziksel aktivitenin artışı, yaşam kalitesiyle ilişkili ağrı durumunu ve genel sağlığı anlamlı düzeyde pozitif etkilediği bulundu (p<0,05). Birinci gruptaki öğrencilerde uyku süresi ve ilaç kullanımı haricindeki PUKİ alt parametreleri ile yaşam kalitesine ait skorlar arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar saptandı (p<0,05). Çalışmamız sonuç olarak, birinci gruptaki öğrencilerin yüksek şiddetli fiziksel aktivite ve fiziksel aktivite toplam skorlarının ikinci gruba göre daha fazla olduğunu ve iki grup arasında uyku ve yaşam kaliteleri bakımından fark bulunmadığını göstermiştir. Öğrencilerin uyku kalitesinin kötü olduğu ve yaşam kalitelerinin Türkiye norm değerlerine göre daha düşük seviyelerde yer aldığı belirlenmiştir.

- Zelan, Ramazan, *Üniversite Öğrencilerinin Stres Düzeylerinin ve Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılarının Madde Kullanımına Yönelik Tutumları ile İlişkisi*, 2019, Yüksek Lisans, 82s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı, Gaziantep Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin madde kullanımına yönelik tutumları ile stres düzeyleri ve çocukluk çağı travmatik yaşantılarının ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Tanımlayıcı nitelikte olan araştırma, 484 üniversite öğrencisi olan kişiler arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, Tanıtıcı Bilgi Formu, Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutum Ölçeği, Alkol Bağımlılığına Yönelik Tutum Ölçeği, Uyuşturucu Madde Bağımlılığına Yönelik Tutum Ölçeği, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ve Algılanan Stres Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde, yüzdelik, ortalama ve standart sapma, korelasyon analizi kullanılmıştır. Bu çalışmadaki öğ-

rencilerin yaş ortalaması 19.62±2.12 olup, %65.7'sinin kız, %15.9'unun sigara içmekte, %12.8'inin alkol içmekte olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin ASÖ toplam puan ortalaması 28.07±7.66, ÇÇTÖ toplam puan ortalaması 35.64±10.87 olarak saptanmıştır. ÇÇTÖ toplam puanı ile Sigara/Alkol/Madde bağımlığına yönelik tutum ölçeklerinin alt boyutlarından sigara/alkol/maddenin avantajları alt boyutları arasında pozitif, sigara/alkol/madde kullananların profili, sigara/alkol/madde kullanmaya bakış, sigara/alkol/maddenin zararları, sigara/alkol/maddeye yönelik ahlaki ve dini bakış alt boyutu arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0.05$). Öğrencilerin ASÖ toplam puanı ile sigara/alkolün avantajları alt boyutları arasında pozitif, sigara/alkol kullanmaya bakış alt boyutu arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0.05$). Öğrencilerin orta düzeyde stres algıladıkları ve çocukluk çağı travmalarının ise nispeten düşük olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin algıladıkları stres düzeyi arttıkça, sigara ve alkol kullanmanın dezavantajlarına ve zararlarına ilişkin tutumları da azalmaktadır. Çocukluk çağı travmatik yaşantıları arttıkça sigara/alkol/madde kullanmanın dezavantajlarına ve zararlarına yönelik tutum azalmaktadır. Çocukluktaki kötü muamele ve mevcut algıladıkları stres gençlik döneminde sigara, alkol ve madde kullanım bozukluklarının başlangıcı için risk faktörü olarak düşünülebilir.

- Ökten, Seçil, *SDÜ Öğrencilerinin Sigara Tüketim Alışkanlıklarının Belirleyicileri ve 5727 Sayılı Dumansız Hava Sahası Kanunu'nun Etkileri*, 2019, Yüksek Lisans, 108s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı, Süleyman Demirel Üniversitesi, Pdf.

Özet: Sigara kullanımı yıllardır tüm dünyada yer alan risk faktörlerinin en önemlisidir. Türkiye 1996 yılında 4207 Sayılı Kanun ile toplu yerlerde sigara kullanımı kısıtlanmıştır. Sonrasında daha etkin yasalara ihtiyacı duyulmuş ve 2008 yılında kanunda yapılan değişiklikler ile tüm kapalı alanlarda sigara kullanımı yasaklanarak "Dumansız Hava Sahası" kampanyası başlatılmıştır. Çocuklar ve gençler günü-

müzde tütün endüstrisinin hedef kitlesindedir. Ülkemiz de sahip olduğu genç nüfusu ile hedef konumundadır. Küresel Yetişkin Tütün Araştırma verilerine göre ülkemizde tütün kullanım oranı %27,1 ve 18 yaşından önce sigaraya başlama oranı %59; ortalama başlama yaşının 17 olduğu görülmüştür. Sigarayı bırakma oranı %27,2 ve 45 yaşından sonra bırakma oranlarında hızlı bir artış görülmektedir. Gençlerde bu oran %10'un altındadır. Bu veriler, sigaraya çoğunlukla üniversite ve öncesi dönemde başlandığını belirtmektedir. Bu dönemlerde sigaraya başlamayı kolaylaştıran unsurlar ve nedenleri ile bırakma davranışlarını tanımak engelleri belirlemek de yol gösterici olacaktır. Amacımız, öğrencilerin yeni tütün yasası ile ilgili bilgi seviyesi ölçmek, yasa hakkındaki görüşleri ve bu görüşlerini etkileyen faktörleri belirleyerek destek oranını araştırmak ve sigara kanununun etkilerinin ölçmektir. Bu amaçla Logit modeli kullanılmış ve SDÜ öğrencilerinden oluşan 660 kişiye yapılan anketlerden elde edilen veriler analiz edilerek model tahmin edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, modele dahil edilen değişkenlerin tamamının beklenen işarete sahip olduğu ve öğrencinin devam ettiği program, konaklanılan yer ile gelir değişkenleri dışındaki değişkenlerin tamamının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, sigaraya başlamada en önemli etkenin stres ve sigarayı bırakma sebeplerinde ise sigaranın zararlarına daha fazla maruz kalmamak öne çıkmaktadır. 5727 Sayılı Kanun'dan sonra öğrencilerin %12'si sigara kullanımını azaltmıştır.

- Kaya, Esma Bişkin, *Investigation of Tobacco Consumption and Tobacco Consumption Behavior Among Foundation University Students in Turkey*, 2019, Yüksek Lisans, 113s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat (İngilizce) Anabilim Dalı, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin sigara ve nargile kullanma olasılıklarını arttıran faktörler ve mevcut kullanıcıların bu ürünler için yaptıkları aylık harcamayı etkileyen faktörler araştırılmaktadır. İlave olarak, sigara ve nargile tüketim davranışları-

nın birbiriyle ilişkisi incelenmektedir. Çalışmanın datası internet tabanlı anket ile toplanmıştır. Çalışmada nargile ve sigara kullanım risklerini analiz etmek için lojistik regresyon kullanılmıştır. Bu tezde ilave olarak, tanımlayıcı istatistikler ile nargile ve sigara tüketimin birbiriyle ilişkisini analiz etmek için iki değişkenli probit model kullanılmaktadır. Çalışmanın sonuçlarına göre, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre bu tütün ürünlerini kullanıyor olma olasılıkları daha yüksektir. Ayrıca, öğrencilerin çevrelerinde sigara ve nargile kullanan kişilerin çoğalması, öğrencilerin hem bu ürünleri kullanma risklerini hem de mevcut kullanıcıların harcama tutarlarını arttırdığı gözlenmiştir. Son olarak, sigara ve nargile tüketimi birbirini etkilediği iki değişkenli probit model ile gösterilmiştir.

- Kayış, Hakan, *Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenler ve Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerin Sağlıklı Kardeşlerinin Çocukluk Çağı Travması, Psikolojik Dayanıklılık ve Beyin Görüntüleme Açısından Değerlendirilmesi*, 2019, Tıpta Uzmanlık, 161s., Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ege Üniversitesi, Pdf.

Özet: Giriş: Madde kullanım bozukluğunda (MKB) genetik etkenlerin yanında çevresel faktörlerin de etkili olduğu bilinmektedir. Çevresel faktörler travma benzeri stres etkenleri ya da aile, okul, akran desteği gibi olumlu etkenlerdir. Genetik etkenler arasında ise beyin yapısal özellikleri sayılabilir. Beynin yapısal özelliklerinin kalıtımsallığı göz önünde bulundurulduğunda, MKB'de kardeşler ile yapılacak beyin görüntüleme çalışmaları oldukça değerlidir. MKB olan ergenler ile onların sağlıklı kardeşlerinin karşılaştırılması, madde kullanım bozukluğuna yatkınlık ve dayanıklılıkla ilgili beyin yapısal özelliklerinin değerlendirilmesini sağlayacaktır. MKB'de erişkin kardeşler ile yapılan beyin görüntüleme çalışmaları oldukça sınırlıyken, literatürde şimdiye kadar ergen kardeşler ile yapılmış bir beyin görüntüleme çalışması bulunmamaktadır. Amaç: Çalışmamızda 13-19 yaş arasında MKB tanı-

sı alan ergenler ile MKB tanılı ergenlerin sağlıklı kardeşleri beyin görüntüleme bulguları, psikolojik dayanıklılık, çocukluk çağı travması açısından karşılaştırılmıştır. Aynı zamanda gruplar, Difüzyon Tensör Görüntüleme (DTG) yöntemi ile beyaz cevher bütünlüğü açısından karşılaştırılmıştır. Yöntem: Araştırmamızın örneklemi Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Alkol ve Madde Bağımlılığı Araştırma ve Uygulama Merkezine (EÜTF EGEBAM) başvuran,13-19 yaş arası MKB olguları ve bu olguların madde kullanımı öyküsü olmayan sağlıklı kardeşleri ile madde kullanımı öyküsü olmayan sağlıklı kontrol grubu ile oluşturulmuştur. Kontrol grubu, kardeşler grubu ile yaş, cinsiyet, sigara kullanımı açısından eşleştirilmiştir. Çalışmaya alınan tüm olgulara sosyodemografik veri formu (SDVF) uygulanmıştır. Tüm olguların psikiyatrik değerlendirmesi Okul Çağı Çocukları için Duygulanım Bozuklukları ve Şizofreni Görüşme Çizelgesi- Şimdi ve Yaşam Boyu Şekli-Türkçe Uyarlaması (ÇDŞG-ŞY-T) kullanılarak yapılmıştır. Tüm olgulara ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği (EPDÖ) ve çocukluk çağı travmaları ölçeği (ÇÇTÖ) verilmiş, olguların ebeveynlerine de çocuğun davranışlarını değerlendirmeleri amacıyla Conners Ebeveyn Ölçeği-Yenilenmiş Formu uygulanmıştır. Olguların beyin yapıları Difüzyon Tensor Görüntüleme (DTG) ile değerlendirilmiştir. Bulgular: Çalışmamıza 20 MKB olgusu, 20 MKB olgularının sağlıklı kardeşleri ve 19 kontrol olgusu alınmıştır. Yaş ortalamaları MKB grubunda 17, kardeşler grubunda ve kontrol grubunda 15 olarak saptanmıştır. Örneklemimizdeki tüm olgular erkektir. Gruplar arasında psikiyatrik ek hastalık, okul devam durumu ve sınıf tekrarı açısından anlamlı farklılık vardır. ($p<0,05$) Conners ölçeğinin "Karşı gelme", "Bilişsel problemler-Dikkatsizlik", "Hiperaktivite", "DEHB (Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu) indeksi", "Sosyal problemler", "Psikosomatik", "Huzursuzluk-impulsivite", "Duygusal değişkenlik", "Globalindeks-toplam", "DSM4 dikkatsizlik", "DSM4Hiperaktivite-Dürtüsellik", "DSM4Toplam" alt ölçeklerinin puan ortalamaları arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). MKB

grubunda ÇÇTÖ'nün "Fiziksel istismar", "Fiziksel ihmal", "Duygusal istismar" alt ölçekleri puanı ve "Toplam travma puanı" diğer iki gruba göre anlamlı düzeyde daha fazla gözlenmiştir (p<0,05). Psikolojik dayanıklılık ölçeğinde MKB grubu, kardeşler grubuna ve kontrol grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük puanlar almıştır (p<0,05). Çalışmamızda MKB grubunun, sağ superior paryetal bölge ve sağ superior longitudinal fasikülüs bölgelerindeki fraksiyonel anizotropi (FA) değerleri, kardeşler ve kontrol grubuna göre düşük bulunmuştur (p<0,05). FA değerleri açısından farklılık gözlenen bir diğer bölge olan sağ orta frontal bölgede ise kontrol grubu, MKB grubu ve kardeşler grubuna göre daha yüksek FA değerlerine sahiptir (p=0,01). Sağ superior frontal bölge ve forseps minör fasikülünde FA değerleri kardeşler grubunda, kontrol grubuna ve MKB grubuna göre daha yüksek bulunmuştur (p<0,01). Sonuç: Çalışma sonuçların göre MKB grubundaki olguların kardeşlerine ve kontrol grubuna göre daha fazla fiziksel ve duygusal istismara uğradığı, fiziksel olarak ihmal edildiği ve toplamda daha fazla travmaya maruz kaldığı gözlenmiştir. Madde kullanım bozukluğu olanların akran, aile ve okul desteklerinin daha az olduğu; psikolojik dayanıklılığın diğer alt ölçekleri olan uyum boyutu, mücadele azmi ve empati ölçeklerinden de daha düşük puanlar aldıkları gözlenmiştir. Difüzyon tensor görüntüleme yöntemi sonuçlarında, MKB grubunda sağ superior paryetal bölge, sağ superior longitudinal fasikül, sağ orta frontal bölge, sağ superior frontal bölge ve sağ forceps minör yolağında FA değerlerinde düşüklük saptanmıştır.

- Duran, Resul, *Gençlerin Madde Kullanma Nedenleri ve Alınması Gereken Tedbirler: Gümüşhane Üniversitesi Örneği*, 2019, Yüksek Lisans, 151s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane Üniversitesi, Pdf.

Özet: Madde kullanımı tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de giderek artan, bireylere sağlık, ekonomik, sosyolojik ve hukuksal zararlar veren olumsuz bir durumdur. Madde kullanımı artmakla beraber

kullanım yaşı da sürekli düşmektedir. Madde kullanımı en çok genç bireyler arasında artış göstermektedir. Bireyler madde kullanmaya çeşitli sebeplerden dolayı başlamaktadır. Bu bilgiler eşliğinde yapılan çalışmada, Gümüşhane Üniversitesi'nde okuyan ve rastgele seçilen 96 öğrenciye ilgili literatür gereği yarı yapılandırılmış mülakat uygulanmıştır. Bu çalışma ile öğrencilerin ne tür madde kullandıkları ve madde kullanmaya başlama sebepleri incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin sigara ve alkol ile birlikte en çok esrar ve uyuşturucu hap kullandıkları saptanmıştır. Öğrencilerin madde kullanmaya başlama nedenlerinin başında arkadaş çevresi, sıkıntılarını unutmak, maddeden haz ve zevk almak gelmektedir. Ortaya çıkan nedenler üzerine çözüm önerileri geliştirilmiştir.

- Ahmed, Wasıu Abodunrın, *The Effect of Demarketing Advertisements on Decreasing Alcoholic Drink Consumption Among Teenagers*, 2019, Yüksek Lisans, 73s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Aydın Üniversitesi, Pdf.

Özet: This study examined the effect of demarketing advertisements on decreasing alcoholic drink consumption among teenagers. However, the study specifically investigated the effect of advertisement on alcoholic drink consumption among teenagers in Nigeria; determined the correlation between demarketing advertisement and decreasing alcoholic drink consumption among teenagers in Nigeria; and examined the impact of demarketing advertisement on alcoholic drink among teenagers in Nigeria. Primary sources of data were used in this study which were sourced from the selected elements of the population. Pearson correlation and regression analysis were used as the estimation techniques in the study. The result of the correlation depicted that all the variables are positively related and they all are significant against each other while regression analysis showed that advertisement means of alcohol drink has a positive and significant impact on

Alcohol Drink Consumption among Teens. Demarketing of advertisement exerts a positive and significant influence on ADC and television advertisement of alcohol has a positive and significant impact on alcohol drink consumption among teens. Keywords: Alcoholic, advertisement, demarketing, teenagers, drinks, and consumption.

- Çelik, Yusuf, *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tütün ve Uyuşturucu Maddenin Zararlarına İlişkin Farkındalıkları*, 2019, Yüksek Lisans, 138s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tütün ve uyuşturucu maddelerin zararlarına ilişkin farkındalıkları araştırılmıştır. Araştırma çalışma grubunu 2019 itibariyle Milli Eğitim Bakanlığında göreve başlamamış sosyal bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Seçkisiz örnekleme yöntemlerinden basit seçkisiz örnekleme modeli esas alınarak 152 kadın, 81 erkek 233 öğretmen adayı seçilmiştir. Katılımcıların görüşlerinin alınması adına "Tütün ve Uyuşturucu Maddenin Zararlarına İlişkin Farkındalık Anketi" uygulaması gerçekleştirilmiştir. Çalışma esnasında frekans analizi ile birlikte, bağımsız ikili grupları karşılaştırırken t-test, üç ve üzeri bağımsız grupların karşılaştırırken ise ANOVA yönteminden yararlanılmış, aralarındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için Bonferroni çoklu karşılaştırma testinden faydalanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; katılımcıların bağımlılık süreci farkındalığına ilişkin algılarını cinsiyete göre farklılaşmadığı, bağımlılık farkındalıklarının sigara kullanımına göre farklılaşmadığı, madde kullanım riskine ilişkin algılarının bağımlılık ile alakalı faaliyetlerde yer alma ya da almama durumuna göre anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir. Medyanın katkısının ve maddi sorunların bağımlılığın artışında etkili olduğu, ailelerin konu hakkında yeteri hassasiyete sahip olmadıkları, okulların korunaklı ve güvenli yerler olarak görülmediği, sigara alkol gibi, önleyici ve koruyucu faaliyetlere ağırlık verilmesinin gereklili-

ği sonuçlarına ulaşılmıştır. Katılımcılar öğrencilerine hayır diyebilme becerisi kazandırabileceği durumu cinsiyete göre farklılaşma, sigara kullanımının alkol ve madde kullanımına özendirici etkisinin cinsiyete göre farklılaştığı, bağımlılık konusunda destek alınabilecek merkezleri bilme durumunun cinsiyete göre, enerji verici maddelerin kişiyi güçlendirdiği fikrinin yaş değişkenine göre farklılaştığı gibi bulgulara erişilmiştir.

- Demirel, Gülbahtiyar - Taşkın Yılmaz, Feride - Şimşek, Gamze Nur, *Psychosocial Health Levels and Substance Use Frequency of Intern Students Studying Health Sciences in Turkey*, 2020, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 7(2), 138-145, Pdf.

Özet: This study was conducted to determine the psychosocial health levels, substance use frequency, and factors af- fecting the students in the faculty of health sciences. A total of 681 senior year students studying in the faculty of health sciences in Sivas Cumhuriyet University between March 20 and April 15, 2018 were included in this descriptive and cross-sectional study, which constituted 86.4% of the students at the university. Data were col- lected using student identification form, depression anxiety stress scale, and substance use information form. Student t, Mann-Whitney U, Chi-squared, and Kruskal-Wallis tests, ANOVA, and Pearson correlation analy- sis were used for statistical evaluation. It was determined that 16.9% of the students used substances such as cigarettes, alcohol, narcotic drugs, and heroin/hashish during internship. The depression and stress levels were found to be normal, and the anxiety levels were mild according to the students' depression, anxiety and stress scale mean scores; 14.2% of the students had severe depression, 20.9% had severe anxiety, and 9.4% had severe stress. Depression, anxiety, and stress levels of students who used substances were found to be higher. The students preferred smoking, alcohol, and substance use as a coping method due to the psychosocial problems.

- Can, Funda, *Madde Kullanan ve Kullanmayan Ergenlerde Özdenetim Becerilerinin ve Aile İşlevlerinin Belirlenmesi*, 2020, Yüksek Lisans, 143s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Toplum Ruh Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Pdf.

Özet: Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de madde kullanım sorunu, yeni ve farklı arayışların üst düzeyde olduğu, toplumda en fazla risk altında olan ergenlik dönemi için önemlidir. Araştırma, madde kullanan ve kullanmayan ergenlerin özdenetim becerileri ve aile işlevlerinin belirlenmesi amacıyla kesitsel tipte yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Hatay ili Samandağ ilçesine bağlı liselerde öğrenim gören 6792 öğrenci, örneklemini ise 2017-2018 eğitim-öğretim yılında 12 lisede öğrenim gören 670 öğrenci oluşturmuştur. Veriler Tanıtıcı Bilgi Formu, Aile Değerlendirme Ölçeği, Ergenlerde Özdenetim Beceri Ölçeği ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzdelik, ANOVA, Bonferroni, Student t, Mann Whitney U, Kruskal Wallis, Spearman ve All Pairwise kullanılmıştır. Araştırmamızda sigara, alkol ve yasadışı maddelerden herhangi birini kullanma oranı ¼ (% 25.8) olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılan madde kullanan ergenlerin ADÖ alt ölçek puan ortalamaları ikinin üstünde yani sağlıksız algılanmış olup madde kullanmayan ergenlerin ADÖ alt ölçek puan ortalamaları genel işlevler alt ölçeği hariç sağlıksız olarak algılanmıştır. Madde kullanan ve kullanmayan ergenlerin ADÖ ve EÖDBÖ ile cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, anne baba kavga etme durumu, ailede sigara ve alkol kullanma durumu gibi değişkenlerde istatistiksel olarak pozitif yönde zayıf bir korelasyon tespit edilmiştir. Madde kullanan ve kullanmayan ergenlerde özdenetim becerileri ile aile işlevleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Araştırmamızın sonuçları doğrultusunda madde kullanan ergenlerin, madde kullanmayanlara göre aile işlevlerini daha sağlıksız algıladıkları, özdenetim becerilerinin de daha düşük olduğu söylenebilir. Madde kullanan ve

kullanmayan ergenlerde anne babası çok sık kavga eden ergenlerin aile işlevlerinin daha sağlıksız algılandığı ve özdenetim becerilerinin daha düşük olduğu görülmüştür. Bu nedenle anne ve babalara ergenlik dönemi özellikleri, iletişim becerileri, ebeveyn tutumlarının ergenler üzerindeki etkisi gibi konularda eğitim verilmesi önerilir.

- Sertpolat, Murat, *Madde Bağımlısı Çocukların ve Gençlerin Aile İçi İlişkileri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma "Adıyaman İli Örneği"*, 2020, Yüksek Lisans, 140s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Adıyaman Üniversitesi, Pdf.

Özet: Madde bağımlılığı tüm dünyada olduğu gibi ülkemiz içinde üzerinde durulması gereken sosyolojik bir sorundur. Aile içi ilişkilerin seyri, maddeyi kullanma ve madde kullanımına başlama açısından önemli bir risk oluşturmaktadır. Son yıllarda Türkiye'de genç nüfusun artmasına paralel olarak madde bağımlısı sayısı da artmaktadır. Ülkemizde madde kullanıma yönelim son yıllarda artış olduğu gözlenmektedir. Madde bağımlılığı, bireye psikolojik ve biyolojik tehdit içeren, toplumsal açıdan zarar veren, biyolojik ve psikolojik olarak yaşam performansını düşüren bir hastalıktır. Bireye, dolaylı olarak bireyin yaşadığı çevreye ve bireyin içinde bulunduğu topluma bir tehdit unsuru olarak görülen madde bağımlılığı farklı sebeplerden dolayı artış göstermektedir. Özelikle bireyin içinde bulunduğu aile, okul, akran çevresi, kullandığı sosyal medya, madde ile tanışmasına ve başlamasında önemli bir etkendir. Araştırmamız içerisinde çocuklarda ve gençlerde aile içi ilişkilerin madde bağımlılığı üzerindeki sosyolojik olarak incelenmektedir. Araştırmanın evreni Adıyaman, örneklemini ise Adıyaman il Merkezi'nde 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Adıyaman Anadolu İmam hatip Lisesi, Adıyaman Güzel Sanatlar Lisesi, Fatih Meslek ve Anadolu Lisesi, Altınşehir Anadolu Lisesi, Özel Simya Kolej, Adıyaman Fen Lisesi eğitim-öğretim gören 642 öğrenci oluşturmaktadır. Ailenin demografik yapısı, sosyo-kültürel yapısı, akran

ve çevresi, sosyal medya kullanımı ve aile içi iletişimin ile gençlerde ve çocuklarda madde bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek için; veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Veriler SPSS 20.0 istatistiksel çözümleme programı aracılığıyla analiz edilmiştir.

Makaleler

- Karataş, Eyüp – Şakir - Öçal, Sebahattin – Turgay, *Gençlerin Uyuşturucu Kullanma ve Satma Sebepleri Üzerine Bir Araştırma Çalışması*, 1983, Adalet Dergisi, Özel Sayı, 115-125, Ankara.
- Sezer, R. Erol, *Ankara'nın Ortaokul, Lise ve Lise Dengi Okullarında Sigara İçme Durumu ve Sigaraya Başlama Nedenleri*, 1984, TÜBİTAK, Proje No: 500, 61, Ankara, Pdf.
- Ayhan, Bedia - Dişçi, Rian – Tümerdem, Yıldız, *Alkollü İçki ve Sigara İçme Olayının Öğrenimdeki Genç Yaşamına Etkisi*, 1985, Bezm-i Alem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi Dergisi, 12(3), 80-81, İstanbul.
- Ayhan, B. - Güray, Ö. - Dişçi, Rian - Yücel, V. – Tümerdem, Yıldız, *Öğrenim Gençliğinde Alkol Alma Olayı ile Sosyal Sağlık Etkileşimi*, 1986, 137-140, İstanbul.
- *Orta Öğrenimde Gençlerin Sigara İçmelerindeki Etkinlikler*, 1988, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası, (2), 197-206, İstanbul.
- Kocabaş, Ali, *Orta Dereceli Okul Öğrencilerinde Sigara İçme Alışkanlığı Okul İçi Etkinlikler ve Bazı Aile Özellikleri Arasındaki İlişkiler*, 1988, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 41(1), 41-54, Ankara.
- Çimrin, Atilla - Akkoçlu, Ergin Sevin – Öztürk, Raşit, *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrenci ve Çalışanlarında Akciğer Hastalıklarının Sigara ile İlişkisinin İncelenmesi*, 1988, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 3(3), 54-63, İzmir, Pdf.

Özet: 1984-1985 öğrenim yılında Üniversitemiz Tıp Fakültesi öğrencileri ve hekim dışı çalışanlarından total 1083 kişiye anket uygulanarak özgeçmişlerinde geçirilmiş ya da halen var olan akciğer hastalıkları

belirlenmeye çalışılmıştır. Aynı gruptan sigara içme dağılımı ile sigara kullanma alışkanlığı süre ve miktar olarak saptanmak istenmiştir. Sonuçta sigara içme alışkanlığı, öğrencilerde % 21.2, hemşirelerde % 20, memurlarda % 43,7, hizmetlilerde % 56,8 olarak belirlenmiştir. Sigara içen ve içmeyen gruplar arasında mevcut solunumsal yakınmalarda anlamlı istatistiksel farklılık olduğu saptanmıştır($p< 0.05$).

- Dağcı, Taner, *Celal Bayar Üniversitesi Öğrencilerinin Alkol Kullanma Sıklığı ve Alkol Kullanımını Etkileyen Faktörler*, 1988, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 3(2), 211-217, İzmir, Pdf.

Özet: Kesitsel tipteki araştırma 1995-1996 eğitim öğretim yılında Celal Bayar Üniversitesi' nde (CBÜ) eğitim gören 3850 öğrenciden seçilen 403 öğrenciye anket uygulanması ile yapılmıştır. Celal Bayar Üniversitesi öğrencilerinde alkol kullanma sıklığı %40.2'dir. Bu oran erkeklerde %49.7, kızlarda %30.5' dir ($p<0,001$). Alkolü deneme yaşı ortalaması ve standart sapması 16,6+- 2.3 yıldır. Alkole başlamada erkili olanlar, grup arkadaşlarının alkol kullanması (%31,9), merak (%31,4), medyanın özendirmesidir (%13,7). İçilen alkol miktarının ortalaması ve standart sapması 33.9+-21.4 aydır (ortanca 20). Alkol kullanımının artırıldığı durumların başında neşe, üzüntü-sıkıntı gelmektedir. Alkol kullanımının önlenmesi için önerilerin %25,4 'ünü 18 yaş altındakilere alkol satışının yasaklanması oluşturmaktadır.

- Doğan, Orhan, *Lise Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlığı İle Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkiler*, 1989, Düşünen Adam Dergisi, 3(1), 19-24, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmada aktif sosyal etkinlik, cinsiyet, sınıf, haftalık harçlık, en sevilen üç öğretmen ve arkadaş ile aile bireylerinin sigara içme alışkanlığı gibi bazı değişkenlerle Sivas'taki lise öğrencilerinin sigara içme alışkanlıkları arasındaki ilişkiler araştırıldı. Erkek olma, sigara içen arkadaşlara ve/veya aile bireylerine sahip olma, haftalık harçlığın yüksek olması, aktif sosyal etkinliklere katılmanın sigara içme alışkanlığı ile pozitif bir korelasyon gösterdiği bulundu.

- Kasatura, İlkay, *Gençlikte Bağımlılıklarının Meydana Gelme Aşamaları ve Kişilik Özellikleri*, 1990, Psikoloji Dergisi, 8 (Özel Sayı), 867-897, Ankara.
- Aktaş, Aliye Mavili - Öztürk, Emine - Göka, Erol - Hınçal, Gül - Özbay, Haluk - Aybaş, Mehmet - Şahin, Nail – Güngör, Serpil, *Ergenlerde Sigara, Alkol ve Madde Kullanımının Benlik İmajı, Depresyon ve Anksiyete Ölçümleri ile İlişkileri*, 1991, Düşünen Adam Dergisi, 4(3), 53-58, İstanbul, Pdf.

Özet: Başta alkol kullanımı olmak üzere, diğer psikiyatrik bozukluklara madde kullanım bozukluğunun eşlik etmesi gerek araştırmaların gerekse klinik gözlemlerin sıklıkla işaret ettiği bir olgudur. Genellikle ergenlik dönemi sigara, alkol ve madde kullanımının başlangıç yaşı olarak gösterilmektedir. Gençler arasında bu tür alışkanlıkların oranında artış olduğu konusunda ise tartışmalar sürmektedir. Bu çalışmada 11-12 yaş arası 1167 işçi ve 1055 öğrencide bu tür alışkanlıkların sıklığı ile depresyon, anksiyete ve benlik imajı ölçümleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Benlik imajı ölçümleri Offer Benlik İmajı ölçeği, depresyon ölçümleri Beck Depresyon Envanteri, anksiyete ölçümleri Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçekleri kullanılarak yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre deneklerin ortalama %17'si sigara kullanmaktadır. Alkol kullanma oranı %6.7, madde kullanım oranı %2.9 olarak bulunmuştur. Bu bulgular ölçeklerden elde edilen puanlarla karşılaştırılmıştır.

- Kalyoncu, Cemalettin - Etiz, Sait – Metintaş, Selma, *İki İlçemizde Lise Çağındaki Gençlerde Sigara Kullanmanın Mediko-Sosyal Yönü*, 1991, Anadolu Tıp Dergisi, 13(2), 63-74, Eskişehir.
- Tekin, Durmuş - Seber, Gülten - Erkmen, Hüsnü – Baysal, Z. Bengi, *Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sigara İçme Alışkanlığının Bağımlı Kişilik Özellikleri ile ilişkisi*, 1993, Düşünen Adam Dergisi, 6(3), 20-23, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmada sigara içme alışkanlığı ile bağımlı kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile Anadolu Üniversitesi Tıp

Fakültesi IV. sınıf öğrencilerine Minnesota çok yönlük kişilik envanterinin bağımlılık ölçeği ve anket formu uygulandı. Sonuçlar tartışıldı.

- Akdemir, Asena - Alpdündar, Bilge - Kılıç, Emine Öztürk - Özbay, Haluk - Altınoğlu, İlkiz – Türkçapar, M. Hakan, *Psikiyatri Kliniğine Başvuran Uçucu Madde Kullanan Ergenlerin Özellikleri*, 1994, Türk Psikiyatri Dergisi, 5(3), 213-216, Ankara, Pdf.

Özet: Ergenlerde uçucu madde kullanımı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de giderek önem kazanan bir sorundur. Bu konu TV programlarında sıklıkla ele alınırken, yaygınlığı konusunda ülkemizde yapılmış geniş ölçekli bir çalışma yoktur. Bu çalışmada SSK Ankara Hastanesi Psikiyatri Kliniği Gençlik Ünitesine 1993 yılı içinde başvuran ergenler arasında uçucu madde (yapıştırıcı, tiner, gaz yağı) kullanma yakınması sıklığının % 2.9 (20 olgu) olduğu saptanmıştır. Bu 20 olgunun %93' ünün erkeklerden oluştuğu bulunmuştur. Hastaların %80' nin arkadaşlarından görerek, %20' sinin TV programlarından etkilenerek madde kullanımına başladıkları öğrenilmiştir.

- Ziyalar, Adnan - Tanman, Ç. - İlkay, Ertaç - Oral, Gökhan – Bayar, R., *Sokakta Yaşayan Evden Kaçmış Çocuklar ve Uçucu Madde Bağımlılığı: 5 Vaka Dosyasıyla*, Yeni Symposium Dergisi, 33(2), 73-79, İstanbul.
- Akdemir, Asena - Öztürk, Emine - Özbay, Haluk - Dikmer, İlkiz – Türkçapar, M. Hakan, *Bir Psikiyatri Kliniğine Başvuran Ergenlerde Uçucu Madde Kullanımının Psikosoyal Boyutları*, 1995, Kriz Dergisi, 3(1), 190-193, Ankara, Pdf.
- Tuğrul, Ceylan – Akman, Yasemin, *Üniversite Gençliğinde Alkol Kötüye Kullanım Riskini Yordayan Değişkenleri*, 1996, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 3(2), 73-80, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin alkol kötüye kullanım riskinin yordanmasında aile ortamında karşılaşılan stres kaynakları, yalnızlık düzeyi, psikolojik belirtiler ve bazı demografik

değişkenlerin rollerini belirleyebilmektir. Çalışmaya 737 kız ve 581 erkek olmak üzere toplam 1318 üniversite öğrencisi katılmıştır. Yordama analizleri hem tüm denek grubu için hem de risk grubu için ayrı ayrı yapılmıştır. Tüm grup için yapılan analizlerde alkol kötüye kullanım riskinin yordanmasında cinsiyet, sınıf, genel belirti düzeyi, toplam stres puanı, yalnızlık düzeyi, aile ortamında otoriter-baskıcı tutuma ve ilişkilerde sınırsızlık ve istismara maruz kalma değişkenlerinin rol oynadıkları saptanmıştır. Risk grubunda ise gelir düzeyi, cinsiyet, genel belirti düzeyi, aile ortamındaki sağlık ve sosyal sorunlar yordayıcı değişkenler olmuşlardır. Bu sonuçlar doğrultusunda önleme ve erken müdahale programlarına ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

- Herken, Hasan - Özkan, İshak - Turan, Metin - Kaya, Nazmiye - Aşkın, Rüştem – Bodur, Said, *Gençlerde Sigara Kullanımı ile Anne-Baba Tutumu ve Sosyodemografik Özelliklerin İlişkisi*, 1997, Genel Tıp Dergisi, 7(4), 189-193, Konya, Pdf.

Özet: Amaç: Çalışmada, gençlerin sigara kullanma davranışında, anne-babanın tutumunun ve ailenin sosyal özelliklerinin etkilerini araştırmayı amaçladık. Yöntem: Konya il merkezindeki ortaokul, lise, yüksekokullarda ve çıraklık eğitim merkezlerinde öğrenim gören 12-21 yaşları arasındaki 1559 öğrenciye Anne-Baba Tutum Ölçeği ve sosyodemografik özellikleri sorgulayan bir anket uygulandı. Veriler "SPSS for Windows 6.0" programında ki-kare ve Student'ın t testi ile değerlendirildi. Bulgular: Sigara kullanan gençlerin anne ve babalarının tutum puanı ortalamaları (164.7± 15.7 ve 163.7± 16.4) sigara kullanmayan gençlerinkinden (171.4± 15.4 ve 170.4± 15.7) daha düşük bulundu. Hem anne hem babası demokrat tutum gösteren gençlerin sigara içme oranı diğerlerinden daha düşüktü. Erkek öğrencilerin sigara içme oranı daha yüksekti. Ailesi göç eden erkek çocuklar daha fazla sigara içmekteydi. Anne-babanın mesleği, öğrenim düzeyi, ailenin gelir düzeyi ile çocukların sigara kullanımı arasında anlamlı ilişki

bulunamadı. Sonuç: Gençlerin sigara içmeye başlamasında anne-babanın otoriter tutumu ve göç olgusu olumsuz etkiye sahiptir. Sigara önleme programlarında anne-babaların demokrat tutumlarından yararlanılmalıdır.

- Yıldırım, İbrahim, *Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Kullanan Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13, 161-169, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmada sigara, alkol ve uyuşturucu kullanan üniversite öğrencileri bireysel ve ailesel bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmaya 666 kız ve 552 erkek olmak üzere toplam 1218 üniversite öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalamaları 23.22'dir. Öğrencilere ilişkin veriler araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan bir bilgi toplama formu ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde Ki-kare (x2) istatistiğinden yararlanılmıştır. Cinsiyet, dindarlık düzeyi, ailenin algılanan SED'i ve ailesel değişkenlere göre grupların kimyasal madde kullanma oranları arasında manidar farklar bulunmuştur. Elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmış ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

- Karaman, H. Erdem - Karamustafalıoğlu, Nesrin - Alpay, Nihat – Kükürt, Reşit, *Madde Kullanan Hastaların Gençlik Dönemlerindeki Hal ve Gidiş Bozuklukları*, 1998, Düşünen Adam Dergisi, 11(1), 5-8, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı madde kullanımı ile hal ve gidiş bozukluğu arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. 2180 yatan hasta yaş cinsiyet, öğrenim durumu, madde kullanım öyküsü, intihar girişimleri, ilk ve ortaokuldaki disiplin suçları, 15 yaşından sonraki hapis hayatı bakımından değerlendirilmiştir. Sonuçlar madde kullanımı ile hal ve gidiş bozukluğu arasında açık bir ilişki olduğunu göstermektedir.

- Erci, Behice, *Lise Öğrencilerinde Madde Bağımlılığı ve Etkileyen Ailesel Faktörler*, 1999, Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 2(1), 83-94, Erzurum, Pdf.

Özet: Bu araştırma toplum sağlığını tehdit eden madde bağımlılığına dikkat çekmek, lise öğrencilerinin keyif verici ve uyuşturucu madde kullanımı ve kullanıma etki eden ailesel ve kısmen kişisel faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Amaç açısından tanımlayıcı ve kısmen analitik, kapsadığı zaman açısından kesitsel olarak yapılan araştırmanın evrenini farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerden gelen, Erzurum il merkezindeki Erzurum ve Atatürk Liselerindeki toplam 2160 öğrenci örneklem grubunu ise basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilen 324 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem büyüklüğüne göre liselerden her sınıf düzeyinden alınacak öğrenci büyüklüğü belirlenmiş ve daha sonra sınıf listelerinden basit rastgele örnekleme ile denekler belirlenmiştir. Deneklerin hepsi çalışmanın yürütülmesinde istekli olmuşlardır ve örneklem grubunun tümü üzerinde çalışılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde t testi, ki-kare, varyans ve korelasyon analizleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre deneklerden % 6.9'nun uhu, % 18.82' nin sigara, % 7.71' nin alkol kullandığı, uhu dışında diğer uyuşturucu madde kullanmadıkları saptanmıştır.

- Akkaya, Ahmet - Uskun, Ersin - Ünlü, Mehmet - Öztürk, Mustafa – Şahin, Ünal, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara Kullanım ve Bağımlılık Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin İrdelenmesi*, 2000, Türkiye Klinikleri Akciğer Arşivi Dergisi, 1(2), 1-5, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışma sigara kullanan yüksek okul öğrencileri arasında sigara içme durumlarını gösteren parametreleri (sigaraya başlama yaşı, günlük içilen sigara miktarı, bağımlılık düzeyleri... vb.) belirlemek ve çeşitli faktörlerin bu parametrelere etkisini saptamak amacıyla planlanmıştır. Çalışma 1999 Mayıs ayında, Isparta' da her yıl düzenlenmekte olan Bahar Şenliklerine katılanlar arasında olasılıksızın örnekleme ile seçilen sigara içen 786 öğrenciye yüzde yüz anket uygula-

narak yapıldı. Yaş ortalaması 21.0±2.1 (18-29) olan öğrencilerin % 55.7' si erkekti. Öğrencilerin % 20,7' si ailesiyle ve % 38.5' i ise yurtta kalmaktaydı. Sigaraya başlama yaşı erkeklerde kadınlara göre daha düşüktü (p<0.001). Ailesinde babası (p<0.001) ve annesi (p<0.05) sigara içenler daha küçük yaşta sigaraya başlamakta idi. Erkeklerin günlük içtikleri sigara miktarı (18.1±7.9) kadınlardan (15.8±7.9) anlamlı olarak fazla idi (p<0.001). Nikotin bağımlılık skoru (NBS) 7 ve üzerinde olanların oranı % 10.4 olarak saptandı ve bu oran erkeklerde (% 16.0) kadınlardan (% 3.4) anlamlı olarak yüksek bulundu (p<0.001). Sigarayı 3 ay ve daha fazla süre ile bırakanların ortalama NBS daha düşüktü (3.90±1.20) (p<0.001). Sigaraya başlama yaşı ile NBS arasında negatif bir ilişki varken (r=-0.248, p<0.001), sigara içme süresi ile NBS arasında pozitif bir ilişki mevcuttu (r=0.279 ve p<0.001). Günlük içilen sigara miktarı ile NBS arasında da pozitif ve anlamlı bir ilişki söz konusu idi (r=0.53, p<0.001).

- Dereboy, Çiğdem - Dereboy, İ. Ferhan - Sevinçok, Levent – Küçükardalı, Yaşar, *Genç Erkeklerde Madde Kullanımı: Sosyodemografik Özellikler ve Psikiyatrik Tanılar*, 2000, Türk Psikiyatri Dergisi, 11(1), 40-48, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı genç erkeklerde madde kullanımı ile ilgili sosyodemografik özellikleri ve psikiyatrik sorunları araştırmaktır. İlk olarak bir askeri eğitim birliğinde askerlik görevini yapan 3802 kişiye demografik değişkenlerle, madde kullanımının çeşitli özelliklerini öğrenmek amacıyla bir soru formu verilmiştir. Soruları yanıtlayan 3694 kişinin formlarının değerlendirilmesinden sonra rastgele seçilmiş alkol ve diğer maddeleri (DM) kullanan 281 kişi ve hiç madde kullanmadığını bildiren 114 sağlıklı kişiyle tanısal görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler sırasında madde kullanmaya başladıktan sonra ortaya çıkan özkıyım girişimi ve özkıyım düşünceleri hakkında da bilgi alınmıştır. Örneklemin % 80.2'si (n= 2962) yaşam boyu en az bir kez tütün kullanmıştır. % 31.9'u (n= 1178) ise yaşam boyu en az bir kez

alkol kullanmıştır. Deneklerin %3'ü (n= 113) her gün alkol almaktadır. Yaşam boyu en az bir kez DM kullananların oranı % 3.6'dır (n=131). Bu kişilerin % 59.4'ü (toplam örneklemin % 1.7'si) her gün DM kullanmaktadır. Tütün, alkol ve DM'e ortalama başlangıç yaşları sırasıyla 16.4±2.8, 17.3± 2.3 ve 17.2± 2.8'dir. En sık kullanılan psikoaktif maddeler esrar (n= 78), sokakta satılan çeşitli ilaçlar (n=22), reçeteyle satılan sedatif, hipnotik ve anksiyete gidericiler (n=22), inhalanlar (n=14) ve opiyatlardır (n=7). Alkol kullananların %25'inde ve DM kullananların ise % 40.4'ünde bir Eksen I tanısı vardır. Her iki grup için de ilk iki tanı majör depresyon (MD) ve anksiyete bozukluklarıdır. Alkol kullananların % 30.8'i ve DM kullananların % 56.9'unda bir Eksen II bozukluğu vardır. Alkol kullananlardaki ilk iki eksen II tanısı çekingen (% 9.8) ve sınır (% 5.6) kişilik bozukluklarıdır. DM kullananlardaki en sık Eksen II tanıları antisosyal (% 23.0) ve sınır (% 14.6) kişilik bozukluklarıdır. Alkol kullananların %8.1'i, DM kullananların % 24.7'si madde kullanmaya başladıktan sonra özkıyım girişiminde bulunmuştur. Madde kullanmaya başladıktan sonraki dönemde özkıyım düşünceleri olan deneklerin oranı alkol kullananlarda % 20.9, DM kullananlarda ise % 25.7'dir. Bulgularımız gençlerde madde kullanımı sorununun önemli boyutlarda olduğunu göstermektedir. Madde kullanımına eşlik eden psikiyatrik tanılar ve özkıyım davranışı gençlerdeki önemli sağlık sorunları arasındadır.

- Erşan, Etem Erdal - Akyüz, Gamze - Kuğu, Nesim – Doğan, Orhan, *Sanayi Bölgesinde Çalışan Çıraklarda Madde Kullanımı ve Etkileyen Etmenlerin Araştırılması*, 2000, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 1(1), 19-25, Pdf.

Özet: Depresif belirtiler folik asit eksikliğinin en yaygın nöropsikiyatrik görünümleridir. Bu araştırmanın amacı majör depresif bozukluk (MDB) tedavisinde folik asitin rolünü belirlemektir. MDB olan 60 ayaktan hasta ve eşleştirilmiş sağlıklı 30 kişi araştırmanın örneklemini oluşturdu. Hasta ve kontrol gruplarının sosyodemografik özelliklerini belirlemek için (SBF) kullanıldı. MDB tanısı için DSM-IV MBD

tanı ölçütleri ve Hamilton Depresyon Ölçeği (HDÖ) kullanıldı. Birinci grup olarak rastgele seçilen 30 ayaktan hastaya 20 mg/gün fluoxetine, ikinci grup olarak geri kalan 30 hastaya 20 mg/gün fluoxetine ve 5 mg/gün folik asit verildi. Hasta ve kontrol gruplarının sosyo demografik özelliklerini belirlemek için sosyo demografik Bilgi Formu (SBF) kullanıldı. MBD tanısı için 16-65 yaşları arasındakileri kapsayan bu çalışmaya bir başka psikiyatrik bozukluğu ya da fiziksel hastalığı olanlar alınmadı. Hastalar rastgele iki gruba ayrıldı. Başlangıçta tüm gruplara, 7., 14., 28. ve 42. günlerde birinci ve ikinci gruplara HDÖ uygulandı; 0., 14., 28. ve 42. günlerde serum folik asit düzeyleri ölçüldü. Her iki grupta tedavinin etkinliği HDÖ ile değerlendirildi. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS programında varyans analizi, iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi, Mann-Whitney U testi ve Tukey testi kullanıldı. Başlangıçta birinci, ikinci ve kontrol gruplarının HDÖ puanları sırasıyla 29.10, 26.93 ve 7.90 bulundu. Başlangıçta birinci ve ikinci grupların serum folik asit düzeyleri kontrol grubununkinden daha düşük bulundu (7.10, 6.07 ve 1.75). İkinci gruptaki HDÖ puanlarındaki düşme birinci gruptaki düşmeden daha hızlıydı, ancak iki grubun HDÖ puanları arasındaki fark istatistiksel yönden anlamlı bulunmadı. MDB tedavisine folik asit eklenmesinin MDB görülmesini azaltabileceği ve süresini kısaltabileceği, antidepresan tedavinin etkinliğini artırabileceği söylenebilir.

- Kara, Fatih - Herken, Hasan – Bodur, Said, *Üniversite Öğrencisi Kızlarda Madde Kullanımı ile Kişilik ve Ruhsal Belirti İlişkisi*, 2000, Klinik Psikiyatri Dergisi, 3(1), 40-45, Ankara, Pdf.

Özet: Madde kullanımı ile kişilik özellikleri ve psikiyatrik belirtiler arasında ilişkinin bulunduğu ve bu ilişkide cinsiyet farklılığının etkili olduğu öne sürülmektedir. Çalışmada, bu ilişkinin belirlenmesi amaçlandı. Araştırmanın evrenini Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören kızlar oluşturdu. Sınıf bazında rastgele yöntemle örneklemi oluşturan kız öğrencilere Hacettepe Kişilik En-

vanteri (HKE), Belirti Tarama Listesi (BTL) ile sigara, alkol, ilaç kullanımı ve sosyodemografik özelliklerin sorgulandığı formlar uygulandı. Sigara, alkol, ilaç veya bunlardan herhangi birini kullanıyor olmakla HKE ve BTL'nin genel ve alt ölçekleri arasındaki ilişki incelendi. Kız öğrencilerde madde kullanımı ile HKE'nin sosyal ilişkiler, nevrotik eğilim, psikotik belirti puanları ve BTL'nin paranoid belirti puanı arasında ilişki bulundu. Çalışmada sigara kullanan üniversiteli kız öğrencilerin sosyal ilişkilerinin iyi, kişiler arası duyarlılıklarının bozuk olduğu, alkol ve ilaç kullanan kız öğrencilerin ise sosyal ilişkiler ve kişiler arası duyarlılık puanlarının değişmediği saptandı. Bulgulara göre kızlarda sigara kullanımının daha çok sosyal ilişkilerin iyiliği ile alkol kullanımının ise ağırlıklı olarak kişilik özellikleri ve ruhsal durum ile ilişkili olduğu söylenebilir.

- Cirit, Murat - Göksel, Tuncay – Bayındır, Ülkü, *İzmir İli Lise Öğrencilerinin Sigara Alışkanlığını Etkileyen Faktörler*, 2001, Toraks Dergisi, 2(3), 49-53.
- Ceylan, Ali - Saka, Günay - Tangolar, Önder - Özen, Şakir - Palancı, Yılmaz - Kıvrak, Yüksel – Aydın, Yunus Emre, *Lise Son Sınıflarda Anksiyete Depresyon Düzeyleri ve Zararlı Alışkanlıklar Mardin Çalışması*, 2003, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 4(3), 144-150, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, lise son sınıf öğrencilerinde anksiyete ve depresif duygu durum düzeylerini, öz kıyım girişimi ve zararlı alışkanlıkların sıklığını belirlemeyi amaçladık. Mardin il merkezindeki 6 lisenin son sınıf öğrencilerinden bir kısmı çalışmaya alındı. Toplam 444 öğrenciye Sosyo demografik Bilgi Formu, Beck Depresyon Envanteri (BDE), Durumluk Anksiyete Envanteri (DKE) ve Sürekli Anksiyete Envanteri (SKE) uygulandı. Sonuçlar: Öğrencilerin yaş ortalaması 16.8 yıldı, %59'u erkekti ve %89' u anne babası ile birlikte kalıyordu. Babalarının %81.8'i, annelerinin %47.5'i ilkokul ve üstü eğitim düzeyindeydi. Ölçek puan ortalamaları BOE=13.7, DKE=42.7, SKE=43.8 olarak bulundu, %58'inde DKE, %66'snda SKE puanı 41 ve üstündeydi, %37'sinde

BDE puanı 17 ve üstündeydi. SKE puanları kız öğrencilerde daha fazlaydı. BDE. DKE ve SKE puanları arasında pozitif korelasyon saptandı (p=0.0001). Ailelerin %81.3'ü çekirdek aileydi, öğrencilerin %89'u anne-babası ile birlikte kalıyordu, %8.6'sı günlük sigara içmekteydi, %1.6'sı haftada 1-2 kez alkol almaktaydı. Öğrencilerin %36.3'ü daha önce öz kıyımı düşündüğünü, %1,8'i bir kez denediğini, %17,4'ü gelecekten umutsuz olduğunu belirtti. BDE, DKE ve SKE puanı yüksek olanlarda gelecekten umutsuzluk, öz kıyımı düşünme ve özkıyımı deneme öyküsü daha fazlaydı. Sigara içenlerde her üç ölçeğin puanları daha yüksekti. Lise son sınıf öğrencilerinin yaklaşık 2/3'ünde kaygı, 1/3'ünde depresif duygu durum düzeyi eşik değer üzerindedir. Yaşam boyu öz kıyım girişimi sıklığı yaklaşık %2'dir. Sigara ve alkol kullanım yaygınlığı birçok ilimizden daha düşüktür. Risk grupları göz önüne alınarak, lise son sınıflarda rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin yoğunlaştırılması yararlı bir yaklaşım olacaktır.

- Çilli, Ali Savaş, Kaya, Nazmiye, *Üniversite Öğrencilerinde Nikotin Bağımlılığının Psikiyatrik Bozukluklarla Birlikteliği*, 2003, Türk Psikiyatri Dergisi, 14(1), 42-49, Ankara, Pdf.

Özet: Psikiyatrik bozukluklarla nikotin kullanımının ilişkisi son yıllarda ilgi çekmektedir. Bu çalışmada rastgele olarak seçilen bir grup üniversite öğrencisinde psikiyatrik bozukluklarla nikotin bağımlılığının (NB) ve nikotin yoksunluğunun (NY) birlikteliği araştırılmıştır. Üniversite öğrencilerini yansıtan rastgele 323 öğrenciyle (E/K: 168/155) CIDI (Uluslararası Bileşik Tanı Çizelgesi) 2.1 12 aylık sürümü kullanılarak görüşüldü. Öğrencilerin yaş ortalamaları 20.9±5.4 idi (16-34). NB, NY ve diğer psikiyatrik bozukluk tanıları için DSM - IV ölçütleri kullanıldı. Değerlendirilen toplam 323 öğrencide NB ve NY'nin bir yıllık yaygınlığı sırasıyla %17 (n=55) ve %4 (n=13) olarak bulundu. Öğrencilerin %26.3'üne (n=85) NB veya NY dışında herhangi bir psikiyatrik bozukluk tanısı kondu. Herhangi bir psikiyatrik bozukluk tanısı konan öğrencilerde NB bulunma riskinin psikiyatrik tanı konmayan öğrencilere

göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu bulundu (%30.6'a karşın %12.2; göreceli orantı: 3.2, %95 güvenlik aralığı: 1.7-5.8; p<0,001). Alkol bağımlılığı/kötüye kullanımı (%72.7'e karşın %15.1), herhangi bir duygudurum bozukluğu (%36.0'a karşın %15.4) ve herhangi bir anksiyete bozukluğu olanlarda (%29.3'e karşın %13.9) NB?nin tanı konmayan öğrencilere göre anlamlı derecede daha yaygın olduğu bulundu. Sonuç: Bu araştırma genç erişkinlerde NB ile psikiyatrik bozukluklar arasında yüksek oranda bir ilişki olduğunu göstermiştir.

- Kıran, Binnaz Esen, *Ergenlerin Akran Baskısı Düzeyleri ve Cinsiyetlerine Göre Sigara İçme Davranışlarının İncelenmesi*, 2003, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 3(1), 167-188, İstanbul, Pdf.

Özet: Akran baskısı düzeyleri ve cinsiyetleri farklı lise öğrencilerinin sigara içme davranışları arasındaki farklar incelenmiştir. Bu çalışma, tabakalı ve rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak yansız seçilmiş 15-17 yaş arası 2001- 2002 öğretim yılında lise II. sınıfa devam eden 718 (kız= 311, erkek= 407) öğrenci üzerinde yapılmıştır. Akran baskısını belirlemek için yazar tarafından geliştirilen Akran Baskısı Ölçeği kullanılmıştır. Öğrencilerin sigara içme sıklığına ait bilgiler, öğrencilerin cevaplarıyla belirlenmiştir. Değişkenler arasında ilişki olup olmadığı ve puanlar arasındaki farklar ki-kare testi kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuçlar, akran baskısı düzeyi ile sigara içme davranışı arasında anlamlı bir ilişki (p<.05) olduğunu, fakat cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir. Ergenlerde sigara içme davranışı ile akran baskısı arasındaki ilişkinin varlığı, okul psikolojik danışma ve rehberlik çalışmalarında akran baskısını azaltıcı çalışmalara yer verilmesini gerekli kılmaktadır.

- Gürsoy, Figen – Bıçakçı, Müdriye Yıldız, *Sigara Kullanan ve Kullanmayan Gençlerin Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi*, 2003, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 14(2), 71-81, Ankara, Pdf.

Özet: Araştırma, sigara kullanan ve kullanmayan gençlerin yalnızlık düzeylerinin saptanması ve sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet, anne-baba öğrenim durumu, arkadaş ilişkileri değişkenlerinin yalnızlık düzeylerinde farklılık yaratıp yaratmadığının belirlenmesi amacıyla planlamıştır. Araştırma 15-16 yaş grubunda bulunan farklı sosyo-ekonomik düzeydeki liselerin birinci ve ikinci sınıfına devam eden, sigara kullanan 150, aynı okula devam eden sigara kullanmayan 150 genç olmak üzere toplam 300 genç üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada gençlerin yalnızlık düzeylerini belirlemek amacıyla Rusell, Peplau ve Ferguson (1978) tarafından geliştirilen Demir (1990) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan ''UCLA Yalnızlık Ölçeği'' kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler ''Varyans Analizi'' ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonuncunda sigara kullanan ve kullanmayan çocukların yalnızlık puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($P<0.01$). Sigara kullanan gençlerin yalnızlık puan ortalamalarının sigara kullanmayan gençlerden yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmaya dahil edilen gençlerin anne öğrenim durumlarının yalnızlık puan ortalamalarında anlamlı farklılık yarattığı belirlenirken ($P<0.05$) cinsiyet, sosyoekonomik düzey, baba öğrenim durumu ve arkadaş ilişkilerinin önemli farklılık oluşturmadığı ortaya konulmuştur ($P>0.05$).

- Yazıcı, Hikmet, *Çocuk ve Ergenlerin Sigaraya Başlama Nedenleri*, 2003, Çoluk Çocuk Dergisi, 33, 18-19, Ankara.
- Er, Seher, *Üniversite Genliğinin Sigara Alışkanlıkları ve Reklam*, 2003, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (17), 199-212, İstanbul, Pdf.
- Kişioğlu, Ahmet Nesimi - Uskun, Ersin - Doğan, Malik - Öztürk, Mustafa – Demirel, Refa, *Kafelere Giden Öğrencilerin Sigara ve Alkol Alışkanlıkları ile Beslenme ve Uyku Düzenleri Üzerine Bir Çalışma*, 2004, Aile ve Toplum Dergisi, 2(7), 65-72, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmada Isparta il Merkezinde kafelere giden öğrencilerin beslenme, uyku düzeni ile sigara ve alkollü içki alışkanlıklarının belirlenmesi ve kafelerde geçirilen sürenin beslenme, uyku düzeni, sigara ve alkol alışkanlığı ile okul başarısı üzerine etkisinin incelenmesi amaçlandı. Ekim 2001'de gerçekleştirilen kesitsel tipteki bu araştırmada üç gün süresince saat 15:00-19:00 arasında İsparta il merkezindeki kafelerde bulunan 144 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırma grubunun yaş ortalaması 21.35 2.13 tü ve %59' u erkekti. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin %63.2'si sigara, %53.5'i alkol kullanmakta idi. Çalışma grubunda öğün atlama alışkanlığı mevcuttu, öğrencilerin %16.7'si sabah kahvaltısı, %2.8'i öğlen yemeği yememekteydi ve %89.6' sı ara öğün almakta idi. Ara öğünde en çok tercih edilen yemek türü (%75.7) fast food ürünlerdi, öğrenciler günde ortalama 2.2 1.4 saat (min: 1, max: 8 saat) kafede vakit geçirmekte idi. öğrencilerden sosyoekonomik durumu iyi olanlar, diğerlerine göre daha uzun süre kafe de kalmakta idi. Kafede daha fazla zaman geçirenlerin sigara ve alkol kullanma sıklığı diğerlerinden fazla idi. Kafede bulunma süresi öğrencilerin uyku ve beslenme düzenini etkilemekteydi. Çalışma grubunun tamamı kafelerin sağlıklarını olumsuz etkilediği konusunda hemfikirdi. Bu nedenle üniversite içinde öğrencilerin boş vakitlerinde kafelere gitmek yerine katılmayı tercih edecekleri daha çok aktivite düzenlenebilir düşüncesindeyiz.

- Açıkel, Cengiz Han - Yaren, Hakan - Uçar, Muharrem - Kılıç, Selim – Türker, Türker, *Sağlık Astsubay Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinde Sigara İçme Durumu ve Etki Eden Faktörler (GATA, 2004)*, 2004, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 3(8), 178-185, Ankara, Pdf.

Özet: Gülhane Askeri Tıp Akademisi bünyesinde bulunan Sağlık Astsubay Meslek Yüksek Okulu' nda öğrenim gören öğrenciler arasında sigara içme prevelansının ve sigara içmeye etki eden faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Şubat 2004'te gerçekleştirilen bu çalışma, kesit-

sel tipte bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini oluşturan, 2003-2004 eğitim-öğrenim döneminde Sağlık Astsubay Meslek Yüksekokulu'nda eğitim-öğrenimlerine devam eden, 171 öğrenciden 167 si araştırmaya katılmıştır. Katılımcıların tamamı erkektir. Çalışmamızda SAMYO öğrencilerinin % 50,3' ünün hayatlarının bir döneminde sigara kullandığı bulunmuştur ve çalışma tarihinde günde en az 1 sigara içtiğini bildiren öğrencilerin prevalansı ise %43,7' dir. Çalışmaya katılanlarda sigaraya başlama yaşı 14,6+1,9 yıl olarak bulunmuştur. İçicilerin % 76,2?si daha önce denemelerine rağmen başarılı olamamıştır ve ancak % 2,4'lük bir grup sigarayı bırakabildiğini ifade etmiştir. Sigaraya başlama nedenleri arasında arkadaş etkisi (%58,3) ve özenti (%47,2) ilk iki sırada bulunmuştur. Ergenlerin sigaraya ulaşmasına etki eden en önemli faktörlerden birisi fiyattır. Bu çalışmada da ekonomik neden (%56,3), sağlığa olumsuz etkilerinin ardından (%71,9) ikinci sırada ki bırakma girişimi nedeni olarak belirtilmiştir. Sağlık Astsubay Meslek Yüksek Okulu öğrencilerinde sigara içme prevalansı ülkemizde lise ve üniversite birinci sınıf öğrencilerinde gerçekleştirilen çalışmalarda bulunan sonuçlara göre oldukça yüksektir. Öğrencilerin sigarayı bırakma niyeti ise umut verici, fakat sonuçlar tatminkar değildir. Bu durum sigara içen gençlerde etkin ve planlı bir sigarayı bırakma programına ne kadar gereksinim olduğunu göstermektedir.

- Karatay, Gülnaz – Kubilay, *Gülümser, Sosyo Ekonomik Düzeyi Farklı İki Lisede Madde Kullanma Durumu ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi*, 2004, Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi, 1(2), 57-70, İstanbul, Pdf.

Özet: Ankara Belediyesi sınırları içerisinde bulunan farklı sosyoekonomik düzeye sahip iki lisede madde kullanma durumu ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Karşılaştırmalı tipte tanımlayıcı bir çalışmadır. Araştırmanın örneklemini Ankara Beledi-

yesine bağlı Çankaya İlçesinde bulunan iki lisede öğrenim gören 380 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler anket yöntemi ile toplanmış ve bilgisayar ortamında sayı ve yüzdelikler yardımıyla, önemlilik testi olarak da X^2 testi kullanılarak değerlendirilmiştir. Sigara ve alkol kullanımı ile ilgili elde edilen verilerin okullar arasında anlamlı bir farklılık göstermediği, diğer bağımlılık yapıcı maddelerin ise sosyoekonomik düzeyi yüksek olan okulda sayıca daha fazla kullanıldığı saptanmıştır. Madde kullanma nedenleri bakımından ise; okula mazeretsiz olarak devamsızlık yapan, travmatik bir olay yaşayan, ailesinde sigara ve alkol kullanımı olan, aile ilişkileri iyi olmayan, arkadaşları sigara ve alkol kullanan öğrencilerin daha fazla sigara ve alkol kullandıkları, ayrıca sigara deneyen öğrencilerin çoğunluğunun alkolü de denedikleri de saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda madde kullanımı açısından riskli adölesanlara daha dikkatli yaklaşılması, ergenleri dirençli hale getiren alternatif programlar oluşturulması ve bu alanda niteliksel çalışmaların yapılması önerilmiştir.

- Yazıcı, Hikmet – Özbay, Yaşar, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara İçme Davranışlarıyla Öz Yeterlik İnançları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*, 2004, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (7), 62-79, Sakarya, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın temel amacı sigarayı hiç bırakmayanlarla (SHB), sigarayı bırakıp yeniden başlayanların (SYB) öz-yeterlik inançları arasındaki farklılıkları belirlemektir. Çalışma grubu 440 kişilik üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak Sigara içme Tutum Envanterinin, Öz-yeterlik alt ölçeği kullanılmıştır. Veri analizleri F ve t testleri ile yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre SHB ile SYB'nin öz yeterlik inançları arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Ancak sigara içme miktarı ve süresi açısından farklılıklar ortaya çıkmıştır.

- Özerkmen, Necmettin, *Ergenlerde Sigara İçme Davranışlarını Etkileyen Faktörlerin Sosyolojik Analizi*, 2004, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 7(1), 77-105, Ankara, Pdf.

Özet: Bu makalenin temel amacı Türkiye'de ergenlerin sigara içme prevelansını incelemektir. Ergenlerin sosyo-demografik özellikleri ve sigaraya başlama nedenleri, Ankara-Yenimahalle ilçesine bağlı beş liseden seçilen temsil edici bir örneklem üzerinden araştırılmıştır. Bu çalışma, Ankara Üniversite Sosyoloji Bölümünün yürüttüğü daha geniş kapsamlı politika-yönelimli bir araştırmanın bir parçasıdır. Lise son sınıftaki ergenlerin %29.1'inin sigara içtiği (%14 sık sık; %8.8 nadiren; %70.1 hiç) belirlenmiştir. "Stresli olduğum zaman rahatlama sağlar"(%20.3), "çevremdekilerin sigara içmesi" (%19.6) ve "yemek keyfine ektir" (%18.1) ergenlerin sigaraya başlamalarında en çok işaretledikleri nedenlerin başında gelirken, "enerji vererek uyanık kalmayı sağlar" (%3.1) seçeneğinin sigara içmeye başlamada en az etkili olduğu saptanmıştır. Araştırmada regresyon analizi yardımıyla, araştırmanın bağımsız değişkenleri olan demografik ve kişisel özeliklerin, sigara içmeye başlama nedenleri üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Son olarak da sorunun çözümüne yönelik önerilerde bulunulmuştur.

- Sunter, Ahmet Tevfik - Tunçel, Ebru Kaynar - Canbaz, Sevgi – Pekşen, Yıldız, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinde Sigara İçme Sıklığı ve Etkileyen Faktörler*, 2005, Bağımlılık Dergisi, 6(3), 111-116, Pdf.

Özet: Amaç: Tütün dünyada en önemli ikinci ölüm nedenidir. Bu çalışma Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu (BESYO) öğrencilerinde, sigara içme sıklığını ve bunu etkileyen faktörleri araştırmak amacı ile yapılmıştır. Yöntem: Kesitsel tipteki bu araştırmanın, 18-22 Nisan 2005 tarihleri arasında, BESYO'da eğitim alan öğrencilerin tamamında yapılması planlanmıştır. Araştırmaya 253 öğrenciden 207 (%81.8)'si katılmayı kabul etmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul edenlere gözlem altında anket uygulanmıştır.

Veriler ortalama ± standart sapma ve yüzdelikler olarak verilmiştir. Verilerin karşılaştırılmasında ki-kare ve Student T testleri kullanılmıştır. Bulgular: Araştırmada sigara içme prevalansı %14.0 olarak bulunmuştur. Sigara içen ve içmeyen katılımcılar arasında cinsiyetler ve aile yapısı açısından fark bulunmazken (p>0.05); ailede sigara içme durumu, barınma durumu ve çocukluğunun geçtiği yer açısından fark bulunmuştur (p0.05). Sigara içenlerin 1 (%3.4)'ü hastane, kütüphane, tiyatro gibi yasaklanan yerlerde sigara içtiğini; 5 (%17.2)'i sigarayı bir kez, 13 (%44.8)'ü birkaç kez bırakmayı denediğini ifade etmiştir. Sigarayı bırakmayı deneyenlerin 2 (%11.1)'si ise, organize bir sigara bırakma programına katıldığını belirtmiştir. Sonuç: Sonuç olarak, bir yandan gençlere rol model olacak öğretmen, doktor gibi meslek üyelerinin ve anne babaların bu konuda bilinçlendirilmelerinin sağlanması gerekirken, diğer yandan da bırakma kampanyaları düzenlenerek salgının gerilemesine ve sigara mücadelesine katkıda bulunulmalıdır.

- Utkan, Ayça - Uğurlu, Başak - Aslan, Sürmeli, Dilek Mehmet - Ulusoy, Sinan – Sarı, Zühre, *Lise Öğrencilerinin Sigara İçme Davranışı ile İlgili Risk Algılamaları,* 2005, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi, 22(1), 25-36, Samsun, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı Ankara'da Keçiören Bölgesi'nde bulunan bir Anadolu Lisesi'nde okuyan öğrencilerin (Hazırlık, Lise I ve II. sınıf) sigara içme davranışı ile ilgili "risk" kavramını algılama durumlarının değerlendirilmesidir. Kesitsel tipteki bu araştırmaya 497 öğrenci katılmıştır (Katılım Yüzdesi = 90.5). Bulgular: Araştırmaya katılan 497 öğrencinin % 50.7'si erkek (n= 252); % 45.3'ü 16 yaşından küçüktür (n= 225). Öğrencilerin yaş ortalaması 15.88 (± 0.93)'dir. Erkekler arasında sigara içme sıklığı % 4.4 (n= 11); kızlar arasında ise %0.4 (n=1) olarak bulunmuştur. Öğrencilerin sigara içmeyenler, sigara içenler ve sigara dumanından pasif olarak etkilenenler ile ilgili bazı öngörüleri olmuştur. Öğrenciler sigara içen kişilerin sigara içmeyenlere göre ortalama 15 yıl daha az yaşayacağını; sigara dumanından pasif olarak etkile-

nenlerin ise sigara içmeyen kişilere göre ortalama 10 yıl daha az yaşayacağını ifade etmişlerdir. Sigara içen öğrencilerin sigaranın neden olduğu kısa ve uzun süreli sağlık etkileri ile ilgili algılarında farklılıklar olmuştur. Öğrencilerin bazıları solunum sistemi hastalıkları gibi kısa süreli etkilerin kendilerinde olabileceğini düşünmektedirler. Ancak bu durum uzun süreli ve kronik etkiler için farklılaşmıştır. Yaklaşık her üç öğrenciden birisi (% 27.3) kendi bedenleri için akciğer kanserini bir tehlike olarak algılamamaktadırlar. Öğrencilerin sigara içme ile ilgili risk algıları yetersiz bulunmuştur. Okulda çalışan personel ile işbirliği içinde eğitim çalışmalarının rutin eğitim programları içine yerleştirilmesi önerilmektedir.

- Özyurt, Beyhan Cengiz - Kaya, Ender - Demet, Mehmet Murat - Gökmen, Oğuz - Dündar, Pınar Erbay - Mızrak, Selin – Demir, Teoman, *Manisa İli Kent Merkezindeki İlköğretim Öğrencileri Arasında Sigara Kullanımının Yaygınlığı ve İlişkili Etmenlerin Belirlenmesi*, 2005, 98-101, Bodrum, Pdf.

Özet: Öğrenciler arasında sigara kullanım yaygınlığını belirlemeye yönelik araştırmalar genellikle lise öğrencileri yürütülmüş ve sigara bu yaş grubunda sigara kullanma yaygınlığı % 15,7 63,9 olarak bulunmuştur. Son yıllarda sigara kullanma yaşının düştüğüne ilişkin görüşler bu alandaki araştırmalar da ilköğretim öğrencilerinin de örneklem olarak alınması gerekliliğini doğurmuştur. Ögel ve ark. yürüttükleri çok merkezli bir araştırmada ilköğretim öğrencileri arasında yaşam boyu en az bir kez sigara kullanım öyküsü tüm merkezlerde genel olarak % 16,1 olarak belirlemişlerdir. Mersin, Diyarbakır, Eskişehir ve Denizli'de yapılan araştırmalarda ortaöğretim öğrencileri arasında sigara içme oranı sırası ile %10.1, %14.8, %16.8 ve % 30 olarak bildirilmiş, erkek olma, alkol ve madde denemiş olma, yaşının büyük olması, babanın sigara içiyor olması, babanın sekiz yıldan daha düşük eğitim almış olması, okulda küçük düşürülme davranışına maruz kalması, Beck Depresyon Ölçeği'nde yüksek puan almış olma,

anababa arasında sorun öyküsü olması, sınıfta kalma öyküsü olması, evde cezalandırılma öyküsü olması, yakın arkadaşları arasında sigara içenlerin bulunması sigara içme oranını arttıran olası risk etmenleri olarak belirlenmiştir (5,6,7,8). İlköğretim öğrencileri arasında sigaraya başlama yaşı ise 12.6 olarak bulunmuştur (6,9). Ülkemizde yapılan bu araştırmalarda belirlenen sigara kullanım oranları ve ilk deneme yaşının düşük sayılabilecek yaş gruplarında olması sorunun önemsenmesi ve önlem alınması gereken bir sorun olduğu gerçeğini yansıtmaktadır. Bu noktadan yola çıkılarak tasarlanan bu araştırmada sigara kullanım yaygınlığının ve ilişkili risk etmenlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma evreni Manisa ili kent merkezinde bulunan ilköğretim okullarında okuyan tüm öğrenicilerdir. Araştırma ilköğretim okulları 2. kısımda okuyan 6,7 ve 8 sınıf öğrencilerini temsil ettiği düşünülen 7. sınıf öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Yerleşim yeri farklılıkları göz önüne alınarak uygulanan tabakalandırma işlemi sonucu kentsel yerleşimli 16 ilköğretim okulunda bulunan 26 şubede okuyan 819, gecekondu kesiminde bulunan 12 ilköğretim okulunda okuyan 359 olmak üzere toplam 1178 öğrenciye anket uygulanması planlanmıştır. 304 öğrenci anket uygulaması sırasında okulda bulunmadığı için, 34'ü bir okul yöneticisi anket uygulanmasını reddettiği için anket uygulanamamıştır. 43 öğrencinin anketi de yeterli ve düzgün şekilde doldurulmadığı için değerlendirilme dışı bırakılmıştır. Anket uygulaması yapılan 797 öğrenci çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Anket formları ve optik okuyucu yanıt kartları örnekleme giren şube ve şubede okuyan öğrencilerin sayısına göre rehber öğretmenlere dağıtılmış, uygulama ardından bu araştırma ekibinde olan rehberlik araştırma merkezi yöneticileri tarafından teslim alınmıştır. Uygulama sırasında anketin amacı öğrencilere ankete dahil olan bir yönerge ile belirtilmiş, öğrenci beyanlarının güvenilirliği açısından uygulama sırasında okul idarecileri ve sınıf öğretmenlerinden herhangi bir kişinin sınıfta bulunmaması sağlanmıştır. Araştırmada uygulanan anket Ögel ve ark. tara-

fından benzer bir çalışmada uygulanmak üzere hazırlanmış anketin büyük oranda temel alındığı bir anket olup demografik bilgiler, sigara, alkol ve madde kullanımına ilişkin bilgiler, söz konusu maddelerin kullanımında risk etmeni oluşturabilecek okul, aile ve bireysel bilgilerin sorgulandığı maddeleri içermektedir. Veriler SPSS 10.0 veri tabanı programında analiz edilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler, tek değişkenli risk analizi ve çok değişkenli risk analizi olarak da lojistik regresyon analizi uygulanmıştır.

- Özge, Cengiz - Bayramkaya, Ersin – Toros, Fevziye, *Ergenlerde Sosyal Fobi İle Depresyon, Öz Kavram, Sigara Alışkanlığı Arasındaki İlişki*, 2005, Klinik Psikofarmakoloji Bülteni, 15(4), 165-173, İstanbul, Pdf.

Özet: Sosyal fobi risk faktörlerini belirlemek ve sosyal fobi ile depresyon, öz-kavram, sigara alışkanlığı arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Bu çalışmaya yaşları 13 ile 17 arasında değişen 486 ergen dahil edilmiştir. Sosyo demografik özellikler ve risk faktörleri ergenlerde sosyal fobinin klinik özelliklerini belirleme amacıyla oluşturulmuş, yapılandırılmış bir soru listesiyle elde edildi. Tüm ergenlere ek olarak Çocuklar için Depresyon Ölçeği, Çocuklar için Piers-Harris Öz-kavram Ölçeği ve Çapa Çocuk ve Ergenler için Sosyal Fobi Ölçeği uygulandı. Çalışmada elde edilen kesme puanına sosyal fobi sıklığı %14.4'dü. Sosyal fobi ile depresyon arasında pozitif korelasyon olmasına karşın (r=.447, p=0,001), sosyal fobi ile öz-kavram arasında negatif korelasyon (r=-.456, p=0,001) vardı. Kekemelik, tik veya basit fobisi olanlarda sosyal fobi puanı daha yüksekti. Ayrıca, sosyal fobiye sahip olan ergenlerde sigara içme yaşı daha düşüktü (p=.03). Çalışmanın sonuçları sosyal fobinin erken ergenlik döneminde başladığını, sosyal fobinin depresyon, düşük öz güven ve erken yaşta sigara içme alışkanlığını etkileyebileceğini göstermektedir. Ayrıca, ergenlerde sosyal aktiviteye katılımın sosyal fobi için koruyucu bir faktör olabileceği sonucuna varıldı.

- Gürol, Defne Tamar - Ögel, Kültegin - Tosun, Musa - Liman, Olcay – Taner, Sevil, *Yatarak Tedavi Gören Ergen Uçucu Madde Kullanıcılarında Madde Kullanım Özellikleri: Cinsiyet ve Yaşadığı Yere Göre Karşılaştırma*, 2005, Bağımlılık Dergisi, 6(2), 76-83, İstanbul, Pdf.

Özet: Yatarak tedavi gören 18 yaş ve altı uçucu madde kullanıcılarında madde kullanım özelliklerinin cinsiyet ve yaşadığı yere göre karşılaştırılması amaçlanmıştır. 2001 ve 2002 yıllarında İstanbul'da uçucu madde tedavi merkezinde kendi istekleriyle yatarak tedavi gören 209 uçucu madde kullanıcısı ergenlere yazarlar tarafından oluşturulan bir soru formu yüz yüze uygulanmıştır. Örneklemin hepsi boya tineri ve yapıştırıcı kullandığını belirtmiştir. Ailesiyle yaşayanlarda sokakta yaşayanlara göre, kızlarda ise erkeklere göre yapıştırıcı kullanımı tinere kıyasla daha yüksek olarak bulunmuştur. Sokakta ve grup içinde kullanım, tıbbi yardım alma ve kendi kendine bırakma girişimleri sokakta ve ailesiyle yaşayanlar arasında farklılık göstermemektedir. Sokakta yaşayanların uçucu kullanmaya daha yüksek oranda grup içinde başladığı görülmektedir. Erkeklerde ise sokakta uçucu kullanımı ve kendi kendine bırakma girişimi kızlara göre daha yüksektir. Uçucu kullanıcılarının uçucu madde kullanmaya başlama yaşı ortalamaları 12 civarındadır. Sokakta yaşayanların madde kullanmaya başlama yaşları ailesiyle yaşayanlara göre daha düşüktür. Kızlar ve erkekler arasında uçucu madde kullanmaya başlama yaşları arasında bir fark yoktur. Uçucularla birlikte en sık kullanılan maddeler tütün, alkol, esrar ve flunitrazepamdır. Sokakta yaşayanlarda evde yaşayanlara göre alkol kullanım ve flunitrazepam kullanım riski daha fazladır. Erkek uçucu madde kullanıcılarında esrar kullanım riski daha yüksekken, kızlarda biperiden ve eroin kullanımı daha yüksek bulunmuştur. Sokakta yaşayanlarda üçten fazla bağımlılık ölçütü görülme riski, evde yaşayanlara göre üç kat fazladır. Uçucu madde kullanım özellikleri cinsiyete ve yaşadığı göre farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle, uçucu madde kullanıcılarına yaklaşımda bu farklılıkların dikkate alınması gerekmektedir.

- Yazıcı, Hikmet - Şahin, Mustafa, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara İçme Tutumları ile Sigara İçme Statüleri Arasındaki İlişki*, 2005, Kastamonu Eğitim Dergisi,13(2), 455-466, Kastamonu, Pdf.

Özet: Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin sigara içme statüleri ile sigara içme tutumları arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Sigara içme sıklığı ve süresi sigara içme statüsünü, sigara içmeye yapılan yüklemeler ise tutumları kapsamaktadır. Çalışma grubu 470 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır (kız = 153, % 32.6, erkek = 317, % 67.4). Araştırmadan elde edilen bulgular; sigara içme süresi ve miktarı ile sigara içme tutumları arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Sigara içme miktarının bağımlı değişken olarak kabul edildiği regresyon analizi modelinde, cinsiyetin, sigara içme süresi ve miktarının, sigarayı daha önce bırakma durumunun ve öz-yeterlik inançlarının anlamlı yordayıcılar olduğu gözlenmiştir. Cinsiyet değişkeni dikkate alınarak yapılan t testi analizinde de kızların ve erkeklerin sigara içme tutumları arasında anlamlı bazı farklılıklara rastlanmıştır.

- Tarı, Itır – Ziyalar, Neylan, *İntihar Girişimi Olan ve Olmayan Sokakta Yaşayan Uçucu Madde Kullanıcılarının Karşılaştırması*, 2005, Bağımlılık Dergisi, 6(2), 84-88, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı sokakta yaşayan, madde kullanan çocukları intihar girişimi olan ve olmayanların, intihar özellikleri, sokakta yaşam özellikleri, madde kullanım özellikleri ve riskli cinsel davranışlar açısından karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu çalışma Ocak 2003-Mayıs 2003 tarihleri arasında İstanbul ilinde bulunan Yel değirmeni Çocuk ve Gençlik Merkezinde Yapılmıştır. Örneklemi; Yeldeğirmeni Çocuk ve Gençlik Merkezinde yaşayan 14 intihar girişimi olan ve 16 intihar girişimi olmayan 10-18 yaş arasındaki (sd:17) 30 sokakta yaşmış çocuk oluşturmaktadır. Araştırma sırasında ölçek olarak Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol ve Suç Önleme Biriminin oluşturduğu (United Nations Office on Drugs and Crime, UNODC) "Türkiye'de Madde Kullanım Özelliklerinin ve Boyutlarının Ulusal Düzeyde Sap-

tanması Projesi" (National Assessment Program on Drug Abuse in Turkey) çerçevesinde geliştirdiği "Madde Bağımlısı Toplum Örneklemi" isimli anket formu uygulanmıştır. Bu çalışmada anılan formun demografik ve ekonomik duruma ilişkin soruları ile, madde kullanım öyküsü, cinsel deneyimleri hakkındaki bölümleri kullanılmıştır. Forma intihar düşünceleri, intihar planları ve intihar girişimlerini sorgulayan yirmi bir soru ilave edilmiştir. Araştırmaya katılan her iki grupta da yaş alt sınırı 15 yaş üst sınırı 17 olarak saptanmıştır. Tüm katılımcılar uçucu madde kullanıcısıdır. Katılımcılardan intihar girişimi olan grupta (n=10) kendine fiziksel zarar verdiğini söyleyenlerin oranı %71.4, intihar girişimi olmayan grupta (n=6) kendine fiziksel zarar verdiğini söyleyenlerin oranı %37.5'tir.

- Coşkunol, İpek - Aydın, Mert - Tavusbay, Nilgün - Ceyhan, Önen - Alptekin, Serpil – Ayık, Sibel Ötkem, *Lise Öğrencilerinin Sigara Alışkanlıklarını Etkileyen Faktörler*, 2005, İzmir Göğüs Hastanesi Dergisi, 19(3), 77-82, İzmir, Pdf.

Özet: İzmir'deki lise öğrencileri arasındaki sigara içme prevalansı ile bunu etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla planlanan bu çalışma kapsamında lise 1.sınıfta okuyan 710 öğrenciye (319'i erkek, 391'i kız; yaş ortalaması 15.7± 0.8) ayrıntılı bir anket uygulandı. Sigara içme prevalansının % 26.7 (erkeklerde % 28.8, kızlarda %25.1) olduğu izlendi. Öğrencilerin % 82'i sigaraya özenti nedeniyle başlamış, % 24.8'u sigarayı bırakmış, % 47.4'i bırakmayı düşünüyordu. Öğrencilerin sigaraya başlama yaşı düştükçe ya da sigara içme süresi arttıkça, bir günde tüketilen sigara miktarı artmaktaydı ($p< 0.01$). Anne-babaların eğitim durumu ile çocukların sigara içme oranları arasında istatistiksel olarak bir anlamlılık saptandı ($p< 0.05$). Öğrencilerin sigara içmesinde annenin ve evdeki kardeşin önemli bir etken olduğu belirlendi ($p< 0.05$). Sonuç olarak çocukların sigara içme yaygınlığında aile içi etkileşimin önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

- Crome, lana – Bloor, Roger, *Ergenlerde Madde Kötüye Kullanımı ve Psikiyatrik Yandaş Hastalıklar*, 2005, Current Opinion in Psychiatry, 1(3), Pdf.

Özet: Gözden geçirmenin amacı Birçok genç insan, değişik karmaşık psikolojik etkileri olan çeşitli maddeleri (özellikle nikotin, alkol ve esrar) kötüye kullanmakta ve bunlara bağımlı hale gelmektedir. Son bulgular Sigara, içki ve esrar kullanımı arasındaki etkileşimlerin analizi, madde kullanımı ile psikiyatrik yandaş hastalıklar arasındaki ilişkiyi açıklayan başlıca unsurun, düzenli sigara içmek olduğuna işaret etmektedir. Bazı çalışmalarda, düzenli esrar kullanımının, psikiyatrik hastalık riskini artırdığı gösterilmiştir. Ancak bu saptama tüm çalışmalar için geçerli olmadığı için bu konu tartışmalıdır. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan ve madde kötüye kullanan çocuklarda prognoz, madde kullanmayanlara göre daha kötüdür ve bu nedenle, uyarıcı ilaçlarla tedavi konusunda bir endişe söz konusudur: bir çalışmada, bu korkunun doğrulanmadığı görülmektedir. Anksiyete bozuklukları olan genç bireylerde madde kullanım bozuklukları riski yüksektir. Ergenlikte madde kötüye kullanımı tedavisine ilişkin klinik çalışmalar, bilişsel davranışçı girişimlerin yararlarını destekler niteliktedir. Madde kötüye kullanımı olan erişkinlerin farmakolojik tedavisine ilişkin giderek artan kanıtlar vardır ve daha genç hastaların tedavisinde bunlardan yararlanılabilir. Yardım gereksinimi içinde olmaları muhtemel olan ergenlerin yalnız %9'unun tedavi alabildiği tahmin edilmektedir. Özet Çocuklukta başlayan psikiyatrik bozukluklar erişkinlikte de devam edebildiğinden, hizmetlerin ulaşılabilir olması halinde, madde kötüye kullanımı ile komplike olan durumları önlemek veya azaltmak için girişimde bulunma olanağı vardır. Yandaş hastalık kalıplarını incelemek ve uygun tedavi girişimlerini uygulamak ve değerlendirmek için, boylamsal çalışmalar çok gereklidir.

- Karakuş, Seydi, *Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunda Okuyan Öğrencilerin Fiziksel Sağlıkları ile Serbest Zaman ve Sigara Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2005, Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(2), 1-13, Kırşehir, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunda okuyan öğrencilerin fiziksel sağlıkları ile serbest zamanlarını değerlendirme ve sigara kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışmaya Kütahya İlinde bulunan Dumlupınar Üniversitesinin Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunda okuyan 203 öğrenci (166 bay, 37 bayan) gönüllü olarak katıldı. Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin ortalama yaşlan 22,2± 2,4 yıl, boyları 176,3± 6,O cm. ve vücut ağırlıkları 70,1± 8,1 kg. iken bayanların ortalama yaşlan 22,0± 2,2 yıl, boylan 170,3± 8,4 cm. ve vücut ağırlıkları 58,7± 11,9'kg.dı. Çalışmada anket metodu uygulandı ve sorular genel olarak fiziksel sağlıkları, serbest zaman ve sigara kullanımlarını belirlemek üzere düzenlendi. Çalışmadan elde edilen veriler SPSS 12 istatistik paket programında tanımlayıcı istatistik ve ki kare testleri uygulandı. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun %. 51,6. kendisini fiziksel olarak dinç hissettikleri, % 36,6 günde sekiz saat uyudukları, %66,5'nin herhangi bir sağlık probleminin olmadığı, % 59,8'nin günlük serbest zamanlarının olduğu, % 26,8'nin serbest zamanlarında spor yaptıkları. % 39,4'nün serbest zamanlan verimli kullandıkları ve % 65,4'nun sigara kullanmadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin önceden spor yapmaları ile sağlıkları arasında, sağlık durumları ile günlük uyku düzeyleri arasında önemli bir ilişkinin olduğu (PO.05), ayrıca sağlık ve sigara kullanımı arasında da önemli bir ilişkinin olduğu (PO,Q5) belirlenmiştir. Sonuç olarak, beden eğitimi ve spor yüksek okulunda okuyan öğrencilerin büyük bir bölümünü fiziksel sağlıklarının temelinde aktif olarak spor uğraşıları ve bunun gerekliliği olarak da sağlıklarına Önem vermeleri, sigara kullanmamaları ve serbest zamanlarını da verimli kullandıkları söylenebilir.

- Karahan, T. Fikret – Koç, Hatice Epli, *Üniversite Öğrencilerinin Alkol ve Sigara Kullanım Sıklığına Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarının İncelenmesi*, 2005, Ege Eğitim Dergisi, 6(2), 1113-131, Pdf.

Özet: Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin alkol ve sigara kullanım sıklıklarına göre stresle başa çıkma tarzları arasındaki farklılıklar incelenmiştir Araştırmanın örneklemi Oranlı Küme Örnekleme Yöntemi kullanılarak belirlenen 1346 öğrenciden oluşmaktadır Öğrencilerin stresle başa çıkma tarzları Şahin ve Durak 1995 tarafından Türkiye uyarlaması yapılan Stresle Başa çıkma Tarzları Ölçeği ile ölçülmüştür Öğrencilerin alkol ve sigara kullanım sıklıklarını belirleme amacıyla Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır Verilerin analizinde Tek Yönlü Varyans Analizi ve LSD Testi teknikleri kullanılmıştır Araştırmada alkol kullanımı ile ilgili olarak elde edilen bulgular ara sıra ayda bir ya da iki ayda bir kez alkol kullanan öğrencilerin stresle başa çıkmada kendine güvenli yaklaşımı diğer öğrencilere göre daha çok kullandıklarını; hiç alkol kullanmayan öğrencilerin ise stresle başa çıkmada çaresiz ve boyun eğici yaklaşımı daha çok kullandıklarını göstermektedir. Haftada en az iki kez alkol kullanan öğrencilerin ise stresle başa çıkmada çaresiz iyimser ve sosyal destek arama yaklaşımlarını daha az kendine güvenli yaklaşımı daha çok kullandıkları saptanmıştır. Sigara kullanımı ile ilgili olarak elde edilen bulgular ise bağımlılık düzeyinde sürekli sigara içen öğrencilerin stresle başa çıkmada kendine güvenli yaklaşımı diğer öğrencilere göre daha çok kullandıklarını; hiç sigara kullanmayan öğrencilerin de stresle başa çıkmada çaresiz yaklaşımı daha çok kullandıklarını göstermektedir Bulgular; sık sık alkol ve bağımlılık düzeyinde sürekli sigara kullanan üniversite öğrencilerinin stres kaynakları karşısında probleme odaklanma ve durumu değiştirmeye yönelme yerine risk oluşturmasına rağmen alkol ve sigarayı stresin yarattığı olumsuz duygularla başa çıkmada bir araç olarak kullandıklarını düşündürmektedir.

- Kurt, Ahmet Öner - Toros, Fevziye - Çamdeviren, Handan - Tezcan, Hanife - Buğdaycı, Resul - Öner, Seva – Şaşmaz, Tayyar, *Ergenlerde Alkol İçme Prevalansı ve Olası Risk Faktörleri: Okul Tabanlı, Kitlesel Bir Çalışma*, 2006, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 5(2), 94-104, Pdf.

Özet: Kesitsel tipte planlanan ve 2002 yılında Mersin'de yapılan bu çalışma ile ilköğretim ikinci kısım ve lisede okuyan öğrencilerde alkol içme prevelansı ve etkileyen risk faktörlerinin araştırılması amaçlandı. Çalışmaya 2252'si (%54.4) erkek ve yaş ortalaması 14.5±1.9 yıl olan toplam 4143 öğrenci katıldı. Öğrencilerin %24.5'inin hayatı boyunca en az bir kez alkol içtiği saptandı. Altıncı sınıfta %8.4 olan bu oranının, 10'uncu sınıfta %46.1' e çıktığı ve bu eğilimin istatistiksel olarak da anlamlı olduğu belirlendi. Sınıf derecesinin artması, sigara veya illegal bir madde denemek, anne veya babanın alkol içmesi, erkek olmak ve evde ceza verilmesinin alkolü denemeyi etkileyen başlıca risk faktörleri olduğu saptandı. Bu sonuçlar göz önüne alınarak adölesanların alkolden uzak tutulması için aile ve okul içindeki ilişkilerin olumlu şekilde geliştirilmesi ve konu ile ilgili sağlık eğitimine ağırlık verilmesi gerekmektedir.

- Bozkurt, Ali İhsan - Gökçe, Birsen - Ertan, Duygu – Bostancı, Mehmet, *Ortaokul Öğrencilerinin Sigara Kullanma Alışkanlıkları ve Etkileyen Faktörler*, 2006, Sağlık ve Toplum Dergisi, 16(4), 89-96.
- Bayram, Ayşe Türkan - Aydın, Cahide - Altıntoprak, Ender - Coşkunol, Hakan – Yüncü, Zeki, *Çocuk ve Ergenlere Yönelik Bir Bağımlılık Merkezine İki Yıl Süresince Başvuran Olguların Sosyodemografik Değerlendirilmesi*, 2006, Bağımlılık Dergisi, 7(1), 31-37, İstanbul, Pdf.

Özet: EGEBAM 2003 yılı eylül ayında hizmete girmiş yeni bir bağımlılık merkezidir. Merkezimize başvuran olguların bazı klinik özelliklerini değerlendirebilmek amacıyla bu çalışmayı planladık. Eylül 2003 Eylül -2005 Eylül arasında polikliniğimize başvuran olguların poliklinik kayıtları tarandı. Toplam 323 olguya ulaşıldı. Poliklinik kayıtla-

rından elde olunan bilgiler tarafımızca geliştirilen bilgi formuna aktarıldı. EGEBAM' a 323 olgu başvurmuştur. Başvuran olguların %88.5' i erkek, %11.5 kız hastalardan oluşmaktadır. Olguların yaşlarının aritmetik ortalaması 16.2 olarak bulunmuştur. Kurumumuza başvuran olguların %52.3' ünün sosyal güvencesi varken, %47.7'ünün sosyal güvencesi bulunmamaktadır. EGE¬BAM' a başvuran olguların %94.4' ünün sigara kullandığı, %5.6' sının sigara kullanmadığını belirlendi. Tüm olguların %93.8' inin sigara dışı madde kullandığını %6.2' sinin ise kullanmadığı belirlendi. Madde kullanım oranlarına baktığımızda en sık kullanılan maddenin sigara olduğu (% 94.4) anlaşılmaktadır. Onun ardından sırasıyla esrar (% 75.2), inhalan (% 53.8), ekstazi (%43.6), alkol (%43.2), benzo (%31.4), kokain (% 2.6), hap (diğer) (% 1.7), opioid kullanımın (% 0.3) olduğu belirlendi. Sigara kullanımı dışlandığında olguların % 86.9'unun çoğul madde kullanıcısı oldukları belirlenmiştir. Araştırmamızda yer alan olguların maddeyi ilk kullanma yaşları 13.7 ±2.16 olarak bulunmuştur. İlk tedaviye başvurma yaşları ise 16± 16+1.65 dır. Kullanmaya başlama ile tedaviye başvurma arasında ortalama 29± 29± 23.98 ay gibi bir süre vardır. Çocuk ve ergen madde kullanım bozukluğu olan kişilerin bazı klinik parametreler açısından (tercih edilen maddeler, madde kullanmaya başlama yaşları, yatış oranları) erişkin madde kullanıcılarından farklı bir hasta grubu olduğunu düşündürtmektedir.

- Özyurt, Beyhan – Dinç, Gönül, *Manisa'da Okul Çağı Çocuklarda Alkol Kullanım Sıklığı ve Alkol Kullanımı ile İlişkili Faktörler,* 2006, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 5(2), 61-71, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı okul çağı çocuklarda alkol kullanım sıklığını ve ilişkili faktörleri saptamaktır. Kesitsel çalışma Mart 2004'de yürütülmüştür. Çalışma Manisa Merkez İlçedeki ilköğretim 5. ve 7. sınıf, liselerin hazırlık ve 1. sınıflarının öğrenci listelerinden tabakalı rastgele örnek seçim yöntemi kullanılarak seçilen 2004 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Veriler, öğrencilerden gözlem altında anket yöntemiy-

le toplanmıştır. Veriler, SPSS for Windows 10.0 istatistik paket programında değerlendirilmiştir. Okul çağı çocuklar arasında yaşam boyunca en az bir kez alkolü denediklerini belirtenlerin oranı % 11.0'dır. Öğrencilerin alkol deneme yaşları 11,66+ 2,76'dır. Araştırma sırasında alkolü daha önce deneyenlerin % 68.3'ü halen alkol kullandıklarını belirttiler. Erkek cinsiyet, ileri yaş, ailenin gelir durumu, sigara deneme, arkadaş grubunda sigara ve alkol kullanımı alkol denemeyi etkileyen faktörler olarak bulunmuştur. Manisa'da okul çağı çocuklarda alkol denemenin yaşla ve arkadaş grubunda alkol deneme sıklığıyla belirgin olarak arttığı bulunmuştur. Alkol kullanımını önlemeye yönelik programlarda öncelikle bu faktörlerin üzerinde durulması gerekir.

- Kılıç, Bülent - Giray, Hatice - Pıçakçıefe, Metin - Bilgin, Nurcan - Karakuş, Nuriye – Keskinoğlu, Pembe, *İzmir'de Lise Öğrencilerinde Sigara İçme Sıklığı ve İçicilik Davranışı Üzerine Sosyal Öğrenmenin Etkisi*, 2006, Toraks Dergisi, 7(3), 190-195, Ankara, Pdf.

Özet: İzmir'de Lise öğrencilerinde sigara içicilik sıklığını, içicilik davranışı üzerine sosyal öğrenmenin ve sigaranın zararları ile ilgili aldıkları eğitimin etkisini saptamaktır. İzmir ili İnönü Lisesi ve Balçova Ticaret Lisesi öğrencilerinde kesitsel bir araştırma yapılmıştır. Öğrencilerde sigara içicilik prevalansı % 15.0, sapma % 3.0 alınarak %95 güven aralığında hesaplanan en az örnek büyüklüğü 410'dur. İnönü Lisesi'nde küme örnekleme ile örnek seçimi (571 öğrenci) yapılmış, Balçova Ticaret Lisesi'nin ise tüm öğrencileri (273) çalışmaya alınmıştır. İnönü Lisesi'nde % 91.4, Balçova Ticaret Lisesi'nde % 93.8 öğrenciye ulaşılmıştır. Veri anket formunun sınıflarda öğretmenler bulunmadan öğrencinin kendi kendine doldurması sağlanarak elde edilmiştir. Tek değişkenli analizde ki-kare, çok değişkenli analizler lojistik regresyonla yapılmıştır. İnönü Lisesi öğrencilerinin % 14.6'sı, Balçova Ticaret Lisesi öğrencilerinin % 18.6'sı halen sigara içmektedir. Sigaraya başlamanın en önemli nedeninin stres olduğu belirtilmiştir. Tek değişkenli analiz sonuçlarına göre; aynı evde yaşayan diğer kişi-

nin içicilik varlığı, arkadaşının içici olması, öğretmenlerinin sigara içtiklerini bilme, hayran olunan kişinin içtiğini bilme ve alkol kullanma sigara içicilik sıklığını anlamlı olarak arttırmaktadır (tüm değişkenler için p= 0.000). Öğrencilerin sigara içiciliği yaşla ve annenin çalışması ile artmaktadır (p= 0.005, p= 0.008). Lojistik regresyon analizi sonucunda da yaş dışında diğer etmenlerin sigara içiciliğini anlamlı olarak arttırdığı saptanmıştır. İzmir İli lise öğrencilerinde sigara içicilik sıklığı yüksektir. Sigara içiciliğinde sosyal öğrenme etmenlerinin önemli katkıları vardır. Öğrencilerin sigara içmesini azaltmak için sigara ile ilgili verilen eğitimlerin içeriği ve etkinliğinin gözden geçirilmesi, eşitsel çalışmaların okul ve sosyal aktivite alanlarını da içermesi, verilen eğitime aile, okul öğretmeni ve yöneticilerinin dahil edilmesi ve sigara karşıtı çalışmaların çocukların henüz sigaraya başlamadığı döneme çekilmesi gerekmektedir.

- Eke, Ceyda Yılmazçetin - Erdem, Gizem - Ögel, Kültegin – Taner, Sevil, *Lise Öğrencilerinde Arkadaş Özellikleri ve Madde Kullanımı, 2006, Bağımlılık Dergisi*, 7(3), 111-116, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amaçları, lise öğrencilerinin arkadaş özelliklerinin dağılımını belirlemek, madde kullanma riskini arttıran çevresel etmenleri incelemektir. Bununla birlikte, madde kullanan öğrencilerin arkadaş özelliklerini ortaya koymak hedeflenmektedir. Gençlik Araştırması kapsamında, İstanbul'un 15 ilçesinden rastgele 43 okul seçilmiştir. 2004 Mart- Mayıs tarihleri arasında 10. sınıf öğrencilerine toplam 3843 anket uygulanmıştır. Anketlerin 3168'i geçerlidir. Bu çalışmada, kullanılan anket formunun arkadaş özellikleri ve madde kullanımı ile ilgili bölümleri değerlendirilmiştir. Bulgular: Araştırmada, yaşam boyu en az bir kez tütün ve alkol kullanım yaygınlığı sırasıyla % 34.3 ve % 49.7, herhangi bir madde kullanımı ise % 14.3 olarak belirlenmiştir. Madde kullanma riskini arttıran arkadaş özellikleri içinde, öğrencinin madde kullanan arkadaşı bulunması ön plana çıkmaktadır. Madde kullanan arkadaşı olanların, madde kullanma riski yak-

laşık 6 kat fazladır. Bununla birlikte, erkeklerde polisle başı belaya giren ve hırsızlık yapan arkadaşı olma riski kızlara göre yaklaşık 2.5 kat, bilerek başkasının malına zarar veren arkadaşı bulunma riski ise 2 kat fazladır. Fakat, madde kullanan kızların anti-sosyal arkadaşları bulunması riski erkeklere oranla daha yüksektir. Örneğin, madde kullandığını belirten kızlarda hırsızlık yapan arkadaşı olma riski 6.6 iken bu risk madde kullanan erkek öğrencilerde 3.3'tür. Madde kullananların % 50.2'sinin, madde kullanmayanlarınsa % 15.2'sinin madde kullanan arkadaşı vardır. Bu çalışmanın arkadaş etkisini daha ayrıntılı incelemek için riskli arkadaş grubunun yapısı da göz önünde tutularak tekrarlanması gerekmektedir. Risk etmenleri içinde arkadaş etkisi, cinsiyet karşılaştırması yapılarak yeniden ele alınmalıdır.

- Yazıcı, Hikmet, Özbay, Yaşar, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara İçme Davranışlarının Bilişsel Davranışçı Bir Modele Dayalı Olarak İncelenmesi*, 2006, Milli Eğitim Dergisi, 172, 116-125, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, sigara içme davranışı bilişsel davranışçı bir modele dayalı olarak incelenmektedir. Araştırma grubu üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır (N = 442). Bireylerin sigara içme tutumlarını belirlemek amacıyla Sigara İçme Tutumları Ölçeği (SİTÖ) uygulanmıştır. Bunun yanında yaş, cinsiyet, ekonomik gelir düzeyi ve sigara içme statüsüne ilişkin ölçümler yapılmıştır. Bulgular; sigara içme davranışı ile bilişsel davranışçı değişkenler arasında ilişki olduğunu ve bireylerin sigara içmeyi bilişsel süreçlerle ilişkilendirdiklerini göstermiştir.

- Marakoğlu, Kamile - Özdemir, Saniye –Çivi, Selma – Şahsıver, Şule, *Tıp Fakültesi Birinci ve İkinci Sınıf Öğrencilerinde Sigara İçme Durumu ve Depresyon Yaygınlığı Arasındaki İlişki*, 2006, Bağımlılık Dergisi, 7(3), 129-134, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmada Selçuk Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinde sigara içme durumu ve depresyon yaygınlığı arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. Tanımlayıcı

ve kesitsel olarak planlanan bu çalışmada, birinci ve ikinci sınıf öğrencilerine sosyo-demografik özelliklerini ve sigara içme durumlarını tespit için bir anket ve depresyon düzeylerini değerlendirmek için 21 sorulu Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ) uygulandı. Çalışma 1 Şubat-1 Mart 2006 tarihleri arasında gerçekleştirildi. İstatistiksel analiz için Ki-Kare testi kullanıldı. Bulgular: Çalışmanın yürütüldüğü sürede toplam öğrencilerin %81.9'una ulaşıldı (331/404). Öğrencilerin ortalama yaşı 19.51 ±1.37 idi. Cinsiyet dağılımları değerlendirildiğinde %56.2'si (186) erkek ve %43.8'i (145) kadındı. Sigara içme yaygınlığı %16.0 (53/331) olarak bulundu. BDÖ değeri öğrencilerin %43.8'inde (145/331) 10 ve üzeri olarak bulundu. BDÖ değerlerine göre depresyon şiddeti %24.8'inde (82/331) hafif, %12.1 'inde (40/331) orta ve %6.9'unde (23/331) şiddetli olarak tespit edildi. BDÖ'nün ortalama değeri kız öğrencilerde 11.13±7.9 (median=9, min=0 max=38), erkek öğrencilerde 8.96±8.27 (median=7, min=0 max=48) idi. Sigara içenlerde içmeyenlere göre depresyon değeri yüksekti ($p>0.05$). Aileleriyle birlikte kalanlarda yurt ve diğer ortamlarda kalanlara göre depresyon değeri ve sigara içme yaygınlığı daha düşüktü ($p>0.05$). Sigara içen öğrencilerin ailelerinde sigara içme yaygınlığı anlamlı düzeyde yüksek olarak bulundu ($p<0.05$). BDQ degeri ogrencilerin %8.9'unda (17/192) 17 ve uzeri olarak bulundu. Sigara icenlerde icmeyenlere gore depresyon degeri daha yuksekti ($p<0.05$). Sonuc: Ogrenciler arasmda sigara icme yaygmhgr genel populasyondan az olmakla birlikte depresyon degeri toplumdaki prevalans sikhgi ile benzer olarak bulundu. Ogrencilerimize sigara biraktirma hizmetlerinin ve destek amach ozel ruhsal damsmanhk hizmetlerinin ilgili kurumlarca verilmesi daha saghkh doktor adaylanrnn yetisebilmesi konusunda faydah olacaktir.

- Demir, Nilüfer Özcan, *Ailedeki Madde Bağımlılığının Ergenin Sapmış Davranışlara Yönelmesindeki Etkisi: Lise Son Gençliği Örneği*, 2006, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 23(1), 119-129, Ankara, Pdf.

Özet: Araştırmamız son yıllarda aile içinde giderek artan madde bağımlılığının (sigara, alkol, uyuşturucu) özellikle gençlerde depresyon, intihar düşüncesi ve sapmış davranışların oluşumundaki etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Toplam 726 genç ile yapılan survey çalışmasının neticesinde, gencin, ebeveyninin, kardeşinin ve yakın akrabasının madde bağımlılığı ile ailenin parçalanması, ebeveyninin çocuk bakım tarzı, gencin ebeveyni tarafından etiketlenmesi, şiddete maruz kalması, sapmış davranışlara yönelmesi, depresyon ve intihar düşüncesi taşıması arasında güçlü ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

- Kutlu, Ruhuşen – Çivi, Selma, *Seydişehir Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinde Sigara Kullanma Durumu ve Etkileyen Faktörler*, 2006, Bağımlılık Dergisi, 7(2), 71-79, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışma üniversite öğrencilerinde sigara içme sıklığını belirlemek ve bunu etkileyen risk faktörlerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel tipteki bu çalışma Seydişehir Meslek Yüksek Okulu'ndaki 167 öğrenci üzerinde yapıldı. Sosyo-demografik karakterler, sigara içme sıklığı, sigara içme ile ilgili davranışlar ve aile özellikleri incelendi. İstatistiksel analizler SPSS 10.0 programı ile yapıldı. Sigara içme sıklığı % 37.1 (n= 62), bırakma sıklığı % 7.8 (n= 13), içmeme sıklığı %55.1 (n= 92), quit ratio (bırakmış olanların içmiş olanların içerisindeki payı) % 17.4 olarak bulundu. Sigaraya başlama yaşı en küçük 10, en büyük 22, ortanca değer 16 yaş idi. Sigaraya başlatan etmenler arasında birinci sırada % 43.5 sosyal çevre ve arkadaş grupları yer alıyordu. Sigara içenlerin yakın arkadaş grubunda içme sıklığı (% 91.6) içmeyenlere göre anlamlı düzeyde yüksek bulundu ($p< 0.001$). Sonuç: Meslek Yüksek Okulu öğrencilerinde sigara içme sıklığı yüksek olup, sigaraya başlama büyük oranda 15 yaşından önce ve sigara içenlerin yakın arkadaş grubunda içme sıklığı anlamlı düzeyde yüksek bulundu. Çocuklar ilköğretim düzeyinde sigaranın zararları konusunda bilgilendirilmeli ve öğretmenler sigara içmeyerek öğrencilerine iyi örnek olmalıdırlar.

- Bayar, Banu - Bayar, Kılıçhan - Pıçakçıefe, Metin - Keskinoğlu, Pembe, *Muğla Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara İçicilik Sıklığı ve İçiciliği Arttıran Nedenler*, 2007, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 6(4), 267-272, Pdf.

Özet: Muğla Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksek okulu öğrencilerinde sigara içme sıklığını, içiciliği arttıran nedenleri ve sigara ile ilgili alınan eğitimlerin etkisini araştırmaktır. Muğla Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksek okulu öğrencilerinde kesitsel çalışma yapılmıştır. Çalışmanın evreni Muğla Sağlık Yüksek okulu'ndaki 417 öğrencidir. Örnek seçilmemiştir. Bu evrenden 355 (%.85.1) öğrenciye ulaşılmıştır. Anketlerin öğrencinin kendi kendine doldurması sağlanarak veri toplanmıştır. Veri, SPSS 11.0 programı kullanılarak, Ki-kare ve lojistik regresyon analizi ile çözümlenmiştir, $p< 0.05$ anlamlılık sınırı olarak kabul edilmiştir. Öğrencilerin %25.3'ü halen sigara içmektedir. Öğrencilerin %59.2'si sigara içmeye başlama nedenini sıkıntı-kaygı olarak bildirmiştir. Lojistik regresyon analiz sonucuna göre; yakın arkadaşlarının sigara içmesi (p: 0.000), evde anne-baba dışında sigara içicisi olması (p: 0.000), alkol kullanması (p: 0.000) ve öğretmeninin sigara içtiğini bilmesi (p: 0.020) öğrencilerin içicilik sıklığını anlamlı olarak arttırmaktadır. Muğla Sağlık Yüksek okulu öğrencilerinde sigara içicilik sıklığı (%25.3) yüksektir. Öğrencilerin çevresinde sigara içicisi bulunmasının içicilik sıklığını arttırdığı saptanmıştır. Öğrencilerin sigaranın zararlarını bilmesinin ve sigaranın zararları ile ilgili eğitim almasının, öğrencilerin içiciliğini etkilememesi önemlidir.

- Özbaran, Burcu - Aydın, Cahide - Altıntoprak, Ender - Coşkunol, Hakan - Yıldız, Umut – Yüncü, Zeki, *Sokak Yaşantısı Olan Olmayan Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerin Klinik ve Sosyo Demografik Özellikleri*, 2007, Türkiye'de Psikiyatri Dergisi, 9(1), 37-43, Ankara, Pdf.

Özet: Son yıllarda ülkemizde sokakta yaşayan ve çalışan çocukların sayısında belirgin bir artış olmuştur. Çocuk ve ergenlerde her ne sebeple olursa olsun sokak yaşantısının başlaması sonucunda çocukların

sosyal destek sistemleri zayıflar. Sokağın olumsuzlukları onları daha fazla etkisi altına alır. Bu çalışmada sokak yaşantısı (SY) olan ve olmayan ve madde kullanım sorunu olan ergenleri bazı klinik ve sosyo demografik özellikler açısından değerlendirerek bu iki grup arasındaki olası farklılıkları belirlemeyi amaçladık. Ege Üniversitesi Çocuk ve Ergen Alkol, Madde Bağımlılığı Araştırma ve Uygulama Merkezi'ne (EGEBAM) Eylül 2003 ile Kasım 2005 tarihleri arasında başvuran tüm hastaların dosyaları tarandı. Bu olgulardan yalnızca sigara içenler ve herhangi bir madde kullanmayanlar çalışmaya alınmadı. Önceden tarafımızca hazırlanmış olan bazı klinik ve sosyo demografik özelliklerin sorgulandığı bilgi formu dolduruldu. İstatistiksel değerlendirme için SPSS–11 paket programı kullanıldı. Dosya taraması sonucunda 328 olguya ulaşıldı. Bu olguların 20'si sigara dışında herhangi bir bağımlılık yapıcı madde kullanmadıkları için çalışmaya alınmadı. 308 olgunun %39.6'sının SY olduğu,%60.4'ünün SY olmadığı belirlendi. Bu grupları cinsiyet, (0.046), madde kullanmaya başlama yaşı (0.000), ilk tedaviye başvurma yaşı (0.000), sigaraya başlama yaşı (0.015), 2, 3, 4, 5 kardeşi olması (sırasıyla 0.014, 0.001, 0.002, 0.011); ebeveynlerin evli ve ayrı olması (0.000); anne ve babanın 0–5 yıl arasında ya da 6 yıl ve daha çok eğitim alması (sırasıyla 0.006, 0.000); babanın sağ-ölü olması (0.048); okul yaşamından kopma, okulda sene kaybı (0.000); kullanılan madde türü (esrar-0.001-, uçucu-0.000- ve alkol-0.000-); suç unsuru olabilecek davranışların olması (0.000) açısından değerlendirdiğimizde gruplar arası fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Bununla birlikte ailede madde kullanım öyküsü (0.775) ve ilk maddeye başlama ile tedaviye başvurmaya kadar geçen süre (0.354) açısından değerlendirildiğinde fark istatistiksel anlamlılık düzeyinde değildir. Çocuk ve ergenler çok farklı nedenlerle madde kullanmaktadır. SY bu nedenlerden birisidir. SY olan ve olmayan ergenleri değerlendirdiğimizde hem klinik hem de sosyo demografik özellikleri açıdan önemli farklılıkları olduğu saptanmıştır. Yineleyen çalışmalarla bu farklılık daha da aydınlatılmalıdır.

- Yılmaz, Burcu - Pekdemir, Emine Aydın - Üstüner, Fadime - Kaya, Kebire - Demirsal, Neriman – Birinci, Türkan, *Giresun Lisesinde Okuyan Öğrencilerin Ailelerinin Madde Kullanımının Gençlerin Madde Kullanımı Üzerine Etkisinin Araştırılması*, 2007, Sağlık ve Toplum Dergisi, 17(4), 100-108, Ankara, Pdf.

Özet: Adölesan dönemi sadece fiziksel değişmelerden ibaret olmayıp, duygusal, psiko sosyal, sosyal ve mental değişiklik ve gelişimin de olduğu bir dönemdir. Yetişkinlerde zararlı bir davranış olarak kabul edilen madde kullanımı adölesan döneminde de görülen riskli davranışlardandır. Bu araştırma toplum sağlığını tehdit eden madde bağımlılığına dikkat çekmek ise öğrencilerinin keyif verici ve uyuşturucu madde kullanımı ve kullanımına etki eden ailesel ve kısmen kişisel faktörleri belirlemek amacı ile yapılmıştır. Amaç açısından tanımlayıcı, kapsadığı zaman açısından kesitsel olarak yapılan araştırmanın evrenini farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerden gelen Giresun il merkezindeki Giresun Lisede ki 1200 öğrenci, örneklem grubunu ise basit rastgele yöntem ile seçilen 342 öğrenci oluşturmuştur. Verilerin değerlendirilmesinde ki-kare analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre deneklerden %67,5'i sigara, %12,9'unun alkol kullandığı ve opioid madde kullanmadıkları saptanmıştır. Gençleri madde bağımlılığından korunmak için; onların olgun gözükmek, büyümenin verdiği sıkıntı ile baş etme, gruba kabul edilme ve ebeveynlerden farklılığını ortaya koyma gibi kaygıları, ciddiye alınmalı ve bunları aşabilecekleri sosyal fırsatlar önlerine açılmalıdır.

- Eke, Ceyda Yılmazçetin - Ermağan, Eda - Ögel, Kültegin – Taner, Sevil, *Madde Deneyen ve Denemeyen Ergenlerde Sosyal Aktivitelere Katılım: İstanbul Örneklemi*, 2007, Bağımlılık Dergisi, 8(1), 18-23, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırmada amaç; İstanbul ilinde madde deneyen ve denemeyen lise iki öğrencileri arasında tercih ettikleri sosyal aktiviteler arasında bir fark olup, olmadığını araştırmaktır. Araştırmaya İstanbul'da

15–17 yaş grubunu kapsayan lise iki öğrencileri alınmıştır. Araştırma, İstanbul'un farklı bölgelerinden, farklı sosyoekonomik düzeye sahip 15 ilçeden seçilen 13 meslek, 24 genel, 6 özel lisede gerçekleştirilmiştir. İstanbul ili lise iki öğrencilerinin en sık yaptıkları sosyal aktivitelerin gazete okuma (%94,2), bir arkadaşlarıyla buluşma (%92,8) ve spor yapma (%83,6), en çok tercih ettiği müzik türünün pop müzik olduğu görülmüştür. Madde denemeyenlerde deneyenlere göre gazete okumanın 1.8, bir kursa katılmanın 1.48, ders dışı bir kitap okumanın 1.53 kat daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Madde deneyenlerde ise eğlenmek için arabayla dolaşma, eğlence mekanlarına gitme, kahveye gitme, bilgisayar oyunları oynama, internet kullanma, internet kafeye gitme, Taksim'e gitme, müzik konserlerine gitme, futbol maçına gitme oranları her- hangi bir madde kullanımı olmayanlara nispeten daha yüksek bulunmuştur. Araştırmamızda, madde denemeyenlerin belli bir amaca yönelik, yapılandırılmış ve bireysel olarak gerçekleştirilen sosyal aktiviteleri tercih ettiği görülmüştür. Denetim ve kontrolden uzak, yapılandırılmamış, kalabalık ortamlarda sadece vakit geçirmek için gerçekleştirilen sosyal aktivitelere katılımın ise madde kullanan öğrenciler arasında daha yaygın olduğu gözlenmiştir.

- Siyez, Diğdem Müge – Aysan, Ferda, Sigara, *Alkol ve Uyuşturucu Madde Kullanan ve Kullanmayan Öğrencilerin Öz-Yeterlilikleri ve Yaşam Doyumları ile Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin İncelenmesi*, 2007, Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, Konya.
- Yazıcı, Figen, *Genç Yetişkinlerde Sigara İçme, Stres ve Başa Çıkma Becerileri*, 2007, Kriz Dergisi, 15(1), 1-15, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı sigara içme ile stresle başa çıkma becerileri arasındaki ilişkileri incelemektir. Sigara içme alışkanlığı ve başa çıkmaya ilişkin bilgiler Stresle Başa çıkma Envanteri ile toplanmıştır. Veriler random olarak seçilen 127 kadın (% 31) ve 279 erkek (% 69) örneklemden elde edilmiştir. Veriler bağımsız t testi ve korelasyon

tekniği ile analiz edilmiştir. Kadınlarla erkeklerin sigara içme oranları (t= -4.42, p<.001) ve sigara içme süreleri (t= -5.43, p<.001) arasında anlamlı farklar gözlenmiştir. Sonuçlar biyokimyasal başa çıkma becerileri ile sigara içme miktarı (r= .11, <.001) ve sigara içme süresi (r= .87, <.001) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Elde edilen sonuçlar literatür bulgularıyla tartışılmıştır.

- Ayvaşık, H. Belgin – Çakmak, S. Şafak, *Üniversite Öğrencilerinde Alkol Kullanma Nedenleri ile Kaygı Duyarlılığı Arasındaki İlişki*, 2007, Türk Psikoloji Dergisi, 22(60), 91-113, İstanbul, Pdf.

Özet: Alkol kullanımında güdülenme modeline göre içme davranışı amaca yönelik bir süreçtir ve kişiler alkol kullandıkları zaman istedikleri amaca ulaşacakları beklentisi içindedirler. Bu modele göre içme nedenleri "Sosyalleşme, Başa çıkma, Eğlenme ve Uyum sağlama" olmak üzere dört kategori ile açıklanabilir. İçme nedenleri ile arasında ilişki olduğu belirlenen kişilik özelliklerinden bir tanesi "kaygı duyarlılığı"dır (KD). KD, kişinin yaşayacağı kaygı belirtilerinin hastalanmaya ya da daha fazla kaygıya neden olacağı inancını içerir. Bu çalışmanın amacı, alkol kullanan üniversite öğrencilerinde içme nedenleri ile KD arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmaya, 411 (225 kadın ve 186 erkek) üniversite öğrencisi katılmıştır ve öğrencilerin 313' ü (177 kadın ve 136 erkek) alkol kullandıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada katılımcılara Kaygı Duyarlılık İndeksi Gözden Geçirilmiş Formu, Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi, İçme Nedenleri Anketi Gözden Geçirilmiş Formu ve Demografi k Bilgi Formu uygulanmıştır. ANOVA sonucunda, yüksek KD'si olan öğrencilerin orta ve düşük KD'si olan öğrencilere göre daha fazla başa çıkma, uyum sağlama ve sosyalleşme nedenleri ile alkol kullandıkları bulunmuştur. Hiyerarşik regresyon analizi sonucunda ise, sosyalleşme nedeniyle alkol kullanmayı sosyal ortamlarda fark edilebilen kaygı belirtilerinden

korkma, uyum sağlama nedeniyle alkol kullanmayı sosyal ortamlarda fark edilebilen kaygı belirtilerinden korkma ve bilişsel kontrolü kaybetmekten korkma değişkenleri anlamlı olarak yordamıştır. Çalışmanın sonuçları literatürdeki bulgular bağlamında tartışılmıştır.

- Beşirli, Hayati, *Gençlerin Alkol Tüketim Davranışları ve Bu Davranışlarını Etkileyen Faktörlerin Sosyolojik Analizi*, 2007, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi, (35), 85-118, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırma kapsamında Türkiye'de öğrenim gören üniversite öğrencilerinin alkol tüketim davranışları incelenmiştir. Çalışma ile üniversite öğrencilerinin alkol tüketimini etkileyen değişkenlerin neler olduğu araştırılmıştır. Araştırma kapsamında öğrencilerin alkol tüketimini etkileyen, aile üyelerinin davranışlarını model alma ve akran grupların etkisinin ortaya konulması gibi sosyal ve bireysel faktörlerin neler olduğunun ortaya konulması amaçlanmaktadır. Araştırma örneklemine 288 birey dahil edilmiş ve araştırma 35 sorudan oluşan soru kağıdı ile elde edilen verilerin değerlendirilmesiyle gerçekleştirilmiştir.

- Peker, Hüseyin, *Gençlerin Alkol ve Uyuşturucu Kullanımının Psiko-Sosyal Nedenleri*, 2007, Diyanet Dergisi, (200), 38-39, Ankara.
- Özkan, Mustafa - Özen, Şakir – Antar, Saliha, *Çocukluk Çağı Travmalarının Umutsuzluk, Sigara ve Alkol Kullanımı Üzerine Etkisi Üniversite Son Sınıf Öğrencilerini İnceleyen Bir Çalışma*, 2007, Düşünen Adam Dergisi, 20(2), 79-87, İstanbul, Pdf.

Özet: Çocukluk çağı travmalarının üniversite son sınıf öğrencileri arasındaki umutsuzluk ve sigara alkol kullanımı üzerine etkisini; cinsiyet ve aile özellikleriyle ilişkisini araştırmayı amaçladık. Dicle Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinin son sınıfında okuyan 1.026 öğrenciye (erkek; 605, kız: 421) sırasıyla; Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ). Boratav Depresyon Tarama Ölçeği (BORDEPTA), Sosyal Karşılaştırma

Ölçeği (SKÖ), Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ) ve Kişisel Bilgi Formu uygulandı. Öğrencilerin yaş ortalaması 23.2+2.1'di; annelerinin % 47''si, babalarının % 13'ü okuryazar değildi. Ölçeklerin puan orta-lamaları su şekildeydi; ÇÖYÖ=71.5±19.9; BUÖ=5.9±4.6; BORDEPTA=7.3±4.7; SKÖ=80.0±16.1. BORDEPTA ortalaması kızlarda, diğer ölçeklerin ortalamaları erkeklerde daha yüksekti. Her gün sigara içenler % 33, haftada birkaç kez alkol alanlar % 4 oranındaydı. Sigara içenlerde ÇÖYÖ, BUÖ ve BORDEPTA puanları içmeyenlerden daha yüksekti (sırasıyla; r=0.075, p =0.008; r=0.105, p<0.001; r=0.132, p<0.00J); ancak, alkol tüketimi olanlarda içmeyenlere göre yalnızca BOR-DEPTA puanı yüksekti (r=0.066, p=0.017). Stepwise linear regresyon analizinde ÇÖYO-toplam puanlarını en iyi yordayan değişken erkek öğrencilerde BUO puanlarının yüksekliği, kız öğrencilerde BORDEPTA puanlarının yüksekliğiydi. Çocukluk çağındaki duygusal\\fiziksel ve cinsel travmalar, aktif yaşam mücadelesine başlama aşamasında olan üniversite son sınıf öğrencilerinde olumsuz etkilerini sürdürmektedir. Bu yaşantılar öğrencilerde; geleceğe karşı ümitsizlik, depresif 'mizaç, olumsuz kendilik algısı ve sigaraya yönelme davranışında artışa yol açmıştır.

- Kasapoğlu, Müzeyyen Aytül – Özerkmen, Necmettin, *Predictors Of Adolescent Cigarette Smoking Behaviour: A Sociological Case Study in Ankara-Turkey*, 2007, Journal of Child and Adolescent Substance Abuse, Pdf.

Özet: This paper aims to discuss important predictors of adolescent cigarette smoking behavior, such as their sociodemographic characteristics (age, gender, socioeconomic status, mother's and father's educational level, and school type), health-promoting behavior (healthy nutrition, physical activities), risk behavior (cigarette smoking and alcohol use), school achievement, life satisfaction, future expectations, smoking patterns in the family, and school environment. This study is a part of a larger comparative youth research where 310 question-

naires were applied to students in grade 11 in Yenimahalle district in Ankara, Turkey, with characteristics of mean years of age = 16.99; st.d: 0.78; minimum 15 and maximum 20 years of age and 41.1% male and 51.9% female. Of the students in grade 11, 29.9% were smoking and it was reported that 14.0% had smoked often, 7.1% sometimes, 8.8% rarely, and 70.1% had never smoked. Age (19–20 older age group), gender (being male), and alcohol use were the most important predictors of adolescent smoking behavior. Prevention implications and recommendations are also discussed.

- Filiz, Zeynep, *Üç Yönlü Log-Lineer Modeller ile Üniversite Öğrencilerinin Sigara, Alkol ve Nargile İçme Nedenlerini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi*, 2007, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(2), 225,250, Eskişehir, Pdf.

Özet: Bu çalışma üniversite öğrencilerinde sigara, alkol ve nargile içme sıklığını belirlemek ve bunları etkileyen risk faktörlerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemi Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesinde okuyan 478 öğrenci oluşturmuştur. Veriler anket formu kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde Log Linear Modeller kullanılmıştır. Araştırmaya katılan 478 öğrenciden 244' ü (%51) erkektir. Günde içilen sigara sayısı cinsiyet, yaş, barınma şekli ve sigara cinsinden etkilendiği kardeş sayısı ve ailenin sosyal durumundan etkilenmediği bulunmuştur. Alkol kullanım sıklığı barınma şekli ve alkol türünden etkilendiği kardeş sayısı, ailenin sosyal durumu, cinsiyet ve yaştan etkilenmediği ve nargile kullanım sıklığı cinsiyet, yaş ve barınma şeklinden etkilendiği belirlenmiştir. Bir yandan gençlere rol model olacak öğretmen, doktor gibi meslek üyelerinin ve anne babaların bu konuda bilinçlendirilmelerinin sağlanması gerekirken, diğer yandan da bırakma kampanyaları düzenlenerek salgının gerilemesine ve sigara, alkol ve nargile mücadelesine katkıda bulunulmalıdır.

- Çoban, Ayden - Arslan, Gülşah Gürol - Solar, Meltem - Şen, Nesrin - Güngör, Nurgül – Kulbakan, Sinem, *Sigara İçme Durumunun Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisinin İncelenmesi*, 2008, Toraks Dergisi, 9(2) 68-73.

Özet: Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin sigara içme durumlarının yaşam kalitesi üzerine etkisini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, Celal Bayar Üniversitesi Tıp, Fen-Edebiyat, Mühendislik, İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri, Beden Eğitimi Spor ve Sağlık Yüksek Okulları ile Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulunda örgün öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur (N=5963). Çalışmada örnekleme alınacak öğrenci sayısının belirlenmesinde, Evreni Belli Örneklem Seçim Yöntemi kullanılmıştır (n=278). Hangi sınıftan kaç öğrenci alınacağı ise Tabakalı Örneklem Yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırmanın verileri 7 Şubat-10 Mart 2005 tarihleri arasında toplanmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak sosyo-demografik özelliklere ilişkin soru formu ve "WHOQOL-BREF Yaşam Kalitesi Ölçeği" kullanılmıştır. Veriler, sayı-yüzde dağılımları, ortalama ve standart sapma değerleri ve t-testi ile değerlendirilmiştir. Öğrencilerin sigaraya başlama yaşı ortalama 17.03±2.23'tür. Üniversite öğrencilerinin, sigaraya başlama yaşı ile yaşam kalitesi psikoloji alanı arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Öğrencilerin sigara içme durumları ile yaşam kalitesi alt alanlarından Bedensel alanı, psikoloji ve sosyal alanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (t-testi, $p=0.00 <0.05$). Öğrencilerden, günde yarım paketten az sigara içenlerin yaşam kalitesi Bedensel alanı arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Elde edilen sonuçlar, üniversite öğrencilerinin sigara içme durumlarının yaşam kaliteleri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

- Kurt, Bahar - Talay, Fahrettin – Tuğ, Tuncer, *Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinde Sigara İçme Alışkanlıkları ve İlişkili Faktörler*, 2008, Tüberküloz ve Toraks Dergisi, 56(2), 171-178, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinde sigara içme alışkanlıklarının belirlenmesi ve sigara içimini etkileyebilecek faktörlerin incelenmesi amaçlandı. Hazırlanan anket sınıflar rastgele yöntemle seçilerek üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine kesitsel olarak uygulandı. Düzenli ve ara sıra sigara içen öğrenci sıklığı % 45.8 idi. Erkeklerde ve dördüncü sınıflarda sigara içme sıklığı daha yüksekti [erkeklerde 63 (% 53.8) kişi, kızlarda 85 (% 41.3) kişi ($p< 0.05$); dördüncü sınıflarda 102 (% 52.3) kişi, üçüncü sınıflarda 46 (% 35.9) kişi ($p< 0.01$)]. Sigara içmeyenlerin sigara içmemelerinin en sık nedeni sigaranın sağlıklarına zararlı olması (% 45.8), sigaraya başlamada en sık neden stres azaltmak (% 43.1), sigara içenlerin sigara içmeye devam etmelerinin en sık nedeni vazgeçmenin zor olduğu (% 56.7) idi. Sigara içen öğrencilerin içmeyenlere göre annelerinin, kardeşlerinin, tüm aile bireylerinin ve samimi arkadaşlarının sigara içme sıklığı daha yüksek bulundu ($p< 0.05$). Sigara içen ve içmeyen öğrenciler arasında depresyon semptom skorları arasında belirgin fark vardı (içenlerde 14.9 ± 7.6, içmeyenlerde 9.8 ± 6.3; $p< 0.05$). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinde sigara içme sıklığı oldukça yüksek saptandı. Yakın arkadaşlarının sigara içmeleri, düzenli alkol alınması ve depresif semptomların olması öğrencilerin sigara içme riskini arttırmaktadır. Yakın gelecekte çocukların ilk öğretmenleri olacak öğrencilerin sigarayı bırakmaları ve içmeyenlerin başlamaması için uygun eğitim programları planlanarak uygulamaya geçirilmesi toplum sağlığı açısından yararlı olacaktır.

- Siyez, Didem Müge, *Üniversite Öğrencilerinin Bakış Açısından Sigara ve Alkol Kullanımına Başlamada ve Bırakmada Etkili Olan Faktörler*, 2008, Bağımlılık Dergisi, 9(2), 72-77, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, üniversite öğrencilerine göre sigara ve alkol kullanmaya başlamada ve sigarayı bırakmada etkili olan faktörlerin

belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi lisans programlarına devam eden 396 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Problem Davranışlar İndeksi, Sigara İçme Nedenleri, Alkol Kullanma Nedenleri ve Sigara Bırakma Nedenleri ölçekleri kullanılmıştır. Verilerin analizi için SPSS 11.0 programından yararlanılarak frekans dağılımları hesaplanmış ve ki kare anlamlılık testi yapılmıştır. Bulgular: üniversite öğrencilerine göre sigaraya başlamada ve sigarayı bırakmada etkili olabilecek etmenler önem sırasına göre değerlendirildiğinde: Stresliyken rahatlatması" (%35.6) ve "Yemek sonrası keyif vermesi" (%31.8) sigaraya başlamada etkili olabilecek etmenler arasında ilk sıralarda yer alırken; "Sağlık için zararlı olması" (%87.4) ve "kötü kokması" (%86.9) sigarayı bırakmada etkili olabilecek etmenler arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Alkol kullanmaya başlamada etkili olabilecek etmenler önem sırasına göre değerlendirildiğinde de "Çevredeki insanlarında alkol kullanması" (%65.4), "İnsanları birbirine yakınlaştırması" (%47.3) ve "Sosyal ortamlarda daha rahat olmayı sağlaması"dır (%43.9). Araştırma sonucunda elde edilen bulgular sigara ve alkole başlama ile sigarayı bırakmada etkili olan etmenlerin sigara ve alkol kullanıp kullanma değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Üniversite öğrencileri, sigara kullanımında etkili olan en önemli faktör olarak bu maddenin rahatlatıcı etkisinin olmasına işaret etmişlerdir. Alkolün tercih edilmesinde en çok etkili olan etmen ise alkolün sosyal ortamlarda etkileşimi kolaylaştırıcı bir rol oynamasıdır. Sigaranın sağlık için zararlı etkilerinin olması ise sigarayı bırakmada ya da sigara içmemede etkili bir neden olarak kabul edilmektedir.

- Karatay, Gülnaz, *Ergenlerde Madde Kullanımı ve İlgili Risk Faktörleri*, 2008, Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 17(2), 15-22, Ankara, Pdf.

Özet: 10-19 yaş dönemini kapsayan ve henüz çocukluk döneminden kurtulamamış ergenler için madde bağımlılığı, bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli bir halk sağlığı sorunu olarak karşımıza

çıkmaktadır. Bu yaş grubu içinde bazı ergenler genetik, kişisel, ailesel ve toplumsal açılardan diğerlerine göre daha fazla risk altındadırlar. Bu risk faktörlerinin bilinmesi; madde kullanmaya yatkın olan ergenlerin tanınması ve koruyucu önlemlerin alınması açısından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda ilgili ulusal ve uluslararası makaleler taranarak oluşturulan bu derleme makalenin, bireye- aileye koruyucu sağlık hizmeti sunan sağlık çalışanlarının madde kullanımını engelleyebilmesi/azaltılabilmesi için ergenleri bahsedilen risk faktörleri açısından değerlendirebilmeleri açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

- Yazıcı, Hikmet, *Sigara İçen Ebeveyn ve Yakın Arkadaşların Üniversite Öğrencilerin Sigara İçme Alışkanlıkları Üstündeki Etkiler*i 2008, Kriz Dergisi, 16(3), 11-20, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı, sigara içen ebeveyn ve yakın arkadaşların üniversite öğrencilerinin sigara içme alışkanlıkları üzerindeki etkisini belirlemekti. Çalışmaya katılan 453 öğrencinin % 39.29' u (n=178) kız, %60.71'i (n=275) erkek idi. Ebeveynlerin sigara içmeye dönük tutumlarını, öğrencilerin, ebeveynlerin ve arkadaşların sigara içme durumlarını tanımlayan veriler toplandı. Lojistik regresyon analizi, ebeveynlerin (ÖR = 1.58; 95% CI: 1.02-2.44) ve arkadaşların sigara içmeleri (ÖR = 6.19; 95% CI: 2.62-14.67) ile üniversite öğrencilerinin sigara içme alışkanlıkları arasında güçlü bir ilişki olduğunu gösterdi. Bu sonuçlar, sigara içen ebeveyn ve üniversite öğrencilerinin sigara içme alışkanlıkları üzerinde benzer önemli etkiye sahip olduğunu ortaya koydu.

- Yazıcı, Hikmet - Ak, İsmail, *Üniversite Öğrencilerinde Depresif Belirtiler, Kişisel Sağlık Davranışları ve Sigara İçme,* 2008, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 9(4), 224-231, Ankara, Pdf.

Özet: Sigara sağlık sorunlarına ve ölüme neden olduğu için, bu alışkanlığa etki eden etkenlerin anlaşılması gerekir. Günümüzde üniversite öğrencileri arasında sigara içme yaygınlığının oranı son derece

yüksektir. Kesitsel nitelikteki bu çalışmanın temel amacı, sigara içme alışkanlığı, depresif belirtiler ve kişisel sağlık davranışları arasındaki ilişkileri incelemektir. Üç yüz atmış kişilik bir örneklem grubundan oluşan öğrenciler (sigara içen=176, içmeyen=186) içeriğinde sosyo demografik değişkenlerle sigara içmeyle ilgili maddelerden oluşan kişisel bilgi formunu yanıtlamıştır. Depresif belirtiler Beck Depresyon Ölçeği ile ölçülmüş, ayrıca yedi kişisel sağlık davranışı (alkol tüketme, düzenli kahvaltı yapma, sağlıklı uyku düzeni, düzenli çalışma temposu, fiziksel egzersiz yapma, stresle başa çıkma, dengeli beslenme) araştırılmıştır. Sonuçlar; yüksek depresif belirtilerin (OR=1.05, 95% CI=1.01-1.09), alkol tüketiminin (OR=3.00, 95% CI=1.57-5.78), stresle uygun yöntemlerle başa çıkamamanın (OR=1.77, 95% CI=1.02-3.05), cinsiyetin (OR=3.81, 95% CI=2.21-6.60) ve sınıf etkeninin sigara içme alışkanlığı ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Daha önceki çalışmalarda olduğu gibi depresif belirtilerin, alkol tüketiminin ve etkili olmayan stres yönetiminin sigara içme alışkanlığı üzerinde doğrudan ve anlamlı bir etkiye sahip oldukları ortaya çıktı. Bu bulgular ülkemizde sigara içme, depresif belirtiler, alkol tüketme ve stres yaşantılarının gençlerin sağlığı için dört önemli risk etkeni olduğunu açıklamaktadır.

- Durmuş, A. Birsen – Pirinçci, Edibe, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara İçme Durumu ve Öfke ile İlişkisi*, 2009, Turgut Özal Tıp Merkezi Dergisi, 16(2), 83-88, Malatya, Pdf.

Özet: Bu araştırma Elazığ Fırat Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek okulu öğrencilerinin sigara içme durumu ile öfke-öfke tarzları arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılmış, kesitsel ve tanımlayıcı bir çalışmadır. Gereç ve Yöntem: Veriler anket yöntemiyle toplanmış, bilgisayarda SPSS paket programında değerlendirilmiştir. Çalışma Tıbbi Dökümantasyon ve Sekreterlik, Anestezi, Tıbbi Laboratuar ve Radyoloji Bölümleri' nde öğrenim gören I. ve II. sınıfın tüm öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırma kapsamına giren 166 öğrenciden 162'sine ulaşılmıştır. Anket 2001-2002 öğretim yılı Mayıs ayında uygulanmış-

tır. Veri toplamada kullanılan anket formunda demografik özellikler, sigara içme ile ilgili bilgilerin yanı sıra sürekli öfke-öfke tarzı ölçeğine de yer verilmiştir. Bu araştırmada, öğrencilerin %44.4'ü halen sigara içmektedir. Sigaraya başlama yaş ortalaması 15.55±3.03'tür. Öğrencilerin sürekli öfke puanları 21.44±4.46 (min:11, max:33), öfke dış puanları 16.12±3.55 (min:8, max:26), öfke iç puanları 16.43±3.55 (min:8, max:25), öfke kontrol puanları 22.34±4.30 (min:11, max:32)olduğu bulunmuştur. Sigara içme oranı öğrencilerde yüksektir. Sigara içen ve içmeyen öğrencilerin sürekli öfke ve öfke tarzı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (p>0.05). Yüksek öğrenim gençliğine yönelik sigaraya başlamayı önleyici ya da bırakmayı kolaylaştırıcı çalışmaların gerekli ve bu tür çalışmaların yapılmasının uygun olacağı sonucuna varılmıştır.

- Eşsizoğlu, Altan - Yaşan, Aziz - Gürgen, Faruk - Akkoç, Hasan – Yalçın, Murat, *Dicle Üniversitesi Öğrencilerinde Madde Kullanımını Belirleyen Risk Faktörleri*, 2009, Klinik Psikiyatri Dergisi, 12(3), 125-133, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinde yaşam boyu en az bir defa madde kullanım yaygınlığının ve madde kullanımını belirleyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Dicle Üniversitesin de öğrenim görmekte olan 2040 öğrenciden sosyodemografik veri formu ve madde kullanımı bilgi formu ile elde edilen veriler kikare, t testi ve binary lojistik regresyon analizleri ile değerlendirilmiştir. Katılımcılardan 123'ünün (%6.03) yaşamında en az bir defa madde kullandığı saptandı. Erkekler kadınlara, çalışanlar çalışmayanlara, okul başarısı kötü olanlar okul başarısı orta ve iyi düzeyde olanlara, dini inancı bulunmayanlar dini inancı bulunanlara, intihar girişimi öyküsüne sahip olanlar olmayanlara ve ailesini muhafazakar olarak tanımlayanlar liberal veya her ikisi olarak tanımlayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek oranda yaşamlarında en az bir defa madde kullanım oranına sahiplerdi. Erkek olmak, aile yanında yaşıyor olmak, çalışıyor

olmak, kötü okul başarısına sahip olmak, anne babanın boşanmış ya da ayrı yaşıyor olması, halen sigara ve alkol kullanıyor olmak, intihar girişimi öyküsüne sahip olmak ve dini inanca sahip olmamak yaşam boyunca en az bir defa madde kullanmış olma açısından risk faktörüydü. Madde kullanımı ile ilgili çalışmalar zamanla kullanım yaygınlığındaki değişimleri göstermeleri açısından önem taşımaktadırlar. Ancak madde kullanımının önlenmesi amacı ile yapılacak müdahaleler ile ilgili olarak hangi faktörlerin madde kullanım riskini arttırdığına dair bilgiye ihtiyaç bulunmaktadır.

- Yıldırım, Arzu - Karakurt, Papatya - Hacıhasanoğlu, Rabia – Türkleş, Serpil, *Lise Öğrencilerinde Madde Bağımlılığı ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*, 2009, Bağımlılık Dergisi, 10(3), 113-123, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırma Erzincan ili merkezinde bulunan 12 lisenin 9., 10. ve 11. sınıf öğrencilerinde madde bağımlılığı ve etkileyen faktörlerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı ve kesitsel özellikte olan araştırmanın evrenini belirtilen okullarda öğrenim gören toplam 4962 öğrenci, örneklemini ise bu okullardan basit rasgele örneklem yöntemiyle seçilen 911 (evrenin % 18) öğrenci oluşturmuştur. Veriler araştırmacılar tarafından oluşturulan tanımlayıcı form ile Nisan 2007 tarihinde toplanmış, yüzdelik hesapları ki-kare testi kullanılarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin %11.2'sinin sigara, %3.4'ünün alkol, %0.1'inin kokain, %0.3'ünün esrar, %0.7'sinin ectasy, %1.9'unun uhu, bali, oje, tiner gibi uçucu maddeler kullandıkları belirlenmiştir. Öğrencinin yaşı, cinsiyeti, sınıfı, ders çalışma düzeni, okul başarısı, alkol ve sigara kullanımını, anne-babanın tutumu ve birbiri ile geçinme, annenin sevgisine inanma, babanın şiddet uygulama, sorunlarını ailesi ile paylaşma, kendini yalnız hissetme durumlarının sigara kullanımını etkilediği görülmüştür. Annenin sevgisine inanma, anne-babanın şiddet uygulama, aile üyelerinin sigara ve alkol kullanma durumlarının öğrencinin alkol kullanımını etkilediği belirlenmiştir. Bu araştırmada lise öğrencilerinde sigara, alkol ve madde kullanım oranının benzer

çalışmalara göre düşük olduğu görülmüştür. Ancak erken yaşlarda başlayan madde kullanımının kalıcı sorunlara yol açabileceği ve kronikleşebileceği göz önünde bulundurulduğunda bu sonuçların azımsanmayacak oranlarda olduğu koruyucu önlemlerin alınması gerektiği düşünülmektedir.

- Akdemir, Asena - Özer, Cahit - Babayiğit, Cenk - Turhan, Ebru - Sangün, Özlem - Akoğlu, Sabahat – İnandı, Tacettin, *Violence, Psychological Features, and Substance Use in High School Students in Hatay: A Cross-sectional Study (Hatay'da Lise Öğrencilerinde Madde Kullanımı, Bazı Psikolojik Özellikler ve Şiddet: Kesitsel Bir Çalışma)*, 2009, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 26(3), 189-196, Edirne, Pdf.

Özet: Bu çalışmada lise öğrencilerinde madde kullanımı sıklığını saptamak ve madde kullanımı ile şiddet ve psikolojik özellikler arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlandı. 2006 yılında Hatay'daki 23 lisede yapılan bu kesitsel çalışmada şiddet ve madde kullanımına ilişkin verilerin yanı sıra öz güven, öz saygı, sosyal destek ve sürekli kaygı ölçeklerinin yer aldığı bir anket uygulanmıştır. Toplam 1629 öğrenci anketi doldurdu. Madde kullanım yüzdesi sıklık sırasına göre, hayat boyu sigara deneme 38.8, hayat boyu alkol kullanma 30.5, sarhoş olma 30.1, düzenli sigara içme 13.9, uhu, tiner, bali gibi uçucu bir madde koklama 7.1, hayat boyu esrar 1.1 ve hap, eroin, kokain gibi uyuşturucu veya uyarıcı bir madde kullanımı 0.8 olarak elde edilmiştir. Sigara kullananlarda sürekli kaygı, alkol kullananlarda öz güven ve öz saygı puanları yüksek bulunmuştur. Sigara ve diğer madde kullananlarda hayat boyu ve son bir yıl içinde şiddete uğrama ve şiddet uygulama daha yüksek idi. Sigara, alkol ve uçucu madde kullanımı lise öğrencilerinde yaygındır. Bulgularımız sürekli yüksek kaygının sigara kullanımında, yüksek öz güven ve öz saygının ise alkol kullanımında etkili olabileceği yönündedir. Madde kullanımı ile şiddet uygulama ve şiddete uğrama birliktelik göstermektedir.

- Özbaran, Burcu - Aydın, Cahide - Kesebir, Nermin - Çelik, Yaşar – Yüncü, Zeki, *Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerin Ebeveynlerinde Psikopatoloji ve Mizaç Kontrollü Bir Çalışma*, 2009, Türk Psikiyatri Dergisi, 20(1), 5-13, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı madde kullanım bozukluğu (MKB) olan ergenlerin anne ve babalarında psikopatolojik özellikleri ve mizaç özelliklerini incelemektir. Bu amaçla MKB olan ergenlerin ebeveynleri ile MKB olmayan ergenlerin ebeveynleri karşılaştırılmıştır. Tanı görüşmeleri SCID-NP, SCID-I ve SCID-II (Structured Clinical Interview for DSM- nonpatients, Axis 1 Disorders and Axis 2 Disorders) Türkçe formları ile yapılmıştır. Mizaç TEMPS-A (Temperament Evaluation of Memphis, Pisa, Paris and San Diego Autoquestionnaire) ile değerlendirilmiştir. MKB olan ergenlerin annelerinde duygu durum bozukluğu (p= 0.010) ile kaçıngan (p= 0.005), ve paranoid (p=0.011) kişilik bozukluğu; babalarında duygu durum bozukluğu (p=0.011), MKB (p=0.047), anksiyete bozukluğu (p=0.047) ve paranoid kişilik bozukluğu (p=0.008) madde kullanmayan ergenlerin anne ve babalarından sıktır. MKB olan ergenlerin annelerinde depresif, siklotimik ve anksiyöz mizaç puanları (p= 0.023, p= 0.050 ve p= 0.003) babalarında ise depresif mizaç puanları (p=0.013) kontrol grubundan yüksektir. MKB olan ergenlerin ebeveynlerinde, MKB olmayan ergenlerin ebeveynlere göre I. ve II. eksen tanısı daha fazla gözlenmektedir. Mizaç özelikleri her iki grup arasında farklık göstermektedir. Ailesel etkiler ergendeki MKB üzerine bireysel özellikler ve arkadaş çevresi kadar etkilidir.

- Özge, Cengiz - Bayramkaya, Ersin – Toros, Fevziye, *Ergenlerde Gözlük Takma ile Öz güven ve Sigara Kullanımı Arasında İlişki Var mı?*, 2009, Yeni Symposium Dergisi, 47(2), 91-97, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı 8-11. sınıftaki ergenlerde sosyo demografik faktör, gözlük takma, öz-kavram ve sigara alışkanlığı arasındaki ilişkileri saptamaktır. Çalışma grubunun belirlenmesinde çok aşamalı tabakalı küme örnekleme yöntemi kullanıldı. Mersin ilindeki lise öğrencilerini

temsil eden 3304 ergen rastgele seçildi. Veriler sosyo demografik veri formu ve özgüven ölçeği kullanılarak elde edildi. Ergenler gözlük takan ve takmayan olarak iki gruba ayrıldı. Öz-kavram düzeyini belirlemek için Piers-Harris Öz-Kavram Ölçeği kullanıldı. Öz-kavram ölçeği 6 alt ölçekten (Mutluluk-Doyum, Kaygı, Popülarite, Soysal Beğeni veya Gözde Olma, Davranış ve Uyma-Konformite, Fiziksel görünüm ve Zihinsel ve Okul Durum) oluşmaktadır. Gözlük takan ergenlerin yaş ortalaması 16.13±1.18 yıl, gözlük takmayan ergenlerde 16.02±1.21 yıldı. Ergenlerin %12.89'u gözlük kullanmaktaydı ve çoğunluğu kızdı. Kaygı alt ölçek puanı gözlük takanlarda istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksekti. Gözlük takan ergenlerde öz-kavramın değerlendirilmesinde âile ve okul faktörlerinin de dikkate alınması uygundur.

- Çakıcı, Ebru - Çakıcı, Mehmet – Akfert, Serpil Kolay, *Üniversite Öğrencilerinde Sigara-Alkol Kullanımı ve Aile Sorunları ile İlişkisi*, 2009, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 10(1), 40-47, Sivas, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinde sigara-alkol kullanımını ve bunun aile sorunları ile ilişkisini belirlemek amaçlanmıştır. Yöntem: Araştırmanın örneklemini Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde öğrenim gören toplam 192 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, Aile Yapısını Değerlendirme Aracı (AYDA) ve Gençlik Döneminde Aile Sorunlarını Değerlendirme Ölçeği (GDASDÖ) kullanılmıştır. Araştırmaya katılan deneklerin yaş ortalaması 22.38±2.0 yıldır. Öğrenciler arasında yaşam boyu en az bir kez sigara deneme oranı %61.5, yaşam boyu alkol deneme oranı ise %70.8 bulunmuştur. Sigara deneyen öğrencilerin denemeyen öğrencilere göre aile ortamlarında AYDA'ya göre 'iletişim', 'birlik', 'yönetim', 'yetkinlik' ve 'duygusal bağlam' boyutlarını daha düşük algıladıkları (p=0.004, p=0.018, p=0.044, p=0.007, p=0.004), aynı zamanda aile ortamlarında GDASDÖ'ne göre 'otoriter baskıcı tutum', 'ilişkilerde duyarsızlık ve tutarsızlık' ile 'anne-baba ilişkilerinde uyumsuzluğun'

daha yüksek (p=0.023, p=0.009, p=0.003) olduğu saptanmıştır. Alkol deneyen öğrenciler denemeyen öğrencilerle karşılaştırıldığında aile ortamlarında AYDA'ya göre 'duygusal bağlam' boyutunun anlamlı olarak daha düşük (p=0.044) olduğu, GDASDÖ'ne göre daha fazla 'otoriter baskıcı tutum', 'anne-baba ilişkilerinde uyumsuzluk', 'ilişkilerde sınırsızlık ve istismar' (p=0.000, p=0.00, p=0.001) olduğu saptanmıştır. Çoklu regresyon analizi sonuçları 'sigara deneme' üzerinde yaşın (β=0.193, t=2.474, p=0.014), 'sigara içme sıklığı' üzerinde ise cinsiyet (β=-0.196, t=-2.814, p=0.004) ve alkol denemiş olmanın (β=0.153, t=2.192, p=0.030) yordayıcı olduğunu göstermektedir. 'Alkol deneme' üzerinde 'uyruk' (β=-0.227, t=-2.958, p=0.004) ve 'GDASDÖ-toplam' (β=0.259, t=2.473, p=0.014) yordayıcı bulunurken, 'alkol deneme sıklığı' üzerinde göreli önem sırasıyla 'GDASDÖ-toplam' (β=0.418, t=1.976, p=0.000), 'uyruk' (β=-0.259, t=-3.514, p=0.001), AYDA-toplam' (β=0.229, t=4.161, p=0.025) ve 'sigara deneme' yordayıcı (β=0.140, t=2.267, p=0.050) görülmektedir. Sonuçlar bize sigara-alkol deneyen gençlerin aile ortamlarını daha olumsuz algıladıklarını göstermektedir. Sigara-alkol içme ile ilgili önleme çalışmalarının üniversite yıllarında da sürdürülmesi ve bu çalışmalarda aile etkisinin göz önüne alınması gerekmektedir.

- Kahveci, Harun - Yazıcı, Hikmet – Reisoğlu, Serpil, *Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri ile Sigara İçme Alışkanlıkları Arasındaki İlişki*, 2009, Bağımlılık Dergisi, 10(1), 25-34.

Özet: Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile sigara içme alışkanlıkları arasındaki ilişkiyi incelemekti. Tanımlayıcı bir nitelikte olan bu kesitsel çalışma, yaşları 17 ile 30 arasında değişen (Ort = 21.64, Ss = 2.59) ve KaradenizTeknik Üniversitesinde öğrenim gören 421 öğrenci üzerinde gerçekleştirildi. Kişilik özellikleri Eysenck Kişilik Anketi Gözden Geçirilmiş/Kısaltılmış Formu (EKA-GGK) ile değerlendirildi. Öğrencilerin kişilik özelliklerinin sigara içme alışkanlıklarıyla ilişkili olup olmadığını belirlemek için lojistik

regresyon analizi tekniği kullanıldı. Nörotisizm ve psikotisizm sigara içmenin en anlamlı yordayıcıları bulundu. Dışa dönüklük ile sigara içme arasında anlamlı ilişki bulunmadı. Yaş cinsiyet, sınıf düzeyi ve ebeveynlerin sigara içmesi de sigara içme alışkanlığının sürdürülmesine katkı sağlayabilen değişkenler olarak saptandı. Erkeklerin sigara içmeye başlama riski kızlara oranla yüksek bulundu, yaş arttıkça da sigara içme olasılığının arttığı belirlendi. Bu sonuçlar yüksek düzeydeki nörotisism ve psikotisizmin birbirinden bağımsız olarak sigara içme alışkanlığı üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

- Hacıhasanoğlu, Rabia – Türkleş, Serpil, *Üniversite Öğrencilerinde Madde Bağımlılığı ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*, 2009, Bağımlılık Dergisi, 10(2), 88-96, İstanbul.
- Hilal, Ahmet - Arslan, M. Mustafa - Çekin, Necmi – Akcan, Ramazan, *Gençlerde Uçucu Madde Soluma Sonucu Ani Ölüm: Olgu Sunumu*, 2010, Dicle Tıp Dergisi, 37(2), 154-156, Diyarbakır, Pdf.

Özet: Uçucu maddelerin istemli inhalasyonu/kötüye kullanımı tüm dünyada karşılaşılan bir sağlık sorunu olmakla birlikte, öfori oluşturması nedeniyle özellikle ergenler ve genç erişkinlerde kullanım sıklığı giderek artmaktadır. Söz konusu eylemi -olası sonuçlarını bilmeksizin- keyif verdiğini düşünerek gerçekleştiren bu olgularda, akut kardiyo-pul moner etkilenim gibi nedenlerle ani ölüm meydana gelebilmektedir. Arkadaş grubu içerisinde bütan içerikli çakmak gazı dolum tüpünden gaz soluma sonrası ani ölüm meydana gelen on dokuz yaşındaki kadın olgu olay ortamı ve otopsi bulguları ile sunulmaktadır. Bu olgu bağlamında; çeşitli psiko sosyal faktörlerin etkisiyle çocuk, ergen ve genç erişkin yaş gruplarında sıklığı giderek artan uçucu maddelerin kötüye kullanımı sorununa ve ani ölüm riskine dikkat çekilmesi amaçlandı.

- Tiryaki, Ahmet - Topbaş, Murat – Görgün, Serra, *Üniversite Öğrencilerinde Madde Kullanma ve Anne Babaya Bağlanma Biçimleri*, 2010, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 11(4), 305-312, Sivas, Pdf.

Özet: Bu çalışmada üniversite öğrencilerinde madde kullanım yaygınlığını ve madde kullanıcılarının özelliklerini belirlemek ve madde kullananlar ve kullanmayanları bağlanma biçimlerinin alt boyutları açısından karşılaştırmak amaçlanmıştır. Yöntem: Araştırmanın örneklemini Karadeniz Teknik Üniversitesi' nin yedi fakültesinde öğrenim gören 2013 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı Anketi (SAMKYA) ve Anne-Babaya Bağlanma Ölçeği'nden (ABBÖ) oluşan test bataryası kullanılmıştır. Sonuçlar: Katılımcıların 1167'si (% 58) erkek, 846'sı (% 42) kadındır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 23.22 yıldır. Katılımcıların yaşam boyu bir kez madde kullanım yaygınlığı % 5.6 olarak saptanmıştır. En yaygın olarak kullanılan maddenin esrar (% 3.8) olduğu saptanmıştır. Madde kullanım yaygınlığının erkeklerde (% 8.1) kadınlar-dan (% 2.2) anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir (p Yalnız yaşayanlar arasında madde kullananlar anlamlı düzeyde yüksektir (p=0.003). Sigara ve alkol kullananlar ve daha önce kullanmış olanlar arasında madde kullanımı anlamlı düzeyde yüksektir (p<0.001). Yalnız yaşayanlar arasında madde kullananlar anlamlı düzeyde yüksektir (p=0.003). Sigara ve alkol kullananlar ve daha önce kullanmış olanlar arasında madde kullanımı anlamlı düzeyde yüksektir (p<0.001). ABBÖ'nün alt boyutu olan anne ve baba ilgi/kontrol puan ortalamalarının, anne ve baba toplam ölçek puan ortalamalarının madde kullanmayanlarda kullananlara göre anlamlı oranda yüksek olduğu saptanmıştır (t=3.02, p=0.003; t=3.76, p<0001; t=3.13, p<0.001; t=3.54, p<0.001). Logistic regresyon analizi sonuçları, madde kullanımı üzerinde erkek olmanın (olasılık oranı=3.30), ailede madde kullanan birinin varlığının (olasılık oranı=4.51), annenin sigara içmemesinin (olasılık oranı=0.50) ve baba ilgi/kontrol puanının yüksek olmasının (olasılık oranı=0.94) belirleyici olduğunu göstermektedir.

Tartışma: Bağlanma özellikleri açısından, madde kullanmayanlarda olumlu bağlanma özellikleri görüldüğü saptanmıştır. Sigara ve alkol kullanımının, yalnız yaşamanın ve düşük okul başarısına sahip olmanın, madde kullanan aile bireyine sahip olmanın madde kullanımı açısından risk oluşturduğu görülmektedir.

- Karakılçık, Ali Ziya - Cebeci, Burhan - İriadam, Mehmet – Zerin, *Mustafa, Üniversite Öğrencilerinde Kısa ve Uzun Süre Sigara İçiminin Bazı Solunum Parametreleri Üzerine Etkisi*, 2010, Gaziantep Tıp Dergisi, 16(3), 9-12, Gaziantep, Pdf.

Özet: Sigara dumanı serbest radikaller (SR) içerir ve SR oluşumunu uyarabilir. Bu zararlı bileşikler oksidan/antioksidan dengeyi bozarak hücre zarı lipitlerinin oksidatif hasarına neden olur. Oksidatif hasar da hücresel zarların yıkımına ve tüm hücrelerde yetersizliğe yol açabilir; ayrıca alveollerin fizyolojik işlevlerini etkileyebilir. Bu nedenle, kısa ve uzun süreli sigara içiminin solunum fonksiyon testleri üzerindeki etkilerini araştırmak amacı ile 1 -5 yıl sigara içen 112, 5-10 yıl sigara içen 105 ve hiç içmeyen 126 olmak üzere toplam 343 gönüllü erkek öğrenci çalışma kapsamına alındı. Solunum fonksiyon testleri (SFT) bilgisayarlı spirometre (MIR-Spirobank) ile yapıldı. Araştırmada akut ya da kronik bir hastalığı gözlenmeyen öğrencilerin yaş, boy ve vücut ağırlıklarının birbirlerine yakın olmasına özen gösterildi. Sonuç olarak, 5-10 yıl sigara içiminin FEV%1 ve VEXT değerlerini istatistiksel olarak önemli düzeyde (P0.05) gözlemlendi.

- Baş, Aslı Uz – Siyez, Diğdem Müge, *Lise Öğrencilerinde Sigara, Alkol ve Esrar Kullanımını Yordayıcı Bir Değişken Olarak Mükemmeliyetçilik*, 2010, Yeni Symposium Dergisi, 48(4), 256-263, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özellikleri ile sigara, alkol ve esrar kullanma davranışları arasındaki ilişkileri incelemektir. Araştırmaya 2007-2008 eğitim öğretim yılında

izmir il merkezinde ortaöğretim kurumlarına devam eden 202 lise öğrencisi (93 erkek, 109 kız) katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçilik Ölçeği, Problem Davranış indeksi içerisinde yer alan Sigara, Alkol ve Madde kullanımı alt ölçekleri ile araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde tanımlayıcı istatistikler; t-testi ve tek yönlü varyans analizi Pearson korelasyon analizi tekniği ile çoklu regresyon analizi teknikleri kullanılmıştır. Yapılan analizlerde $p<.05$ anlamlılık düzeyi esas alınmıştır. Sonuçlar, erkek öğrencilerin sigara, alkol ve esrar kullanıma ilişkin puan ortalamalarının kızlardan istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksek olduğunu; akademik başarısını düşük olarak algılan öğrencilerin sigara ve alkol kullanımına yönelik puan ortalamalarının akademik başarısını orta ve yüksek olarak algılayan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermiştir. Korelasyon analizi sonuçları, mükemmeliyetçilik alt boyutları ile sigara, alkol ve esrar kullanma davranılları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Çoklu regresyon analizi sonuçları ise, kendine yönelik mükemmeliyetçiliğin sigara kullanma davranışının anlamlı yordayıcılarından biri olduğunu göstermiştir. Kendine yönelik mükemmeliyetçilik, lise öğrencilerinde sigara kullanma davranışına yönelik koruyucu bir faktör olarak görülmektedir. Cinsiyetin ise alkol ve esrar gibi yasa dışı madde kullanımının anlamlı bir yordayıcısı olduğu, erkeklerin alkol ve esrar kullanmak bakımından kızlara göre daha fazla risk altında olduğu görülmektedir. Daha büyük örneklemlerle yapılacak çalışmaların, mükemmeliyetçi, cinsiyet ve akademik başarının sigara, alkol ve madde kullanımında yordayıcı rollerini araştırmasına gereksinim duyulmaktadır.

- Ulukol, Betül – Doğan, Derya Gümüş, *Ergenlerin Sigara İçmesini Etkileyen Faktörler ve Sigara Karşıtı İki Eğitim Modelinin Etkinliği*, 2010, İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 17(3), 179-185, Pdf.

Özet: İlköğretim öğrencileri arasında sigara kullanımının sıklığını saptamak, sigara kullanımına yol açan sosyokültürel faktörler ile öğrencilerin bu konudaki tutumlarını belirlemek, sigaranın sağlığa zararları ile ilgili bilgi düzeylerini ölçmek ve çocuk hekimi ve öğrencilerin katıldığı sigara karşıtı farklı eğitim modellerinin etkinliğini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya 7., 8. ve lise 1. sınıfta okuyan 391 öğrenci alınmıştır. İlk önce sigara içme deneyimi ve sıklığı belirlenmiştir. Ek olarak sosyo demografik faktörlerin ve öğrencilerin sigara içmesini etkileyeceği düşünülen faktörlerin incelenmesi için durum saptama anketi yapılmıştır. Daha sonra müdahale olarak sigara karşıtı eğitim amacıyla iki farklı program uygulanmıştır. İlk olarak çocuk doktoru tarafından sigaranın zararları ile ilgili seminer verilmiş ve ardından ergenler arasında gönüllüler belirlenerek sigaranın zararları ve kullanımının engellenmesi konusunda akran eğitimi yapılmıştır. Müdahalelerin etkisinin değerlendirilebilmesi için her iki program sonrasında öğrencilerin bilgi ve tutumlarını saptamak üzere anketler uygulanmıştır. Öğrencilerin %7,7'si sigara içmektedir ve %12,8'i en az bir kez sigara içmeyi denemiştir. Yaşla birlikte sigara içme sıklığı da artmaktadır. Sigara içen öğrencilerde alkol kullanma sıklığı daha fazladır. Eğitim modelleri uygulanmadan önce sigara içtiğini belirten 30 öğrenciden üçü (%10) eğitim semineri sonunda, dördü de (%14,8) akran eğitimi sonunda sigara içmeyi bırakmıştır. Akran eğitimi sürecinde öğrencilerin bilgi düzeylerinin arttığı ve sigaranın sağlık üzerine etkisi konusunda daha çok bilinçlendiği görülmüştür. Halen okullardaki eğitim programları kapsamında verilen eğitim seminerlerine ek olarak akran eğitimi uygulaması ve okullarda sigara karşıtı ekiplerin oluşturulması her iki programın da etkinliğini artıracaktır.

- Karababa, Ali Osman - Davas, Aslı - Hassoy, Hür - Ergin, Işıl – Durusoy, Raika, *Sağlık Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinde Sigara, Nargile, Sarma Tütün Kullanımını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi ve Öğrencilerin Sigara, Nargile, Sarma Tütüne Başlama ve Sürdürme Konusundaki Görüşleri*, 2011, Solunum Dergisi, 13(2), 91-99, İstanbul, Pdf.

Özet: Ege Üniversitesi Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu (SHMYO) öğrencilerinde sigara, nargile ve sarma tütün içme sıklığını ve ilişkili faktörleri belirlemek, sigara içen ve içmeyen öğrencilerin, içmeyi tetikleyen ve devam etmeyi etkileyen nedenlerini, nargile ve sarma tütüne ilişkin görüşlerini değerlendirmektir. Kesitsel olan araştırmaya 151 öğrenci dahil edilmiştir. Bağımsız değişkenler yaş, cinsiyet, lise tipi, anne baba eğitim durumu, anne baba çalışma durumu, gelir ve gelir algısıdır. Sigara, nargile ve sarma tütün kullanımı, sigara içenlerin ve içme- yenlerin sigaraya başlama ve içmeye devam etme nedenleri ve nargile ile sarma tütün konusundaki görüşleri öz bildirimle doldurulan anket ile sorgulanmıştır. Ki-kare analizinde sigara, nargile ve sarma tütün kullanımı ile ilişkili bulunan bağımsız değişkenler lojistik regresyon analizine alınmıştır. Sigara içme sıklığı %40,3'tür (erkek %57,1, kadın %35,1). Sigaraya başlama nedeni, başlamayı ve devam etmeyi etkileyen ortamlar açısından arkadaşların etkisi dikkati çekmektedir. Sigara içme riski arkadaşlarının sigara içmesiyle (10,1 kat), alkol kullanımıyla (7,8 kat), yaşla (1,7 kat) artmaktadır. Nargile içme riski ise alkol kullananlarda (7,8 kat) ve sigara içenlerde (7,1 kat) daha fazladır. Sarma tütünde de risk sigara içmeyle (6,3 kat), erkek olmayla (4,1 kat), arkadaşlarının sigara içmesiyle (3,4 kat) artmaktadır ($p<0,05$).

- Önal, Arzu - Eke, Ceyda – Ögel, Kültegin, *Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Belirtileri Bulunan Ergenlerde Madde Kullanımı ve Aile Özellikleri Üstüne Kesitsel Bir Çalışma*, 2011, Klinik Psikofarmakoloji Bülteni, 21(3), 225-231, İstanbul, Pdf.

Özet: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)? nun güçlü

bir genetik geçişe sahip olduğu pek çok araştırmayla ortaya konlmuştur. DEHB tanısı almış olan ergenlerde madde bağımlılığı gelişmesi ve aile içi özellikler önem taşımaktadır. Bunlar DEHB nin gidişatını da etkileyen faktörlerdir. Amaç: DEHB belirtisi olan ve olmayan ergenlerin aile içi özelliklerini ve olası risklerini ve DEHBli gençlerin madde kullanmaya başlamasını etkileyen faktörlerin neler olduğunun araştırılması planlanmıştır. Araştırma İstanbul'un farklı bölgelerinden ve sosyoekonomik düzeyinden 15 ilçede 10. sınıf öğrencileri arasında yapıldı. Örneklemin seçiminde çok basamaklı küme örnekleme yöntemi kullanıldı. 11-18 Yaş Gençler İçin Kendini Değerlendirme Ölçeği - YSR (Youth Self Report) ile araştırmacılar tarafından oluşturulan anket formu kullanıldı. Toplam 3483 anket uygulandı. Araştırmaya alınan örneklemin %73.5i (n=2009) DEHB belirtisi ve madde kullanımı olmayan gruptan oluşmaktadır. Sadece DEHB belirtileri taşıdığını bildiren ve herhangi bir madde kullanmayanların oranı %12.51 (n=342), hem DEHB hem madde kullananların oranı %4.02 (n=110), DEHB belirtisi olmayan ancak herhangi bir madde kullananların oranı ise %9.95 (n=272) bulunmuştur. Annede alkol kullanımı, anne-baba, kardeşler ya da akrabalarda madde kullanımı öyküsünün olması DEHB belirtisi olsa da, olmasa da madde kullananlarda diğer tanı gruplarına göre daha yüksektir. Sosyo demografik etkenler, ebeveyn özellikleri ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme biçimleri içinde yer alan değişkenler ayrı gruplar halinde lojistik regresyonla değerlendirildiğinde; okul başarısının düşük olması, annede alkol kullanımı, çocuğun eve kaçta geldiğinin belirgin olmaması ve anne-babanın kurallar konusunda hemfikir davranmamasının, DEHB ve madde kullanımı ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Bu çalışma sonuçları DEHB belirtisi olanlar arasında madde kullanımını belirleyen faktörler olarak; okul başarısının düşük olması, annede alkol kullanımı, çocuğun eve kaçta geldiğinin belirgin olmaması ve anne-babanın kurallar konusunda hemfikir davranmaması olduğu saptanmıştır.

- Satan, Ayşin, *Ergenlerde Akran Baskısı Benlik Saygısı ve Alkol Kullanımı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*, 2011, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, (34), 183-194, İstanbul, Pdf.

Özet: Araştırmanın amacı, İstanbul Tuzla ilçesindeki lise öğrencileri arasındaki Akran Baskısı, Benlik Saygısı ve alkol kullanım arasındaki ilişki araştırmaktır Bu amaç doğrultusunda Tuzla'da 2010 yılının Ekim ve Kasım aylarında 129 lise 11. sınıf öğrencisine Akran Baskısı, Benlik Saygısı ölçeği kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 31'i kız öğrenci, % 69'unu da erkek öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre akran baskı düzeyi arttıkça benlik saygısı düzeyinin azaldığı bulunmuştur. Aynı zamanda öğrencilerin alkol alıp almadıklarına göre akran baskısı ve benlik saygısı düzeyleri incelenmiştir. Araştırmada alkol almayan öğrenciler % 64, alkol alan öğrenciler ise % 36 olarak tespit edilmiştir. Alkol alan öğrencilerin akran baskısı düzeyi yüksek, benlik saygıları düşük çıkmıştır.

- Serkan, Bircan – Erden, Gülsen, *Madde Bağımlılığı: Aile ile İlgili Olası Risk Faktörleri, Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi ve Çocuk Yetiştirme Stilleri*, 2011, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 18(3), 211-222, Ankara, Pdf.

Özet: Madde bağımlılığı günümüzün önemli toplumsal sorunlarından biridir. Madde bağımlılığını engelleme ve önlemede özellikle aile ile ilgili risk faktörlerinin daha önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı ergenlerde madde bağımlılığında aile ile ilgili risk faktörlerini içeren çalışmaları derlemektir. Aile ile ilgili risk faktörleri kapsamında ağırlıklı olarak çocuğun yetiştiği ortamı hakkında bilgi veren Ebeveyn Kabul Reddi ve Çocuk Yetiştirme Stilleri üzerinde durulmuştur. Çalışma kapsamında çeşitli veri tabanlarında "madde bağımlılığı", "ebeveyn kabul-reddi" ve çocuk yetiştirme stilleri" anahtar sözcükleri kullanılarak ulaşılabilen çalışmalar gözden geçirilmiştir. İncelemeler sonucunda madde bağımlılarının madde bağımlısı olmayan

gruba göre, daha reddedici ve olumsuz bir aile ortamında yetiştiği; çocuk yetiştirmede babaların anneler kadar önemli olduğu, özellikle madde bağımlılığı gibi problem davranışların oluşmasında, baba ile çocuk arasındaki etkileşim ve sıcaklığın daha önemli bir faktör olduğu görülmüştür. Çocuk yetiştirme stilleri ve madde bağımlılığı konusunda tam bir uzlaşma olmadığı, klinik örneklemde yapılacak yeni çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

- Danışmant, Birim S. - Evren, Cüneyt - Fidan, Ergül - Erten, Evrim - Çelik, Selime - Çavuş, Şengül – Can, Yeşim, *Beden Dismorfik Bozukluğu ve Madde Bağımlılığı: Bir Olgu Sunumu*, 2011, Düşünen Adam Dergisi, 24(1), 75-79, İstanbul, Pdf.

Özet: Beden Dismorfik Bozukluğu (BDB) psikiyatri uzmanlarının olduğu kadar, diğer tıp dallarındaki hekimlerin de karşılaşabileceği bir hastalıktır. Temel özelliği, görünümdeki hayali ya da hafif bir fiziksel kusurla ilişkili yoğun zihinsel uğraşıdır. BDB'de belirtiler, sıklıkla ergenlikte ya da genç erişkinlik çağında kendini gösterir ve tanı konmadan kalabilir. Bu yazıda, frontoparietal bölgesindeki saçların seyrek olmasını, "sürekli gözümün önüne gelen boşluklar" diye tanımlayan ve duyduğu kaygıyı yatıştırmak amacıyla düşük dozda benzodiyazepin kullanmaya başlayıp, sonrasında bağımlılık geliştiren bir olgu, literatür eşliğinde tartışılmıştır.

- Açıkalın, Cahide - Baş, Funda Yıldırım – Kara, Selami, *Sigara İçme Davranışları ve Etkili Faktörler: Tıp ve Diş Hekimliği Fakültelerinin İlk ve Son Sınıf Öğrencileri Üzerinde Çalışma*, 2011, Smyrna Tıp Dergisi, 1(1), 16-21, Pdf.

Özet: Standart sigaralar tütün tüketiminin en yaygın şeklidir. Bu çalışmada genç popülasyonu temsil eden ve gelecekte sigara ile savaşta önemli rol oynayacak olan tıp ve diş hekimliği fakültesi ilk ve son sınıf öğrencilerinin sigara alışkanlık durumlarının ve bu alışkanlığı etkile-

yen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma 2011 Nisan ve Mayıs aylarında Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp ve Diş Hekimliği Fakülteleri' nde gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya Tıp Fakültesi ilk sınıftan 148, son sınıftan 61, Diş Hekimliği Fakültesi ilk sınıftan 67, son sınıftan 25 olmak üzere toplam 301 kişi katıldı. Araştırmaya katılan öğrencilerin sigara alışkanlıklarını ve bu alışkanlığı etkileyebilecek faktörleri tespit etmeye yönelik 27 sorudan oluşan bir anket formu uygulandı. Elde edilen veriler Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 15.0 programında ki-kare testi ile değerlendirildi. Çalışmaya 153' ü (%50,8) bayan ve 148'i (%49,2) erkek toplam 301 öğrenci katıldı. Öğrencilerin yaş ortalaması 20,7±2,9 (min:18-max:27) aş olarak tespit edildi. Öğrencilerin %12'si (n:36) sigara içmekteydi; sigara içmeyen öğrencilerin 21'i (%7) de daha önceden sigara içmişti. Sigara içen 36 öğrenci ortalama 4,6 ±2,7 (min:1-max:10) yıldır sigara içmekteydi. Bu öğrencilerin günlük ortalama sigara tüketimi 14,86±6,5 (min:5-max:30) tane sigara olarak tespit edildi. Yüksek aile gelir düzeyi, son sınıfta okumak, erkek cinsiyet, yalnız ikamet etme, ailede sigara içen kişinin bulunması, annenin sigara içmesi, sigara içen arkadaşın olması, sigara içme ile ilişkili faktörler olarak tespit edildi (p:0,039, p:0,000, p:0,002, p:0,001, p:0,000, p:0,002, p:0,013). Çalışmadaki sigara içme oranlarının daha önce yapılan çalışmalardan düşük bulunmuş olması ümit vericidir. Sigara ile ilgili eğitimlerin ve tedavi yaklaşımlarının tüm öğrencileri kapsayacak şekilde daha geniş bir kitleye yönelik olarak yapılması gerekmektedir.

- Atak, Hasan, *Yetişkinliğe Geçiş Yıllarında Sigara İçme Davranışının Psiko Sosyal Belirleyicileri ve Sigara İçmenin Yaşam Doyumu ve Öznel İyi Oluşla İlişkisi*, 2011, Klinik Psikiyatri Dergisi, 14(1), 29-43, Antalya, Pdf.

Özet: Bu araştırma, yetişkinliğe geçiş sürecinde olan bireylerde sigara içmenin psiko sosyal belirleyicilerini incelemek ve sigara içme ile öznel iyi oluş ve yaşam doyumu arasındaki ilişkileri ortaya koymak

amacıyla yapılmıştır. Bu betimsel araştırmada kesitsel araştırma deseni kullanılmıştır. Katılımcılar, 19-26 yaşları arasındaki 96 kadın (%43.2) ve 126 erkek (%56.8) olmak üzere toplam 222 bireyden oluşmaktadır. Verilerin toplanması için Benlik Kimliği Statüleri Ölçeği, Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği, Rosenberg Öz Saygı Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği ve Pozitif-Negatif Duygu Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde frekans ve yüzde analizi ve gözlenen değişkenlerle path analizi kullanılmıştır. Katılımcıların çoğunluğu sigara içmektedir ve sigaraya en çok lise yıllarında yani ergenlikte başlamışlardır. Model analizi sonuçlarına göre, sigara içme ile öz saygı, kişiler arası başarılı kimlik, bireyleşme ve bireylerin kendilerini tanımlamada tercih ettikleri özellik arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Annesi, babası ve arkadaşları sigara içenler, erkekler, ipotekli, moratoryum ve kargaşalı kimlik statüsünde olanlar ve düşük gelir düzeyine sahip olanlar, diğerlerine göre daha fazla sigara içmektedir. Sigara içme ile hem yaşam doyumu hem de öznel iyi oluş arasında ters yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Bulgular dikkate alındığında, bu çalışmanın bulgularının literatürle uyumlu olduğu ifade edilebilir. Son olarak, müdahale çalışmalarının sadece liselerde değil, ilköğretim veüniversite öğrencilerine yönelik olarak da sürdürülmesigerektiği ifade edilebilir.

- Öztürk, Sevgi, *Madde Bağımlısı Ergenlerde Temsili Olmayan Depresyon Çökme Korkusu*, 2011, Yansıtma: Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergisi, 16, 87-98, İstanbul.
- Büyükakkuş, Alper - Kartal, Mehtap – Mıdık, Özlem, *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sigara Kullanımı ve Yaşam Kalitelerine Etkisi*, 2012, Türk Toraks Dergisi, 13(1), 11-17, Ankara, Pdf.

Özet: Dünya Sağlık Örgütü tarafından dünyanın en hızlı yayılan ve en uzun süren salgını olarak tanımlanan sigara içimi hekimler arasında olduğu kadar hekim adayları arasında da oldukça yaygındır. Bu çalışma On dokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin

sigara içme durumlarını ortaya koymak ve sigaranın yaşam kaliteleri üzerine etkisini belirlemek üzere yapılan tanımlayıcı, kesitsel bir araştırmadır. Fakültenin ilk beş dönemine devam eden 839 öğrenciden 570'i ile tamamlanmıştır. Araştırmanın verileri 2007 Ocak-Mart ayları arasında toplanmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak sosyo demografik özellikler ve sigara kullanımına ilişkin bilgilerin yer aldığı 20 soruluk anket ve "WHOQOL-BREF Yaşam Kalitesi Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi Student t testi, Pearson kikare ile Fisher's exact testi, One way ANOVA ve post hoc Tukey testi, Pearson korelasyon ve lineer regresyon analizleriyle yapılmıştır. Öğrenciler arasında sigara içme sıklığı %29.1'dir. Günde içilen ortalama sigara sayısı 14.13±6.67 olarak bulunmuştur. Sigaraya başlama yaşı 17.18±2.77 yıldır. Düzenli sigara içen 110 öğrencinin sigaraya başlama nedenleri arasında ilk sırayı "çevre ve arkadaş ortamı" almaktadır. Bu öğrencilerden 63'ü en az bir kez sigarayı bırakmayı denemiş, %10' u yüksek, %32.7'si orta ve %16.4' ü hafif düzeyde bağımlı bulunmuştur. Erkek öğrencilerin sadece bedensel alan puanları kız öğrencilere göre anlamlı (p=0.025) olarak daha yüksektir. Sigara içen öğrencilerin tüm alanlarda puanları düşük bulunurken, bu durum ruhsal (p=0.045) ve çevresel alanlarda (p=0.010 ve p=0.003) anlamlıdır. Nikotin bağımlılığı olan öğrencilerin yaşam kalitesinin tüm alanlarında düşük puan aldıkları tespit edilmiştir. Bu durum ruhsal (p=0.039) ve sosyal (p=0.039) alanlarda istatistiksel olarak anlamlıdır. Sigara içmenin genç hekim adaylarının yaşam kaliteleri üzerinde olumsuz etkileri vardır. (Tur Toraks Der 2012; 13: 11-7)

- Demirbağı, Birsel Canan – Tavacı, Sevgi, *Sigara İçen Üniversite Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özellikleri*, 2012, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 1(3), 179-189, Gümüşhane, Pdf.

Özet: Bu çalışma, Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki bir üniversitede sigara içen öğrencilerin sigara ile ilgili tanıtıcı özelliklerini analiz etmek amacıyla tanımlayıcı nitelikte yapılmıştır. Araştırma, 1 Mart - 7 Nisan

2010 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, bu tarihler arasında üniversite kampüsü içindeki 5 öğrenci kafeteryasına gelen üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Bu sürede belirlenen kafeteryalara 901 öğrenci gelmiş, 543 öğrenci araştırmaya katılmayı kabul etmiştir. Araştırmanın verilerini toplamak için gerekli kurum izinleri ve öğrencilere çalışmanın içeriği anlatılarak onamları alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin, % 36,7'si 2. sınıf, % 65,7'si erkek, yaş ortalaması 22,1± 1,7, sigaraya başlama yaşı ortalaması 18,7± 3,4, ortalama sigara içme yılı 2,5± 1,4, günlük içilen sigara adeti 16,4± 5,7'dir. Öğrencilerin % 28,9'unun ailesi ile beraber oturduğu ve % 71,1'inin de yurtta kaldığı saptanmıştır. Öğrencilerden % 45,7'sinin babasının, % 62,7'sinin arkadaşlarının sigara içtiği belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 40,2'si arkadaş grubundan etkilenerek sigaraya başladıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 33,1'i kanser korkusu olduğu için en az bir kez sigarayı bırakmayı denediklerini ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 65,3'ünün öksürükten şikayet etmekte olduğu, % 55,2'sinin sabah kahvaltı öncesi ve % 88,7'sinin de stresli oldukları zamanlarda daha fazla sigara içtikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin % 96,4'ü sigaranın yararının olmadığını; % 3,6'sı ise sıkıntı giderme gibi bir yararının olabileceğini söylemişlerdir. Sigara kullanımında üniversiteli olmak önemli bir etkendir. Sigarayla savaşta bu ve diğer risk faktörleri göz önünde bulundurulmalıdır. Sigara kullanımının üniversite öğrencileri arasında yaygınlığının azaltılması ve önlenmesi için devlet, medya, okul, aile ve tüm toplumla işbirliği yapılmalıdır. Arkadaş faktörü dikkate alındığında yapılacak çalışmalarda bütün öğrencilerin hedeflenmesi faydalı olabilecektir.

- Akkuş, Dilek, *Ergende Esrar Kullanımı: Toplum Ruh Sağlığı Yaklaşımı (Olgu Sunumu),* 2012, Journal of Psychiatric Nursing, 1(1), 43-46, Düzce, Pdf.

Özet: Bu vaka psikiyatri hemşiresi ve bağımlılık danışmanı olarak, bağımlılık açısından risk oluşturan ergenlerin okul ruh sağlığı çalış-

malarında biyo-psiko-sosyal değerlendirilmesini içermektedir. Ergen ile haftada 1 saat olmak üzere 3 ay görüşülmüş, görüşmelere halen devam edilmektedir. Endüstri Meslek Lisesinde esrar kullandığı belirlenen AC 16 yaşında 10. sınıfta okuyan bir öğrencidir. Çok sessiz, içine kapanık, saygılı bir öğrenci olarak tanımlanan AC'nin ders başarısının düşük olduğu bildirilmiştir. AC ile ilk görüşmede bağımlılık konusunda bilinçlendirme yapılarak, danışma süreci için anlaşma yapılmıştır. AC'de yoksunluk belirtileri bulunmamaktadır. İlk dört görüşmede AC ile birlikte sosyal çevresi, sosyal aktiviteleri, aile yaşantısı, okul ilişkileri ve ders programında değişikliğe gidilmiştir. Okulda bölüm öğretmenleri ile iletişime geçilerek nasıl destek olabilecekleri konuşulmuştur. AC'nin annesinin anksiyete ve depresyon bulguları değerlendirilerek psikiyatriste yönlendirilmiş, anneye depresyon tanısı konularak ilaç tedavisi başlanmıştır. Beşinci görüşmede dışkısını kaçırdığını söyleyen AC çocuk cerrahisine yönlendirilmiştir. Altıncı ve yedinci görüşmelerde kendinin, duygularının farkına varma ve ifade etme konularında egzersizler yapılarak rol play yöntemi ile duygularını ifade etmesi sağlanmıştır. Devam eden görüşmelerde AC'nin duygu ifadelerine daha fazla yer verdiği ve hoşlanmadığı durumlar hakkında konuşabildiği gözlenmiştir. AC ergenlik döneminin çalkantıları yanında madde kullanımı açısından riskli bir bölgede yaşayan, sosyal ilişkilerinde çekinik, ailede sevildiğini hissetmeyen, kardeşleri ile kıyaslanan, okulda silik ve başarısız bir öğrencidir. Üç ay sonunda AC'nin yaşamındaki yeni dengelerle danışma süreci devam etmiştir.

- Kelleci, Meral - Kavakcı, Önder - İnal, Sevil – Gölbaşı, Zehra, *Sigara İçen ve İçmeyen Üniversite Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Tarzlar Cinsiyetin Etkisi*, 2012, Cumhuriyet Tıp Dergisi, 34, 9-16, Sivas, Pdf.

Özet: Bu çalışmada sigara içen ve içmeyen üniversite öğrencilerinin stresle başa çıkma tarzlarının cinsiyet açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma bir üniversitede öğrenim gören öğrenciler ile yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini bu üniversitenin çeşitli bölümle-

rinde öğrenim gören 965 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında "Bilgi Formu" ve "Stresle Başa Çıkma Yolları Envanteri" (SBÇT) kullanılmıştır. Verilerin analizinde student t testi, ki kare testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırmada üniversite öğrencileri arasında sigara kullanma yaygınlığı %39,8 olarak bulundu (erkeklerin %50,7'si ve kadınların %24,9'u). Öğrencilerin sigaraya başlama nedenleri arasında arkadaş etkisi, stresle başa çıkma, merak ve sosyal kabul görme yer aldı. Erkeklerde sigara kullanan ve kullanmayan bireylerin stresle başa çıkma tarzları puan ortalaması benzer iken, kızlarda SBÇT ölçeğinin boyun eğici yaklaşım alt boyutu puan ortalaması sigara kullananlarda, sosyal destek arama yaklaşımı alt boyutu puan ortalaması ise sigara kullanmayanlarda anlamlı düzeyde yüksek bulundu ($p<0.05$). Sonuç. Sigara kullanan ve kullanmayan erkeklerin stresle başa çıkma tarzları benzerdir. Kızlarda, sigara içenler sigara içmeyenlere göre boyun eğici yaklaşımı daha fazla, sosyal destek arama yaklaşımını ise daha az kullanmaktadır.

- Turan, Deniz – Ekinci, Filiz, *Alkopop Vergilerinin Gençlerin Alkol Tüketimi Üzerine Etkileri ve Etkinliğinin Değerlendirilmesi*, 2013, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(1), 111-120, Pdf.

Özet: Özellikle ergenler arasında popüler bir içecek olan alkopoplar, yüksek derecede tatlandırılmış ve önceden karıştırılmış alkollü içeceklerdir. Bu yeni tür içeceğin başarısı, şekerli tadı, modaya uygun özel dizaynı, ergenlere uygun reklamı ve imajla ilişkilendirilmesine bağlanmaktadır. Bu içecek imajı gençleri çekmekte ve sonuçta genç yaşta alkole başlamaya neden olmaktadır. Gençler arasında artan alkopop tüketimi, küçük yaşta erken alkol kullanımını teşvik ettiği ve daha çok içmelerine neden olduğu için eleştirilmektedir. Gençlerin sağlığı dikkate alınarak birçok ülkede alkopoplar üzerinden özel vergi alınması uygulamaları artmıştır. Bu vergiler alkol tüketimini azaltmanın yanında ek olarak devlet gelirlerini de arttırmaktadır. Yapılan çalışma, alkopop türü içeceklerin temel özelliklerini, vergilendirilme nedenlerini

ve alkopop vergilerinin alkol tüketimi üzerindeki etkisini açıklığa kavuşturmayı amaçlamaktadır. Alkopop türü içecekler üzerinden alınan vergilerin etkinliğinin incelendiği bu çalışmanın bulguları şunlardır; Genç bireylerde alkol tüketiminin fiyat esnekliği, yaşlılara göre daha fazladır. Alkopop vergisi sonrasında bireylerin alkopop içeceklere olan talepleri azalmakta ancak vergi sonrası alkopop tüketimindeki azalma, diğer alkollü içeceklerin tüketiminin artması ile ikame edilmektedir. Alkopop vergilerinin alkolle ilgili zararları ve alkol tüketimini azaltmadaki rolü sınırlı düzeydedir. Alkolle ilgili sorunlardan koruyacak etkili bir alkol politikası, belirli alkol tüketimi üzerine özel müdahaleler yerine, toplam alkol tüketim miktarını azaltmaya yönelik müdahaleleri içermelidir.

- Güven, Fatma Mükerrem - Yalnız, Hacer - Nebioğlu, Melike – Geçici, Ömer, *Opiyat Bağımlılarında Diğer Maddelerin Kullanımı ve Sosyo Demografik Özellikler ile İlişkisi*, 2013, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 12(1), 35-42, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmada opiyat bağımlılığı tanısı almış hastalarda; diğer maddelerin kullanımı, yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi, okul terki ve ilk başlama yaşı, madde kullanım süresi ve sıklığı gibi bağımlılık için risk faktörü olabilecek değişkenleri araştırmayı amaçladı. Araştırma, 1 Şubat 2010-30 Nisan 2010 tarihleri arasında, Akdeniz Üniversitesi Alkol ve Madde Bağımlılığı Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde (AMBAUM) yapılmış, tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir çalışmadır. Araştırmaya, merkezde DSM-IV-TR tanı ölçütlerine göre "Madde (Opiyat) Bağımlılığı" tanısı konulmuş, yatarak ya da ayaktan tedavi gören, 14-37 yaş arası 84 (60 erkek, 24 kadın) hasta dahil edildi. Tüm katılımcılar standart soru formunu ve sosyo demografik veri formunu yüz yüze soru cevap şeklinde tamamlandı. Sonuçlar cinsiyet ve diğer sosyo demografik bilgiler SPSS 16 istatistik programı kullanılarak frekans, ki kare analizleri yapıldı. Hastalarımızda nikotin kullanım sıklığı %100, alkol kullanım sıklığı %91,71, esrar kullanım sıklığı %86,9, ekstazi

kullanım sıklığı %54,8, kokain kullanım sıklığı %48,8, çoklu madde kullanım sıklığı %47,6, hallüsinojen kullanım sıklığı %27,4, bağımlılık yapıcı tıbbi ilaç kullanım sıklığı %17,9 olarak belirlendi. Sonuç: Bu epidemiyolojik çalışma bize eroin kullanan hastaların takip ve gelişimi konusunda ayrıca eroin ile diğer madde kullanımının ilişkili sıklığını belirlemede ve eroin kullanımının diğer madde bağımlılığı ile ilişkisinin ele alınmasında rehberlik edebilir.

- Aydoğdu, Hilal – Çam, Mahire Olcay, *Madde Kullanım Bozukluğu Olan ve Olmayan Ergenlerin Bağlanma Stilleri, Anne Baba Tutumları ve Sosyal Destek Algıları Yönünden Karşılaştırılması*, 2013, Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 4(3), 137-144, İstanbul, Pdf.

Özet: Madde kullanım bozukluğu olan ve olmayan ergenlerin bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin araştırılması, bağlanma stilinin, ebeveyn tutumlarının ve sosyal desteğin madde kullanımına etkisinin değerlendirilmesi amacı ile yapılmış, tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Gerekli kurum izinleri alındıktan sonra anne-babaları tarafından araştırmaya katılımı onaylanan ve araştırmayı sürdürecek düzeyde ruhsal iyilik düzeyine sahip olan 14-18 yaşları arasındaki 544 ergen ile yüz yüze görüşülerek sosyo-demografik özelliklerin yer aldığı Tanıtıcı Bilgi Formu, İlişki Ölçekleri Anketi, Ana-Baba Tutum Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonunda madde kullanım bozukluğu olan ergenlerin madde kullanım bozukluğu olmayan ergenlere göre, daha düşük düzeyde güvenli ve saplantılı bağlandığı, daha yüksek düzeyde korkulu ve kayıtsız bağlandığı; toplam sosyal destek algısının ve aile desteği algısının madde kullanım bozukluğu olmayan ergenlere göre, daha düşük olduğu; ailelerinin daha az kabul-ilgi, kontrol-denetleme gösterdiği ve psikolojik özerklik sağladığı bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda madde kullanım bozukluğu olan ergenlere ve ailelerine psikiyatri hemşiresi tarafından yapılandırılmış, destekleyici, terapötik bir ruhsal destek sunulmasının yararı olacaktır.

- Asdemir, Akif - Baştürk, Mustafa – Tuman, Taha Can, *Bir Ergende Esrarın Tetiklediği Mani*, 2014, 15(3), 273, Sivas, Pdf.

Özet: Esrar Türkiye'de en sık kullanılan yasa dışı maddelerden birisidir. Esrar kullanımı uykusuzluk, ajitasyon, anksiyete, depresyon, bellek ve konsantrasyon bozukluklarına neden olabilir. 1) Esrar kullanımı psikoz ve mani gelişme riskini artırdığı gibi, var olan psikoz ve mani tablosunu da kötüleştirir. 2) Bu sunumda kendisinde ve ailesinde psikiyatrik bozukluk öyküsü olmayan 19 yaşında bir erkekte kullanılan esrar doz ve sıklığının artırılması sonrasında gelişen manik dönem sunulacaktır. Acil servise üç gün önce başlayan irritabilite, çok konuşma, cinsel istek artışı, uyku gereksinmesinde azalma, enerji artışı, peygamber olduğunu ve Tanrı ile konuştuğunu söyleme yakınmalarıyla başvurdu. Fizik muayenesinde özellik yoktu. Öz geçmişinde ve soy geçmişinde psikiyatrik bozukluk öyküsü yoktu. Hastanın altı aydır haftada bir kez esrar kullandığı, psikiyatrik yakınmalarının başlamasından bir hafta önce her gün ve çok miktarda esrar kullanmaya başladığı öğrenildi. Ruhsal durum muayenesinde yönelimi tamdı, işbirliği yapıyordu. Duygulanımı irritabldı. Konuşması basınçlı ve hızlıydı. Düşünce içeriğinde büyüklük ve mistik sanrılar vardı. İşitsel algı kusuru tanımlıyordu. İçgörüsü yoktu. Hasta 'esrarın tetiklediği mani' ön tanısıyla yatırıldı. Tedavisi haloperidol 20 mg/gün ve ketiyapin 100 mg/gün olarak düzenlendi. Yakınmaları gerile-meye ve hastalığına yönelik içgörü kazanmaya başlayan hastanın haloperidol dozu 5 mg/güne düşürülerek yatışının 19. gününde tam remisyon ile taburcu edildi. Hastanın kendisinde ve ailesinde psikiyatrik bozukluk öyküsünün olmaması ve ilk manik atağı olması nedeniyle izlenerek duygudurum düzenleyici tedavi başlanmadı. Kontrollerde iyilik durumunun sürmesi üzerine haloperidol kesilerek ketiyapin 100 mg/gün ile izleme sürdürüldü. Esrarın erişkinlerde manik nöbeti tetiklediği iyi bilinmesine rağmen, 3-5 literatürde ergenlerde bu konu ile ilgili fazla veri yoktur. Psikiyatrik bozukluk öyküsü olmayan bir ergende esrarın tetiklediği mani, ilk kez 2011 yılında Iskandar ve arkadaşları

tarafından bildirilen 17 yaşında bir olgudur. 6 Bildiğimiz kadarıyla bu olgu kendisinde ve ailesinde psikiyatrik bozukluk öyküsü olmayan bir ergende esrarın tetiklemesi ile mani gelişen ikinci olgudur. Manik dönem esrar kullanımı ile doğrudan tetiklenmiş olabileceği gibi, esrar kullanımı ileride gelişecek bir manik nöbetin daha erken ortaya çıkmasına neden olmuş olabilir. Yüz elli bir bipolar bozukluk I ve II hastasının incelendiği bir araştırma, bipolar bozukluk başlangıcının öncesinde veya sonrasında artmış esrar kullanımının erken hastalık başlangıcı ile ilişkili olduğunu göstermiştir.

- Ünlü, Ali - Dalkılıç, Alican - Pumariega, Andres J. - Burakgazi, Hatice – Prajapati, Parna, *Kimyasal Madde Bağımlılığı: Türk Gençleri İçin Risk Faktörleri*, 2014, Klinik Psikofarmakoloji Bülteni, 24(1), 5-14, İstanbul, Pdf.

Özet: Kimyasal madde kullanımı gelişmiş ve Türkiye'nin da dahil olduğu gelişmekte olan ülkelerde artarak devam etmektedir. Bu büyüme kalkınma, globalleşme ve gençlik kültürü gibi güçleri de içeren pek çok faktörle ilişkilidir. Belirli toplumsal gruplarda gençlik kimyasal madde kullanımı risk faktörlerini tespit etme, engelleyici ve girişimsel stratejilerin geliştirilmesinde önemli bir yaklaşımdır. İstanbul'daki liselere kayıtlı 14-18 yaş grubundaki 31.272 gencin katıldığı, çeşitli kimyasal maddeler ve nüfus, sosyoekonomik, kültürel, psikopatolojik ve psiko sosyal risk faktörler hakkında bilgi içeren bir anketin verilerini analiz ettik. Avrupa Okul Anket Projesi (ESPAD), Avrupa'da Gençlik (YİE), ve ABD'de ki Geleceğin İzlenmesi ve Ulusal Hane halkı anketlerindekilere benzer sorular içeren bir anket uygulandı. Aşağıdaki her maddenin yaşam boyu kullanım risk faktörleri profillerini çıkarmak için ikili regresyon analizlerini kullandık. Tütün, alkol, esrar, diğer yasa dışı uyuşturucular ve çoklu (iki veya daha fazla) yasa dışı uyuşturucu kullanımı. Bu farklı madde kategorileri için istatistiksel olarak önemli risk profillerini belirledik. Bütün farklı risk faktör kategorileri geçit maddelerinin (tütün, alkol, esrar ve diğer uyuşturucular) kul-

lanımına değişik derecelerde katkıda bulunurken, diğer uyuşturucu maddelerin çoklu kullanımı daha dar bir psikopatolojik (intihar, asabiyet ve anti sosyal problemler) ve psiko sosyal (ailede madde kullanımı ve akran etkisi) değişkenler dizisi ile ilişkili bulundu. Sonuç: Bulduğumuz risk profilleri farklı topluluklarda bulunan risk profilleri ile bazı ortak özellikleri paylaşmaktadır. Ancak, Türk gençlerinin bu özgün risk profilleri büyüyen kimyasal madde kullanım ve kötüye kullanım problemlerine yönelik primer ve sekonder engelleyici girişimler geliştirilmesinde yararlı olabilir. Türkiye'yi de içeren yükselen ülkelerin gençleri arasında, madde kullanımı zaman eğilimleri ve risk faktörlerine odaklanan kesitsel ve uzunlamasına çalışmalara ihtiyaç vardır.

- Bilge, Ayşegül - Kaya, Fatma Gül – Embel, Nadide, *Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Kişilerarası Bağımlılıklarının Madde Kullanma Durumlarına Etkisi*, 2014, Bağımlılık Dergisi, 15(3), 112-117, İstanbul, Pdf.

Özet: Araştırma sağlık yüksek okulu öğrencilerinin kişiler arası bağımlılıklarının madde kullanma durumlarına etkisini saptamak amacıyla yapılmıştır. Yöntem: Kesitsel tipte planlanan araştırmanın örnek grubunu, 2012-2013 öğretim yılında bir sağlık yüksek okulu Hemşirelik, Ebelik ve Beslenme ve Diyetetik bölümlerine kayıtlı 376 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmayı gerçekleştirebilmek için kurumdan yazılı, öğrencilerden sözlü onam alınmıştır. Veri toplama aracı olarak; sosyodemografik özellikleri içeren anket formu ve Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği kullanılmıştır. Bulgular: Katılımcıların %7.9'u erkek, %14.8'i hemşirelik bölümü öğrencisi olup, yaş ortalaması 21.04 ±1.56'dır. Kadınlar erkeklere göre daha fazla duygusal güven, daha az sosyal öz güven yaşamaktadır. Daha önce herhangi bir madde kullandınız mı? sorusuna 'evet' diyenlerin, 'hayır' diyenlere göre sosyal öz güven eksikliğini daha az yaşadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu madde kullanma ile iletişim tarzı arasında ilişkinin olmadığını düşünmektedir. Sosyal öz güven eksikliğini en az Beslenme ve Diyetetik bölümünde okuyan öğrencilerin yaşadığı belirlenmiş, istatistiksel olarak

anlamlı bir fark saptanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre öğrenciler kişiler arası otonomik ve bağımlılar, buna bağlı madde kullanım kararlarını alma riskine de sahipler. Bu nedenle özellikle sağlık disiplininde görev alacak üniversite öğrencilerinin bağımlılık birimleri tarafından değerlendirilmesi ve desteklenmesi önerilmektedir.

- Doğan, Bahar Güçiz - Haznedaroğlu, Dilek - İnal, Ebru - Özcebe, Hilal – Bertan, Münevver, *Üniversite Öğrencilerinin Nargile İçme Davranışları ve İlişkili Sosyodemografik Özellikleri*, 2014, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 13(1), 19-28, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı, üniversitelerin birinci ve dördüncü sınıflarında okuyan öğrencilerde nargile içme yaygınlığını belirlemek, nargile içme ile ilişkili sosyodemografik faktörleri incelemek ve koruyucu önlemlere yönelik uygulanacak programlara katkı sağlamaktır. Uluslararası Çocuk Merkezi'nin yürütmüş olduğu Üniversite Birinci ve Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Adolesan Dönem Bilgi ve Yaşam Tarzlarının Belirlenmesi Araştırması- 2009 ülkemizdeki dokuz üniversitedeki Fen-Edebiyat, Eğitim ve Tıp Fakültelerinin birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Toplam 5.221 öğrenci üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Veriler, SPSS 16.0 istatistik paket programı ile değerlendirilmiştir. Birinci sınıfta okuyan öğrencilerin % 18,9'u, dördüncü sınıfta okuyan öğrencilerin ise % 24,5'i nargile içtiğini belirtmiştir ($p< 0.001$). Birinci sınıf öğrencileri arasında; erkek olanlar (% 27,4), anne öğrenim durumu lise (% 28,0) ve baba öğrenim durumu yüksekokul mezunu olanlar (% 24,9), fen edebiyat fakültesinde okuyanlar (% 21,0), yalnız evde yaşayanlar (% 39,3) ve ekonomik durumunu iyi olarak ifade edenler (% 21,8) anlamlı olarak daha fazla nargile içmektedir ($p< 0.05$). Dördüncü sınıf öğrencilerinde erkek (% 33,1), anne-baba öğrenim durumu yüksekokul mezunu olan (% 35,9- % 28,5), fen edebiyat fakültesinde okuyan (% 28,6), evde arkadaşlarıyla yaşayan öğrenciler (% 29,8) anlamlı olarak daha fazla nargile içmektedir ($p< 0.05$). Nargile içimi gençler arasında sigara içimi gibi oldukça yay-

gın bir davranış haline gelmektedir. Nargile içimi özellikle sosyoekonomik statüleri yüksek olan gençlerde daha fazladır.

- Başay, Bürge Kabukçu - Aydın, Cahide - Altıntoprak, Ender - Coşkunol, Hakan – Yüncü, Zeki, *Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerde HAV Sıklığı*, 2014, Literatür Sempozyum Dergisi, 1(3), 8-15, İstanbul, Pdf.

Özet: Madde kullanım bozukluğu [MKB] olanlar HAV [hepatit A virüsü] kapma açısından risk altındadırlar. Bu çalışmada Türkiye'de parenteral yol dışında madde kullanan ergenler arasında HAV enfeksiyonunun sıklığını ve risk faktörlerini incelemeyi amaçladık. Yöntem: Bu çalışmada bir ergen bağımlılık tedavi merkezinin kayıtları geriye dönük olarak tarandı. Sigara dışında en az bir madde kullanan 158 olgunun dosyalarında HAV IgM ve HAV IgG'ye ilişkin serolojik değerlendirmeler bulundu. Bu olguların HAV için muhtemel risk etkenlerini sorgulayan bir anket dosya bilgileri taranarak dolduruldu. İstatistiksel değerlendirmede SPSS 13.0 paket programı kullanıldı. Ki-kare, Fisher Exact testi ve lojistik regresyon analizi yapıldı. İstatistiksel anlamlılık $p<0.05$ olarak kabul edildi. Bulgular: Çalışmaya katılan olguların yaş ortalaması 16.4±1.5 olarak bulundu. Bu olguların %100'ü erkekti. Tüm olgular›n %95.6'sının sigara, %74.7'sinin [s=118] esrar, %55.7'sinin [s=88] inhalan, %43.7'sinin [s=69] ekstazi, %40.5'inin [s=64] alkol kullandığı belirlendi. Toplam 70 olguda [%44.3] Total HAV [+] bulundu. 69 olguda IgG ve 1 olguda IgM [+] bulundu. Eğitim düzeyi düşük olan grupta HAV sıklığının daha yüksek oranda olduğu belirlendi. HAV sıklığı eştanı alan olgularda, en fazla okuryazar annesi olanlarda, kardeş sayısı 4 ve 4'ten çok olanlarda HAV sıklığı anlamlı düzeyde yüksek oranda tesbit edildi ($p<0.05$). Kullanıcıların tercih ettikleri maddelere göre uçucu madde kullanmayanlarda Total HAV [+] daha düşük oranda bulundu ($p<0.05$) Gelir düzeyi düşük olan grupta, sosyal güvencesi olan grupta, gecekonduda ikamet edenlerde HAV sıklığı yüksek oranda tesbit edildi ($p<0.05$). Tartışma: Bu çalışmada

HAV sıklığı Türkiye'nin diğer bölgelerindeki sağlıklı toplumla yapılan çalışmalarda elde edilen oranlara göre yüksektir. Özellikle annenin eğitim düzeyinin artışı ile HAV sıklığının azalması arasında bir ilişki tesbit edilmiştir. Eğitim ve gelir düzeyi, gecekondu oturma, kardeş sayısı risk faktörlerindendir. Sonuç: Türkiye de MKB gibi riskli gruplara HAV ve diğer enfeksiyon hastalıklar açısından eğitim ve aşılama programları uygulanmalıdır

- Kakdaş, Erkan - Özen, Şakir - Şimşek, Şeref – Dönmezdil, Süleyman, *Diyarbakır Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Araştırma ve Tedavi Merkezine Başvuran Hastaların Sosyodemografik Özellikleri ve Kullandıkları Madde Türleri*, 2014, Bağımlılık Dergisi, 15(1), 23-27, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmada tedavi amaçlı madde bağımlılığı merkezine gelen hastaların kullandıkları maddeler ve sosyodemografik özelliklerin araştırılması planlanmıştır. Çalışma, Diyarbakır Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Araştırma ve Tedavi Merkezinde (ÇEMATEM) yürütüldü. Merkeze Ocak 2011-Aralık 2011 tarihleri arasında başvuran 258 hastanın bilgileri hasta dosyalarının geriye dönük taranmasıyla elde edildi. Hastaların 245' i (% 95) erkek, 13' ü (% 5) ise kızdı. Bulgular: Hastaların yaş ortalaması 18.11±5 (minimum 8, maksimum 45 yaş), kardeş sayısı ortalaması 4.7± 2.6 idi. Hastaların 153' si (% 59,3) 18 yaş altında iken 105' ü (% 40.7) 18 yaş ve üstündeydi. Hastaların 76' sının (% 29.5) parçalanmış aileye sahip oldukları gözlendi. Hastaların 236'sında (%91.5) intihar girişimi yokken 22'sinde (% 8.5) en az bir kere intihar girişimi öyküsü vardı. Hastaların 244' ü (% 94.6) sigara kullanıyor iken sadece 14'ü (%5.4) kullanmıyordu. Hastaların 111'i (% 43) alkol kullanıyor iken 147' si (% 57) kullanmıyordu. Kullanılan madde türü incelendiğinde en sık (% 85.3) esrar kullanıldığı saptandı. Sonuç: Madde kullanımı ile ilgili risk faktörlerinin bölgemizde tespiti ile yaygılaşan madde kullanımı ve bağımlılığı hakkında alınabilecek önlemlere yol çizecektir. Ayrıca risk faktörlerini bilmek kişiye özgü tedavi seçeneklerinin belirlenmesinde faydalı olacaktır.

- Cömert, Itır Tarı – Ögel, Kültegin, *Madde Kullanan Ergenlerin Bağlanma Stilleri*, 2014, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 1(1), 9-40, İstanbul, Pdf.

Özet: Temeli bebeklik döneminde oluşan bağlanma davranışı, yetişkinlik döneminde de etkisini göstermektedir. Ergenlik dönemi anne-çocuk arasındaki bağlanmanın bireysel özgürlük ile yer değiştirdiği bir dönem olup riskli davranışlarda bulunma ihtimali yüksek bir dönemdir. Bu çalışmada ergenlerin bağlanma stilleri ile madde kullanımları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma 2012 yılının Kasım ve Aralık aylarında yapılmıştır. Araştırmaya 1095 (%51,2) erkek, 1045 (%48,8) kız öğrenci dâhil edilmiştir. Araştırma "Gençlik Aile Anketi" verilerinin kullanılması ile yapılmıştır. Örneklem seçiminde çok basamaklı küme örnekleme yöntemi kullanılmış bunun için İstanbul'un farklı sosyoekonomik düzey bölgelerinden 15 ilçe seçilmiştir. Öğrencilerin %10,5'inin herhangi bir madde kullanmış olduğu, %9,7'sinde birden fazla madde kullanımı olduğu ve %3,8'inin ise sürekli esrar kullandığı bulunmuştur. En fazla görülen bağlanma stilinin ise %48 ile kayıtsız bağlanma olduğu görülmüştür. Anne-babaya güvensiz bağlanma, olumsuz anne-baba tutumu ve yetersiz sosyal destek, ergenlik döneminde madde kullanma açısından risk oluşturmaktadır. Bu nedenle ergenin bağlanma süreci, anne-baba tutumu ve sosyal destek algısı çocukluk ve ergenlik psikopatolojilerinin ortaya çıkışında ve tedavilerinde üzerinde dikkatle durulması gereken kavramlardır. Sonuç olarak bu konuda hem çocukların hem de ebeveynlerin uygun eğitim programları ile yönlendirilmeleri gerekmektedir.

- Yaman, Ömer Miraç, *Uyuşturucu Madde Bağımlısı Gençlerin Aile İçi İlişkilere Yönelik Görüşleri: Esenler-Bağcılar Örneği,* Addicta: the Turkish Journal on Addictions, 1(1), 99-132, İstanbul, Pdf.

Özet: Türkiye'de özellikle 15-25 yaş grubu gençler arasında madde bağımlılığı kullanımında son dönemlerde ciddi artışlar yaşanmıştır. Bu çalışmada, uyuşturucu madde bağımlısı gençlerin aile içi ilişkilere

yönelik görüşleri incelenmektedir. Çalışma en temelde genç uyuşturucu madde bağımlılarına ve onların aile ilişkilerine odaklanmaktadır. Nitel araştırma modeline uygun desenlenen bu araştırmada veriler 10 gençten ve bu gençlerle ilgilenen iki mahalle sakininden, yarı yapılandırılmış bir görüşme formu yardımıyla toplanmıştır. Veriler, önceden belirlenmiş temalara uygun olarak betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Çalışmanın bulgularında madde kullanımına yönelen gençlerin aileleri ile yaşadıkları bireysel sorunların, madde kullanım alışkanlığını tetiklediği ya da arttırdığı sonucu elde edilmiştir. Yine gençlerin evden kaçma davranışı sergilemelerinde ve suça yönelmelerinde temel olarak ebeveyn ile yaşanan sorunlu ilişkilerin belirleyici olduğu kaydedilmiştir. Ayrıca gençlerin madde kullandıklarının aileleri tarafından anlaşılması sonrasında aile içi ilişkilerde daha zorlu bir sürecin geliştiği gözlenmiştir. Bu noktada özellikle ergenlik döneminde ve sonrasında anne-baba temsillerinin gençler üzerinde bilinenin aksine çok daha belirleyici olduğu tespit edilmiş; bu minvalde ebeveyn ile sahici bir iletişimin varlığının gençlerin madde kullanımından uzak durmalarında önemli bir belirleyici olduğu görülmüştür.

- Karaçam, Özgür – Totan, Tarık, *Ege Üniversitesi Öğrencileri Arasında Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanımının Çok Boyutlu Ölçekleme Yöntemiyle İncelenmesi*, 2014, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 15(2), 116-123, Sivas, Pdf.

Özet: Bu araştırmada Ege Üniversitesi öğrencilerinde tütün, alkol ve diğer bağımlılık yapan madde kullanımının yaygınlığının ve riskli madde kullanımının kişisel özelliklerle ilişkisinin ortaya konması amaçlanmıştır. Yöntem: Çalışmaya 830 üniversite öğrencisi alınmıştır. Bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımını ve kişisel özelliklerle ilişkisini araştırmak için TASUPQ (Tobacco, Alcohol and Substance Use Prevalence Questionnaire) kullanılmıştır. Sonuçlar: Verilerin çok boyutlu ölçekleme analizi sonucunda üç boyutlu Euclidean uzaklık modeline göre risk alma, güvensizlik, yalnızlık, öfke ile yaşın birlikte,

sigara ile alkol kullanımının birlikte konumlandığı saptanmıştır. Dini önemli görenlerle akademik başarısı yüksek olan bireylerin yüksek düzeyde sigara ve alkol kullanımından uzakta konumlandığı, yüksek düzeyde risk alma, güvensizlik, yalnızlık, öfke ve yaş değişkenlerinin birlikte öbeklenerek yüksek düzeyde sigara ve alkol kullanımıyla ikinci boyutta aynı düzlemde yer aldıkları belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinde yapılan bu çalışmada bağımlılık yapıcı madde kullanımı akademik başarı ve dini önemli görme tutumundan uzakta konumlanmakta, yıkıcı davranışlar ve duygular, bağımlılık yapıcı madde kullanımına eşlik etmektedir.

- Karaca, Rengin - Yüncü, Zeki – Kaya, Zöhre, *Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerde Kişilik ve Psikolojik Özellikler ile Benlik Saygısının İncelenmesi*, 2014, Güncel Psikiyatri ve Psikonörofarmakoloji Dergisi, 4(2), 5-13, Pdf.

Özet: Madde Kullanım Bozukluğu (MKB) olan ve olmayan ergenlerin kişilik özellikleri, benlik saygısı ve psikolojik semptomları arasındaki ilişkiyi incelemek ve bu özelliklerin sosyo-demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir. Betimsel ve karşılaştırmalı olarak yürütülen bu araştırma, 14-20 yaş aralığında bulunan 62 MKB olan ve 62 MKB olmayan toplam 124 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırma verileri, Beş Faktör Kişilik Envanteri (5FKE), Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ) ve Kısa Semptom Envanteri (KSE) ile toplanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS 15.0 paket program kullanıldı. Sayısal değişkenlerin karşılaştırılmasında t-test, Tek Yönlü Varyans Analizi, Somers'd tekniği ve Mann- Whitney U Test yöntemleri kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık $p<0.5$ olarak kabul edilmiştir. Bulgular: Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, MKB olan ergenlerin, MKB olmayan ergenlere oranla yumuşak başlılık ($p<0.5$), özdenetim, sorumluluk ($p<.001$) ve gelişime açıklık ($p<.01$) kişilik boyutundaki puanlarının daha düşük, ancak duygusal tutarsızlık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<.001$).

MKB olan ergenlerin benlik saygısı MKB olamayan ergenlerden daha düşük (p<.001) ; anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite puanları ise daha yüksek çıkmıştır (p<.01). Tartışma ve Sonuç: MKB olan ve olmayan ergenlerin kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu, MKB olan ergenlerin benlik saygısının daha düşük ve psikolojik semptomlarının daha yoğun olduğu görülmüştür. Bu bulguların literatürle uyumlu olduğu belirtilebilir.

- Oğuzöncül, Ayşe Ferdane – Koca, Bennur, *İnönü Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu Öğrencilerinin Sigara, Alkol, Madde Kullanımı, Madde Kullanımına Etki Eden Etmenler ve Aileden Aldıkları Sosyal Desteğin Etkisi*, 2015, Kocaeli Tıp Dergisi, 4(2), 4-13, İzmit, Pdf.

Özet: Araştırma İnönü Üniversitesi Sağlık Yüksek okulu' nda okuyan öğrencilerin sigara, alkol, madde kullanımı, madde kullanımına etki eden etmenler ve aileden aldıkları sosyal desteğin etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı tipte olan araştırmanın verileri İnönü Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu'nda Ekim 2010 tarihlerinde toplandı. 540 öğrenciden okula devam eden 504'üne ulaşıldı. Verilerin toplanması için hazırlanan araştırma anket formunda birinci bölümde; sosyo demografik özelliklere (21 madde) ve sigara, alkol, uyuşturucu madde kullanım durumlarına ilişkin sorular (42 madde) ve yine aynı kısımda Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testi, ikinci bölümde; Sosyal Destek Ölçeği kullanıldı. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %72,8'i kadın, %69,8'i hemşirelik bölümünde öğrenim g samına alınan öğrencilerin %12,3'ünün halen sigara içtiği belirlendi. Sigara örmekte olup, yaş ortalamaları 20,74±1,85 idi. Araştırma kap içen öğrencilerin %3,2'si çok yüksek düzeyde sigara bağımlısıydı. Öğrencilerin %29' u halen nargile içmekteydi. Öğrencilerin %16,9' u halen alkollü içki kullanmaktaydı ve bunların %47'si merak nedeniyle alkollü içkiyi denediklerini ifade etti. Uyuşturucu madde kullanan (%2,2) öğrencilerin %54,5'inin esrar kullandığı ve %63,6'sının merak nedeniyle uyuşturucu maddeyi denediği belirlendi. Bağımlılık yapıcı maddeyi

erkekler daha fazla kullanmaktaydı. Bağımlılık yapıcı madde kullanan aile bireyi bulunan öğrencilerde, bağımlılık yapıcı madde kullanımını daha fazlaydı. Öğrencilerin %53,8' nin madde ve bağımlılığı konusunda eğitim aldığı, %9,6'sının eğitim aldığı halde halen sigara içtiği ve %16,2'sinin eğitim aldığı halde alkollü içki içmeyi denediği belirlendi. Aile sosyal destek puanları düşük olan öğrencilerin sigara ve uyuşturucu madde kullanma sıklığının yüksek olduğu saptandı. Sağlık Yüksek Okulu öğrencilerinin sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanım durumlarının düşük olduğu, aileden aldıkları sosyal desteğin iyi düzeyde olduğu bulunmuştur.

- Özyurt, Berrin Eylen – Tok, Emine Sevinç Sevi, *Üniversite Öğrencilerinde Riskli Alkol Kullanımını Yordayan Faktörler,* 2015, Yeni Symposium Dergisi, 53(1), 1-10, Pdf.

Özet: Amaç: Bu araştırmanın amacı, ebeveynlere bağlanma düzeylerinin, yaşanılan çocukluk çağı travmalarının, ebeveynlerin alkol kullanım sıklıklarının, algılanan sosyal desteğin ve kontrol odağı türünün gençlerin alkol kullanma davranışlarını yordama düzeylerinin saptanmasıdır. Bir diğer amacı ise, kontrol odağı ve algılanan sosyal desteğin olası aracılık rollerinin sınanmasıdır. Yöntem: Çalışma, Ege Üniversitesi ve İzmir Üniversitesi'nde okumakta olan 208 öğrenci ile yürütülmüştür. Veri toplama araçları olarak, Alkol Kullanım Bozukluklarını Belirleme Testi (AKBBT), Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Anne-Babaya Bağlanma Ölçeği, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Rotter Kontrol Odağı Envanteri kullanılmıştır. Bulgular: Analiz sonuçlarında, kontrol odağı türünün, anneye bağlanma düzeyinin ve çocukluk çağı travmalarının, alkol kullanma davranışını istatistiksel olarak anlamlı biçimde yordadığı bulunmuştur. Ayrıca, çocukluk yıllarında babaları daha sık alkol kullanan katılımcıların riskli alkol kullanma davranışlarının anlamlı seviyede daha fazla olduğu görülmüştür. Ek olarak, çocukluk çağı travmaları ile alkol kullanma düzeyi arasında kontrol odağının kısmi bir aracılığının olduğu ve aynı şekilde, anneyle bağlanma düzeyi ile alkol

kullanma düzeyi arasında arkadaştan algılanan sosyal desteğin kısmi aracı rolü olduğu saptanmıştır. Tartışma: Kontrol odağının dışsallaşması, çocukluk çağında yaşanılan travmaların sayısının artması, anneyle düşük seviyede bir bağlanmanın olması ve gencin çocukluk yıllarına denk gelen dönemde babanın sıklıkla alkol tüketmesi, gencin şu an ki alkol kullanma davranışını arttırmaktadır.

- Küçükakça, Gülden - Ayran, Gülsün – Baran, Meryem, *Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinde Algılanan Sosyal Destek Düzeyinin Sigara Kullanımı Üzerine Etkisi*, 2015, ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi, 15(1), 9-15, Pdf.

Özet: Bu çalışma sağlık yüksek Okulu öğrencilerinin sigara kullanma durumları ve algılanan sosyal destek düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı ve kesitsel nitelikteki bu çalışma, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında, Erzincan Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu'nda yapılmıştır. Örneklem seçimine gidilmemiş ve Hemşirelik bölümünde okuyan 270 öğrenci çalışma kapsamına alınmıştır. Ancak çalışma, ulaşılabilen ve araştırmada yer almayı kabul eden 228 öğrenci ile yürütülmüştür (katılım oranı %84). Veriler, öğrencilerin sosyo demografik özelliklerini içeren anket formu ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizi, SPSS 19.0 paket programında tanımlayıcı istatistikler, t testi, Mann Whitney U, Kruskal Wallis, korelasyon, varyans testleri ile yapılmış ve $p<0.05$ olması istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. BULGULAR: Çalışmaya katılan öğrencilerin %68.9'unu kızlar, %31.1'ini ise erkekler oluşturmuştur. Öğrencilerin Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puan ortalaması 63.39±16.72, aileden algılanan sosyal destek puan ortalaması 23.45±5.68 olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin %24.1'inin sigara kullandığı belirlenirken, sigara kullanan öğrencilerin aileden algıladıkları sosyal destek puan ortalamalarının (21.56±6.50), sigara kullanmayan öğrencilere oranla (24.81±4.47) anlamlı düzeyde düşük olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). SONUÇ: Öğrenciler tarafından algılanan sosyal destek puan ortalamalarının genel

olarak iyi düzeyde olduğu saptanmıştır. Cinsiyetin, gelir düzeyinin, sigara kullanıyor olmanın sosyal destek üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir.

- Karaahmetoğlu, Gülşen Ulaş - Softa, Havva Kaçan – Ergun, Semra, *Lise Öğrencilerinde Madde Kullanımı ve İlişkili Faktörlerin İncelenmesi (Kastamonu İli Örneği)*, 2015, Bağımlılık Dergisi, 16(4), 167-174, Pdf.

Özet: Amaç: Kastamonu İli Merkezinde bulunan lise son sınıf öğrencilerinin madde kulanım durumlarının ve madde kullanımının bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yöntem: Araştırmanın evrenini Kastamonu ili merkez liselerinde toplam 10okulun son sınıfında okumakta olan madde kullanım seminerine katılan 950 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise araştırmaya katılmayı kabul eden 502 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada, veri toplamak için araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda geliştirilmiş olan anket formu kullanılmıştır. Anket formu, öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini, madde bağımlılığını ve madde kullanma durumlarını belirlemeyi amaçlayan 37 sorudan oluşmaktadır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar (Frekans, Yüzde) kullanıldı. Niteliksel verilerin karşılaştırılmasında ise Pearson Ki-Kare testi ve Fisher Exact test kullanıldı. Bulgular: Katılımcıların %90.2'si 17 yaşında ve %52.4'ü erkektir.18 yaşındaki öğrencilerin %46,9'unun yaşam boyu en az bir kez alkol kullandıkları; erkeklerin kızlara göre daha fazla alkol ve madde kullandıkları; ilde yaşayan öğrencilerin ilçe ve köyde yaşayanlara göre daha fazla madde kullandıkları; öğrencilerin aylık gelir düzeyi arttıkça, alkol kullanım oranlarının da arttığı bulunmuştur. Sonuç: Bu çalışmada sigara ve alkol kullanım sıklığı yüksek bulunmuş-tur. Ergenlik döneminde sigara, alkol ve madde kullanımını azaltmak için önleyici ve koruyucu tedbirler alınmalıdır.

- Atay, Gürkan - Topuz, Melike - Arslan, Öznur Özdemir – Bilge, Yıldız Dallar, *Adölesanlarda, Aktif ve Pasif Sigara İçiminin Solunum Fonksiyon Testleri Üzerine Etkisi*, 2015, Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi, 55(2), 83-88, İstanbul, Pdf.

Özet: Adolesanlarda aktif ve pasif sigara içiminin solunum fonksiyon testleri üzerine etkisini belirlemektir. Bu çalışma Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi çocuk polikliniğine başvuran yaşları 13-18 olan 124 adolesanda Haziran 2013-Mart 2014 tarihleri arasında yapıldı. Olguların ve ailelerinin sosyo demografik özellikleri sorgulanarak, hazırlanan anket formu ebeveynler tarafından dolduruldu. Olgular, aktif sigara içenler (n: 43), pasif sigara içenler (n:60) ve hiç içmeyenler (n: 21) olmak üzere üç gruba ayrıldı. Volumetrik spirometre ile solunum fonksiyon testleri yapıldı. Bulgular: Çalışma grubunda sigara içme sıklığı % 34 olarak bulundu. Aktif sigara içenlerin FEV 1 değerleri pasif sigara içenler ve hiç içmeyenlerle karşılaştırıldığında anlamlı fark bulunmadı (p>0,05). Pasif sigara içimi olan grubun FEV1, FEF2575 VE PEF parametreler sigara içmeyen gruba göre anlamlı olarak düşük saptandı (sırası ile; p=0,011, p=0,025 ve 0,041). Pasif sigara içenlerin baba sigara paket yılı, aktif sigara içenlerin baba paket yılına göre anlamlı yüksek bulundu (p<0,05). Tartışma ve Sonuç: Adolesan döneminde sigara içme oranı yüksek saptandı. Pasif sigara içen grubun solunum fonksiyon testleri, sigara içen gruba benzer, sigara içmeyen gruba göre anlamlı düşük çıkması sigaraya maruziyet oranının, maruziyet tipinden (aktif/pasif) daha etkili bir faktör olduğu kanısını ortaya koymuştur.

- Ateş, Hakan - Konuk, İsmail Doğan - Kocaoğlu, Nazan – Dağlı, Recai, *Genç Olguda Genel Durum Bozukluğu ve Bilinç Durum Değişikliği: Bonzai*, 2015, İstanbul Kanuni Sultan Süleyman Tıp Dergisi, 7(3), 130-132, İstanbul, Pdf.

Özet: Yoğun bakım ünitelerinde takip ve tedavi edilen olguların bir kısmını bilinç durum değişiklikleri oluşturmaktadır. Bilinç durum de-

ğişikliği; alkol intoksikasyonu, endokrin bozukluklar, travma, serebrovasküler sorunlar, zehirlenmeler vb. gibi birçok nedene bağlı olabilir. Sentetik kannabinoid reseptör agonistlerinin elde edilmesi oldukça kolay ve ucuz olması nedeniyle son yıllarda genç yaş gurubu insan popülasyonunda kullanımı oldukça yaygınlaşmaktadır. Bu ajanlar esrar benzeri psikoaktif etkiler oluşturmaktadır. Kullanım sonrası değişken semptomlarla sağlık kuruluşlarına başvurulabilirler. Biz de bonzai kullanımı sonrası bilinç durum değişikliği nedeniyle yoğun bakım ünitesinde takip ve tedavi ettiğimiz olguyu paylaştık.

- Adaletli, Hilal, *Ergenlik Döneminde Madde Kullanımı ve Psikoz*, 2015, Türkiye Klinikleri Çocuk Psikiyatrisi Özel Dergisi, 1(3), 31-38, Ankra, Pdf.

Özet: Ergenlik döneminde madde kullanımı oldukça sık görülmektedir. Psikotik bozukluklarda çok sık olarak madde kullanımı eşlik etmektedir. Bu çalışmada ergenlerde madde kullanımının eşlik ettiği psikotik bozukluklar, etyolojileri ve farklı klinik görünümleri üzerinde durulacaktır. Üzerinde en çok çalışılan ve en yaygın kullanılan esrarın psikoz başlangıç ve seyrine etkisi tartışılacaktır.

- Alaçam, Hüseyin, *Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının Sigara ve Alkol Kullanımı ile İlişkisi*, 2015, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 16(6), 383-388, Sivas, Pdf.

Özet: Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığının (İB) sigara ve alkol kullanımı ile ilişkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmaya Pamukkale Üniversitesi' nden 2096 öğrenci alınmıştır. Öğrencilere yaş, cinsiyet, alkol ve sigara kullanımı, internet kullanım süresi ve şekli gibi bilgilerin sorulduğu sosyo demografik veri formu, İnternet Bağımlılık Ölçeği (İBÖ) ve CAGE Testi verildi. Çalışma grubumuzda internet bağımlılığı %8.6 oranlarında bulundu. Çalışmamızda internet bağımlılığı olan öğrencilerde sigara ve alkol kullanım oranlarının in-

ternet bağımlılığı olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Sigara ve alkol kullanan öğrencilerin İBÖ puanı kullanmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulundu. Çalışmamızda İBÖ puanları ile CAGE puanları arasında pozitif bir ilişki saptandı. İBÖ puanları arttığında alkol kullanım sıklığının anlamlı düzeyde arttığı görüldü. Çalışmamızda gruplar arasında günlük sigara kullanma miktarı açısından anlamlı bir farklılık saptanmadı, ancak internet bağımlılığı olan grupta ortalama sigara kullanma süresi internet bağımlılığı olmayan gruba göre daha yüksek bulundu. Sigara kullanma süresi ve günlük sigara kullanma miktarı arttığında İBÖ puanlarının da anlamlı düzeyde artış gösterdiği saptandı. Çalışmamızın bulgularına göre internet bağımlılığının üniversite öğrencileri arasında yaygın bir sorun olduğunu görülmektedir. İnternet bağımlılığının sigara ve alkol kullanımı ile ilişkili olduğu saptanmıştır.

- Çalışkan, Şadan, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara Kullanımını Etkileyen Faktörler (Ekonometrik Bir Yaklaşım)*, 2015, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (22), 23-48, Pdf.

Özet: Sigara kullanımı, toplum sağlığı açısından son derece zararlı ve yaygın bir alışkanlıktır. Bu nedenle, sigara kullanımı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de gündemden hiç düşmeyen ve acil çözüm bekleyen çok önemli bir sorundur. Bu çalışmada, ülkemizin geleceğini oluşturan gençlerin özel bir bölümünü oluşturan üniversite öğrencilerinin sigara kullanma davranışlarını etkileyen faktörler, Uşak Üniversitesi öğrencilerine uygulanan anket formundan elde edilen kesitsel tipteki veriler kullanılarak ekonometrik tahmin yöntemiyle analiz edilmiştir. Ekonometrik analizde öğrencilerin cinsiyetinin, alkol kullanma durumlarının, ailelerinde ve arkadaş çevrelerinde sigara içenlerin bulunmasının ve gelir düzeylerinin yükselmesinin sigara kullanma durumları üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin sigara içme olasılığını artıran en önemli faktörler olarak sırasıyla, arkadaş çevrelerinde sigara içenlerin bulunması, alkol kullanmaları ve

ailelerinde sigara kullanan bireylerin bulunması belirlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin cinsiyetlerinin ve gelir düzeylerinin yükselmesinin de sigara kullanma davranışı üzerinde anlamlı farklılık oluşturan önemli faktörler arasında yer aldığı sonucuna da ulaşılmıştır.

- Demirci, Arzu Çiftçi - Atar, Ayça Öngel - Erdoğan, Ayten - Uygun, Ersin – Yalçın, Özhan, *Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerde Aile İşlevlerinin, Çift Uyumunun ve Anne Baba Tutumunun Değerlendirilmesi*, 2016, Nöropsikiyatri Arşivi, 53, 38-44, İstanbul, Pdf.

Özet: Madde kullanım bozukluklarının ortaya çıkmasında aile yapısı ve aile tutumu önemli etkenler olarak bildirilmektedir. Bu çalışmada Madde Kullanım Bozukluğu olan ergenlerde aile işlevlerinin, anne baba tutumunun ve çift uyumunun Madde Kullanım Bozukluğu ile ilişkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, Çocuk Ergen Madde Araştırma Tedavi ve Eğitim Merkezi'nde (ÇEMATEM) DSM-5 ölçütlerine göre Madde Kullanım Bozukluğu nedeniyle tedavi görmekte olan 14-18 yaş aralığında 9'u kız, 41'i erkek 50 ergen hasta ve ebeveynleri ile herhangi bir psikopatolojisi, Madde Kullanım Bozukluğu olmayan 50 ergen ve ebeveynleriyle gerçekleştirilmiştir. Kontrol ve olgu grubu yaş ve cinsiyet olarak birbirine benzer olarak tasarlanmıştır. Her iki gruba Sosyodemografik Veri Formu (SVF), Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ), Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ), Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) uygulanmıştır. Bulgular: Olgu ve kontrol gruplarına ait ABTÖ puanları değerlendirildiğinde "kabul-ilgi", "psikolojik özerklik" ve "kontrol-denetleme" boyutlarındaki puanların olgu grubunda istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük olduğu saptanmıştır. Kontrol grubu ile karşılaştırıldığında biyolojik anne baba ile yaşama, anne baba birlikteliği ve "bağlılık", "fikir birliği" ve "duygusal ifade" açısından çift uyumunun istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük olduğu saptanmıştır. ADÖ puanları değerlendirildiğinde "problem çözme", "iletişim", "roller", "duygusal tepki verebilme", "gereken ilgiyi gösterme", "davranış

kontrolü", "genel işlevler" boyutlarındaki puanların olgu grubunda istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır. Madde kullanan ergenlerde kontrol grubu ile karşılaştırıldığında anne baba birlikteliğinin düşük olduğu, ebeveynlerinin çift uyumunun düşük olduğu, ebeveynlerin ve ergenlerin algıladıkları aile işlevlerinin daha sağlıksız olduğu saptanmıştır. Bu bulgular ailesel risk etkenlerinin belirlenmesi, bunlara yönelik koruyucu önlemler oluşturulması açısından risk gruplarında aile işlevlerinin, çift uyumunun ve anne baba tutum özelliklerinin değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu tür değerlendirmeler iyi klinik uygulamalar ve koruyucu önlemlerin oluşturulması için klinisyenler ve politika geliştirenlere rehberlik edebilir.

- Başay, Bürge Kabukçu - Aydın, Cahide - Başay, Ömer - Öztürk, Önder – Yüncü, Zeki, *Alkol-Madde Kullanım Bozuklukları Olan Ergenlerin Kişilik Özellikleri*, 2016, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 17(2), 127-135, Sivas, Pdf.

Özet: Kişilik özellikleri madde kullanmaya başlama, madde kötüye kullanımı, madde bağımlılığı ve madde kullanmayı sürdürmeyle ilişkili bulunmuştur. Bu çalışmanın amacı alkol/madde kullanım bozukluğu (AMKB) olan ergenlerin kişilik özelliklerini incelemektir. AMKB tanısı konulmuş 16-18 yaşları arasında 69 ergen ile benzer sosyodemografik özellikler gösteren AMKB olmayan 69 ergen karşılaştırılmıştır. Kişilik özelliklerini değerlendirmek için Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI) kullanılmıştır. MMPI psikopataloji, hipokondri, histeri, depresyon, psikopatik sapma, paranoya, psikasteni, şizofreni ve hipomani alt ölçeklerinde AMKB olan ergenler kontrol grubuna göre yüksek puan alırken; savunucu tutum (K) alt ölçeğinde kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde düşük puan almıştır. Tartışma: AMKB olan ergenlerin yetersiz savunma düzenekleri ve olumsuz kişilik özellikleri vardır. AMKB olan ergenlerin kişilik özellikleri tedavi ve izlemede dikkate alınmalıdır.

- Yalçın, Büşra - Yıldırım, Deniz - Barlas, Gül Ünsal - Kaplan, Hilal - Onan, Nevin - Karaca, Semra - Erbaş, Sümeyye – Öz, Yüksel Can, *Üniversite Öğrencilerinin Madde Kullanma Durumları ile Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi*, 2016, Bağımlılık Dergisi, 17(1), 25-32, İstanbul, Pdf.

Özet: Üniversite öğrencilerinin alkol ve madde kullanma durumları ile kişilik özelliklerini incelemektir. Tanımlayıcı ve kesitsel olan çalışmanın örneklemini; bir devlet üniversitesinde Ocak-Mart 2014 tarihleri arasında öğrenimine devam eden ve çalışmaya katılmayı kabul eden 745 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma öncesi etik kurul ve kurum izini alınmıştır. Araştırma verileri Kişisel Bilgi Formu, Gözden Geçirilmiş Eysenck Kişilik Anketi-Kısaltılmış Formu kullanılarak toplanmış, tanımlayıcı istatistiksel analizler ve Mann Whitney-U testi ile değerlendirilmiştir. Öğrencilerin yaş ortalaması 21.22±2.20' dir. Öğrencilerin %51.8'i erkektir. Anne babalarının %88.5'i evli ve birlikte yaşamaktadır. Öğrencilerin %40.7'si madde kullanmaktadır. Kullanılan maddeye göre bakıldığında öğrencilerin %32.2'sinin sigara, %23.6'sının alkol, ve %0.4'ünün opiyat kullandığı belirlenmiştir. Öğrencilerin madde kullanma durumları ile kişilik özellikleri karşılaştırıldığında, dışa dönüklük (Z=3.63, p=.000) ve psikotisizm özelliği (Z=8.21, p=.000) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre madde kullanan öğrencilerde dışa dönüklük ve psikotisizm alt boyutlarından alınan puan ortalamaları madde kullanmayanlara göre daha yüksektir. Çalışmanın sonuçlarına göre; öğrencilerin kişilik özellikleri ile madde kullanım durumları ilişkilidir. Bu doğrultuda üniversite öğrencilerinde madde kullanma konusunda riskli grupların belirlenmesi, eğitim, danışmanlık ve ruh sağlığı hizmetlerinin önleyici ve koruyucu çalışmalar için yapılandırılmasının gerekli olduğu sonucuna varılmıştır.

- Çakır, Diğdem - Vardar, Erdal - Sönmez, Mehmet Bülent - Çınar, Rugül Köse – Görgülü, Yasemin, *Edirne'de Üniversite Öğrencileri Arasında Alkol ve Psikoaktif Madde Kullanımı ve İlişkili Parametreler*, 2016, Nöropsikiyatri Arşivi, 53(2), 163-168, İstanbul, Pdf.

Özet: Ergenler ve genç erişkinlerde alkol ve psikoaktif madde kullanımı ve sonuçları önemli bir sorundur. Üniversite öğrencilerinde alkol ve psikoaktif madde kullanım sıklığı ile ilgili hem ülkemizin hem de dünyanın değişik bölgelerinde yapılmış çalışmalarda farklı sonuçlar bildirilmektedir. Trakya Üniversitesi öğrencilerinde (n= 1385) kesitsel olarak alkol ve psikoaktif madde kullanım sıklığı ve ilişkili parametreler araştırılmıştır. Özbildirimle doldurulmuş bir anket formu uygulanmıştır. Alkol en fazla kullanılan madde (%30) iken, sigara (%29,9) ve esrar (%3,1) onu takip etmekteydi. Erkeklerde, ailesinin eğitim düzeyi ve gelir düzeyi yüksek olanlarda, harçlığı yüksek olanlarda, anne babası birbiriyle anlaşamayan ya da boşanmış olanlarda alkol ve psikoaktif madde kullanım sıklığı daha fazla bulundu. Trakya Üniversitesi öğrencilerinde psikoaktif madde kullanım sıklığı ülkemizin diğer bölgelerinde ve özellikle de diğer ülkelerde yapılan çalışmalarda belirtilenlere göre daha düşük bulunmuştur.

- Döger, Füruzan Kacar - Okyay, Pınar - Pirinççi, Serhat – Arslan, Yasemin Tin, *Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencilerinde Sigara Kullanımı ve İlişkili Faktörler*, 2016, Meandros Medical Journal, 17, 146-152, Denizli, Pdf.

Özet: Amaç: Sigara dünyada önlenebilir ölüm nedenlerinin başında gelmektedir. Türkiye'de tıp fakültesi öğrencilerinin sigara içme oranı %11,8 ile %44,2 arasında değişmektedir. Bu çalışmanın amacı Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi birinci sınıf öğrencilerinde, sigara kullanımı ve sigara ile ilişkili faktörlerin belirlenmesidir. Gereç ve Yöntemler: Araştırma kesitsel bir çalışmadır. Verilerin toplanmasında 22 sorudan oluşan anket kullanılmıştır. Tanımlayıcı veriler yüzde ile gösterilmiştir. Ortanca, minimum ve maksimum değerleri verilmiştir. Analitik değerlendirmede kikare testi kullanılmıştır. Tip 1 hata düzeyi α=0,05 olarak alınmıştır. Bulgular: Çalışmaya katılan öğrenci sayısı 188'dir. Öğrencilerin %55,9'u kadındır. Öğrencilerin yaşlarının ortanca değeri 19'dur (minimum: 17, maksimum: 22). Öğrencilerin %24,8'i

(n=46) yaşamlarının herhangi bir döneminde sigara kullandığını belirtmiştir. Öğrencilerin %10,8'i düzenli sigara içtiğini, %7,6'sı ara sıra sigara içtiğini, %6,4'ü sigarayı bıraktığını belirtmiştir. Sigarayı bırakmayı düşünen 16 kişiden %18,7'si bırakma yöntemlerini bilmemektedir. Öğrencilerin %78,3'ü sigara paketlerinin üzerindeki resim ve sloganlardan etkilenmediğini belirtmektedir. Öğrencilerin %46,1'i arkadaş ortamında bulunmanın sigara tüketimini artırdığını belirtmiştir. Bununla birlikte arkadaş çevresi sigarayı bırakmada destek olanlar arasında %75 ile en önemli gruptur. Sonuç: Tıp fakültesi öğrencilerinde her beş öğrenciden biri halen sigara kullanmaktadır. İleriki sınıflarda bu oranın daha yüksek olması beklenmektedir. İlk sınıflardan itibaren korunma ve bırakma konusunda destek önemlidir. Düzenli sigara kullananların yanında, ara sıra kullanan ve bırakmayı düşünen kitlelere yönelik çalışmalar da yapılmalıdır.

- Kazındır, Gökhan - Boz, Halil - Karadeniz, Hülya - Ketenci, Hüseyin Çetin - Birincioğlu, İsmail – Turna, Özgür, *Ergenler Arasında Çakmak Gazı Soluma Sonucu Ani Ölüm Olgu Sunumu*, 2016, Adli Tıp Bülteni, 21(1), 55-58, İstanbul, Pdf.

Özet: İnhalan maddeler (bazen "uçucu maddeler" olarak da adlandırılırlar) yaygın olarak bulunan, kolaylıkla temin edilebilen ve özellikle ergenler tarafından kötüye kullanılan maddelerdir. İnhalan kötüye kullanımı kültürel ve coğrafi sınırlan aşan, dünya çapında bir sağlık sorunudur. Türkiye'de de bu sorunun giderek yaygınlaştığı gözlemlenmektedir. Uçucu maddeleri içeren ürünlerin ucuz olması, temininin yasal yollardan ve kolayca sağlanabilmesi (süpermarket, kırtasiye, ilaç depoları, işyerleri vs), söz konusu maddelerin çabuk etki göstermesi ve istenmeyen bulgularının hızla kaybolması gibi nedenler çocuk ve ergenlerde kullanımını kolaylaştırmaktadır. Arkadaş grubu içerisinde bütan içerikli çakmak gazı dolum tüpünden gaz soluma sonrası ani ölüm meydana gelen on yedi yaşındaki erkek olgu, olay ortamı ve otopsi bulguları ile sunulmaktadır. Bu çalışmada; çocuk ve genç

erişkin yaş gruplarında sıklığı giderek artan uçucu maddelerin kötüye kullanım nedenleri ile meydana gelen ölüm olgularında adli otopsinin ölüm nedeninin saptanmasındaki yeri ve öneminin vurgulanması amaçlanmıştır.

- Gözeten, Anıl – Duran, Songül, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara İçme Yalnızlık ve Stresle Baş Etme Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2017, Bozok Tıp Dergisi, 7(1), 1-7, Yozgat, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin sigara içme, yalnızlık ve stresle baş etme biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Balıkesir Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 712 öğrenci oluşturmuştur. Veriler, kişisel bilgi formu, Ucla Yalnızlık Envanteri ve Stresle Başaçıkma Tarzları Envanteri kullanılarak toplanmıştır. Bu çalışmada erkek öğrencilerin kızlara göre daha yüksek oranda sigara içtikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaş grubuna göre sigara kullanma davranışları arasında istatiksel olarak anlamlı bir fark olduğu, 21 yaş ve üzerindeki öğrencilerin sigara kullanma davranışı daha yüksek olarak saptanmıştır ($p<0.05$). Annenin çalışma durumuna göre sigara içme davranışına bakıldığında annesi çalışanların çalışmayanlara göre daha yüksek oranda sigara içtiği saptanmıştır. Sigara içmeyenlerin içenlere göre Stresle Başa çıkma Tarzları Envanterinin sosyal destek arama altboyut puan ortalaması daha yüksek oranda belirlenmiştir ($p<0.05$). Sonuç: Bu çalışma sonucunda sigara kullanan ve kullanmayan öğrencilerin Yalnızlık Puan ortalamaları ve Stresle Başa çıkma Tarzları Envanteri'nin alt boyutları açısından istatiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Yalnızca sigara içmeyen öğrencilerin sosyal destek arama davranışı içenlere oranla daha yüksek düzeyde saptanmıştır. Sigara içme ile ilgili daha ayrıntılı yeni çalışmalar yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

- Karaaslan, Ayşenur, *Çocuk ve Ergenlerde Uçucu Madde Bağımlılığını Etkileyen Psikososyal Sebepler: Olgu Sunumu*, 2017, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 4(2), 1-11, Pdf.

Özet: Uçucu maddelerin sanayi sektöründeki işlevselliği dışında keyif verici, uyarıcı ve haz alıcı olarak kötüye kullanımı yaygınlaşmaktadır. Son yıllarda uçucu madde bağımlılığı çocuk ve ergenler arasında hızla yayılmaktadır. Ayrıca çocuk ve ergenlerin madde kullanma sebepleri de değişkenlik göstermektedir. Bağımlılığın görülme sıklığı ortalama 14-15 yaşlarındaki hastalardadır. Uçucu madde bağımlılığını etkileyen psikolojik nedenlere bakıldığında, genelde stresle nasıl baş edileceğinin bilinmemesi, olumsuz ve kötü duygulanımdan kurtulma isteği, maddenin keyif verici etkisinden haz alma, merak etme, bir gruba ait olma isteği kendini güçlü hissetme gibi etkenler sayılabilmektedir. Sosyal faktörlere bakıldığında ise uçucu maddelere erişimin kolay ve ucuz olması, aile içinde kabul görmesi, akran etkisi, sosyal ortamlarda maddeye olumlu bakış açısının olması ve sosyal medyada özendirici görsellerin bulunması başta gelmektedir. Yapılan bu çalışmada da 12 yaşında uçucu madde(çakmak gazı) kullanmaya başlayan aile öyküsünde alkol ve esrar (cannabis) bağımlılığı olan klinik bir vakanın, uçucu maddeye ek olarak alkol ve esrar (cannabis) bağımlısı olmasına neden olan psikososyal etmenler değerlendirilmiştir.

- Atlam, Demet Havaçeliği, Yüncü, Zeki, *Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara, Alkol, Madde Kullanım Bozukluğu ve Ailesel Madde Kullanımı Arasındaki İlişki*, 2017, Klinik Psikiyatri, 20, 161-170, İzmir, Pdf.

Özet: GİRİŞ ve AMAÇ: Çalışma, üniversite öğrencilerinde sigara, alkol, madde deneyimi ve kullanım bozukluğu ile cinsiyet, fakülte, sınıf, yaşam ortamı, ailedeki madde kullanımı arasındaki ilişkiyi değerlendirmek üzere tasarlanmıştır. YÖNTEM ve GEREÇLER: Araştırma, kesitsel alan çalışmasıdır ve örneklem, fakülte ve sınıf düzeyine göre tasarlanmış tabakalandırılmış örneklem metoduna göre seçilmiştir. Uygulama, sınıf ortamında gerçek-

leştirilmiştir. Demografik veri formu, Fagerström Nikotin Bağımlılığı Testi, Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi kullanılmıştır. İstatistiksel değerlendirmede, frekans testleri, Pearson ki-kare, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis ve Spearman korelasyon testi kullanılmıştır. BULGULAR: Araştırmaya, 1522 öğrenci katılmıştır. Erkeklerde sigara, alkol, madde deneyimi ve tütün ile alkol kullanım bozukluğu kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Esrar (%12.5), ekstazi (%2), kokain (%0.6) ve eroin (%0.1) sıklıkla kullanılan yasadışı maddelerdir. Sigara, alkol, madde deneyimi, alkol kullanım bozukluğu ile sınıf, fakülte, yaşam ortamı ve ailesel madde kullanımı arasında ilişki bulunmuştur. Tütün kullanım bozukluğu ile cinsiyet dışındaki diğer faktörler arasında ilişki bulunmamıştır. TARTIŞMA ve SONUÇ: Üniversite öğrencileri arasında, erkek olma, üst sınıflarda okuma, ailesel madde kullanımı, kişinin madde deneyimi ve bağımlılığında artışa yol açabilmektedir. Aile yanında ya da yurtta kalma, sağlık bilimlerini temsil eden fakültelerde okuma ise koruyucu faktörler olarak değerlendirilebilir. Tütün kullanım bozukluğu ile ilgili bulgular, sigara kullanmak ile bağımlı olmanın gençler arasında ayırıcı özelliği olmadığını göstermiştir.

- Atlam, Demet Havaçeliği - Aldemir, Ebru – Altıntoprak, A. Ender, *Üniversite Öğrencilerinde Riskli Davranışların Yaygınlığı ve Madde Kullanımı ile İlişkisi*, 2017, Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences, 30, 287-298, İzmir, Pdf.

Özet: Üniversite öğrencilerinde riskli davranışların yaygınlığı ve riskli davranışların madde kullanımı ile ilişkisi Amaç: Genç yetişkinlik döneminde sıklıkla karşılaşılan riskli davranışların üniversite popülasyonundaki yaygınlığı ve madde kullanımı ile ilişkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yöntem: Kesitsel, web-tabanlı, öz bildirime dayalı çalışma, 53,003 öğrencisi olan bir devlet üniversitesinde gerçekleştirilmiştir. Örneklem sayısı için, Türkiye'deki üniversitelerde madde kullanımının en düşük prevelansına (%0.01-%0.6) göre güç analizi kullanılmıştır. Araştırma için 3,184 kişilik örneklem sayısı yeterli

bulunmuştur. Bağımlılık Profil İndeksi Anketini tamamlayan 2,973 kişinin verileri değerlendirilmiştir. İstatistiksel analizlerde frekans testleri, Pearson ki-kare ve lojistik regresyon kullanılmıştır. Bulgular: Araştırmaya 1,629 (%54.8) kadın ve 1,344 (%45.2) erkek katıldı. Kadınlarda intihar planı ya da girişimi ve kendine zarar verme davranışı (KZVD); erkeklerde çakı, bıçak, tabanca gibi silahları taşıma, kavga etme ve yaralanma, erken yaşta cinsel ilişki deneyimi, kondom kullanımı, sigara, alkol, enerji içeceği ve madde kullanımı anlamlı düzeyde yüksek bulundu (p=0001). Sık intihar planı ve girişimi (11.3 kat), 15 yaşından önce cinsel ilişki deneyimi (16.6 kat) madde kullanımında daha riskli davranışlar olarak bulundu. Sigara, alkol ve enerji içeceği kullanım sıklığı arttıkça madde kullanımı riskinin de arttığı saptandı. Sonuç: Gençlerde, risk alma davranışlarında cinsiyet faktörü ayırıcı özelliklerden biridir. Riskli davranışlar ve madde kullanımı arasındaki ilişki, bir riskli davranışın başka bir riskli davranışa yol açabileceğini düşündürür. Bu nedenle, riskli davranışlarda bulunan genç yetişkinlerde madde kullanımının, madde kullanım sorunu ile gelen genç yetişkinlerde de diğer riskli davranışların değerlendirilmesi gerekir.

- Koçak, Deniz, Atan, Murat, *Lise Gençliğinde Madde Bağımlılığının Çok Kriterli Karar Modeli ile Değerlendirilmesi*, 2017, The Journal of Operations Research, Statistics, Econometrics and Management Information Systems, 5(1), 55-70, Ankara, Pdf.

Özet: Çok kriterli karar verme yöntemleri, niceliksel ve niteliksel yapılarda olan çok sayıda kriteri optimize ederek karar vericinin en iyi alternatifi seçmesine ya da bu alternatiflerin sıralanmasına imkân veren metodolojik bir araçtır. Çalışmada, günümüzde özellikle gençler arasında yaygınlaşan, insan sağlığını ve toplum huzurunu tehdit eden madde bağımlılığı sorununun öğretim kurumlarındaki yarattığı riski belirlemek amacıyla bulanık çok kriterli karar verme yöntemleri kullanılmıştır. Bu kapsamda ilk olarak gençlerde bağımlılık konusunda hazırlanan ve Ankara'nın Keçiören ilçesinde öğretimini sürdürmek-

te olan lise öğrencilerine uygulanan anket verileri üzerinden gençleri madde bağımlılığına yönelten faktörler ve bu faktörlerin göreli önem ağırlıkları uzman görüşleri doğrultusunda belirlenerek bulanık analitik network yöntemi (bulanık ANP) ile analiz yapılmıştır. İkinci olarak ise belirsizliği ve karmaşıklığı barındıran verileri modele dâhil edebilen ve bulanık yöntemlerden olan bulanık VIKOR yöntemi ile ilçedeki okullar karşılaştırmalı olarak değerlendirilerek madde bağımlılığı konusunda risk taşıyan ve öncelikli olarak destek verilmesi gereken gençlerin yoğun olarak bulundukları okullar tespit edilmiştir. Elde edilen analiz sonucundaki sıralamalar ile hem risk analizi gerektiren alanlarda bu yöntemlerin uygulanabilirliği gösterilmiştir hem de sübjektif görüşlere dayalı önemli ve hassas kararların verildiği uygulamalarda, karar vericilerin daha etkin ve gerçekçi sonuçlar almalarına destek olunmuştur.

- Adıbelli, Derya - Çelebi, İsmet – Saçan, Selvinaz, *Gençler Arasında Sentetik Kannabinoid Kullanımı ve İlişkili Faktörleri*, 2017, Addicta: The Turkish Jorunal on Addictions, 4(1), 7-39, Pdf.

Özet: Bu araştırma sentetik kannabinoid kullanan gençlerin sosyodemografik özellikleri, bu maddeleri kullanma nedenleri ve kullanım sonrası yaşadıklarına ilişkin derinlemesine bilgi edinmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma Haziran-Ağustos 2016 tarihleri arasında Aydın il merkezinde ikamet eden ve sentetik kannabinoid kullanan 25 yaş ve altında olan altı genç ile yapılmıştır. Araştırmaya bu yaş grubunda olan bir kişi ile başlanmış ve kartopu tekniği ile sentetik kannabinoid kullanan diğer kişilere ulaşılmıştır. Çalışmada, veri toplamak için derinlemesine görüşme tekniği ve nitel verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış ve 10 sorudan oluşan bir görüşme formu kullanılmıştır. Soruların her biri farklı verileri elde etmek üzere hazırlanmıştır. Araştırmada, gençlerin erken ergenlik döneminde sentetik kannabinoid kullanmaya başladıkları, ailelerinin eğitim ve gelir seviyelerinin genel olarak iyi düzeyde

olduğu, bu maddelerin dışında başka bağımlılık yapıcı maddeler de kullandıkları bulunmuştur. Gençlerin genel olarak aile içi ilişkilerinin zayıf ve olumsuz olduğu, tedavi olmayı düşünmedikleri ve bu maddelerin zararları konusunda bilgi ve farkındalık eksiklikleri olduğu bulunmuştur. Gençlerin sentetik kannabinoid kullanım sebeplerinin, kullanım öncesi, sırası ve sonrasında yaşadıklarının belirlenmesinin, bu ve benzeri maddelerin kullanımını önlemeye yönelik girişimlere yol göstereceği düşünülmektedir.

- Osmanoğlu, Devrim Erginsoy, *Üniversite Öğrencilerinin İçme Nedenleri ve Madde Bağımlılığından Korunma Özyeterlik Davranışlarının Belirlenmesi ve İçme Nedenlerine Dair Görüşleri*, 2017, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 35, 198-222, Kars, Pdf.

Özet: Bu araştırmada, Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin Madde Bağımlılığından Korunma Öz-Yeterlikleri ve içme nedenlerinin bazı sosyo-demografik değişkenler açısından değerlendirmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, çalışma grubu 2014–2015 öğretim yıllarında Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesinin farklı programlarda eğitim alan toplam 262 öğrenciden rastlantısal olarak oluşturmuştur. Bu öğrencilere İçme Nedenleri Ölçeği ve Madde Bağımlılığından Korunma Öz-Yeterlik Ölçeği uygulanmıştır. Ayrıca ikinci kısmında madde kullanım sorununu çok boyutlu değerlendirmek amacıyla Rehberlik Psikolojik Danışma Anabilim Dalında öğrenim gören 176 öğrenciye madde kullanma sebepleri ile madde kullanmayı tercih etmeyenlerin kullanmama gerekçelerini belirlemek için bir açık uçlu soru sorulmuştur. Betimsel tarama yöntemi ve içerik analizi tekniği kullanılan bu araştırmanın sonucunda üniversite öğrencilerinin Madde Bağımlılığından Korunma Özyeterlik Ölçeğinin alt boyutları olan uyuşturucu/uyarıcı maddelerden uzak durma, baskı altında iken uyuşturucu/uyarıcı maddelerden uzak durma, uyuşturucu/uyarıcı maddeler konusunda yardım arama, uyuşturucu/uyarıcı maddeler konusunda arkadaşına destek olma puanlarının baba

eğitim düzeyi, cinsiyet, ailenin ikamet ettiği bölge, sınıf düzeyi, güncel dergi okuma alışkanlığı ve mezun olduğu lise türü değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin içme nedenlerinin öğrenim gördüğü bölüm, cinsiyet, mezun olduğu lise türü değişkenlerine göre de farklılaştığı görülmüştür. Verilerin analizinde kullanılan içerik analizi tekniğinde ise öğrencilerin olumlu ve olumsuz cevapları kodlanarak tespit edilmiş en sonunda da bunlar ortak ana temalar altında birleştirilmiştir. Sonuçlar, madde kullanma nedenlerinin başında arkadaşlara ya da çevredeki kişilere uyum göstermek, eğlenceli bir ortamda maddenin etkisiyle olumlu duygular yaratmak, olumsuz duygu durumlarından kaçmak ya da onları azaltmak için madde kullandıklarını göstermiştir. Bu çalışmada genç katılımcılar kullanmama sebeplerini; sağlıklı yaşama bilincine, estetik olarak olumsuz değişimler yaşayacaklarına, maddi anlamda kayıplarının olacağına, sosyal ilişkilerinin olumsuz etkileneceğine, madde kullanımının sorunlarının çözümü olmadığı gibi bilişsel sebeplere ve son olarak dini açıdan günah sayıldığına dayandırmışlardır. Hem nitel hem nicel çalışma sonuçlar birbiriyle tutarlı sonuçlar vermiştir.

- Akkuş, Dilek - Karaca, Aysel - Şener, Dilek Konuk – Ankaralı, Handan, *Lise Öğrencileri Arasında Sigara ve Alkol Kullanma Sıklığı ve Etkileyen Faktörler,* 2017, Anadolu Kliniği, 22(1), 36-45, Düzce, Pdf.

Özet: Amaç: Ergenlerde sigara ve alkol kullanımı son yıllarda sıklıkla ele alınan önemli bir konudur. Bu çalışmanın amacı, lise öğrencileri arasında sigara ve alkol kullanma sıklığını ve bu maddeleri kullanmalarını etkileyen faktörleri belirlemektir. Gereç ve Yöntemler: Kesitsel tipteki bu çalışma 2015–2016 öğretim yılında üç lisede öğrenim gören 1997 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Küme örnekleme yöntemi ile tasarlanan çalışmada gönüllü olan öğrencilerin tamamı çalışma kapsamına alındı. Verilere ortalama, standart sapma, sayı ve frekanslar, ki-kare, çoklu lojistik regresyon analizleri uygulandı. Bulgular: Yaşam boyu en az bir kez sigara kullanan öğrencilerin oranı %35, hemen her

gün sigara kullananların oranı %20,1 olarak bulunmuştur. Alkol kullanımı için ise bu oranlar sırasıyla %18,7 ve %1,8'dir. Endüstri meslek lisesinde okuyan öğrencilerde, erkek öğrencilerde, 12. sınıftaki öğrencilerde, akademik başarısını düşük algılayanlarda, disiplin cezası alan, devamsızlık yapan, polisle başı derde giren, arkadaşı sigara, alkol ya da başka bir madde kullanan, ya da psikolojik tedavi almış olan öğrencilerde sigara ve alkol kullanma oranlarının istatistiksel olarak anlamı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p<0,001). Tartışma ve Sonuç: Öğrencilerde sigara ve alkol kullanma sıklığı Türkiye ve diğer ülkelerde yapılan çalışma sonuçları ile benzerlik göstermiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda lise öncesi öğrencilerin bireysel, ailesel ve okul özellikleri dikkate alınarak okullarda koruyucu/önleyici müdahaleler planlanmasını önermekteyiz.

- Aktaş Özakgül Aylin - Yılmaz, Sevil - Koç, Medine - Buzlu, Sevim - Atabek Aştı, Türkinaz, *Comparison of Nursing and Mechanical Engineering Students' Codependency Levels,* 2017, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, *4*(1), 63-74. Pdf.

Özet: This study aims to determine and compare nursing students' and mechanical engineering students' codependency levels and the factors that affect codependency. This study is designed as a descriptive- comparative research. Data has been collected using an information form and the Codependency Assessment Tool (CODAT). Higher scores indicate higher levels of codependency. The sample consists of 283 undergraduate students who voluntarily participated in this study. The data has been evaluated in SPSS 11.5 using statistical tests such as frequency, mean, independent-samples t-test, and one-way ANOVA testing. Students' mean CODAT score was 51.89 (SD = 9.93). Students were found to have mild level codependency. No statistically significant difference was found to exist between total scale scores and gender, or between nursing students' and mechanical engineering students' total CODAT scores. However, mechanical engineering students

had higher scores than nursing students for the hiding-self subscale. First-year students with a history of mental illness, being treated for mental illness, or current/previous alcohol or drug use who expressed having more familial problems have significantly higher scores. The results obtained from this study contribute to the literature on codependency in terms of the nature of and factors affecting codependency.

- Akçay, Duygu- Akçay, Bülnet Devrim, *Adölesanlarda Medya Etkilenimine Bağlı Sigara Kullanımının Değerlendirilmesi*, 2017, Turkiye Klinikleri, 3(1), 14-23, Konya, Pdf.

Özet: Amaç: Adölesanlar, aşırı ve kontrolsüz medya kullanımı sonucunda; sigara, alkol, madde bağımlılığı gibi çok ciddi sağlık problemlerine sahip olabilmektedirler. Bu çalışmada, adölesanlarda medya etkilenimine bağlı sigara kullanımının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Gereç ve Yöntemler: Araştırma, 18-22 Ocak 2016 tarihleri arasında tanımlayıcı tipte yapıldı. Araştırmanın evrenini, 2015-2016 eğitim yılında Konya il merkezinde bulunan Konya Lisesinde kayıtlı 11. sınıf öğrencileri (n=335) oluşturdu. Bu grup içinde çalışmaya gönüllü olarak katılan toplam 127 öğrenciden konuya ilişkin veri toplandı. Araştırma verilerinin toplanmasında konu ile ilgili literatür taranarak araştırmacılar tarafından oluşturulan, öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri ve araştırma konusu ile ilgili sorulardan oluşan bir anket formu kullanıldı. Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 15.0 programında değerlendirildi. Bulgular: Öğrencilerin %24,4'ünün sigara içtiği, sigara deneme yaş ortalamasının 12,97±2,56 yıl olduğu saptanmıştır. Çalışmamızda, medyada sigara içerikli sahnelerle karşılaşan adölesanların ekran önünde geçirdikleri sürenin yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırma kapsamındaki sigara içen adölesanların medya etkileşim süreleri, içmeyenlere göre yüksek saptanmıştır. Adölesanların televizyon izleme, bilgisayar oyunu oynama, internete girme ve ekran önünde geçirilen sürelerindeki bu farklar istatistiksel olarak önemli bulunmuştur. Sonuç: Çalışmamızda medyada sigara içerikli sahnelerle karşılaşan

adölesanların ekran önünde geçirdikleri sürenin ve sigara içen adölesanların medya etkileşim sürelerinin, içmeyenlere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aileler; çocuklarının medya kullanım amacını, içeriğini kontrol etmeli, süresini kısıtlamalı ve nitelikli vakit geçirebilecekleri etkinlikleri desteklemelilerdir.

- Onurlubaş, Ebru - Yıldız, Emel – Yıldız, Salih, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara Tüketimini Etkileyen Faktörler: Trakya Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama*, 2017, Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 2(4), 83-92, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin sigara tüketimini etkileyen faktörlerin ortaya konulması olarak belirlenmiştir. Çalışma kapsamında Trakya Üniversitesi Keşan Yusuf Çapraz Uygulamalı Bilimler Yüksekokulunda bulunan öğrencilere yüzyüze anket uygulanmıştır. 300 öğrenciden elde edilen verilere uygulanan Binary Lojistik Regresyon Analizi sonucunda cinsiyet, yaş, sınıf, yakın arkadaş çevresi, ailedeki bireylerin sigara içmesi, prestij, köken, sosyal olduğunu düşünme ve stres faktörlerinin üniversite öğrencilerinin sigara tüketimi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Karatas, Hülya – Kahraman, Selma – Marangoz, Zeynep, *Substance Use Among Adolescents, and Influencing Factors in Sanliurfa/Şanlıurfa İlinde Adolesanlarda Madde Kullanma Durumu ve Etkileyen Faktorler*, 2017, The Journal of Pediatric Research, 4(1), 21+, İstanbul, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışma 7-12. sınıfta öğrenim gören öğrencilerde madde kullanma durumunun incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Gereç ve Yöntemler: Araştırma, nüfusunun çoğunluğunu çocuk ve gençlerin oluşturduğu Şanlıurfa ilinde Ekim 2014-Mart 2015 tarihleri arasında tanımlayıcı çalışma olarak yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, 7-12. sınıf 54,928 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu

ile elde edilmiş, anketler uygulanmadan önce bu konuda çalışmaları olan üç uzmandan görüş alınmıştır. Veriler SPSS 17 programında değerlendirilmiştir. Çalışanın yapılabilmesi için kurumlardan yazılı, katılımcılardan sözlü izin alınmıştır. Bulgular: Öğrencilerin %51,6'si erkek, %23,8'i 9. sınıf öğrencisi, %81,1'inin 4 ve daha fazla sayıda kardeşi bulunmakta, %40,1'i ailedeki çocuk sırasında dördüncü ve daha fazla sırada yer almaktadır. Öğrencilerin %23,2'si okul dışındaki zamanlarında bir işte çalışmaktadır. Öğrencilerin madde kullanma durumları incelendiğinde; %6,3'ü sigara, %2,4'ü sigara dışındaki diğer maddeleri kullandığını, %13,1'i çevresinde madde kullanan kişilerin olduğunu, %31,3'ü merak nedeniyle, %29,9'u kendini daha güçlü hissetmek için madde kullandığını belirtmiştir. Erkek olanlarda, çalışanlarda, baskıcı bir aileye sahip olanlarda ve şiddete maruz kalanlarda sigara ve diğer maddeleri kullanma oranı yüksektir. Sonuç: Bu çalışmada öğrencilerin madde kullanma durumuna yönelik elde edilen veriler doğrultusunda; madde kullanımının önlenmesine yönelik tüm öğrencileri kapsayacak düzeyde çalışmaların yapılması, ailelerde farkındalığın artırılması, ülke düzeyinde önleme politikalarının geliştirilmesi önerilmektedir.

- Bülbül, Kenan – Odacı, Hatice, *Liseli Ergenlerde Madde Kullanma Eğiliminin Kişisel, Sosyal ve Akademik Değişkenler Açısından Karşılaştırılması*, 2017, Addicta: The Turkish Jorunal on Addictions, 5(4), 691-719, Pdf.

Özet: Madde kullanımı gelişmiş ülkeler de dâhil olmak üzere özellikle ergenlik dönemindeki bireyler arasında artan bir şekilde sorun hâline gelmekte ve gün geçtikçe kullanılan maddelerin çeşitliliği artmaktadır. Bu çalışmada farklı lise türlerinde öğrenim gören ergen bireylerin madde kullanma eğilimlerinin bazı kişisel, sosyal ve akademik değişkenlere dayalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma grubunu farklı lise türlerinde öğrenim görmekte olan 513'ü kız (%56,8) ve 390'ı erkek (%43,2) olmak üzere toplam 903 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırma grubunda yer alan öğrencilerin yaşları 14 ile 21 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 16.33'tür (SS= 1.14). Çalışmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu ve Madde Kullanma Eğilimi Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, lise öğrencilerinin madde kullanma eğilimi puanlarının cinsiyet durumuna, lise türüne, sınıf düzeyine, aile gelir düzeyine, aile tutumuna, kişinin kendisinin ve ailesinin madde kullanma durumuna dayalı anlamlı farklılık gösterdiği, ama aile tipine ve kardeşler arası konuma dayalı anlamlı farklılıkların olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, literatür bilgileri ışığında tartışılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarının ergen bireylerin madde kullanma eğilimlerinin belirlenmesi ve bu kapsamda önleyici çalışmaların yapılması açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

- Özlü, Kurtuluş - Kırbaş, Şule - Akça, Ferhat - Gül, İbrahim – Uzun, Meliha, *Adölesanların Sigara İçme Alışkanlık Düzeyleri ve Bunu Etkileyen Faktörlerin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi,* 2017, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1(1), 20-32, Çorum, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, Amasya ilinde liselerde öğrenim gören 14-18 yaş arası erkek öğrencilerin sigara içme alışkanlıklarının ve bu alışkanlığı etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Tarama modeli kullanılan çalışmanın evrenini 2014-2015 Eğitim Öğretim yılında Amasya ilinde öğrenim gören 14-18 yaş arası erkek lise öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemi ise yabancı dil ağırlıklı akademik liselerde(41), güzel sanatlar lisesinde(71), meslek liselerinde(97) ve spor lisesinde öğrenim gören(58) 267 erkek öğrenciden oluşmaktadır. Gönüllülük esasına göre katılan öğrencilerden kişisel bilgi formu ile edinilen veriler SPSS 15 paket program ile analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre katılımcıların %21.72'si sigara kullandıklarını, %78.28'i ise kullanmadıklarını belirtmiştir. Sigara kullananların %34.48'i 2 yıldan az süredir, %48.28'i 3-4 yıldır sigara içtiğini ifade ederken, %43.10'u

günde ortalama 1-5, %18.97'si bir paketten fazla sigara içtiğini belirtmiştir. Katılımcıların sigara kullanımlarında yaş, anne öğrenim durumu, ailede sigara kullanılma durumu ve kullanan kişiler değişkenleri anlamlı farklılığa neden olurken, okul türü, sınıf düzeyi, baba öğrenim durumu, baba ve anne mesleği, aylık gelir, kardeş sayısı ve spor yapma değişkenlerinin farklılığa neden olmadığı görülmüştür.

- Küçükşen, Kübra – Bölükbaş, Buse – Gökkaya, Fatih – Yılmaz, İlayda – Toros, Niyazi, *Ergenlerin Sigara Kullanımına Yönelmesinde Algılanan Anne-Baba Tutumları ve Aile İletişiminin Rolü*, 2017, Sosyal Bilimler Dergisi, 4(17), 347-358, Konya, Pdf.

Özet: Çocukluk ile yetişkinlik arası bir geçiş dönemi olan ergenlik, insanda hem fiziksel hem de ruhsal açıdan birçok değişikliklerin yaşandığı kritik bir dönemdir. Sigara ve alkol kullanımı bazen özenti ve taklitle, bazen de arkadaş çevresi etkisiyle çoğunlukla bu dönemde başlamaktadır. Anne baba tutumu özellikle ergenlik döneminde zararlı alışkanlıklara başlamada önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmanın amacı ergenlerin sigara kullanımına yönelmesinde anne baba tutumlarının rolünü araştırmaktır. Araştırma tarama modeli kullanılan betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın örneklemi, Konya il merkezindeki dört farklı lisede eğitimlerine devam eden, seçkisiz örneklem yöntemiyle seçilen ve anketleri cevaplamayı kabul eden 250 öğrenciden oluşmaktadır. Anket formu, sosyo-demografik özellikler ile literatür taranarak hazırlanan 37 sorudan oluşmaktadır. Verilerin analizi SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılarak yapılmıştır. 169 erkek 81 kadın olmak üzere toplam 250 öğrenciyle yapılan araştırmanın verilerine göre sorunlarını anne babası ile rahat konuşabilme, anne veya babadan duygusal yardım ve destek alabilmeile sigara içme arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ergenlik döneminde öğrencilerin kimi zaman yaşadıkları sorun ve sıkıntılar karşısında sigara ve alkol kullanımına yönelebildiği görülmektedir.

Araştırmada sorun ve sıkıntılarını anne babası ile rahat paylaşabilen, duygusal yardım ve destek alabilen ergenlerde sigara kullanma eğiliminin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Okullarda verilen alkol ve sigarayla mücadele programlarında anne-babaların da programa dahil edilmeleri gerekmektedir.

- Arabacı, Leyla Baysan - Taş, Gülsenay – Dikeç, Gül, *Çocuk ve Ergenlerde Madde Kullanımı, Suça Yönelme, Ruhsal Bozukluklar ve Hemşirelik Bakımı*, 2017, Bağımlılık Dergisi, 18(4), 135-144, İzmir, Pdf.

Özet: Çocuk hakları evrensel bildirgesine göre 0-18 yaş aralığında olan her birey çocuk sayılır ve bu dönemde görülen riskli davranışların, aksaklıkların ya da yaşanılan travmaların, çocuk-ergende psikiyatrik bozuklukların gelişmesinde rolü vardır. Riskli davranışlar ile karşılaşan çocuk ve ergenler, birçok faktörün etkisi ile suç davranışına sürüklenebilmektedir. Yapılan çalışmalar, suça sürüklenme ile madde kullanma davranışının bir arada görüldüğünü ve sıklığının giderek artış göstermekte olduğunu açıkça göstermektedir. Madde kullanma ve suça sürüklenme öyküsü ile ruh sağlığı ve hastalıkları kliniklerine başvuruda bulunan çocuk-ergenlerde ruhsal hastalıkların görülme sıklığı da yüksektir. Bu noktada kliniğe yatışı gerçekleşen çocuk-ergenlere bakım veren psikiyatri hemşireleri çocuğun bu özellikli durumunu göz önünde bulundurmalıdır. Bu özden hareketle bu derlemenin amacı, madde kullanımı olan ve suça sürüklenmiş çocuk-ergenlerde görülebilen olası ruhsal sorunlar ile bu sorunlara yönelik olası hemşirelik bakımı konusunda bilgi vermektir.

- Tapan, Mehmet Gani – Çiftçi, Elif Gökçearslan, *Bir Çocuk Destek Merkezinden Hizmet Alan Ergenlerin, Madde Kullanım Özellikleri ve Sosyal Destek Düzeylerinin Sosyodemografik Özellikler Açısından İncelenmesi*, 2017, Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi, İstanbul.

- Bozabalı, Sibel – Ertürk, Zülal Ülger – Arif, Levent - Özyürek, Ruhi, *Atrial Flutter in an Adolescent Glue Sniffer*, 2017, Ege Tıp Dergisi, 56(3), 145-147, İzmir, Pdf.

Özet: Inhalant abuse is a global social problem which especially affects the younger generation. Glue sniffing is a very common form of inhalant abuse because it is so cheap and readily available. A previously healthy 16-year-old boy was referred to the hospital with abdominal and chest pain. During observation, symptomatic atrial flutter was observed which needed intensive care management. It was learned that the patient was a heavy glue sniffer. The most serious consequence of glue sniffing is sudden death, and cardiac arrhythmias, especially ventricular ones, are the most common causes of death. This is the first documented case report of atrial flutter due to glue sniffing. Adolescents with arrhythmias and myocardial damage should be questioned specifically about inhalant abuse.

- Duran, Songül – Gözeten, Anıl, *Üniversite Öğrencilerinde Sigara İçme Davranışı, Yalnızlık ve Stresle Baş Etme Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2017, Bozok Tıp Dergisi, 7(1), 1-7, Balıkesir, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin sigara içme, yalnızlık ve stresle baş etme biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Gereç ve Yöntemler: Araştırmanın örneklemini Balıkesir Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 712 öğrenci oluşturmuştur. Veriler, kişisel bilgi formu, Ucla Yalnızlık Envanteri ve Stresle Başaçıkma Tarzları Envanteri kullanılarak toplanmıştır. Bulgular: Bu çalışmada erkek öğrencilerin kızlara göre daha yüksek oranda sigara içtikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaş grubuna göre sigara kullanma davranışları arasında istatiksel olarak anlamlı bir fark olduğu, 21 yaş ve üzerindeki öğrencilerin sigara kullanma davranışı daha yüksek olarak saptanmıştır ($p<0.05$). Yalnızca sigara içmeyen öğrencilerin sosyal destek arama davranışı içenlere oranla daha yüksek dü-

zeyde saptanmıştır. Sigara içme ile ilgili daha ayrıntılı yeni çalışmalar yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

- Genç, Yusuf - Taylan, Hasan Hüsayin – Keskin, Yahya Mustafa, *Sakarya'daki Liselerde Madde Kullanımını Etkileyen Demografik Faktörler*, 2017, International Journal of Social Science, 57, 457-470, Sakarya, Pdf.

Özet: Bu makale, Sakarya'daki liselerde alkol, sigara ve diğer madde kullanımını ve madde kullanımı üzerinde etkili faktörleri araştırmaktadır. Lise öğrencilerinin sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanım alışkanlıklarını etkileyen demografik faktörlerin incelendiği araştırmamız, alan taramasına (survey) dayanan açıklayıcı bir araştırmadır. Araştırma, T. C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Projeleri Destek Programı desteğiyle yürütülmüştür. Bu kapsamda, 2015 yılı Haziran ayında Sakarya ili Adapazarı, Serdivan ve Erenler ilçelerinden seçilen liselerde toplam 470 öğrenciye anket uygulandı ve 412 anket değerlendirmeye alındı. Araştırma sonucu elde edilen veriler, ki-kare ve lojistik regresyon analizi istatistik teknikleriyle analiz edildi ve şu bulgulara ulaşıldı: Sakarya'daki lise öğrencilerinin %32,8'i az ya da çok sigara içmekte; %23,4'ü alkol kullanmakta; %2,5'i uyuşturucu, uçucu ve yatıştırıcı madde kullanmaktadır. Sigara içme, alkol tüketme ve uyuşturucu madde kullanımı ile cinsiyet, yaş, aile geliri, annebaba eğitim düzeyi, aile yapısı, hanehalkı genişliği ve ebeveynlerinin medeni durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Sigara ve alkol kullanımı üzerinde etkili faktörler için lojistik regresyon analizi uygulandı ve şu bulgulara ulaşıldı: sigara içme alışkanlığı üzerinde aile geliri, baba eğitim düzeyi, aile yapısı, yaş ve cinsiyet etkili bir faktördür. Alkol kullanma alışkanlığı üzerinde ise aile yapısı, aile geliri ve yaş etkili bir faktördür.

- Öz, Bülent – Alkevli, Akın, *Öğrencilerin Madde Kullanımı ve Bağımlılığında Etkili Olan Faktörlere Bakışının Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi: Çukurova Üniversitesi Örneği*, 2018, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 39, 29-43, Konya, Pdf.

Özet: Bu çalışma, Çukurova Üniversitesindeki muhtelif fakültelerde öğrenim gören öğrenciler arasında madde kullanımı ve bağımlılığında etkili olabilecek faktörlere bakışlarının demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemeyi amaçlamaktadır. Çukurova Üniversitesi'nde 2015–2016 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim gören 24625 öğrenciden, kolayda örnekleme ile seçilen 513 öğrenciye uygulanan anketten eksik ve hatalı birimlerin çıkarılması sonucu kalan 502 birim oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %47,2'si kadın, % 52,8'i erkektir. Yaş ortalaması (ss=2,31, alt-üst=18-32, ortanca=22) 22,31'dir. Öğrencilerin % 65,5'i sigara, % 59'u alkol kullanmaktadır. Öğrencilerin %51,2'sinin hem sigara hem de alkol kullanmakta, % 26,7'sinin ne sigara ne de alkol kullanmamaktadır. Araştırmada cinsiyet, yaş, aylık ortalama hane geliri, medeni durum, çalışma durumu değişkenlerinin yanı sıra öğrenim görülen sınıf, öğretim programı, öğrenim görülen fakülte, annebaba eğitim düzeyi, mevcut durumda ikamet edilen yer, ailenin yapısal durumu (birlikte/ayrı yaşama, vefat), çocukluk dönemi ikamet edilen yer değişkenleri de ele alınmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular neticesinde madde kullanımı ve bağımlılığında etkili olabilecek faktörlere yönelik aralarında anlamlı farklılık olan değişkenler araştırmaya dâhil edilmiştir. Sonuç olarak, cinsiyet, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi dışındaki değişkenler arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Erkek öğrencilerin kadınlara göre; ailevi nedenler, hastalıklar, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, fiziki şartlar ve maddeye ulaşılabilirlik faktörlerinde madde kullanımı ve bağımlığında daha etkin olduğu görüşüne sahip oldukları görülmüştür. Anne ve baba eğitimi üniversite olan öğrencilerin araştırmada yer alan önermelere katılım oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmada elde edilen bulgular neticesinde, madde

kullanımı ve bağımlılık yaratmada etkili olan faktörler şu şekilde sıralanmaktadır. Bunlar arkadaş grubu, bireyin aile içinde kendisine örnek aldığı rol model, baskıcı aileler, ilgisiz aileler (ailevi normlar, aile desteği ve aile içi ilişkiler), psikolojik sorunlar, ailenin ekonomik gücü, fiziksel şartlar ve maddeye her an ulaşabilme rahatlığıdır. Sonuç olarak, öğrencileri madde kullanımına ve bağımlılık yaratmaya iten faktörler karmaşık bir yapıya sahip olsa da bu faktörleri genel olarak ifade edecek olursak arkadaş grubu, aile, kişinin kendisi ve çevreye bağlı etkenler olarak ifade etmek mümkündür.

- Şener, Dilek Konuk - Akkuş, Dilek - Karaca, Aysel – Cangür, Şengül, *Lise Öğrencilerinin Madde Kullanmama Davranışlarını Etkileyen Faktörler*, 2018, Addicta: The Turkish Jorunal on Addictions, 5(3), 405-429, Düzce, Pdf.

Özet: Bu araştırma, ergenlerin madde kullanmama davranışlarını etkileyen faktörleri belirlemek amacı ile yapılmıştır. Kesitsel ve ilişkisel tipteki bu çalışma, 2015–2016 öğretim yılında üç lisede öğrenim gören ve madde kullanmayan 983 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Küme örnekleme yöntemi ile tasarlanan çalışma için gönüllü olan öğrencilerin tamamı çalışma kapsamına alınmıştır. Veriler, Kişisel Bilgi Formu, Madde Bağımlılığı Bilgi Anketi ve Bağımlılıktan Korunmada Öz-Yeterlik Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde uygun istatistiksel testlerden yararlanılmıştır. Çalışma kapsamındaki madde kullanmayan bireylerin %43'ünü kız ve %57'sini erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Madde kullanmayan bireylerin madde kullanmama nedenleri ile öz-etkililik ve bağımlılık bilgi düzeyleri cinsiyet, okul türü, sınıf ve yaş grubu açısından incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılıklar olduğu görülmüştür ($p < .05$). Çalışma sonucunda, öğrencilerin ruhsal ve bedensel sorunlardan ve bağımlı olmaktan korktuğu, dinsel inançlarına ters düştüğü, ailesi onaylamadığı, madde kullanan insanlarla birlikte olmak istemediği, arkadaşları kullanmadığı, pahalı olduğu, ilkelerine aykırı oldu-

ğu, enerji, hırs ve kontrol kaybına yol açtığı ve polis tarafından yakalanacağı için madde kullanmadıkları belirlenmiştir.

- Öztaş, Dilek - Kalyon, Aydan - Ertuğrul, Ayşin - Gündoğdu, Çetin - Balcıoğlu,5 Yasemin Sağlan, Hüseyin - Bilge, Uğur – Karahan, Sevilay, *Evaluation of Risk Factors Affecting Substance Use among Tenth-Grade Students*, 2018, Hindawi BioMed Research International, 1-12, Pdf.

Özet: Aim. Te aim of this study is to detect the prevalence of substance use among tenth-grade students; their thoughts, attitudes, behaviors, and tendencies towards substance use; and risk factors of substance use in tenth-grade students in general. Methods. Tis study is descriptive and cross-sectional conducted between April and May 2016. Research population consists of tenth-grade students in 2015-2016 school year in the city of Ordu. Since the study involved all tenth-grade students, no sampling was done. Questions on substance use were prepared by Ordu Public Health Directorate and the authors by making use of European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD) study questions, AMATEM's "Drugs and Addiction Youth Survey" study conducted on May 1996, and scientifc studies conducted previously on similar subjects. Results. 9825 tenth-grade students in 88 schools from 19 counties in the city of Ordu were included in the study. 8714 of the students participated in the survey. Being male, being over the age of 15, mother and father being separated, living with relatives, being in low income, negative feelings about school, perception of being unsuccessful in school, failing a year, absenteeism, and not being content with life are the risk factors for substance use. Conclusions. Te tendency of illegal substance use becoming more and more prevalent especially among youth requires the development of new treatment strategies.

- AldemİR, Ebru - ÇelİKay, Hande - Atlam, Demet Havaçeliği - Ögel, Kültegin – Altıntoprak, Ayşe Ender, *Alcohol Consumption and Associated Factors With Alcohol Consumption Among University Students*, 2018, Tepecik Eğit. ve Araşt. Hast. Dergisi, 28(1), 47-56, İzmir, Pdf.

Özet: Objective: University period is associated with many fundamental changes in human life. During this period the incidence of alcohol use, and related problems increases. The present study aimed to determine the prevalence of alcohol use, risky drinking and heavy drinking among university students and to investigate psychological, behavioral and social factors associated with alcohol use. Method: This cross sectional, web-based, self-report study was carried out in Ege University between 2012 September-2013 September. The assessment form included sections of demographic data, alcohol use and characteristics associated with alcohol use. Risky drinking was measured by CAGE questionnaire. The analysis was conducted with 2973 subjects. Results: Majority (76.2%) of participants had at least used alcohol once in their lifetime, while 12.1% had a history of risky and 37.2% had heavy drinking. History of substance use and smoking were the factors affecting lifetime use of alcohol and risky drinking and heavy drinking. Problematic alcohol use of siblings was the factor affecting lifetime use of alcohol and risky drinking. While living alone or with friends was the factor affecting lifetime use of alcohol and heavy drinking. Physical fights and injuries, self-harming behavior, being exposed to violence from a partner and, planning/attempting suicide were seen at higher rates in students with lifetime use of alcohol, risky and heavy drinking. Conclusion: The prevalence of alcohol use and factors associated with alcohol use in university students indicate that community and university supported preventive interventions are required in this population.

- Çağlar, Eda Ermağan – Türk, Tuğba, *Ergenlik Döneminde Madde Kullanım Deneyimi ve Depresyon Arasındaki İlişki*, 2018, Bağımlılık Dergisi, 19(4), 99-106, Trakya, Pdf.

Özet: Amaç: Bu araştırma ile lise ikinci sınıfa devam eden öğrencilerde madde deneyimi ve depresyon belirtilerinin görülmesi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Yöntem: Araştırmada kullanılan anket araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olup güvenilirlik değerinin analizleri yapılmıştır. Araştırmaya lise ikinci sınıfa devam eden 350 öğrenci çevrim içi anketi yanıtlayarak katılmıştır. Bulgular: Lise iki öğrencileri arasında en sık görülen depresif semptomların, mükemmel olması gerektiğine inanma (%61.4), sinirli ve gergin olma (%55.4), yalnızlık hissetme (%59.7), sık ağlama (%48.8) ve şüpheci olma (%46.8) olduğu görülmüştür. Madde deneyenlerde madde denemeyenlere göre kendini öldürmeyi düşünmenin 5, bilerek canını acıtmaya, kendini öldürmeye çalışmanın 4.74, kendini çok suçlu hissetmenin 2.70, mutsuz, üzgün, çökkün ve keyifsiz olduğunu hissetmenin 2.16 ve başkalarının kendisine zarar vereceğini, kötülük yapacağını düşünmenin 2.14 kat daha fazla olduğu saptanmıştır. Sonuç: Araştırma sonucunda depresyon ile madde bağımlılığı arasındaki ilişki gösterilmiş olup depresif belirtiler gösteren bireyler için hangi bağımlılık yapıcı maddelerin daha fazla risk teşkil ettiği görülmüştür.

- Nazlıcan, Ersin - Ersoy, Özgür - Akbaba, Muhsin – Kurt, Burak, *Kahramanmaraş İl Merkezindeki Lise Son Sınıf Öğrencilerinde Maraş Otu ve Madde Kullanımı ve Etkileyen Faktörler*, 2018, Sakarya Tıp Dergisi, 8(2), 235-246, Kahramanmaraş, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışma Kahramanmaraş il merkezindeki lise son sınıf öğrencilerinin Maraş otu ve madde kullanma durumlarını belirleyip etkileyen faktörleri saptamak amacı ile yapıldı. (Sakarya Tıp Dergisi, 2018, 8(2):235-246) Gereç ve Yöntem IKesitsel tipte yapılan araştırmanın evrenini Kahramanmaraş il merkezindeki 7632 lise son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Toplam 47 lisenin isimleri bir torbaya konularak basit rastgele yöntem ile öğrenci sayısı 1541'i bulana kadar torbadan lise isimleri çekildi. Örneklemin tamamına ulaşılarak çalışma tamamlandı. 1541 öğrenciye 59 sorudan oluşan sosyodemografi k

özellikler Maraş otu ve madde ile ilgili anket formu uygulandı. Bulgular ItÇalışmaya katılan öğrencilerin % 57.2'si erkek, % 42.8'i kız öğrenciydi. Kahramanmaraş il merkezindeki lise son sınıf öğrencilerinde Maraş otu kullanma prevalansı % 16.1, madde kullanma prevalansı ise % 6.1 olarak belirlendi. Öğrenciler en çok sırasıyla; uçucu maddeler (% 32.3), esrar (% 30.1), bonzai (% 8.6), eroin (% 6.5) ve ecstasy (% 4.3) kullanmaktaydı. Madde bağımlılarının aile bireylerinde ve yakın arkadaşlarında da psikoaktif maddelerin sık kullanıldığı belirlendi. Maraş otu kullananlarda madde bağımlılığı daha yüksek orandaydı (p<0,001). Sonuç: Öğrencilerde Maraş otu ve madde kullanım düzeyi yüksek oranda bulundu. Öğrencilerin büyük çoğunluğu kullandıkları maddelere ulaşmakta zorlanmadıklarını belirtti. Madde kullanımının zararları konusunda öğrencileri bilgilendirmek için toplum tabanlı çalışmalar yapılmalıdır.

- Oğuz, Fatma – Özçelik, Ayşe Dilek Öğretir, *Ergenlerde Algılanan Anne Baba Tutumu ile Madde Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2018, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(58), 535-543, Ankara, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, lise son sınıfa devam eden 17-18 yaş aralığındaki ergenlerin bağımlılık yapan maddeleri deneme ve devamlı kullanma durumları ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi saptamaktır. Araştırma madde bağımlılığı alan yazınına önemli bir katkı sunmayı hedeflemektedir. Araştırmanın örneklemini Diyarbakır ilinin Çermik ilçesinde ki 4 farklı liseden 201 öğrenci (100 kadın, 101 erkek) oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu, Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği ve Bağlanma Stilleri Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın hipotezlerini test etmek için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 21.00 paket programı kullanılmıştır. Paket programı yardımı ile korelasyon, regresyon ve t-testi metotları uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre katılımcıların üçte birinin bağımlılık yapıcı maddele-

ri kullandığı ve cinsiyet dağılımının %59,4 erkek %7 kadın şeklinde gerçekleştiği görülmüştür. Madde bağımlılığı ile anne baba tutumu arasındaki ilişki incelendiğinde sıkı denetimli ailelerin çocuklarının madde kullanımı anlamlı bir seviyede daha yüksek çıkarken, kabul/ilgi boyutundaki ergenlerin madde kullanım oranı anlamlı bir seviyede daha düşük çıkmıştır.

- Çelik, Hilal Coşkun, *Matematik Öğretmen Adaylarında Sigara İçme Alışkanlıklarına İlişkin Kümelenme Eğilimlerinin Matematik Başarısını Yordama Gücü*, 2018, YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(1), 969-997, Siirt, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı matematik öğretmen adaylarının sigara içme ile ilgili bilgi, tutum ve davranışlarının kümelenme eğilimlerini belirlemektir. Ayrıca bu çalışmada oluşan kümelerin öğretmen adaylarının matematik başarısını yordama gücü araştırılmıştır. Çalışmada öğretmen adaylarının sigara içmeyle ilgili bilgi, tutum ve davranışlarıyla matematik başarısı arasındaki ilişkiyi açıklayan verilerin elde edilmesi noktasında ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. Araştırma grubunu Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan bir devlet üniversitesinin, eğitim fakültesi, matematik eğitimi anabilim dalında okuyan ve sigara içen 148 (41 kadın, 107 erkek) matematik öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmada veriler kişisel bilgi formu, sigara içme anketi ve yıl sonu matematik başarı puan ortalamaları aracılığıyla toplanmıştır. Ward kümeleme yöntemi neticesinde, öğretmen adaylarının sigara içme ile ilgili değişkenlerinin birbirine benzer özelliklerde üç kümede toplandığı belirlenmiştir. Kümeler araştırmanın amacı kapsamında "sigara içmeye ilişkin bilişsel farkındalık", "sigara bağımlılığı ve etkileri" ve "sigaraya yönelik algısal uyarılar ve çevre" şeklinde adlandırılmıştır. Ayrıca elde edilen sigara içme tutum-davranış kümeleri bağımsız değişken ve matematik başarısı bağımlı değiş-

ken olmak üzere bir regresyon modeli kurulmuştur. Çoklu regresyon analizi sonucunda da bu kümelerin matematik başarısının yaklaşık %55'ini açıkladığı belirlenmiştir.

- Softa, Havva Kaçan – Bozan, Cumali, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara İçme Durumlarının İncelenmesi*, 2018, Uluslararası Güncel Sorunlar ve Teknoloji Bağımlılığı Kongresi, 40-43, Kastamonu, Pdf.

Özet: Bu çalışma üniversitede okuyan öğrencilerin sigara içme alışkanlıklarının incelenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Dünyada ve Türkiye de sigara kullanımı giderek artış göstermektedir. Bu sorunun gelecek dönemlerde verebileceği muhtemel zararlar göz önüne alındığında özellikle bireyin genç yaşlarda başladığı ve çoğu kez ömür boyu sürdüğü düşünüldüğünde etkileyen faktörlerin incelenmesi ve önlemler alınması gerekmektedir. Sigara kısa sürede bağımlılık yapmakta içindeki maddeler sağlığı olumsuz etkilemektedir. Sigara bağımlılığı gençlerde yaygınlaşmaktadır. Üniversitesi öğrencisi, ergenlik sonrası aileden ayrı yaşamak zorunda kalması, meslek seçimi yapmış olması, bu dönemde anksiyete ve stres kaynaklarında artış olması farklı ortamlarda farklı gruplarla karşılaşma gibi değişkenler gençlerin sigara kullanımında artışa neden olabilmektedir. Yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin yaşadıkları problemler, problem düzeyleri, yardım kaynakları ve profesyonel yardım aramaya ilişkin gönüllülükleri arasındaki ilişkileri incelendiği çalışmada, problem alanlarının ve yardım aramaya gönüllülüklerinin cinsiyet açısından farklılaştığını, üst sosyoekonomik düzeye mensup öğrencilerin daha fazla probleme sahip olduklarını; öğrencilerin daha çok duygusal, akademik ve ekonomik problemler yaşadıklarını ve daha çok ailelerinden ve arkadaşlarından yardım aldıklarını, yardım aramaya gönüllülüklerinin orta düzeyde olduğunu göstermiştir (Erkan ve ark.,2012). Literatürde madde kullanımına etki eden birtakım etmenler şu şekilde sıralanabilmektedir. Bunlar, ailevi çatışmalar, aile içi problemler, ailevi bağların güçsüzlüğü, cinsel açıdan anormal özellikler taşıyan veya

psikolojik sorunları olan aile bireylerinin varlığı, aile içerisinde şiddet ve istismarın oluşu genç bireylerde madde bağımlılığı ve kullanımı açısından önem arz eden risk faktörleri olduğu belirlenmiştir (Akfert ve ark.,2009). Dünya sağlık raporuna göre, sigara içmek ve içilen sigara dumanını solumanın, dünyada on temel ölümcül rahatsızlığın arasında yer alan akciğer kanserinin yanında, kronik obstrüktif akciğer, serebrovasküler, neoplastik ve iskemik kalp rahatsızlıklarının etiyolojisinde önemli rol oynadığı bilinmektedir. Sigara içenler bu etkileri bilmelerine rağmen nikotinin bağımlılığı nedeniyle bırakmakta güçlük yaşamaktadırlar.

- Bulut, İrem - Aksakal, Berrak - Kaya, Ferit - Güneş, Yunus – Deveci, Süleyman Erhan, *Sigara İçen/İçmeyen 18 Yaş Üzeri Erişkinlerde Ekspiryum Havasında Karbonmonoksit Düzeyinin Değerlendirilmesi*, 2018, ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi, 3(3), 1-11, Eskişehir, Pdf.

Özet: Sigarada bulunan kimyasal maddeler içerisinde de en çok bilineni karbonmonoksittir. Bu çalışmada sigara içen/içmeyen bireylerin ayrıca pasif içicilerin solunum havasındaki karbonmonoksit düzeylerinin belirlenerek karşılaştırılması ve sigara içenlerde bu düzeyin sigara kullanım durumu ile ilişkisinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Tanımlayıcı tipteki bu çalışma, Elazığ İl Merkezinde bulunan bir alışveriş merkezinde Halk Sağlığı Müdürlüğü tarafından açılmış olan bir sağlık standına başvuran 297 gönüllü birey üzerinde yapılmıştır. Çalışmanın verileri, yüz yüze anket yöntemi ve karbonmonoksit (CO) ölçüm cihazı kullanılarak yapılan ekspiryum havasında CO ölçümleri ile toplanmıştır. Çalışma kapsamına alınan bireylerin yaş ortalaması 32.91±10.06 olup, %25.9'unu kadınlar oluşturmaktadır. Kişilerin %67.7'sinin aktif sigara kullanıcısı, %12.5'inin pasif içici olduğu, %19.9'unun sigara kullanmadığı belirlenmiştir. Sigara kullananların %45.3'ü günlük 11-20 adet, %24.9'u ise 21 adet ve üzerinde sigara tükettiklerini belirtmiştir. Sigara içenlerin %69.7'si 10 yıldan az, %30.3'ü ise 10 yıldan fazla süredir sigara içmektedir. Kişilere "öksü-

rük, balgam, nefes darlığıyla giden bir akciğer hastalığınız var mı?" diye sorulduğunda %9.4'ü evet demiştir. Çalışmaya alınan kişilerin ölçülen CO düzeylerinin ortalaması 10.18±8.83 ppm'dir (min:1, maks:44). Aktif olarak sigara kullanan kişilerin nefeste ortalama CO düzeyi (13.93±8.42 ppm) olup hiç içmemiş, içip bırakmış ve pasif içici olanlardan anlamlı olarak daha yüksektir ($p<0.05$). Sigara içenlerde ekspiryum havasında CO düzeyi diğerlerinden yüksek bulunmuştur. Ekspiryum havasındaki CO'nun ölçülmesi sigara içme durumunun değerlendirilmesinde kolay, invaziv olmayan ve hızlı sonuç verebilen bir yöntemdir. Sigara kullanan kişilere CO ölçümünün yapılması bırakmaya yönlendirmede etkili olabilir.

- Bülbül, Kenan – Odacı, Hatice, *Lise Öğrencilerinde Umutsuzluk, Bağlanma Stili ve Aile Yapısının Madde Kullanma Eğilimini Yordama Gücü*, 2018, Klinik Psikiyatri Dergisi, 21, 360-369, İstanbul, Pdf.

Özet: Amaç: Bu araştırma kapsamında lise öğrencilerinde umutsuzluk, bağlanma stilleri ve aile yapısı ile madde kullanma eğilimleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Yöntem: Örneklem 2015-2016 eğitim öğretim yılında Karadeniz Bölgesi'nde büyük şehir statüsünde olan bir il genelinde öğrenimlerine devam eden 513 kız, 390 erkek olmak üzere toplam 903 lise öğrencisinden oluşmuştur. Örneklemde yer alan öğrencilerin yaşları 14 ile 20 arasında değilmekte olup yaşları ortalaması 16.33'tür (SS= 1.14). Demografik Bilgi Formu (DBF), Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ), İlişki Ölçekleri Anketi (IÖA), Aile Yapısı Deðerlendirme Aracı (AYDA) ve Madde Kullanma Eðilimi Ölçeği (MKEÖ) katılımcılara sınıf ortamında gruplar halinde uygulanmıştır. Veriler Spearman Brown Sıra Farkları Testi ve çoklu regresyon analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular: Yapılan analizler sonucunda lise öğrencilerinin madde kullanma eğilimi ile umutsuzluk, bağlanma stillerinden saplantılı bağlanma stili ve aile yapısı alt boyutlarından birlik, yönetim ve yetkinlik boyutlarıyla pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu; umutsuzluğun, bağlanma stillerinin ve aile yapısının madde kullanma eğilimi-

nin yüzde 11'ini açıkladığı bulgusuna ulaşılmıştır. Sonuç: Çalışmanın sonuçları madde kullanma eğilimi ile umutsuzluk, bağlanma stili ve aile yapısı arasında ilişki olduğunu göstermektedir.

- Semerci, Remziye - Dindar, İlknur - Küçükkaya, Burcu - Kızılok Kale, Elif - Derleyen, Buket - Sunar, Seda, *The Role of Perceived Social Competence on Cigarette And Alcohol Usage Among Faculty Of Health Sciences Students,* 2018, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, *5*(1), 67-80, Pdf.

Özet: Being a college student can bring out certain anxieties and stresses for young adults. When they experience worry and concern, a lack of adequate support can lead to different habits. This study aims to identify the role of perceived social competence on cigarette and alcohol usage among students in the Faculty of Health Sciences. Method. This is a descriptive study conducted with 940 students from the Faculty of Health Sciences in Edirne, Turkey. Data have been collected using a survey form and the Perceived Social Competence Scale. Results. Students' average age is 20.09 (±1.6); 80.6% are female, 49.4% study nursing-midwifery, 16.12% are current smokers, and 21.1% regularly consume alcohol. Risk factors for cigarette and alcohol usage have been evaluated as students whose parent smoke or drink, who live alone or with friends, who are male, and who don't have adequate parental support. Conclusion. The results of this study shows that students and families need more education about cigarette and alcohol usage, and students need more support from their friends and parents.

- Aytekin, Kamil - Mutlu, Ercan - Paltun, Salih Cihat - Göka, Erol, *Psycho-social Factors That Lead to Heroin Addiction among Young Males in Turkey*, 2018, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, *5*(3), 577-595, Pdf.

Özet: Heroin has become a subject of growing concern in Turkey due to the rapid increase among young adults using and becoming addicted to it. Thus, the purpose of this qualitative study is to identify the psycho-social factors that lead to heroin addiction in young males based on their life experiences. The sample consists of 18 young males (aged 18-24) who have been diagnosed with heroin addiction and are currently receiving inpatient treatment for substance use disorder. Based on the semi-structured face-to-face interviews, the findings reveal that heroin addiction develops gradually over time as an outcome of various preliminary factors. Such factors include: lack of interest in school and family relationships, growing up in the street culture, a tendency toward addiction, and negative role models/peers. Moreover, the progression of addiction results in physical, mental, social, and economic losses, all of which trigger the desire to quit heroin and seek treatment. The implication of the findings is that, because heroin addiction is an outcome of various factors, multi-dimensional and multi-disciplinary studies on heroin addiction that include the life experiences of heroin addicts are necessary.

- Sağar, Mehmet Enes, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara Bağımlılığında Sosyal Öğrenmenin Rolü Üzerine Nitel Bir İnceleme*, 2018, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 10(26), 726-753, Afyon, Pdf.
- Yılmaz, Mualla - Türkler, Serpil - Yaman, Zeliha - Özdemir, Meltem – Erdoğan, Semra, *Eroin Bağımlısı Olan Bireylerin Umutsuzluk Düzeyleri İle Sosyal Destekleri Arasındaki İlişki,* 2018, Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi, 20(2), 3, Mersin, Pdf.

Özet: Amaç: Bu araştırma, eroin bağımlısı bireylerin umutsuzlukları ile sosyal desteklerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Yöntem: Tanımlayıcı bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini bir Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezi'nde 03 Kasım 2014-03 Haziran 2015 tarihleri arasında yatarak tedavi gören bireylerin

tamamı oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise; örneklem seçim yöntemine gidilmeyip araştırmanın dahil edilme kriterlerini karşılayan 129 birey oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Beck Umutsuzluk Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılmıştır. Bulgular: Eroin bağımlısı olan bireyler 18-47 yaş aralığında olup yaş ortalaması 27,7±6,3'dir. Çalışan bireylerin Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Özel İnsan alt boyutu median değerleri çalışmayanlara göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Geniş aileye sahip eroin bağımlılığı olan bireylerin Çok Boyutlu Algılana Sosyal Destek Ölçeği Aile alt boyutu madian değerleri çekirdek aileye sahip olanlara göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Eroin bağımlısı olan bireylerin aile tip, çalışma durumu, gelir durumuna göre Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Sonuç: Çalışmayan, geliri giderinden az olan ve çekirdek aile tipine sahip eroin bağımlısı olan bireylerin sosyal destek yönünden risk altında oldukları belirlenmiştir. Eroin bağımlısı olan bireylerde aile desteği eksikliğinin umutsuzluğu arttırdığı saptanmıştır. Hemşirelerin eroin bağımlısı olan bireylere yönelik bireysel ve grup terapilerinin yapılması ve bireylerin duygularını ifade edebilecekleri, sosyal kabul görebilecekleri ortamlar oluşturulması önerilmektedir.

- Kılıç, Osman - Başer, Uğur - Abacı, Hasan Samet – Eryılmaz, Gamze Aydın, *Öğrencilerin Sigara Kullanımını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Örneği, Samsun*, 2018, Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi, 5(3), 274-279, Samsun, Pdf.

Özet: Araştırmanın amacı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi öğrencilerinin sigara kullanımını etkileyen faktörleri belirlemektir. Araştırma verileri, 384 öğrenciyle yapılan anketlerden oluşmaktadır. Sigara kullanan ve kullanmayan öğrenciler arasındaki farklılığın belirlenmesinde ki-kare testi, grup ortalamalarının karşılaştırılmasında t testi kullanılmıştır. Öğrencilerin sigara kullanımını etkileyen faktörler ise

binary lojistik regresyon analiziyle belirlenmiştir. Araştırma sonuçları, erkek öğrencilerin kızlara oranla daha fazla sigara kullandıklarını göstermektedir. Öğrencilerin sigara kullanımı, üniversiteye başladıktan sonra özellikle ikinci ve üçüncü sınıfta artmaktadır. Bununla birlikte ebeveynlerin eğitim durumu ile sigara içmelerinin, öğrencinin sigara kullanımını etkilediği tespit edilmiştir. Model sonuçlarına göre sigara kullanımını etkileyen en önemli faktörler; öğrencinin ikamet ettiği yerde sigara içilmesi, annenin sigara içmesi, öğrencinin cinsiyeti ve yaşı olarak belirlenmiştir. Öğrencilerde sigara kullanımının azaltılması için, yasal tedbirlerin yanı sıra üniversiteler ile sağlık ve milli eğitim bakanlıkları başta olmak üzere, diğer ilgili kamu kurumları ile sivil toplum kuruluşlarının birlikte hareket ederek ciddi bir kamuoyu oluşturmaları gerekmektedir.

- Sezer, Recep Erol - Tanrıöver, Özlem - Arıkan, Güliz Dirimen – Kacar, Mehtap, *Üniversite Öğrencilerinde Nargile Odaklı Tütün Ürünleri Kullanımı ve İlk Denenen Tütün Ürünü ile Tütün Ürünü Kullanıcısına Dönüşme Arasındaki İlişki*, 2018, TJFMPC, 12(4), 281-287, İstanbul, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmada, Yeditepe Üniversitesi öğrencilerinin, nargile odaklı olarak, tütün ürünlerini kullanma durumları ile bu konudaki algı ve tutumlarının tanımlanması amaçlanmış, ayrıca ilk denemeyi sigara veya nargileyle yapma ile kullanıcıya dönüşme arasındaki ilişki incelenmiştir. Yöntem: Bu çalışma, isimsiz bir anket formunun Yeditepe Üniversitesi Tıp, Eczacılık, Diş ve Sağlık Bilimleri fakülteleri dördüncü sınıf öğrencileri tarafından doldurulmasına dayalı kesitsel bir çalışmadır. Bu fakültelerin 4. Sınıf öğrencilerinin tümü (n=354) çalışmaya dahil edilmeye çalışılmış, cevaplama oranı %97,5 (n=345) olarak gerçekleşmiştir. Anket uygulaması, 2014- 2015 Akademik Yılı Bahar Dönemi'nde yapılmıştır. Bulgular: Tütün ürünü halen kullanım oranı erkek öğrencilerde %53,5, kız öğrencilerde %29,7, son otuz günde en az bir kez herhangi bir tütün ürün kullanma oranı erkek ve kız öğrencilerde sırasıyla %58,6 ve %32,1 olarak bulunmuştur. Herhangi

bir tütün ürününü yaşam boyu en az bir kez denemiş olma oranı erkeklerde %80,8, kızlarda %71,5 (p=0,075) olarak saptanmıştır. İlk denemelerin yarısı sigara ile diğer yarısı nargile ile olmuştur. Kızlarda en çok denenen ürün nargiledir. İlk denenen ürünün sigara veya nargile olması ile kullanıcıya dönüşme arasında bir ilişki bulunamamıştır. Hangi ürün ile ilk denemesini yapmış olursa olsunlar bir kez denemiş olanların önemli bir bölümü (erkeklerde %74, kızlarda %45, p<0,001) kullanıcı olarak saptanmıştır. Halen her gün kullanan 100 öğrencinin %100'ü, ara sıra kullanan 26 öğrencinin %73'ü sigara kullanıcısıdır. Halen tütün ürünü kullanan kızların en azından %69'unda, erkeklerin %55,5'inde kullanıcıya dönüşme (başlama) üniversitedeyken gerçekleşmiştir. Öğrencilerin kafeye gitme sıklığı ile tütün ürünü kullanıcısı olmaları arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Nargile içmeyi çekici kılan nedenler olarak en çok, "tadı, kokusu, aroması" ve "kafede sosyal atmosfer, arkadaşlarla birliktelik" ifade edilmiştir. Sonuç: Öğrencilerde tütün salgını endişe verici düzeyde olup, üniversite yılları, başlamada önemli bir dönem olarak ortaya çıkmıştır. Nargile, ilk denemelere sigara kadar aracılık etmektedir. Bu ürünleri bir kez denemiş olanlar, ilk denemeyi hangi ürünle yapmış olurlarsa olsunlar aynı düzeyde kullanıcıya dönüşmekte ve sonunda sigara kullanıcısı olmaktadırlar.

- Akça, Selen Özakar - Selen, Filiz - Demir, Emre – Demir, Tahir, *Cinsiyet ve Yaş Farklılıklarının Ergenlerin Depresyon, Anksiyete Bozukluğu, Kendine Zarar Verme, Psikoz, Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Alkol-Uyuşturucu Bağımlılığı ve Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ile İlişkili Sorunlara Etkisi*, 2018, Dicle Tıp Dergisi, 45(3), 255-264, Çorum, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışma ile ergenlerin cinsiyet ve yaşlarına göre depresyon, anksiyete bozukluğu, kendine zarar verme, psikoz, travma sonrası stres bozukluğu, alkol-uyuşturucu bağımlılığı ve dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ile ilişkili sorunlarının belirlenmesi

amaçlanmıştır. Yöntemler: Araştırma tanımlayıcı olarak, 2014-2015, 2015- 2016 öğretim yılında Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı liselerdeki 15-18 yaş grubu öğrencilerde gerçekleştirilmiştir. Araştırma da toplam 917 ergen örnekleme alınmıştır. Veriler, Ergenleri Tanıtıcı Form, Ergenler İçin Ruhsal Sorunlar Tarama Ölçeği kullanılarak toplanmış ve uygun istatistiksel analizlerle değerlendirilmiştir. Bulgular: Çalışmaya 386'sı kız, 531'i erkek, toplam 917 ergen katılmış, bunların yaş ortalaması 15,82±1,09 yıldır. Örneklem grubundaki öğrencilerin Ergenler İçin Ruhsal Sorunlar Tarama Ölçeği ortalamasına göre; %77,1'inin depresyon, %75,0'inin anksiyete bozukluğu, %65,3'ünün psikoz, %96,5'inin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ile ilişkili sorunlarının olabileceği belirlenmiştir. Öğrencilerin Ergenler İçin Ruhsal Sorunlar Tarama Ölçeği ortalamalarına göre; depresyon, anksiyete bozukluğu, kendine zarar verme, psikoz, travma sonrası stres bozukluğu, alkol-uyuşturucu bağımlılığı ve dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ile ilişkili sorunlarının cinsiyete göre dağılımına ilişkin sonuçlar incelendiğinde; örneklem grubundaki kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre depresyon ve anksiyete bozukluğu ile ilişkili sorunlarının, erkek öğrencilerin de kız öğrencilere göre psikoz, alkol bağımlılığı ve dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ile ilişkili sorunlarının yüksek olduğu belirlendi. Sonuç: Ergenlerin ilk üç sırada dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, depresyon ve anksiyete bozukluğu ile ilişkili sorunlarının yüksek olduğu düşünülürse; çocuk ergen ruh sağlığı alanında ulusal politikalar oluşturmanın temel bileşenlerinden birisi bu yaş grubunda ruhsal bozuklukların belirlenmesidir.

- Kaymak, Şahin - Şenocak, Rahman - Hançerlioğulları, Oğuz - Can, Mehmet Fatih – Kılbaş, Zafer, *Yabancı Madde Bağımlısı Genç Hastada Gelişen İntestinal İskemi*, 2018, Cukurova Medical Journal, 43(2), 504-506, Ankara.
- Sarısoy, Ayşenur, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara Bağımlılıklarının Nitel Araştırma Yöntemi ile İncelenmesi: Karabük Üniversitesi Örneği*,

2019, Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 2(3), 636-644, Karabük, Pdf.

Özet: Sigara, Türkiye'de her yaş grubundan insanların kullandığı, bağımlılık yapan maddelerden birisidir. Sigara bağımlılığı olan insanlar, birçok uyarıcı faaliyetler düzenlenmesine rağmen, bu uyarıları göz ardı etmektedirler. Bu araştırmada, sigara kullanan üniversite son sınıf öğrencilerinin sigaraya başlama nedenleri ve sigara bağımlılığı sürecinde yaşadıkları durumlar değerlendirilmiştir. Yapılan nitel araştırma sonucunda sigara kullanmaya çok erken yaşta başlayan gençlerin, sigara içmeyi arkadaş çevresi sebebiyle öğrenmesi ve toplumsal bir yer bulma amacıyla başladıkları görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin, genellikle arkadaş ortamlarında sıklıkla sigara içmeleri, dış etkenlerin sigara bağımlılığındaki etkisini göstermektedir. Üniversite son sınıf öğrencilerinin sigara içmelerinde, iş bulma kaygısının yerinin çok az olduğu saptanmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde duygu durum değişikliği, merak, stres, ailede sigara bağımlısının olması, arkadaşların ısrarı gibi faktörler, öğrencilerin sigara kullanma nedenlerini oluşturmaktadır.

- Çetin, Ebru - Cantürk, Nergis – Dağalp, Rukiye, *İnternet Bağımlılık Ölçeği: Ankara Üniversitesi Sigara Bağımlısı Öğrencilerinde Geçerlilik Güvenilirlik Çalışması*, 2019, Türkiye Klinikleri, 16(3), 183-191, Ankara, Pdf.

Özet: Amaç: Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmeler, internet kullanımının hızla yaygınlaşmasına ve yaşamın kolaylaşmasına neden olmuştur. Ancak teknolojik gelişmeleri yakından takip eden ve daha sık kullanan gençler arasında internet bağımlılığı gelişme riskini de gündeme getirmiştir. Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan kişilerde diğer bağımlılıkların gelişme riski daha fazladır. Yapılan araştırmalar sonucunda sigara bağımlısı kişilerde internet bağımlılığının sigara içmeyenlere göre daha sık görüldüğü bildirilmiştir. Üniversite dönemine rastlayan 18-25 yaş aralığı, interneti en sık kullanan yaş grubu

olarak tanımlanmış olup, mevcut çalışmada İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Ankara Üniversitesi sigara bağımlısı öğrencilerinde uygulanmıştır. Bu araştırmanın amacı, Selim Günüç tarafından geliştirilen İnternet Bağımlılık Ölçeği'nin, Ankara Üniversitesi sigara bağımlısı öğrencilerinde geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yapmaktır. Gereç ve Yöntemler: Bu çalışmanın örneklemini, Ankara Üniversitesinde hukuk fakültesi, tıp fakültesi, mühendislik fakültesi öğrencisi olan ve kendisini sigara bağımlısı olarak tanımlayan gönüllü 120 öğrenci oluşturdu. Veriler, Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu ve 35 maddeden oluşan İnternet Bağımlılık Ölçeği ile toplandı. Verilerin analizinde, içerik geçerliliği için Kaiser-MeyerOlkin (KMO) ve Bartlett's testi, güvenilirlik çalışmasında Cronbach alfa katsayısı kullanıldı. Bulgular: Ölçeğin geçerlilik analiz sonucu KMO değeri %88,1 ve Barlett küresellik testi ki-kare değeri 2661,017 olarak bulundu. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,943 olup, yüksek güvenilirlik derecesine sahip olduğu belirlendi. Sonuç: Günüç tarafından geliştirilen İnternet Bağımlılık Ölçeği'nin geçerlilik ve güvenilirlik düzeyi oldukça yüksektir. Ölçeğin, sigara bağımlısı üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığının değerlendirilmesinde kullanılması önerilmektedir.

- Morsünbül, Ümit, *Determining The Demographic and Psychosocial Factors That Influence Smoking Addiction*, 2019, Addicta: The Turkish Journal On Addictions, 6(1), 163-173, Pdf.

Özet: The aim of this study is to determine the demographic and psychosocial factors influencing smoking addiction. The research group consists of 429 (257 female, 172 male) university students and between the ages of 18- 27 years old (M= 20.66 ± 1.60). The Fagerström Test for Nicotine Dependence, Utrecht-Management of Identity Commitments Scale, Quick Big Five Personality Test, Autonomous-Related Self in Family Scales, and Inventory of Parent and Peer Attachment were used for collecting data. The results of this study indicate demographic and psychosocial factors to be related to smoking and have

revealed the necessity of considering demographic and psychosocial factors while preparing programs to prevent smoking.

- Kuş, Celal - Gümüştakım, Raziye Şule - Eryılmaz, Mustafa Emre, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Tütün ve Tütün Ürünleri Kullanma Durumu ve İlişkili Faktörler*, 2019, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 6(4), 182-193.

Özet: Bu çalışmanın amacı önemli bir halk sağlığı sorunu olan tütün kullanımının Tıp Fakültesi öğrencilerindeki durumunu incelemektir. Araştırmamız tanımlayıcı ve kesitsel nitelikte olup Türkiye'deki Tıp Fakültesi öğrencilerinin ilerleyen dönemlerde tütün kullanımına başlamalarını araştıran prospektif ve halen devam etmekte olan bir çalışmanın üniversitemizdeki ayağıdır. Çalışma araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşme yöntemi ile Nisan-Mayıs 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olup anket formunda sosyodemografik özelliklerin ve tütün kullanımı ile ilgili davranışların değerlendirildiği 21 adet soru yer almaktadır. Elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 22.0 programında analiz edilmiş olup sayısal değerler sürekli ve kesikli numerik değerler biçiminde ve yüzdelerle belirtildi. Dönem 1, 2, 3, ve 6.sınıflarda 392 (%75) öğrenciye ulaşılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması 21,2±2,5 (18-39)'tir ve 214'ü (%54,6) erkek, 178'i (%45,4) kadındır. Öğrencilerin %22,9'u (90) halen sigara ya da diğer tütün ürünlerini kullanmakta olduklarını, bunlar arasında ise en fazla nargile içtiklerini belirtmişlerdir. Sadece nargile içenlerin oranı %4,8 olarak bulunmuştur. Sigara içen ya da bırakmış olan öğrencilerin %23,2'si (22) tıp fakültesinde sigaraya başladıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin sigaraya başlama yaşı 16,3±3,3 olup ortalama 4 yıl 8 aydır sigara içtiklerini ve ortalama günde 10 adet sigara içtiklerini belirtmişlerdir. Sigara içenlerin ayda ortalama 167 TL harcadıkları saptanmıştır. Geleceğin hekimleri olan tıp fakültesi öğrencilerinin sadece sigara değil diğer tütün ürünleri konusunda da yeterli düzeyde bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi gereklidir.

- Yalman, Elif, *Ebeveyn ve Akran İlişkilerinin Genç Kızlarda Madde Kullanımına Etkisi*, 2019, Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 4(2), 372-391, İstanbul, Pdf.

Özet: Madde bağımlılığı hem ülkemizde hem de dünyanın birçok yerinde tehdit edici bir sorundur. Özellikle ergenlik ve gençlik döneminde gerek ailevi sebepler gerek akran baskısıyla başlanabilen ve bağımlılığa neden olan madde kullanımının bu iki alanla ilişkisi incelemeye değerdir. Genç kızların madde kullanım davranışının sosyal çevre ile, özellikle akran ve ebeveynlerle ilişkisini anlamaya çalışmak amacıyla hazırlanan bu çalışmada, madde kullanan veya eski kullanıcı olan 9 genç kız ile görüşülmüştür. Araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmış ve katılımcıların rahat edebilecekleri bir ortam sağlanarak derinlemesine görüşme tekniğiyle mülakat yapılmıştır. Madde bağımlısı genç kızlara ulaşmada çekilen güçlüklerden dolayı madde bağımlılığı konusunda çalışan dernekler aracılığıyla birkaç katılımcıya ulaşılmıştır. Ayrıca ilaç yazdırmak için ÇEMATEM tedavi merkezine gelen gençlerle de görüşülmüştür. Görüşme esnasında katılımcıların izniyle ses kaydı alınmış ve analiz edilerek bulgular kısmına aktarılmıştır. Görüşmelerden elde edilen sonuçlara göre madde kullanımında hem aile hem de akran ilişkilerinin önemli etkisi bulunmaktadır. Ailelerin gençlere karşı anlayışsız ve ilgisiz davranması onları ev dışındaki hayata yakınlaştırmakta ve olası tehlikelere daha açık hale getirmektedir. Aileden uzaklaşmasıyla birlikte akran gruplarına yakınlaşan genç bazen arkadaşlarının baskısına dayanamadığı bazen de merak ettiği ve özendiği için maddeyi deneyebilmektedir. Madde kullanımının bağımlılığa dönüşmesiyle maddeye ulaşmak isteyen gençler fiziksel ve duygusal bazı istismarlara maruz kalabilmektedir. Uzun süren gizli kullanımın ardından bir şekilde ailenin haberinin olmasıyla gençler madde kullanımını bırakma sürecine girmektedir. Katılımcıların ifadelerine göre ailelerin genellikle destekleyici olduğu ve bu süreçte gencin yanında olduğu söylenebilir.

- Alver, Elmas, *Üniversite Öğrencilerinin Alkol İstismarının Depresyon Düzeyleri ile İlişkisi Üzerine Bir İnceleme*, 2019, Journal of Academic Value Studies, 5(4), 623-638, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin alkol istismarının depresyon düzeyleri ile ilişkisi ampirik olarak test edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, çeşitli devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim gören 160 üniversite öğrencisi (82 kız, 78 erkek) oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Michigan Alkolizm Tarama Testi (MATT)," "Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ)" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0 programı kullanılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda öğrencilerin alkolizm ölçeği puanları ile bireylerin Beck depresyon ölçeğinden aldığı puanları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde orta bir ilişki bulunmuştur. Alkolizm ölçeğinden alınan puan arttıkça depresyon ölçeğinden alınan puanın da arttığı ve üniversite öğrencilerinin alkol istismarının depresyon düzeyleri ile ilişkisi arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışma kapsamında öğrencilerin, alkol ve tütün ürünlerine başlamalarının önlenmesi için üniversitelerde düzenlenecek olan eğitim programlarının faydalı olacağı düşünülmektedir.

- Erdem, Gizem, *Üniversite Öğrencilerinde Alkol Kullanımını Yordayan Koruyucu Etkenlerin Bağlamsal Kuram Üzerinden Araştırılması*, 2019, Türk Psikoloji Dergisi, 34(84), 19-33, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırmada, Boszormenyi-Nagy ve Krasner'ın (1986) Bağlamsal Kuramı'ndan hareketle, gençlerde alkol kullanımı sıklığı ile ilişkisel etik, empati ve stresle başa çıkma becerileri ve gönüllülük arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma kapsamında İstanbul'da üniversite öğrenimi gören 220 katılımcıya internet üzerinden anket uygulanmıştır. Araştırma bulguları, gönüllü olarak sosyal sorumluluk projelerinde yer alan, stresle başa çıkma ve empati becerileri yüksek olan gençlerin, diğerlerine göre alkol kullanım sıklığı daha düşük ol-

duğunu göstermiştir. Bununla birlikte, aile içi rollerin, sadakat ve eşitlik duygularının alkol kullanımı açısından koruyucu etkenler olduğu belirlenmiştir. Söz konusu bulgular, erken yetişkinlik dönemindeki gençlere yönelik alkolün kötüye kullanımını önleme projelerinde, gencin kök ailesindeki ilişki örüntüleri ile gencin sosyal projelere katılımının beraber düşünülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

- Kardaş, Özlem – Burcu, Kardaş, *Opioid Kullanım Bozukluğu Olan Ergende Pregabalin Kötüye Kullanımı,* 2019, Journal of Contemporary Medıcıne, 9(2), 177-179, Diyarbakır, Pdf.

Özet: Madde kullanım bozukluğu olan gençler genellikle esrar, ekstazi, amfetamin türevleri, eroin, sedative hipnotikler gibi maddelere bağımlılık geliştirmektedirler. Bununla birlikte medikal hastalıklarda ve psikiyatrik bozuklarda kullanılan bazı reçeteli ilaçların kötüye kullanımı da bildirilmiştir. Özellikle modafinil, venlafaksin, ketiapin, tianeptin, gabapentin ve pregabalin son zamanlarda öne çıkmaktadır. Bir antiepileptik olan pregabalin anksiyete bozukluklarında da kullanılmaktadır. Anksiyolitik ve öforizan etkisi bu ilaca bağımlılık gelişmesinde önemli etkenlerdir. Literatürde pregabalin kötüye kullanımı ile ilgili birçok olgu sunumu mevcut olup ergen olguya rastlanmamıştır. Bu yazıda opiat kullanım bozukluğu tanısı ile izlenen, ilk esrar kullanımı sonrasında panik atak belirtileri yaşayan ve bu belirtilerle baş etmek için kullandığı pregabalinin yatıştırıcı ve öforizan etkileri nedeniyle bu ilaca bağımlılık geliştiren ergen olgunun sunulması amaçlanmıştır.

- Seva, Öner - Hakkı, Aktaş – Ekinci, Özgü, *Mersin Üniversitesindeki Ergenlerde Madde Kullanımı ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi*, 2019, Mersin Üniversitesi Saglık Bilim Dergisi, 12(3), 515-524, Mersin, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmada, Mersin Üniversitesi'ndeki üniversiteli ergenlerin madde kullanım sıklığının ve ilişkili faktörlerin değerlendi-

rilmesi amaçlandı. Yöntem: Kesitsel tipteki çalışma, Eylül 2015- Mayıs 2016 tarihleri arasında Mersin Üniversitesi'nde yapıldı. Araştırmada minimum örneklem büyüklüğü; evren 21230, prevalans %50, ±%3 hata ve %95 güvenilirlik aralığında 1017 kişi olarak hesaplandı. Çalışmaya 1100 öğrenci alınmasına karar verildi. Çalışma verisini öğrencilerin, kapaklı dosyalarda kendileri doldurup kapalı zarflarla teslim etmeleri sağlandı. Mersin Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul izni alındı. Veri analizinde tanımlayıcı istatistikler, Ki-kare Testi, Mann Whitney U Testi ve İkili Lojistik Regresyon Analizi kullanıldı. Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması 18,9±0,1 yıl ve 771'i (%72,8) meslek yüksekokulunda öğrenim görmekteydi. Öğrencilerin 715'inin (%67,7) tütün ürünü, 594'ünün (%56,3) alkol ve 39'unun (%3,7) ise madde denediği belirlendi. Madde türleri içinde en çok kenevir ve türevlerinin (%96,7) denendiği saptandı. Madde deneme ile ilişkili risk faktörlerinin evde tek başına veya arkadaşıyla kalma (OR=2,43), ailesiyle genelde anlaşamama (OR=3,56), okulda kavgaya karışma (OR=2,88) ve alkol deneme (OR=4,29) olduğu belirlendi. Sonuç: Evde tek başına veya arkadaşıyla kalan, ailesi ile sorunları olan, okulda kavgaya karışmış olan ve alkol deneyen öğrencilerin madde deneme açısından riskli gruplar olarak değerlendirilmeli, bu gruplara koruyucu, önleyici sağlık hizmetleri daha güçlü biçimde verilmelidir.

- Yiğit, Ümit – Öncü, Emine, *Çalışan Gençlerde Sigara, Alkol, Uyuşturucu/Uyarıcı Madde Kullanımı ve Risk Faktörleri*, 2019, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 6(4), 49-66, Pdf.

Özet: Ekonomik ve toplumsal yapının devamı yönünden çalışan gençlerin sağlığı önemlidir. Ancak bu grupta madde kullanım riski yüksektir. Kesitsel nitelikte planlanan ve 02-29 Nisan 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilen araştırmada bir işyerinde tam zamanlı çalışan ve mesleki eğitim merkezine devam eden gençlerde sigara, alkol, uyuşturucu/uyarıcı kullanım yaygınlığı ve risk faktörlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın verileri "Tanıtıcı Özellikler ve

Madde Kullanımı Soru Formu" ile toplanmıştır. Veriler tanımlayıcı istatistikler, önemlilik testleri ve Binary Lojistik Regresyon analizi kullanılarak değerlendirilmiş, p≤0,05 anlamlı kabul edilmiştir. Gençlerin %50,5'inin sigara, %36,0'ının alkol, %6,2'sinin uyuşturucu/uyarıcı madde denediği saptanmıştır. Sigara, diğer madde kullanımları için geçit niteliğindedir. Maddeye kolay erişim, tüm madde türlerinde kullanım riskini arttırmaktadır. Anne ile ilişkiden memnun olmama (5,1 kat), işyerinde sigara kullanan kişinin olması (5,5 kat), arkadaşlardan alkol kullananın olması (2,5 kat) gençlerin birden fazla madde kullanma riskini arttırmaktadır. Sonuç olarak, çıraklığın ilk yılları maddeyle tanışma yönünden kritik bir dönemdir. Ailesel faktörler, çalışma ortamı, iş koşulları ve genel liselerde okuyan yaşıtlarından yüksek kullanım düzeyleri nedeniyle çalışan gençlerin madde kullanımını önleme çalışmalarında öncelikli ele alınması gereklidir.

- Tunç, Zühal – Kolburan, Güliz, *Ergenlik Döneminde Benlik Saygısı ile Sigara Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2019, Aydın Toplum ve İnsan Dergisi, 5(1), 55-70, İstanbul, Pdf.

Özet: Sigara, kullanım başlangıcı yıllar öncesine dayanan, farklı formlarda tüketilen ve dünyada çok yaygın kullanılan bir bağımlılık maddesidir. Ülkemizde çok küçük yaşta sigara kullanımının başlaması ve başlama nedeninin birçok etkenden kaynaklanması ve birçok da sonuca yol açması, bu konu üzerinde çalışma ihtiyacı doğurmuştur. Ülkemizde özellikle ergenlik döneminde bağımlılık boyutuna gelen sigara kullanımının, gençlerimizi ve dolayısıyla geleceğimizi tehdit etmesi kaçınılmazdır. Bu çalışmanın amacı, ergenlikte sigara kullanımı ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi araştırmak ve değerlendirmektir. Araştırmaya 2014-2015 eğitim ve öğretim döneminde İstanbul'un Gaziosmanpaşa ilçesinde öğrenim gören, 357 kız, 243 erkek olmak üzere toplam 600 öğrenci katılmıştır. Araştırmadaki hedeflere ulaşabilmek için, araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ile Coopersmith Özsaygı Envanteri ve Fagerström Nikotin Bağımlılık Envanteri

kullanılmıştır. Araştırma bulgularında sigara içmeyen öğrencilerin özsaygı ölçeğinden aldıkları puanların sigara içen öğrencilerin özsaygı ölçeğinden aldıkları puanlara oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır.

- San, Anıl - Erensoy, Habib - Aytaç, Hasan Mervan – Berkol, Tonguç Demir, *Üniversite Öğrencilerinde Depresyon Düzeylerinin, Madde Kullanımları ve Aile Tutumları ile İlişkisi,* 2020, Bağımlılık Dergisi, 21(1), 1-12, İstanbul, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmada üniversite öğrencilerinde depresyon düzeylerinin, madde kullanımı ve aile tutumu arasındaki ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Yöntem: Aynı üniversitede öğrenim gören 100 öğrenciye "Sosyodemografik Veri Formu", "Hamilton Depresyon Derecelendirme Ölçeği", "Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ)" ve "Anne Baba Tutum Ölçeği" uygulandı. Çalışma tanımlayıcı, betimsel modele göre tasarlanmıştır. Bulgular: Cinsiyet değişkenine bağlı olarak gruplandırılan madde bağımlılık düzeyleri erkeklerde kadınlara göre anlamlı ölçüde daha fazla tespit edilmiştir. Sınıf değişkenine göre 1.sınıf öğrencilerin demokratik tutum düzeylerinin diğer sınıflardaki öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Depresyon düzeyi ile madde bağımlılığı arasında anlamlı bir korelasyon belirlenirken, depresyon düzeyi ve madde bağımlılığı ile anne-baba tutumları arasında herhangi bir ilişki belirlenmemiştir. Sonuç: Depresyon ve anne baba tutumları ile madde kullanımı ve anne baba tutumları arasında ilişki saptanmamışken madde kullanımını etkileyen önemli risk faktörlerinin; maddenin kolay ulaşılabilir olması, illegal ilaçlara yönelik tutumlar, yanlış ilaç kullanımı ve ailevi problemlerin olduğu görülmüştür.

- Görgülü, Tuğba, *Substance Use Risk Factors and The Results Of Substance Use Behaviors: A Qualitative Study on The Experiences Of Substance Users*, 2020, Addicta: The Turkish Journal On Addictions, 6, 511-538. Pdf.

Özet: Substance use is an important public health problem that needs to be prevent and intervent. Identifying the risk factors that lead to substance use behaviors and identifying the biopsychosocial problems caused by substance use behavior are important in order to cope with this problem. Therefore, the aim of this study is to determine the reasons that lead individuals to substance use, their life experiences of substance use behaviors, and the biopsychosocial problems related to substance use using the document analysis method. For this purpose, 50 males were studied who were participating in addiction group work and who had been directed to probation services. The participants were asked about their life experiences related to substance use behaviors, their reasons for beginning substance use, which factors led them into substance use, and what pros and cons were in their lives after they had begun using substances. The participants' answers were analyzed through the traditional content analysis method, a qualitative research method. According to the results, the most important risk factors that cause individuals to use substances are found to be family system, adolescence, peer and friend influence, stress and weakened coping mechanisms, loss of a significant object and mourning, accessibility and curiosity about a substance. Moreover, substance users stated that after they had begun using substances, they had to cope with psychosocial problems such as academic problems, family problems, social exclusion, depression, and suicide attempts. According to the results, many risk factors should be taken into consideration to prevent substance use behaviors, and intervention and rehabilitation studies should be planned and implemented in a hollistic perspective.

- Dağtekin, Gökçe - Atay, Emrah - Kılınç, Ali - Eyüboğlu, Murat - Eyüboğlu, Damla - Ünsal, Alaettin – Arslantaş, Didem, *Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Cinsiyete Göre Sigara Tüketimi, Algılanan Stres ve Yaşam Kalitesi*, 2020, Osmangazi Tıp Dergisi, 42(4), 350-356, Eskişehir, Pdf.

Özet: Stresli ve zorlayıcı bir öğrenim süreci olan tıp fakültesinde erkek ve kızların stres düzeyleri ve başa çıkma yolları farklılık göstermektedir. Sigara stresle başa çıkmada çözüm yolu olarak görülmekte, yol açtığı morbidite nedeniyle yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir. Tıp Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan öğrencilerde cinsiyete göre sigara içme, algılanan stres ve yaşam kalitesinin değerlendirilmesi amaçlandı. Çalışma Ocak-Mart 2019 tarihlerinde gerçekleştirilen kesitsel tipte bir araştırmadır. Çalışmanın konusu ve amacı anlatıldıktan sonra sözlü onamları alınan öğrencilere önceden hazırlanmış anket formlar dağıtıldı. Anket form öğrencilerin sosyodemografik özellikleri, Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ) ile Avrupa Sağlık Etki Ölçeği-8 (EUROHISQOL -8)'ne ilişkin sorulardan oluşmaktadır. Veriler SPSS (V15.0) istatistik paket programında değerlendirildi. Verilerin analizinde kikare, Mann Whitney U ve student t testleri kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık değeri $p \leq 0.05$ alındı. Çalışma grubunu oluşturan 1002 öğrencinin 494'u (%49.3) erkektir. Sigara içme sıklığı araştırma grubunda %28.3 (284), erkeklerde %33.6 (166), kızlarda %23.2 (118) olup; sigara içme sıklığının erkeklerde daha fazla olduğu görüldü. Erkeklerde öğrenim görülen sınıf, aile gelir durumu, anne ve baba öğrenim durumuna göre sigara içme sıklığı açısından bir fark saptanamazken; sigara içenlerin yaş ortalamaları içmeyenlere göre daha yüksekti. Kızlarda öğrenim görülen sınıf ve anne öğrenim durumuna göre sigara içme sıklığı açısından bir fark saptanamazken; aile gelir durumu iyi olanlarda ve baba öğrenim durumu lise ve üzerinde olanlarda sigara içme sıklığının daha fazla olduğu görüldü. Sigara içen kız öğrencilerin yaş ortalaması içmeyenlerden daha yüksekti. ASÖ toplam puan açısından sigara içen ve içmeyenler arasında her iki cinsiyette de bir fark bulunamadı. EUROHISQOL-8'den alınan puanlar açısından sigara içen ve içmeyen kızlar arasında bir fark bulunamazken; sigara içen erkeklerin ölçekten aldıkları puanlar daha düşüktü. Çalışma grubunda ASÖ ile

EUROHISQOL-8'den alınan puanlar arasında negatif yönde ilişki olduğu görüldü. Sigara içme sıklığının erkeklerde daha yüksek olduğu saptandı. Topluma sağlıkla ilgili rol model olacak tıp fakültesi öğrencilerinde sigara ile mücadele programlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

- Çolak, Hülya – Ünal, Hakan, *Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinde Yaşam Doyumu ve Umutsuzluğun Madde Kullanma Eğilimine Etkisinin Araştırılması*, 2020, IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, 7, 344-357, Aydın, Pdf.

Özet: Bu çalışma, Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin, yaşam doyumları ve umutsuzluk durumlarının madde kullanma eğilimi üzerindeki etkilerini incelemek amacı ile yapılmıştır. Araştırma grubunu, Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 220'si kadın 202'si erkek olmak üzere 422 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Madde Kullanma Eğilimi Ölçeği, Yaşam Doyum Ölçeği ve Beck Umutsuzluk Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler SPSS for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri olarak sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında Tek yönlü (Oneway) Anova testi kullanılmıştır. Anova testi sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi olarak Scheffe testi kullanılmıştır. Araştırmanın sürekli değişkenleri arasında pearson korelasyon ve regresyon analizi uygulanmıştır. Sonuç olarak; Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin yaşam doyumunun madde kullanma eğilimini azalttığı ve umutsuzluğun madde kullanma eğilimini artırdığı sonucuna varılmıştır. Bu artışta umutsuzluk alt boyutları arasında yer alan motivasyon kaybının etkili olduğu belirlenmiştir.

- Korkmaz, İlhan - Ağzıküçük, Durmuş - Yiğit, Ahmet Batuhan – Torun, Ahmet Refah, *Sigara ve Alkol Kullanımının Üniversite Öğrencilerinin Notları Üzerindeki Etkisi*, 2020, Artıbilim Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(1).

Özet: Sigara ve alkol kullanımının bilişsel süreçlere olan olumsuz etkisi literatürde kanıtlanmıştır. Bu çalışma kapsamında Adana ili ve çevresindeki üniversite öğrencilerinin sigara ve alkol kullanımı ile ailenin maddi durumunu gözeterek not ortalamalarına etkisi araştırılmıştır. Hazırlanan internet tabanlı anket çalışması için katılımcılar öğrenci grupları üzerinden davet edilmiştir. Toplamda 89 kişi anketi doldurmuştur ve bunlardan 76 tanesi eksiksiz ve anlamlı olduğu için değerlendirmeye alınmıştır. Sigara kullanım sıklığının not ortalamalarında düşme eğilimine yol açtığı gözlenmekle birlikte istatistiksel olarak anlamlı sınır içerisinde değildir. Alkol kullanımının istatistiksel olarak olumlu veya olumsuz bir etkisi örneklem kapsamında gözlemlenmemiştir. Katılımcıların demografik yapısı açısından kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre ve düşük gelirli aileden gelenlerin yüksek gelirli aileden gelenlere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek not ortalamalarına sahip oldukları gözlemlenmiştir.

- Er, Tuğçe – Kurçer, Mehmet, *Tıp Fakültesi 1. ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Sigara İçme Davranışları ve Anksiyete Düzeyleri*, 2020, Bağımlılık Dergisi, 21(3), 201-209, Ankara, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmada Tıp Fakültesi birinci ve son sınıf öğrencilerinin sigara içme davranışlarının incelenmesi ve nikotin bağımlılık düzeyleri ile anksiyete düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Yöntem: Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi 1.ve 6. sınıfta okuyan öğrencilere 12 soruluk veri toplama formu uygulanmıştır. Çalışmada anksiyete düzeylerini ölçmeye yönelik 21 soruluk Beck Anksiyete Ölçeği, nikotin bağımlılık düzeyini ölçmek için 6 soruluk Fageström Nikotin Bağımlılık Testi kullanılmıştır. Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin %33.0'ü (n=66) sigara kullanmaktaydı. Altıncı sınıflarda

(%43.3) birinci sınıflara göre (%22.4) anlamlı düzeyde yüksek sigara içme sıklığı saptanmıştır. Öğrencilerin %53.5'inin (n=107) kendi ifadelerine göre anksiyete semptomları vardır. Sigara içen öğrencilerin anksiyete puan ortalaması 10.27±7.22'ken, içmeyenlerin 5.11±5.07'dir. Nikotin bağımlılık düzeyi 5 ve üstü olan öğrencilerin anksiyete puan ortalaması 12.11±6.52'ken, 4 ve altı olanların 8.19±7.51'dir. Sonuç: Stres ve anksiyete semptomlarına neden olabilen tıp fakültesi eğitimi boyunca sigara kontrol programlarına öncelikli yer verilmelidir.

- Hisar, Türkan - Kızılkurt, Özlem Kazan – Dilbaz, Nesrin, *15-25 Yaşları Arasındaki Madde Kullanım Bozukluğu Olan Bireylerde Öfke ve Aile İşlevlerinin Zorbalık Davranışı Üzerine Etkisi*, 2020, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 21, İstanbul, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmanın amacı, madde kullanım bozukluğu tanısı ile izlenen ergen ve genç erişkinlerde öfke ve aile işlevlerinin zorbalık davranışı üzerine olan etkisini araştırmaktır. Yöntem: Çalışmaya, yaşları 15-25 arasında olan ve madde kullanım bozukluğu tanısı konulmuş 100 hasta alınmıştır. Tüm katılımcılara Sosyodemografik Veri Formu, Aile Değerlendirme Ölçeği, Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeği, Zorbalık Eğilimi Ölçeği uygulanmıştır. Sonuçlar: Zorbalık eğilimi puanları ile sürekli öfke ve öfke dışa vurumu puanları arasında pozitif yönde, öfke kontrolü puanları ile ise negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Aile işlevleri boyutlarından problem çözme, roller ve gereken ilgiyi gösterme alt boyut puanları ile zorbalık eğilimi puanları arasında pozitif yönde ilişkinin olduğu görülmüştür. Zorbalık eğilimi ile ilişkili olan bağımsız etkenlerin yordayıcı gücünü değerlendiren çok değişkenli regresyon modelinde öfke alt boyutlarından öfke kontrolünün ve aile işlevleri alt boyutlarından problem çözmenin zorbalık eğilimi üzerinde yordayıcı etkisinin olduğu ve bu iki faktörün kombinasyonun zorbalık eğilimi puanlarının %26'sını açıkladığı bulunmuştur. Tartışma: Bu çalışmada öfke ve aile işlevleri boyutlarından çoğunun zorbalık eğilimi ile ilişkili olduğu, özellikle öfke boyutların-

dan öfke kontrol güçlüğünün fazla olması ve aile içerisinde problem çözme becerisinin kötü olması zorbalık davranışını yordayan etkenler olarak işlev gördüğü bulunmuştur. Zorbalık davranışı üzerinde etkili olan bu etkenlerin tedavi sürecinde ele alınmasının bu yaş grubunda dış dünya ile ilişkilerin düzenlenmesi açısından önemli olacağını düşünmekteyiz.

Kitaplar

- Yeşilay Gençlik Şubesi, *Alkol Suç İşlemeye Tesir Eder mi?*, 1955, Bilgi Basımevi, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Eser Yeşilay Gençlik Şubesindeki bir tartışmalı toplantıyı içermektedir. Toplantının amacı, suçluluk konusunu alkolizm yönünden incelemek, suçlarla alkollü içkiler arasındaki ilişkinin nitelik ve kapsamını araştırmak ve böylece bir gerçeğin aydınlatılmasına yardım etmek, sosyal, hukuki, tıbbi bakımlardan içkinin insanı suç işlemeye sevk edebildiğini ortaya çıkarmaktır.

- Eylen, Berrin - Ercan, İlker - İpek, Meral – Berkem, Nuri, *Öğrenciler Arasında Madde kullanım Yaygınlığı ve Özelliklerinin Belirlenmesi Araştırması*, 2002, 75s., Bursa Sağlık Müdürlüğü Yayınları, Bursa.
- Ögel, Kültegin – Liman, Olcay, *Gençler Arasında Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı ile Özelliklerinin Değerlendirilmesi*, 2003, Yeniden Yayınları, İstanbul, Pdf.

KAPAK ARKA YAZISI: Sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığı ile özelliklerinin değerlendirilmesi araştırması ülkemizde bu alanda yapılan en geniş araştırma olarak kabul edilebilir. Madde kullanımı ve bağımlılığı alanında okul anketleri bizlere önemli ipuçları vermektedir. Anketlere verilen yanıtların doğruluğu tartışılabilir. Ancak bunu gidermek için biz birçok test uyguladık. Öte yandan okul dışında bulunan ve madde kullanan gençlerin varlığı da azımsanma-

yacak düzeyde olup, bu grubun özellikleri çalışmaya yansımamıştır. Bu nedenle sonuçlar, tüm bu verilerin ışığında değerlendirilmelidir. Bu araştırma eğer gerçekleştirilebildiyse, ülkenin farklı illerinde çalışan ve araştırmaya katılan uzmanların katkısıyla olmuştur diyebiliriz. Birçok imkansızlık ve zorluğa rağmen illerdeki arkadaşlarımız araştırmayı tamamlamıştır. Bu nedenle kendilerine teşekkür ediyorum. Araştırmanın yapılmasında çok önemli bir yardımcı ise İl Milli Eğitim Müdürlükleri ve okul idareleri olmuştur. Onlar, ileri bir görüşle bu anketin yapılmasına izin ve destek vermişlerdir. Ülkenin içinde bulunduğu krize rağmen araştırmaya mali destek sağlayan İş Bankası ve Garanti Bankası yetkililerine de ayrıca teşekkürü bir borç biliyorum. Araştırmanın aşağıda yer alan sonuçları elde edilen verilerin bir bölümüdür. Daha fazla bilgi edinmek isteyenlere yardımcı olmaya da hazırız.

4.12.4. "Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici" Teması

"Gençlik ve Bağımlılık" konulu eserlerin tasnifinde sayısal açıdan en az eser barındıran ikinci alt tema "Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici" temasıdır. Bu temaya ilişkin toplamda elli üç (53) eser üretilmiştir. Eser türlerine göre dağılım ise iki (2) tez, otuz sekiz (38) makale ve on üç (13) kitap şeklindedir. Bu dağılımda dikkat çeken nokta ise diğer temalardan farklı olarak kitap türünde tez türünden daha fazla eser üretildiği görülmektedir. Bu temada da en çok eser üretilen tür tüm temalar içerisinde %72 orana sahip olan makaledir.

Grafik 32: "Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici" Temasının Eser Türlerine Göre Dağılımı

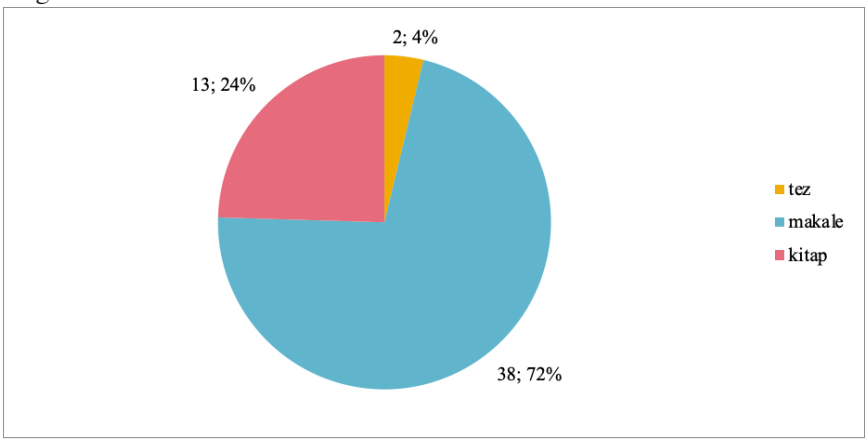

Tema altındaki eser türlerinin dönemsel dağılımına ilişkin grafik aşağıda sunulmuştur. Grafik incelendiğinde; "Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici" temasında dönemsel olarak hiçbir eser türünde periyodik olarak artışın söz konusu olmadığı görülmektedir. Bu temada en çok verilen eser türü olan makalede, 1980-1999 döneminde eser sayısının en fazla sayıya ulaştığı görülmektedir. Kitap türüne bakıldığında; bu türdeki ilk çalışmanın iki (2) eser ile 1910-1949 döneminde verildiği görülmektedir. 1980-1999 döneminde en fazla sayıya ulaşan (6) kitap çalışmalarında daha sonraki dönemlerde ise ikişer (2) esere verilmiştir. Tezler açısından bakıldığında ilk tez çalışmasının 2000-2009 döneminde verildiği görülmektedir. Bu temanın en az sayıya sahip eser türü olan tez çalışmaları; 2000-2009 ve 2010-2020 dönemlerinde verilen birer (1) eser ile toplamda iki (2) esere sahiptir.

Grafik 33: "Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici" Temasının Dönemsel Dağılımı

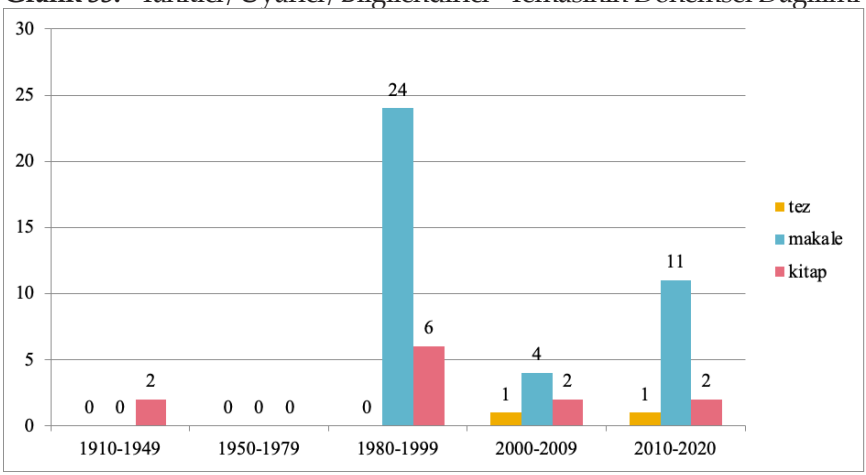

"Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici" teması altında tasnif edilen eserlerin içeriği incelendiğinde öne çıkan tek alt temanın ergenlik dönemine özgü çalışmalar (33) olduğu görülmektedir. Eğitim/program konulu çalışmalar, kullanıcı profili çalışmaları, psikososyal konulu çalışmalar ve sosyal çevre merkezli çalışmalar" alt temalarına ait ise hiçbir esere rastlanmamıştır. Grafiğe ilişkin dikkat çeken bir nokta; bu tema ile ergenlik/gençlik dönemine özgü çalışmalar alt teması arasında önemli ölçüde bir ilişkinin söz konusu olmasıdır. Bunun nedeninin ise; bu tema altında ele alınan eserlerin belirli bir olguya ilişkin bilgilendirmeyi amaçlaması sebebiyle ergenlik döneminin özelliklerinden yola çıkarak bağımlılığı ortaya koyan çalışmalarla kesişmesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Tezler açısından bakıldığında; bu türe ait yalnızca bir alt temanın ele alındığı ve bu temanın ergenlik/gençlik dönemine özgü çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu çalışmaya ait tek eser ise Mehmet Acar'ın 2006 yılında yazdığı "Türkiye'de Madde Bağımlılığı ve Gençlik" isimli yüksek lisans çalışmasıdır.

Makaleler açısından bakıldığında; ergenlik/gençlik dönemine özgü çalışmalar (23), eğitim/program konulu çalışmalar (2), aile mer-

kezli çalışmalar (1) ve komorbidite çalışmaları (1) alt temaları yer almaktadır. Ergenlik/gençlik dönemine özgü çalışmaların bu tema ile ilişkisine bir önceki paragrafta değinilmiştir. Ergenlik/gençlik dönemine özgü çalışmaların bir diğer noktası eski tarihli eserlerin daha yoğunlukta yer almasıdır. Nitekim 1987 yılında Hülya Güven'in "Gençlerde Bağımlılık" isimli çalışması ve 1983'te Fevzi Samuk tarafından yazılan "Uyuşturucu Madde İptilası ve Gençlik" isimli çalışma eski tarihli eser örneklerini oluşturmaktadır.

Kitap açısından ise bu temaya ilişkin yalnızca ergenlik/gençlik dönemine özgü çalışmalar (9) alt temasının yer aldığı görülmektedir. Buna ilişkin en eski tarihli örnek 1942 yılında Julius Hirsch tarafından kaleme alınan "Üniversite Gençliği ve Tütün" isimli çalışmadır. Diğer örneklerden birkaçı ise Hilal Özcebe'nin (2008) "Gençler ve Sigara", Fahrettin Kerim Gökay'ın (1948) "Gençlik ve Tütün İptilası" ve İbrahim Kapaklıkaya'nın (1986) "Uyuşturucu ve Gençlik" isimli çalışmalarıdır.

Grafik 34: "Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici" Temasının Konu/İçerik Dağılımı

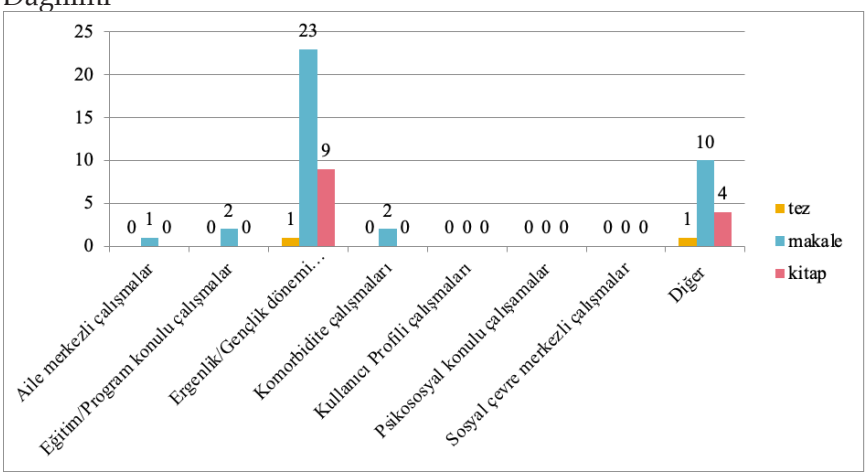

"Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici" Temasına Ait Künyeler

Tezler

- Acar, Mehmet, *Türkiye'de Madde Bağımlılığı ve Gençlik*, 2006, Yüksek Lisans, 147s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmada uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılığı ile gençlik ilişkisi incelenmiştir. Bilindiği üzere gençlik dönemi insan hayatının en hareketli ve çalkantılı dönemidir. Bu dönemde gençler bazı olumsuz alışkanlıklar edinebilirler. Uyuşturucu kullanımı ve bağımlılığı da bu sakıncalı davranışlardan birisidir. Gençlerin uyuşturucuya başlamaları ve bağımlı hale gelmelerinin pek çok nedeni vardır. Bu çalışmada hem gençlerin uyuşturucuya başlamaları ve bağımlı hale gelmelerinin nedenleri hem de sonuçları incelenmiştir. Ayrıca uyuşturucu maddelerin türleri ve zararları ile bunlardan kurtulma yolları da ele alınmıştır. Saha araştırmasına dayalı bu çalışmada gençlerin uyuşturucuya başlamadaki en önemli nedenleri olarak; çevrenin ve arkadaşların etkisi ortaya çıkmıştır. Ayrıca hem uyuşturucu madde kullanımına başlamada hem de uyuşturucu ile mücadelede ailenin önemli bir fonksiyonu olduğu anlaşılmaktadır. Parçalanmış veya huzursuz ailelerin çocukları uyuşturucu maddelerle daha kolay tanışabilmekte ve bağımlı hale gelmektedirler. Gençlerin uyuşturucuya başlamaları konusunda eğitim olanaklarının yetersizliği de diğer bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenlerle, gençlerin uyuşturucu maddelerden uzak tutulması için başta ailelere ve devlet organlarına büyük sorumluluklar düşmektedir.

- Kahveci, Fevzi, *Adolesanlarda Nikotin Bağımlılığının Değerlendirilmesi*, 2018, Tıpta Uzmanlık, 85s., Ankara Dr. Sami Ulus Çocuk Sağl. ve Has. Eğt. ve Arş. Hast., Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Pdf.

Özet: Giriş ve Amaç: Adolesan dönem, fiziksel, psikososyal değişimlerin yaşandığı, gelişimsel açıdan hak ve ihtiyaçların özel olduğu, çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemini kapsayan uzun bir dönemdir. Toplumda bireyin kendine yer edinmeye çalıştığı, kendisini güçlü hissettiği, ailesiyle çatışmaların başladığı ve riskli alışkanlıkların kazanıldığı bir dönemdir. Bu riskli davranışlardan en yaygın olanı da sigaraya başlanmasıdır. Adolesan dönemde sigaraya başlayanların bağımlılık geliştirme riskleri daha yüksektir. Bu çalışmada adolesan yaş grubunda sigara bağımlılığının değerlendirilmesi amaçlandı. Gereç ve Yöntem: Çalışmaya Dr. Sami Ulus Kadın Doğum, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Adolesan Polikliniği ve Genel Çocuk Polikliniklerine başvuru yapan, kronik bir hastalığı olmayan, 14 yaş ve üzeri (orta ve geç adolesan dönemdeki) sigara içen 260 hasta dahil edildi. Çalışmaya katılan toplam 260 adolesana sosyodemografik özellikleri ve sigara içmesi ile ilgili sorulardan oluşan ve araştırmacılar tarafından geliştirilen bir anket uygulandı. Sigara bağımlılığını değerlendirmek için uluslararası geçerliliği olan modifiye Fagerström Tolerans test (mFTQ) ve Hooked on Nicotine Checklist (HONC) testleri uygulandı. Bulgular: Çalışmamızda 81'i (%31,2) kız, 179'u (%68,8) erkek 260 olgunun yaş ortalaması 17±1,55 yıl olarak bulundu. İlk sigarayı deneme yaşı ortalaması 13,9±2,34 yaş iken düzenli sigaraya başlama yaş ortalaması 14,25±2,14 yıldı. Olguların en çok sigaraya başladığı yaş aralığı 14-17 yaştı (%73). Adolesanların mFTQ testine göre yaklaşık %70'inin, HONC testine göre %90'ının nikotin bağımlısı olduğu görüldü. Geç adolesan dönemdeki olguların bağımlılık puanları daha yüksekti. Olguların büyük kısmının ailesinde sigara içen biri vardı ve çalışmamızda ailede sigara içen birinin olmasını bağımlılık seviyesini arttıran bir faktör olduğunu gösterdik. Erkeklerin yüzde olarak daha fazla sigara içmelerine karşın bağımlılıkta cinsiyetin ilişkili olmadığını bulduk. Çalışmamızda baba eğitim seviyesi arttıkça bağımlılık artıyordu. Çalışmamızda kullandığımız

bağımlılıkla ilgili her iki teste göre de içilen sigara sayısı arttıkça ve ailenin sigara kullanımından haberdar olması durumlarında bağımlılık artıyordu. Sonuç: Bu çalışmada sigara kullanan adolesanlarda yüksek oranda bağımlılığın olduğu görüldü. Ayrıca sigaraya başlama yaşının ülkemizde düşük olduğu ve sigaraya başlama yaşı küçüldükçe bağımlılığın arttığı bulundu.

Makaleler

- Samuk, Fevzi, *Uyuşturucu Madde İptilası ve Gençlik*, 1983, Boğaziçi Dergisi, 14, 8-10.
- Aral, J. - Özden, S. Y. - Arısan, U. – Poliviu, Z., *Adolesan Dönemi ve Madde Kullanımı,* 1985, Düşünen Adam Dergisi, 1(4), 68-72, İstanbul.
- Cingi, M. İpek, *Gençlik ve Sigara*, Milli Kültür Dergisi, 48(Özel sayı), 63-64, Ankara.
- Özcan, Ali, *Gençlik ve Uyuşturucu Maddeler,* 1986, Türk Edebiyatı Dergisi, 148, 64-67, İstanbul.
- Köksal, Celal, *Gençlik ve Zararlı Alışkanlıklar*, 1987, 11-15, Ankara.
- Kerimoğlu, Cumhur, *Uyuşturucu Alışkanlığı ve Gençlik,* 1987, 121-127, Ankara.
- Güven, Hülya, *Gençlerde Bağımlılık*, 1987, 41-51, Ankara.
- Sarıkardeşoğlu, İhsan, *Uyuşturucu Maddeler ve Türk Gençliği*, 1987, 113-117, Ankara.
- Özkuşçu, Necati, *Gençlik ve Uyuşturucu Madde Alışkanlığı*, 1987, 51-55, Ankara.
- Akbaba, N. Gülgün, *Alkol ve Genç*, 1989, Bilim ve Teknik Dergisi, (263), 56, Ankara.
- Tozlu, Necmettin, *Uyuşturucular, Gençlik ve Aile*, 1990, Ankara.
- Sezer, E., *Sigara Kullanımı ve Gençler*, 1992, Sağlık İçin Sigara Alarmı Dergisi, 4, 8-9.

- Özden, Aykut – Canat, Saynur, *Çocuk ve Ergenlerde Uçucu Madde Bağımlılığı: Bir Gözden Geçirme*, 1996, Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği Dergisi, 3(1), 37-45, Ankara, Pdf.

Özet: Uçucu Madde Bağımlılığı (UMB) oldukça önemli fakat yine de göz ardı edilen bir sağlık sorunudur. Son zamanlarda ülkemizde sık söz edilmeye ve olgulara görece daha sık rastlanmaya başlanması çeşitli kuruluşları önleme konusunu tartışmaya yönelmiştir. Bu yazıda UMB ile ilgili bilgiler gözden geçirilmiştir. UMB için biyo-psiko-sosyal modelin etiyolojide geçerli olduğu önleme ve tedavi yaklaşımının da bu modellere göre gerçekleştirilmesinin faydalı olabileceği sonucuna varılmıştır. Bu konuda ülkemizde bir politika oluşturulmasının önemi ve bu politikaya nelerin girebileceği tartışılan diğer konulardır.

- Aydın, Cahide – Tamar, Müge, *Ergenlikte Alkol Kullanımı*, 1996, Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları Dergisi, 1(2), 305-321, İzmir.

Özet: Alkol kullanımı/kötüye kullanımı ve bağımlılığı I960 lı yıllardan itibaren ruh sağlığı alanının önemli sorunlarından birini oluşturmaktadır. Ülkemizde alkol kötüye kullanım oranları batı ülkelerinde olduğu katlar yüksek olmasa da ciddi bir risk olarak göz önünde bulundurulmalıdır. Ergenler alkolü gelişimsel çatışmaları ile baş etmek için kullanabilirler. 15 yaş grubu risk faktörleri olarak erkek olma, alkol ve madde kötüye kullanımı olan yaşıtlarla ilişki düşük akademik başarı, okula bağlanmanın yetersiz oluşu, göreneklere uymayan inanç ve tutumlar, aile içi ilişkilerin düzenlenmesinde tutarsızlık, ebeveynin alkol ve madde kötüye kullanımı, ebeveyn denetiminde yetersizlik, sosyalizasyonunun tamamlanmaması, depresyon anksiyete ve davranış sorunları sayılabilir. Psikiyatriye başvurusu olan her ergende alkol ve madde kullanımı sorgulanmalıdır. Tanı sürecinde biyomedikal psikososyal ve okul komplikasyonları göz önünde bulundurulmalıdır. Çalışmalar ergenlerde madde kullanımının tedaviye iyi yanıt verdiğini göstermektedir. Destek gruplarına devamın sağlanması, aile deste-

ği, okul ilişkilerinin düzeltilmesi formel tedavi yaklaşımlarının başarısının devamını sağlayacaktır.

- Tamar, Defne - Çakmak, Duran – Ögel, Kültegin, *Ergenlik Döneminde Madde Kullanımı-Ergenlikte Ruhsal Sorunlara Yaklaşım*, 1997, Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları Dergisi, 2(4), 502-519, İzmir, Pdf.

Özet: Son yıllarda ergenlikte madde kullanımı artış göstermektedir. Ergenler, madde kullanımına başlamak açısından önemli bir risk grubu oluştururlar. Bu nedenle ergenlikte madde kullanımının tanınması ve tedavisi önem taşımaktadır. Başlangıç aşamasında deneysel kullanım, daha sonra sosyal kullanım ve operasyonel kullanım, en sonunda da bağımlılık oluşmaktadır. Kullanılan maddeler erişkinlerden farklı değildir. Ergenlerde madde kullanımını anlamada en geçerli model biyopsikososyal modeldir. Bu modelde, biyoloji, ergenin psikolojik gelişimi, kişiler arası çevre (aile ve yaşıt faktörleri), çevresel ve toplumsal faktörler olmak üzere beş öge bulunmaktadır.

- -, *Liseler Uyuşturucu Ablukasında,* 1999, Diyanet Dergisi, 101, 14-15, Ankara, Pdf.
- Ekşi, Aysel – Köknel, Öznel, *Çocukluk ve Gençlik Çağında Alkol ve Madde Bağımlılığı*, 1999, 169-186, İstanbul.
- Gültepe, Kazım, *Uyuşturucu Belası ve Türk Gençliği*, 1999, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, 151, 22-23.
- Günboğa, Muzaffer, *Öğrencilere Tehlikeli Tuzak Uyuşturucu Bağımlılığı*, 1999, Öğretmen Dünyası Dergisi, 20(238), 29, Ankara.
- Özbuğday, Şükrü, *Genç Nesillerin Önünde İki Tuzak: Alkol ve Uyuşturucu*, 1999, Diyanet Dergisi, 101, 24-27, Ankara, Pdf.

Özet: Dinlerin özü olarak kabul edilen emir ve yasaklar, İslam Dinin'de şu beşin şeyin korunmasına yöneliktir. 1- Dini koruma 2- Canı koruma 3- Aklı koruma 4- Nesli koruma 5- Malı koruma. Dünyada insan ha-

yatı bu beş şey üzerine kurulmuştur. Hayatın kıvamı bunlara bağlıdır. Şerefli bir hayat ancak bunlar sayesinde mümkün olur.

- Sezgin, Osman, *Uyuşturucu ve Gençlik*, 2001, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, (4), 211-242, İstanbul.
- Alikaşifoğlu, Müjgan – Ercan, Oya, *Ergenlerde Madde Kullanımı*, 2002, Türk Pediatri Arşivi, 37(2), 66-73, İstanbul, Pdf.

Özet: Çocuklar çok küçük yaşlardan itibaren sigara, alkol, kafein ve benzeri maddelerle tanışmakta ve ergenlik çağına girişle birlikte bu maddeleri denemeye veya düzenli olarak kullanmaya başlamaktadır. Bu maddelerin kullanılmaya başlaması maddenin kötüye kullanımı, entoksikasyon veya bağımlılık ile sonuçlanabilmektedir. Madde kullanımı merakla başlar. Daha sonra madde eğlence amacıyla veya arkadaşlar tarafından kabul görmek için kullanılabilir. Bir sonraki aşamada ise daha önce yaşanmış olan duyguları tekrar yakalayabilmek için madde kullanılmaya devam edilir ve giderek maddenin dozu üzerindeki kontrol kaybedilir. Artık madde bireyin kendini normal hissetmesi için gereklidir. Ergenlerin madde kullanmasına neden olan çok sayıda risk faktörü saptanmıştır. Bunlar; gelişimsel nedenler, ailesel faktörler, arkadaşların ve okulun etkisi, kişisel özellikler ve diğer riskli davranışların bulunması olarak sıralanabilir. Ergeni madde kullanımından koruyan başlıca faktörler ise dirençli karakter yapısı, destekleyici aile yapısı ve okul başarısı olarak sıralanabilir. Hekimlerin ergenlerin madde kullanımını önlemek üzere yapabilecekleri çalışmalar öngörme, sorma, öğütleme, yardım etme ve izleme çalışmaları olarak özetlenebilir. Hekime başvuru nedeni ne olursa olsun, bu görüşme, ergenin madde kullanımı ve diğer riskli davranışlar açısından değerlendirilmesi için bir fırsat olarak kullanılmalıdır.

- Özbuğday, Şükrü, *Gençliğin Etrafındaki Büyük Tehlike Alkol ve Uyuşturucu*, 2002, Diyanet Dergisi, (135), 10-14, Ankara.
- Ata, M. Mahfuz, Alkol, *Uyuşturucu Kültürü ve Gençlik*, 2003, Diyanet Dergisi, (147), 51-53, Ankara, Pdf.
- Yüncü, Zeki, *Adolesan Dönemde Alkol Madde Kötüye Kullanımı*, 2013, Türkiye Klinikleri Aile Hekimliği Dergisi, 4(1), 63-70, Ankara, Pdf.

Özet: Ergenlik döneminde alkol ve madde kullanımı önemli bir sorundur. Bu sorun hakkında hem sağlık çalışanları hem de toplum giderek daha fazla bilgilenme ihtiyacını duymaktadır. Bu ihtiyaç yapılan alan çalışmalarında madde kullanım yaygınlığının artması ile doğru orantılı olarak artış göstermektedir. Toplumun bu ihtiyacı bağımlılık çalışanlarının hem klinik hem de preklinik alanlarda çok sayıda çalışma yapılmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda bağımlılığın etiyopatogenezi daha iyi anlaşılmaya başlanmıştır. Bu durum, bağımlılık sorunu yaşayan kişilere ve yakınlarına daha donanımlı bir tedavi ve danışmanlık hizmeti sunulmasına neden olmaktadır. Bu yazıda ergenlerde madde kullanım bozukluğunun tanımı, etiyolojisi, klinik ve tedavi uygulamaları aile hekimlerinin klinik uygulamaları için aktarılmaya çalışılmıştır.

- Evcin, Uğur, *Alkol ve Madde Kullanımı İle İlgili Dünyanın En Büyük Okul Anketi: ESPAD Üzerine Bir Değerlendirme*, 2014, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 1(2), 135-142. Pdf.
- Ünlü, Buse - Kalyoncu, Ömer Ayhan – Taştan, Ufuk, *Gençlerin Tehlikeli Oyunu: Sentetik Kannabinoidler (Bonzai) Üzerine Bir Gözden Geçirme*, 2014, Bağımlılık Dergisi, 15(3), 150-155, İstanbul, Pdf.

Özet: Son yıllarda özellikle gençler arasında yayılan, bağımlılık yapan "Bonzai", "sahte ot", "K2", "Jamaika" gibi sokak isimleriyle bilinen sentetik kannabinoid (SK), ciddi yan etkileri ve zararları olan bir uyuşturucu türüdür. Üreticileri tarafından içeriğindeki bileşenler sürekli olarak değiştirildiğinden SK olarak piyasada satılan maddelerin

farmakolojik profillerinin saptanamıyor olması sağlık sektörü için ciddi tehlike yaratmaktadır. Kullanıcılar tarafından bilinen Bonzai ismi nedeniyle zararsız olduğuna dair oluşturulan yanlış algı SK' nın özellikle gençler arasında kullanımını kolayca popüleştirmiştir. Ayrıca SK, "marihuananın yasal versiyonu" olarak tanıtıldığı için gençler, oluşabilecek tehlikeli sonuçları düşünmeden bu maddeyi kullanmaktadırlar. SK kullanımından dolayı oluşan etkiler, mizaç, bilişsel süreçler ve algı bozulmaları başlıkları altında toplanmıştır. SK kullanımı sonucu oluşan semptomlar şu şekilde sıralanabilir: değişen seviyelerde anksiyete, paranoya, bilişsel yetersizlikler, kalp çarpıntısı, halüsinasyonlar ve sanrılar. Bu gözden geçirme yazısındaki amaç, SK'ları tanıtarak, bu maddenin beyne, kişilerin günlük yaşamları ile işlevselliğine olan zararlarını ortaya koymaktır. PubMed veri tabanından, "sentetik marihuana", "sentetik marihuana bağımlılığı", "sentetik kannabinoid" anahtar kelimeleriyle elde edilen araştırmaların incelenmesi ve literatür taraması sonucu oluşturulan bu gözden geçirme yazısı, sentetik marihuana hakkında, çok sayıda araştırma olmaması sebebiyle kısmen marihuana ile karşılaştırmalı şekilde ele alınmıştır.

- Tamar, Müge, *Çocuk ve Ergenlerde Alkol ve Madde Kullanım Bozuklukları*, 2014, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi, 62-70, Ankara.

Özet: Madde kullanımı değişim ve gelişim sürecindeki genç için uyumsuz bir baş etme yöntemidir. Tekrarlayan kullanım gencin temel görevlerinde aksaklıklara, önemli yaşam alanlarında işlev bozukluklarına, risk alıcı davranış ve tehlike ile yüksek oranlarda karşılaşmaya neden olur. İlk madde deneyimi genellikle sosyal ortamda, sigara ve alkol gibi geçiş maddeleri ile olur. İlk kullanım gencin merakından veya maddenin ulaşılabilir oluşundan kaynaklanabilir. Bireysel, aileye ilişkin, toplumsal ve yaşıt ortamına ilişkin özellikler madde kullanım bozuklukları için risk oluşturabilir. Duygu durum, bilişsel ve davranışsal düzenleme bozukluğuna yatkınlık, aile ve yaşıt etmenleri ve pubertenin getirdiği gelişimsel zorluklarla şiddetlenerek madde kul-

lanım bozukluklarının ortaya çıkmasına neden olur. Tedavide madde kullanım bozukluklarının kronik ve tekrarlayıcı bir durum olduğunu bilmek gerekir. Madde kullanımının bırakılması veya azaltılması, biyopsikososyal bileşenlerin ele alınması, relapsların engellenmesi amaçlanır. Bağımlılıkla mücadelenin temel şartı korunmadır. Okul ve toplum temelli koruma yöntemleri madde kullanımının azaltılmasında etkili olabilir.

- Kokaçya, Mehmet Hanifi - Çöpoğlu, Ümit Sertan – Şahpolat, Musa - Arı, Mustafa, *A Case of Cannabis Use-Associated Psychotic Disorder Accompanied by Autoscopic Phenomena*, 2015, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 2(1), 46-51, Pdf.

Özet: Cannabis (Marijuana) is one of the most commonly used illegal addictive substances. The psychiatric symptoms associated with cannabis use are agitation, insomnia, depressive or raised mood, anxiety, hallucinations, and concentration problems. It is known that cannabis use increases the risk for psychoses and bipolar disorders and may deteriorate the clinical presentation of pre-existing psychoses and bipolar disorders. A characteristic symptom of autoscopic psychosis is visual hallucination of some part or the entirety of a person's body, imitating his or her behaviors and being perceived as if seen in a mirror. This is not a specific symptom of any mental disorder and the cause is not definitively known. In this case presentation, the symptoms of a patient diagnosed with cannabis use-associated autoscopic psychosis are discussed in the context of the literature.

- Tekin, Kinyas, *Gençlere Yönelik Güncel Tehdit Bonzai Bağımlılığı*, 2015, Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 1(3), 1-5, İstanbul, Pdf.

Özet: Günümüzde giderek yaygınlaşmaya başlayan sentetik maddeler (bonzai) ülkemizde ve dünyada başta gençler olmak üzere toplum sağlığı için ciddi tehditler oluşturmaktadır. Sentetilk maddeler esrarda

ki aktif bileşene benzer etkiler göstermelerine rağmen birçok fiziksel ve psikolojik belirtiler ile ciddi rahatsızlıklara ve ölümlere neden olabilmektedir. Erişimin kolay ve ucuz olması, kokusuz olmaları, klasik tarama testlerinde tespit edilememeleri bu maddelerin yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır. Bu makalede literatür doğrultusunda sentetik maddelerin (bonzai) özellikle gençler arasında yaygınlaşma nedenleri üzerinde durulmuştur.

- Korur, Aslı - Gereklioğlu, Çiğdem - Solmaz, Soner – Asma, Süheyl, *Nargile Kullanımı: Gençler İçin Sinsi Tehdit*, 2016, Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care, 10(2), 91-95, Adana, Pdf.

Özet: Tütünün kullanım biçimleri arasında tütün çiğneme, pipo, puro, sigara ve nargile bulunmaktadır. Nargile, daha çok Ortadoğu ülkelerinde yaşlılar tarafından kullanılmaktadır. Son yıllarda tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de kullanımı artmaktadır. Aromalı formlarının üretilmesiyle özellikle gençler arasında hızla yayılmaktadır. Tütün ve nargile kullanımı, ciddi bir halk sağlığı sorunudur. Nargile kullanımına bağlı gelişebilecek sağlık riskleri bilinmektedir. Kullanım sıklığının azaltılması için, medya dışında, kanun belirleyicilerin, yerel yönetimlerin alacakları önlem ve bilgilendirme önemlidir. Ayrıca, aile hekimliğinin toplum yönelimli hasta bakımı, uygun ve etkili girişimler ile, sağlık ve iyilik durumunun geliştirilmesi ilkeleri çerçevesinde, aile hekiminin özellikle genç nüfusu, aile bireylerini ve yaşadığı toplumu bu konuda yeterli bilgilendirmesi ve tedbirlerin alınmasında öncü olması önem taşımaktadır. Bu çalışma ile, aile hekimlerinin nargile kullanımı ile ilgili, farkındalığının arttırılmasını amaçlanmıştır.

- Gürses, Dolunay - Özdemir, Emine - Yıldız, Ferhat – Gül, Özlem, *Ergenlerde Yeni Bir Sorun: "Bonzai"*, 2017, The Journal of Pediatric Research, 4(3), 163-166, Denizli, Pdf.

Özet: Sentetik kannabinoidlerin son yıllarda ergenlerde kullanımı artmaktadır. Ülkemizde "bonzai" olarak bilinmektedirler. Psikoz, ajitasyon, ataksi, konvülsiyon, halüsinasyon gibi nöropsikiyatrik etkilere neden olabildiği gibi; taşikardi, sistolik hipertansiyon, postural hipotansiyon ve göğüs ağrısı gibi kardiyovasküler semptomlara da yol açabilmektedir. Bu makalede; şiddetli göğüs ağrısı ve kardiyak enzim yüksekliği ile acil servise başvuran ve "bonzai" kullandıklarını ifade eden üç erkek ergen sunuldu.

- Küçük, Filiz Çağla Uyanusta, *Gençler ve Tütün Ürünler*, 2017, Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 26(Özel Sayı), 6-11, Ankara, Pdf.

Özet: Gençler arasında tütün ve tütün ürünleri kullanımı giderek artmaktadır. Sigara gibi elektronik sigara (esigara), nargile, ısıtılmış tütün ürünleri gibi tütün ürünleri gençler arasında giderek yaygınlaşmaktadır. Sebepler arasında gençlik döneminin özellikleri, kişisel, ailevi, ekonomik ve sosyokültürel nedenler, sosyal medya, internet ve tütün endüstrisinin agresif reklam ve pazarlama stratejileri ile tütün kontrol politikalarının devletlerce ağırlıkla talebi azaltıcı önlemlere yönelik uygulanması, arzı azaltıcı önlemlerin geri planda kalmasıdır. Tütün kontrolü politikaları doğrudan insan hakları ile ilişkilidir.

- Dağlı, Elif, *Ergenin Bağımlılık Süreci,* 2018, Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 27(Özel sayı), 5-7, İstanbul, Pdf.

Özet: Gençlerin tütün ürünü kullanması endüstrinin karlılığını devam ettirmesi için elzemdir. Sigara içicisi erişkinlerin %80'i sigara içmeye 18 yaş öncesi başlamıştır. Artan bilimsel kanıtlar, 12-18 yaş arası ergenlik devresinde beyinde yapısal ve kimyasal değişiklikler oluştuğunu ortaya koymuştur. Ergen beyini nikotine erişkinden farklı cevap vermekte ve yaşam boyu sürecek bağımlılık oluşmaktadır. Yasal düzenlemeler ile tütün ve nikotin ürünlerine ulaşım 21 yaşından önce engellenmelidir.

- Potas, Nihan - Erçetin, Şule Şefika- Açıkalın, Şuay Nilhan - Güngör, Halime - Soydaş Akyol Esra, *A Comprehensive Study on Addiction: 3D Scale On Youth*, 2018, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, *5*(3), 559-575. Pdf.

Özet: Substance addiction is a social problem that influences all dimensions of individuals' lives, closing off their environment and disrupting their lives. Structuring the prosperity of society through youths, who have gained self-consciousness regarding the thought that healthy societies are able to occur through healthy generations and who have developed awareness on regarding substance addiction and addicts, is important for the future of the world and all countries. The aim of this research is to determine the levels of awareness levels (knowledge, comprehension, application, analysis, synthesis and evaluation sub-dimensions), attitudes, and stigmatization of youths between the ages of 15-29 living in Ankara, Turkey regarding substance addiction and addicts. It also aims to look for differentiations among the variables of addiction according to employment status, educational status, gender, age range, and educational status. Voluntarily participating in the research, which was designed as a survey model and uses the mixed-methods strategy, are 1,117 youths. Overall, seminars, conferences, information meetings, and projects have an impact on youths' awareness levels.

- Çınar, Fatih, *Gençlik Değerler ve Bağımlılık Profilleri Üzerine Bir Araştırma*, 2019, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 2(43), 164-186, Isparta, Pdf.

Özet: Gençler, bir ülkenin kültürel değerleri başta olmak üzere en temel değerlerini bir sonraki nesle taşıması beklenen en önemli kitledir. Bu nedenle gençlerin sahip olduğu değer yargıları, o toplumun geleceğine ve kasıtlı kültürlemenin hedeflerinin gerçekleşme düzeyinin değerlendirilmesine yön verecektir. Dolayısıyla gençlerin sahip olduğu değerlerin zaman içerisinde tespit edilmesi, gerekli analizle-

rin yapılması ve bu yönde politikaların geliştirilmesi ayrı bir öneme sahiptir. Araştırmada da lisede öğrenim gören gençlerin öncelikle önem verdiği değerlerin neler olduğunun ve bağımlılık profillerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel ve nitel veri toplama tekniklerinden yararlanılmıştır. Çalışmanın nicel verileri, anket yoluyla farklı liselerde öğrenim gören 505 öğrenciden; nitel verileri ise yarı yapılandırılmış görüşme formu ile 7 öğrenciden toplanmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlardan bazıları şunlardır: Gençler, toplumun geleceği için bilinçli, duyarlı ve sağlıklı bir gençlik yetiştirilmesi gerektiğine inanmakta; fakat genç neslin bunun farkında olmadığını ve bunun için gayret göstermediğini düşünmektedir. Gençlerin değer tercihlerinde dünyevileşme ve bireyselleşmenin yoğun bir şekilde etkili olduğu; özgür olmak, zengin olmak ve şöhret sahibi olmak gibi tercihlerinin ilk sıralarda yer alırken manevi değerlerin de son sıralarda yer aldığı görülmüştür. Gençlerin önemli bir kısmı alkol ve sigara ile tanışmıştır ve kötü alışkanlıklara başlama nedenleri arasında özenti ve arkadaş ortamı ilk sıralarda yer almaktadır. Gençler arasında internet kullanımı her gün daha çok artmakta ve bu durum gençlerin kendi değerlerine yabancılaşmasında etkili olmaktadır.

- Görgülü, Tuğba, *Substance Use Risk Factors and The Results of Substance Use Behaviors: A Qualitative Study on The Experiences of Substance Users,* 2020, Addicta: The Turkish Journal On Addictions, *6*, 511-538, Pdf.

Özet: Substance use is an important public health problem that needs to be prevent and intervent. Identifying the risk factors that lead to substance use behaviors and identifying the biopsychosocial problems caused by substance use behavior are important in order to cope with this problem. Therefore, the aim of this study is to determine the reasons that lead individuals to substance use, their life experiences of substance use behaviors, and the biopsychosocial problems related to substance use using the document analysis method. For this purpo-

se, 50 males were studied who were participating in addiction group work and who had been directed to probation services. The participants were asked about their life experiences related to substance use behaviors, their reasons for beginning substance use, which factors led them into substance use, and what pros and cons were in their lives after they had begun using substances. The participants' answers were analyzed through the traditional content analysis method, a qualitative research method. According to the results, the most important risk factors that cause individuals to use substances are found to be family system, adolescence, peer and friend influence, stress and weakened coping mechanisms, loss of a significant object and mourning, accessibility and curiosity about a substance. Moreover, substance users stated that after they had begun using substances, they had to cope with psychosocial problems such as academic problems, family problems, social exclusion, depression, and suicide attempts. According to the results, many risk factors should be taken into consideration to prevent substance use behaviors, and intervention and rehabilitation studies should be planned and implemented in a hollistic perspective.

- Karaca, Murat, *Tütün Kontrol Politikasının Sistem Yaklaşımı ile Analizi: Türkiye'de Gençler için Dumansız Dünya*, 2019, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, *6*(4), 1-29, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, kamu politikalarının analizinde kullanılan yaklaşımlardan biri olan sistem yaklaşımı ile Türkiye'nin 13-15 yaş grubu gençlerde tütün kullanımını azaltmak ve önlemek için uyguladığı tütün kontrol politikası analiz edilmektedir. Bu çalışmada; 13-15 yaş grubu gençlerde tütün ürünü kullanımının azaltılması ve önlenmesi için, tütün kontrol politikasının unsurlarının iyi analiz edilmesi ve bu politikanın unsurlarıyla çıktıları arasındaki ilişkide zaman içerisinde meydana gelen değişimin takip edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Toplum sağlığını yakından ilgilendiren sigara ile mücadele konusunda MPOWER modelini geliştiren ve yayan Dünya

Sağlık Örgütü (DSÖ) gençlerdeki tütün ürünü kullanım oranına dikkat çekmektedir. MPOWER modelinde yer alan tüm aşamaların gençler dikkate alınarak formüle edilmesi gerektiği DSÖ tarafından sıklıkla dile getirilmektedir. Bu amaçla MPOWER temelli tütün kontrol politikasının, özellikle genç nesilde etkili sonuçlar üretebilmesi için, tüm sürecin o ülkedeki gençlere uygunluğunun analiz edilmesi ve tespit edilen eksikliklerin giderilmesini sağlayacak önerilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu gerekliliğe rağmen Türkiye'deki tütün kontrol politikasının gençlerdeki tütün kullanımını azaltmaya veya önlemeye uygunluğunu analiz eden bilimsel çalışma yok denecek kadar azdır. Bu eksikliğin giderilmesine katkı sunmak ve Türkiye'nin 13-15 yaş gurubu gençlere yönelik tütün kontrol politikasını başarılı bir şekilde uygulamasına destek olmak hedefi ile hazırlanan bu çalışma, konu ile ilgili yapılacak olan diğer bilimsel çalışmalara da temel teşkil edecektir.

- Dere, İlker – Uçar, Abdullah, *Okullarda Karşılaşılan Bağımlılıklar Üzerine Bir Durum Çalışması*, 2020, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(1), 114-133, Konya, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, okullarda karşılaşılan bağımlılıklar hakkında öğretmenlerin görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Bu amaca ulaşmak için durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle belirlenen ve Konya ilinin merkez ilçelerinde bulunan ortaokul ve lise kademelerinin çeşitli branşlarında görev yapan 14 öğretmenden oluşmaktadır. Veri toplamak için dört temel bölümden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veriler, katılımcı öğretmenler ve okul yöneticilerinden izin alınarak yüz yüze yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Toplanan verileri analiz etmek için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonuçları, okullarda çeşitli bağımlılık türleriyle karşılaşıldığını ve bu bağımlılık türlerinin ortaokul ve lise kademesine göre farklılaştığını göstermektedir. Ortaokul kademesinde daha çok tütün ve teknoloji bağımlılığı; lise kademesinde, tütün ve teknoloji bağımlılıklarının yanı sıra uyuşturucu

ve alkol bağımlılığı gibi daha tehlikeli türlerle karşılaşılmaktadır. Bağımlılıklarla mücadelenin devlet, okul, aile ve sivil toplum iş birliği ile yapılması gerektiğini söylemek mümkündür.

Kitaplar

- Hirsch, Julius, *Üniversite Gençliği ve Tütün*, 1942, Kenan Basımevi, İstanbul.
- Gökay, Fahrettin Kerim, *Gençlik ve Tütün İptilası*, 1948, 459s., İsmail Akgün Matbaası, İstanbul.
- Kapaklıkaya, İbrahim, *Uyuşturucu ve Gençlik*, 1986, 92s., Yeni Asya Yayınları, İstanbul.
- Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, *Gençlik ve Uyuşturucu Madde Alışkanlığı,* 1987, 144s., Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- -, *Uyuşturucuda Yitirilen Gençler ve Terör,* 1993, Elektronik İletişim Ajansı, Ankara.
- Halis, Orhan, *Kentin Arka Sokakları: Uyuşturucu, Holiganlık ve Şiddet*, 1997, 104s., Gökkuşağı Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Birçok olumsuz alışkanlık ve serseri arkadaşlar edinmeye başlamıştım. Tiner, bali, esrar gibi kafa yapıcı maddelerle kendimi tatmin etmeye çalışıyordum. Buna bir de trübün yaşamı eklenmişti. Bir-iki sene kadar sonra aynı yaşantıyı sürdürdüğümüz arkadaşlarla bir çete kurmaya karar verdik. Epey kalabalıktı çetemiz, hatırladığım isimler ve lakaplar şunlar: Kambur Vural, Duba Mahir, Horoz Erhan ve abisi Erdoğan, Kara Aydın, Cine-5 Savaş, Gözlük Hakan, Maymun Hakan, Tenten Ersin, Kürdan Ercan, Apaçi Tugay, Sarı Tugay, Miço Necip, Nihat, Piç Sedat, Çene Özgür, Sinsi Bülent, Fırlama Bülent. Evet. Bu çetede yer alanlar arasında bir kişi daha vardı 'Sümük' yani ben Orhan.

- Barış, Y. İzzettin, *Sigara ve Gençlik*, 1997, 84s., Kültür Bakanlığı, Ankara, Pdf.

KAPAK ARKA YAZISI: Sigaranın çok çeşitli hastalıklara neden olduğu ve sadece sigaranın içilmemesi ile bunların gelişmeyeceği, halkımız hatta doktorların da çoğunluğu tarafından da yeterince bilinmemektedir. Batı'da sigara ile mücadele 80'li yıllarda başlamış ve üreticiler başta sigara olamak üzere tütün ürünlerini satmak için ülkemizinde içinde olduğu gelişmekte olan ülkelere, özellikle de kadınlar ve çocuklara yönelmişlerdir. Prof. Barış ve ekibi, sigaranın sağlık üzerine yaptığı zararları etkilerle çok sık karşılaşan hekimler olarak, bu kitapta, özellikle gençleri bilgilendirmek amacıyla, sigaranın sağlığa ve ülke ekonomisine çeşitli etkilerini anlatmışlardır.

- Kasatura, İlkay, *Gençlik ve Bağımlılık*, 1998, 224s., Evrim Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Zararlı alışkanlıkların yerleşmesini çoğaltan şey, toplumların bu alışkanlıklara bakış açısıdır. Hiçbir bağımlı, bir gün bağımsız olabileceği düşüncesi ile, sigara, içki ve maddeye başlamaz. Hiçbir anne baba ve eğitimcinin, genç bireye bilinçli olarak yanlış yön vereceği söylenemez. Ancak, özelliği olan bilgilerin kazanılması, genç birey-aile ve uzman arasında bir işbirliği gerektirir. Dr. Kasatura bu kitabı ile gençlere, ailelere, eğitimcilere ve tıp mensuplarına zararlı alışkanlıkların yerleşmemesi konusunda bilinç kazandırmayı amaçlamaktadır.

- Aybar, Cahit, *Hızla Yayılan Tehlike Uyuşturucu*, 2008, 160s., Gündüz Kitabevi, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: Hızla Yayılan Tehlike, Uyuyturucunun Karanlık İçyüzü. Hap, toz, Tiner, Şırınga ve Çeşitleri. Bilmeden Başlayan Gençleri Uyaralım? 'Çocuğum İçmez' diye Çocuğunuzu İhmal Etmeyin. Uyuşturucu Olduğu Bilinmeden Başlanıp, Esiri Olunur. Çevrede Başlar, Çocuğun Arkadaşlarına Dikkat.'Bir Denemeyle Bir Şey Olmaz'

Diye Alıştırırlar.'Biraz Zevk' veya 'Değişiklik Olsun' Diye Başlanır. Karanlık Güçlerin Finans Kaynağı İçin Zengin Çocukları Seçilir. İçeceklere Uyuşturucu Konuy, Alıştırıyorlar! Bağımlıların, İbret ve Acı Dolu Hikayeleri Uyuşturucu İle Gençler, Fuhuşa Zorlanıyor. Medyum, Sihir, Büyü, Falcılık ve Üfürükçülük Yapanlar ile Gaipten Haber Verdiğini İddia Edenlerin Çoğu, Uyuşturucu İle İnsanları Kendilerine Bağlamaktadır. Uyuşturucu Bağımlıları, Uyuşturucuya Para bulmak İçin Kumar, Hırsızlık, Kapkaç, Fuhuş, Katillik ve Her Şeyi Yapar. Tinerci, Terör ve Fuhuş Haberlerini Okuyorsunuz.

- Özcebe, Hilal, *Gençler ve Sigara*, 2008, 21s., Sağlık Bakanlığı Yayınları, Ankara, Pdf.
- Tuna, Abdullah Sabit - Evren, Cüneyt - Cömert, Itır Tarı - Dinç, Mehmet – Yaman, Ömer Miraç, *Gençlik ve Bağımlılık*, 2016, 130s., Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ankara.
- Kayaoğlu, *Eyvah Çocuğum Bağımlı mı?*, 2017, 248s., Nesil Yayınları.

KAPAK ARKA YAZISI: Bağımlılık tam bir utanç! Kurtulmak için utanmamayı seçmemiz gerek! Hayat düşler treni gibi! Yüreğimizin kırlarında yol alıp duruyoruz. En büyük istasyonsa çocuklarımız! Her şey onlar için, seçimlerimiz onlara göre, çabalarımız onlar mutlu olsun diye. Yıllardır yaptığım psikolojik danışmanlık mesleğim bana ne öğretti biliyor musunuz? Heveslerinin kızıllığı yüzüne vurmuş anne babaların en büyük handikabı 'gerekçelere' bağımlı olması! ''Rüyamda görsem inanmazdım böyle davranacağıma.'' diyen anne babalar olmayın, içinizin penceresinden karanlığa bakmayın, gemileriniz hep umuda yolculuk etsin diye söylediğimiz çoğu öneriyi, devleştirdiğiniz gerekçelerinizin arkasına itiyorsunuz. Bağımlılıkların adı ne olursa olsun zemininde hep aynı mantık var; bilinçsizlik ve yalnızlık! Teknolojinin zirvesine yol aldığı günümüzde, sevgi bağlarımızı hızla büyütelim, ne dersiniz? Teknolojinin zirvesine yol aldığı günümüzde, sevgi bağlarımızı hızla büyütelim, ne dersiniz? Ümidim o ki, Rabbimizin emrettiği şekliyle çocuk büyütmenize vesile olabileyim... Yavrularını-

zı, o emirdeki tarife uygun davranarak büyütün lütfen... Nadide bir çiçek gibi...

• KB Ekibi, *Madde Bağımlılığı ve Gençlik.*

4.12.5. "Tutum/Algı/Düşünce" Teması

"Gençlik ve Bağımlılık" konulu eserlerde belirlenen alt temalardan bir diğeri "Tutum/Algı/Düşünce" temasıdır. Toplamda seksen (80) eserin bulunduğu bu temada tez türünde verilen eser sayısı on dört (14); makale türünde verilen eser sayısı altmış beş (65) ve kitap türünde verilen eser sayısı birdir (1). Bu tema kapsamında diğer eser türlerine oranla makale temasının önemli ölçüde fazlalığı dikkat çekmektedir. Nitekim makale türündeki eserlerin toplam eser sayısına oranının %81 olması da bunun bir göstergesidir.

Grafik 35: "Tutum/Algı/Düşünce" Temasının Eser Türlerine Göre Dağılımı

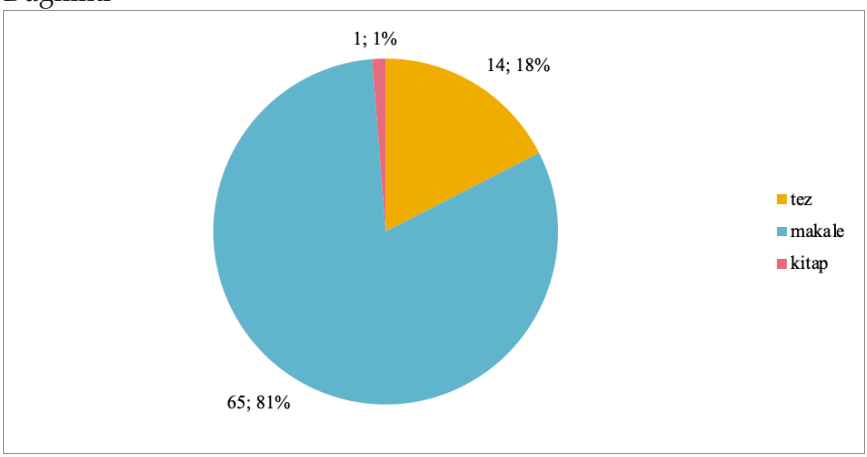

Çalışma türlerinin dönemsel dağılımına bakıldığında "Tutum/Algı/Düşünce" temasına ilişkin 1910-1979 dönemleri arasında hiçbir türde esere rastlanmadığı görülmektedir. Bu temaya ilişkin verilen ilk

eser ise tez türünde yayınlanan Ömer Rıfkı Önder'in 1984'te yazdığı "Lise Öğrencilerinin, Sigara ve Sağlık Konusunda Bilgi, Tutum ve Davranışlarına İlişkin Araştırma" isimli yüksek lisans çalışmasıdır. 1980-1999 ve 2000-2009 döneminde üçer (3) tez üretilmişken 2010-2020 dönemi tez çalışmalarının en fazla olduğu dönem olmuştur. Makale çalışmalarına bakıldığında 1910-1979 arasında bu türde hiçbir eserin üretilmediği, 1980 sonrası dönemde ise periyodik olarak artışın yaşandığı görülmektedir. Kitap türünde bu temaya ait yalnızca bir (1) esere rastlanılmıştır. 1998'de Beril Tufan tarafından yazılan "Alkol ve Madde Bağımlılığı Konusunda Lise Öğrencilerinin ve Ailelerinin Bilgi Düzeyleri" adlı çalışma bu türün tek örneğini oluşturmaktadır.

Grafik 36: "Tutum/Algı/Düşünce Temasının Dönemsel Dağılımı

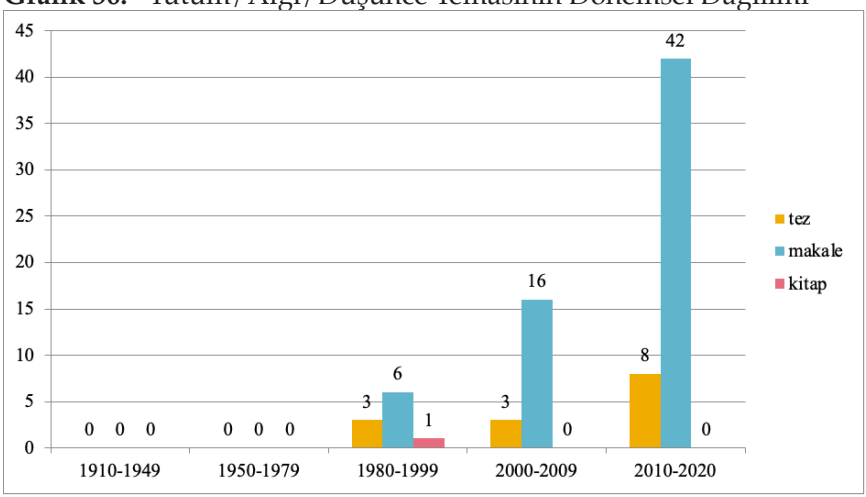

"Tutum/Algı/Düşünce" kategorisi altında tasnif edilen eserlere konu/içerik açısından bakıldığında öne çıkan belirli bir konuya rastlanmadığı görülmektedir. Nitekim bu temada diğer (59) kategorisinin oldukça fazla sayıda olması bunun bir göstergesidir. Diğer alt temaların dağılımı ise sırasıyla eğitim/program konulu çalışmalar (6), aile merkezli çalışmalar (4), psikososyal konulu çalışmalar (4), komorbi-

dite çalışmaları (3), ergenlik/gençlik dönemine özgü çalışmalar (2) ve kullanıcı profili çalışmaları (2) şeklindedir. Bu temaya ilişkin olarak sosyal çevre merkezli çalışmalar alt temasına ait hiçbir esere rastlanmamıştır.

Tez çalışmalarına bakıldığında; psikososyal konulu çalışmalar (2), kullanıcı profili çalışmaları (2) ve eğitim/program konulu çalışmalar (1) alt temaları yer almaktadır. Bu türde yazılan Sinem Oturak'ın (2019) "Sigara Paketleri Üzerindeki Sağlık Uyarılarının Üniversite Öğrencilerinin Sigara İçme Kararları ve Öz-Etkililikleri ile İlişkisi" ve Mehmet Enes Sağar'ın (2014) "Lise Öğrencilerinin Madde Bağımlılığına Yönelik Tutumları ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli yüksek lisans çalışmaları psikososyal konulu çalışma örneklerini, Seren Arslan'ın (2018) "Üniversite Öğrencilerinde A kullanım Sıklığı", Çevresel-Ailevi Risk Faktörleri ve Cinsiyet Farklılıkları" ve Ömer Akil Özer'in (1991) "Ortaöğretim Öğrencilerinin Psikoaktif Madde Kullanımına Yaklaşımı ve Demografik Özellikleri" çalışmaları ise kullanıcı profili çalışma örneklerini oluşturmaktadır.

Makale çalışmalarına bakıldığında; aile merkezli çalışmalar (3), eğitim/program konulu çalışmalar (5), komorbidite çalışmaları (3), ergenlik/gençlik dönemine özgü çalışmalar (2) ve psikososyal konulu çalışmalar (2) yer almaktadır. Aile merkezli çalışmalara ilişkin verilen üç (3) eserin de ebeveyn tutumu, aile ilişkileri ve bağlanma gibi ayrı konularda ele alındığı görülmektedir. Komorbidite çalışmalarında ise yer alan eserlerin tümü psikiyatrik sorunlar odağını oluşturmaktadır. Bu alt temaya ilişkin verilen bir eserin ise 2011 yılında Eric R. Garland ve arkadaşlarının yazdığı "Prevalence, Correlates, and Characteristics of Gasoline Inhalation among High-Risk Youth: Associations with Suicidal Ideation, Self-Medication, and Antisociality" isimli yabancı literatür kaynaklı bir çalışma olduğu görülmektedir.

Kitap açısından bakıldığında ise; bu temaya ilişkin tek bir eserin yer aldığı görülmektedir. Aile merkezli çalışma kapsamında ele alınan bu eser Beril Tufan'ın 1998 yılında kaleme aldığı "Alkol ve Madde Ba-

ğımlılığı Konusunda Lise Öğrencilerinin ve Ailelerinin Bilgi Düzeyleri" isimli çalışmasıdır.

Grafik 37: "Tutum/Algı/Düşünce" Temasının Konu/İçerik Dağılımı

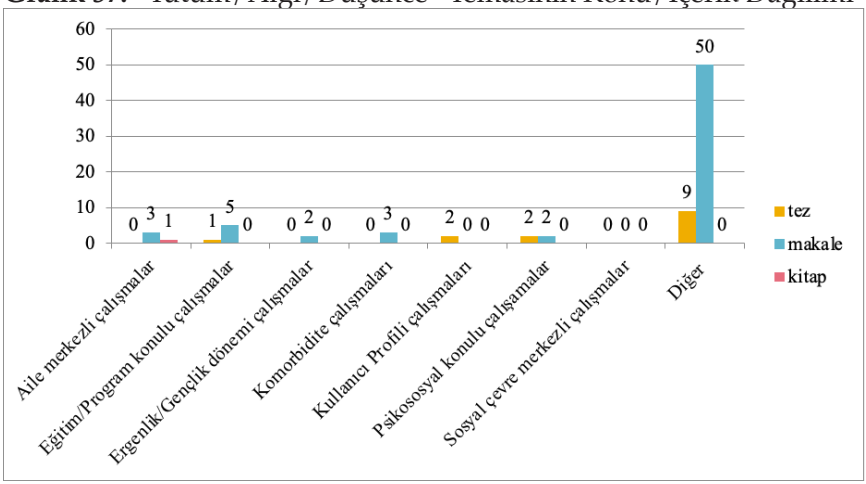

"Tutum/Algı/Düşünce" Temasına Ait Künyeler

Tezler

- Önder, Ömer Rıfkı, *Lise Öğrencilerinin, Sigara ve Sağlık Konusunda Bilgi, Tutum ve Davranışlarına İlişkin Araştırma*, 1984, Yüksek Lisans, 133s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Eğitimi Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi, Pdf.
- Özer, Ömer Akil, *Ortaöğretim Öğrencilerinin Psikoaktif Madde Kullanımına Yaklaşımı ve Demografik Özellikleri*, 1991, Tıpta Uzmanlık, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi.
- Yazman, Ö., *Lise Gençliğinin Psikoaktif Maddelere Bakışı ve Kullanım Oranlarının Türkiye-İstanbul Örneği ile İncelenmesi*, 1995, Tıpta Uzmanlık, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi.

- Akın, Ece, *Young Adolescents Selected Self Reported Characteristics and Attitudes About Themselves and Smoking (Genç Ergenlerin Kendileri ve Sigara Hakkındaki Tutumları ile İlgili Seçilen Belirli Özellikler)*, 2002, Yüksek Lisans, 81s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Boğaziçi Üniversitesi.

Özet: Bu çalışmada genç ergenlerin kendileri ve sigara hakkındaki tutumları ile ilgili seçilen belirli özelliklerin tanımlanması, ayrıca aile ortamı ile sigara içilmesi arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmanın başlıca amacı genç ergenlerin sigara kullanımı ile ilişkili temel özelliklerim araştırmaktır. Genç ergenlerin sigara kullanımı ile ilgili üç risk faktör alam araştırılmıştır, bunlar; kişisel, arkadaş ve ailedir. Çalışmanın ilk bölümü için 7. ve 8. sınıf olan 905 öğrenciye, ikinci bölümü için ise yine 7. ve 8. sınıfta okuyan 90 öğrenciye anket uygulaması yapılmıştır. Araştırma için iki ölçek kullanılmıştır, bunlar; bu araştırma için hazırlanan Değerlendirme Formu ve Aile Ortamı Ölçeğidir. Bulgular ilk sigarayı deneme yaşının 12-13 yaş (% 38,9) olduğunu göstermiştir. Ayrıca hayatı anlamsız görmek, sigara içmeyi olumlu bir davranış olarak görmek, sigara içenlerin zayıf iradeye sahip olduklarını düşünmek, kendinden daha az memnun olmak ve risk almaktan hoşlanmak gibi kişisel faktörlerin sigara kullanımında ayırt edici özellikler olduğu belirlenmiştir. Bir diğer sonuç ise ergen sigara kullanımı ile arkadaşlar arasındaki sigara kullanımının ve ailedeki sigara kullanımının ilişkili olduğunun görülmesidir. Ayrıca sigara içmeyen ergenlerin içenlere göre aile ilişkilerini anlamlı olarak daha olumlu algıladıkları belirlenmiştir [x2 (2, N = 896) = 29.781, e < 000], Ancak aile ortamı ile ergenlerin sigara kullanımı arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır.

- Ercan, Zafer, *2003 Yılında İstanbul Liselerinde Öğrenim Gören 16 Yaş Grubu Öğrencilerin Bağımlılık Yapan Maddelere İlişkin Farkındalık Düzeyleri*, 2004, Yüksek Lisans, 68s., Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi.

Özet: İstanbul'daki lise öğrencilerinin bağımlılık yapan maddelere bakışı, yaklaşımı ve kullanım oranlarım saptamak için Avrupa Konseyi Pompidou Grubu tarafından geliştirilen ESPAD soru formu 16 farklı liseden 461 öğrenciye uygulandı. Örneklemin % 44' nün tüm yaşamları boyunca en az bir kez sigara içtikleri belirlenmiştir. Son 30 günde sigara içme durumları incelendiğinde, Örneklemin % 18' inin son bir ay içinde sigara içtikleri görülmüştür. Öğrencilerin % 41 ' i yaşamları boyunca en az bir kez alkollü içki içtiklerini bildirmişlerdir. % 18.3' ü son 30 günde en az bir kez alkollü içki içtikleri tespit edilmiştir. Alkollü içkiler arasında en yoğun olarak tüketilen maddenin bira olduğu tespit edilmiştir. Maddeleri ilk kez deneme yaşlarına bakıldığında en yoğun olarak sigara, 11 yaş ve altı olarak karşımıza çıkmıştır. Biranın en yoğun içildiği yaş 15'tir. Maddelerin denendiğinde ya da düzenli olarak kullanıldığında; sigarayı risksiz gören grubun oram % 13.4 olarak görülmüştür. Diğer tüm maddeleri risksiz gören grubun ortalama % 3 olduğu tespit edilmiştir. Maddelerde risk görmeyen grubun ciddi sorunlar oluşturacağı düşünülmektedir. Bunların dışında kalan; büyük risklidir ve bilmiyorum diyenlerin oranı ortalama % 60' tır. Bu orana sahip olan örneklem grubu önleme programlan ile farkındalık düzeyleri yükseltildiği zaman riskin en aza indirileceği gruptur.

- Aksoy, Kasım, *Lise Öğrencilerinin Bağımlılık Yapan Maddelere İlişkin Tutumları ve Bu Tutumlara Etki Eden Değişkenlerin İncelenmesi (Malatya İli Örneği)*, 2006, Yüksek Lisans, 159s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İnönü Üniversitesi, Pdf.

Özet: Toplumların varlıklarını kaliteli bir şekilde devam ettirmeleri, gençlerin güçlü bir kişilik yapısına sahip olmaları ve bunu kullanabilmeleri ile yakından ilgilidir. Varlıklarını etkili bir şekilde devam ettirme ve amaçları doğrultusunda kaliteli ürünler elde etme mücadelesi içerisinde olan toplumların çocukluktan itibaren gençlerini en iyi şekilde yetiştirmeleri ve onları zararlı alışkanlıklardan korumak için her türlü koruyucu tedbiri almaları gerekmektedir. Son yıllarda

artış gösteren uyuşturucu madde kaçakçılığı ve bunun doğal sonuçlarından biri olan madde bağımlılığı ise gençler için önemli bir tehdit olarak görülmektedir. Özellikle gençleri madde bağımlılığına iten bazı yanlış yargı ve tutumlar ise bu tehdidin ilk basamaklarında yer almaktadır. Bu maddelerin gerek sağlık, gerekse toplum içerisinde ferdi veya sosyal çöküntü oluşturan zararlarına ilişkin doğru bilgi ve tutum ise ancak gençlere, anne-babalar, okul ve güvenlik gibi onları yakından ilgilendiren çevreye yönelik yapılması gereken doğru bir eğitim ile sağlanabilir. Bu araştırmada Malatya il merkezinde bulunan liselerde öğrenim gören gençlerin bağımlılık yapan maddelere ilişkin tutumları, buna etki eden değişkenlerin neler olduğu, anne babaların çocuklarına karşı gösterdikleri demokratik, otoriter ve koruyucu tutumları ile lise öğrencilerinin bağımlılık yapan maddelere ilişkin tutumları arasında nasıl bir ilişki olduğu araştırılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda lise öğrencilerinin bağımlılık yapan maddelere ilişkin olumsuz tutumlarını destekleyici tedbirlerin alınması, olumlu tutumlara ilişkin ise zihinlerde oluşan yanlış yargıların giderilerek bu maddelere karşı olumsuz görüş beslemeleri için gerekenlere ilişkin öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın evrenini 2004-2005 öğretim yılında Malatya il merkezinde bulunan liselerde öğrenim gören 13874 Erkek ve 11596 kız öğrenci olmak üzere toplam 25470 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise oransız küme örnekleme yolu ile belirlenen il merkezinde bulunan 13 lisede okuyan 330'u kız 445'i erkek öğrenci olmak üzere 745 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama aracı üç bölümden oluşmaktadır. Ölçeğin birinci bölümü öğrencilerin kişisel bilgilerine ilişkin soruları kapsamaktadır. Ölçeğin ikinci bölümü araştırmacı tarafından geliştirilen Lise Öğrencilerinin Bağımlılık Yapan Maddelere İlişkin Tutumları Ölçeği (LÖBYMİTÖ), üçüncü bölümün ise Kuzgun ve Eldeleklioğlu (2005) tarafından geliştirilen anne baba tutumları ölçeğinden oluşmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; Malatya ilinde liselerde okuyan öğrencilerin bağımlılık yapan

maddelere ilişkin tutumlarının tamamen uygun aralığında (X =202,61-min:45; max:225) olumsuz olduğu görülmüştür. Lise öğrencilerinin bağımlılık yapan maddelere ilişkin tutumlarında cinsiyet, yaş ve sınıf düzeyi açısından anlamlı farklılıklar görülmüştür. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre bağımlılık yapan maddelere ilişkin daha olumlu bir görüşe(X e=197,7; X k=208,8) sahip oldukları belirlenmiştir. 15 yaş ile 19 yaş arasında bulunan öğrencilerden yaşları büyük olan öğrencilerin bağımlılık yapan maddelere ilişkin daha olumlu bir tutuma (15 Yaş X = 206,5 19 Yaş X = 198,6) sahip oldukları görülmüştür. Sınıf düzeyi açısından lise 1 (X =206,7), lise 2 (X = 201,8) ve lise 3(X = 199,1) öğrencilerinin bağımlılık yapan maddelere ilişkin tutumları arasında sınıf düzeyi yüksek olanlar lehine anlamlı fark(F=7,47; p< ,05) bulunmuştur. Lise 3 öğrencilerinin lise 2 ve lise 1 öğrencilerine göre bağımlılık yapan maddelere ilişkin daha olumlu bir tutuma sahip oldukları görülmüştür. Lise öğrencilerinin bağımlılık yapan maddelere ilişkin tutumlarında anne ve babalarının birlikte yaşayıp yaşamaması, onların öğrenim düzeyi, meslekleri, kardeş sayısı açısından anlamlı farklılık görülmemiştir. Lise öğrencilerinin, bağımlılık yapan maddelere ilişkin olumsuz tutumları ile; demokratik ana baba tutumları arasında r=.29 düzeyinde bir ilişki, otoriter anne baba tutumları arasında r= -,27 düzeyinde bir ilişki, koruyucu anne baba tutumları arasında ise r= -.09 düzeyinde bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Anne babaların çocuklarına karşı demokratik bir tutuma sahip olmasının öğrencilerin bağımlılık yapan maddelere ilişkin olumsuz tutumları ile doğrusal bir ilişki gösterdiği, otoriter ve koruyucu bir tutuma sahip olmasının ise öğrencilerin bağımlılık yapan maddelere ilişkin olumsuz tutumları ile ters yönde bir ilişki gösterdiği bulgulanmıştır.

- Açıkalın, Nilgün, *Sigara Paketlerindeki Yazılı Mesajların Üniversite Öğrencilerinin Sigara Alışkanlıkları Üzerine Etkileri*, 2010, Yüksek Lisans, 159s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Dumlupınar Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmada sigara kullanımının üniversite gençliği arasındaki yaygınlığı, nedenleri ve sosyal pazarlamanın gençliğin sigaraya bakışını değiştirip değiştiremediği konuları incelenmeye çalışılmıştır. Üniversite öğrencilerinin sigara alışkanlıkları ile ilgili bilgiler, öğrencilerin demografik özellikleri, dini inanışları ve aile yapıları ile ilişkilendirilmiştir. Bu bilgiler yardımı ile de sigara kullanma davranışını paketler üzerindeki uyarı yazılarının etkileyip etkilemediği analiz edilmiştir. Çalışma için araştırma ve verilerle analiz yöntemi takip edilmiştir. Verilerin elde edilmesi aşamasında yüz yüze anket tekniği kullanılmıştır. İstatistiksel ve ekonometrik temel teknikler kullanılmıştır. Sigaraya karşı yürütülen savaşta tekniklere bakış anlamında sigara paketi üzerindeki uyarıların erkekler ve kadınlar tarafından çok iyi bir strateji olarak kabul edilmediği görülürken, en çok kapalı yerlerde sigara yasağının kabul gördüğü izlenmiştir. Anne ve baba eğitiminden dini inancın sigaraya karşı durabilmekte daha önemli bir faktör olduğu tespit edilmiştir. Dini inanç arttıkça sigaraya bağımlılık oranı azalırken, ailenin aylık geliri arttıkça gençlerin sigaraya bağımlılığı artmaktadır. Üniversiteli genç için kardeşlerinin ve arkadaşlarının sigara kullanma alışkanlıklarının anne ve babanın alışkanlıklarından daha önemli olduğu tespit edilmiştir.

- Tekten, Volkan, *Polis Okulu Öğrencilerinin Madde Bağımlısı Bireylere Yönelik Tutum ve Davranışları (İstanbul İli Örneği)*, 2010, Yüksek Lisans, 140s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, Yeditepe Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın genel amacı İstanbul İlinde bulunan Polis Okulu öğrencilerinin uyuşturucu bağımlısı kişilere yönelik tutumlarının demografik değişkenler bağlamında belirlenmesidir. Araştırmanın örneklem grubunu 142 (%52,4) Polis Meslek Yüksek Okullarında, 129 (%47,6) POMEM okullarında okuyan polis okulu öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmada öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla bir anket ve Tansel (2006) tarafından geliştirilmiş "Bağımlılık

Yapıcı Maddeleri Kullanan Bireylere Ait Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Anket araştırmacı tarafından öğrencilerin bazı demografik özelliklerini belirlemek amacı ile hazırlanmıştır. Toplam 21 sayıda sorunun olduğu ankette cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı, kıdem ve eğitim durumu gibi özelliklerin saptanması hedeflenmiştir. Bu değişkenler araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturmuşlardır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde SPSS programı kullanılmıştır. Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş grubu, okul türü, anne-baba birlikteliği, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, ailenin aylık geliri, üniversite yaşamından önce öğrenim görülen çevre) betimleyici frekans ve yüzde dağılımları çıkarılmış, sonra ölçeğin toplam ve alt boyut puanları için, ss, SHx değerleri saptanmıştır. Verilerin toplanması amacıyla veri toplama araçlarının bir örneği ile araçları uygulama İsteğini belirten bir dilekçe Emniyet Genel Müdürlüğü Eğitim Daire Başkanlığı`na sunulmuş ve gerekli onay ve izin alınmıştır. Ailenizde bağımlılık yapıcı madde kullanan veya tedavisini görmüş kimse var mı? Sorusuna Verilen Cevaplar İçin, örneklemi oluşturan öğrencilerin 271'i (%100) Yok, olarak görünmektedir. Bağımlılık yapıcı madde denediğiniz oldu mu? Sorusuna Verilen Cevaplar İçin, örneklemi oluşturan öğrencilerin 271'i (%100) hayır, olarak görünmektedir. Araştırma sonucunda a. Örneklemi oluşturan öğrencilerin bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan bireylere yönelik tutumları toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Kız öğrencilerin tutumları erkek öğrencilerin tutumlarına oranla daha yüksek çıkmıştır. b. Örneklemi oluşturan öğrencilerin BYM Kullanan Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği kullanıcı bireylere toplumsal açıdan bakış alt boyutu puanlarının anlamlı farklılıklar saptanmıştır. c. Örneklemi oluşturan öğrencilerin BYM Kullanan Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği kullanıcı bireylerle ikili ilişkiler, bireylerin kişilik yapıları, bireylerin aile, sosyal ve çevre ilişkileri alt boyutu puanlarının annenin eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır. d. Örneklemi oluşturan öğrencilerin BYM Kullanan

Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği kullanıcı bireylerle ikili ilişkiler, toplumsal açıdan bakış, bireylerin aile, sosyal ve çevre ilişkileri alt boyutu puanlarının gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır. e. Örneklemi oluşturan öğrencilerin BYM Kullanan Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği kullanıcı bireylerin aile, sosyal ve çevre ilişkileri alt boyutu puanlarının babanın eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır. f. Örneklemi oluşturan öğrencilerin BYM Kullanan Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği kullanıcı bireylere toplumsal açıdan bakış, bireylerin aile, sosyal ve çevre ilişkileri alt boyutu puanlarının üniversite öncesi öğrenim gördüğü çevre değişkenine göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Araştırmanın sonunda sonuçlar ilgili literatür çerçevesinde tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

- Sağar, Mehmet Enes, *Lise Öğrencilerinin Madde Bağımlılığına Yönelik Tutumları ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2014, Yüksek Lisans, 172s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Atatürk Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin madde bağımlılığına yönelik tutumları ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmada bu amaca uygun olarak tarama modeline başvurulmuştur. Araştırmanın örneklemini, Erzurum il Merkezi'nde 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Atatürk Lisesi, Atatürk Anadolu Lisesi, Erzurum Anadolu Lisesi, Erzurum Lisesi'nde eğitim-öğretim gören 569 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak 'Kişisel Bilgi Formu', 'Yaşam Doyumu Ölçeği', 'Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutum Ölçeği', 'Alkol Bağımlılığına Yönelik Tutum Ölçeği' ve 'Uyuşturucu Madde Bağımlılığına Yönelik Tutum Ölçeği' kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler üzerinde frekans, yüzde, Pearson Momentler Çarpım Korelasyon analizi, t testi, tek yönlü varyans analizi, Post Hoc Tukey testi, Mann Whitney U analizi, Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğrencilerin yaşam doyumları ile sigara, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığına

yönelik tutum ölçeklerinin bazı alt boyutları arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Öğrencilerin yaşları, annelerinin ve babalarının sağ olup olmaması durumu, annelerinin ve babalarının öz olup olmaması durumu, ailenin aylık gelir durumu ve lise öğrencilerinin kendilerinin, arkadaşlarının, babalarının ve kardeşlerinin madde kullanma sıklıkları ile öğrencilerin sigara, alkol ve madde bağımlılığına yönelik tutum ölçeklerinin bazı alt boyutları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

- Çakmak, Vahide, *Adolesanların Nargilenin Sağlığa Etkileri ile İlgili Algıları*, 2014, Yüksek Lisans, 94s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Sakarya Üniversitesi, Pdf.

Özet: Son yıllarda tütünün nargile şeklinde tüketimi özellikle gençler arasında önemli bir artış göstermektedir. Bu çalışma, nargilenin sağlığa etkileri ile ilgili algıları belirlemede kullanılabilecek "Nargilenin Sağlığa Etkileri Algı Ölçeği"nin geliştirilmesi, geçerlilik güvenirliğinin test edilmesi, adolesanların nargilenin sağlığa etkileri ile ilgili algılarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacı ile gerçekleştirildi. Metodolojik ve analitik özellikte planlanan araştırma, benzer sosyo-ekonomik düzeydeki dört lise ve bir meslek eğitim merkezinde 01 Nisan/10 Mayıs 2014 tarihleri arasında yapıldı. Çalışmanın örneklemini ölçek geliştirilmesinde 150, çalışma grubunda 750 gönüllü öğrenci oluşturdu. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu ve literatür doğrultusunda hazırlanan "Nargilenin Sağlığa Etkileri Algı Ölçeği" isimli 5'li Likert tipi ölçek ile toplandı. Veriler bilgisayar ortamında SPSS programında değerlendirildi. Ölçeğin güvenirliği ise test-tekrar test güvenirliği, madde-toplam puan korelasyonu ve iç tutarlık analizi ile belirlendi. Diğer verilerin değerlendirilmesinde yüzdelik, ortalama, independent sample t test ve ANOVA kullanıldı. Araştırmada elde edilen bulgular geliştirilen ölçeğin nargilenin sağlığa etkileri ile ilgili algıları belirlemede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu gösterdi. Çalışma grubundaki adolesanların yaş

ortalaması 16,33±1,25'dir. Çalışma grubu için ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı 0,93 bulundu. Araştırmaya katılan adolesanların ölçekten aldıkları toplam puan ortalaması 58,47± 1,25 olduğu belirlendi. Nargile içmeyenlerin Nargilenin Sağlığa Etkileri Algı Ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının (60,10± 11,68) nargile içenlerin puan ortalamalarından (51,62± 13,77) yüksek olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptandı. SONUÇ: Geliştirilen Nargilenin Sağlığa Etkileri Algı Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu tespit edildi. Nargile kullanan gençlerin nargilenin sağlığa etkileri ile ilgili algılarının nargile kullanmayanlara göre daha düşük olduğu belirlendi.

- Arslan, Seren, *Üniversite Öğrencilerinde Alkol Kullanım Sıklığı, Çevresel-Ailevi Risk Faktörleri ve Cinsiyet Farklılıkları*, 2018, Yüksek Lisans, 81s., Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Pdf.

Özet: İnsanlık tarihinde bilinen en eski, bilinç düzeyini, ruh halini, bilişsel, algısal süreçleri veya davranışları etkileyen ilaç olarak tanımlanır. Risk ise ortaya çıkacak getiriyi olumsuz etkileyebilecek olayların gerçekleşme olasılığıdır. Yaptığımız çalışmada ise bahsedilen bu değişkenlerden yola çıkarak üniversite öğrencilerinde alkol kullanım sıklığı, çevresel-ailevi risk faktörleri ve cinsiyet farklılıkları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı incelenmiştir. Amaç: Bu çalışmada üniversite öğrencilerinde alkol kullanım sıklığı, çevresel-ailevi risk faktörleri ve cinsiyet farklılıkları arasındaki ilişkiyi ve alkol kullanım sıklığı, çevresel-ailevi risk faktörleri ve cinsiyet farklılıkları arasında bazı sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını araştırmak amaçlanmıştır. Gereç ve Yöntem: Araştırmada Kişisel Bilgi Formu, Michigan Alkolizm Tarama Testi ve Cage Testi kullanılmıştır. Kullanılan ölçme aracıyla elde edilen veriler, alt amaçlara uygun istatistiksel tekniklerle analiz edilmiştir. Katılımcılara uygulanan ölçeklerden elde edilen veriler kodlanarak, SPSS (Statistical Package For Social Sciences) 11,5 windows paket programı kulla-

nılarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve istatistiksel işlemlere tabi tutulmuştur. Bulgular: Michigan Alkolizm Tarama Testinden elde edilen puanların ortalaması (x□=3.75), CAGE ölçeğinin puanların ortalaması (x□=.31) olarak görülmektedir. Michigan Alkolizm Tarama Testinden maksimum puanı (20), CAGE ölçeğinin maksimum puanı (4) olarak gerçekleşmiştir. Michigan Alkolizm Tarama Testinden minimum puanı (0), CAGE ölçeğinin minimum puanı (0) olarak gerçekleşmiştir. Michigan Alkolizm Tarama Testinden standart sapması (5.39), CAGE ölçeğinin standart sapması (.76) olarak gerçekleşmiştir. Sonuçlar: Michigan Alkolizm Tarama testi puanının artıkça CAGE testi puanının da arttığı görülmüştür. Erkeklerin kadınlara oranla Alkolizm Tarama Testinden ve CAGE testinden de daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Algılanan anne baba tutumu sevgisiz olanlarda alkolizm yüksek bulunurken ve CAGE de yüksek bulunmuştur. Alkol kullanım amacı rahat uyumak için kullanalar da alkolizm yüksek tespit edilmiştir.

- Bilici, Begüm Potuk, *Çukurova Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara İçme Durumu ve Tütün Kontrol Yasası ile İlgili Bilgi, Tutum ve Davranışları*, 2019, Tıpta Uzmanlık, 85s., Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Çukurova Üniversitesi, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinde tütün kullanım yaygınlığı, halen yürürlülükte olan 'Tütün Kontrol Yasası' ile ilgili bilgi, tutum ve davranışlarını değerlendirmektir. Materyal ve Metot: Çalışmamızın evrenini, 2018-2019 akademik yılında Çukurova Üniversitesi'nde öğrenim gören lisans öğrencileri oluşturmuştur. Çalışmamıza; fen bilimleri (mühendislik), sosyal bilimler (eğitim) ve sağlık bilimleri (tıp) fakülteleri dahil edilmiştir. Bu üç fakülte rastgele örneklem yoluyla elde edilmiştir. Veriler anket yoluyla elde edilmiştir. Anketler; öğrencilere sınıflarında, önce açıklama yapıp daha sonra dağıtılarak uygulanmıştır. Veriler bilgisayar ortamına girilip değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Parametrik ve parametrik olmayan koşullara göre analizler yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık

düzeyi p<0,05 olarak kabul edildi. Bulgular: Çalışmamıza Çukurova Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan toplam 1412 üniversite öğrencisi dahil edildi. Çalışmamıza katılan öğrencilerin yaş ortalaması 21,78±2,811 (min: 16, max: 57) olarak belirlenmiştir. Öğrencilerden 400'ü ise halen tütün veya tütün ürünü kullandığını ve 326'sı (%23,0) sigara içmekte olduğunu belirtti. Sigara içen öğrencilerinin anne ve babalarının yaşı sigara içmeyenlerden anlamlı olarak yüksekti. Sigara içenler içinde arkadaşları arasında ve yaşadığı ortamda sigara içenlerin bulunma yüzdesi sigara içmeyenlerden anlamlı olarak yüksekti. Katılımcıların %43,2'si Tütün Kontrol Yasası'nın uygulanmadığını belirtti. Sonuç: Öğrencilerin %88'i sigara kullanmaya üniversiteden önce başlamışlardır. Bu yüzden sigara kullanımı ile ilgili mücadeleye ergen-gençler sigara ile karşılaşmadan başlanmalıdır. Tütün Kontrol Yasası'nın kapsamı ve yaptırımları hakkındaki farkındalık oranı çok düşüktür. Ve Tütün Kontrol Yasası ile ilgili farkındalık ve sorumluluk eğitimleri düzenlenmelidir.

- Oturak, Sinem, *Sigara Paketleri Üzerindeki Sağlık Uyarılarının Üniversite Öğrencilerinin Sigara İçme Kararları ve Öz-Etkililikleri ile İlişkisi*, 2019, Yüksek Lisans, 111s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Ege Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma, sigara paketleri üzerindeki sözel ve görsel sağlık uyarılarının üniversite öğrencilerinin sigara içme kararlarına ve özetkililik düzeylerine etkisini değerlendirmek amacıyla tanımlayıcı ve ilişkisel olarak yapılmıştır. Araştırma örneklemi Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi fakülte öğrencileri arasından küme örnekleme yöntemiyle seçilmiş (n=641) ve sigara içen öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Veri toplama aracı olarak; öğrencilerin sosyodemografik ve sigara kullanım özelliklerine ilişkin form, sigara paketleri üzerindeki sağlık uyarılarının öğrenciler üzerindeki etkisine ilişkin form, Sigara Karar Verme Dengesi Ölçeği ve Sigara Öz-Etkililik Ölçeği kullanılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalamaları 21,71± 2,12 (min-max=18-34 yaş) olup,

%40,2'si kadın, %59,8'i erkektir. Öğrencilerin %77,1'i düzenli olarak %22,9'u ise ara sıra sigara içmektedir. Düzenli sigara içen öğrencilerin günde içtikleri ortalama sigara sayısı 14,6±7,04 adet ve tüm öğrencilerin sigara içtikleri yıl süresi ortalama 4,2±2,76'dir. Öğrencilerin %71,6'sının birinci derece aile yakınları sigara içmektedir. Öğrencilerin %12,3'ü sözel mesajları çok etkili, %4,7'si etkisiz, %11,4'ü görsel mesajların çok etkili, %8,9'u etkisiz olarak değerlendirmiştir. Sigara içme kararlarına ilişkin Karar Verme Dengesi Ölçeği toplam puanları incelendiğinde, tüm öğrencilerde sigaranın zararına ilişkin algının baskın olduğu saptanmıştır. Sözel ve görsel mesajları etkili bulmayan öğrencilerin Karar Verme Dengesi Ölçeği puanının en yüksek olduğu (Sözel; KW x^2=30,54, p<0,001, Görsel; KW x^2=25,88, p<0,001) saptanmıştır. Sözel mesajları çok etkili bulan öğrencilerin sigara öz-etkililik düzeylerinin en yüksek (KW x^2=20,79, p<0,001) ve görsel mesajları etkili bulanların sigara öz-etkililik düzeylerinin en yüksek olduğu (KW x^2=18,46, p<0.01) saptanmıştır. Karar Verme Dengesi Ölçeği toplam puanı, erkek öğrencilerde daha yüksek (Z=-2,189, p<0,05), ailesinde sigara içen bireyler bulunan öğrencilerde bulunmayanlara göre daha yüksek (Z= -2,05, p<0,05), yedi yıl ve üzeri sigara kullanan öğrencilerde, 1-3 yıl ve 4-6 yıl sigara kullananlardan daha yüksek olduğu (KW x^2=10,798, p<0,01), sigara kullanma sıklığına ve günde içilen ortalama sigara sayısına göre puanlar arasında fark yoktur (Z=-0,99, p>0,05 - KW x^2=4,921, p>0,05). Sigara Öz-Etkililik Ölçeği puanı, ailesinde sigara içen birey olmayan öğrencilerin, ailesinde sigara içen birey olanlardan daha yüksek (Z=-2,551, p<0,05), 1-3 yıl arası sigara kullananların, 4-6 yıl ve yedi yıl ve üzeri sigara kullananlardan daha yüksek (KW x^2= 34,104, p<0,001), günde ortalama 1-9 adet sigara içenlerin, 10-19 adet ve 20 ve üzeri adet sigara içenlerden daha yüksek (KW x^2=12,312, p<0,01), düzenli sigara kullananların, ara sıra sigara içenlerden daha düşük olduğu (Z=-8,286, p<0,001) ve öz-etkililik puanının cinsiyete göre değişmediği (Z=-,373, p>0,05) saptanmıştır. Sözel ve görsel sağlık uyarılarının, sigara içmeye karar vermede bilişsel ve motivasyonel

faktörlerden olan sigara içme davranışına yönelik zarar algısına ve sigara içme kararlarına bir etkisi olmadığı saptanmıştır. Sözel ve görsel uyarıların, sigara içme davranışını kontrol edebilme gücünü algılayışını ifade eden sigara öz-etkililik faktörü üzerinde olumlu yönde etkisi bulunmaktadır. Sağlık uyarıları, öğrencilerin sigara içme davranışını kontrol edebilme motivasyonunu güçlendirdiği ve öz-etkililik düzeyleri artırdığı düşünülmektedir.

- Apaydın, Şevket Murat, *Akran Eğitiminin, Lise Öğrencilerinde Sigaranın Zararları ve Tütün Kontrolüne İlişkin Bilgi Düzeyine Etkisi*, 2019, Doktora, 131s., Sağlık bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Erciyes Üniversitesi, Pdf.

Özet: Tütün dumanına maruziyetin yetişkinlerde, koroner kalp hastalığı ve akciğer kanseri dahil olmak üzere ciddi kardiyovasküler ve solunum yolu hastalıklarına yol açtığı bilinmesine karşın hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde gençlerin halen önemli bir bölümünün tütün veya tütün mamülü kullandığı görülmektedir. Gençlerin bu konuda bilgi ve farkındalık düzeyini artıracak düzenlemeler, etkinlikler ve eğitimlerle sigaradan korunmaları sağlanabilir. Bu çalışmada; akran eğitiminin lise çağındaki gençlerin sigara ve tütün politikalarıyla ilgili bilgi düzeylerini geliştirmede etkili olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Kayseri ili merkezinde bulunan üç lisede yapılan bu müdahale çalışmasında, liselerden birisine standart eğitim, diğerine akran eğitimi verilmiş (müdahale grubu), son okula ise herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır (kontrol grubu). Başlangıçta bütün öğrencilere, öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri ile sigaranın zararları ve tütün kontrolü hakkında bilgi düzeylerini ölçecek soruları içeren bir durum saptama anketi uygulanmıştır. Akran grubundaki okulda yaklaşık 20-30 öğrenciden 2'si akran eğiticisi olarak belirlenerek (toplam 68 kişi) 2'şer saatlik eğitime tabii tutulmuşlardır. Akran eğiticilerinin 8 haftalık faaliyetleri ile (1 seminer, 1 sinema filmi gösterimi, afiş ve broşür çalışmaları) birebir ve grup ilişkileri sayesinde sınıflarındaki

diğer öğrencilerin bilgi düzeylerinin arttırılması amaçlanmıştır. Standart eğitimin verildiği okulda ise çalışmaya katılan öğrencilere araştırmacı tarafından sigaranın zararları ve tütün kontrolü konusunda 1 saatlik görsel sunumlu eğitim, sinema gösterimi ve afiş-broşür çalışmaları uygulanmıştır. Her 3 gruptaki öğrencilere 12 hafta sonra durum saptama anketi tekrarlanmıştır. Veriler, SPSS 24.0 Paket Programında değerlendirilmiştir. Karşılaştırmalı analizlerde pearson ki-kare, bağımsız örneklerde t testi, tek yönlü anova ve post-hoc tukey testleri kullanılmış, istatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir. Araştırma kapsamına alınan okullarda öğrenim gören toplam öğrenci sayısı 3260 olup araştırmaya katılım oranları eğitim öncesi ankette %67.5 (2199 kişi), eğitim sonrası ankette %50.1 (1633 kişi) olarak gerçekleşmiştir. Araştırma grubunun yaş ortalaması 16.1±0.9 yıl olup ve grubun %53.8'ini (n=1183) kız öğrenciler oluşturmuştur. Çalışmaya katılan öğrencilerin eğitim öncesi ankette % 18.1'inin, eğitim sonrası ankette ise % 27.1'inin sigara kullandığı, eğitim sonrasında her üç grupta da sigara kullanım oranlarının öncesine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Her üç grupta da eğitim öncesine göre eğitim sonrasında sigarayı bırakmayı her an düşünen öğrencilerin oranlarında artış olduğu tespit edilmiştir. Her üç grupta da sigarayı bırakmayı başaramam diyenlerin oranı eğitim sonrasında azalırken, başarmak için yardım almalıyım diyenlerin oranı kontrol grubu hariç artış göstermiştir. Eğitim sonrasında ise; akran eğitimi grubunda toplam 20 bilgi sorusundan 12'sinde (%60.0) eğitim öncesine göre verilen doğru cevap yüzdelerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede arttığı (bilgi düzeyinde anlamlı bir iyileşme) saptanmıştır. Standart eğitim grubunda bu oran %40.0 (8/20) iken, kontrol grubunda ise %5.0 (1/20) olarak belirlenmiştir. Eğitim öncesinde grupların bilgi düzeyi puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yok iken, eğitim sonrasında gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmıştır (en yüksek bilgi puanı akran eğitimi grubundadır). Öğrencilerin bilgi düzeyini artırmada standart eğitim kontrol grubuna göre, akran eğitimi de her 2 gruba göre daha

başarılı sonuçlar vermiş olup, gençlerde tütün kontrolü konusunda yürütülen programlarda akran eğitimine daha geniş bir biçimde yer verilmesi yararlı olacaktır.

Makaleler

- -, *Üniversite Gençliğinin Sigara İçme Alışkanlığı Sigara İçimi ile İlgili Tutum ve İnanışları*, 1988, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, (4), 235-242, Ankara.
- Kocabaş, Ali, *Öğrencilerde ve Öğretmenlerde Sigara İçimi ile İlgili Tutum ve Davranışlar*, 1988, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 41(2), 365-380, Ankara.
- Şahin, Kemal Tahir – Çivi, Selma, *Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara Konusundaki Bilgi-Tutum ve Davranışları*, 1991, Aile ve Toplum Dergisi, 1(1), 49-52, Pdf.

Özet: Sigaranın zararları konusunda bilinçli bir grup olan Tıp Fakültesi ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinde yapılan kesitsel tipte, tanımlayıcı ve analitik nitelikteki bu araştırmada sigara içme sıklığı % 24.7 din Kızların % 16.6'sı, erkeklerin % 30.4'ü sigara içmektedir. Kız ve erkek öğrencilerde yaş ilerledikçe sigara içme sıklığı artmakta olup, erkekler kızlardan daha fazla sigara içmektedirler ($p< 0.01$), Sigaraya başlama 16-19 yaşta ve yüksekokul ve fakülteye başlama sırasında en fazladır Sigara içme ile baba mesleği ve aile ile birlikte olma arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p >0.05$), Ailenin gelir düzeyi arttıkça ve ailedeki sigara kullanımı arttıkça, sigara kullanımı artmakta idi ($p< 0,01$), Sigara kullananlarda alkol kullanımı da artmaktadır. Sigarayı terk eden kişilerin 3/4'ü günde 10'dan fazla sigara içtikleri ve ortalama 55 ay sigara kullandıkları halde sigaranın zararlarını ve sağlıklarının bozulduğunu farkettikleri zaman sigarayı terk etmişlerdir. Sigaraya başlama nedenleri olarak en çok sıkıntıyı gidermek, arkadaş etkisi, merak, sosyal ortama uyma olarak belirlenmiştir.

- Karadağ, Mehmet – Özyardımcı, Nihat, *Gençlerin Sigaraya Bakışı*, 1992, İzmir Göğüs Hastanesi Dergisi, 6(1), 1-6, İzmir.
- Korkut, Fidan, *Sigara İçen ve İçmeyen Öğrencilerin Sürekli Kaygı Düzeyleri ve Problem Çözme Becerileri*, 1996, Eğitim ve Bilim Dergisi, 20(102), 13-21, Ankara.
- Sarp, Nilgün, *Öğretmen ve Öğrencilerin Uyuşturucu Kullanımı Konusundaki Görüşleri (Ankara Örneği)*, 1996, Kriz Dergisi, 4(2), 135-140, Ankara, Pdf.

Özet: Bu araştırma günümüzde artık bir endüstri haline gelen uyuşturucu kullanım konusunda önemli bir kesimi oluşturan orta öğretim gençliğinin, bu alanda ilgili görüşlerini ortaya koymaya yönelik bulunmaktadır. Söz konusu araştırma Devlet Bakanlığın'a bağlı Aile Araştırma Kurumu tarafından Ankara ölçeğinde "Öğretmen ve Öğrencilerin Uyuşturucu Kullanımı Konusundaki Görüşleri" ni içermektedir. Bu amaçla Ankara'da eğitim veren birbirinden farklı 10 lisede 204 öğrenci ve 201 öğretmeni kapsayan bir anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Soru kağıdına verilen cevaplarda, öğretmen ve öğrencilerin önemli bir kısmı (%60 civarında) uyuşturucuyu, merak ve özenti ile başlayan ancak sonu ölümle biten bir yol olarak tanımlamaktadır. Kendini kanıtlama ve sıkıntı giderme gibi nedenler de uyuşturucu kullanmaya yönelten faktörler olarak belirtilmiştir. Öğrencilere göre uyuşturucu kullanımına karşı alınacak ilk önlem, ailenin gencin sorunlarıyla ilgilenmesi, daha iyi ilişkiler kurmasıdır (%40.7). Öğretmenlerse çoğunlukla okul-aile-genç işbirliğini öngörmüşlerdir.

- Yorgancıoğlu, Arzu - Esen, Ayşen - Topçu, Fatma - Şen, Firdevs Seyfe – Çelik, Pınar, *Manisa İlinde Lise Öğrencilerinin Sigaraya Karşı Tutumları*, 2000, Toraks Dergisi, 1(1), 61-66, Ankara, Pdf.

Özet: Manisa ilinde lise öğrencilerinin sigaraya karşı tutumlarını araştırmak, sigara ile ilişkili hastalıklar ve sigara içiminin kontrolü konusundaki düşüncelerini ortaya koymak amacıyla 1052 lise öğrencisine

bu amaçla hazırlanmış bir anket uygulandı. 628'i erkek (% 59.7), 424'ü (% 40.3) kız olan öğrencilerin yaş ortalaması 16.1± 1.3 yıldı. Öğrencilerin 138'i (13.1) her gün, 168'i (% 15.9) bazen sigara içiyordu. Sigara içme yaygınlığı, erkek öğrencilerde (% 17.2) kız öğrencilerden (%7.1) belirgin olarak yüksek saptandı (p= 0.00). Sigaraya başlama yaş ortalaması 13.2± 2.7 idi. Öğrencilerin sigara içme alışkanlığı ile ebeveynlerinin sigara içme alışkanlığı arasında herhangi bir ilişki saptanmazken, kardeşleri sigara içen öğrencilerin içmeyenlere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla sigara içtiği saptandı (p= 0.000). Sigara içmeye başlamadaki en önemli etmen meraktı (% 35). Sigara içmeye başlama yaşı küçüldükçe günlük sigara tüketimi artmaktaydı (r= 0.188, p= 0.007). Öğrencilerin % 95.5'i sigaranın zararlı olduğunu, % 95.8'i akciğer kanseri ile ilişkisi olduğunu biliyordu. Sonuç olarak ergenlerin sigara içme yaygınlığında aralarındaki etkileşimin önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

- Akbay, Aysel Özdeş - Özçiçek, Celile - Emeksiz, Faruk - Usal, Gülcan – Özel, Remziye, *Üniversite Gençliğinde Alkollü İçecek Tüketimi ve Tüketim Kararında Etkili Faktörler*, 2000, Dünya Gıda Dergisi, 7(7), 93-99, İstanbul.
- Maden, Beyhan - Başoğlu, Cengiz - Karaduman, Ferit - Çetin, Mesut - Çobanoğlu, Necati – Ebrinç, Servet, *Bir Grup Genç Yetişkin Erkekte Uyuşturucu Madde Kullanımına Yönelik Görüşler*, 2002, Bağımlılık Dergisi, 3(3), 137-145, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmada amaç, madde kullananların madde ve madde kullanımı konusundaki görüş ve değer yargılarının madde kullanmayanlarınkinden farklı olup olmadığını belirlemektir. Yöntem: Çalışmaya alınan 1945 genç yetişkin erkek deneğe sosyodemografik özellikler ile sigara, alkol ve psikoaktif madde kullanımı ve bunlara yönelik görüşlerin soruşturulduğu bir anket doldurtulmuştur. 1600 deneğin sonuçları "madde kullanmayanlar, deneyenler ve kullananlar" şeklinde üç alt gruba ayrılarak, istatistiksel değerlendirme yapılmıştır. Bulgular:

Her üç alt grupta da %50'nin üstünde sıklıklarda "madde ve kullanımına yönelik bilgi eksikliği olduğu" görüşü saptanmıştır. Esrarın "sigara ve alkolden daha tehlikeli olmadığı", "bağımlılık yapmadığı", "diğer maddelere başlamaya yatkınlık yapmadığı" ve "uyuşturucu maddelerin kişiyi sorunlarından uzaklaştırdığı" şeklindeki görüşlere madde kullananların, madde deneyen ve kullanmayanlara göre daha yüksek; "irade zayıfl ığının madde kullanmayı arttırdığı" görüşüne ise daha az sıklıklarda katıldıkları saptanmıştır. "Sorunlara sahip olmanın madde kullanmayı arttırdığı", "bireyin madde kullanmayı denetleyebileceği", "bir kez madde kullanmanın riskli olmadığı" ve "güçlü iradeleri nedeniyle maddeyi denemekle bağımlı olunmayacağı" şeklindeki görüşlere madde kullanan ve deneyen grupların kullanmayan gruba göre daha yüksek sıklıklarda katıldıkları saptanmıştır. Sonuç olarak madde deneyen ve kullanan bireylerde madde ve kullanımına yönelik olarak riskli bir güven hissinin bulunduğu ve konunun önemini kavramada bilişsel zorluklarının olabileceği kanısına varılmıştır.

- Doğan, Cihangir, *Üniversite Gençliğinin Alkol ve Uyuşturucuya İlişkin Tutumları: (Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Çimkent Örneği)*, 2002, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 55-67, Pdf.

Özet: Bu çalışma 2000-2001 öğretim yılı H. A. Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Çimkent Şubesinde yapılmıştır. Gençlik için en büyük tehlikelerden biri olan alkol ve uyuşturucu kullanımı, bunun sonucunda bağımlılık oluşmasında etkili olan faktörler üzerinde durularak, bu maddelere bağımlı olmaya yatkın olan gençlerin kişilik yapılan, aile ve çevre özellikleri incelenmiştir. Bundan sonra uygulamalı olarak alkol ve uyuşturucu kullanmaya ilişkin 710 Öğrenciyle görüşülerek, düzenlenen 28 anket sorusuna cevap aranmıştır. Elde edilen bulguların endişe verici boyutlara ulaştığı görülmüş ve bu sonuçlar çeşitli açılardan değerlendirilmiştir.

- Baraz, Esra - Genişol, Esra - Sivri, Fazilet - Dağlıgöz, Gökçe - Işıl, Gürhan - Güvenç, İlker - Yargıç, Lütfi İlhan - Saka, Ömer - Aslanargün, Pınar – Güleryüz, Şebnem, *Tıp Öğrencilerinde Alkol Kullanımı ile İlgili Önyargı ve Tutumları*, 2003, Bağımlılık Dergisi, 4(2), 53-56, İstnabul, Pdf.

Özet: Alkol kullanımıyla ilgili bozukluklar sıktır ve hastanelere dolaylı nedenlerle başvurulara yol açarlar. Araştırmalar, bu hastaların hekimler tarafından yeterince tanınmadığını göstermektedir. Tıp fakültesi öğrencilerinin alkol kullanımı ile ilgili kendi tutum, deneyim ve görüşlerinin bu duruma etkisini araştırmayı amaçladık. Yöntem: Uluslararası Tıp Öğrencileri Birliği Federasyonu (International Federation of Medical Students Association- IFMSA), Halk Sağlığı Çalışma Komitesi bünyesinde, dünyadaki tıp öğrencilerinde alkol kullanımıyla ilgili tutumların değerlendirilmesi ve karşılaştırılmasına yönelik oluşturulan projenin kapsamında Türk Tıp Öğrencileri Birliği (TurkMSIC) çalışanları tarafından, beş farklı şehirdeki yedi ayrı tıp fakültesinde öğrenim gören toplam 1012 öğrenciye Finlandiya Tıp Öğrencileri Birliği'nce hazırlanıp, Uluslararası Tıp Öğrencileri Birliği Federasyonu'nca uluslararası platformda uygulanması kabul edilen bir soru formu verildi. Bulgular: Araştırmaya katılan tıp öğrencileri arasında tıbbi olarak zararlı olabilecek düzeyde alkol kullanımı seyrek değildi. Bu öğrencilerin yaklaşık %40'ı alkol problemi olan bir kişiyi tıbbi tedaviye yönlendirmeyi düşünmemekteydi. Sonuç: Geleceğin hekimlerinin hastalarına daha iyi hizmet verebilmeleri için bu konuda daha kapsamlı bir eğitim almaları gerekmektedir.

- Kernak, Aygül - Benli, Esin - Temel, Fehminaz - Gün, Feride Aylin - Çınar, Güle - Altıntaş, Hakan - Kundakçı, Nevra – Gelirer, Özlem, *Tıp Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencilerinin Madde Bağımlılığı ile İlgili Bilgi, Görüş ve Tutumları*, 2004, Bağımlılık Dergisi, 5(3), 107-114, Pdf.

Özet: Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi (HÜTF) birinci sınıfta okuyan 185 öğrencinin katılımı ile, öğrencilerin madde bağımlılığı ile ilgili

bilgi, görüş ve tutumlarının saptanması için bir anket çalışması yapılmıştır. Yöntem: Yapılan araştırma tanımlayıcı tipte bir çalışmadır. Araştırmanın verileri gözlem altında anket uygulaması yöntemiyle toplanmıştır. Bulgular: Araştırmaya katılan 185 HÜTF öğrencisinin %42.7'si erkek, %57.3' ü kadındır ve yaş ortalaması 18.3 (SS=0.7, altüst=17-21, ortanca=18) yıl olarak bulunmuştur. Katılımcıların %52.2'si (90 öğrenci) madde bağımlılığı konusunda önceden bilgi aldığını söylemiştir. Gerçekten madde bağımlılığı yapan maddeler arasından, öğrencinin de madde bağımlılığı yaptığını en yüksek yüzde ile doğru bildiği madde eroin %91.4 (169 öğrenci), en düşük yüzde ile doğru bildiği madde ise LSD %44.9 (83 öğrenci) olmuştur. Öğrencilerin, yalnız %30.9' u (56 öğrenci) madde bağımlılarını tedavi eden bir merkez adı bildiklerini söylemişlerdir. Bunların da %57.7'si (130 öğrenci) AMATEM' i belirtmiştir. Katılımcıların %76.8'i herkesin madde bağımlısı olabileceğini düşünmektedir. Yüzde 61.4'ü (113 öğrenci) madde bağımlısı insanları yardıma muhtaç olarak tanımlamış, %93.5'i (172 öğrenci) de bu kişilerin tedavi edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcıların %89.7'si (165 öğrenci) Türkiye'de madde bağımlılığının bir sorun olduğunu düşünmektedir. Öğrencilerin %58.9'u madde bağımlılığının yayılmasını önleme ve kullanan kişilere yardım etme konusunda eğitimin öncelikli olması gerektiğini belirtmiştir. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin madde bağımlılığı konusunda bilgilerinin yeterli olmadığı anlaşılmıştır. Öğrenciler, madde bağımlılarının birer hasta olduğu ve tedavi edilmeleri gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

- Şakar, Ayşın - Yıldırım, Çetin - Dinç, Gönül – Çelik, Pınar, *Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigaraya Karşı Tutumları*, 2004, Solunum Dergisi, 6(1), 30-35, Pdf.

Özet: Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesinde eğitim görmekte olan 178 öğrenciye anket verilerek sigaraya karşı tutumları, sigara ile ilişkili hastalıklar ve sigara içiminin kontrolü konusundaki düşünceleri

ile ilgili görüşleri alındı. 80'i (%44.9) erkek olan öğrencilerin yaş ortalaması 20.38±1.72 yıl idi. Öğrencilerin 32'si (%18) her gün, 17'si (%9.6) bazen sigara içiyordu. Sigara içme yaygınlığı erkek öğrencilerde kız öğrencilerden belirgin olarak yüksek saptandı (erkek: %35, kız: %21.4) (p=0.04). Sigaraya başlama yaş ortalaması 15.37±1.61 yıl idi. Sigara içmeye başlamadaki en önemli etmenler merak ve özenti idi. Sınışar arasında sigara içme alışkanlığı açısından anlamlı farklılık saptanmadı (p=0.2). Sigarayla ilişkili hastalıklar olarak akciğer kanseri (%99.4), larenks kanseri (%98.8), kalp-damar hastalıkları (%97.2), oral kavite kanserleri (%93.2) sigaranın neden olduğu en sık patolojiler olarak belirtilirken yeni doğan bebek ölümleri (%85) ve mesane kanseri (%65.1) oluşturma etkisinin daha az bilindiği saptandı. Sigarayla ilişkili hastalıklara ait bilgi düzeyleri klinik öncesi sınışara (1,2,3) göre klinik sınışarda (4,5,6) daha yüksek olup mesane, oral kavite kanserleri ve kronik bronşit gibi hastalıklarda bu yükselme anlamlı düzeydeydi. Sigara ile ilgili yasa ve yasal önlemler konusunda sigara içen ve içmeyen öğrenciler karşılaştırıldığında bazı önlemler konusunda anlamlı düzeylere ulaşan görüş farklılıkları olduğu gözlendi. Sonuç olarak sigara içme oranının yüksek olduğu tıp fakültesi öğrencilerinin sigara konusunda daha fazla bilinçlendirilmesi gerektiği söylenebilir.

- Çelik, Halil Coşkun - Çelik, M. Yusuf – Satıcı, Ömer, *Kronik Sigara İçme Alışkanlığı Olan Üniversite Öğrencilerinin Tutumlarına İlişkin Değişkenlerin Aşamalı Kümeleme Yöntemi Çözümlemesi*, 2004, İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 11(4), 217-222, Malatya, Pdf.

Özet: Sigara ile ilgili ele alınan çok değişkenli bir yapıyı kümeleme yöntemleriyle çözümlemektir. Kümeleme yöntemleri bu tür çok değişkenli yapılarda başarılı kümeler oluşturmaktadır. Bu çalışmada sigara içme ile ilgili değişkenleri incelemek amacıyla, Dicle Üniversitesi Siirt Eğitim Fakültesinde okuyan sigara içen öğrenciler alınmıştır. Özellikle kronik sigara içicisi olan 225 öğrenciye ait 64 değişken incelenmiştir. Bu değişkenlerin gözlenme oranları belirlenmiş ve kümelenme

eğilimlerini ortaya çıkarmak için aşamalı kümeleme yöntemlerinden ward yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme ait veriler dikkate alınarak değişkenlerle ilgili dendogramlar elde edilmiştir. Dendogramlar yoluyla, sigarayla ilgili değişkenlerden kişilerin cinsiyetini, değişik alışkanlıklarını, sosyal ve psikolojik durumlarını ortaya çıkaran kümeler elde edilmiştir. Bunların görsel olması yorumlamalarda daha somut sonuçlara ulaşmayı sağlamıştır. Sonuç olarak sigarayla ilgili değişkenlere uygulanan ward kümeleme yöntemi, konuyla ilgili beklenen kümelerden başarılı ve anlamlı sonuçlar elde edileceğini göstermiştir.

- Gürsoy, Figen - Akduman, Gülümser Gültekin – Bıçakçı, Müdriye Yıldız, *Sigara Kullanan ve Kullanmayan Gençlerin Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi*, 2005, Adli Psikiyatri Dergisi, 2(3), 23-31, Ankara.

Özet: Bu araştırma, sigara kullanan ve kullanmayan gençlerin kaygı düzeylerinin saptanması ve cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne baba öğrenim düzeyi ve ailede sigara kullanım durumu değişkenlerinin kaygı düzeylerinde farklılık yaratıp yaratmadığının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma 15-16 yaş grubunda bulunan farklı sosyo-ekonomik düzeyde, liseye devam eden, sigara kullanan 150 genç ile aynı okullara devam eden sigara kullanmayan 150 genç olmak üzere toplam 300 genç üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada gençlerin kaygi düzeylerini belirlemek amacıyla Spielberger tarafından geliştirilen ve Öner ve Le Compte tarafından geçerlilik ve güvenirlilik çalışması yapılan "Durumluluk Kaygı Envanteri" ile "Sürekli Kaygı Envanteri" kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler "Varyans Analizi" ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda sigara kullanan ve kullanmayan gençlerin durumluluk ve sürekli kaygı puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olduğu belirlenmiş ($P< 0.05$) ve sigara kullanan gençlerin kaygı puan ortalamalarının sigara kullanmayan gençlerden yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmaya dahil edilen gençlerin kaygı düzeyleri ile sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet, anne öğrenim, baba öğrenim, sigara kullanımı X

sosyo-ekonomik düzeyin önemli farklılık yarattığı gözlenirken (p< 0.05), ailede sigara kullanım durumunun önemli farklılık yaratmadığı saptanmıştır (P> ss 0.01).

- Ceylan, Erkan - Emiroğlu, H. Haldun - Kösecik, Mustafa – Baz, Turgay, *Şanlıurfa'da Lise Öğrencilerinin Sigara Hakkındaki Tutum Düzeyleri*, 2006, Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 3(1), 19-22, Şanlıurfa, Pdf.

Özet: En kolay ve hızlı öğrenme yolu başkalarının davranışlarını gözlemlemektir. Dolayısıyla çocukların davranışları özellikle tanıdıklarını gözlemleyerek elde ettikleri deneyimlerin etkisi altındadır. Bu çalışmada liseli öğrencilerin sigara ile ilgili tutum düzeylerinin belirlenmesi amaçlandı. Sosyoekonomik özellikleri Şanlıurfa il genelini yansıtan üç liseden basit rasgele yöntemle seçilen 420 öğrenciye 23 yargıdan oluşan bir anket uygulandı. Değerlendirme Likert ölçeği ile yapıldı. Bulgular: Kız ve erkek öğrencilerin sigara içimi ile ilgili tutum düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmadı (p> 0.05). Erkek ve kız öğrencilerin sigara içme sıklıkları ise sırasıyla % 23.3 ve % 7.6 idi (p< 0.01). Çocuklar genellikle örnek aldığı kişilerin davranışlarını benimsediği için öncelikle ebeveynlerin olumlu örnek ve arkadaş seçiminde yol gösterici olması gerektiği kanaatindeyiz.

- Yazıcı, Hikmet, *Sigara İçen ve İçmeyen Üniversite Öğrencilerinin Sigara İçmeye İlişkin Tutumları*, 2006, Aile ve Toplum Dergisi, (3), 83-90, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmada sigara içen ve içmeyenlerin sigara içmeye yükledikleri anlamlar arasındaki farkın önemi araştırılmaktadır. Çalışmaya Karadeniz Teknik Üniversitesinden 450 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların 248'i bayan 202' si erkek olup yaşları 18 ile 27 arasında değişmektedir (Ort = 21.72, Ss = 1.45). Araştırma grubundakilerin 185'ı (% 41.11) sürekli sigara içicisi iken, 265'i (% 58.89) sigara içmemektedir. Sigara

içmeye ilgili tutumlar 15 serilik ifadelerden oluşan bir araçla ölçülmüştür. Ölçekte yer alan ifadeler sigara içmenin olumlu ve olumsuz sonuçlarıyla ilgilidir. Elde edilen sonuçlar sigara içen ve içmeyenlerin sigara içmenin sonuçlarına farklı anlamlar yüklediklerini ve sigaranın olumlu ve olumsuz sonuçlarına ilişkin değişik işaretlemeler yaptıklarını göstermiştir. Sigara içenler sigaranın olumlu sonuçlarına, içmeyenler ise olumsuz sonuçlarına vurgu yapma eğilimi sergilemişlerdir.

- Koç, A. M. -Aralov, B. - Orhan, E. - Yiğit, E. - Altıntaş, K. H. – Adıgüzel, M. Oğuz, *Bir Grup Öğrencinin Sigara İçme Davranışları ve Sigaranın Sağlık Etkileri ile İlgili Bilgileri,* 2008, Bağımlılık Dergisi, 9(3), 107-113.

Özet: Bir özel eğitim kurumu ilköğretim 6, 7, 8 ve lise 1, 2, 3. sınıf öğrencilerinin sigara içme sıklığını, sigara içme sıklığını etkileyen faktörleri, sigaranın sağlık üzerindeki etkileri hakkındaki bazı bilgilerini değerlendirmektir. Araştırma, Ankara Keçiören ilçesinde, 277 öğrencinin katılımı ile 03/10/2007'de yapılmış kesitsel tipte bir araştırmadır. Veriler, gözlem altında uygulanan 30 soruluk anket ile toplanmıştır. İstatistiksel ilişkiler ki-kare testi ile araştırılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 14.4 ± 1.8 (Alt üst sınır = 11-18) ve %54.5'i erkektir. Herhangi bir zamanda sigara içme sıklığı toplamda %14.6'dır. Herhangi bir dönemde sigara içme sıklığı ile ilişkili faktörler; yaş, ilköğretim/lise kısmında okumak, öğrencinin okul başarısı, herhangi biri için sigara satın alma durumudur. Öğrencilerin %49.8'inin ailelerinde halen sigara içilmektedir. Sigaranın neden olduğu hastalıklar arasında en çok bilinen %94.1 ile akciğer kanseridir. Öğrencinin sigara konusunda bilgi aldığı en önemli kaynak%38.5 ile televizyondur. Öğrencilerin herhangi bir yerde sigara dumanına maruz kalma durumu %64.5'dir. Öğrencilerin%67.3'ü daha önce herhangi bir kişi için sigara satın almıştır. Herhangi bir dönemde sigara içme sıklığı toplamda%14.6'dır. Herhangi bir dönemde sigara içme sıklığı ile ilişkili faktörler; yaş, ilköğretim/lise kısmında okuma, öğrencinin okul başarısı, herhangi biri için sigara satın alma durumudur.

- Savaş, Haluk A. - Ersoy, Mehmet Akif – Özdemir, Nurgül, *Tıp Fakültesi ve Hemşirelik Öğrencilerinde Alkol ve Madde Kullanımıyla İlgili Tutumlar,* 2008, Bağımlılık Dergisi, 9(1), 9-13.

Özet: Alkol ve madde kullanımına ilişkin olumsuz tutumlar yaygındır ve tedavi süreci üzerinde bu tutumların olumsuz etkileri vardır. Bu çalışmada tıp fakültesi ve sağlık yüksek okulu hemşirelik öğrencilerinin alkol ve madde kullanımına ilişkin tutumları araştırmak hedeflenmiştir. Tıp fakültesi ve sağlık yüksek okulu hemşirelik bölümü öğrencilerinden oluşan toplam 425 denek çalışmaya alınmıştır. Alkol-madde kullanımına ilişkin tutumlarla, sos-yo demografik değişkenler ve bireysel ve aile alkol-madde kullanım öyküsü arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada kullanılan ölçek maddeleri psikometrik değerlendirmeye tabi tutulmuş ve elde edilen 21 maddelik ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0.871, Guttmaniki-yarım tutarlık katsayısı 0.775 olup, kabul edilebilir düzeydedir. Hemşirelik ve tıp öğrencileri tutumlar açısından birbirinden farklı değildir. Sağlık eğitimi alan öğrencilerde damgalayıcı tutumların hiç de küçümsenmeyecek seviyede olduğu söylenebilir. Gelir düzeyi yüksek olanların ve üst sınıflarda okuyanların olumsuz tutumları daha azdır. Kendisinde ve ailesinde alkol-madde kullanım öyküsü olanların damgalayıcı tutumlarının daha düşük seviyede olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar eğitimin olumsuz tutumları azaltmada bir miktar etkili olduğuna işaret etmekle birlikte, olumsuz tutumların azaltılmasına dönük eğitim programlarının geliştirilmesi doğru olacaktır.

- Pulur, Atilla - Karabulut, Ebru Olcay – Üstün, Elif, *Üniversiteli Üst Düzey Halkoyunları Sporcuların Sigara ve Alkol Kullanımlarının Bedenlerini Algılama Düzeylerine Etkisi*, 2009, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29(3), 833-850, Ankara, Pdf.

Özet: Çalışmamız üniversiteler arası sportif etkinliklere katılan üst düzey halk oyunları sporcularının sigara ve alkol kullanımlarına göre çok yönlü bedenlerini algılama düzeylerini araştırmak amacıyla yapıl-

mıştır. Araştırmanın evrenini; 17 üniversiteden 93'ü bayan, 101'i erkek olmak üzere toplam 194 gönüllü sporcu oluşturmaktadır. Çalışmada "Çok Yönlü Vücut imajı İlişki Ölçeği (MBSRQ)" kullanılmıştır. Elde edilen veriler, yüzde frekansı ve t testi ile istatistiki açıdan değerlendirilerek analiz edilmiştir. Bulgular tasnif edilmiş ve cinsiyete göre; beden alanlarından doyum düzeyinde (t= -2,562:p< 0,05), sigara kullanımına göre ise; görünüşü değerlendirme düzeyinde (t= 4,116: p< 0,05), fiziksel yeterlilik değerlendirme düzeyinde (t= 2,524 :p< 0,05) ve beden algılarından doyum düzeyinde (t= 2,526 :p< 0,05) istatiksel açıdan anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Sonuç olarak; erkek halk oyuncuların bayan halk oyunculara oranla daha fazla sigara ve alkol kullandığı tespit edilmiştir. Erkek halk oyuncuları bayan halk oyunculara oranla dış görünüşlerinden daha fazla memnun oldukları saptanmıştır. Deneklerden alkol kullanan bayan ve erkek sporcular arasında beden algılamalarında bir fark görülmezken, sigara kullanan bayan ve erkek sporcuların sigara kullanmayanlara göre kendi bedenlerini algılama düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

- Çelikel, Serhat - Erkorkmaz, Ünal – Seyfikli, Zehra, *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıkları ve Nikotin Bağımlılığı Algıları*, 2009, Solunum Dergisi, 11(3), 97-104, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışma, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi öğrencilerinin sigara konusundaki tutum ve davranışlarını incelemek, sigara içiciliğinin sosyo demografik özelikler ile ilişkisini araştırmak, nikotin bağımlılığı konusundaki subjektif değerlendirmeleri Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (FNBT) ile karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır. Çalışmamızda, GOP Üniversitesi bünyesindeki altı fakülteye bağlı 24 bölümdeki öğrencilere, demografik verilerini ve sigara alışkanlıklarını sorgulayan anket formu dağıtıldı. Sigara anket formu, altısı FNBT soruları, ikisi öğrencilerin alkol kullanımları ilgili olmak üzere, 26 sorudan oluşmaktaydı. Çalışmaya dahil edilen 1870 öğrencinin %53'ü erkek- ti ve yaş

ortalamaları 21.2±2 idi. Sigara içmeyi deneyenlerin %55'i ilk denemelerini 15 yaşına kadar, %87'si 18 yaşına kadar yapmıştı. Düzenli sigara içme yaygınlığı genel olarak %36, erkeklerde %46, kızlarda %24 idi ve fark anlamlıydı (p<0.001). Sigara içenlerin %22?si ilk kez üniversitede sigaraya başlamıştı. Günde içtikleri sigara miktarını "çok" ve kendilerini "sigara bağımlısı" olarak tanımlayan öğrencilerin FNBT skorları anlamlı derecede daha yüksek bulundu (p<0.001). Öğrencilerin %24'ü alkol kullanıyordu. Ev ortamında sigara içilmesi, annenin eğitimli olması, okul performansının kötü olması ve alkol kullanımı, sigara içiciliği ile ilişkili bulundu. Ayrıca annesi sigara içen çocukların daha fazla nikotin bağımlısı oldukları saptandı. Sonuç: Sigara içenlerin önemli bir bölümü sigaraya ilk kez üniversitede başlamaktadır ve bu nedenle sigara karşıtı çalışmalar için üniversiteler öncelikli hedeflerden biri olmalıdır. Ev ortamında sigara içilmesi, annenin eğitimli olması, okul performansının kötü olması ve alkol kullanımı, sigara içiciliği ile ilişkili bulunmuştur. Öğrenciler nikotin bağımlılıklarını doğru algılayabilmektedirler ve anneleri sigara içen öğrenciler daha fazla nikotin bağımlısı olmaktadır. Bu nedenle sigara karşıtı kampanyalarda sigara içen annenin önemi özellikle vurgulanmalıdır.

- Akpınar, Evrim Eylem - Gülhan, Meral – Akpınar, Serdar, *Üniversite Öğrencilerinin Tütün Kullanımı ve Konu ile İlgili Bilgi Düzeyleri*, 2010, Solunum Dergisi, 12(1), 1-6, Pdf.

Özet: Tütün kullanımı, dünyadaki en önemli önlenebilir ölüm nedenidir. Sigara içenlerin 1/3'ü 13 yaşından, %90'ı ise 20 yaşından önce sigaraya başlar. Bu nedenle sigara firmaları sistemli biçimde çocuklara ve gençlere yönelmektedir. Bu çalışmanın amacı, sigara firmalarının hedefleri içinde olan üniversite öğrencilerinin tütün kullanımı ile ilgili bilgi düzeyini ölçmek ve gençlerin tütün kullanımı ile ilgili tutumunu değerlendirmektir. Çalışmaya Ufuk Üniversitesi Tıp Fakültesi (TF), Hukuk Fakültesi (HF) ve Hemşirelik Yüksek Okulu (HYO) öğrencileri arasından gönüllü olan 324 genç alındı. The Global Youth Tobacco

Survey Collaborative Group tarafından hazırlanan "Global Youth Tobacco Survey" (GYTS) adlı ankete nargile kullanımı ile ilgili sorular eklenip, üniversite etik kurulu onayıyla öğrencilere uygulandı. Öğrencilerin %38'i halen sigara içmekteydi. Sigara içme oranı en yüksek HF, en düşük TF öğrencilerinde bulundu ($p<0.05$). Sigaranın zararlarıyla ilgili ders alma oranı TF'de en yüksekti ($p<0.001$). Erkek öğrencilerde sigara ve nargile içme oranı kız öğrencilere göre daha yüksekti ($p<0.05$, $p<0.001$). Sigara içenlerin çoğu (%79) sigaraya üniversiteden önce başlamıştı. Hukuk fakültesindeki öğrencilerde ve erkek öğrencilerin arkadaşlarında sigara içme oranı daha yüksek bulundu ($p<0.001$). Yüzde 15.4'ü hem sigara hem nargile içerken, %12.7'si sadece nargile içiyordu. Üç yüz bir öğrenci (%92.9) sigaranın, 234 öğrenci (%72.2) nargilenin zararlı olduğunu biliyordu. İki yüz seksen beş öğrenci (%85) pasif içiciliğin zararlı olduğunu belirtti. Öğrencilerin %76.2'si kapalı alanlarda sigara içme yasağını destekliyordu. Halen sigara içmekte olan 99 öğrencinin %62'si sigarayı hemen bırakmak istiyordu, ancak %59'u sigarayı bırakmaları için yardım veya tavsiye almamıştı. Çalışmamızda, öğrencilerin %79'unun üniversite öncesi sigaraya başlaması, önlemlerin küçük yaşlarda alınması gerektiğini bir kez daha göstermiştir. Bu eğitim sırasında, özellikle bilgi düzeyi daha düşük olduğu için, nargilenin zararlarının da vurgulanması gerekmektedir. Sigaraya başlamış olan gençlerin çoğu sigarayı bırakmak istemektedir. Bu konuda yeterli desteğin verilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

- Aksan, Aslı Davas - Hassoy, Hür - Ergin, Işıl – Durusoy, Raika, *Sağlıkçı Gençler Sigara Yasaklarını Destekliyor mu? Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Görüşleri*, 2011, Türk Toraks Dergisi, (12), 145-152, Pdf.

Özet: Amaç: Amacımız Ege Üniversitesi Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu (ASHMYO) öğrencilerinin yeni tütün kontrol yasası ve ilişkili uygulamalar hakkındaki tutum ve davranışlarıyla bunu etkileyen bazı etmenleri değerlendirmektir. Gereç ve Yöntem: Bu kesit-

sel tanımlayıcı araştırma için Sağlık Bakanlığı'nın 81 ilde yürüttüğü lot kalite çalışmasının sorularından yararlanılarak bir anket hazırlanmış ve Temmuz 2009'da yürürlüğe giren düzenlemenin hemen öncesinde uygulanmıştır. ASHMYO 2008-2009 döneminde halk sağlığı dersi alan anestezi teknisyenliği, optisyenlik, radyoloji, tıbbi laboratuvar ve tıbbi dokümantasyon programlarının 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin%84.2'si (138) araştırmaya katılmıştır. Bulgular: Grubun %43.7'si hiç sigara içmemiştir. Erkeklerin, daha büyük yaş ve sınıftakilerin, radyoloji ve optisyenlik programlarında okuyanların sigara içme oranı daha yüksektir ($p<0.05$). Katılımcıların %83.3'ü yeni yasayı desteklemektedir ve %97.1'i yeni yasayı, %94.2'si pasif içiciliği ve etkilerini bilmektedir. Katılımcıların %87.6'sı hastanelerde, %73.2'si restoranlarda, %66.0'ı kahvehanelerde sigara yasağını desteklemektedir. %32.6'sı yasanın vatandaşların bireysel haklarını kısıtlamakta çok ileri gittiğini düşünmektedir. %80.5'i bu yasaya uyulmayacağını düşünmektedir. Sigara içenlerin %51'i yasayı desteklemektedir. Sigara içmeyenler yasayı 4 kat, sağlık meslek lisesi mezunu olanlar 7 kat, arkadaşlarının hiçbiri ya da çok azı sigara içenler 6 kat daha fazla desteklemektedir. Ebeveyn sigara içme durumu, desteği etkilememektedir. Yasayı destekleyenler bu yasadan sonra alışveriş merkezlerine (%87.5) daha sık gittiklerini, bar ve kafeteryalara daha sık gideceklerini (%96.3) belirtmişlerdir. Sonuç: Öğrencilerin yasayı destekleme oranları 81 ilde yürütülen aynı konudaki araştırmadan daha düşük bulunmuştur. Sağlık meslek liselerinden mezuniyetin ve arkadaşlarının sigara içme durumlarının öğrencilerin yasa hakkındaki görüşlerini önemli düzeyde etkilemesi dikkat çekicidir. Sigara içenlerin yaklaşık yarısının kanunu desteklememesi, bu konuda müdahalelerin gerektiğini göstermektedir.

- Karacan, Birsen Saydam - Güven, Fatma Mükerrem - Yalnız, Hacer - Nebioğlu, Melike – Geçici, Ömer, *Madde Bağımlılığı Tanısı Alan Gençlerde Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar ve Aile Planlaması ile İlgili Bilgi Düzeyi ve Verilen Eğitimin Etkisi*, 2011, Düşünen Adam Dergisi, 24(2), 106-112, İstanbul.

Özet: 15–25 yaş arası madde bağımlılığı tanısı alan gençlerin cinsel yolla bulaşan hastalıklar (CYBH) ve aile planlaması (AP) konularındaki bilgilerini tazelemek, yapılan eğitim ile eksik ve yanlış olan bilgilerini tamamlamak veya düzeltmek ve yapılan eğitimin etkinliğini değerlendirmek amaçlanmıştır. Çalışma 01-31 Mart 2010 tarihleri arasında yapılmış tanımlayıcı ve kesitsel bir araştırmadır. Akdeniz Üniversitesi Alkol ve Madde Bağımlılığı Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde (AMBAUM) yatan ya da poliklinikte ayaktan tedavi alan, DSM-IV'e göre madde bağımlılığı tanısı almış 42 hasta çalışmaya alınmıştır. Gençlerin hepsine, CYBH ve AP konularını içeren standart bir eğitim verilmiş, ayrıca eğitim öncesi ve sonrası olmak üzere 2 defa 20 soruluk bir anket formu uygulanmıştır. CYBH ve AP konularını içeren standart bir eğitim sonrası, tüm anket sorularına verilen doğru cevaplarda bir artma gözlenmiş ve soruların 15'inde (%75) ise bu artış istatistiksel olarak anlamlılık göstermiştir. Toplam puana bakıldığında ise, ön test anket puan ortalaması 11.28±2.52, son test anket puan ortalaması 16.85±2.20 bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, madde bağımlısı olan gençlerin hem CYBH hem AP hakkındaki bilgi düzeylerinin oldukça yetersiz olduğu ve verilen eğitimin bilgi düzeylerini önemli derecede arttırdığı gözlenmiştir. CYBH ve AP hakkındaki eğitimlerin alkol, madde tedavi ve rehabilitasyon programlarına eklenmesi yararlı olacaktır.

- Ermurat, Derya Günay - Feyatörbay, Esra - Gümüş, İbrahim – Kurt, Murat, *Lise Öğrencilerinin Madde Bağımlılığı Konusunda Bilgi, Tutum ve Davranış Düzeylerinin Belirlenmesi (Erzurum Örneği)*, 2011, EKEV Akademi Dergisi, 15(48), 321-334, Erzurum, Pdf.

Özet: Araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin madde bağımlılığı konusundaki bilgi, tutum ve davranışlarını belirlemektir. Araştırmanın evrenini, Erzurum il merkezinde bir genel lisede okuyan 876 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise çalışmaya gönüllü katılan aynı lisenin 93 öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın bulguları

ilgili literatür incelemesi ve bu literatüre dayalı olarak madde bağımlılığı sorunu ve çözüm önerilerine ilişkin katılımcılara uygulanan anketten elde edilen veriler aracılığıyla toplanmıştır. Bu öğrencilerin % 45.16' sı kız, % 54.83' ü erkektir. % 43' ünün 15- 16 yaşlarında, % 57' sinin ise 17-18 yaşlarında olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda katılımcı öğrencilerin % 25.80' inin sigara, % 12.90' ı alkol ve % 6.45' inin uyuşturucu kullandığı belirlenmiştir.

- Garland, Eric L. - Carter, Kristin – Howard, Matthew O., *Prevalence, Correlates, and Characteristics of Gasoline Inhalation Among High-Risk Youth: Associations with Suicidal Ideation, Self-Medication, and Antisociality*, 2011, Klinik Psikofarmakoloji Bülteni, 21(2), 105-113, İstanbul, Pdf.

Özet: Benzin koklanması sonucunda zehirlenme durumunun ortaya çıkması küresel bir öneme sahip olmakla birlikte, çok az sayıda çalışma ergenlerde benzin kötüye kullanımının prevalansını, arasındaki ilişkileri ve özelliklerini incelemiştir. Bu çalışma, suç işleme davranışı nedeniyle yatılı olarak tedavi altında bulunan bir grup ergenle gerçekleştirilmiştir. Standardize edilmiş ölçekler, yapılandırılmış bir görüşme yöntemi aracılığıyla 723 ergene (çalışma örnekleminin %97.7'sine) uygulanmıştır. Ergenlerin beşte birinden daha fazlası (%21.9'u) yaşam boyu benzin kötüye kullanımı bildirdi. Benzin kullanıcıları orantısız bir şekilde beyaz ırktan ve fakir, kırsal alanda oturan ergenlerden oluşmaktaydı. Benzin kötüye kullanımı olan ergenler, benzin dışında başka bir uçucu madde kötüye kullananlar ya da uçucu madde kullanmayanlar ile karşılaştırıldığında, daha fazla psikiyatrik eş tanı almaya, son dönemde daha yüksek oranda psikiyatrik sıkıntıya maruz kalma öyküsüne ve daha yüksek düzeyde geçirilmiş travma öyküsüne sahip olmaya, uçucuları kendi kendini sağaltım amaçlı kullanmaya eğilimliydiler ve daha ciddi antisosyal kişilik özellikleri ve davranışlar sergilemekteydiler. Çok değişkenli analizler kullanıldığında, daha küçük yaştaki katılımcıların, erkeklerin, küçük şehirlerde yaşayan

gençlerin ve yoğun biçimde intihar düşüncesine sahip katılımcıların, akranlarıyla karşılaştırıldıklarında daha yüksek düzeyde yaşam boyu benzin koklama davranışı gösterdiği saptanmıştır. Uçucuların kendi kendini iyileştirme amaçlı kullanılması ve tedaviye başlamadan önceki yıl süresince gözlenen suç davranışının sıklığı, benzin koklamanın yıllık sıklığını belirlemektedir. Benzin koklama, antisosyal gençlerden oluşan bu örneklemde endemikti ve ciddi psikiyatrik hastalıklara eşlik etmekteydi.

- Siyez, Diğdem Müge - Gürçay, Ebru Gezginci – Yüncü, Zeki, *Madde Kullanım Bozukluğu Olan ve Olmayan Ergenlerin Çocukluk Dönemi Aile Yaşantılarına İlişkin Algıları*, 2012, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 13(4), 299-305, Sivas.

Özet: Bu araştırmanın amacı, madde kullanım bozukluğu (MKB) olan ve olmayan ergenlerin çocukluk dönemi aile yaşantılarına yönelik algılarının incelenmesidir. Araştırmaya madde kullanım bozukluğu tanısı ile tedavi gören 19 ergen (olgu grubu) ile madde kullanmayan 18 ergen (kontrol grubu) katılmıştır. Araştırma verileri Çocukluk Dönemi Aile Yaşantıları Ölçeği ile toplanmıştır. Verilerin analizinde t-testi ile lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, MKB olan ve olmayan ergenlerin çocukluk dönemi aile yaşantılarıyla ilişkili olarak anne-babaları ile yaşadıkları çatışma düzeyine, anne-babaların kendilerine yönelik tutumlarına, anne-babaların evlilik ilişkisindeki mutluluk ve çatışma düzeyine ilişkin algılarının farklılaştığını göstermektedir. Lojistik regresyon analizi sonucunda da, 0-7 yaş ve 8-11 yaş aralığında anne-babaların çocuklarına yönelik tutumları ve anne-babaların evlilik ilişkisindeki çatışma düzeyi ile 8-11 yaş aralığında anne-babaların evlilik ilişkisindeki mutluluk düzeyine ilişkin algılar madde kullanım bozukluğunu belirleyen etkenler olarak saptanmıştır. Araştırma sonuçları çocukluk döneminde anne-baba tutumlarının ve anne-babaların evlilik ilişkilerinin çocuğun gelişimindeki önemini ortaya koymaktadır.

- Arslan, Ayşenur - Kaplan, Bekir - Biçer, Burcu Küçük - Ararat, Erhan - Yüksek, Hasan Fatih - Akyol, Meriç – Bilir, Nazmi, *Ankara'da Bir Grup Lise Öğrencisinin Sigara Paketleri Üzerindeki Resimli Uyarılar Hakkındaki Görüşleri*, 2013, Türk Toraks Dergisi, 14(4), 127-133, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmada Ankara'da bir grup lise öğrencilerinin sigara paketleri üzerindeki resimli uyarıla konusundaki görüşleri öğrenilmiştir. Gereç Ve yöntemler: Ankara'da bir lisenin dokuzuncu, onuncu ve on birinci sınıflarında okuyan öğrenciler olmak üzere toplam 294 öğrenci çalışmaya katılmıştır. Öğrencilere sigara paketleri üzerindeki 14 resim teker teker gösterilmiş ve öğrencilerden resimlerle ilgili olarak sigarayı bırakma konusunda "etkili değil", "etkili olabilir" veya "çok etkili" şeklinde işaretlemeleri istenmiştir. Öğrenciler genel olarak resimleri etkili olarak değerlendirmemişlerdir. Öğrencilerin %33-81'i değişik resimleri "etkili değil" olarak değerlendirirken, %2,4-37,4' ü de "çok etkili" değerlendirmesi yapmışlardır. Sigarayı bırakma konusunda "etkisiz" olarak en fazla belirtilen resimler "sigarayı bırakmak için doktorunuz- dan ve size en yakın sağlık merkezinden yardım isteyin" ve "sağlık kuruluşları sigarayı bırakmada size yardımcı olabilir" resimleri seçilmiştir. Öğrenciler tarafından "çok etkili" olarak belirtilen re- simler ise "sigara içmek kan akışını yavaşlatır ve cinsel iktidarsızlığa neden olur" (%37,4), "hamile iken sigara içmek bebeğe zarar verir" (%26,2) ve "sigara içmek ölümcül akciğer kanserine neden olur" (%24,8) resimleri olmuştur. Erkek öğrenciler iktidarsızlık konulu resmi, kız öğrenciler ise bebeğe zarar konusuna işaret eden resmi çoğunlukla seçmişlerdir. Mevcut resimli uyarılar öğrenciler tarafından genel olarak "etkili değil" şeklinde değerlendirilmiştir ve bu resimlerin daha etkili resimlerle değiştirilmesi gerekmektedir.

- Özmen, Fatma – Kubanç, Yasemin, *Liselerde Madde Bağımlılığı- Mevcut Durum ve Önerilere İlişkin Okul Müdürleri ve Öğretmenlerin Bakış Açıları*, 2013, Turkish Studies Dergisi, 8(3), 357-382, Ankara, Pdf.

Özet: Toplum içinde bazı kişiler, çeşitli nedenlerden dolayı uyuşturucu kullanmaya itilirler. Bu nedenlerin önemli hale gelmesini ve dikkate alınmasını gerekli kılan husus, uyuşturucu kullanımının kişiler ve kişilerin yakın çevresinde bulunanlar üzerinde bıraktığı yıkıcı ve yok edici etkidir. Bu durum, toplumlar için baş etmek zorunda oldukları bir sorun halini almıştır. Uyuşturucu madde kullanımı bugün tüm dünyada olduğu gibi Türk Eğitim Sistemi içinde de önemli bir sorundur. Bu araştırmada, eğitim kurumlarında uyuşturucu kullanımına ilişkin mevcut durumun tespit edilmesi amacıyla Elazığ ilinde bulunan liselerde görev yapan okul yöneticileri ve rehber öğretmenleriyle görüşülmüş ve öğrencilerinin uyuşturucu kullanımına ilişkin bakış açıları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda yöneticilere ve rehber öğretmenlere 10 açık uçlu soru yöneltilmiştir. Verilerin analizi ile elde edilen bulgularda uyuşturucuya başlama nedeninin daha çok ailevi nedenlerden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Arkadaş grubu, çevre, medya, diğer etkili görülen unsurlar içerisindedir. Okullarda en çok esrar, eroin ve ecstacy kullanılmakta ve öğrenciler uyuşturucu maddeyi, okul dışında ara sokak satıcılarından, internet kafelerden ve okul içinden temin edebilmektedir. Uyuşturucu kullanımı konusunda kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Çözüm yolları olarak, aile, eğitim ve devlet politikaları önde gelen unsurlar olarak göze çarpmaktadır.

- Süngü, Hilmi, *Üniversite Öğrencilerinin Zararlı Madde Kullanımına İlişkin Tutumları*, 2014, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(26), 167-194, Hatay, Pdf.

Özet: Toplumu etkilemeye başlayan bir sorun haline gelen zararlı maddelerle mücadele etmeye yönelik çalışmalar her geçen gün önem kazanmaktadır. Zararlı madde kullanımına ilişkin araştırmalar da bu

sorunun geldiği boyutları ortaya koymaktadır. Bu konuda yapılmış araştırmalara göre, dünya genelinde 300 milyon genç sigara bağımlısıdır. 20 yaşından önce sigara kullanmaya başlayan gençlerin %50'si 15–20 yıl boyunca sigara içmeye devam etmektedir. Buna ek olarak Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre; dünya genelinde iki milyar insan alkollü içecekler kullanmaktadır. Sadece Avrupa'da 1999 yılında alkol tüketimi 55.000'den fazla 15–29 yaşı arasındaki gencin ölümüne neden olmuştur. 1994–2002 yılları arasında her yıl yaklaşık 17.000 erkek ve 3.000 kadın madde kullanmaya başlamıştır. Yapılan araştırma sonuçlarına göre madde kullanıcılarının yaklaşık %80'i 20 yas altındadır. Madde kullanımına ne kadar erken yaşta başlanırsa, bağımlılık riski de o oranda artmaktadır. Bu nedenle, madde kullanımının yaygınlığının ve madde kullanımına zemin hazırlayan faktörlerin bilinmesi; bunların azaltılması için çaba gösterilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada üniversite öğrencileri arasında sigara, alkol ve uyuşturucu gibi zararlı madde kullanımının yaygınlığının ve madde kullanımına etki eden bireysel değişkenlerin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Araştırma evrenini Bozok Üniversitesi' nde 2012–2013 akademik yılında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

- Öztürk, Candan - Bektaş, Murat – Sözkesen, Zehra, *Ebeveyn Kontrolünün Öğrencilerin Sigaraya Yönelik Algılarına Etkisi*, 2015, Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 12(1), 32-40, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışma ilköğretimde altı, yedi ve sekizinci sınıf öğrencilerinin algıladıkları ebeveyn kontrolünün sigaraya yönelik algılarına etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın örneklemini altı, yedi ve sekizinci sınıflarda okuyan toplam 514 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri "Çocuk Karar Denge Ölçeği" ve "Anne-Baba İzlem Ölçeği Ergen Formu" kullanılarak elde edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde ortalama, yüzdelik hesaplamalar, Kruskal wallis analizi, ileri analiz için düzeltilmiş bağımsız gruplarda t-testi ve düzeltilmiş Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Öğrencilerin ebeveyn

tutumunu ilgili, az ilgili ve ilgisiz olarak algılama durumlarına göre çocuk karar denge ölçeğinin yarar alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0.05$). Ebeveyn kontrolü ile okul izlemi alt boyutu sigara yarar algısı, sağlık izlemi alt boyutu sigara zarar algısı ve kısıtlayıcı izlem alt boyutu sigara yarar algısı puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0.05$). Sonuç: Algılanan ebeveyn kontrolü yüksek olan çocukların sigara yarar algıları düşük ve sigara zarar algıları yüksek bulunmuştur.

- Aydoğdu, Hilal – Çam, Mahire Olcay, *Bağlanma Sürecinin Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergen Açısından Değerlendirilmesi*, 2015, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 22(1), 49-56, Ankara, Pdf.

Özet: Türkiye'de son yıllardaki yazın madde kullanım sıklığında belirgin bir artış olduğunu ve madde kullanımı başlangıç yaşının giderek düşmekte olduğunu göstermektedir. Ergenler madde kullanım bozukluğu açısından önemli bir risk grubunu oluşturmaktadır. Bu yazıda madde kullanım bozukluğu olan ergenlerin bağlanma biçiminin, ebeveyn tutumlarının ve sosyal destek algısının madde kullanımına etkisinin tartışılması amaçlanmıştır. Bağlanma kuramı, bağlanma süreci, ergen bağlanması, madde kullanım bozukluğu olan ergenlerde bağlanma süreci, ergenlerde anne-baba tutumu, ergenlerde sosyal destek algısı ile ilgili araştırmalar "PubMed" ve "ScienceDirect" gibi tıbbi arama motorları kullanılarak gözden geçirilmiştir. Güvensiz bağlanma, otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumu, toplumsal desteğin düşük olarak algılanması ergenlerin madde kullanımını olumsuz etkileyebilir. Tartışma: Elde edilen sonuçlar doğrultusunda madde kullanım bozukluğu olan ergenlere ve ailelerine ruh sağlığı çalışanları tarafından yapılandırılmış, destekleyici, tedavi edici bir ruhsal destek programı verilmesi halinde ergenin çevresi ile güvenli ilişkiler kurmasına yardımcı olunacaktır.

- Gündoğmuş, Baran - Türker, Hatice - Çiftci, Merve - İçmeli, Özlem Saniye – Aktürk, Ülkü Aka, *Adolesan Öğrencilerin Sigara İçme ile İlgili Davranışları ve Görüşleri*, 2016, Tuberkoloz ve Toraks Dergisi, 64(3), 217-222, Ankara, Pdf.

Özet: Sigara, dünyada ve Türkiye'de önlenebilir hastalık, sakatlık ve ölümlerin en önemli nedenlerinden biridir. Çalışmamızda, adolesan öğrencilerin, sigara kullanma bağımlılıkları, sigarayı bırakma konusundaki düşünceleri, sigaranın vücutta hangi organa zarar verdiği ile ilgili bilgilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. İstanbul ili Anadolu yakasındaki özel bir üniversite hazırlık dershanesi öğrencilerine uygulanan ankette öğrencilerin demografik özellikleri, kendilerinin, ailelerinin ve arkadaşlarının sigara içme bağımlılıkları, sigaraya başlama nedenleri, sigarayı bırakmayı isteyip istemedikleri, bırakmayı deneyip denemedikleri ve sigaranın zararlı olduğunu bildikleri organların hangisi oldukları ile ilgili sorular soruldu. Elde edilen veriler The Statistical Pockage for the Social Sciences (SPSS) for Windows programı ile değerlendirildi. Anketleri eksiksiz cevaplamış 358 öğrencinin 152 (%42.4)'si erkek ve 206 (%57.6)'sı kız olup 264 (%73.7)'ü halen lise öğrencisi, 94 (%26.3)'ü lise mezunu idi. Öğrenciler 16-20 yaş aralığında olup ortalama yaş 18 ± 1.15 idi. Sigara içme bağımlılıkları sorulduğunda erkek öğrencilerin 54 (%15.2)'ü, kız öğrencilerin 30 (%8.4)'u olmak üzere toplam 84 (%23.5) öğrenci aktif olarak sigara içmeye devam ediyordu. Toplam 14 öğrenci (%3.9) sigara içip bırakmış, 260 (%72.6) öğrenci ise hiç içmemişti. Sigaraya başlamada en sık belirtilen neden meraktı (%39), ikinci sırayı ise arkadaşları sigara içtiği için (%30.6) sigaraya başladığını belirtti. Gençlerimiz giderek daha küçük yaşlarda sigaraya başlamakta ve bu kötü bağımlılığın sorunlarını yaşamlarının sonraki yıllarına aktarmaktadırlar. Batı toplumlarının yaklaşımını örnek alarak hem devlet hem de toplum olarak sigarayı özendirici eylemlere ve koşullara karşı kararlılıkla mücadele etmeli ve gençlerin bu zararlı bağımlılıktan kurtulabilmesi için destek verebilecek kurumlara, ulaşabilmelerini kolaylaştıracak adımlar atılmaya devam edilmelidir.

- Keskin, Bülent - Keskin, Esra Özay – Gül, Şeyda, *Yaşam Temelli Öğrenme Yaklaşımının Öğrencilerin Madde Bağımlılığı Konusundaki Bilgi Düzeylerine Etkisi*, 2016, Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 7(1), 52-64, Aydın, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, yaşam temelli öğrenme yaklaşımının öğrencilerin "Madde Bağımlılığı" konusundaki bilgi düzeylerine etkisini incelemek olarak belirlenmiştir. Araştırma, Erzincan ilindeki bir devlet lisesinin 9., 10., 11. ve 12. sınıfına devam eden toplam 229 öğrenci ile biyoloji dersi kapsamında yürütülmüştür. Araştırmada öntest/son-test kontrol gruplu yarı deneysel araştırma deseni kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen Madde Bağımlılığı Bilgi Testi (MBBT) kullanılmıştır. Ayrıca deney gruplarından gönüllü olarak belirlenen 12 öğrenci ile yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Nicel verilerin analizinde, aritmetik ortalama, standart sapma, bağımsız örneklem t testi ve kovaryans analizi (ANCOVA) kullanılmıştır. Nitel verilerden elde edilen bulgular ise betimsel analize tabii tutularak frekans ve yüzde değerlerle sunumu yapılmıştır. Araştırma sonucunda yaşam temelli öğrenme yaklaşımıyla dersi işleyen deney grubunun bilgi düzeyi, kontrol grubundaki öğrencilere göre daha yüksek olmakla birlikte; istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermiştir. Görüşme formundan elde edilen bulgular da bu sonucu desteklemiştir.

- Tansel, Bülent, *Lise Öğrencilerinin Bağımlılık Yapıcı Maddelere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*, 2017, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(2), 1453-1472, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan bireylere yönelik tutumlarının cinsiyet, yaş, okul, en son aldıkları karne, algılanan başarı durumu, sosyal destek (hobi) durumu, bağımlılık yapıcı maddeleri kullanma nedeni değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, farklı lise türlerinde eğitim almakta olan, 432 (% 45.6)'si kız,

516 (% 54.4)'sı erkek toplam 948 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan Sosyo Demografik Bilgi Formu ve Bağımlılık Yapıcı Maddeler Tutum Ölçeği (BYMTÖ) kullanılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinde, ikili gruplar için "t-Testi" ve grup sayısının ikiden fazla olduğu durumlarda tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda ortaya çıkan farkın hangi iki gruptan kaynaklandığını belirleyebilmek için pot-hoc testlerden Tukey kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; lise öğrencilerinin bağımlılık yapan maddelere yönelik tutumları cinsiyetlerine göre farklılaşmamaktadır. Buna karşın, yaş gruplarına, okul tütüne, karnedeki başarı notuna, algılanan başarı durumuna ve kullanma nedenine göre bağımlılık yapan maddelere yönelik tutumları farklılaşmaktadır. Elde edilen veriler literatür ışığında tartışılmış ve yorumlanmıştır.

- Örselli, Erhan - Kutlu, Önder – Babahanoğlu, Veysel, *Türkiye'de Gençlerin Uyuşturucu ile Mücadele Politikaları Hakkında Düşünceleri,* 2017, Gençlik Araştırmaları Dergisi, 5(11), 125-150, Ankara, Pdf.

Özet: Toplumların geleceğini ciddi derecede etkileyen ve çağın önemli bir sorunu haline gelen uyuşturucu madde kullanımı ve bu sorunla mücadelede ortaya konulan kamu politikalarının analiz edilmesi, uygulamada eksik yönlerin tespiti ve etkili politikaların yürürlüğe konulabilmesi açısından oldukça hayati bir öneme sahiptir. Ancak Türkiye'de uyuşturucu madde sorunu ile mücadele alanında yeterli sayı ve içerikte kamu politikası analiz çalışmaları bulunmamaktadır. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, gençlerin (18-24 yaş) Türkiye'de uyuşturucu madde sorunu ile mücadeledeki farkındalık düzeylerini tespit ve analiz etmektir. Çalışma şu sorulara cevap aramaktadır: Gençler uyuşturucu madde konusunda ne kadar bilgi sahibidir? Ülkemizde uyuşturucu madde sorunu açısından gençler, çözüm adına alınan önlemler veya oluşturulmuş kamu politikaları için ne düşünmektedirler? Uyuşturucu ile mücadele alanında faaliyet gösteren

kamu kurumları gençler tarafından ne ölçüde bilinmektedir? Çalışma, nicel bir alan araştırması olup, model olarak kesitsel tarama (survey) modeline göre gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak tam yapılandırılmış bir anket formu kullanılmıştır. Anketler tamamlandıktan sonra, tutarlı cevaplara sahip anket formlarındaki veriler kodlanarak SPSS16.0 programına yüklenmiş ve daha sonra analiz aşamasına geçilmiştir. Çalışma, Necmettin Erbakan Üniversitesi, BAP Koordinatörlüğü tarafından desteklenen "Kamu Politikası Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye'nin Uyuşturucu İle Mücadele Politikalarında Toplumsal Algı" başlıklı araştırma projesinden elde edilen verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır. Çalışmada, uyuşturucu ile mücadelenin daha başarılı olabilmesi için mevcut kamu politikalarının gençlere anlatılması, benimsetilmesi ve bu konuda gençlerin farkındalık düzeylerinin yükseltilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

- Köse, Esra Özay - Gül, Şeyda – Keskin, Bülent, *Ortaöğretim Öğrencilerinin Madde Bağımlılığı Hakkındaki Bilgi Düzeyleri,* 2017, Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 5(8), 264-271, Erzurum, Pdf.

Özet: Madde kullanımı ve bağımlılığı sorunu özellikle lise öğrencileri arasında yaygınlaşmakta olup son yıllarda Türkiye'nin de gündemine yerleşmiştir. Madde bağımlılığı ile ilgili öğrencilerin bilgilerini tespit etmek için okullar en uygun yerlerden biri olarak seçilebilir. Biyoloji eğitimi ise vücudumuzu tanıyıp sağlıklı yaşamanın ve sağlığı bozan bağımlılık yapıcı maddelerin eğitiminin önemli bir parçasını oluşturur. Bu nedenle, özellikle ergenler arasında kullanımı yaygınlaşan bu tür maddelerin zararları, bunlardan korunma yolları ve alınacak tedbirler konusunda bilgilerinin artırılmasında liselerde verilen biyoloji dersleri önem teşkil etmektedir. Buradan hareketle bu çalışmanın temel amacı; ortaöğretim 9-12. sınıflarda öğrenim gören ve biyoloji dersi alan öğrencilerin madde bağımlılığı konusundaki bilgi düzeylerini ortaya koymaktır. Nicel araştırma desenlerinden betimsel yönteminin kullanıldığı bu çalışma, 2015-2016 eğitim-öğretim yılı güz ve bahar

yarıyılında yürütülmüştür. Çalışmanın örneklemini Erzurum ilindeki rastgele belirlenmiş bir ortaöğretim kurumunda 9., 10., 11. ve 12. sınıflara devam etmekte olan 120 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen "Madde Bağımlılığı Bilgi Testi (MBBT)" kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin bilgi düzeylerinin düşük olduğu görülmüş ve bilgi düzeylerinin artırılması için önerilerde bulunulmuştur.

- Köse, Esra Özay - Gül, Şeyda – Keskin, Bülent, *Ortaöğretim Öğrencilerinin Madde Bağımlılığı ile İlgili Farkındalık ve Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi*, 2017, Bağımlılık Dergisi, 8(1), 8-15, Erzurum, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmanın amacı gençler arasında yaygın bir şekilde kullanılan bağımlılık yapıcı maddeler hakkında orta öğretim öğrencilerinin bilgi ve farkındalık düzeylerini araştırmak ve aralarında bir ilişki olup olmadığına bakmaktır. Yöntem: Tarama yönteminin kullanıldığı bu çalışma, Erzincan ilindeki bir lisenin biyoloji dersi kapsamında 9-12. sınıfta öğrenim gören toplam 338 öğrenci ile yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan Madde Bağımlılığı Farkındalık Ölçeği (MBFÖ) ve Madde Bağımlılığı Bilgi Testi (MBBT) kullanılmıştır. Elde edilen verilerin SPSS 16.0 paket programı yardımıyla ortalama, standart sapma ve toplam değerlerine bakılmıştır. Aralarındaki ilişki için korelasyon testi yapılmıştır. Bulgular: Elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin madde bağımlılığı farkındalık düzeylerinin yüksek, bilgi düzeylerinin ise orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Madde bağımlılığı farkındalık ve bilgi düzeyi arasında pozitif ancak zayıf bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Sonuç: Biyoloji derslerinde sistemlerin sağlığı konularında uyuşturucu maddelerin sistem ve organlara etkisine değinilmesi gerekmektedir. Madde bağımlılığı ile ilgili durum tespit çalışmalarının yanında öğrencilerin bu konuda iyileştirmelerine yönelik çalışmaların yapılması tavsiye edilebilir.

- Özpulat, Funda – Bilir, Nazmi, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara Paketleri Üzerindeki Resimli Uyarılar Hakkındaki Görüşleri*, 2017, Journal of Human Sciences, 14(1), 987-999, Sakarya, Pdf.

Özet: Konya İli Akşehir İlçesinde yer alan bir sağlık yüksekokulunun beslenme diyetetik (n=143) ve hemşirelik bölümünden (n=317) toplam 460 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilen tanımlayıcı tipteki bu çalışma 1-31 Aralık 2015 tarihleri arasında uygulanmıştır. Çalışma kapsamında, öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, bölümü, sınıfı, kendisinin ve aile bireylerinin tütün ürünlerini kullanma durumu gibi bazı özellikleri ile sigara paketleri üzerine basılmak üzere Avrupa Birliği tarafından 17.12.2014 tarihinde yayınlanan resimli uyarılar hakkındaki düşünceleri öğrenilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda, sigara paketleri üzerindeki yazılı ve görsel uyarıları etkili bulma durumunun öğrencilerin cinsiyetine ve sigara kullanma durumuna göre değiştiği, kız öğrencilerin ve sigara kullanmayanların sigara paketleri üzerindeki ifadeleri daha etkili buldukları saptanmıştır. Özellikle erkek öğrencilere ve sigara kullananlara tütün ürünleri ve zararlarına yönelik düzenlenecek eğitim programları, seminer/kongre/konferans türü etkinlikler üniversite gençliğinin farkındalık düzeyinin arttırılmasına ve bilinçlendirilmelerine katkıda bulunacaktır. Ayrıca, sigara paketleri üzerine daha geniş alanı kapsayan, daha ciddi sağlık sorunlarına işaret eden çarpıcı hatta ürkütücü resimlerin basılması tütün ürünlerinin kullanılmasının önemli ölçüde azaltılmasında etkili olabilir.

- Sağar, Mehmet, Enes, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara Bağımlılığına İlişkin Tutumlarının Sigara İçme Sıklıklarına Göre İncelenmesi*, 2017, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(3), 41-49, Afyon, Pdf.

Özet: Bu çalışma; üniversite öğrencilerinin sigara bağımlılığına ilişkin tutumlarının sigara içme sıklıklarına göre incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitimöğretim yılı güz dönemi Afyon Kocatepe Üniversitesi, Çay Meslek Yüksekokulu

öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak 'Kişisel Bilgi Formu' ve 'Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutum Ölçeği' kullanılmıştır. Verilerin analizinde tek faktörlü varyans analizi, t testi, Post Hoc Tukey testi; demografik özelliklerinin analizinde yüzde ve frekans dağılımı kullanılmıştır. Araştırmaya katılan toplam 415 öğrenciden (%52,3'ü 217) erkek, (%47,7'si 198) kız ve yaş ortalamaları 20,21'dir. Öğrencilerin (%40,0'ının 166) hiç sigara içmediği, (%47,5'inin 197) her gün sigara içtiği, (%12,5'inin 52) haftada bir veya daha az sigara içtiği tespit edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin sigaraya ilişkin tutumları ile cinsiyet ve yaşları arasında bir fark saptanmazken; sigara içme sıklıkları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir.

- Kutlu, Önder - Örselli, Erhan – Babahanoğlu, Veysel, *Türkiye'de Gençlerin Uyuşturucu ile Mücadele Politikaları Hakkında Düşünceleri*, 2017, Gençlik Araştırmaları Dergisi, 5(1), 125-149, Konya, Pdf.

Özet: Toplumların geleceğini ciddi derecede etkileyen ve çağın önemli bir sorunu haline gelen uyuşturucu madde kullanımı ve bu sorunla mücadelede ortaya konulan kamu politikalarının analiz edilmesi, uygulamada eksik yönlerin tespiti ve etkili politikaların yürürlüğe konulabilmesi açısından oldukça hayati bir öneme sahiptir. Ancak Türkiye'de uyuşturucu madde sorunu ile mücadele alanında yeterli sayı ve içerikte kamu politikası analiz çalışmaları bulunmamaktadır. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, gençlerin (18-24 yaş) Türkiye'de uyuşturucu madde sorunu ile mücadeledeki farkındalık düzeylerini tespit ve analiz etmektir. Çalışma şu sorulara cevap aramaktadır: Gençler uyuşturucu madde konusunda ne kadar bilgi sahibidir? Ülkemizde uyuşturucu madde sorunu açısından gençler, çözüm adına alınan önlemler veya oluşturulmuş kamu politikaları için ne düşünmektedirler? Uyuşturucu ile mücadele alanında faaliyet gösteren kamu kurumları gençler tarafından ne ölçüde bilinmektedir? Çalışma, nicel bir alan araştırması olup, model olarak kesitsel tarama (survey) modeline göre gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı

olarak tam yapılandırılmış bir anket formu kullanılmıştır. Anketler tamamlandıktan sonra, tutarlı cevaplara sahip anket formlarındaki veriler kodlanarak SPSS 16.0 programına yüklenmiş ve daha sonra analiz aşamasına geçilmiştir. Çalışma, Necmettin Erbakan Üniversitesi, BAP Koordinatörlüğü tarafından desteklenen "Kamu Politikası Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye'nin Uyuşturucu İle Mücadele Politikalarında Toplumsal Algı" başlıklı araştırma projesinden elde edilen verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır. Çalışmada, uyuşturucu ile mücadelenin daha başarılı olabilmesi için mevcut kamu politikalarının gençlere anlatılması, benimsetilmesi ve bu konuda gençlerin farkındalık düzeylerinin yükseltilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

- Yıldırım, Pelin Öğüt - Çobaner, Aslıhan Ardıç, *Üniversite Gençleri Kamu Spotlarını Nasıl Okuyor: Madde Bağımlılığı Üzerine Bir Alımlama Çalışması*, 2017, Sobider, 4(12), 294-310, Mersin, Pdf.

Özet: Bu çalışmada sağlık iletişimi faaliyetlerinden biri olan madde bağımlılığı konulu kamu spotlarının hedef kitle konumundaki üniversite gençleri tarafından nasıl alımlandığının ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda çalışmada Türkiye ve dünyada madde bağımlılığı ile mücadele amacıyla üretilen, çeşitli televizyon kanallarında gösterilen ve internet üzerinden erişilebilen ikisi yerli ikisi yabancı olmak üzere toplam dört kamu spotuna yönelik alımlama analizi gerçekleştirilmiştir. Alımlama analizinin verileri odak grup görüşmeleri yoluyla toplanmıştır. Elde edilen bulgular madde bağımlılığıyla mücadele konulu kamu spotlarının hedef kitleye iletilmesi konusunda önemli bir eksiklik olduğunu ortaya koymaktadır. Yeşilay tarafından yayınlanmış olan kamu spotları karakterler, olay örgüsü ve görsel işitsel öğeler bakımından zayıf bulunmuş, bu nedenlerle başarısız, etkisiz ve işlevsellikten uzak olarak nitelendirilmiştir. Madde bağımlılığıyla mücadele amacıyla üretilen kamu spotlarının duygusal mesajlar yerine gerçekçi bilgilendirmeye yer vermesi ve bu yolla eğitici olması öneriler arasındadır. Kişilere yönelik basmakalıp yargılardan

uzak, farklı hedef kitlelere yönelik kamu spotlarının hazırlanması ve doğru mecralarda gösterilmesi gerekmektedir.

- Çelik, Yusuf, *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uyuşturucu Madde Kavramına İlişkin Algıları*, 2017, Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi, 1(1), 85-104, Pdf.

Özet: Bu araştırma, Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarının uyuşturucu madde kavramını nasıl algılandıklarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda; Öğretmen adaylarının ilgili kavrama ilişkin geliştirdikleri metaforlar, çizdikleri resim/karikatürler incelenmiştir. Nitel araştırma deseninde tarama modelinde gerçekleştirilmiş olan araştırmada, üçgenleme şeklinde veri toplamaya uygun olarak nitelendirilen nitel araştırma teknikleri (mecazlar yoluyla veri toplama ve doküman analizi) birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma gurubunu 2016-2017 eğitim öğretim yılı güz döneminde Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören 189 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcılardan elde edilen verilerin çözümlenmesinde ve yorumlanmasında ise içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın geçerliği ve güvenirliği için, araştırmada ulaşılan kavramsal kategorilerin bünyesinde yer alan metaforların, söz konusu kavramsal kategorileri temsil edip etmediğini belirlemek amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Elde edilen veriler araştırmacı tarafından incelenerek, öğrenciler tarafından ilgili kavrama ilişkin oluşturdukları metaforlar, gerekçeleri ve o gerekçeye ve kavrama uygun olarak çizdikleri resim/karikatürler alan uzmanı ile gözden geçirilmiş ve benzer resim/karikatür çizenler, farklı resim/karikatür çizenler ve hiç resim/karikatür çizmeyenler sınıflandırılmıştır. Katılımcılar tarafından 189 metafor geliştirilmiştir. Bu metafor formlarının ayıklama, derleme ve geçerli kabul edilme sonrasında 139 tanesi geçerli kabul edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, katılımcıların çoğunluğunun uyuşturucu madde kavramını "kurtulması zor bir çaresizlik"," tahribat yaratan ve zarar veren", "kısa süreli etkisi ile geçici

mutluluk veren" ve "bağımlılıktan kaynaklı istem dışı hareket etme" şeklinde algıladıkları görülmektedir.

- Aktaş, Ayhan - Hıdıroğlu, Seyhan – Karavuş, Melda, *Üniversite Öğrencilerinin Nargile İçme Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları,* 2018, Fırat Tıp Dergisi, 23(2), 68-72, İstanbul, Pdf.

Özet: Amaç: Türkiye'de son dönemde tütünün nargile şeklinde tüketimi özellikle gençler arasında önemli bir artış göstermiştir. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin nargile konusundaki bilgi, tutum ve davranışlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Gereç ve Yöntem: Çalışmaya, İstanbul'da bulunan bir devlet üniversitesinin tıp ve güzel sanatlar fakültesinde okuyan toplam 156 kişi katılmıştır. 26 sorudan oluşan anket yüz yüze görüşme yöntemiyle katılımcılara uygulanmıştır. Bulgular: Katılımcıların %52.6'sı erkek olup yaş aralıkları 18 ile 34 arasında ve yaş ortalamaları 23.84±2.60'dır. Araştırmamızda kadınların %45.9'u, erkeklerin ise %48.8'i nargile içmektedir. Tıp Fakültesinde okuyan öğrencilerin %34.0'ı nargile içerken, Güzel Sanatlar Fakültesinde okuyanların nargile içme oranı %67.7'dir ($p<0,001$). Halen sigara içenlerde nargile içme oranı %76.3, içmeyenlerde ise %28.2 bulunmuştur ($p<0,001$). Nargileye başlamadaki etken sorulduğunda %40.5'i sosyal ortama uyum nedeniyle, %23.0'ı nargilede bulunan aromanın tadından hoşlandığı için nargileye başladığını belirtmiştir. Sonuç: Sonuç olarak; araştırmamızda, öğrenciler arasında nargile içme oranı oldukça yüksek bulunmuş olup özellikle sigara kullanan kişilerde nargile içme oranının daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin nargile içme sebepleri arasında, aromanın tadından hoşlanılması ve sosyal ortama uyum çabası dikkat çekmektedir. Nargile kullanımının yaygınlaşmasını önlemek için yerinde ve zamanında müdahalelere gereksinim olduğu ortadadır.

- Baha, Ayşe - Ogan, Nalan – Akpınar, Evrim Eylem, *Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Nikotin Bağımlılığının ve Kamu Spotu Reklamlarına Olan Tutumlarının Değerlendirilmesi*, 2018, Bağımlılık Dergisi, 19(3), 45-50, KKTC, Pdf.

Özet: Amaç: Bu araştırmanın amacı Tıp Fakültesi öğrencileri arasında sigara içme sıklığı ve kamu spotu reklamlarına yönelik tutumu araştırmaktır. Yöntem: Tıp Fakültemizdeki öğrencilere yüz yüze anket yöntemi ile sigara kullanma durumu ve tütün kullanımı ile ilişkili kamu spotu reklamlarına yönelik tutumlarını sorgulayan 36 soru sorulmuştur. Bulgular: 194'ü (%61,8) kadın, 120'si (%38,2) erkek olan 314 öğrencinin sigara içme oranı %29,6 (93) idi. Sigara içenlerden 12'si (%12,9) kamu spotlarının sigarayı bırakmada destek olduğunu düşünüyordu. Hiç sigara kullanmamış olanlar kamu spotlarının sigarayı bıraktırmada önemli bir etken olduğunu ve sigaranın zararlarını iyi anlattığını düşünmekteydi. Sigarayı bırakmış olanlar kamu spotlarının sigarayı bıraktırıcı etkisini daha zayıf bulmakta, sigaranın zararlarını iyi anlattığı konusunda diğer gruplara göre daha olumsuz düşünmekteydiler. Sigara ile ilgili kamu spotlarından rahatsızlık duyma oranı sigarayı bırakmış olanlarda daha fazlaydı. Sonuç: Tıp Fakültesi öğrencilerinde sigara ile ilgili kamu spotu alanında ilk kez yapılan bu çalışmada; kamu spotlarının fayda ve kalitesine yönelik bakış açısı hiç sigara kullanmamış olanlarda daha olumlu iken sigarayı bırakmış olanlarda en olumsuzdur.

- Koç, Ayşegül - Tayaz, Esra - Erdem, Özgür - Kurt, Burak – Öztaş, Dilek, *Hemşirelik Öğrencilerinin Bağımlılık ile İlgili Bilgi ve Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, 2018, Ankara Medical Journal, 18(4), 508-518, Ankara, Pdf.

Özet: Amaç: Bu araştırma, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin madde bağımlılığına ilişkin düşünce ve görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Materyal ve Metot: Bölümde öğrenim gören 217 öğrenciden, çalış-

maya katılmayı kabul eden 105 öğrenciye sosyo demografik verileri ve bağımlılık ile ilgili bilgi düzeylerini ölçen yapılandırılmış anketler yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulandı. Öğrencilerin demografik bilgilerini oluşturan anket formu, madde bağımlılığına neden olan maddelerin bilinilirlik düzeyleri, bağımlılık oluşturan maddelerin kullanım süresi ve farkındalıkları, madde bağımlılığının fiziksel ve psikolojik bağımlılığının patafizyolojisine yönelik bilgilerini ölçmek amacıyla yöneltilen sorulardan oluşmaktaydı. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde, istatistiksel analizler ve hesaplamalar için IBM SPSS Statistics 21.0 (IBM Corp. Released 2012. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 21.0. Armonk, NY: IBM Corp.) programı kullanıldı. Bulgular: Araştırma kapsamına alınan 105 öğrencinin yaş ortalaması 20,69±1,28'dir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %86,67'si (n=91) kadın, %13,33'ü (n=14) erkek, öğrencilerin %1,90'ı (n=2) kız lisesi, %98,10'u (n=103) karma lise mezunudur. Öğrencilerin %12,38'inin (n=13) kronik bir hastalığı mevcut olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %0,95'i (n=1) haftada 1□2 saat, %8,57'si (n=9) haftada 3□5 saat, %15,24'ü haftada 6□8 saat, %27,62'si (n=29) haftada 9□19 saat, %47,62'si (n=50) haftada 20 saat ve üzeri internet veya akıllı cihaz kullanımı olduğunu bildirmiştir. Aynı zamanda çalışmamızda internet ve akıllı cihaz kullanım amacı, öğrencinin sosyallik durumu, öğrencinin gelir düzeyi ve geliri algılayışı, aile ve yakın arkadaş grubunda sigara kullanımı, nargile ve alkol tüketim durumu yüzdelik olarak irdelenmiştir. Madde ile ilk temas aracısının kim olduğu, sigaraya başlama nedenleri, sigaraya başlama ortamı, bağımlılık düzeyi incelenmiştir. Sigara kullanan öğrenciler örneklemin %15,24'ünü (n=16) oluşturmakta olup, bu öğrencilerin hiçbiri sigarayı bırakmakta herhangi bir yardım almamışlardır. Araştırmamızda bağımlılık yapan maddelerin bağımlılık durumları incelenmiştir. Bu maddeler; alışveriş, bilgisayar oyunu, televizyon, internet, deterjan, kahve, kumar, şans oyunları, gazlı içecekler, çikolata, çay, cips, uyarıcılar, sedatifler, halüsinojenler, tütün, esrar, şeker, antikolinerjikler, uçucular, opioidler

başlıkları altında öğrencilere sunulmuştur. Çalışmada yer alan anketler sigara ile ilgili belirteç sorular ve bağımlılık ile ilgili belirteç sorular olarak değerlendirilmiştir. Sonuç: Hemşirelik öğrencilerinin madde ve bağımlılık ile ilgili bilgilerinin ölçüldüğü bu çalışma da sonuç olarak öğrencilerin bu konuyla ilgili belirli dönemlerde eğitimler alması için planlama yapılmalıdır. Madde bağımlılığının önüne geçilmesi için ise bu konuda hizmet sunan birimlerle iş birliği içinde bağımlılığa yönelik yardım alması gereken öğrencilerin teşviki sağlanmalıdır.

- Türk, Burcu – Yavuz, Mustafa Fatih, *Caydırıcılığın Madde Kullanımı Açısından Üniversite Öğrencilerinde Değerlendirilmesi*, 2018, Adli Tıp Bülteni, 23(3), 143-150, İstanbul, Pdf.

Özet: Amaç: Suçla mücadelede en önemli unsurlardan biri ceza politikalarıdır. Bu araştırmanın amacı madde kullanımı açısından ceza yaptırımlarının ne anlama geldiğini saptamaya çalışmak ve cezalandırmanın bireylerin suç işlemelerindeki etkisini, cezaların caydırıcı olup olmadığını ortaya koymaktır. Gereç ve Yöntem: Bu araştırmanın örneklemi üniversitelerde öğrenim görmekte olan öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın anket yoluyla bilgi toplama aşamasına toplam 277 üniversite öğrencisi katılmıştır. Bulgular: Katılımcıların %17,9'u esrarı, %3,4'ü eroini, %4,5'i kokaini, %2,6'sı LSD'yi, %4,5'i ecstasyi, %3'ü bonzaiyi en az bir kez kullandıklarını bildirmişlerdir Öğrencilerin %41,4'ünün okul idaresinin madde kullanan öğrencileri fark etme olasılığının düşük olduğunu, %71,6'sının madde kullanımının yasal olarak suç olduğunu bildiği, %44,2'sinin madde kullanımına verilen cezaların caydırıcı olmadığını düşündüğü görülmektedir. Madde kullanan öğrencilerin %54,9'u, kullanmayan öğrencilerin ise %24,1'i madde kullanımından dolayı bir kişinin yakalanma olasılığını düşük bulmaktadır. Öğrencilere anket çalışmasında madde kullanmama nedenleri sorulduğunda %64'ünün sağlığıma zararlı olacağını düşündüğüm için yanıtı verdiği görülmüştür. Yakalanma risk algısına bağlı olarak ceza almaktan ve yakalanmaktan korktuğum için yanıtı-

nı verenlerin oranının ise toplamda %9 olduğu görülmüştür. Sonuç: Araştırmanın sonuçlarına göre katılımcıların madde kullanımına verilen cezalar ile ilgili net bir bilgi sahibi olmadıkları ve cezai yaptırımlar konusunda özellikle kesinlik ve şiddetlilik prensiplerine olan inançlarının düşük olduğu görülmüştür.

- Tunceli, Didem Hekimoğlu, *Üniversite Gençliği ve Madde Bağımlılığı: Kamu Spotları Üzerine Bir Alımlama Analizi*, 2018, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 3(1), 47-59, Ankara, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmanın amacı, üniversite gençliğinin kamu spotları aracılığı ile yürütülen madde bağımlılığı ile mücadele yöntemi hakkındaki bakış açılarını yansıtmaktır. Gereç ve Yöntem: Betimleyici türde bir çalışma planlanmış ve nitel araştırma yöntemi olan ve izleyici/izler kitle araştırmaları kapsamında yer alan alımlama analizinden yararlanılmıştır. Çalışma odak grup ve derinlemesine mülakat teknikleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında Başkent Üniversitesi Sağlık Yönetimi Bölümü'nden toplamda 20 öğrencinin katıldığı 4 odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Bulgular: Yapılan görüşmelerde gençlerin genellikle madde bağımlılığı ile ilgili kamu spotlarını yetersiz buldukları, çoğunlukla da tek başlarına bu sorunu çözemeyeceklerini düşündükleri görülmüştür. Ayrıca görüşmelerde öğrencilerin yakın çevresinde madde ile teması olan yakınlarının olduğuna ve erişimin kolaylığına vurgu yapılmıştır. Sonuç: Odak grup görüşmelerine katılan tüm katılımcılar uyuşturucu madde kullanımını bir sorun olarak değerlendirmiştir. Hazırlanmış bu kamu spotlarının bu sorunu çözmeye katkısını ise zayıf bulmuşlardır. Bu sorunun tek bir tarafı olmadığını; alıcı, satıcı, devlet ve kolluk güçlerinin de içinde bulunduğu bir yapı olarak değerlendirdikleri görülmüştür. Özetle, bu taraflar arasındaki karmaşık ilişkilerin mücadeleye engel oluşturduğu vurgulanmıştır. Genel olarak kamu spotlarının madde bağımlılığı ile mücadelede yetersiz kaldığı düşünülmemektedir.

- Aşık, Elif - Albayrak, Sevil - Kamanlı, Menekşe Gül - Gadiş, Selen - Elibol, Seher - Çetin, Adem – Özçelik, Tuğçe, *Bir Sağlık Bilimleri Fakültesinde Okuyan Öğrencilerin Madde Kullanım Özellikleri ve Tutumları*, 2018, STED, 27(6), 415-420, Ankara, Pdf.

Özet: Amaç: Bir Sağlık Bilimleri Fakültesinde okuyan öğrencilerin madde kullanım özelliklerini ve madde kullanımı ile ilgili damgalayıcı tutumlarını belirlemektir. Yöntem: Çalışma tanımlayıcı tiptedir. Evren 1154 öğrenciden, örneklem 271 öğrenciden oluşmuştur. Veriler bilgi toplama formu ve Alkol ve Madde Bağımlılığı Damgalayıcı Tutumlar Ölçeği ile toplanmıştır. Bulgular: Öğrencilerin %79,3'ü kadın, yaş ortalaması 20,84±1,58 idi. Öğrencilerin %8,9'u sigara, %5,2'si alkol ve bir öğrenci de madde kullandığını ifade etti. Alkol ve sigara içen öğrenciler, başlama nedeni olarak en çok arkadaş ortamının etkilediğini belirttiler. Bu öğrencilerin %59,4'ü sigaraya, %64,3'ü ise alkole 17 yaş ve üzerinde başladığını belirtti. Öğrencilerin %42,4'ü madde kullanımıyla ilgili bilgilerinin yetersiz olduğunu ve üniversitede bu konuda aktiviteler yapılırsa %14,8'inin bu aktivitelere gönüllü olarak destek verebileceklerini ifade ettiler. Öğrencilerin Alkol ve Madde Bağımlılığı Damgalayıcı Tutumlar ölçek puanı ile yaş, cinsiyet ve okudukları bölüm arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmazken, sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve sınıflar arttıkça damgalayıcı tutumların arttığı görüldü. Sonuçlar: Alkol ve sigara kullanımına başlamada öğrencilerin arkadaş ortamından etkilendikleri ve bu maddelere başlamalarının üniversite yıllarında olduğu belirlendi. Madde kullanımı ile ilgili dördüncü sınıf öğrencilerinin daha fazla damgalayıcı tutum içinde oldukları söylenebilir.

- Sağar, Mehmet Enes, *Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutumları ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2018, Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 10(10), 491-507, Afyon, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, eğitim fakültesi öğrencilerinin sigara bağımlılığına yönelik tutumları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi incelemek ve bu değişkenlerin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektir. Araştırma nicel araştırma yönteminde ilişkisel tarama deseninde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi'nden 17- 40 yaş aralığındaki 925 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak 'Kişisel Bilgi Formu', 'Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutum Ölçeği' ve 'Yaşam Doyumu Ölçeği' kullanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi, t testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Post Hoc Tukey Testi; demografik özelliklerinin analizinde yüzde ve frekans dağılımı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, hiç sigara içmeyenler %62.9, her gün sigara içenler %29.4, haftada bir veya daha az sigara içenler %7.7 olarak bulunmuştur. Sigara bağımlılığına yönelik tutum ölçeğinin sigara kullananların profili, sigara kullanmaya bakış, sigaranın zararları alt boyutları ile yaşam doyumları arasında aynı yönde; sigaranın avantajları ve sigara kullanmaya olumlu bakış arasında ters yönde, düşük düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır. Cinsiyet değişkenine göre yaşam doyumu ölçeği ve sigara bağımlılığına yönelik tutum ölçeğinin tün alt boyutlarında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Ayrıca, sınıf düzeyi ile sigaranın avantajları alt boyutu ve yaşam doyumu arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir.

- Dilek, Aylin, *Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Sigara Kullanımına Yönelik Tutumları: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi*, 2019, International Social Sciences Studies Journal, 5(52), 7278-7284, Aydın, Pdf.

Özet: Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de sigara kullanım oranı giderek artmakta ve bunun neticesinde sağlık, sosyal ve ekonomik anlamda birçok sorunlara yol açmaktadır. Yapılan araştırmalar, sigara tüketimindeki artışın nüfustaki artıştan daha fazla olduğunu göstermiştir. Sigara bağımlılığı; sosyal, kültürel ve ekonomik kaynaklı bir-

çok nedene bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağımlılığın insanlar ve toplumlar üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırabilmek için çok miktarda emek ve para sarf edilmektedir. Üniversite yıllarında gençler ergenlikle beraber birçok fiziksel, sosyal ve duygusal değişikliklere maruz kalmaktadırlar. Aile ortamlarından ayrılmakla birlikte yeni bir çevreye alışmakta ve artık birey olarak birçok sorunun kendi başlarına üstesinden gelmek zorunda kalmaktadırlar. Ayrıca akranları ile birlikte daha çok vakit geçirdikleri için birbirlerinden daha çok etkilenmektedirler. Tüm bunlara bir de gelecek kaygısı ve stresi de eklenince gençler başa çıkma yöntemi olarak sigara, alkol vb. madde kullanımına yönelebilmektedirler. Bu araştırmada bir halk sağlığı sorunu olarak giderek yaygınlaşan sigara kullanımına yönelik Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesinde lisans eğitimi alan öğrencilerin tutumunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Bunun için öncelikle literatürler taranarak konuyla ilgili teorik bilgiler ele alınmıştır. Daha sonra verilerin elde edilmesi için anket yöntemine başvurulmuştur. Anket sonuçlarının SPSS istatistik paket programında analizleri yapılmış ve yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda, gelecekte öğretmen olmayı hedefleyen, gelecek nesillerin yetişmesinde rol oynayacak ve onlara örnek olacak Eğitim Fakültesi öğrencilerinin sigara kullanma düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Bu nedenle üniversite öğrencilerine yönelik sigara ile mücadele çalışmalarına önem verilmesi gereklidir. Gençlerin sigaradan korunması ve bağımlılıklarının önlenmesi için yapılan çalışmalar arttırılmalı ve eğitim programlarına daha fazla yer verilmelidir.

- Akçay, Duygu – Akçay, Bülent Devrim, *Madde Kullanım Bozukluğu Olan Gençlerin Cinsel Yolla Bulaşan Hastalık Bilgi Düzeyleri*, 2019, Genel Tıp Dergisi, 29(1), 24-28, Ankara, Pdf.

Özet: Amaç: Bu araştırmada, madde kullanım bozukluğu olan gençlerin cinsel yolla bulaşan hastalık bilgi düzeylerini değerlendirmek amaçlanmıştır. Gereç ve Yöntem: Bu tanımlayıcı araştırma, Konya

Asker Hastanesi Psikiyatri Polikliniğinde 07 Nisan–05 Kasım 2015 tarihleri arasında yapılmıştır. Bu Araştırmaya, gönüllü olarak katılmayı kabul eden ve Madde Kullanım Bozukluğu tanısı almış olanlar alınmıştır. 152 katılımcıya, araştırmacılar tarafından hazırlanan anket uygulanmıştır. Bulgular: Gençlerin yaş ortalamasının 21.18±1.25 olduğu saptanmıştır. Araştırma grubunun %64.5'i CYBH'lardan AİDS'i, %27'si CYBH'ların belirtilerini ve %36.8'i CYBH'lardan korunmak için yapılması gerekenleri bilmiştir. Katılımcıların %61.8'inin cinsel ilişkide kondom kullanmadığı saptanmıştır. Gençlerin CYBH bilgi puan ortalaması 3.72±2.17 olarak hesaplanmıştır. Sonuç: Konu ile ilgili eğitim ve müdahale çalışmaları yapılmalıdır. İleri dönemde planlanacak çalışmalarda, madde kullanan bireyler riskli grup olarak değerlendirilmelidir.

- Aksoy, Fatih - Kaya, Kaya – Kızılkaya, Zeynep Tuba - Çot, Selin Nur - Batu, Hamide Figen - Hasoğlu, İşve – Bıcak, Gül, *Bir Tıp Fakültesi 3. Sınıf Öğrencilerinin Sigara ile İlgili Bilgi ve Görüş Durumları,* 2019, Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 26(1), 90-95, Isparta, Pdf.

Özet: Giriş Sigara kullanımı, dünya çapında mortalite ve morbiditenin önlenmesinde en önemli değiştirilebilir risk faktörüdür. İlerleyen yıllarda bir sağlık profesyoneli, bir eğitimci ve bir araştırmacı olacak tıp öğrencileri ülkemiz ve gittikleri yerlerde sigaranın bırakılması ve kontrol programlarının yürütülmesinde kilit konumda olacaklardır. Çalışmamızda, tıp fakültesi öğrencilerinin sigaraya başlama nedenleri, zararlı etkileri hakkındaki ve bırakma hakkındaki düşünceleri araştırılması amaçlanmıştır. Gereç ve Yöntem Çalışma 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında tıp fakültesi öğrencilerinin sigara kullanımı, sigara ile ilgili bilgi düzeylerini ve sigara kullanımını etkileyen faktörleri belirlemek amacı ile tanımlayıcı ve kesitsel olarak planlanmıştır. Bulgular Çalışmaya katılan 227 katılımcıların ortalama yaşları 20,7 ± 1,2 olarak saptanmıştır. Sigara kullanım oranı ise % 21' dir. Sigaraya düzenli ola-

rak lise yıllarında başlanıldığı, sigara ile temas yaşının ise ilköğretim öncesi dönem olduğu görülmüştür. Katılımcıların büyük bölümünün sigaranın zararlı ve sigara bırakma hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı gözlemlenmiştir. Sonu: Tıp fakültesi öğrencilerinin sigara ile ilgili bilgi ve becerilerini arttırmak, sigarasız bir toplum için önemlidir.

- Oral, Mükerrem Atalay, *Gençlerin Sigara Tüketim Alışkanlıkları ile Ürün Paketlerine Yönelik Düşünceleri Üzerine Bir Araştırma*, 2019, Journal of Current Researches on Social Sciences, 9(1), 237-244, Pdf.

Özet: Günümüzde pazarlamacılar tüketiciyi ürün/hizmeti satın almaya yönlendiren önemli etkenlerden birinin de ambalaj tasarımı olduğunu bilmektedirler. Tüketici karar verme süreci, ürün ambalajından büyük ölçüde etkilenir. Bu nedenle, çalışmanın amacı, gençlerin tütün ürünlerinden sigara tüketimini ve ürün paketlerine yönelik düşüncelerini belirleyerek gençlerin sigara tüketimi ile kişilik özellikleri arasındaki ve sigara tüketimi ile sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktır. Yönelik düşüncelerini belirlemektir. Araştırmanın örneklemini, Antalya ilinde yaşayan ihtimalli örnekleme yöntemlerinden basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile gönüllülük esası ile seçilen 397 genç oluşturmaktadır. Gençlerden 1 Ocak-30 Ocak 2019 tarihleri arasında yüz yüze görüşme yöntemiyle anket uygulanarak veri toplanmıştır. Çalışmada güvenilirlik analizi, betimsel analizlere yer verilmiş ayrıca t testi ve ki-kare ilgi analizi uygulanmıştır. Sonuç olarak gençlerin genel bir değerlendirme ile ambalaj malzemesi ve ambalaj rengi açısından satın aldıkları ürünleri beğendikleri anlaşılmaktadır. Ancak gençler sigara paketlerinin üzerinde yer alan görsel ve yazılı bilgilerden ise yeterince etkilenmedikleri, görsel ve yazılı bilgilerin ikna edici olmadığı yönünde düşünceye sahip olduklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda sigara tüketen ve tüketmeyen gençlerin kişilik özellikleri arasında, Nörotizm faktör puanları ortalamaları arasında fark, sigara tüketim durumu ile sosyo-demografik özelliklerden cinsiyet arasında ise istatistiki olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

- Taylan, Şengül Bağcı - Nas, İbrahim – Ediz, Çiçek, *Sağlıklı Yaşam Seminerine Katılan Öğrencilerin Madde Bağımlılığı ile İlgili Farkındalıkları,* 2019, Bağımlılık Dergisi, 20(4), 197-205, Hakkari, Pdf.

Özet: Amaç: Türkiye'de madde bağımlılığı, Birleşmiş Milletlerin raporlarına göre 2009 yılından beri 17 katlık artış göstermiştir. Bu çalışma ile madde bağımlılığı ile ilgili seminere katılan öğrencilerde sigara, alkol ve madde bağımlılığı durumunun tespiti ve farkındalıklarının değerlendirilmesini amaçladık. Yöntem: Çalışmamızda, Hakkâri Üniversitesinde düzenlenen madde bağımlılığı hakkında bilgilendirmenin yapıldığı seminere katılan öğrencilere eğitim öncesi ve sonrası anket uyguladık. Ankete, seminere katılan öğrencilerin % 97,4'ü katılım sağladı. Bulgular: Anketimizin demografik verilerine göre; erkeklerde kadınlara göre sigara, alkol ve madde kullanımına eğilimlerin daha yüksek olduğu ve bu maddelere başlama yaşının daha erken olduğu tespit edildi. Sigara bağımlılığı olan bireylerde alkol ve madde kullanım oranlarının yüksek olduğu görüldü. Ayrıca kronik hastalığı olanlarda sigara kullanım oranı %85.7 ile istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek bulundu. Bağımlılık ile mücadelede başvurulabilecek merkezleri bilenlerin oranı %27,0 iken seminer sonrası bu oranın istatistiksel olarak anlamlı şekilde arttığı gözlendi. Sonuç: Sigara, alkol ve madde bağımlılığı ile mücadele alanında yapılacak eğitimlerin bireyin farkındalığını artıracağı ve bağımlılık ile mücadelesinde nasıl bir yol izleyeceği konusunda kılavuz olacağı açıktır. Ayrıca; bağımlılık ile ilgili danışmanlık, destek ve tedavi merkezlerinin tanıtımı yapılmalı ve bireylerin bağımlılık ile mücadelede bu merkezlere erişimin kolaylaştırılması sağlanmalıdır. Böylece; toplumun sigara, alkol ve madde bağımlılığı ile mücadelesinde önemli bir yol kat edilecektir.

- Ceylan, Erdal - Uysal, Neşe – Koç, Ayşegül, *Nursing Students' Views About Graphic Warnings and Texts on Cigarettes and Their Nicotine Dependence*, 2020, Bağımlılık Dergisi, 21(4), 285-296, Ankara, Pdf.

Özet: Objective: This study was conducted to determine smoker nursing students' thoughts about graphic warnings and texts on cigarette packs, impact of these warnings on their cigarette consumption and their nicotine dependence levels. Method: The sample of the study consisted of 82 smoker nursing students and 89.1% of aimed population has been reached. Data was collected by both the questionnaire developed by the researchers and Fagerström Test for Nicotine Dependence (FTND). Results: Most graphic warnings on the packs were ineffective and the one found to be effective pictures are those containing the horror element. The rate of those who think about quitting smoking after seeing the pictures is 19.5%. A positive correlation was found between the number of cigarettes consumed per day, the number of illnesses due to smoking and the mean FTND score. Conclusion: Graphic warnings on cigarette packs were generally found to be ineffective in reducing smoking. Printing dramatic, frightening and indicating more serious health problems images that span more space on cigarette packs can be effective in reducing the use of tobacco products.

- Şahiner, Nejla Canbulat - Şahin, Ali – Akbağ, Nuran Nur Aypar, *Üniversite Öğrencilerinin Sigara İçme Durumları ve Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutumları,* 2020, Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi, 2(2), 64-79, Karaman, Pdf.

Özet: Amaç: Günümüzde sigara bağımlılığı üniversite öğrencileri arasında önemli ölçüde artmaktadır. Araştırma üniversite öğrencilerinin sigara içme durumlarını ve sigara bağımlılığına yönelik tutumlarını incelenmek amacıyla planlanmıştır. Gereç ve Yöntem: Kesitsel tanımlayıcı tipte tasarlanan araştırma bir üniversitenin sağlık bilimleri fakültesinde eğitim alan 377 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Bulgular: Öğrencilerin %45,1' inin daha önce sigara içme deneyimi yaşadığı ve %27,33'ünün sigara kullandığı saptanmıştır. Sigara bırakma düşüncesinde olan katılımcılar (%15,4) stres, öfke yaşama ve bağımlılık gibi durumların sigarayı bırakma düşüncelerinin başarısızlıkla so-

nuçlanmasına neden olduğunu belirtmiştir. Sigara bırakma konusundaki öneriler arasında ise en yüksek oranlarda başarmayı istemek ve bilgilendirilme yapılmasının gerekliliği yer almaktadır. Öğrencilerin sigara bağımlılığına yönelik tutumları ile cinsiyet, yaşam alanları, ailede sigara kullanımı, sigara kullanım sıklığı ve sigara bırakma düşüncesi arasında anlamlı farklılıkların ($p<0.05$) olduğu saptanmıştır. Sonuç: Eğitim öğretim döneminin her aşamasında olduğu gibi üniversite yaşamında da öğrencilerin sigara bağımlılığına yönelik bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Üniversite bünyelerin de geliştirilecek projelerin sağlık profesyonelleri ile birlikte yürütülmesinin olumlu ve verimli sonuçlar alınmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

- Altunkürek, Şerife Zehra – Özer, Esra Nur, *Lise Öğrencilerinin Madde Bağımlılığına Yönelik Görüş ve Bilgilerinin Belirlenmesi*, 2020, Bağımlılık Dergisi, 21(3), 236-246, İstanbul, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmada, lise öğrencilerinin madde kullanımı ve bağımlılığına yönelik görüş ve bilgilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Yöntem: Tanımlayıcı tipteki çalışma 2019-2020 eğitim öğretim döneminde Ankara Keçiören'de 3 lisede öğrenim görmekte olan 14-18 yaş arası 515 lise öğrencisi ile yürütülmüştür. Veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan ve uygulanan sosyodemografik form, madde bağımlılığına yönelik görüş ve bilgi içeren soru formu kullanılarak toplanmıştır. Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %53,2'si erkek, %49,5'i birinci sınıfa devam etmektedir. Araştırmada yer alan öğrencilerin %58,6'sı madde bağımlılığı konusunda eğitim almadığı, %93'ü gençlerin bu konuda bilgilendirilmesi gerektiğini, %76,9'unun gençlerin madde bağımlılığı konusunda bilgilerinin yeterli olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin cinsiyetleri ve öğrenim gördüğü sınıflar ile madde bağımlılığına yönelik bazı görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. Sonuç: Öğrencilerin madde bağımlılığını önlemeye yönelik eğitimlere ihtiyacı olduğu görülmektedir. Öğrencilere, okul yönetimi ve ailelere verilecek eğitim, konferans, seminer

gibi madde bağımlılığı ile bilgilendirme ve mücadele programlarının yararlı olacağı önerilmektedir.

- Sarıkaya, Tugay, *Uyuşturucu Temalı Dizilerin Gençler Tarafından Alımlanması: Breakıng Bad (2008) ve Narcos (2015) Örneği*, 2020, Atatürk İletişim Dergisi, 19, 23-40, İstanbul, Pdf.

Özet: Günümüzde uyuşturucu temalı dizi ve belgeseller popülaritesini artırmıştır. Özellikle Netflix üzerinde onlarca uyuşturucu temalı içerik yer almaktadır ve gençlerin bu dizilerden etkilendiği üzerine tartışmalar yapılmaktadır. Bu tartışmalardan yola çıkarak çalışmanın kuramsal çerçevesinde etken ve edilgen izleyici yaklaşımları üzerine durulmuştur. Bu noktada makalenin amacı, Stuart Hall'un ortaya koyduğu kodlama-kod açımı modeli çerçevesinde katılımcıların Breaking Bad (2008) ve Narcos (2015) dizilerini nasıl alımladığını ortaya koymaktır. Bu noktada iki hipotezden yola çıkılmıştır: H1: Gençler izledikleri uyuşturucu temalı dizilerden olumsuz anlamda etkilenmektedir ve H2: Bu tür diziler gençleri uyuşturucuya özendirmektedir. Araştırma sorusu olarak ise; S1: Breaking Bad (2008) ve Narcos (2015) dizileri gençlerin uyuşturucuya olan bakış açılarını değiştirdi mi? ve S2: Yukarıda belirlenen diziler üzerinden gençler uyuşturucu temalı dizilere karşı ne tip bir okuma yapmaktadır? soruları belirlenmiştir. Bu yaklaşım ışığında, 10 üniversite öğrencisiyle derinlemesine görüşmeler yapılmış ve öğrencilere diziler üzerinden belirli sorular sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların sadece 1'inin hegemonik okuma, 6'sinin müzakereci okuma 3'ünün ise muhalif okuma yaptığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular uyuşturucu dizilerinin toplum üzerindeki etkisini anlamlandırmada önemli bir örnek teşkil etmektedir.

- Özcan, Yasemin Sanal - Hamzaoğlu, Nurcan – Türk, Burcu, *Üniversite Öğrencilerinin Kimyasal ve Davranışsal Bağımlılıklara İlişkin Bakış Açıları ve Bilgi Düzeyleri*, 2020, Bağımlılık Dergisi, 21(1), 44-55, Manisa, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin kimyasal ve davranışsal bağımlılıklara ilişkin bilgi düzeylerini ölçülmesi hedeflenmiştir. Yöntem: Araştırmanın örneklemini 422 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Betimleyici olan çalışmaya katılan öğrenciler, araştırmacılar tarafından oluşturulan ve 4 bölümden oluşan çeşitli maddeleri bilip bilmemeleri/bunlara erişimleri, bağımlılık tedavilerine ilişkin inançları, çeşitli maddelerin sağlığa zararlı olup olmadığına ilişkin görüşleri, madde kullanımının kanuni yaptırımlarından haberdar olup olmamalarını araştıran basılı anketleri yanıtlamışlardır. Bulgular: Katılımcıların çeşitli maddelere erişim oranları %15-30 arasında değişmektedir. Bağımlılık yapan madde kullanan birisini tanıyanların oranı ise %10-30 arasındadır. Katılımcıların %14,2'si madde kullanımının kanuni herhangi bir yaptırımının/cezasının olmadığını düşünmektedir. Farklı maddeler açısından bağımlılık tedavilerinin etkinliğine ilişkin soruya katılımcılar %5,2-15,7 arasında değişen oranlarda 'tedavi alınsa dahi bırakılamaz' yanıtını verirken, %12,1-38,7 arasında değişen oranlarda ilgili maddelerin 'tedavi alınmadan da bırakılabilir' yanıtını verdikleri görülmüştür. Sonuç: Üniversite öğrencileri ile yapılan bu çalışmada; bağımlılığın olumsuz sonuçları, madde kullanımına ilişkin hukuki yaptırımlar, bağımlılık tedavilerinin etkinlikleri ve farklı tip bağımlılıkların sebepleri gibi konulara ilişkin yanlış ya da öğrenciler arası tutarsız inanç ve bilgilere sahip olunduğu göze çarpmaktadır.

- Jormand, Hanieh - Bashirian, Saeed, - Barati, Majid - Rezapur-Shahkolai, Forouzan - Babamiri, Mohammad, *Exploration of Media Literacy About Substance Abuse Among Students: A Qualitative Study*, 2020, Addicta: Turkish Journal on Addictions, 7(4), 234-240, Pdf.

Özet: It is essential to identify the issue of media literacy about substance abuse as the most significant concern of the present decade. This requires deeply perceiving students' experiences regarding media literacy about substance abuse. This qualitative content analysis aimed to examine media literacy about addiction. The participants were 20 students from different universities in universities in Hamadan city, Iran. The participants were selected using purposive sampling with maximum diversity. Interviews were conducted in a semi-structured manner, and data were analyzed using the MAXQDA software version 2010. Considering the results of media literacy dimensions and factors of substance abuse, 6 categories with the following subcategories were selected: 1) purpose with 3 sub- categories, such as "sales for economic gain," 2) construction with 3 subcategories, such as "internal and external beneficiary politicians," 3) audience with 8 subcategories, such as "curious people," 4) format and technique with 7 subcategories, such as "media techniques," 5) filter with 11 subcategories, such as "happiness," and 6) comparison with 8 subcategories, such as "free access." The students' viewpoints about media and their behavioral experiences can be used in planning educational and promotional interventions related to media literacy about substance abuse and developing appropriate evaluation tools in this field.

- Çevik, Betül Esra - Kocataş, Semra, *Hookah Smoking Profiles of University Students and Their Perceptions of Its Health Risks*, 2020, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, *7*(3), 206-213, Pdf.

Özet: This study was conducted to determine the hookah smoking profiles among university students and their perceptions of the health effects of hookah. The stratified random sampling method was used, and each school was accepted as a layer. The number of students to be included in the sample from each class was determined by dividing the total number of students to be taken from the school by the number of classes in that school. After determining the number of students

who would be taken from each class, the stu- dents to be included in the sample were selected from the student lists using a simple random sampling method. The sample of this study included 625 students from a university. The data collection tools were (a) a personal information form containing the sociodemographic characteristics of the students, the characteristics of smoking and hookah smoking behavior, and (b) the perception scale of the effects of hookah use on health. The data were collected by the researchers between February 5 and May 5, 2018, by distributing the questionnaires and scale forms to the students in the classroom environment and having them fill the forms. The data obtained were evaluated in the Statistical Package for the Social Sciences 22.0 program using chi-square, significance test of the difference between the 2 means, variance analysis, Mann–Whitney U test, Kruskal–Wallis H test, and logistic regression analysis. In this study, it was found that the frequency of hookah use was 65.2% in male students and 34.8% in female students, and the mean score of the students from the perception scale of the effects of hookah use on health was 60.83±9.96. The mean score of the students who do not smoke hookah (62.53±9.70) was higher than that of those who smoke hookah (57.45±9.83), and the difference between them was statistically significant ($p<0.05$). It was found that students who did not use hookah knew better about the harmful effects of hookah than those who used hookah. It was also found that smoking cigarettes increases the possibility of smoking hookah by 3.05 (confidence interval, 1.11-8.33) times. As a result, the frequency of smoking hookah was found to be high among the students, and the students who smoke hookah were less aware of the adverse health effects of hookah use.

- Öztürk, Mücahit - Büyüköztürk, Şener - Aydın, Gökçen - Dinç, Mehmet - Işık, Sultan - Yıldırım Halime, Hoş - Uysal Saraç, Menekşe - Şenferah, Sinem, - Ceyhan, Görkem - Yıldırım Seheryeli, Merve, *The Effect of Turkish Green Crescent Society APTP Program On*

Students' Knowledge And Emotional Awareness About Tobacco, Alcohol, Drug, And Technology Addiction, 2020, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 7(3), 180-198. Pdf.

Özet: This study aimed to test the effectiveness of the Addiction Prevention Training Program (APTP) of Turkey, (Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Programı) and gather the perspectives of students and stakeholders about the program. APTP is an intervention program designed and implemented by the Turkish Green Crescent Society, which aims to increase knowledge and emotional awareness about addiction among primary, secondary, and high school students. APTP consists of 4 modules: tobacco, alcohol, drug, and technology addiction, and the knowledge and emotional awareness of each of these were tested. In the first phase of this mixed-method study, 2x3 Split Plot Factorial Design was used. A total of 5451 randomly assigned students (primary=600, secondary=2496, and high school=2355) participated in the experimental and control groups. In the second phase, focused group interviews with students (n=55), parents (n=26), and branch teachers (n=18); and individual interviews with school counsel- ors (n=3) and principals (n=3) were conducted. The opinions of the participants regarding the training were an- alyzed using descriptive analysis. Results of the Two-way Analysis of Variance (ANOVA) revealed that receiving APTP had a significant effect, mostly on improving the knowledge level of students about tobacco, alcohol, drug, and technology addiction. Qualitative findings supported the quantitative results that parents, teachers, school counselors, and school principals reflected the increased knowledge of students about addiction.

- Ediz, Ayşe - Türe, Hasan, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin 4207 Sayılı Tütün Mamüllerine İlişkin Yasaya Bakışı*, e-Journal of New World Sciences Academy, 8(2), 91-123, Pdf.

Özet: Günümüzde birçok dünya ülkesi tütün ürünlerinin insan sağlığı üzerinde yarattığı zararları en aza indirgemek amacıyla tütün

ürünlerinin kullanımının kısıtlamasına yönelik hem sosyal hem de ekonomik önlemlere başvurmaktadır. Türkiye'de de bu kapsamda 4207 sayılı "Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi Ve Kontrolü Hakkında Kanun" düzenlenerek Tütün kullanımına ilişkin yasal kısıtlamalar getirilmiştir. Dünya genelinde yapılan araştırmalara göre herhangi bir tütün ürününe başlama yaşı birçok ülkede çocukluktan erişkinliğe geçme yaşıdır. Bu amaçla bu çalışmada Gazi Üniversitesi öğrencileri hedef kitle olarak seçilip bu öğrencilerin tütün alışkanlıkları ile 4207 sayılı yasa hakkındaki bilgi seviyeleri, yasanın uygulanabilirliğine ilişkin güvenleri ve yasaya olan destekleri araştırılmıştır. Yapılan anket çalışmasının sonuçları sigara tüketen, sigarayı hiç kullanmamış olanlar ve bir dönem kullanıp bırakmış olanlar üzerinden incelenmiştir.

Kitaplar

- Tufan, Beril, *Alkol ve Madde Bağımlılığı Konusunda Lise Öğrencilerinin ve Ailelerinin Bilgi Düzeyleri*, 1998, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

4.12.6. "Diğer" Teması

"Gençlik ve Bağımlılık" konulu eserler konularına göre 6 ana temaya ayrılırken, bu 6 tema altına dahil edilemeyen ama "Gençlik ve Bağımlılık" konusuna ilişkin eserleri içeren çalışmalar "Diğer" (35) temasını oluşturmuştur. Bu tema altında tasnif edilen eserlerin türlerine göre dağılımı yirmi üç (25) makale, yedi (7) tez ve üç (3) kitap şeklindedir.

Grafik 38: "Diğer" Temasının Eser Türlerine Göre Dağılımı

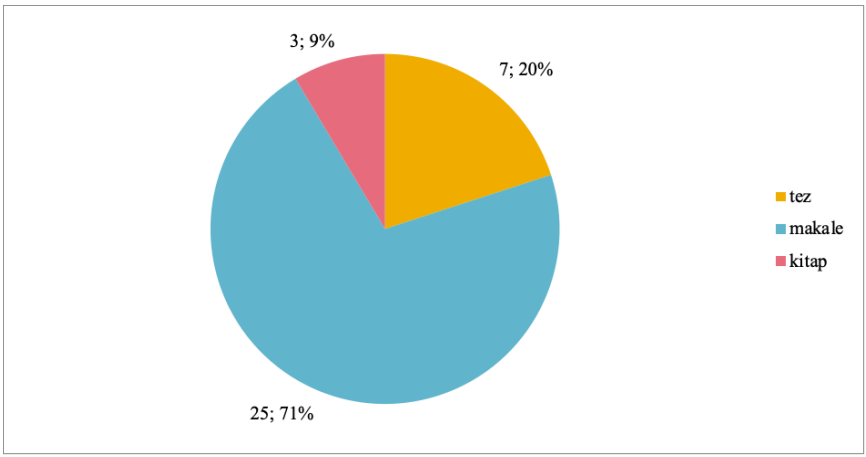

"Diğer" temasında tasnif edilen eserlerin dönemsel dağılımına bakıldığında özellikle son dönemler olan 2000-2009 ve 2010-2020 yılları arasındaki yoğunluk öne çıkmaktadır. Buna göre 2000-2009 döneminde toplamda on bir (11) eser bulunurken 2010-2020 döneminde bu sayı yirmi dörde (24) yükselmiştir.

Grafik 39: "Diğer" Temasına Ait Eserlerin Dönemsel Dağılımı

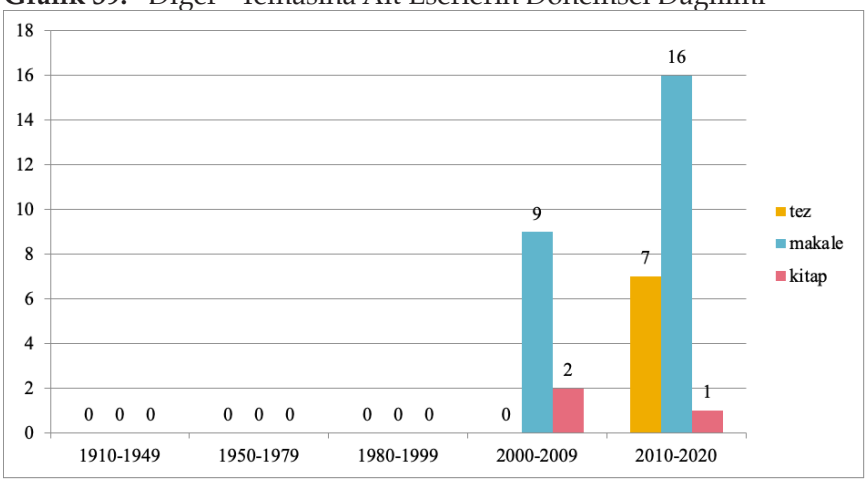

"Diğer" Temasına Ait Künyeler

Tezler

- Öztürk, Sevgi, *Ergenlikte Madde Bağımlılığının Projektif Testler Aracılığıyla İncelenmesi*, 2010, Yüksek Lisans, 123s., Soayl Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı madde bağımlılığı olan ergenlerin ruhsal işleyişlerini incelemektir. Bağımlılığın ruhsal nedenlerine dair farklı bir bakış açısı getirilmeye çalışılmış, bunu yaparken psikanalitik görüşün nesne ilişkileri kuramından yola çıkılmıştır. Bağımlılığın oluşmasında önemli bir evre olan ergenlik ve onun temel problematiklerinden biri olan ayrılık süreci ele alınacak, maddenin ergenin ruhsallığında doldurduğu yer anlaşılmaya çalışılacaktır. Bu doğrultuda en az bir yıl süreyle bir madde kullanan ve bu maddelere bağımlılık geliştiren ergenlerle madde kullanım öyküsü bulunmayan ergenler düşünce süreçlerine yatırım, dürtü ve duygulanımların işlenmesi ve nesne ilişkileri açısından Rorschach testi aracılığıyla karşılaştırılmıştır. İstatistiksel değerlendirmeler ruhsal işleyişe dair farklılıkları ortaya koymada nispeten yetersiz kalsa da, psikanalitik yoruma dayanan içerik analizleri iki grup arasındaki bazı farklılıkları ortaya koymaya izin vermiştir. Yine de her olgunun kendi bireysel süreci içinde değerlendirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

- Yıldırım, Bilgenur, *Üniversite Öğrencilerinde Riskli Sağlık Davranışlarının Belirlenmesi*, 2016, Yüksek Lisans, 166s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul Medipol Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışma, üniversite öğrencilerinde kişisel güvenlik, şiddet, intihar, sigara, alkol, uyuşturucu madde kullanımı, cinsel yaşam, beslenme ve fiziksel aktiviteye ilişkin bazı riskli sağlık davranışlarını belirlemeye yönelik tanımlayıcı tipte yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini,

İstanbul Medipol Üniversitesi'ne bağlı Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Meslek Yüksekokulu, Adalet Meslek Yüksekokulu ve Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören 1. sınıf toplam 351 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmanın verileri, Sosyo Demografik Özellikler Anketi ve gençlerde riskli davranışlarını belirlemek ve izlemek amacıyla 1990 yılında geliştirilen "Youth Risk Behaviour Surveillance System" formundan yararlanılarak oluşturulan "Riskli Sağlık Davranışları Anketi" kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 18.0 programı kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda; öğrencilerin %63,5'ini kadınlar, %36,5'ini erkekler oluşturmaktadır. Öğrencilerin %75,8'ini 18-20 yaşlar arasındaki gençler oluşturmaktadır. Öğrencilerin %61,3'ünün harçlık miktarı 0-499 TL arasındadır ve %50,4'ü burs almaktadır. Öğrencilerin %70,4'ünün annesi hiç çalışmamışken, %72,6'sının babası halen çalışmaktadır. Öğrencilerin %44,4'ü son 12 ay içerisinde bisiklet ya da motosiklet kullanmış olup, %17,4'ü bisiklet ya da motosiklet kullanırken hiç kask takmamaktadır. Kız öğrencilerin hiç kask kullanmama oranı %60,7 iken erkeklerde bu oran %39,3 olarak belirlenmiştir. Başka birinin kullandığı bir arabada öğrencilerin %17,7'si nadiren emniyet kemeri takmakta, %11,1'i hiç emniyet kemeri takmamaktadır. Öğrencilerin %14,2'si son 30 gün içinde en az bir gün ve daha fazla gün yüksekokul ya da yüksekokula giden yolda güvenli hissetmediği için okula gitmemiştir. Öğrencilerin %10,0'sı son 12 ay içinde 1 kez ya da daha fazla kez yüksekokul ya da çevresinde fiziksel kavgaya karışmışlardır. Öğrencilerin %63,8'si son 12 ayda kendisini 2 ya da daha fazla kez günlük işlerini yapamayacak kadar kötü ve umutsuz hissettiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %7,4'ü son 12 ayda intihar etmeyi düşündüğünü, %5,7'si son 12 ayda, intihar etmek için plan yaptığını, %2,9'u ise son 12 ayda en az bir defa intihar girişiminde bulunduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %34,5'i sigara içtiğini belirtmişlerdir ve kız öğrencilerin sigara içme oranı %27,5 iken erkeklerde bu oran %46,9 olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin %15,1'i hayatları boyunca 1-2 gün

en az bir kadeh ya da daha fazla alkol aldığını ve %3,8'i hayatları boyunca en az bir defa bağımlılık yapıcı madde (sigara/alkol hariç) kullandığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %13,1'inin cinsel birleşmeyle sonuçlanan cinsel ilişki deneyimi vardır ve bu oran kız öğrencilerde %7, erkek öğrencilerin ise %15,2'dir. Öğrencilerin %36,9'u son cinsel ilişkilerinde hiçbir koruyucu yöntem kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %31,1'i kilo vermeye çalıştığını belirtmişler ve %27,6'sı kilosunu biraz şişman olarak tanımlamışlardır. Öğrencilerin %75,5'i son 7 gün içinde hiç en az 60 dakika süren fiziksel aktivite yapmamışlardır. Çalışmadan elde edilen bulguların gençlerin sağlığını tehdit eden riskleri azaltmak için üniversite yönetimi ile paylaşılması, riskli sağlık davranışları ile ilgili seçmeli derslerin ders müfredatına eklenmesi ve eğer varsa ders içeriklerinin güncellenmesi önerilmektedir.

- Ateş, Burçin Özlem, *Sigara Kullanan Ergenlerde Ayrılma Bireyleşme ve Geçiş Nesnesi Kullanımının Değerlendirilmesi*, 2017, Tıpta Uzmanlık, 136s., Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, Pdf.

Özet: Amaç: Sigara kullanımı erken gelişimsel özellikler ile ilişkili olabilmektedir. Bu çalışmada sigara kullanan ergenlerin ayrılma bireyleşme özelliklerinin ve geçiş nesnesi kullanımlarının araştırılması ve bu etkinin klinik populasyon ve toplum örneklemi açısından karşılaştırılması amaçlanmıştır. Yöntem: Çalışmamız kesitsel nitelikte olup, örneklemi Cerrahpaşa Çocuk Psikiyatrisi polikliniğine başvuran 151 ergen ve daha önce klinik başvurusu olmayan 156 ergenden oluşmaktadır. Çalışmaya katılanlar sigara kullanım durumuna göre 2, klinik başvuruya göre 4 gruba ayrılmıştır. Sosyodemografik veri formu, sigara kullanımı bilgi formu, geçiş nesnesi soruları, güçler güçlükler anketi ergen formu, çocuk depresyon ölçeği ve çocuklar için durumluk sürekli kaygı envanteri kullanılmıştır. Veriler Ki kare testi, Fisher Exact ki kare testi, Student t testi, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis testi, ANOVA, MANOVA, MANCOVA ve lojistik regresyon analizi kulla-

nılarak değerlendirilmiştir. Bulgular: Ergenlik geçiş nesnesine sahip olma klinik başvurusu olan sigara kullanıcılarında yüksek bulunmuştur (p=0,013). Çocukluk çağı geçiş nesnesinin yorgunluk nedeniyle kullanımı klinik başvurusu ve sigara kullanımı olan ergenlerde yüksek bulunmuştur(p=0,025). Ergenlik geçiş nesnesinin de yorgunluk durumlarında (p=0,033) ve kaygılı korkmuş hissedilen dönemde kullanımı (p=0,012) sigara içen ergenlerde yüksek saptanmıştır. Yutulma anksiyetesi, ihtiyacı inkar ve red beklentisi, pratik yapma ve aynalama puanları sigara kullananlarda yüksek iken, ayrılma anksiyetesi, öğretmene yapışma, bakım arama skorları düşük bulunmuştur. Regresyon analizinde ayrılık anksiyetesi ve red beklentisi skorlarının sigara kullanımının yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Sonuç: Sigara kullanan grupta ayrılma bireyleşme süreçleri ve geçiş nesnesi kullanım açısından bazı farklılıklar bulunmaktadır. Bu durum erken gelişim özelliklerinin sigara kullanımı ile ilişkili olabileceğini düşündürmektedir.

- Asfuroğlu, Pelin, *Kronik Hastalığı Olan Adolesanlarda Sigara Kullanımı*, 2017, Tıpta Uzmanlık, 100s., Ankara Dr. Sami Ulus Çocuk Sağl. ve Has. Eğt. ve Arş. Hast., Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Pdf.

Özet: Giriş ve Amaç: Adolesan dönem çocukluktan erişkinliğe geçişte yaşanan fiziksel ve psikososyal birçok değişimleri içeren uzun bir dönemdir. Bu dönemde merak etme ve risk alma davranışları yaygındır ve sigaraya başlama bu davranışlardan birisidir. Bununla birlikte adolesanların sigara kullanmalarına değişik çevresel faktörler de yol açabilir. Biz bu çalışmada kronik hastalıkların adolesanların sigaraya başlamalarında etkili bir faktör olup olmadığını araştırmayı amaçladık. Gereç ve Yöntem: Çalışmaya ömür boyu izlemi ve tedavisi süren, enjeksiyon ve oral tedavilerin uygulandığı iki farklı kronik hastalıklı olgular alındı. Dr. Sami Ulus Kadın Doğum, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Çocuk Endokrinoloji Kliniği'nde izlemde olan 12 yaş ve üzeri 100 Tip 1 Diabetes Mel-

litus hastası, 50 Konjenital Adrenal Hiperplazi hastası ve Adolesan Polikliniği'ne başvuran 12 yaş ve üzeri 100 sağlıklı adolesan alındı. Çalışmaya katılan toplam 250 adolesana sosyodemografik özellikler ve sigara ile ilgili sorular içeren araştırmacı tarafından geliştirilmiş anket formu uygulandı. Bulgular: Çalışmaya alınan 250 adolesanın 14'ü (%5,6) sigara kullanmaktaydı. Sigarayı deneyip bırakanların oranı ise yaklaşık %20 bulundu. Sigara kullanımı Tip 1 Diabetes Mellitus'lu hastalarda %1, Konjenital Adrenal Hiperplazi'li hastalarda %4, sağlıklı adolesanlarda %11 bulundu. Kronik hastalığı olanlarda (%2) sağlıklı olanlara (%11) göre sigara içme alışkanlığı anlamlı düşüktü. Sigaraya başlama yaşı 14,4 ± 0,8 yıl olan olguların 12'si erkek, 2'si kızdı ve erkeklerde sigara kullanımı fazlaydı. Tüm grupta sigara kullanan adolesanların %86'sının annesinin ve/veya babasının sigara içicisi olduğu ve eğitim düzeylerinin düşük olduğu saptandı. Adolesanların sigaraya başlamalarında etkili olan kişiler anne-baba ve arkadaşları olup, ilk sigaralarını çoğunlukla merak etme nedeniyle içtikleri görüldü. Sonuç: Bu çalışmada kronik hastalığı olanların sağlıklı adolesanlardan daha düşük sıklıkta sigara içtikleri sonucuna varıldı. Sigara kullanan adolesanların ebeveynlerinin de sigara kullanma oranı çok yüksekti ve adolesanların sigaraya başlamalarında ebeveynlerinin ve arkadaşlarının etkin olduğu görüldü. Bununla birlikte sigarayı deneyenlerin %23'ünün sigara içmeye devam ettiği, %77'sinin sigara içmeyi sürdürmediği sevindirici bir bulgu olarak değerlendirildi.

- Mustafaoğlu, Rüstem, *Madde Bağımlılığı Tedavisi Gören Ergenlerde Lomber Stabilizasyon Egzersizlerinin Solunum Fonksiyonları ve Fiziksel Uygunluk Üzerine Etkisi*, 2017, Doktora, 132s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kardiyoloji Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, Pdf.

Özet: Çalışmamızın amacı, madde bağımlılığı tedavisi gören ergenlerde Lomber Stabilizasyon Egzersizlerinin solunum fonksiyonları ve fiziksel uygunluk üzerine etkisini incelemektir. Çocuk ve Ergen Madde ve Alkol Bağımlılığı Tedavi Merkezi (ÇEMATEM) erkek servisinde

yatılı tedavi gören olgular randomize olarak Egzersiz (n=25) ve Kontrol (n=24) grubuna ayrıldı. Egzersiz grubuna ÇEMATEM servisi rutin rehabilitasyon propramına ek olarak günde 45-60 dakika, haftada 2 defa, 6 hafta solunum ile kombine Lomber Stabilizasyon Egzersiz uygulandı. Kontrol grubu ise ÇEMATEM servisi rutin rehabilitasyon propramına katıldı. Katılımcılar tedaviden önce ve sonra değerlendirildiler. Katılımcıların nefes darlığı Modifiye Medical Research Council (MMRC) ile, solunum fonksiyonları MIR Spirobank II ile, solunum kas kuvveti, taşınabilir Carefusion Micro RPM ile, esneklik Otur-Uzan Testi ile, gövde kas enduransları Modifiye Push Ups Testi, Biering Sorenson Testi, Gövde Fleksörleri Endurans Testi, Lateral Köprü Testi ile, denge ve koordinasyon Tek Bacak Hoplama Testi ile, fonksiyonel kapasite ise 6-Dakika Yürüme Testi (6-DYT) ile değerlendirildi. Egzersiz grubunda MMRC sonuçlarında Kontrol grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı azalma olduğu bulundu ($p<0,005$). Solunum fonksiyon testi sonuçlarında ve solunum kas kuvveti değerlerinde Egzersiz grubunda, Kontrol grubuna göre istatistiksel olarak daha fazla artış olduğu saptandı ($p<0,05$). Egzersiz grubunda, fiziksel uygunluk parametrelerinde Kontrol grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı gelişme olduğu saptandı ($p<0,05$). Egzersiz grubunda, Kontrol grubuna göre 6-DYT'de istatistiksel olarak daha fazla artış olduğu bulundu ($p<0,001$). Çalışmamızın sonucunda Lomber Stabilizasyon Egzersiz eğitiminin madde bağımlılığı tedavisi gören ergenlerde solunum fonksiyonları ve fiziksel uygunluk parametrelerinde Kontrol grubuna göre daha fazla gelişme sağladığı görüldü.

- Kıyak, Joanna Maria, *Esrar Bağımlılığı Tanısı Alan 14-18 Yaş Arası Olguların Sosyal Bilişsel Becerilerinin Değerlendirilmesi ve Klinik Değişkenlerle İlişkisinin İncelenmesi*, 2018, Tıpta Uzmanlık, 185s., Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Anabilim Dalı, Ege Üniversitesi, Pdf.

Özet: Giriş: Esrarın emosyon tanıma üzerine yaptığı etki tam olarak açıklanmamıştır. Prefrontal, hipokampal ve serebellar bölgeler CB1

(central cannabinoid) reseptörün yoğun olduğu bölgeler olup sosyal kognisyon açısından kritik alanlardır. Kognisyon yetersizliğinin esrar kullanımının sıklığına ve uzunluğuna bağlı olduğu düşünülmektedir. Uzun süreli esrar kullanımı nörotoksik etkiye bağlı olarak kalıcı azarlara yol açmaktadır. Madde bağımlılığı olan olgularda DEHB'nin sık eşlik etmesi bu iki hastalığın beraber değerlendirilmesi gerekliliğini gözler önüne sermektedir. DEHB, bilişsel, akademik, ailesel ve mesleki işlevler gibi günlük yaşamın çeşitli alanlarının yanı sıra sosyal işlevsellikte de bozulma ile ilişkilidir. Amaç: Bu çalışmada DSM 5 tanı ölçütlerine göre en az 1 yıldır esrar kullanım bozukluğu (EB), DEHB eş tanılı ergenlerde sosyal kognisyon değerlendirilmesi ve bulguların sağlıklı kontrol olguları ile karşılaştırılması amaçlanmıştır. Ayrıca EB ve EB+DEHB olan çocukların duygu düzenleme becerileri, kaygı düzeyleri değerlendirilip, sağlıklı kontrol grubu ile karşılaştırılması hedeflenmiştir. Ek olarak emosyon regülasyonunda güçlüğün, kaygı düzeyleri ve madde isteğinin olguların kliniğine ve sosyal biliş bozukluğunun şiddetine etkisini saptamak amaçlanmaktadır. Yöntem: Çalışmaya Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Çocuk Psikiyatrisi polikliniğine başvuran EB (n=30), EB ve DEHB birlikteliği (n=28) olan 14-18 yaş arası ergenler ve aynı yaş grubundaki kontrol grubu (n=30) alındı. Olgulara; sosyodemografik veri formu, eşlik eden belirtiler için K-SADS uygulanmış, ek psikiyatrik tanısı olmayan olgular çalışmaya alınmıştır. Olguların eşlik eden psikiyatrik bulgularının olması durumunda, bu bulguların hastanın işlevselliğini ne düzeyde etkilediğini değerlendirmek amacıyla GAS kullanılmıştır. Tüm olgularda; yıkıcı davranım bozukluklarının değerlendirilmesine yönelik DEHB ölçekleri kullanılmıştır. Olguların depresif belirti BDÖ ile değerlendirilmiştir. Anksiyete düzeylerine yönelik STAI-Durumluk ve STAI-Sürekli Kaygı Ölçekleri kullanılmıştır. Tüm olguların duygu düzenlemede güçlük düzeyleri ise DDGÖ ile değerlendirilmiştir. Esrar kullanım bozukluğu tanı alan gruplarda esrar isteği değerlendirmek için likert tipi görsel skala kullanıldı. Tüm olgulardan çalışmaya gönüllü olduklarını

belirten bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Olgulara sosyal bilişin değerlendirilmesine yönelik, gözler testi, yüzler testi, beklenmeyen sonuçlar testi, gaf testi, ima testi ve anlamı ve ilişkileri kavrama testleri uygulanmıştır. Bulgular: Sosyal bilişsel becerileri değerlendirdiğimiz tüm testlerde, EB ve EB+DEHB grupları, kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde yetersizlik göstermiştir. Duygu düzenlemede yaşanan güçlükleri değerlendirmek amacıyla kullanılan DDGÖ'nin toplam puanı, EB ve EB+DEHB gruplarında kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Çalışmamızda EB+DEHB olgularının sosyal kognisyon testlerinde EB grubuna göre istatisiksel olarak anlamlı bozulma göstermemeleri, küçük örneklem grubundan kaynaklanabilir. Sonuç: EB ve DEHB'de sosyal fonksiyonlardaki yetersizlik birçok çalışmada gösterilmiştir. Çalışmamızın verileri, bu hastalıkların daha etkin ve kalıcı tedavisi için, olguların sosyal bilişsel özelliklerinin tanınması ve hastaya özgü tedavi yaklaşımlarının buna göre belirlenmesinin önemini ortaya koymaktadır.

- Gürbüz, Perihan Turhan, *Madde Kullanımı Olan Ergen ve Gençlerde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Oyun Bağımlılığının Değerlendirilmesi*, 2020, Tıpta Uzmanlık, 116s., Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Akdeniz Üniversitesi, Pdf.

Özet: Çalışmamızda Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi AMATEM ve/veya Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları polikliniğine madde kullanımı nedeni ile başvuran ergen ve gençlerde sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve yalnızlık değerlendirilmiştir. Araştırmaya madde kullanımı nedeni ile başvuran, ayaktan veya yatarak tedavi gören, 15-24 yaş arası, çalışmaya katılamaya gönüllü 93 hasta alınmıştır. . Kontrol grubu olarak da; çevre okullarda öğrenim gören ve küçük işletmelerde çalışan, yaşamının herhangi bir döneminde madde kullanım öyküsü olmayan, yaş ve cinsiyet açısından hasta grubuyla benzer özelliklere sahip 91 sağlıklı gönüllü birey alınmıştır. Her iki gruba da Sosyodemografik Veri Formu, Ergenler İçin Sosyal

Medya Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu, İnternette Oyun Oynama Bozukluğu Ölçeği Kısa Formu ile UCLA Yalnızlık Ölçeği uygulandı. Hasta grubuna ek olarak Madde Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi-Genişletilmiş uygulandı. Çalışmamızda hasta ve kontrol grubunda yaş ortalamaları, cinsiyet, anne ve baba yaşları açısından anlamlı fark saptanmadı. Hasta grubunun vücut kitle indeksi (VKİ) ortalaması, kontrol grubuna kıyasla istatistiksel açıdan anlamlı düşük bulunmuştur. Hasta grubunda eğitim seviyesi, okula devam etme, ders başarısı kontrollere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı şekilde düşük saptandı. Annenin eğitim durumu ve işi bakımından her iki grupta istatistiksel farklılık olmamakla birlikte; babanın eğitim durumu ve işi olması açısından her iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu, üniversite eğitimi alan baba sayısının kontrol grubuna kıyasla hasta grubunda daha az olduğu saptandı. Aile gelir düzeyinin kontrol grubuna kıyasla hasta grubunda daha düşük olduğu bulundu. Ailesi ayrı veya parçalanmış olan sayısı kontrol grubuna kıyasla hasta grubunda istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha fazla saptandı. Sigara kullanım oranı hasta grubunda, kontrol grubuna kıyasla istatistiksel olarak anlamlı yüksek saptandı. Madde bağımlılığı olan ergen ve gençlerin İOOB ölçek puanları anlamlı olarak düşük; yalnızlık ölçeği puanları kontrol grubuna göre anlamlı şekilde daha yüksekti. Madde bağımlısı ergen ve gençlerin ölçek puanlarının korelasyonuna bakıldığında sosyal medya bağımlılığı ölçek puanları ile DUDİT-E olumlu ve olumsuz alt ölçek puanları arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır. Bununla birlikte DUDİT-E tedavi motivasyonu alt ölçek puanı ile yalnızlık arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Çalışmamızın sonuçlarına göre; madde kullanım bozukluğu olan ve tedavi alan ergen ve gençlerin kontrollü şekilde dijital oyunlara ilgilerinin arttırılması gençlerin madde kullanma isteğinde azalma ve böylelikle tedavi uyumunda artış gibi faydalar sağlayabilir. Ayrıca madde bağımlılığı yalnızlıkla yakından ilişkili olduğu için ergenlerde yalnızlığa yönelik psikososyal müdahalelerde bulunmak madde bağımlılığına karşı koruyucu ola-

bilir. Bunun yanında toplumsal bağlamda aile bütünlüğünü korumaya yönelik önlemler alınması dolaylı olarak bağımlılıkla mücadelede yine koruyucu önlemler arasında sayılabilir.

Makaleler

- Cenkseven, Fulya, *Sigara İçme Durumlarına Göre Üniversite Öğrencilerinin Kontrol Odağı ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerinin Karşılaştırılması*, 2001, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(21), 8-16, Adana.

Özet: Bu çalışmada sigara içmeyen, içen ve sigarayı bırakmış üniversite öğrencilerinin dış kontrol odağı inanç düzeylerini ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerini karşılaştırmak amaçlanmıştır. Araştırma 111' i sigara içmeyen, 115' i sigara içen ve 59' u sigarayı bırakmış toplam 285 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu 'nun yanışım, Rotter İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği ve Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sigara içmeyen öğrencilerin dış kontrol odağı inanç düzeylerinin sigara içen ve sigarayı bırakmış öğrencilerden daha düşük, öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin ise daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kız öğrencilerin erkeklerden daha yüksek dış kontrol odağına sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek olan öğrencilerin düşük ve orta düzeyde öğrenilmiş güçlülüğe sahip olanlardan daha düşük dış kontrol odağına sahip olduğu saptanmıştır. Hafif (günde 1- 10 adet), orta (günde 11- 20 adet) ve ağır (günde 21 adet ve üstü) düzeyde sigara içen öğrencilerin dış kontrol odağı inanç düzeyleri ve öğrenilmiş güçlülükleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ağır düzeyde sigara içenler hafif ve orta düzeyde sigara içenlerden daha yüksek dış kontrol odağı inanç düzeyine, hafif düzeyde sigara içenler ise diğerlerinden daha yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahiptir.

- Küçüker, Hüdaverdi, *Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanan-Kullanmayan Suçlu Çocuk- Ergenlerin Ailelerinde Davranış Özellikleri*, 2003, Adli Bilimler Dergisi, 2(3), 33-38, Ankara.

Özet: Bağımlılık yapıcı madde kullanımının çocuk-ergenlik döneminde işlenen suçlar üzerine etkisini ve bağımlılık yapıcı madde kullanan çocuk-ergenlerin diğer suçlu çocuk-ergenlerden ailesel farklılıklarını araştırmak için, Elazığ Çocuk Islahevinde suç işlediklerinde yaşları 12- 17 (ortalama 15.0± 1.2) arasında değişen sigara dışında bağımlık yapan maddeleri birçok kez kullanan 34 erkek suçlu çocuk-ergenle, bu maddeleri kullanmayan 72 hükümlü erkek suçlu çocuk-ergen, suç çeşitleri ve ailelerin davranış özellikleri yönünden karşılaştırıldı. Bağımlılık yapıcı madde kullanan çocuk-ergen hükümlülerin ailelerinde benzer madde kullanımı, aile içi şefkat-ilginin azlığı, evden kaçma-kovulma olayının ve çalışarak para kazanma oranının daha yüksek olduğu tespit edildi. Bağımlılık yapıcı madde kullanımının, çocuk ve ergenlerde suç işleme davranışını artırdığı, bu grup çocuk ve ergenlerin gerek suç işlemeden önce gerekse suç işledikten sonraki durumda olsunlar aileleri ve kendilerinin diğer çocuklardan daha özenli eğitim ve sosyal rehabilitasyona programlarına tabi tutulmaları gerektiği kanaatine varıldı.

- Aksoy, Alper – Ögel, Kültegin, *Sokakta Yaşayan Çocuklarda Kendine Zarar Verme Davranışı ve Madde Kullanımı*, 2005, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 6(3), 163, Sivas, Pdf.

Özet: Sokakta yaşayan çocuklarda kendine zarar verme davranışının sıklığı ve özelde madde kullanımıyla olan ilişkisi incelemektir. Araştırmaya İstanbul'da sokakta yaşayan koruma ve tedavi merkezlerinde kalan 21 yaşından küçük ergenler alınmıştır. Toplam 194 ergene araştırmacılar tarafından hazırlanan anket uygulanmıştır. Çalışmaya alınan çocukların %20.6'sında kendine zarar verme davranışı olduğu görülmüştür. Kendine zarar verme davranışına başlama yaşı ortalaması 16.3±2.4 olarak saptanmıştır. Kendine zarar verme davranışı olan

çocuklarda madde kullanımı %76.4'tür. Erkeklerin %38.7'si kendine zarar vernme davranışı gösterirken, bu oran kızlarda %15.4'tür. Sokakta 4 yıldan daha fazla yaşayan çocuklarda kendine zarar verme davranışı daha fazla olduğu bulunmuştur. Suç işleyenlerde kendine zarar verme riski işlemeyenlere göre 3 kat, madde kullanımı olanlarda kendine zarar verme riskinin kullanmayanlara göre 6 kat fazladır. Sokakta yaşayan çocuklarda tercih maddelerine ve cinsiyete göre kendine zarar verme davranışına baktığımızda erkeklerde boya tineri, kızlarda ise alkol ve boya tineri kullananların daha fazla kendine zarar verdiği görülmektedir. Lojistik regresyon analizi yapıldığında madde kullanımının ve suçun kendine zarar verme davranışı üzerinde belirleyici olduğu saptanmıştır. Sokakta yaşayan çocuklarda kendine zarar verme davranışının görülme riskinin sokakta yaşam süresi, madde kullanımı ve suç işleme ile ilişkili olduğu gözlenmiştir. Bu bulgular, kendine zarar verme davranışının antisosyal kişilik özellikleri veya davranım bozukluğu olanlarda sık görüldüğünü bildiren çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

- Oral, Gökhan, *Çocuk ve Ergende Madde Kullanımı ve Adli Psikiyatri*, 2005, İ. Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Adolesan Sağlığı Sempozyum Dizisi, (43), 97-110, İstanbul, Pdf.

Özet: Madde kullanımı ve bağımlılığı belirli bir süredir önemli bir problem olarak addedilmektedir. Hem tıp bilimlerinde ve sosyal bilimlerde hem de hukuk alanın da önemli bir sorun alanı olarak tanımlanmış olması, psikotrop maddelerin kullanımının yaygınlığının artması kadar yol açtığı tıbbi, sosyal ve hukuki sonuçlar dan da kaynaklanmaktadır. Tarihsel gelişiminde zaman zaman yasal kısıtlamalar zaman zaman da bütünüyle yasaklamalarla bu sorunla başa çıkmak denenmiş olsa da maalesef ki madde zararlı kullanımı ve bağımlılığın getirdiği sosyal yaralar hala karşımızda durmaktadır. Bu yazıda madde zararlı kullanımı ve bağımlılığın hukuki, kriminal ve adli psikiyatrik yönü irdelenmeye çalışılacaktır.

- Özge, Cengiz - Bayramkaya, Ersin - Toros, Fevziye - Ankaralı, Handan – Kütük, Meryem Özlem, *Ergenlerde Sigara İçme Davranışı ve Öz kavramın İlişkisi*, 2007, Nöropsikiyatri Arşivi, 44(4), 145-151, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amaçları sigara içen ergenlerde, az olarak çalışılan bir alan olan, özkavram alt ölçekleri ile sigara içme arasındaki ilişkiyi belirlemek (8-11. sınıflar), sigara içme ile öz kavram arasındaki olası korelasyonları saptamaktır. Çalışma grubunun belirlenmesinde çok aşamalı, tabakalı, küme örnekleme yöntemi kullanıldı. Örneklemimizi oluşturan 3352 ergen randomize olarak seçildi, sigara ile ilgili değişkenler ve öz kavram düzeylerini belirleyen anketler yapılandırılmış 2 ayrı form olarak uygulandı. Ergenlerin öz güvenlerini değerlendirmek içim Piers-Harris Öz-kavram Ölçeği kullanıldı. 6 alt ölçek kullanılarak analizler yapıldı. Erkeklerde daha çok olmak üzere ergenlerin %16.1'ı sigara içiyordu. Fiziksel görünüm haricindeki alt ölçeklerin hepsi sigara içenlerde, sigara içmeyenlere göre daha düşüktü. Lineer trend analizine göre sigara içme ile anksiyete ($r=.167$, $p<.01$) ve popülarite ($r=.117$, $p<.01$) alt ölçekleri arasında pozitif ilişki vardı. Bulgular sigara içme davranışında çocuğun sadece kendisinin değil ev ortamı ve okul çevresinin de dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Dünyada sigara içme davranışı olan ergenlerde başa çıkma stratejilerinin belirlenmesi önemli bir konudur.

- Kılıçarslan, Fatih, *Madde Bağımlısı Ergenlerde Aile Terapileri ve Bir Olgu Sunumu*, 2007, Bağımlılık Dergisi, 8(1), 42-45, İstanbul, Pdf.

Özet: Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, ÇEMATEM servisinde uçucu madde kötüye kullanımı tanısıyla tedavi gören ergenlere 2003 yılından itibaren aile terapisi, uygulanmaktadır. Ailelerin tedavi sürecine katılmalarını sağlamak ve ergeni aile sistemi İçinde ele almak amacıyla uygulanan aile terapilerinden bir olgu bu çalışmada sunulmaktadır. Y.Ü. 16 yaşında, erkek, 4-5 yıldır madde kullanan, zaman

zaman sokakta yaşayan, okula ve işe gitmeyen bir ergendir. Tedavide farmakoterapi ve bireysel terapi uygulanmış ancak yarar sağlanmamıştır. Diğer tedavilere ek olarak aile terapisi düşünülmüş, 13 seans sistemik aile terapisi modeli uygulanmıştır. ÇEMATEM kliniğinde haftada bir seans gerçekleştirilmiştir. Tüm seanslara aile üyelerinin tamamı katılmasa da anne ve/veya baba katılmıştır. Aile 5 kişiden oluşmaktaydı. Anne ev hanımı, baba mobilyacı olarak çalışıyordu, bazen iş almamış olabiliyordu ve sıklıkla alkol kullanımı vardı. Evde birde 3 yaşında küçük erkek kardeş vardı. Ablası evli ve başka bir semtte oturuyordu. Abla seanslara katılmamıştır. Aile, özellikle anne terapilere gelme konusunda çok kararlıydı. Y.Ü. ilk seanslarda öfke duygusunu kontrolde zorlanıyordu, bağırıyordu, tehditler kullanıyordu. Seans devam ederken yoğun öfkeyle, tehdit ederek odadan çıkıyordu. Sonraki seanslarda süre doluncaya kadar odada kalmış; duygusunu uygun tarzlara dönüştürerek ifade edebilmiştir. Y.Ü.'nün ailenin içine girdiği, aileye yakınlaştığı sembolik olarak terapide oturma biçiminde gözlenmiştir. Giderek aile üyelerine yakın oturmuştur. Aile terapisi sonlandıktan sonra 6 aylık izlemede Y.Ü. madde kullanmamıştır, ailesiyle birlikte yaşamını sürdürmektedir, öfke duygusunu kontrol edebilmekteydi ve işe gitmektedir. Uçucu madde kullanan ergenlerde aile terapisi genelde başvurulmayan bir terapi yöntemidir. Bu olgu aile terapisinin madde kullanan ergenlerle çalışırken umut verici olduğunu düşündürmektedir. Sistemik aile terapisi ilişkilerinde ciddi sorunlar yaşayan, uçucu madde kullanan ergenlerde önemli bir tedavi seçeneği gibi görünmektedir.

- Gürol, Defne Tamar – Uzman, Mazhar Osman, *Madde Bağımlılığı Açısından Riskli Adolesanlar*, 2008, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Sempozyum Dizisi, (63), 65-68, İstanbul, Pdf.
- Özbaran, Burcu - Aydın, Cahide - Gürçay, Ebru - Tamar, Müge - Kabasakal, Zekavet Topçu – Yüncü, Zeki, *Madde Kullanım Bozukluğu*

Olan Ergenlerde Ayrılma Bireyleşme Süreci, 2009, Yeni Symposium Dergisi, 47(4), 225-234, İstanbul, Pdf.

Özet: Ergenlik döneminde madde kullanım bozukluğu [MKB] etiyolojisinden birçok faktör sorumlu tutulmaktadır. Ayrılma bireyleşme sürecinin sağlıklı bir şekilde tamamlanamaması madde kullanım bozukluğuna neden olabilir. MKB olan ergenlerde ayrılma-bireyleşme süreci olguların psiko dinamik değerlendirmesi sırasında değerlendirilmelidir. Bu çalışmada MKB olan olguların ayrılma ve bireyleşme sürecini değerlendirmeyi amaçladık. Çalışmaya MKB olan 14-18 yaş dönemindeki ergenlerden [s:52] ve sağlıklı kontrollerden [s:57] alınmıştır. Yaş, cinsiyet ve sosyoekonomik özellikler açısından olgu grubuyla benzer özellikteki bireyler kontrol grubu olarak alındı. Olgu grubuna bireysel bilgi formu, bağımlılık görüşme formu, adolesan ayrılma bireyleşme testi [AABT] uygulandı. İstatistiksel değerlendirmede SPSS 13.0 paket programı uygulandı. İstatistiksel anlamlılık $p< 0.05$ olarak kabul edildi. AABT ye göre değerlendirildiğinde, MKB olan ergenler yutulma anksiyetesi, ihtiyacı inkâr etme, reddedilme beklentisi alt ölçeklerinden MKB olmayan ergenlere göre daha yüksek puan aldılar [sırasıyla p=0.002; 0,000; 0,000]. Sağlıklı ayrılma ve öğretmene yapışma alt ölçeklerinde ise MKB olamayan ergenler daha yüksek puan aldılar [sırasıyla p=0.002; 0,002]. Ailelerinde MKB olan olgular ayrılma anksiyetesi alt ölçeğinden ailelerinde MKB olmayan olgulara göre daha yüksek puan aldılar [p=0.036]. Pratik yapma aynalama alt ölçeğinden ailelerinde MKB olmayan olgular, ailelerinde MKB olanlara göre yüksek puan aldılar [p=0.025]. MKB olan ergenlerde de ayrılma bireyleşme süreci farklılık göstermektedir. Bu dönemde madde kullanımı sürecin aksamasına veya olumsuz şekillenmesine neden olmaktadır. MKB olan ergenler risk faktörlerine göre ayrılma bireyleşme sürecinin farklı boyutlarında sorunlar yaşamaktadırlar. Bu boyutların hastalığın gidişi üzerine olan etkisi yeni bir araştırma konusudur.

- Sarıyer, Nilsun, *Sigara İçen Gençler Arasında Marka Tercihi Üzerine Bir Araştırma*, 2009, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi, 8(31), 145-155, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, sigara içen gençlerin marka tercihinde etkilendikleri danışma gruplarını tespit etmektir. Araştırmada kümeleme yöntemiyle örnek kütle belirlenmiştir. Veriler, Yozgat il merkezinde eğitim gören 738 öğrenciden anket yöntemiyle toplanmıştır. Verilerin analizinde, Analitik Hiyerarşi Yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırmada gençlerin sigara içme oranı, 56.1 olarak saptanmıştır. Araştırma sonucunda yabancı sigara markasını içmeyi tercih eden onlu yaştaki gençlerin oyunculardan; yerli markayı tercih edenlerin ise arkadaşlarından etkilendikleri ortaya çıkmıştır.

- Varol, Hasan - Çalışkan, Hidayet – Taymur, İbrahim, *Uçucu Madde Kötüye Kullanımı Olan Ergenlerin Altı Aylık İzlem Sonuçları*, 2011, Düşünen Adam Dergisi, 24(2), 139-144, İstanbul, Pdf.

Özet: Elazığ ilinde uçucu madde kullanımı tespit edilmiş ergenler arasında, takip ve tedaviyi gönüllü olarak kabul etmiş olanların 6 aylık izlem sonuçlarının değerlendirilmesidir. 2006-2007 yılları arasında uçucu madde kullandığı tespit edilmiş 17 gönüllü ergen bu çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmanın başlangıç ve izlem aşamalarında, ergenlerin ailelerine ve okullarına ziyaretlerde bulunulmuştur. Ergenlere 6 aylık izlem boyunca, haftada 1 kez destekleyici psikoterapi uygulanmıştır. Çalışmaya katılan ergenlerin tamamı erkekti. Çalışmaya alınan ergenlerin %53'ünün yasayla bir sıkıntısı olduğu ve/veya suç işledikleri tespit edilmiştir. Uçucu madde kullanımına başlama yaşının ortalama 13.6±2.1 olduğu görülmüş ve ergenlerin %83'ünde uçucu madde ile birlikte alkol ve esrar kullanımının varlığı izlenmiştir. Altı aylık izlem sonucunda, dört ergenin düzenli bir işte çalışmaya başladığı, dört ergenin düzenli olarak okula devam ettiği ve ergenlerin hiçbirinde uçucu madde kullanımının bulunmadığı gözlemlenmiştir. Sonuç: Çalışmamızda, ergenlerde uçucu madde kullanımının önlenmesinde,

uçucu madde hakkında gerekli bilgilendirme, izlem ve destekleyici psikoterapilerin faydalı olabileceği sonucuna varılmıştır.

- Demir, Mehmet – Özdilek, Betül – Domaç, Füsun Mayda – Ülker, Mustafa - Kenangil, Gülay, *Soğutucu Sprey Kötüye Kullanımına Bağlı Gelişen Ataksi: Olgu Sunumu*, 2015, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 2(2), 111-121, Pdf.

Özet: Uçucu maddeler ticari, tıbbi ve endüstriyel kullanımları meşru olan uçucu anestezikler ya da kimyasal çözücülerdir. Etil klorid gibi klorürlü hidrokarbon içeren soğutucu spreyler, doğrudan yahut plastik veya kâğıt poşetler içinden buruna çekilerek kötüye kullanılabilen maddelerdir. Uçucu maddelerin birçoğu merkezî sinir sistemi baskılayıcılarıdır. Bu makalede soğutucu sprey inhalasyonu sonrasında akut olarak gelişen ve bir hafta içinde düzelen mental durum değişikliği, ataksi ve yürüyüş bozukluğu ile başvuran 24 yaşında bayan bir hasta sunuldu.

- Parman, Talat – İkiz, Tevfika, *Ergenlikte Bağımlılık ve Ayrılmaya Dair*, 2013.
- Güney, Esra - Dinç, Gülser Şenses - Üneri, Özden Şükran - Bozkurt, Özlem Hekim – Göker, Zeynep, *Çocuk ve Ergenlerde Madde Kullanım Bozukluğuna Yeni Bir Bakış: DSM 5'in Getirdikleri*, 2015, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 22(2), 131-139, Ankara, Pdf.

Özet: Son yıllarda madde kullanım bozuklukları özellikle ergen yaş grubunda önemli bir sorun haline gelmiş, bu bozukluk ile ilgili tanı ölçütlerinin iyi anlaşılması ergen yaş grubu ile çalışan profesyoneller için kaçınılmaz olmuştur. Bu gözden geçirme yazısında madde kullanım bozuklukları tanı ölçütü ile ilgili DSM-5'in getirdiği değişikliklerin yazın bilgisi eşliğinde tartışılması amaçlanmıştır. PubMed arama motoru ve Türk Tıp dizininde yayınlanmış ve tam metnine ulaşılan çalışmalar, konuya özel kitap bölümleri ile DSM-5 tanı ölçütleri başvuru kitabı

gözden geçirilmiştir. DSM-IV' te yer alan madde kötüye kullanımı ve bağımlılık ayrımının DSM-5'te kaldırıldığı, yasal kurallarla yaşanan problemler ölçütünün tanı ölçütü olmaktan çıkarıldığı, aşermenin tanı ölçütleri arasına eklendiği belirlenmiştir. DSM-5'te madde kullanım bozukluğu için şiddet derecelendirmesinin yapıldığı ve madde kullanım bozukluklarının alt başlıkları arasına "Tütün kullanımı bozukluğu", "Kannabis yoksunluğu" ve "Kafein yoksunluğunun da eklendiği görülmektedir. Süreç belirleyicileri olarak "Sürdürüm tedavisinde" ve "Kontrollü bir çevrede" şeklinde iki yeni tanımlama da DSM-5'te karşımıza çıkan değişiklikler arasındadır. Madde kullanımının yol açtığı mental bozukluklar başlığı altında ise yeni olarak "Bipolar Bozukluk ve İlişkili Bozukluklar", "Depresif Bozukluk ve İlişkili -Bozukluklar", "Obsesif Kompulsif Bozukluk ve İlişkili Bozukluklar" yer almaktadır. Tartıüma: DSM-5'te tanı ile ilgili yapılan değişiklikler arasında yaş gruplarına özgü farkların yer almaması özellikle ergen yaş grubunda tanı ile ilgili zorluklara yol açabilir.

- Polat, Emine - Açoğlu, Esma Altınel - Dağlı, Figen Şahin - Acar, Mehtap - Oğuz, Melahat Melek - Akçaboy, Meltem - Tuygun, Nilden – Şenel, Saliha, *Madde Bağımlısı Adolesan Anne ve Bebeği*, 2016, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, (59), 68-71, Ankara, Pdf.

Özet: Ülkemizde, madde kullanımı giderek büyüyen, önemli bir halk sağlığı sorunudur. Adolesan gebeliklerinin sık görüldüğü ülkemizde ergenlerde madde bağımlılığının artmasıyla neonatal yoksunluk sendromu ve emzirme döneminde madde kullanımına bağlı komplikasyonlar daha sık karşımıza çıkmaktadır. On yedi yaşındaki annenin birinci gebeliğinden normal yolla hastanede doğan üç aylık kız hasta huzursuzluk şikayetiyle getirildi. Anne, bebekle ve etrafla ilgisizdi affekti künttü, sık bulantı, kusma şikayetiyle kendini banyoya kilitlediği, evdeki çekmecelerde kağıda sarılı açık kahverengi toz bulunduğu öğrenildi. Ayrıntılı sorgulandığında babasının eroin kullandığı, annenin aile içi şiddet gördüğü, eğitimini yarıda bırakıp evlilik dışı

ilişkiden gebe kaldığı, eroin kullanımına ise doğum sonrası başladığı öğrenildi. Anne sütü hemen kesildi ve yoksunluk sendromu açısından bebek 72 saat gözlendi. Anne AMATEM'de tedavi altına alındı, anne ve bebek sosyal hizmetlerin takibine girdi. Yazımızda çocuk istismarı, adolesan gebelikleri ve madde bağımlılığına dikkat çekmeyi ve birbirinin içine geçmiş bu sorunlarla ilişkili vakayı nasıl yönettiğimizi anlatmayı amaçladık.

- Karakılçık, Ali Ziya – Arabacı, Tevhide, *18-25 Yaşlarında Sigara İçen ve C Vitamini Alanların Kapiller Kan Oksijen Satürasyonu, Vücut Kompozisyonu ve Solunum Değerleri*, 2017, Genel Tıp Dergisi, 27(2), 51-55, Şanlıurfa, Pdf.

Özet: Amaç: Sigara dumanında bulunan karbonmonoksit oksijenin hemoglobine bağlanmasını, kapiller kanın oksijen saturasyonunu ve akciğer fonksiyonları baskılayabilir. Doğal önemli bir antioksidan olan C vitamini, akciğer epitel dokularındaki lipit ve lipoproteinlerin oksidatif hasarını önleyebilir, fizyolojik işlevlerine katkıda bulunabilir. Bu çalışma, sigara içen kişilerde kapiller kan oksijen saturasyonu (KOS), solunum değerleri ve vücut kompozisyonu üzerinde C vitamininin olası etkilerini araştırmak amacı ile yürütüldü. Gereç ve Yöntem: Bu çalışmaya sigara içen ve içmeyen 18-25 yaşlarında 60 gönüllü katıldı. Kontrol ve sigara içen gruplarda C vitamini almadan ve aldıktan sonra değerler ölçüldü. Tüm gruplarda nabız, tansiyon, KOS, solunum fonksiyon testi (FVC, FEV1, FEV1%, VC ve MVV) değerleri, vücut sıvı oranı, kas kütlesi, kemik kütlesi, vücut yağ oranı ve vücut ısısı ölçüldü. Veriler istatistiksel olarak analiz edildi. Bulgular: Sigara içenler C vitamini aldıktan sonra KOS ($p<0.010$) ve MVV ($p<0.010$) değerleri artarken, tansiyon ($p=0.058$) ve nabız ($p<0.010$) değerleri azaldı. Sigara içmeyenlerde vitamin C alımı ile tansiyon ($p<0,058$) ve nabız ($p<0,058$) değerleri azalırken, VC ($p<0,058$) ve MVV ($p<0.010$) değerleri yükseldi, ancak KOS değerleri etkilenmedi ($p<0.100$). Sonuç: Sigara içiminin KOS ve bazı solunum değerleri üzerinde olumsuz etkileri

olduğu, C vitamini alınması ile KOS, tansiyon ve nabız değerlerinin normal değerlere döndüğü belirlendi. Bu nedenle özelikle sigara içenlerin pulmoner ve kardiyovasküler sistemleri üzerinde vitamin C'nin profilaktik etkileri olabileceği değerlendirildi. Yine de sigara içimi ile bu değerler arasında olası ilişkileri belirlemek için ileri çalışmalar yapılması gerekmektedir.

- Yıldırım, Cem – Mayda, Atilla Senih, *Sağlık Mesleği Öğrencilerinde Sigara Kullanımı, Problem Çözme Becerisi ve Kontrol Odağı Algılarının Değerlendirilmesi*, 2017, Düzce Tıp Fakültesi Dergisi, 19(3), 70-74, Bolu, Pdf.

Özet: Amaç: Sağlık mesleği öğrencilerinde sigara kullanımı ile ilgili verilerin izlenmesi; öğrencilerin sağlıklarını koruyabilmek ve geliştirebilmek için önemlidir. Sağlık mesleği çalışanları toplum için rol model olabildiklerinden verilerin izlenmesi sigara kullanımına karşı mücadelede başarılı olmak için de gereklidir. Bu sebeplere ek olarak sağlık mesleği öğrencileri için yüksek problem çözme becerileri ve dışsal yerine içsel denetim odaklı olmaları da olumlu özellikler olabilmektedir. Araştırmada Düzce Üniversitesinde 2012- 2013 öğrenim yılında Tıp, Hemşirelik, Sosyal Hizmet birinci ve üçüncü dönem öğrencilerinde sigara kullanımı ile ilgili veriler, problem çözme becerisi ve iç-dış kontrol odağı algıları ve bunların birbirleriyle ilişkilerini değerlendirmek amaçlanmıştır. Gereç ve Yöntemler: Küresel Sağlık Mesleği Öğrencileri Anketi (Global Health Professions Student Survey-GHPSS) 2008'den uyarlanan anket soruları, Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİD-KOÖ) ve Problem Çözme Envanteri (PÇE) kullanılmıştır. Araştırma tanımlayıcı tiptedir. Örnekleme yöntemine başvurulmamış, araştırma evreninin tamamı çalışmaya dahil edilmiştir. Veri analizleri için uygun istatistiksel testler kullanılmıştır. Bulgular: Araştırmada sigara kullanma sıklığı (anket öncesi son 30 günde en az bir kez sigara içenler) %28, erkeklerde %45,9 ve kadınlarda %17,5'tir. PÇE toplam puanı ve RİD-KOÖ puanında bölüm, sınıf ve cinsiyete göre istatistiksel anlamlı fark

bulunmamıştır (p>0,05). Sigara içen ve içmeyenlerin PÇE toplam puanı ve RİDKOÖ puanı arasında anlamlı fark saptanmamıştır (p>0,05). Sonuç: Sağlık mesleği öğrencilerinde sigara içme sıklığının toplumdaki ile benzer olduğu bulunmuştur. Sigara kullanımı ile PÇE ve RİDKOÖ puanları arasında anlamlı bir ilişki gösterilememiştir.

- Ertorun, İpek – Akalın, Gülşen Çiftçi – Alataş, Özkan, *Akut ve Kronik Sigara İçen Genç Bireylerde Proinflamatuar Durumda HDL Fonksiyonlarının Önemi Nedir?*, 2017, Türk Klinik Biyokimya Dergisi, 15(1), 7-15, Eskişehir, Pdf.

Özet: Amaç: Sigara içimi, kardiyovasküler hastalıkların en önemli ve önlenebilir risk faktörlerinden biridir. Okside LDL, kardiyovasküler hastalıklarda artış gösterir. Normal yüksek dansiteli lipoprotein (HDL), LDL'yi oksidasyondan koruyabilirken proinflamatuar HDL bunu yapamamaktadır. Bu çalısmanın amacı, hem akut hem de kronik olarak sigara içen genç bireylerin, sigara içmeyenlere göre kardiyovasküler hastalıklara yatkın olan proinflamatuar HDL'ye sahip olup olmadıklarını belirlemekti. Gereç ve Yöntem: Bu çalısmaya yaklasık 8-10 yıldır sigara kullanan 40 saglıklı birey ve sigara kullanmayan 40saglıklı birey dahil edildi. Kan örnekleri bir gecelik açlık ve sigara yoklugu durumunda ve sigara içiminden 1 saat sonra toplandı. LDL'nin oksidasyondan korunmasında HDL'nin antioksidan yetenegi ölçüldü. Aynı zamanda total kolesterol, trigliserid, HDL kolesterol, LDL kolesterol, Apo A-1, Apo B, hsCRP ve Lp(a) rutin standart metodlar kullanılarak klinik laboratuarımızda belirlendi. Bulgular: Total-C, LDL-C, Lp(a) ve CRP düzeyleri sigara içen ve kontrol grupları arasında farklı değildi. Kontrol grubuna göre sigara içen grupta plazma HDL-C seviyesi düşük bulunurken, TG ve Apo B seviyeleri anlamlı derecede yüksekti. Sigara içenler yüksek oranda proinflamatuar HDL'ye sahiplerdi. Sigara içenlerin proinflamatuar HDL oranı %80, sigra içmeyenlerin %10 iken; sigara içimi öncesi bu oran %48, sigara içimi sonrası ise %68 idi. Sonuç: Sigara içimi, HDL'nin antiinflamatuar fonksiyonlarını zayıflatmıstır.

Bu sonuç, sigara içiminin proinflamatuar HDL düzeylerini artırarak ateroskleroz prosesinde rolü oldugunu göstermektedir.

- Duran, Songül, *Hemşirelik Öğrencilerinde Madde Kullanımı ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki*, 2017, Bağımlılık Dergisi, 18(2), 46-52, Trakya, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinde madde kullanma durumları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Yöntem: Kesitsel ve analitik tipte planlanan araştırmanın örneklemi, 10.05.2013–15.06.2013 tarihleri arasında Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik bölümünde okuyan 115 öğrenciden oluşmaktadır. Kişisel bilgi formu ve Problem Çözme Envanteri (PÇE) veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Veriler yüzdelik, Mann Whitney U testi analizleri ile değerlendirilmiştir. Bulgular: Öğrencilerin %33'ü sigara kullandığını, %12.2'si uyuşturucu madde kullanma deneyimi olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada sigara içen öğrencilerin PÇE ve alt boyutlarından "problem çözme güveni" ve "yaklaşma kaçınma" sıra puan ortalamaları sigara içmeyenlere göre daha yüksek düzeydedir Sonuç: Araştırma bulguları, öğrencilerin sigara içme ve madde kullanma oranının yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca sigara içen öğrencilerin problem çözme becerisi içmeyenlere oranla daha düşük düzeyde çıkmıştır. Sorun çözme becerileri eğitiminin madde bağımlılığının önlenmesi, tedavisi ve rehabilitasyonunda yararlı olabileceği düşünülmektedir.

- Nergiz, Hüseyin, *Ergen ve Gençlerde Madde Kullanımını ve Bağımlılığını Ele Alan Ulusal Lisansüstü Tezlerin İncelemesi*, 2018, Gençlik Araştırmaları Dergisi, 6(16), 29-43, Ankara, Pdf.

Özet: Bağımlılık kavramı hemen hemen bütün coğrafyalardaki bilim insanlarının az veya çok ilgisini çekmektedir. Bilimsel üretimin ve merakın bir basamağı olan lisansüstü tezler geleceğin bilim üreticilerinin

araştırma ve geliştirmeyi deneyimleyerek öğrendiği bir aşama olarak düşünüldüğünde tezlerin içerik ve amacının gözden geçirilmesi bugüne değinki durumu belirlemek ve geleceği ilişkin çıkarımlarda bulunmak açısından yararlı olacaktır. Bu çalışma kapsamında madde (sigara, alkol, uyuşturucu/uyarıcı madde) kullanımı ve bağımlılığını ele alan ulusal lisansüstü tezlerin özetleri incelenmiştir. Temmuz 2018'e kadar yayınlanmış olan tezler incelendiğinde madde kullanımı ve bağımlılığını ele alan toplam 145 teze ulaşılmıştır. Tezlerin önemli çoğunluğu büyükşehirlerin merkezindeki lise ve üniversite öğrencilerinde madde kullanımı oranını veya tedavi merkezinden hizmet alan bağımlılığı olan ergenlerin psikososyal özelliklerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmaların en sık aktardığı bulgu ailesinde veya arkadaş çevresinde madde kullanan birey olan öğrencilerde madde kullanım oranının daha yüksek olmasıdır. Ayrıca ebeveynle ilişkilerin madde kullanımı ve bağımlılığında önemli bir etken olduğu da sıkça vurgulanan bir diğer bulgudur. Son yıllarda lisansüstü öğrencilerin bağımlılık konusuna gösterdiği ilginin artması bu alandaki bilgi birikimin artacağına ilişkin bir gösterge olarak düşünülebilir. Bu olumlu eğilimin daha yararlı ve verimli kullanılabilmesi için lisansüstü eğitim sürecinde danışmanların ve üniversitelerin yanı sıra kamu ve sivil toplum kuruluşlarının da araştırmacıları özendirici, destekleyici ve kolaylaştırıcı bir tutumda olmaları etkili olacaktır.

- Gürsu, Orhan, *Madde Bağımlılığı ve Din: HİGED Örneği*, 2018, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, *5*(1), 37-54. Pdf.

Özet: Madde bağımlılığı dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de ciddi bir artışa geçmiş ve önemli bir sorun alanı hâline gelmiştir. Gerek bireysel ve gerekse toplumsal nedenlerden kaynaklanan bağımlılık süreci, fiziksel, psikolojik, sosyal ve ekonomik birçok olumsuzluğa da kapı aralamaktadır. Dünya ölçeğinde bağımlılıkla mücadelede yaklaşık 1200 terapi çeşidinin kullanıldığı bilinmektedir. Batı alanyazınında son zamanlarda bağımlılıkla mücadelede din ve maneviyat

kökenli yardım yaklaşımlarının sıkça yer aldığını görmek mümkündür. Bağımlılıkla mücadelede Adsız Alkolikler ve Millati İslami gibi din, inanç kaynaklı terapiler günümüz psikoterapi ekolleri içerisinde yardımcı, destek terapi olarak kullanılmaktadır. Bu araştırmanın amacı madde bağımlılığı ile mücadelede İnanç merkezli programların yerine değinerek bağımlı gençlerde etkili olup olmadığını belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara ili, Sincan ilçesinde faaliyet gösteren Hizmet Gönül Erleri Derneğinden (HİGED) yardım alan 8 madde bağımlısı genç oluşturmaktadır. Nitel araştırma modeline uygun olarak desenlenen bu araştırmada veriler 8 madde bağımlısı gençten ve onlardan sorumlu iki yöneticiden, yarı yapılandırılmış görüşme formu yardımıyla toplanmıştır. Çalışmanın bulgularında madde bağımlısı olan gençlerin maddeye başlama süreçlerinin bireysel, ailevi ve çevresel faktörlerden kaynaklandığı belirlenmiştir. Ayrıca bağımlılık sürecinde gördükleri tıbbi/psikolojik tedavi çeşitlerinin etkili olmadığı belirlenmiştir. Bağımlılıktan kurtulmada inanç merkezli yardım yaklaşımının büyük oranda etkili olduğu gözlenmiştir.

- Duran, Songül, *Hemşirelik Öğrencilerinin Sigara İçme Davranışının Aile İlişkileri ve Bağlanma Stilleri ile İlişkisi*, 2018, Genel Tıp Dergisi, 28(1), 6-13, Pdf.

Özet: Amaç: Bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin sigara içme davranışları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi çeşitli sosyo-demografik verilere göre belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Gereç ve Yöntem: Araştırmanın örneklemini, 12.12.14-09.01.2015 tarihleri arasında, Balıkesir Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümünde öğrenim gören ve çalışmaya katılmayı kabul eden 476 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma verileri, kişisel bilgi formu ve İlişki Ölçekleri Anketi kullanılarak toplanmıştır. Veriler yüzdelik, Mann Whitney U testi ve lojistik regresyon analizleri ile değerlendirilmiştir. Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %70.4'ü kadın, %29.6'sının erkektir. Öğrencilerin %25.4'ünün sigara içtiği, sigara içen öğrencilerin (118

kişi) %41.5'inin sigaraya başlama nedeni olarak sosyal çevre ve arkadaş yanıtını verdiği, %53'ünün 21-25 yaş aralığında sigaraya başladığı saptanmıştır. Sigara içen öğrencilerin anne-babaya güvenli bağlanma puanının sigara içmeyen öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Sigara içme üzerinde cinsiyet ve aile ilişkisinin etkili olduğu belirlenmiştir. Sonuç: Erkek öğrencilerde kız öğrencilere göre sigara içme olasılığı 5 kat daha fazla saptanırken; aile ilişkisini yakın olarak tanımlayanların mesafeli olarak tanımlayanlara göre 0.7 kat daha az sigara içme olasılıklarının olduğu saptanmıştır.

- Şengünler, Çiğdem Vaizoğlu – Tanyaş, Bahar, *Madde Kullanımı Olan ve Kurum Bakımı Altında Yaşayan Gençlerin Aileye İlişkin Deneyimleri*, 2019, Addicta: The Turkish Journal on Additions, 6(3), 963-986, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmada madde kullanımı öyküsü olan ve devlet korumasına alınmış 15-18 yaş arası gençlerin, aile yaşantılarına dair deneyimleri incelenmiştir. Araştırmada on üç katılımcı ile yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, tematik analiz yöntemi ile analiz edilmiş, üç ana tema tespit edilmiştir. Bu temalar, aile içinde kapsanamama, ailenin yapısal özellikleri, rehabilitasyon sürecinde ailenin rolü ve ikamesidir. Bulgular, reddedilme, koşullu kabul görme, ihmal ve istismar yaşantılarına işaret etmektedir. Aile yapısına ilişkin anlatılar, çoğunlukla ebeveynlerin bir arada yaşamadığı ya da annenin fiziken mevcut olmadığı bir yapıyı tasvir etmektedir. Ebeveynlerden birinin ya da her ikisinin yokluğunda, gencin yeniden kurulan aile yapılarında ya da geniş aile ilişkileri içinde de kendisine yer bulamadığı görülmektedir. Anlatılarda tespit edilen bir diğer husus ise ailede madde kullanan olumsuz rol modellerin bulunmasıdır. Ancak bu durum, gençler tarafından madde kullanımına başlama ya da sürdürmede bir etken olarak görülmemektedir. Son olarak araştırma bulguları, rehabilitasyon sürecinde aileleri ile temasları bulunmayan gençlerin kurum çalışanları ile kurdukları ilişkilerle, bu boşluğu ikame ettikle-

rini göstermektedir. Ailesiyle ilişkisi devam eden katılımcılar için ise, aile ilişkileri rehabilitasyon sürecinde destekleyici unsurların başında gelmektedir. Gençlerin tüm örseleyici deneyimlere rağmen aile bireylerine karşı koşulsuz kabul gösterdikleri de bulgular arasındadır. Bulguların önleme ve müdahale yöntemlerine olası katkıları tartışılmıştır.

- Çetin, Ebru - Cantürk, Nergis – Dağalp, Rukiye, *Alkol Ölçeği: Sigara Bağımlısı Öğrencilerde Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması*, 2019, Bağımlılık Dergisi, 20(2), 72-79, Ankara, Pdf.

Özet: Amaç: Bu araştırmanın amacı Ögel ve arkadaşları tarafından geliştirilen Alkol Ölçeği'nin, Ankara Üniversitesi sigara bağımlısı öğrencilerinde geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yapmaktır. Yöntem: Bu çalışmanın örneklemini Ankara Üniversitesi öğrencilerinden hukuk fakültesi, tıp fakültesi, mühendislik fakültesi öğrencisi olan sigara bağımlısı gönüllü 120 öğrenci oluşturdu. Alkol Ölçeği'nde toplam 6 madde bulunmaktadır. Veriler Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu ve 6 maddeden oluşan Alkol Ölçeği ile toplandı. Bulgular: Ölçeğin geçerlilik analiz sonucu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri %78,5, Barlett Küresellik Testi ki-kare değeri 236,847 bulundu. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,805 olup kuvvetli güvenilirlik derecesine sahip olduğu belirlendi. Sonuç: Alkol Ölçeği iyi derecede güvenilirlik ve yeterli geçerlilik seviyesine sahiptir. Ölçeğin sigara bağımlısı üniversite öğrencilerinin alkol bağımlılığının değerlendirilmesinde kullanılması önerilmektedir.

- Yöntem, Mustafa Kemal, *Uyuşturucu Madde Kullanan Üniversite Öğrencilerinin Varoluşsal Problemlerinin İncelenmesi*, 2019, Addicta: The Turkish Jorunal on Addictions, 6(1), 25-50, Nevşehir, Pdf.

Özet: Uluslararası alanyazına yönelik bir incelemede madde kötüye kullanımını varoluşçu yaklaşımla ele alan birçok araştırmanın mevcut olduğu görülmüştür. Buna karşın Türk alanyazınında varoluşçu

psikoloji kavramları üzerinden madde kullanımını değerlendirme amacını taşıyan sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bu durumu dikkate alarak alanyazına katkı sağlama amacıyla yapılan bu araştırmada, madde kullanan üniversite öğrencilerinin varoluşsal problemlerinin incelenmesi konu alınmıştır. Bu kapsamda 8 erkek ve 4 kız olmak üzere toplam 12 üniversite öğrencisi ile nitel görüşmeler yapılmıştır. Araştırmaya, madde kullanan bir üniversite öğrencisi ile başlanmış ve kartopu örnekleme yöntemi ile diğer katılımcılara ulaşılmıştır. Veriler, katılımcılarla iki farklı zamanda gerçekleştirilen görüşmelerde, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. İlk görüşmelerde, katılımcılara varoluşçuluk kapsamında kendilerini değerlendirmeleri için bazı sorular yöneltilmiştir. İkinci görüşmelerde ise öncelikle katılımcıların ilk görüşmelerinde elde edilen bulgular kendileriyle tartışılmış ve varoluşçuluk konusu üzerinde durulmuştur. Akabinde katılımcılardan, madde kullanma davranışları ile kendi varoluşlarını ilişkilendirmelerine matuf bazı soruları cevaplamaları istenmiştir. Görüşmelerde kullanılan formlarda toplam 25 soru bulunmaktadır. Araştırmada elde edilen veriler, NVIVO 10 nitel veri analizi programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, madde kullanan üniversite öğrencilerinin yaşamlarında anlam yaratmada zorlandıkları, özgürlük ve sorumluluk dengesini kuramadıkları, yapıcı ve üretken bir yalnızlık yerine izole bir yalnızlık içinde oldukları, nevrotik bir kaygı yaşadıkları bulgularına ulaşılmıştır. Söz konusu bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, varoluşçuluk varsayımlarının madde kullanımı konusunda açıklayıcı olduğu söylenebilir.

- Bircan, Serkan - Erden, Gülsen – Vatansever, Merve, *Madde Kullanım Bozukluğu Olan Genç Yetişkinlerin Algıladıkları Aile Ortamı: Karşılaştırmalı Bir Çalışma*, 2019, Nesne Dergisi, 7(14), 52-67, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı madde kullanım bozukluğu olan ve olmayan genç yetişkinleri benlik saygıları ve yetiştikleri aile ortamları açısından karşılaştırmaktır. Anne ve babadan algılanan kabul-ret ve çocuk yetiştirme stilleri açısından ayırt edici faktörlerin neler olduğu-

nun bulunması amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemi, Ankara Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Merkezi (AMATEM) Kliniğinde yatarak ve ayakta tedavi gören, yaşları 15-25 arasında değişen (Ort. = 20.9) 140 (129'u erkek, 11'i kadın) madde kullanım bozukluğu olan genç yetişkin ve demografik özellikler açısından eşleştirilmiş 146 (140'ı erkek, 6'sı kadın) madde kullanım bozukluğu olmayan katılımcılardan oluşmaktadır. Araştırma verileri, demografik bilgileri içeren Kişisel Bilgi Formu, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Ebeveyn Kabul-Red/Kontrol Ölçeği (EKRÖ/K) ve Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği (ÇYSÖ) ile toplanmıştır. Madde kullanım bozukluğu olan katılımcıların karşılaştırma grubuna göre, hem annelerinden hem de babalarından anlamlı olarak daha fazla ret, daha fazla kontrol; daha az kabul/ilgi ve daha fazla sıkı denetim/kontrol algıladıkları bulunmuştur. Gruplar benlik saygısı açısından karşılaştırıldığında, madde kullanım bozukluğu olan katılımcıların benlik saygısı puanlarının karşılaştırma grubundan daha düşük olduğu bulunmuştur. Çocuk yetiştirme stilleri açısından gruplar karşılaştırıldığında, madde kullanım bozukluğu olan genç yetişkinlerin ebeveynlerinin her ikisini de otoriter olarak algıladıkları görülmüştür. Ebeveyn kabul-reddinin, çocuk yetiştirme stillerinin, aile ortamının ve benlik saygısının genç yetişkinlerdeki madde kullanım bozukluğunda önemli faktörler olduğu görülmüştür.

Kitaplar

- Zailckas, Koren, *Hayata Tutunmak - Bir Genç Kızın Gerçek Hikayesi*, 2008, 400s., Marka Yayınevi, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Koren Zailckas ilk içkisini on dört yaşındayken en iyi arkadaşının evinde gizlice içer. Yudum yudum içmeye başladığı alkol bir anda tüm dünyasını kaplar. Yıllar içerisinde alkole büyük bir sadakatle bağlanır. On altı yaşında, henüz bir ortaokul öğrencisiyken aşırı alkolden dolayı midesi yıkanır. Üniversite yıllarında ise, alkolün yıkıcılığı onu her yönden etkiler. Koren yirmi iki yaşındayken bir sabah, New York'ta tanımadığı bir daire'de uyanır. Yanındaki

arkadaşına, "Neredeyiz?" diye sorar. Bu soru onun birtakım gerçekleri kabul edip içkiyi bırakmasının başlangıcı olur. Koren Zailckas, bu ilk kitabında, büyük bir duyarlılık ve şairane bir dille alkolden kurtuluş hikayesini anlatırken, binlerce genç kızın da sesi oluyor. "Koren Zailckas'ın hikayesi son derece canlı ve ürkütücü. Her kız annesi bu kitabı okumalı." - Martha Tod Dudman – Augusta, Gone kitabının yazarı "Zailckas alkolün gençler için 'güvenli bir uyuşturucu' olduğuna dair yaratılan miti paramparça ediyor." - Prof. Dr. David Jernigan – Georgetown Üniversitesi, Alkol Pazarlaması ve Gençlik Merkezi Araştırma Direktörü "Konu hakkında pek çok çalışma olmasına rağmen Hayata Tutunmak kadınlar ve alkol arasındaki ilişkiyi açık ve zekice ortaya koyan çok iyi bir kitap." - Pauline M. Millard – Chicago Sun Times

- Kolektif, *Bir Genç Kızın Uyuşturucu Günlüğü*, 2009, 200s., Koridor Yayıncılık, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Ergenlik çağındaki bütün gençlerin ve ebeveynlerinin okuması gereken bir kitap.' Boston Globe ' Sıra dışı bir çalışma... Korkutucu gerçekleri gösteren bir belgesel. 'New York Times Book Review Alice herhangi biri olabilir... Tanıdığınız biri olabilir... Alice uyuşturucu kullanıyor... On beş yaşında, beyaz, orta sınıf bir ailenin kızı olan Alice, son derece sıradan ve iyi bir kız. Dersleri iyi. Bir gün evlenip bir aile kurmayı hayal ediyor. Ama fark etmeden hayatına giren uyuşturucu Alice için dünyayı önce daha yaşanılır, daha dayanılır bir yer haline getirirken, genç kız çok geçmeden hiç peşini bırakmayacak bir belaya bulaştığını anlıyor. Alice'in hayatı bir daha asla aynı olmayacak. Anne ve babası değişiklikleri fark ediyor ama neler olup bittiğini anlamıyorlar. Ona yardım edemiyorlar. Alice'in üzücü bağımlılık macerası yönlendirilmeye açık duygularını anlamalarında yetişkinlere yardımcı olacak.

- Yeşildağ, Gündüz, *Sessiz Çığlık (Madde Bağımlılığı-Çocuk İstismarı-Kadın'a Şiddet Serisi)*, 2017, 172s., Ada Yayınları, İzmir.

3. SONUÇ

Bu çalışmada, Türkiye'de 1910-2020 yılları arasında gençlik alanına ilişkin verilen tüm eserleri derlemeyi ve tematik açıdan yorumlamayı amaçlayan "Türkiye Gençlik Bibliyografyası" çalışmasının "Gençlik ve Bağımlılık" kategorisine ait künyeler sunulmuş ve değerlendirilmiştir. Bu kapsamda gençlik ve bağımlılık temalı olarak ulaşılan yedi yüz on iki (712) eser tür, yıl, yazar, yayın yeri, araştırma türü, araştırma örneklemi, çalışma konusu gibi alt tasnifler ışığında ayrıntılı biçimde yorumlanmıştır. Böylesi bir çalışma, gençlere ve gençliğe yönelik bağımlılık konulu olarak hazırlanan çalışmaların derlenmesi, yorumlanması ve konuya ilişkin yapılması planlanan yeni çalışmalar için kolaylaştırıcı ve yönlendirici olması açısından kıymetlidir. Nitekim bibliyografik çalışmaların üretilmesindeki temel motivasyon, ilgili alana ilişkin literatürün derlenmesi, derlenen bu çalışmalara dair eleştirel bir okumanın yapılması ve sonucunda yeni çalışmalar için araştırmacılara rehberlik edecek bir metin sunulmasıdır.

Çalışma toplamında ulaşılan yedi yüz on iki (712) künyenin beş yüz yirmi beşi (525) makale, yüz kırk yedisi (147) tez, kırkı (40) kitap türünde yayımlanmıştır. Oransal açıdan baktığımızda tüm literatürde ulaşılan eserlerin %74'ü makale türündedir. Diğer eser türlerinde tezler %21, kitaplar ise %6 oranında bir alan teşkil etmektedir. Türkiye Gençlik Bibliyografısı'nda yer alan diğer birçok kategoride olduğu gibi gençlik ve bağımlılık konulu verilen eserlerde de makale türünün kitap ve tezlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Temel anlamda bilimsel makale, özgün araştırma sonuçlarını yayımlayan bir rapor olarak tanımlanabilir (Day, R., 1996: 7). Makalelere konu olan araştırmaların kitap ve tezlere kıyasla sürece daha kısa olabilmesi, ki bu her zaman için geçerli değildir, nispeten daha spesifik ve sınırlı çerçevede konulara odaklanması, yayımlanma süreçlerinin büyük oranda daha hızlı olması gibi özellikler akademik metinler açısından makalelerin öne çıkan bir eser türü olmasında etkilidir. Bunun yanında son yıllarda Türkiye'de artan akademik teşvik ve desteklerin ardından tüm

alanlarda makale türündeki eser sayısında artış gerçekleşmiştir.[1] Bu durum gençlik bibliyografyasında yer alan tüm kategorilerde olduğu gibi gençlik ve bağımlılık alanında makale türü eserlerin öne çıkmasını açıklamaya yardımcı olmaktadır.

Çalışmaların üretildiği dönemlere bakıldığında, eserlerin üretiminin günümüze doğru geldikçe artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Ulaşılabilen eserler üzerinden bir değerlendirme yapacak olursak, özellikle 2000'li yıllardan sonra gençlik ve bağımlılık temaları eserlerin üretiminde daha önceki yıllara göre önemli bir artış yaşanmıştır. Zira 2010 yılı ve sonrasına bakıldığında gençlik ve bağımlılık temalı eserlerin %51'nin bu dönemde üretildiği anlaşılmaktadır. Eserlerin üretildiği yıllar 1910-2000 ve 2000-2020 şeklinde iki boyutta ele alınacak olursa 1910-2000 yılları arasında 120 eser üretildiği, 2000-2020 yılları arasında ise 569 eser üretildiği görülmektedir. Dolayısıyla son 20 yıllık süreçte, 2000 öncesini kapsayan 90 yıldan neredeyse 5 kat daha fazla eser üretilmiştir. Bu ciddi farkın sebepleri arasında bağımlılık sorununun ulusal düzeyde giderek daha artan bir ilgi görmesinin yanında Türkiye'de 1980'li yıllardan bu yana uygulanan "Her İle Bir Üniversite" (HİBÜP) politikası neticesinde artan üniversite ve akademik personel sayılarına bağlı olarak bilimsel faaliyetlerde genel artışın etkili olduğu söylenebilir (Yalçıntaş ve Akkaya, 2019: 794). Makale türünde yazılmış eserlerin neredeyse her dönemde yoğunlukta olduğu anlaşılmakla beraber tez üretiminde yükseliş olduğu görülmektedir. Bu durumun da artan üniversite sayılarına paralel olarak gençlik ve bağımlılık konusunu çalışabilecek yüksek lisans ve doktora programlarındaki artıştan kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Yürütülen tezlerin ise oldukça çeşitli anabilim dallarında yazıldıkları görülmektedir. Bunlar; psikoloji, hemşirelik, halk sağlığı, eğitim bilimleri, psikiyatri, aile hekimliği, sosyal bilimler ve diğer olarak belirlenmiştir. Gençlik ve bağımlılık konusunun, toplumum tüm paydaşlarını ilgilendiren bir sorun alanı

1 Bknz: 2018-2019 URAP Türkiye Sıralaması Basın Bildirisi, Erişim: https://cabim.ulakbim.gov.tr/wp-content/uploads/sites/4/2016/07/Dünya-Ülkeler-ve-Gruplar-Bilimsel-Yayın-Sayısı-2010-2015.pdf

olarak değerlendirilebileceği düşünüldüğünde, tezlerin farklı disiplinlerde eğitim alan araştırmacılar tarafından farklı perspektifte kaleme alınması şaşırtıcı değildir. Nitekim bağımlılık bir sosyal problem olarak kişisel, ailesel ve toplumsal düzeyde farklı dinamikleri aynı anda içeren ve sonuçları itibari ile fiziksel, ruhsal ve sosyal sağlıkta bozulmalara yol açan bir olgudur. Bu çeşitliliğin artması, konunun farklı boyutlarının derinlemesine incelenmesi ve analiz edilmesi açısından önem arz ettiği ifade edilebilir.

Çalışmalara örneklem düzeyinde bakıldığında okul merkezli çalışmaların öne çıktığı görülmektedir. Zira dört yüz altmış iki (462) çalışmanın çeşitli düzeydeki okullarda, yüz on dört (114) çalışmanın ise okul dışında yapıldığı görülmektedir. Okullarda yapılan çalışmalar üniversite, lise, ortaokul ve ilkokul düzeyinde öğrencilerle yapılan çalışmalar iken, okul dışında yapılan çalışmaların tedavi merkezlerinde ve diğer örneklem gruplarında yapılan çalışmalar olduğu anlaşılmaktadır. Bu yönüyle, gençlik sorunlarıyla veya bağımlılık problemiyle temas etmiş veya ettiği düşünülen gruplarla yapılan saha çalışmalarının, okul bazlı çalışmalara göre daha az yapıldığı görülmektedir. Okul bazlı çalışmaların ise daha çok üniversite öğrencileriyle yapıldığı anlaşılmaktadır. Riskli gruplara ulaşımın zorluğu, saha tecrübesinin eksikliği gibi sebepler bu yöndeki çalışmaları yürütmeyi zorlaştırabileceği düşünülmektedir. Diğer yandan okuldaki gruplarla yapılan çalışmaların öne çıkmasında veri toplama sürecinde örnekleme ulaşım kolaylığının etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim okul merkezli yürütülen çalışmalarda bağımlılık süreciyle ilgili derin analiz ya da betimlemelerden ziyade tarama ve tespit profilindeki araştırmaların ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Çalışmalarda öne çıkan madde türüne bakıldığında tütün ürünlerinin kullanımı konusunda araştırmacılar tarafından ilgi gösterildiği görülmektedir. Bununla beraber alkol ve uyuşturucu/uyarıcı madde kullanımına yönelik çalışmalar da azımsanmayacak düzeydedir. Genel olarak bakıldığında madde türüne göre tütün ürünleri öne çıkıyor

olsa da araştırmacıların tütün, alkol ve uyuşturucu/uyarıcı madde kullanımları konularına benzer düzeyde bir ilgi gösterdiği anlaşılmaktadır. Tek bir madde türü üzerinden bakıldığında ise sigaranın diğer maddelere göre açık ara daha fazla çalışıldığı görünmektedir. Pek çok farklı türü barındıran ve birbirinden farklı özellikleri bulunan uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin spesifik olarak ele alınışının düşük düzeyde kaldığı gözlemlenmektedir. Ülkemizdeki uyuşturucu kullanım sorununun boyutları açısından bakıldığında daha spesifik ve madde türüne yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı durumun tütün ürünleri için de geçerli olabileceği düşünülmektedir. Diğer yandan dünya genelinde artış gösteren e–sigaranın (Coleman, 2015) ülkemiz için de gelecekte önemli bir halk sağlığı sorunu olması beklenmektedir (Önsüz ve ark., 2015). Bu açıdan e–sigara konusunda akademik çalışmaların yoğunlaştırılması soruna ilişkin proaktif yaklaşımların geliştirilmesine katkı sunabileceği düşünülmektedir.

Gençlik ve bağımlılık temaları eserlerin araştırma türlerinin daha çok nicel yöntemler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Nicel araştırmalarda soruna yönelik tarama yapmak, bir sorunla alakalı değişkenleri sınamak, bir programın etkililiğini ölçmek, ilişkili faktörleri değerlendirmek, algı ve tutumları ölçmek gibi arayışları öne çıkaran deneysel çalışmalardır (Akarsu ve Bayram, 2019: 7). Nitel araştırmalar ise tek bir veri kaynağından ziyade mülakat, gözlem, doküman inceleme, odak grup gibi tekniklerle bir olguya ilişkin daha derinlik veri toplayan araştırma desenidir (Cresswell, 2013: 45). Bir olguya ilişkin meselenin daha derinlikli ve detaylı bir bağlamda anlaşılmaya çalışılması, nicel araştırmaların genellenebilirlik niteliğini sağlamasa da olguların özünü daha gerçekçi bir perspektiften açıklamaya yardımcı olmaktadır. Gençlik ve bağımlılık konusu ise hem gençlik döneminin çeşitli dinamikleri barındırması hem de bağımlılık olgusunun farklı parametrelerle ilişkili olması nedeniyle bu iki kavramı önceleyen araştırmaların daha derinlikli biçimde anlaşılmasını zorunlu kılmaktadır. Özellikle mevcut dağılımda nicel çalışmaların belirgin biçimde fazla

olması nitel araştırma desenine göre kurgulanmış çalışmaların literatür açısından bir eksikliğe karşılık geldiğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla konuya ilişkin yürütülecek araştırmalarda nitel araştırma desenine özel bir ilginin oluşması, literatür açısından önemli bir boşluğu dolduracaktır.

Çalışma kapsamında toplanan eserler tematik incelendiğinde *Eğilim/Yaygınlık, Koruyucu/Önleyici/Tedavi Edici, Nedenler/Faktörler/Etkiler, Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici ve Diğer* olmak üzere altı farklı alt tema oluşturulmuştur. Bunlar arasında iki yüz altmış yedi (267) eserle *Nedenler/Faktörler/Etkiler* teması ve yüz seksen altı (186) eserle *Eğilim/Yaygınlık* teması en çok eser içeren alt temalar olarak belirlenmiştir. Çalışmaların bu yönde yoğunlaşmış olması gençler açısından bağımlılık ekseninde gelişen sorunların kaynağının ne olduğunu ve ne kadar yaygın olduğunu anlaşılmasına yönelik bir çabayı göstermektedir. Tüm çalışmalarda nicel türdeki araştırmaların öne çıktığı hatırlanırsa konuya ilişkin etiyolojik ve epidemiyolojik çalışmaların yoğun olması literatür açısından tutarlı bir tespit olmaktadır.

Diğer yandan koruyucu önleyici ve tedavi edici konulu çalışmaların mevcut literatür içerisinde sınırlı kaldığını söylemek mümkündür. Nitekim bu konuya karşılık gelen *Tanıtıcı/Uyarıcı/Bilgilendirici* ve *Koruyucu/Önleyici/Tedavi Edici* temalarındaki toplam eser sayısı yüz kırk beş (145) iken bu sayı toplam literatürün yaklaşık %20'lik bir dilimine karşılık gelmektedir. Yani gençlik ve bağımlılık konulu hazırlanan her beş (5) akademik çalışmadan yalnızca biri önleyici ya da tedavi aşamasını konu alan bir çalışma olmaktadır. Bu oran, giriş kısmında ifade edildiği gibi artan bağımlılık çeşitleri ve oranları bağlamında değerlendirildiğinde literatür açısından bu konudaki önemli bir eksikliğe işaret etmektedir. Nitekim bağımlılıkla mücadele konusunda tedavi aşaması uzun süreli ve çok disiplinli bir müdahale sürecini içermesi açısından yoğun emek isteyen bir aşamadır. Diğer yandan koruyucu ve önleyici çalışmaların, bir halk sağlığı sorunu olarak bağımlılıkla mücadelenin sürdürülebilir kılınması için geliştirilmesi gerekmekte-

dir. Toplamda bakıldığında akademik anlamda gençlik ve bağımlılık odağında yürütülen tüm çalışmaların nihai amacı bağımlılık sorununu mümkün olduğu kadar azaltmaya veya hafifletmeye yönelik teorik ve pratik düzeydeki çalışmaları desteklemek ya da bu çalışmalara öncülük etmektir. Bu yaklaşım çerçevesinde düşünüldüğünde gençlik ve bağımlılık literatüründe koruyucu/önleyici çalışmalar ile tedavi konulu çalışmaların geliştirilmesi oldukça önemli bir katkı olacaktır. Özellikle bağımlılıkla mücadelede son yıllarda gelişen multidisipliner yaklaşım üzerine çalışmalar yürütülmesi, bu noktadaki çabaların bilimsel faaliyetler aracılığıyla değerlendirilmesine ve geliştirilmesine katkı sunacaktır.

KAYNAKÇA

5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu. https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5402.pdf.(Erişim Tarihi: 17.04.2020).

Addolorato, G., Leggio, L., Hopf, F. W., Diana, M. Ve Bonci, A. (2012). Novel Therapeutic Strategies For Alcohol And Drug Addiction: Focus On Gaba, İon Channels And Transcranial Magnetic Stimulation. *Neuropsychopharmacology*. 37. 163-177.

Adlaf, E., Hamilton, H. A., Wud, F. Ve Noh, S. (2009). Adolescent Stigma Towards Drug Addiction: Effects Of Age And Drug Use Behaviour. *Addictive Behaviors Journal*. 34(4). 360-364.

Akarsu, B., Akarsu, B. (2019). Bilimsel Araştırma Tasarımı-Nicel, Nitel Ve Karma Araştırma Yaklaşımları. İstanbul: Cinius Yayınları.

Akfert, S. K., Çakıcı, E. Ve Çakıcı, M. (2009). Üniversite Öğrencilerinde Sigara-Alkol Kullanımı Ve Aile Sorunları İle İlişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 10. 40-47.

Akkuş, D., Karaca, A., Şener, D. K. Ve Ankaralı H. (2016). Lise Öğrencileri Arasında Madde Kullanım Sıklığı Ve Etkileyen Faktörler. *Bağımlılık Dergisi*. 4. 139-152.

Aktaş, H. Ve Yılmaz, N. (2017). Üniversite Gençlerinin Yalnızlık Ve Utangaçlık Unsurları Açısından Akıllı Telefon Bağımlılığı. *International Journals Of Social Sciences And Education Research*. 3(1). 85-100.

Al, U. Ve Tonta, Y. (2004). Atıf Analizi: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü Tezlerinde Atıf Yapılan Kaynaklar. *Bilgi Dünyası*, *5*(1), 19-47.

Albayrak, S. Ve Balcı, S. (2014). Gençlerde Madde Bağımlılığı ve Önlenmesi. *Hemşirelikte Eğitim Ve Araştırma Dergisi.* 11(2). 30-37.

Alevsaçanlar, S. (2017). Psikolog Gözünden Bağımlılık Genetiği. *(İçinde: 11. Ulusal Alkol Ve Madde Bağımlılığı Kongresi, Sunum Özetleri Kitabı).* Antalya. 129.

Alikaşifoğlu ve M., Ercan, O. (2002). Ergenlerde Madde Kullanımı. *Türk Pediatri Arşivi.* 37. 66-73.

Altıntaş, H., Temel, F., Benli, E., Çınar, G., Gelirer, Ö., Gün, F. A., Kernak, A. Ve Kundakçı, N. (2004). Tıp Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencilerinin Madde Bağımlılığı İle İlgili Bilgi, Görüş Ve Tutumları. *Bağımlılık Dergisi.* 5(7). 107-113.

Altıok, D.A. (2013). Adana İl Merkezindeki Lise Öğrencilerinin Alkol Ve Uyuşturucu Yatkınlığının Araştırılması Ve 2000 Yılı Çalışma Sonuçlarıyla Kıyaslanması. *Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi. Çukurova Üniversitesi*. Adana.

American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic And Statistical Manual Of Mental Disorders (DSM-5).* Amerika Birleşik Devletleri: Amerikan Psikoloji Derneği Yayınları.

Angres, D. H. Ve Bettinardi A., K. (2008). The Disease Of Addiction: Origins, Treatment, And Recovery. *Disease A Month Journal*. 54(10). 696-721.

Arıkan, Z. (2012a). Kokain Kullanımına Bağlı Ruhsal Ve Davranışsal Bozukluklar. 147-155. (*İçinde: Madde Bağımlılığı Tanı Ve Tedavi Klavuzu El Kitabı*-Sağlık Bakanlığı, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü). Ankara: Pozitif Matbaa. 322.

Arıkan, Z. (2012b). Çoklu Madde Kullanımı.-207-210 (İçinde: *Madde Bağımlılığı Tanı Ve Tedavi Klavuzu El Kitabı*-Sağlık Bakanlığı, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü). Ankara: Pozitif Matbaa. 322.

Arıkan, Z. (2012c). Alkol Kullanım Bozukluğu. 105-123. *(İçinde: Madde Bağımlılığı Tanı Ve Tedavi Klavuzu El Kitabı).* Sağlık Bakanlığı, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Ankara: Pozitif Matbaa.

ASAM. (2019). Definition of Addiction. (URL: https://www.asam.org/docs/default-source/quality-science/asam's-2019-definition-of-addiction-(1).pdf?sfvrsn=b8b64fc2_2 Er. Tar: 28.03.2020)

Atar, Ö. A., Yalçın, Ö., Uygun, E., Demirci, A. Ç. Ve Erdoğan, A. (2016). Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerde Aile İşlevlerinin, Çift Uyumunun ve Anne Baba Tutumunun Değerlendirilmesi. *Nöropsikiyatri Arşivi*. 53. 38-44.

Atlam, D. H. Ve Yüncü, Z. (2017). Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara, Alkol, Madde Kullanı Bozukluğu Ve Ailesel Madde Kullanımı Arasındaki İlişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi.* 20. 161-170.

Avcı, D., Selçuk, K. T. Ve Doğan, S. (2017). Çıraklık Eğitimine Devam Eden Ergenlerde Madde Kullanım Sıklığı, Öfke Düzeyi-Öfke İfade Tarzı Ve Bağımlılık Şiddeti İlişkisi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. 1. 1-9.

Averna, S. Ve Hesselbrock, V. (2001). Alkoliklerin Yavrularında Algılanan Sosyal Desteğin Madde Kullanımı İle İlişkisi. *Bağımlılık Yapan Davranışlar*. 26 (3). 363-374.

Avrupa Uyuşturucu Ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi. (2019). *Avrupa Uyuşturucu Raporu 2019: Eğilimler Ve Gelişmeler*. Lüksemburg: Avrupa Toplulukları Resmi Yayınlar Bürosu.

Bahar, A. (2018). Uyuşturucu Madde Kullanımının Nedenleri Ve Bağımlılık Oluşum Sürecinde İletişimsel Yaklaşımların Rolü Ve Önemi: Polis Kayıtları Üzerinden Olgusal Bir İnceleme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Bilimleri Yayınları*. 55. 1-36.

Başkurt, İ. (2003). *Gençlik, Madde Bağımlılığı Ve Korunma Yolları. LÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi.* 8. 73-114.

Bayar, R. Ve Yavuz, M. (2008). Alkol Bağımlılığı. *İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*. 62. 221-230.

Bechara, A. (2005). Decision Making, İmpulse Control And Loss Of Willpower To Resist Drugs A Neurocognitive Perspective. *Nature Neuroscience.* 8(11). 1458-1463.

Beşirli, H. (2007). Gençlerin Alkol Tüketim Davranışları ve Bu Davranışlarını Etkileyen Faktörlerin Sosyolojik Analizi. *Sosyoloji Konferansları.* 35. 85-118.

Beyazyürek, M., Şatır, T., T. (2000). Madde Kullanım Bozuklukları. Psikiyatri Dünyası, 4, 50-56.

Bilinski, P., Wojty, A., Kapka-Skrzypczak, L., Chwedorowicz, R., Cyranka, M. Ve Studzinski, T. (2012). Epigenetic Regulation İn Drug Addiction. *Annals Of Agricultural And Environmental Medicine.* 19(3). 491-496.

Bircan, S. Ve Erden, G. (2011). Madde Bağımlılığı: Aile İle İlgili Olası Risk Faktörleri, Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi Ve Çocuk Yetiştirme Stilleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi.* 18(3). 211-222.

Blum, K., Oscar-Berman, M., Barh, D. B., Giordano, J. Ve Gold, M. S. (2013). Dopamine Genetics And Function İn Food And Substance Abuse. *Journal Of Genetic Syndromes & Genetherapy.* 4(121). 1-22.

Bogdan, R. Ve Biklen, S. K. (1997). *Qualitative Research For Education*. Boston, MA: Allyn & Bacon.

Bratek, A., Beil, J., Banach, M., Jarzabek, K. Ve Krysta, K. (2013). The İmpact Of Family Environment On The Development Of Alcohol Dependence. *Psychiatria Danubia.* 25. S74-S44.

Buzrul, S. (2016). Türkiye'de Alkollü İçki Tüketimi. *Journal Of Food And Health Science.* 2(3). 112-122.

Carelli, M. (2009). Drug Addiction: Behavioral Neurophysiology. *Encylopedia Of Neuroscience.* -. 677-683.

Chassin, L. Ve Barrera, M. (1993). Substance Use Escalation And Substance Use Restraint Amonga Dolescent Children Of Alcoholics. *Psychology Of Addictive Behaviors*. 7(1). 3–20.

Ciubara, A., Burlea, C. L., Sacuicu, I., Radu, D. A., Untu, I. Ve Chiriwa, R. (2015). Alcohol Addiction: A Psychosocial Perspective. *Social And Behavioral Sciences.* 187. 536-540.

Coleman, B. N., Apelberg, B. J., Ambrose, B. K., Green, K. M., Choiniere, C. J., Bunnell, R., King, B. A. (2015). Association Between Electronic Cigarette Use And Openness To Cigarette Smoking Among US Young Adults. *Nicotine & Tobacco Research*, 17(2), 212-218.

Connaway, L. S. Ve Powell, R. R. (2010). *Basic Research Methods For Librarians*. ABC-CLIO.

Coşkun, F. (2008). Gaziantep Üniversitesi Merkez Kampüsündeki Lisans Öğrencilerinde Alkol Ve Madde Kullanma Durumu. *Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi, Uzmanlık Tezi.*

Coşkun, F., Özçırpıcı, B. Ve Özgür, S. (2019). Gaziantep Üniversitesi Merkez Kampüsündeki Lisans Öğrencilerinde Alkol Ve Madde Kullanma Durumu. *Ortadoğu Tıp Dergisi*. 11.(2). 143-147.

Creswell, J. W. (2016). A*raştırma Deseni-Nicel, Nitel Ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. Ankara: Eğiten.

Creswell, J.W. (2013). Araştırma Deseni Nitel, Nicel Ve Karma Yöntem Yaklaşımları. Editör. Demir, S.B., Ankara: Eğiten Kitap.

Çapık, C. Ve Cingil, D. (2013). Hemşirelik Öğrencilerinde Sigara Kullanımı, Nikotin Bağımlılık Düzeyi Ve İlişkili Etmenler. *Kafkas Tıp Bilimleri Dergisi*. 3(2). 55–61.

Çelebi, M. Ve Uslu, R. (2019). Bağımlılık ve Aile İlişkileri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi.* 20(1). 98-100.

Çelik, G. (2017). Varoluş Felsefeleri, Varoluşçu Terapi ve Sosyal Hizmet. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 19(3). 417-439.

Çetinöz, E. (2019). *Türkiye'de & Dünyada Uyuşturucu İle Mücadele*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları. 101.

Day, R. A., (1996). Bilimsel Bir Makale Nasıl Yazılır ve Yayımlanır?. Çeviri. Altay, G. A., TÜBİTAK.

Demir, N. Ö. (2006). Ailedeki Madde Bağımlılığının Ergenin Sapmış Davranışlara Yönelmesindeki Etkisi: Lise Son Sınıf Gençliği Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi.* 23(1). 119-129.

Derin, M. Ve Tapan, M. G. (2017). Madde Bağımlılığı Ve Sosyal Dışlanma. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi.* 10. 26-36.

Doğan, C. (2002). Üniversite Gençliğinin Alkol ve Uyuşturucuya İlişkin Tutumları. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.* 6. 55-67.

Echevarria-Cooper, S. L. Ve Kahnt, T. (2020). The Role Of Memory İn Addiction: A Commentary On Bornstein And Pickard Memory Sampling Theory. *Neuropsychopharmacol*. 0. 1-2.

EMCDDA. 2019 Rapor. URL:http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11364/20191724_TDAT19001TRN_PDF.pdf. (Erişim Tarihi: 17.04.2020).

EMCDDA. (2018). Rapor. URL:http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/8585/20181816_TDAT18001TRN_PDF.pdf. (Erişim Tarihi: 17.04.2020).

Enoch, M. A. (2011). The Role Of Early Stress As A Predictor Alcohol And Drug Dependence. *Psychopharmacology.* 214(1). 17-31.

Erdamar, G. Ve Kurupınar, A.(2014). Ortaöğretim Öğrencilerinde Görülen Madde Bağımlılığı Alışkanlığı Ve Yaygınlığı: Bartın İli Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 1 65-84.

Erdem, G., Eke, E. K., Ögel, K. Ve Taner, S. (2006). Lise Öğrencilerinde Arkadaş Özellikleri ve Madde Kullanımı. *Bağımlılık Dergisi*. 7.(3). 111-116.

Ertüzün, E., Uyaroğlu, A. K. Demirel, B. Ve Koçak, E. (2016). Boş Zaman Aktivitelerinin Madde Bağımlılığı Sürecindeki Rolüne İlişkin Nitel Bir Çalışma. *Spor Bilimleri Dergisi.* 27(2). 49-58.

Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.638.pdf.(Erişim Tarihi: 17.04.2020).

Gökçeöz, F. Ve Usta, E. (2012). Maddenin Arz Boyutu (Madde Piyasası). İçinde: EMCDDA 2012 Ulusal Raporu (2011 Verileri) Türkiye Yeni Gelişmeler, Trendler, Seçilmiş Konular, S.144-154. TUBİM.

Gökler, R. Ve Koçak, R. (2008). Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi.* 1. 89-104.

Göktaş, S., Önsüz, M. F., Işıklı, B., Metintaş, S. (2018). Elektronik Sigara (E-Sigara)-Electronic Cigarette (E-Cigarette). *Estüdam Halk Sağlığı Dergisi*, 3(3), 55-62.

Gönüllü, G. O., Hacıoğlu, M. Ve Tarlacı, N. (2002). Egopsikolojisi Ve Madde Bağımlılığı. *Düşünen Adam.* 15(2). 104-107.

Güleç, G., Köşger, F. Ve Eşsizoğlu, A. (2015). DSM 5'te Alkol Ve Madde Kullanım Bozuklukları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar.* 7(4). 44-460.

Güner, B. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Uyuşturucu Madde Kullanım Alışkanlıkları Ve Yaygınlığı: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Örneği. *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 6(2). 81-95.

Güngör, B. B., Gülseren, Ş., Dalmış, A. Ve Zorlu, N. (2013). Alkol Bağımlılığı Başlangıcı Ve Aile Öyküsünün Dürtüsellik Ve Kompulsitivite İle İlişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi.* 14. 267-274.

Heather, N. (2017). Is Addiction A Brain Disease Or A Moral Falling? A: Neither. *Neuroethics*. 10(1). 115-124.

Hertzel, D. H. (1987). Bibliometrics, History Of The Development Of İdeas İn. *Encyclopedia Of Library And İnformation Science*, *42*(7), 144-219.

ICD-10. WHO. https://icd.who.int/browse10/2019/en#/ (Er. Tar: 02.02.2021).

İçişleri Bakanlığı. (2018). Türkiye Uyuşturucu Raporu. URL: http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/Duyurular/2018%20TURKIYE%20UYUSTURUCU%20RAPORU.pdf (Er. Tar: 10.04.2020). Ankara. 52.

İçişleri Bakanlığı. (2019). Türkiye Uyuşturucu Raporu. URL: http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/Ulusal%20Yay%C4%B1nlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf (Er. Tar: 10.04.2020) Ankara. 116.

İlhan, T. (2013). Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Amaçları ve Madde Kullanımı. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 6.(2). 183-196.

Johnson, V. Ve Pandina, R. J. (1991). Effects Of The Family Environment On Adolescent Substance Use, Deliquency And Coping Styles. *Drug Alcohol Abuse.* 17(1). 71-88.

Jupp, B. Ve Lawrence, A. J. (2010). New Horizons For Therapeutics İn Drug And Alcohol Abuse. *Pharmacology & Therapeustics.* 125. 138-168.

Kalyoncu, A., Mırsal, H., Pektaş, Ö., Yazıcı, A. H., Mırsal, N. Ve Beyazyürek, M. (2001). Alkol Bağımlılığında Nüks Nedenleri: Kesitsel Bir Çalışma. *Bağımlılık Dergisi.* 2(2). 1-5.

Kaplanhan, T. (2015). Alkol/Madde Bağımlılarında Bağımlılık Alanında Türü İle Tedavi Motivasyonu, Algılanan Sosyal Destek Ve Psiki-

yatrik Belirtiler. *Yüksek Lisans. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Haliç Üniversitesi. İstanbul.*

Kara, F. M. Ve Ayverdi, B. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Serbest Zamanda Sıkılma Algısı Alkol Kullanma Nedenlerinin Belirleyicisi midir*?, Gazi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*. 23.(1). 35-4.

Karaçam, Ö. Ve Totan, T. (2014). Ege Üniversitesi Öğrencileri Arasında Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanımının Çok Boyutlu Ölçekleme Yöntemiyle İncelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 15. 116-123.

Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştirma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, *1*(1), 62-80.

Kaya, E., Akpınar, D. Ve Akpınar, H. (2019). Bağımlılığın Patofizyolojisi. *Mutla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Dergisi.* 6(3). 160-177.

Kaya, N., Güler, Ö ve Çilli, A. S. (2004). Konya Kapalı Cezaevi'ndeki Mahkumlarda Psikiyatrik Bozuklukların Yaygınlığı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi.* 5. 85-91.

Kaya, Z., Yüncü, Z. ve Karaca, R. (2014). Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerde Kişilik Ve Psikolojik Özellikler İle Benlik Saygısının İncelenmesi. *Güncel Psikiyatri Ve Psikofarmakoloji.* 4(2). 4-13.

Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 8(15), 170-189.

Koehler, W. (2001). Information Science As "Little Science": The İmplications Of A Bibliometric Analysis Of The Journal Of The American Society For Information Science. *Scientometrics*, *51*(1), 117-132.

Koob, G. F. (2003). Alcoholism: Allostasis And Beyond. *Clinical And Experimenal Research.* 27(2). 232-243.

Koob, G. F. Ve Le Moal, M. (2001). Drug Addiction, Dysregulation Of Reward And Allostasis. *Neuropharmacology*. 24(2). 97-123.

Macit, R. (2020). Uyuşturucu Madde Kullanıcıları ve Esrar. *Journal Of Economy Culture And Society.* 6(1). 1-12.

Mccrory, E. J. Ve Mayes, L. (2015). Understanding Addiction As A Developmental Disorder: An Argument For A Developmentally Informed Multilevel Approach. *Transgenerational Considerations In*

Addictions. 2(3). 326-330.

Mead, N. ve Vezina, P. (2017). Drug Addiction. *Neuorescience And Biobehavioral Psychology.* -. 1-9.

Mutlu, E. (2013). Madde Bağımlılığında Ailenin Rolü. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi.* 2. 13-17.

Npamatem. (2017). Bağımlılık: Kronik Bir Beyin Hastalığı. İstanbul: NP İstanbul Bağımlılık Merkezi. 36.

Osmanoğlu, D. E. (2017). Üniversite Öğrencilerinin İçme Nedenleri Ve Madde Bağımlılığından Korunma Öz-Yeterlilik Davranışlarının Belirlenmesi Ve İçme Nedenlerine Dair Görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi.* 35. 198-222.

Ouzir, M. Ve Errami, M. (2015). Etiological Theories Of Addiction: Comprehensive Update On Neurobiologicak, Genetic And Behavioural Vulnerability. *Pharmacology, Biochemistry And Behavior.* -. 1-39.

Ögel, K. (2010a). Bağımlılık Yapan Maddeler. (İçinde: *Sigara, Alkol Ve Madde Kullanım Bozuklukları: Tanı, Tedavi Ve Önleme*). İstanbul: Yeniden Yayınları.

Ögel, K. (2010b). Madde Kullanımı ve Bağımlılığın Nedenleri. *(İçinde: Sigara, Alkol Ve Madde Kullanım Bozuklukları: Tanı, Tedavi Ve Önleme).* İstanbul: Yeniden Yayınları.

Ögel, K. Ve Aksoy, A. (2007). Tutuklu ve Hükümlü Ergenlerde Madde Kullanımı. *Bağımlılık Dergisi*, 8. 11-17.

Ögel, K. Ve Aksoy, A. (2008). İstanbul'da Koruma Merkezlerine Başvuran Çocuklarda Tütün, Alkol Ve Madde Kullanım Özellikleri. *Bağımlılık Dergisi*. 9.(3). 135-140.

Ögel, K. Ve Tamar, D. (1996). Uyuşturucu Maddeler Ve Bağışıklık Okul Eğitim Paketi. Öğrenci Anketi Bulguları. AMATEM / Özel Okullar Derneği.

Ögel, K., Çorapçıoğlu, A., Sır, A., Tamar, M,, Tot, Ş., Doğan, O., Uğuz, Ş., Yenilmez, Ç., Bilici, M., Tamar, D. Ve Liman, O. (2004). Türkiye'de Dokuz İlde İlk Ve Ortaöğretim Öğrencilerinde Tütün, Alkol Ve Madde Kullanım Yaygınlığı. *Türk Psikiyatri Dergisi.* 15.(2). 112-118.

Ögel, K., Taner, S. Ve Eke, C.Y. (2004). Madde Bağımlılığını Önlemede Öğretmen ve Ebeveyn Eğitimlerinin Etkinliğinin Değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 5. 213-221.

Ögel, K., Ermağan, E., Eke, C. Y., Taner, S. (2007). Madde Deneyen ve Denemeyen Ergenlerde Sosyal Aktivitelere Katılım: İstanbul Örneklemi. *Bağımlılık Dergisi*. 8. 18–23.

Ögel, K., Taner, S., Eke, C.Y. (2006). Onuncu Sınıf Öğrencileri Arasında Tütün, Alkol Ve Madde Kullanım Yaygınlığı İstanbul Örneklemi, *Bağımlılık Dergisi*. 7(1). 18-23.

Öner, S., Şaşmaz, T., Buğdaycı, R., Kurt, A.Ö., Ful, U. Ve Tezcan, H. (2007). Sokakta Çalışan Ya Da Yaşayan Çocuklarda Sigara Alkol Ve Madde Kullanma Prevelansı Ve Etkileyen Faktörler. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*. 1. 15-21.

Öner, S., Aktaş, H. Ve Özgü, E. (2019). Mersin Üniversitesindeki Ergenlerde Madde Kullanımı ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*.12(3). 515-524

Öz, B. Ve Alkevli, A. (2018). Öğrencilerin Madde Kullanımı Ve Bağımlılığında Etkili Olan Faktörlere Bakışının Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi: Çukurova Üniversitesi Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 39. 29-43.

Özcan, B. Ve Sever, S. (2017). Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından Alkol Kullanımı Ve Çeşitli Kriterlere Göre Analizi. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 2(1). 261-276.

Özden, S. Y. (2015). Alkolizm Sebep ve Sonuçları. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2. Basım. 370. (Er. Tar. 26.03.2020/08.30)

Özlü, K., Kırbaş, Ş., Akça, F., Gül, İ. Ve Uzun, M. (2017). Adölesanların Sigara İçme Alışkanlık Düzeyleri Ve Bunu Etkileyen Faktörlerin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*. 1.(1). 21-32.

Öztürk, Y. E., Kırlıoğlu, M. Ve Kıraç, R. (2015). Alkol ve Madde Bağımlılığında Risk Faktörleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi.* 18(2). 97-118.

Ranjbaran, M., Mohammadshahif., Mani, S. Ve Karimy, M. (2018). Risk

Factors For Addiction Potential Among College Students. *Int J Prevmed*. 9(17).1-4.

Reilly, T., Noronha, A., Goldman, D. Ve Koob, G. F. (2017). Genetic Studies Of Alcohol Dependence İn The Context Of The Addiction Cycle. *Neuropharmacology Journal.* 122. 3-12.

Richard, Y. Ve Moustafa, A. A. (2020). Impulsive Behavior İn Drug Addiction: Clinical, Cognitive And Neural Correlates. *Cognitive And Learning Aspects Of Drug Addiction.* -. 21-40.

Ritcihie, H. ve Roser, M. (2019a). Drug use. https://ourworldindata.org/drug-use (Er. Tar: 16.04.2020)

Ritcihie, H. ve Roser, M. (2019b). Alcohol consumption. https://ourworldindata.org/alcohol-consumption (Er. Tar: 16.04,2020)

Ritcihie, H. ve Roser, M. (2019c). Opioids, cocaine, cannabis and illicit drugs. https://ourworldindata.org/illicit-drug-use (Er. Tar: 16.04.2020).

Rogers, P. J. (2017). Food And Drug Addictions: Similarities And Differences. Pharmacology, *Biochemistry And Behavior.* 153. 1-22.

Ross, D. (2020). Addiction İs Socially Engineered Exploitation Of Natural Biological Vulnerability. *Behavioural Brain Research.* -. 1-22

Rotunda, R. J., Scherer, D. G. Ve Imm, P. S. (1995). Family Systems And Alcohol Misuse: Research On The Effects Of Alcoholism On Family Functioning And Effective Family İnterventions. *Professional Psychology: Research And Practice.* 26(1). 95-104.

Ruisoto, P. Ve Contador, I. (2019). The Role Of Stress İn Drug Addiction: An Integrative Review. *Physiology & Behavior*. -. 1-25.

Sachdeva, A., Choudhary, M. Ve Chandra, M. (2015). Alcohol Withdrawal Syndrome: Benzodiazepines And Beyond. *Journal Of Clinical And Diagnostic Research.* 9(9). 1-7.

Sağar, M. E. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Sigara Bağımlılığına İlişkin Tutumlarının Sigara İçme Sıklıklarına Göre İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 3. 41-49.

Sani, M. N. (2010). Drug Addiction Among Undergraduate Students Of

Private Universities İn Bangladesh. *Procedia Social And Behavioral Sciences*. 5. 498-501.

Satan, A. (2011). Ergenlerde Akran Baskısı, Benlik Saygısı ve Alkol Kullanımı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi.* 34. 183-194.

Savaşan, A., Engin, E. Ve Ayakdaş, D. (2013). Bir Amatem Kliniğinden Taburcu Olan Bağımlı Hastaların Yaşam Tarzı Değişiklikleri ve Nüks Durumları. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi.* 4(2). 75-79.

Sengupta, I. N. (1992). Bibliometrics, İnformetrics, Scientometrics And Librametrics: An Overview. *Libri*, 42(2). Doi:10.1515/Libr.1992.42.2.75

Softa, H. K., Karaahmetoğlu, G.U. Ve Ergun, S. (2015). Lise Öğrencilerinde Madde Kullanımı ve İlişkili Faktörlerin İncelenmesi (Kastamonu İli Örneği). *Bağımlılık Dergisi*. 4. 167-174.

Sönmez, E. (2017). Yeme Bağımlılığı, Aşırı İstek Ve İmpulsitivite. *(İçinde: 11. Ulusal Alkol Ve Madde Bağımlılığı Kongresi Sunum Özetleri Kitabı).* Antalya. 129.

Sönmez, E. ve Akvardar, Y. (2015) Gençlerde Madde Kullanımının Önlenmesinde Sosyal Norm Yaklaşımı "Daha Çok İçtiğini Düşünürsem, Daha Çok İçerim". *Bağımlılık Dergisi*. 2. 86-94.

Steinberg, L. (2007). Ergenlik, Çev. Ed. Figen Çok. İstanbul. İmge.

Sutherland, I. Ve Shepherd, J.P. (2001). Socialdimensions Of Adolescent Substanceuse. *Addiction*. 96.445-458.

Süngü, H. (2014). Üniversite öğrencilerinin zararlı madde kullanımına ilişkin tutumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 26. 167-194.

Şimşek, S., Dönmezdil, S., Kakdaş, E. ve Özen, Ş. (2014). Diyarbakır çocuk ve ergen madde bağımlılığı araştırma ve tedavi merkezine başvuran hastaların sosyodemografik özellikleri ve kullandıkları madde türleri. *Bağımlılık Dergisi*. 1. 23-27.

Tansel, B. (2006). Üniversite Öğrencilerinin Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanan Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.*

Tansel, B. (2017). Lise Öğrencilerinin Bağımlılık Yapıcı Maddelere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2. 1453-1472.

Taşçı, E., Atan, Ş. Ü., Durmaz, N., Erkuş, H. Ve Sevil, Ü. (2005). Kız Meslek Lisesi Öğrencilerinin Madde Kullanma Durumları. *Bağımlılık Dergisi*, 6. 122-128.

TBM (Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı). https://www.yesilay.org.tr/tr/kurumsal-projeler/tbm-turkiye-bagimliliklamucadele-egitim-pragrami. (Erişim Tarihi: 17.04.2020).

TBMM. (2008). Uyuşturucu Başta Olmak Üzere Madde Bağımlılığı ve Kaçakçılığı Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu. Ankara. Sayı: 323. 487.

TC Anayasası. https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf.(ERişim (Erişim Tarihi:17.04.2020).

Toprak, S., Doğru, A. Ö. Ve Gümüş, B. (2010). Türkiye'de Uyuşturucu Madde Suçları Ve Sosyodemografik Özellikleri. *Cumhuriyet Tıp Dergisi.* 32. 19-25.

Townsend, L., Flisher, A. Ve King, G. (2007). A Systematic Review Of The Relationship Between Highschool Drop Out And Substance Use. *Clin Child Fampsycholrev*. 10.(4). 295-317.

Turhan, E., İnandı, T., Özer, C. Ve Akoğlu, S. (2011). Üniversite Öğrencilerinde Madde Kullanımı, Şiddet Ve Bazı Psikolojik Özellikler. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi.* 9(1). 33-44.

Uğurlu, T. T., Şengül, C. B. Ve Şengül, C. (2012). Bağımlılık Psikofarmolojisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar.* 4(1). 37-50.

Uluslararası Hastalık Sınıflandırması - Versiyon 10. (URL:http://www.anadoluissagligi.com/img/file_1071.pdf Er. Tar. 24.03.2020). s. 937

UNODC. (2018). The World Drug Report. https://www.unodc.org/wdr2018/prelaunch/WDR18_Booklet_2_GLOBAL.pdf

UNODC. (2019). The World Drug Report. https://wdr.unodc.org/wdr2019/prelaunch/WDR19_Booklet_2_DRUG_DEMAND.pdf

Uzbay, T. (2017). Beyin Ödül Sistemi ve Bağımlılıktaki Yeri. *(İçinde: 11. Ulusal Alkol Ve Madde Bağımlılığı Kongresi, Sunum Özetleri Kitabı).* Antalya. 129.

Ünal, M. (1991). Madde Bağımlılığı ve Alkolizmde Aile. *Aile ve Toplum Dergisi.* 1(2). 80-86.

Ünlü, A. ve Evcin, U. (2014). 2008 Ve 2010 Yılları Arasında İstanbul Bağcılar İlçesinde Gençler Arasında Madde Kullanım Yaygınlığı, Risk ve Koruma Faktörlerinin Değerlendirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 14(3). 127-140.

Varol, M. (2011). *Alkol Raporu.* İstanbul: Türkiye Yeşilay Cemiyeti Yayını. 96.

West, R. (2001). *Theories Of Addiction*. *Addiction*. 96. 3-13.

WHO. (2014). Global Status Report On Alcohol And Health. Luxembourg.

WHO. (2018). Global Status Report On Alcohol And Health. Luxembourg.

WHO. Substance Abuse.URL: https://www.who.int/topics/substance_abuse/en/ (Er. Tar: 22.03.2020)

Wills, T. A. ve Yaeger, A. (2003). Family Factors And Adolescent Substance Use: Models And Mechanisms. *American Psychological Society*. 12 (6). 222–226.

Yakar, B. ve Pirinçci, E. (2019). Bir Üniversite Hastanesi Polikliniğine Başvuran Hastaların Sigara Ve Alkol Bağımlılık Düzeylerine Etki Eden Faktörler. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi.* 14(2). 57-65.

Yalçın M., Eşsizoğlu A., Akkoç H., Yaşan A. ve Gürgen F. (2009). Dicle Üniversitesi Öğrencilerinde Madde Kullanımını Belirleyen Risk Faktörleri. *J Clinpsy*. 12. 125-33.

Yalçıntaş, A., Akkaya, B. (2019). Türkiye'de Akademik Enflasyon:"Her İle Bir Üniversite Politikası" Sonrasında Türk Yükseköğretim Sistemi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, *74*(3), 789-810.

Yaman, Ö. Miraç (2014). Uyuşturucu Madde Bağımlısı Gençlerin Aile İçi İlişkilere Yönelik Görüşleri: Esenler-Bağcılar Örneği. *Addicta: The Turkish Journal On Addictions*. 1. 99-132.

Yaman, Ö. Miraç (2013). Apaçi Gençlik. İstanbul: Yeşilay Yayınları.

Yeşilay Gençlik Kampı. https://www.yesilay.org.tr/tr/kurumsal-projeler/yesilay-genclik-kampi. (Erişim Tarihi: 17.04.2020).

Yeşilay Yaşam Becerileri Eğitim Programı. https://www.yesilay.org.tr/tr/kurumsal-projeler/yesilay-yasam-becerileri-egitim-programi (Erişim Tarihi: 17.04.2020).

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, A., Can, Y., Bozkurt, M. Ve Evren, C. (2014). Alkol Ve Madde Bağımlılığında Remisyon Ve Depreşme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 6(3). 243-256.

Yılmaz, M. (1999). Kütüphane Ve Bilgibilim Açısından Bibliyometrinin Önemi (Yüksek Lisans Tezi). *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.

– Yoldaş, C. Ve Demircioğlu, H. (2020). Madde Kullanımı Ve Bağımlılığını Önlemeye Yönelik Psiko-Eğitim Programlarının İncelenmesi. *Bağımlılık Dergisi*. 21.(1). 72-91.

– Yüncü, Z., Özbaran, B., Altıntoprak, E., Aydın, C. Coşkunol, H. Ve Yıldız, U. (2007). Sokak Yaşantısı Olan Olmayan Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerin Klinik Ve Sosyo Demografik Özellikleri. *Türkiye' De Psikiyatri Dergisi*. 1. 37-43.

– Zhailoobekova, Z. ve Amman, M. T. (2018). Kırgızistan Gençliğinde Alkolizm Sorunu. *Muhakeme Dergisi.* 1(2). 94-104.

– Ziyalar, A. (1991). Alkol Bağımlılığı. *Psikofarmakolojide Yenilikler Sempozyumu*. İstanbul.

Bu çalışmayla, 1910-2020 yılları arasında Türkiye'de çeşitli disiplinlerin çatısı altında yapılan gençlik çalışmaları arasından "gençlik ve bağımlılık" temalı eserlerin bir araya getirilerek gençlik alanında çalışanlara ve ilgililere rehber bir metin sunulmaktadır.

Yaklaşık 20.000 künyeye karşılık gelen genel gençlik literatürü taranarak bağımlılık temalı çalışmaların kronolojik tasnifleri ve künyelerin bibliyografik değerlendirilmeleri özellikle bu alanın araştırmacılarına kaynak olacaktır.

ISBN: 978-605-74803-1-6
9 786057 480316

siparis@ensarnesriyat.com.tr